

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ANDOVER-HARVARD LIBRARY

AH 51LN 8

NOVUS TESTAMENTUM

LATINE

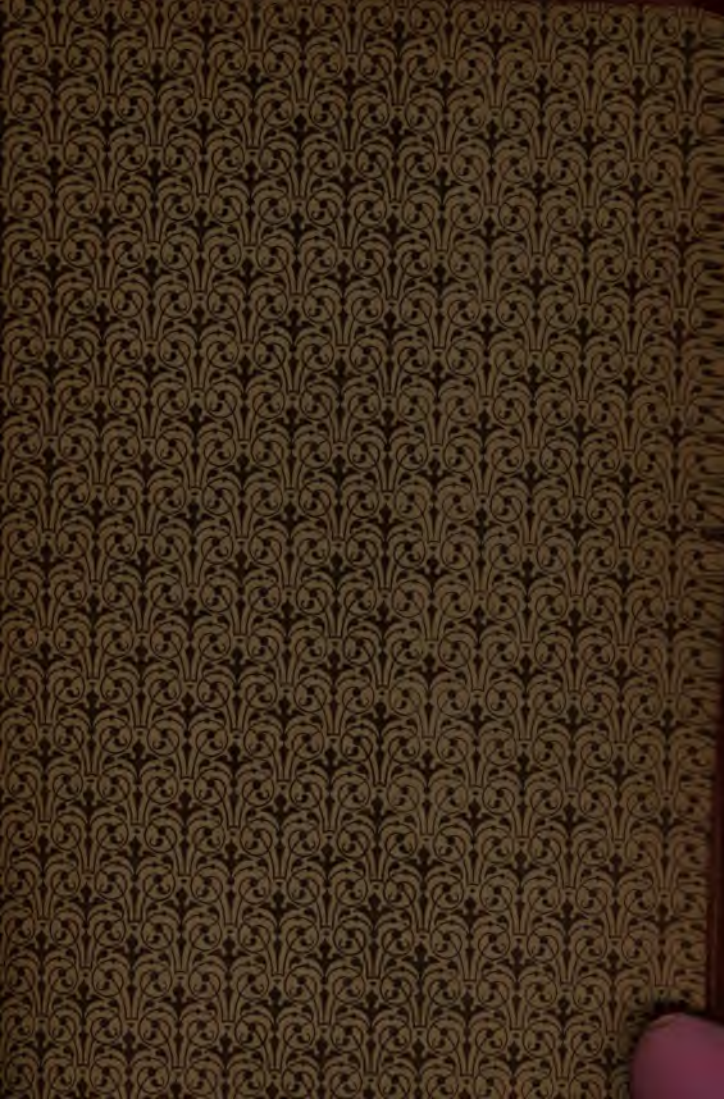
Harvard Depository
Brittle Book

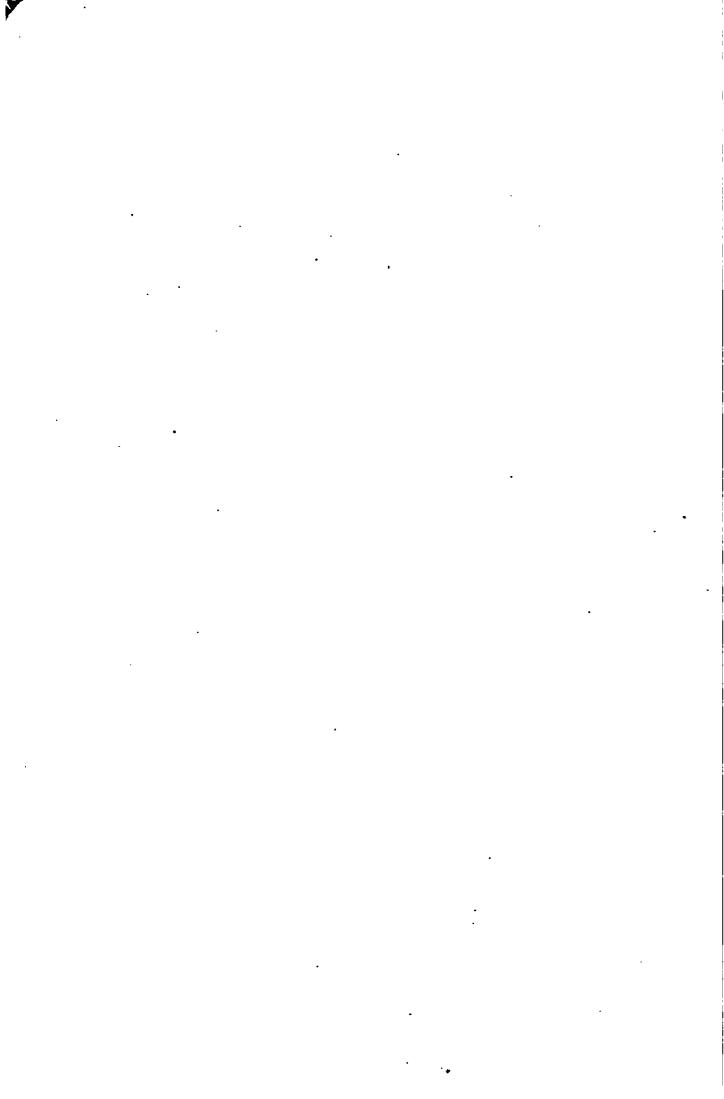
507
Lat
1906

HIERONYMUS

ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

Bible. n. T. Latine. 1906

NOVUM TESTAMENTUM LATINE

TEXTUM VATICANUM

cum

apparatu critico

ex

**editionibus et libris manu scriptis collecto
imprimendum**

curavit

D. Eberhard Nestle.

STUTT GART.

Privilegierte Württembergische Bibelanstalt.
1906.

Druck der Stuttgarter Vereins-Buchdruckerei.

507
Lat.
1906

CAMBRIDGE, MASS.

Latinae Versionis lectio, ubi consensione patrum Latinorum vel etiam aliorum testium idoneorum firmatur, eximium ob singularem antiquitatem pondus habet.

J. A. BENGEL.

(Gnomon, praef. § 8.)

Quantum autoritatis insit Latinae versioni ad textum Novi Testamenti probe instituendum recteque intellegendum, non est cur hic amplius exponam. Hoc unum moneo, singula Evangelia a variis translata esse manibus, antiquissimis igitur temporibus, quando tetraeuangelii autoritas nondum praevalebat.

Est, exempli gratia, *παρακαλεῖν* in Mt = rogare, in Mc = deprecari; *ἐπιτιμᾶν* in Mt = increpare, in Mc = comminari; *ἀρχιερεὺς* (plerumque) in Mt = princeps sacerdotum, in Mc = summus sacerdos, in J = pontifex. lagenam aquae baiulans Mc 14,13 = amphoram aquae portans L 22,10 etc.

Similiter epistolam ad Hebraeos non eadem manus vertisse videtur, cui Paulinarum epistularum versionem debemus.

Angetur huius versionis autoritas quia Hieronymus a. 383 Evangelia corrigens plurima manere patiebatur, ut fuerant, et quae mutanda ei videbantur, ex veterum Graecorum codicum collatione corrigebat, ut ipse testatur in epistola ad Damasum operi suo praemissa (infra p. XIV).

Eo magis miraris paene neminem adhuc huius versionis recensionem criticam per editionem manualementis accessibilem fecisse quorum est Novum Testamentum recte et intellegere et exponere.

Quae causae talem editionem inhibuerint, hic taceo; sufficit, brevi abhinc tempore res in melius mutatas esse.

Prodiit die V mensis Iulii anno salutis MDCCCLXXXIX primus fasciculus operis praestantissimi

NOUUM TESTAMENTUM DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI
LATINE secundum editionem sancti Hieronymi ad codicum manuscriptorum fidem recensuit IOHANNES WORDSWORTH, S. T. P. episcopus Sarisburiensis in operis societatem adsumto HENRICO IULIANO WHITE, M. A. Collegii Mertonensis socio. Pars prior — Quattuor Evangelia Oxonii e typographeo Clarendoniano MDCCCXXXIX—MDCCCXCVIII. 4°. XXXVIII. 789 pp.

Partis secundae fasciculus primus, Actus Apostolorum continens, secutus est a. MDCCC V.

Qui typographeo Clarendoniano Delegati praesunt litteris ab editoris socio J. White d. 23. Oct. 1905 ad me datis permiserunt, ut tanti operis fructum cum omnibus communicarem.

Habes ergo in praesenti volumine

- 1) Textum Clementinum ex editione anni 1592 quam fidelissime repetitum;
- 2) Collationem Editionis Sixtinae anni 1590, omnibus prioribus plenior et accuratior;
- 3) Collationem textus a Wordsworth-White constituti.
- 4) Cum opus Anglicum Actus nondum praecesserit, in secunda N. T. parte contuli recensiones criticae, quae fere solae in saeculo praeterito tentabantur
 - a) Lachmannianam a. 1850,
 - b) Tischendorfianam a. 1854,quibus addidi collationem duorum codicum celeberrimorum
 - c) Amiatini, a Tischendorffio et a Tregellesio editi,
 - d) Fuldensis, a Lachmannio collati et ab E. Ranke editi.
- 5) In margine interiore, ad Evangelia Eusebianae sectiones additae sunt, quibuscum conferas praefationis p. XVss., ad Epistulas (et Apocalypsin) capitula codicum supra dictorum, Amiatini et Fuldensis; in margine exteriori loci paralleli ex novissima impressione N. T. Graeci a me curati.
- 6) Denique post praefationem invenies Epistolam ad Laodicenses, quae per millennium plurimorum Bibliorum Latinorum pars fuit et in Bibliis Germanicis praelutheranis locum obtinuit, unâ cum Hieronymi epistula ad Damasum supra memorata.

Ut omnia quam accuratissime imprimerentur cautum est, quoad humanarum virium imbecillitas permisit. Neque in his minimis licet nobis perfectis esse.

Nunc ad singula

1) ad textum Clementinum — siglum **℄**. Typotheta operabatur ex exemplari editionis N. T. a M. Hetzenauer, Oeniponte 1899, curatae; plagulas ego secundum exemplar editionis originalis anni 1592 corripibam.

Ubi varietas alterae editionis Vaticanæ (Romae 1593. 4°) citanda erat, prior siglo **℄**⁹², posterior **℄**⁹³ notatur. Quae de tertia editione (Romae 1598. 8° = **℄**⁹⁸) et de indicibus correctoriis editionum 1592 et 93 citantur (^{corr. 92}; ^{corr. 93}), ex editione Romana anni 1618 et e collationibus Francisci Bukentop (Lux de Luce, 1710) et Leandri van Ess (Biblia Sacra Tubingae 1824, 22) depromebantur, cum exemplaria editionum 1592 et 93 a me adhibita his indicibus correctoriis careant et exemplar editionis tertiae mihi ad manus non esset. Denique cum iam plus quam 500 paginae editionis meae impressae essent, in manus venit exemplar editionis novissimae

Biblia Sacra Vulgatae Editionis ex ipsis Vaticanis exemplaribus inter se atque cum indice errorum corrigendorum collatis critice edidit P. Michael Hetzenauer, O. C., Oeniponte, MCMVI.

Continet haec editio 'Epilogum criticum' qui sub titulo 'Variantes Clementinae' accuratissimam collationem editionum supra dictarum (**℄**^{92. 93. 98}) editionisque praebet, quam C. Vercellone Romae 1861 in lucem edidit. In textu constituendo Hetzenauer, ubi impressiones posteriores (^{93. 98}) contra primariam stabant, illas sequebatur; gaudeo, me plerumque Carolum Vercellone a mea parte habere, quod scripturam editionis primariae retinui.

2) Pro textu Sixtino (**℥**) utebar exemplari Bibliothecae Regiae Stuttgartiensis (tres tomi in uno volumine; Praeliminaria 2 fol., V. T. p. 1—899. Bibliorum Sacrorum Tomus Tertius Novum Testamentum continens (2 folia) Matth.—Apoc. p. 900—1141; numeratur p. „938“ mendose pro 958, et „1113—1141“ pro 1103—1131).

Priores collationes, quas James, Bukentop, van Ess, Wordsworth-White instituerunt, haud paucis locis emendandas et supplendas inveni; meum laborem cum epilogo Hetzenaueri contuli. Nam praeter 'Variantes Clementinas' continet seriem

secundum 'Variantes Sixtinae' inscriptam. Differentias mere orthographicas (quoad literas initiales, ut Angelus — a-, Propheta — p-, Scriptura — s-; distinctionem verborum ut quomodo — quo modo, siquis — si quis etc.), item interpunctionem, ubi nullius momenti erat, ego excluseram, Hetzenauer includit. Subiungo recensum locorum, in quibus apparatus meus e Z — hoc siglo Hetzenauer pro editione sua utitur — aut supplendus aut corrigendus est;¹⁾ quibus correctis lector de ratione quae inter editionem Sixtinam et Clementinam intercedat, certus esse potest. Neglexi divisionem versuum in ¶ , quam Sixtus V motu proprio introduxit, Clemens VIII iustis de causis cum communi mutavit. Habent, e. g., in ¶ capitula Matthaei I—VII versus 48, 17, 15, 17, 37, 33, 25. Ad divisionem Stephanicam, vel potius Hentenianam revertens — de exemplari Bibliorum Hentenianorum Antverpiae a 1583 excussorum a revisoribus Vaticanis adhibito cf. ¶ I p. XXVIII s. — ¶ intendisse videtur illam stricte observandam; vide e. g. I Tim III, 3.4, ubi ¶ non ante sed post „sed“ dividit, quia in Graeco v. 4 incipit *του ιδίου* („non cupidum, sed i suae“); at, ut Stephanus ipse in suis Latinis Bibliis a. 1555 haud raro priorem suam divisionem N. T. anni 1551 deseruit, ita et in ¶ nonnullae novae divisiones inreptae sunt, et ne ipsae quidem editiones Vaticanae inter se concordant. Exemplo sit I Thess VI, ubi ¶

1) Mt 2,11 + ¶ ¶ tus; 4,15 + *fin* ¶ ; 6,28 ¶ ¶ ; 8,32 magno imp.; 17,15 + ¶ ¶ om „15“, ¶ ¶ numerant 15—26 pro 16—27; 24,6 + ¶ proelia; 26,18 + ¶ quendam; 27,22 + ¶ : pro ?

Mc 6,28 ¶ ¶ pro ¶ ; 15,34 lammasab-ani

L 4,7 si pro ego; 18,8 + ¶ ; v. 24 + *fin* ¶ !; 21,4 ¶ ¶ pro ¶ ; 23,40 + *fin* ¶ ?

J 6,35 + a. corr. post ¶ ¶ ¶ ; 6,51 ¶ numerat 53.54 pro 52.53, repetito „54“ ¶ ¶ consentit numeris nostris, ¶ ¶ numerant 55—72 pro 54—71; 7,17 + 8,54; 11,56 ¶ apprehendat (*calamo -at*)

Act 3,18; 4,2 ¶ ¶ a. corr. et ¶ ; 9,39 *dele* ¶ circumsteterunt; 13,25 + ¶ esse?; 16,12 + ¶ Mac., civ. col.

R 5,8 tempus pro essemus

1 C 1,10 + ¶ ¶ scismata; 11,25 + ¶ ¶ quotiescunque; 15,27 haec dicat

2 C 11,6 manifestus sum ¶ , manifestatus sum

E 4,9 + a. corr. post ¶ ¶

Praeterea detexi interea, in apparatu punctum addendum esse R 3,4 post aut, G 3,15 post spern; lineolam | R 8,33 post [est]; ad Eph 5,30 in margine scribendum esse 1,23.

7—13 numerat, quae *Ec* cum nobis 13—18, *Ec. se* 12—17; similiter Mt XV; XVII; II Thess II. *333* editionem Stephanicam 1555 sequitur; me primae divisioni anni 1551 adhaesisse, variantibus Clementinis in margine notatis, probatum iri spero.

3) Editio a. Wordsworth-White curata (*333*) textum Hieronymianum restituisse videtur, quoad id testibus hodie praesentibus fieri licet. Vera igitur lectio non in textu, sed in apparatu editionis meae quaerenda est. Ubi a lectione editionis Sixtinae distinguenda erat, siglo *333* notatur, ceteris omnibus in locis siglo caret. Omisi ex apparatu vel primo tantum loco notavi variationes orthographicas regulariter recurrentes.

333 plerumque non assimilat ad-, con-, in-; scribit igitur: adferre (Mc 6,27; 12,15 *et semper in J*; *sed* allatus, attulit, *et semper* afficere *et* attendere; *e contra* ammirari Mt 7,28. L 2,48; 11,14); adnuntiare, adplicere, adprehendere (*plerumque*), adpropriare, adpropinquare (*at* apparere), adseq-, adsimilare (*non* Mt 6,8; 7,24), adsistere, adstare, adsuere, adsumere (*plerumque in Mc, non in Mt*); conloqui; inludere, inluminare, inmittere (*sed* implere, adimplere), inmund-, inponere (*saepius*), impossibilis, improbitas, inproperari, imprudens, inruere (*sed* irritus).

333 scribit

ae pro oe (cael- ut vg), caena, faen-, haed-, maer-, paenit-e pro ae Mattheus etc.

e pro i intelleg-, Esaias

i pro e calcia-, hordiac-

oe pro e oboed-

u pro o adulesc-

u pro y murra

c pro ch car-, clamys (simulacr-)

c pro qu cotid-

c pro t conviciari, *at* nuntiare

laguena; *at* ungent-, extinguuntur.

h: harena, harundo, have, holus, hordiaceus; Helias, Hieremias, Hiericho, Hierosolyma, Hierusalem, Gabrihel, Israhel etc.

icere in compositis *ut* eicere, deicere

quotiens; promptus; sumsi, tentare; expectare, *at* expirare, exsurgere.

333 geminat: loquella, querella, mercennar-; nummular-, retulit; *at* anulus, corrigia, litus, milia, oport-; grabattus.

coniungit: quemadmodum, quomodo

separat: ab intus, ad invicem, a modo, ante quam; bene dicere, b. facere; cruci figero; de intus, de foris; id ipsum; legis peritus; male habere, manu factus; ne quando, ne quis, nonaginta novem; pater familias; quo modo, quo usque, quoad usque; se ipsos *etc.*, si quid *etc.*; terrae motus; usque dum, usque quo; verum tamen.

Similem orthographiam sequuntur editores Lachmann et Tischendorf, codices Amiatinus et Fuldensis.

4) a) Carolus Lachmannus a. 1842—1850 Novum Testamentum graece et latine recensens nulla ratione editionum impressarum habita textum ex paucis sed bonis codicibus constituere ausus est, lectionibus variantibus inter uncas rotundas (), additionibus inter quadratos [] positis. Praeter collationem textus Lachmanniani (= **ℒ**) plerasque harum variantium et additionum suis signis i. e. () et [] in apparatus recepi.

b) Inter editiones N. T. a Tischendorffio emissas est: Novum Testamentum Triglottum Graece Latine Germanice ... Latinum Hieronymi notata Clementina lectione ex auctoritate codicum restituit ... Aenoth. Frid. Const. Tischendorf Lipsiae, Avenarius et Mendelssohn MDCCCLIV; editio secunda [repetita] MDCCCLXV. Pars latina seorsum prodiit 1854 et 1864.

Tischendorffius in textu constituendo frequentissime cum Lachmanno consentit; nec mirum quia uterque codices Amiatinum et Fuldensem duces habuit; Tischendorffius (= **ℒ**) in apparatu praeter lectiones Clementinas e codice Amiatino multas, e Fuldensi nonnullas notavit; ego horum codicum plenam collationem exhibere constitui, partim quia inter praestantissimos testes textus Hieronymiani numerantur, partim ut iis qui impressos tantum libros legere consueverunt, hoc exemplo ostenderem, quot quantisque vitiis iam codices antiquissimi praestantissimique scateant.

c) De codice Amiatino (= **A**) non necessarium est errores palaeographorum celeberrimorum repetere aut reterege; eum iussu Abbatis Ceolfredi in Anglia scriptum et ab eodem a. 715 Sancto Petro Romae oblatum esse nunc constat. Lachmannus de huius codicis neglegentissima collatione dependebat, quam Ferd. Flor. Fleck a. 1840 publici iuris fecit; Tischendorffius codicem a. 1850 edidit, postquam, ut in Prolegomenis

testatur, „Sam. Prid. Tregellius ... collationem codicis Amiatini quam ipse non ita multo post me Florentiae instituerat, ex Anglia Lipsiam transmisit: qua quidem ubique cum schedis meis comparata factum est ut magna cum fiducia textum Amiatinum edere possem“. Nihilominus hic et illic errores in hac editione occurrunt. Ut taceam mendum typographicum ‘forte’ pro ‘sorte’ Lc 1,9, quod a van Ess 1824 ad Fleckium 1840, a Fleckio ad Tischendorffium tam in editionem codicis Amiatini 1850, quam in editionem criticam a. 1854.64 transmigravit: in ipsa epistula ad Damasum Tischendorffius omnia errorum genera admisit, quae in conferendis codicibus occurrere possunt: verbum omisit, quod in codice est, verba dedit, quae in codice desunt, verba aliter dedit, quam in codice extant (vide infra p. XIII). Haec affero eorum memor quae J 8,7 et Jc 3,2 scripta sunt, ut lectores discant quantam diligentiam tale opus postulet. Tischendorffii ego editionem imprimis propter indicem lectionum manu posteriore correctarum adhibui (prol. p. XXXII – XLVI), textum ex editione contuli, quam S. Pr. Tregellesio debemus (The Greek New Testament, edited from ancient authorities, with their various readings in full, and the Latin Version of Jerome, by Samuel Prideaux Tregelles. London 1857–1879.) Differentias inter notationes Tischendorffii et Tregellesi interdum notavi.¹⁾

d) *F* designat codicem Fuldensem: „AD 541–546 iussu Victoris Episcopi Capuae scriptus et ab ipso Victore correctus. Edidit E. Ranke Marburgi 1868“ (2° I p. XII). Ante E. Ranke hunc codicem C. Lachmannus cum magna diligentia — interdum, quoad codicem non inspecto iudicare licet — maiore quam Ranke adhibuit. *F*² plerumque ipsius Victoris manum designat. Codicem olim Bonifatii fuisse lectione „sobrii estote et vigilate et excitamini“ comprobari videtur quae a Bonifatio in epist. 70 citatur, hodieque ad 1 Pet. 5,8 in margine codicis *F* legitur.

Ubi omnes hi testes (Lachmannus, Tischendorffius, Amiatinus, Fuldensis) consentiunt, lectiones sine siglis in apparatu

¹⁾ Aegerime fero, me non nisi libro finito correctiones animadvertisse, quas Tregellesius in libro anglice scripto ‘An Account of the Printed Text of the Greek Testament’ 1854 communicavit, nempe: 1 K 3,12 *dele* supraaedificat *A* | ; 2 T 3,16 *dele* > insp. div. *A* (*Ti*) ; 4,10 *dele* Galliam *A*¹ ; 1 P 3,20 *dele* (clementia *A*).

Turpiori neglegentia mea factum est, ut iusto tempore „Corrigendorum“ oblitus sim, quae E. Ranke in fine editionis suae p. 572 apposuit; 1 K 14,29 *dele* | diind.] dei iudicent *F*¹ (?)

positae sunt, ut R 1,1 „> Chr. I.“, quod significat, pro textuali lectione ‘Iesu Christi’ omnes hos testes (G¹CAF) inversum ordinem verborum ‘Christi Iesu’ tueri. Ubi ad hos quattuor testes Sixtina quoque editio accedit „et ^h“ scriptum est, ut R 12,10, ubi „caritatem et ^h (ch-)“ significat, pro ablativo „charitate“, quem C praebet, G¹CAF accusativum habere, verbo in ^h per „ch-“, in ceteris testibus per c- scripto. Lectiones sic nude positae pro regula genuinae haberi poterunt, lectionibus textualibus certe praeferendae sunt. Nam, quod nemini ante editionem ^h perspicere, paucis suspicari licuit, textus Clementinus talis est, ut in Evangeliiis et Actibus plus centum lectiones Clementinas numeraverim, quae ne a b uno quidem codicum a ^h adhibitorum testantur (ut septies „ergo“; formae nominum propriorum ut Arimathaea, Iscariotes, Melita; verborum ut idololatria; lectiones ut liberis Lc 20,28 pro filiis); talesque lectiones non modo a theologis, sed etiam a philologis — videas Thesaurum Linguae Latinae sub voce Arimathaea — usque ad hunc diem pro genuinis Hieronymi lectionibus citantur! Profecto, rem minime inutilem, immo maxime necessariam fecisse me credo, si pro meis viribus laboravi, ut talis rerum status desineret, societatiq[ue] Biblicae Stuttgartianae persuasi ut, quae antea paucissimis ad manus essent, ea quam plurimis exhiberentur.

5) Minoris momenti, neque tamen nullius sunt sectiones Eusebianae, capitulationes antiquissimae, quas in margine notavi.

6) Sigla in exscribendis variantibus adhibita fere eadem sunt atque in Novo Testamento Graeco; accedit siglum > ad indicandam inversionem; id ubicumque adspexeris, inversum tantum ordinem verborum adesse scias. Sunt ergo haec:

+ : addit, addunt; cf Mt 5,9.

— : omittit, omittunt; cf Mt 2,13.

> : invertit, invertunt; cf Mt 1,20.

coni : coniungit, coniungunt; cf L 1,3.

fin : finis versus; cf Mt 12,3.

inc : incipit, incipiunt; cf Mt 9,24; 10,2.

pr : praemittit, praemittunt; cf R 5,17.

Ⓢ : textus Clementinus; cf Mt 5,4; ^{92, 93, 98} additur, ubi editiones annorum 92, 93, 98 variant; ^{corr. 92, 93, 98} indices correctorii harum editionum; cf Mt 8,28; c. corr. textus contra indicem correctorium; cf Mt 26,53; Ⓢ primo ponitur, ubi

correctio non in indice, sed in ipso textu per rasuram, aut atramentum aut prelum effecta est, ut Mt 24,15.

Ⲅ: textus Lachmannianus; cf Rom., *Inscr.*; — [Ⲅ] significat, Ⲅ lectionem uncis [] includere; cf R 1,13.15.

Ⲅ: textus Sixtinus; cf Mt 1,13; Ⲅ *primo*, ubi correctio in ipso textu prelo vel calamo efficiebatur; cf Mc 10,1.

Ⲅ: textus Tischendorffianus; cf Rom., *Inscr.*

Ⲅ: textus Wordsworth-Whititanus; cf Mt 1,13; eiusdem textus sunt omnes lectiones in Evangeliiis et Actibus nullo siglo notatae; cf Mt, *Inscr.* et 1,3. Lectio de qua dubitant, signis + . . . + apud Ⲅ circumdatur; cf Mt 16,9.10.

A: codex Amiatinus; cf R 1,5; A* vel ¹, A², prima secunda manus; *sec. Tr.*, *sec. Tt* additur, ubi Tregellesius et Tischendorffius de scriptura codicis differunt; cf 2T 3,16.

F: codex Fuldensis; F¹, F², F³, prima, secunda, tertia manus, F² plerumque Victoris manum significat.

Iterum moneo, in Epistulis et Apocalypsi lectiones nullo siglo notatas ab omnibus testibus ⲄCAF praebere; cf R 1,1.11.

Uncis curvatis () vel quadratis [] lectiones circumdatae sunt quae in editione Lachmanniana sic notatae inveniuntur, neque ex Amiatino neque ex Fuldensi haustae; cf R 1,27; 2,12.15.

Siglo addito unci curvati minorem vel secundam variationem notant; ut R 8,4 hi (ⲄF hii); 11,24 hi (hii F) i. e. *pro „ii“* ⲄCAF habent hi, sed F vel ⲄF scribunt hii.

etc variantibus orthographicis regulariter recurrentibus additur, ubi primo occurrunt; cf Mt 1,24; 2,1.6.

nonne? num? coniecturam indicat; cf Jd 9; Ap 5,12.

De sectionibus Eusebianis vide supra; in Epistulis numeri crassiores 1 2 3 notant capitula codicibus AF communia, crassiores in uncis () quae solus F, tenuiores in uncis (20), quae solus A praebet (cf R 8,17). In epistola ad Hebraeos et Apocalypsi numeri crassiores sine uncis codicem F designant, quia A in Apoc. capitulatione omnino caret, in epistula ad Hebraeos aliam praebet.

7) Divisio versuum, ubi ex interpunctione cognosci non poterat, lineola parva (|; cf Mt 1,3) notata est; initium sectionis vel capituli, ubi cum initio versus non concordat, asterisco distinguitur (*; cf Mt 7,16; R 13,14).

8) Paginae latinae paginis editionis graecae (et germanicae) exacte correspondent; ubi spatium deerat, aut pars

apparatus ad praecedentem vel sequentem paginam reponebatur (*cf* p. 13,14; 76.77 *etc*), aut — in posteriore parte — lineae textus comprimebantur (*cf* p. 395), aut hoc et illud fieri necesse erat (p. 449.450).

Reliqua per se clara erunt.

9) Prius quam finem faciam, Protestantes moneo, versione Latina non modo ad textum Graecum recte constituendum et intellegendum sed etiam ad versionem Lutheri recte diiudicandam neminem carere posse. J. A. Bengelium exempla locorum collegisse, ubi Lutherus "e Vulgata vel ut Vulgata" verterit, in libello meo 'J. A. Bengel als Gelehrter' (1893, p. 239) docui; unum exemplum ibi allatum (Lc 15,30) non modo in Lutherum, sed e Luthero in novissimas versiones, a C. Weizsäcker (editiones priores) et C. Stage elaboratas transiit.

Qui accuratiora de versione Latina discere cupit, adeat Prolegomena, quibus C. R. Gregory 1884—94 editionem Tischendorfianam criticam maiorem complevit, vel eiusdem „Textkritik des neuen Testamentes“ (Lipsiae 1900, 02); praefationem et epilogum editionis 300; libellum meum „Einführung in das griechische Neue Testament (ed. 2., Gottingae 1899); quae in volumine tertio editionis tertiae Encyclopaediae Protestanticae Fritzscheum secutus de hac versione scripsi (seorsum edita in: „Urtext und Übersetzungen der Bibel“); de editione Sixtina et Clementina: 'Ein Jubiläum der lateinischen Bibel Zum 9. November 1892' (in libro meo: 'Marginalien und Materialien'); item quae H. J. White apud Hastings 'Dictionary of the Bible' IV, 873—890 disseruit; commentarios et introductiones biblicas Protestantium et Catholicorum — sed caute his fontibus derivatis utendum est —; in primis quae Samuel Berger ad historiam huius versionis elucidandam contribuit.

Subiungo Hieronymi Epistolam ad Damasum cum explanatione sectionum Eusebianarum (ex 1030A) et Epistolam ad Laodicenses quae in *F* post Col. locum habet, secundum recensionem ab J. Lightfoot constitutam, quam A. d. Harnack apud Lietzmann, 'Kleine Texte' no 12 repetiit cum lectionibus codicis *F* in margine positis.

Restat ut societati Biblicae, quae hanc editionem Latinam Graecae addendam suscepit, gratias agam quam maximas, lectoris autem exoptem ut quam plenissimum ex eo fructum capiant.

Maulbronn d. 15. Julii 1906.

EB. NESTLE.

EPISTULA AD DAMASUM.

BEATO PAPAE DAMASO HIERONYMUS.

Novum opus facere me cogis ex veteri, ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam et, quia inter se variant, quae sint illa quae cum Graeca consentiant veritate decernam. Pius labor, sed 5 periculosa praesumptio, iudicare de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam et canescentem mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen adsumpserit et a saliva quam semel inbibit viderit discrepare quod lectit, non statim erumpat in vocem, me falsarium me clamans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversum quam invidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes, et verum non esse quod variat etiam 15 maledicorum testimonio conprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda, respondeant quibus: tot sunt paene quot codices. Sin autem veritas est quaerenda de pluribus, cur non ad Graecam originem revertentes ea quae vel a vitiosis interpretibus male edita vel a praesumptoribus imperitis emendata perversius vel a librariis dormitantibus aut addita sunt aut mutata corrigimus? Neque vero ego de veteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in Graecam linguam versum tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quaero quid Aquila 25 quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter novos et veteres medius incedat: sit illa vera interpretatio quam

Inscr.] — A | [Incipit Praefatio S. Eusebii Hieronymi in quattuor Evangelia] 1 1 Beatissimo CA 2 > me fac. 3 6 praesunt- A , 21 7 canisc- A + [iam] 8 9 adsums- A 16 compr- CA 18 sunt] + enim 19 20 + [exemplaria] 21 inper- 22 — aut 1° TV (invito A) 23 — testam. 24 26 Theodotio CA 27 — medius A (invito TV)

apostoli probaverunt. De novo nunc loquor testamento,
 quod Graecum esse non dubium est, excepto apostolo Mat-
 30 theo, qui primus in Iudaea evangelium Christi Hebraeis
 litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat
 et diversos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quae-
 rendum est. Praetermitto eos codices quos a Luciano et
 Hesychio nuncupatos paucorum hominum adserit perversa
 35 contentio: quibus utique nec in veteri instrumento post
 septuaginta interpretes emendare quid licuit nec in novo
 profuit emendasse, cum multarum gentium linguæ scriptura
 ante translata doceat falsa esse quae addita sunt.

Igitur haec praesens praefatiuncula pollicetur quattuor
 40 tantum evangelia, quorum ordo iste est, Mattheus Marcus
 Lucas Iohannes, codicum Graecorum emendata conlatione
 sed veterum. Quae ne multum a lectionis Latinae con-
 suetudine discreparent, ita calamo temperavimus ut, his
 tantum quae sensum videbantur mutare correctis, reliqua
 45 manere pateremur ut fuerant.

Canones quoque, quos Eusebius Caesariensis episcopus
 Alexandrinum secutus Ammonium in decem numeros ordi-
 navit, sicut in Graeco habentur expressimus; quodsi quis
 de curiosis voluerit nosse quae in evangeliiis vel eadem vel
 50 vicina vel sola sint, eorum distinctione cognoscat. Magnus
 siquidem hic in nostris codicibus error inolevit, dum quod
 in eadem re alius evangelista plus dixit, in alio, quia minus
 putaverint, addiderunt; vel dum eundem sensum alius aliter
 expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat, ad eius
 55 exemplum ceteros quoque aestimaverit emendandos. Unde
 accidit ut apud nos mixta sint omnia, et in Marco plura
 Lucae atque Matthei, rursum in Mattheo Iohannis et Marci,
 et in ceteris reliquorum quae aliis propria sunt inveniantur.
 Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis
 60 errore sublato, et similia omnium scies et singulis sua
 quaeque restitues. In canone primo concordant quattuor,
 Mattheus Marcus Lucas Iohannes; in secundo tres, Mattheus

29 — esse A | Matthaeo \mathfrak{L} etc 32.33 unio et quaerendus A
 37 scribit \mathfrak{L} 39 hoc A 40 — tantum [\mathfrak{L}] 42 sed et A | a] e A
 43 imperavimus A (invito T) 49 quo si q. A quod siq. \mathfrak{L}
 51 leg. (>) quod dum \mathfrak{L} 52 leg. qui \mathfrak{L} 53 leg. addi debere \mathfrak{L} |
 eundem T (invito A) 56 apud \mathfrak{L} 57 [plura] Ioh. \mathfrak{L} 58 — in A |
 [in] aliis \mathfrak{L} 60 — scies [\mathfrak{L}] 62—67 in] + canone \mathfrak{L} A

Marcus Lucas; in tertio tres, Mattheus Lucas Iohannes; in quarto tres, Mattheus Marcus Iohannes; in quinto duo, Mattheus Lucas; in sexto duo, Mattheus Marcus; in septimo 65 duo, Mattheus Iohannes; in octavo duo, Lucas Marcus; in nono duo, Lucas Iohannes; in decimo propria unusquisque, quae non habentur in aliis, ediderunt. Singulis evangeliiis ab uno incipiens usque ad finem librorum dispar numerus increscit. Hic nigro colore praescriptus sub se habet alium 70 ex minio numerum discolorem, qui ad decem usque procedens indicat, prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice verbi gratia illud sive illud capitulum scire volueris cuius canonis sit, statim ex subiecto numero doceberis, et recurrens ad principia in quibus 75 canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis invento, illum quem quaerebas numerum eiusdem evangelistae qui et ipse ex inscriptione signatur invenies, atque e vicinia ceterorum tramitibus inspectis quos numeros e regione habeant adnotabis; et cum scieris, 80 recurrens ad volumina singulorum, et sine mora, repertis numeris quos ante signaveras, reperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto ut in Christo valeas et memineris mei, papa beatissime.

EXPLICIT EPISTULA HIERONYMI.

63.64 — Matth. L. Ioh.; in quarto tres 68. Singulis]
+ vero [1] 71 (invito A) 69 ad] in 70 perscr. 71* perscr.
scribit- 73 illud bis 76 eodem[que] 78 inscribit- 79
79 adque [e] 82 repper- 84 | et] leg. ea 83.84 [Opto
... beat.] 85 Subscr. — [1] 71

CANON I, IN QUO QUATTUOR

Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh
8	2	7	10	98	96	116	40	209	119	234	100
11	4	10	6	98	96	116	111	211	121	238	21
11	4	10	12	98	96	116	120	220	122	239	77
11	4	10	14	98	96	116	129	220	129	242	85
11	4	10	28	98	96	116	131	220	129	261	88
14	5	13	15	98	96	116	144	244	139	250	141
23	27	17	46	133	37	77	109	244	139	250	146
23	27	34	46	141	50	19	59	274	156	260	20
23	27	45	46	142	51	21	35	274	156	260	48
70	20	37	38	147	64	93	49	274	156	260	96
87	139	250	141	166	82	94	17	276	158	74	98
87	139	250	146	166	82	94	74	280	162	269	122

Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh	Mt	Mc	Lc	Ioh
284	165	266	55	306	187	290	162	328	206	314	196
284	165	266	63	306	187	290	174	331	209	315	197
284	165	266	65	310	191	297	69	332	210	318	197
284	165	266	67	313	194	294	172	334	212	321	201
289	170	275	126	314	195	291	166	335	214	324	199
291	172	279	156	314	195	291	168	336	215	317	198
294	175	281	161	315	196	292	175	336	215	319	198
295	176	282	42	318	199	300	176	343	223	329	204
295	176	282	57	320	200	302	178	348	227	332	206
300	181	285	79	320	200	302	180	349	228	333	206
300	181	285	158	325	204	310	184	352	231	336	209
302	183	287	160	326	205	311	188	352	231	336	211
304	184	289	170	326	205	313	194				

CANON II, IN QUO TRES

Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc	Mt	Mc	Lc
15	6	15	94	86	97	179	99	197	251	146	255
21	10	32	94	86	146	180	105	195	253	148	204
31	102	185	103	1	70	192	106	216	258	150	257
32	39	79	114	24	41	193	107	121	259	151	258
32	39	133	116	25	42	193	107	218	264	155	156
50	41	56	116	25	165	194	108	152	269	154	228
62	13	4	116	25	177	194	108	219	271	42	230
62	13	24	121	32	127	195	109	220	278	160	263
63	18	33	122	33	129	198	110	221	281	163	268
67	15	26	123	34	147	199	111	173	285	166	265
69	47	83	130	35	82	201	112	222	285	166	267
71	21	38	131	36	76	203	114	270	296	177	280
72	22	39	135	38	78	205	116	224	296	177	284
72	22	186	137	44	167	206	117	232	301	182	286
73	23	40	143	57	90	208	118	233	308	189	305
74	49	85	144	59	12	217	127	240	312	193	299
76	52	169	149	66	35	219	128	241	316	197	293
79	29	86	149	66	43	223	130	243	317	198	295
80	30	44	153	69	36	225	134	245	322	202	309
82	53	87	164	79	144	226	133	244	338	218	322
82	53	110	168	83	95	229	135	137	339	219	325
83	54	87	168	83	206	229	135	246	340	220	327
83	54	112	170	85	96	242	137	237	342	222	323
85	55	88	172	87	98	242	137	248	344	224	328
85	55	114	174	91	99	243	138	249	346	225	330
88	141	148	176	93	101	248	143	209	353	232	337
88	141	251	178	95	102	248	143	253	354	233	338
92	40	80	178	95	217	249	144	254			

CANON III, IN QUO TRES

Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh	Mt	Lc	Ioh
1	14	1	64	65	37	111	119	148	112	119	87
1	14	3	90	58	118	112	119	8	112	119	90
1	14	5	90	58	139	112	119	44	112	119	142
7	6	2	97	211	105	112	119	61	112	119	154
7	6	25	111	119	30	112	119	76	146	92	47
59	63	116	111	119	114						

CANON III, IN QUO TRES

Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh	Mt	Mc	Ioh
18	8	26	204	115	135	279	161	72	307	188	164
117	26	93	216	125	128	279	161	121	321	201	192
117	26	95	216	125	133	287	168	152	323	203	183
150	67	51	216	125	137	293	174	107	329	207	185
161	77	23	216	125	150	297	178	70	329	207	187
161	77	53	277	159	98	299	180	108	333	211	203
204	115	91									

CANON V, IN QUO DUO

Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc	Mt	Lc
3	2	46	153	68	105	119	126	183	198	240	141
10	8	47	134	78	108	125	62	187	199	241	175
12	11	48	191	84	111	127	128	197	272	255	202
16	16	49	150	86	109	128	132	213	235	256	205
25	46	51	59	93	145	129	130	221	181	257	213
27	48	53	125	95	160	132	81	228	139	261	207
28	47	54	54	96	182	134	120	231	176	262	212
30	49	55	170	96	184	138	168	231	215	265	157
34	194	57	61	102	69	156	57	232	142	266	155
36	162	58	60	104	71	158	226	234	136	266	157
38	53	60	171	105	193	162	161	236	135	267	158
40	52	61	64	107	73	175	200	237	138	270	229
41	55	65	172	108	115	182	187	238	140	272	231
43	123	66	66	110	118	182	189				

CANON VI, IN QUO DUO

Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc
9	3	145	60	165	80	224	131	275	157	309	190
17	7	148	65	169	84	246	140	282	164	311	192
20	9	152	68	173	89	247	142	286	167	330	208
22	11	154	71	180	100	250	145	288	169	337	217
44	126	157	72	189	103	252	147	290	171	341	221
77	63	159	73	202	113	254	149	292	173	347	226
100	98	160	76	214	120	260	152	296	179	350	229
139	45	163	78	215	124	263	153	305	185		

CANON VII, IN QUO DUO

Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh	Mt	Ioh
5	83	19	32	120	82	207	101
19	19	19	34	185	215		

CANON VIII, IN QUO DUO

Lc	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc	Mt	Mc
23	12	27	28	89	56	103	97	277	216
25	14	28	17	91	61	247	136	335	230
27	16	84	48	100	75				

CANON IX, IN QUO DUO

Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh
30	219	262	113	274	227	274	231	303	186
30	222	262	124	274	229	303	182	303	190

Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh	Lc	Ioh
307	190	312	186	340	213	341	221	341	225
312	182	312	190	340	217	341	223		

CANON X, IN QUO MATTH. PROPRIE

2	33	56	106	136	181	210	235*	319
4	35	75	109	140	184	212	239	324
6	37	81	113	151	188	218	245	327
13	39	89	115	155	188	222	268	345
24	42	91	118	167	191	227	273	351
26	45	99	124	171	196	230	283	355
29	52	101	128	177	200	233	303	

CANON X, IN QUO MARC. PROPRIE

19	43	58	70	81	90	94	104	132	213
31	46	62	74	88	92	101	123	186	

CANON X, IN QUO LUC. PROPRIE

1	31	106	149	176	201	236	278	308
3	50	107	151	178	203	252	283	316
5	51	113	154	180	208	256	288	320
9	67	117	159	183	210	259	296	326
18	68	122	163	188	214	264	298	331
20	72	124	164	190	223	271	301	334
22	75	131	166	192	225	273	304	339
29	104	143	174	196	227	276	306	342

CANON X, IN QUO IOH. PROPRIE

4	31	58	81	108	134	157	181	212
7	33	60	84	110	136	159	189	214
9	36	62	86	112	138	163	191	216
11	39	64	89	115	140	165	193	218
13	41	66	92	117	143	167	195	220
16	43	68	94	119	145	169	200	224
18	45	71	97	123	147	171	202	226
22	50	73	99	125	149	173	205	228
24	52	75	102	127	151	177	207	230
27	54	78	104	130	153	179	210	232
29	56	80	106	132	155			

* C. 236.

AD LAODICENSES.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem
sed per Ihesum Christum, fratribus qui sunt Laodiciae,
gratia vobis et pax a deo patre et domino Ihesu Christo. 2

Gratias ago Christo per omnem orationem meam, quod 3
permanentes estis in eo et perseuerantes in operibus eius,
promissum expectantes in diem iudicii. neque destituant 4
uos quorundam uaniloquia insinuantium, ut uos euertant a
ueritate euangelii, quod a me praedicatur. et nunc faciet 5
deus, ut quae sunt ex me ad profectum ueritatis euangelii
..... deseruientes et facientes benignitatem operum quae [?] 6
salutis uitae aeternae. et nunc palam sunt uincula mea, 6
quae patior in Christo, quibus laetor et gaudeo. et hoc 7
mihi est ad salutem perpetuam, quod ipsum factum oratio-
nibus uestris et administrante spiritu sancto, siue per
uitam siue per mortem. est enim mihi uita in Christo et 8
mori gaudium. et id ipsum in uobis faciet misericordia 9
sua, ut eandem dilectionem habeatis et sitis unianimes.

Ergo, dilectissimi, ut audistis praesentia mei, ita retinete 10
et facite in timore dei, et erit uobis uita in aeternum; est 11
enim deus qui operatur in uos, et facite sine retractu quae- 12
cumque facitis.

Et quod est, dilectissimi, gaudete in Christo et prae- 13
caute sordidos in lucro. omnes sint petitiones uestrae palam 14
apud deum, et estote firmi in sensu Christi. et quae integra 15
et uera et pudica et iusta et amabilia, facite. et quae 16
audistis et accepistis, in corde retinete, et erit uobis pax. 18

Salutant uos sancti. Gratia domini Ihesu cum spiritu 19
uestro; et facite legi [Colossensibus et] Colossensiam uobis. 20

Inscr. Exp. ad Colossenses Inc. ad Laodicenses
Timotheum instituit et docet de ordinatione episcopatus
et diaconii et omnis ecclesiasticae disciplinae
5 quae 1°] qui | ev. des. | operumque sal. 7 admini-
strantem spiritum sanctum 8 mihi] + vere 9 id] in |
misericordiam suam 20 — [Col. et]

Subscr. Exp. ad Laodicensenses Inc. ad Timotheum I

	Pagina
Secundum Matthaeum	1
Secundum Marcum	84
Secundum Lucam	138
Secundum Iohannem	230
Actus Apostolorum	297
Ad Romanos	391
Ad Corinthios I	426
Ad Corinthios II	457
Ad Galatas	479
Ad Ephesios	489
Ad Philippenses	501
Ad Colossenses	508
Ad Thessalonicenses I	516
Ad Thessalonicenses II	523
Ad Timotheum I	527
Ad Timotheum II	535
Ad Titum	542
Ad Philemonem	546
Ad Hebraeos	548
Iacobi Epistula	574
Petri Epistula I	583
Petri Epistula II	592
Iohannis Epistula I	598
Iohannis Epistula II	607
Iohannis Epistula III	609
Iudae Epistula	610
Apocalypsis Iohannis	613

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

SECVNDVM MATTHAEVM.

1 3	LIBER generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham.	1-17: L 3,23-28. 1 Chr 17,11. Gn 5,1; 22,18.
2	Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam, et fratres eius. Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea, quae fuit Uriae. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosias. Iosias autem genuit Iechoniam, et fratres eius	Gn 21,3.12; 25,26; 29,35; 49,10. 1 Chr 1,34. 1 Chr 2,5.9. Gn 38,29.30. Rth 4,18-22. 1 Chr 2,10 s. Rth 4,18-17. 2 Sm 12,24. 1 Chr 3,10-16.
7		
8		
9		
10		
11		1 Eze 1,32 Lxx.

Inscr. EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEVM.

1,3 zara | esrom bis
5 rachab 7 abia bis

1,12—22. SECVNDVM MATTHAEVM.

- ¹ Chr 3,17. ¹² in transmigratiōe Babylonis. Et post trans-
^{Esa 8,2.} migrationem Babylonis: Iechonias genuit Sa-
 lathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
- ¹³ ¹ Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem
 genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.
- ¹⁴ ¹ Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem
 genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
- ¹⁵ ¹ Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem
 genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.
- ^{27,17,22.} ¹⁶ Iacob autem genuit Ioseph virum Mariae, de
 qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
- ¹⁷ Omnes itaque generationes ab Abraham ²
 usque ad David, generationes quattuordecim:
 et a David usque ad transmigratiōem Baby-
 lonis, generationes quattuordecim: et a trans-
 migratione Babylonis usque ad Christum, ge-
 nerationes quattuordecim.
- ^{I. 1,35.} ¹⁸ Christi autem generatio sic erat: * Cum ³
 esset desponsata mater eius Maria Ioseph,
 antequam convenirent, inventa est in utero ⁵
- ¹⁹ habens de Spiritu sancto. Ioseph autem vir ⁴
 eius cum esset iustus, et nollet eam tradu-
¹⁰
- ^{18. 20} cere: voluit occulte dimittere eam. Haec
 autem eo cogitante, ecce Angelus Domini
 apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili
 David, noli timere accipere Mariam con-
 iugem tuam: quod enim in ea natum est,
^{I. 1,31; 2,21.} ²¹ de Spiritu sancto est. pariet autem filium:
^{Act 4,12.} et vocabis nomen eius IESUM: ipse enim
 salvum faciet populum suum a peccatis
- ^{Is 7,14.} ²² eorum. Hoc autem totum factum est,

13 ~~3,17~~ Eliachim bis

15 matthan bis

17 itaque] ergo

20 < in s. app. ei

ut adimpleretur quod dictum est a Domino
per Prophetam dicentem:

Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: 23
et vocabunt nomen eius Emmanuel,
quod est interpretatum Nobiscum Deus. Ex- 24
urgens autem Ioseph a somno, fecit sicut prae-
cepit ei angelus Domini, et accepit coniugem
suam. Et non cognoscebat eam donec peperit 25 L 2,7.
filium suum primogenitum: et vocavit nomen
eius Iesum.

Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem 2 L 2,1—7.
Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab
oriente venerunt Ierosolymam, ¹ dicentes: Ubi 2 Nu 24,17.
est qui natus est rex Iudaeorum? vidimus
enim stellam eius in oriente, et venimus ado-
rare eum. Audiens autem Herodes rex, tur- 3
batus est, et omnis Ierosolyma cum illo. Et 4
congregans omnes principes sacerdotum, et
Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus
⁵ nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem 5 Mcb 5,1.
⁷ Iudae: Sic enim scriptum est per Prophetam: J 7,42.
Et tu Bethlehem terra Iuda, 6
nequaquam minima es in principibus Iuda:
ex te enim exiet dux,
qui regat populum meum Israel.
⁶ Tunc Herodes clam vocatis Magis dili- 7
¹⁰ genter didicit ab eis tempus stellae, quae
apparuit eis: et mittens illos in Bethlehem, 8
dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero:

22 id quod

23 & vocabitur | emmanuhel

24 exsurg. etc

2,1 bethleem etc | iudaeae | hierosolymam etc

5 & Iuda & iudaeae

6 reget | israhel etc

2,9—18. SECVNDVM MATTHAEVM.

- et cum inveneritis, renunciate mihi, ut et ego
 9 veniens adorem eum. Qui cum audissent
 regem, abierunt. et ecce stella, quam viderant
 in oriente, antecedebat eos, usquedum veniens
 10 staret supra, ubi erat puer. Videntes autem
 Ps 72,10,15. 11 stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et
 Is 60,6. intrantes domum, invenerunt puerum cum
 Maria matre eius, et procidentes adoraverunt
 eum: et apertis thesauris suis obtulerunt ei
 12 munera, aurum, thus, et myrrham. Et responso
 accepto in somnis ne redirent ad Herodem,
 per aliam viam reversi sunt in regionem suam.
 Ex 2,15. 13 Qui cum recessissent, ecce angelus Do-
 mini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge,
 et accipe puerum, et matrem eius, et fuge in
 Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi.
 Futurum est enim ut Herodes quaerat puerum
 14 ad perdendum eum. Qui consurgens accepit
 puerum, et matrem eius nocte, et secessit in
 Hos 11,1. 15 Aegyptum: et erat ibi usque ad obitum He-
 rodis: ut adimpleretur quod dictum est a
 Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto
 vocavi filium meum.
 16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset
 a Magis, iratus est valde, et mittens occidit
 omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in
 omnibus finibus eius a bimatu et infra se-
 cundum tempus, quod exquisierat a Magis.
 Jr 31,15. 17 Tunc adimpletum est quod dictum est per
 Ieremiam prophetam dicentem:
 Gn 35,19. 18 Vox in Rama audita est
 ploratus, et ululatus multus:

8 renuntiâte etc

13 ~~8~~ — et 10

16 inlusus etc

11 murrâ

14 recessit

17 hieremiam etc

Rachel plorans filios suos,
et noluit consolari, quia non sunt.

Defuncto autem Herode, ecce angelus Do- 19
mini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto,
1 dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem 20 Ex 4,19.
eius, et vade in terram Israel: defuncti sunt
enim, qui quaerebant animam pueri. Qui 21
consurgens, accepit puerum, et matrem eius,
et venit in terram Israel. Audiens autem quòd 22
Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre
suo, timuit illò ire: et admonitus in somnis,
secessit in partes Galilaeae. Et veniens habi- 23 L 1,26; 2,89.
Is 11,1; 53,2.
J 1,46.
tavit in civitate, quae vocatur Nazareth: ut
adimpleretur quod dictum est per Prophetas:
Quoniam Nazaraeus vocabitur.

⁷/₃ In diebus autem illis venit Ioannes Baptista 3
praedicans in deserto Iudaeae, 1 et dicens: Poe-
nitentiam agite: appropinquavit enim regnum 2
⁸/₁ caelorum. Hic est enim, qui dictus est per 3 Is 40,3.
J 1,23.
Isaiam prophetam dicentem:

Vox clamantis in deserto: Parate viam
Domini: rectas facite semitas eius.

⁹/₆ Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de 4 2 Rg 1,8.
pilis camelorum, et zonam pelliceam circa
lumbos suos: esca autem eius erat locustae,
et mel silvestre. Tunc exhibat ad eum Iero- 5
solyma, et omnis Iudaea, et omnis regio circa
Iordanem; et baptizabantur ab eo in Iordane, 6
¹⁰/₆ confitentes peccata sua. Videns autem mul- 7 12,34; 23,33.
Gn 3,15.
tos Phariseorum, et Sadducaeorum venientes
ad baptismum suum, dixit eis: Progenies
viperarum, quis demonstravit vobis fugere a

19 > app. ang. dom. 21 surgens 22 quod]
quia | illuc 23 nazareus etc 3,1 iohannes etc
2 paenit. etc | 30 adpr- 3 appr-abit 3 3 de quo
dictum est | esaiam 4 pelliciam | lucustae 5 exie-
bat | circum | iordanen etc 6 > in iord. ab eo

- 8 ventura ira? Facite ergo fructum dignum
 R 2,28.29; 4,12. J 8,33.39. 9 poenitentiae. Et ne velitis dicere intra vos:
 Patrem habemus Abraham. dico enim vobis
 quoniam potens est Deus de lapidibus istis
 L 13,7—9. J 15,6. 10 suscitare filios Abrahae. Iam enim securis
 ad radicem arborum posita est. Omnis ergo
 arbor, quae non facit fructum bonum, ex-
 cidetur, et in ignem mittetur. Ego quidem¹¹
 J 1,15.26.27.33. Act 1,5. 11 baptizo vos in aqua in poenitentiam: qui
 autem post me venturus est, fortior me est,
 cuius non sum dignus calceamenta portare:
 ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni.
 13,30. 12 Cuius ventilabrum in manu sua: et permun-¹²
 dabit aream suam: et congregabit triticum⁵
 suum in horreum, paleas autem comburet
 igni inextinguibili.
 13—17:
 Mc 1,9—11. 13 Tunc venit Iesus a Galilaea in Iordanem¹³
 L 8,21.22. J 1,81—84. 14 ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Ioannes¹⁰
 autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo
 15 baptizari, et tu venis ad me? Respondens
 autem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim
 decet nos implere omnem iustitiam. Tunc
 10,16. 16 dimisit eum. Baptizatus autem Iesus, con-¹⁴
 festim ascendit de aqua. et ecce aperti sunt¹
 1 P 4,14. Es 1,1. ei caeli: et vidit spiritum Dei descendentem
 17,5. 17 sicut columbam, et venientem super se. Et
 Ps 2,7. Is 42,1. ecce vox de caelis dicens: Hic est filius meus
 dilectus, in quo mihi complacui.
 1—11:
 Mc 1,12.13. 4 Tunc Iesus ductus est in desertum a¹⁵
 L 4,1—13. H 4,15. 2 Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum¹⁶
 Ex 24,28. 1 Rg 19,8. ieiunasset quadraginta diebus, et quadra-⁵
 Gn 3,1—7. 3 ginta noctibus, postea esuriit. Et accedens

7 futura ira 9 potest 10 & arboris
 11 calciamenta | & igne 12 & igno 16 — et 3°.
 4,1 ab sp. | tentaretur etc

tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides
 isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum 4 Dt 8,8.
 est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni
 verbo, quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit 5 27,53.
 eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit
 eum super pinnaculum templi, ¹ et dixit ei: Si 6 Ps 91,11.12.
 filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim:

Quia angelis suis mandavit de te,
 et in manibus tollent te,

ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: Non ten- 7 Dt 6,10.
 tabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit 8 Dt 34,1.
 eum diabolus in montem excelsum valde: et Ap 21,10.
 ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam
 eorum, ¹ et dixit ei: Haec omnia tibi dabo, si 9
 cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Iesus: 10 Dt 6,13.

Vade Satana: Scriptum est enim: Dominum
 17 Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc 11 J 1,51.
 6 reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesse- H 1,6.14.
 runt, et ministrabant ei.

Cum autem audisset Iesus quòd Ioannes 12 12—17:
 4 traditus esset, secessit in Galilaeam: et, re- Me 1,14.15.
 19 13 L 4,14.15.
 7 licta civitate Nazareth, venit, et habitavit in
 Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, et
 Nephthalim: ut adimpleretur quod dictum est 14 Is 8,28; 9,1.
 per Isaiam prophetam: J 7,52.

Terra Zabulon, et terra Nephthalim, via 15
 maris trans Iordanem, Galilaea gentium
¹ populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem 16
 magnam: et sedentibus in regione umbrae
 mortis, lux orta est eis.

4 > pane solo 5 assumit | supra 6 mandabit |
 & ut...tollant 7 & Iesus rursum: Scr. 8 assumit 9 ei |
 illi | > tibi omnia 10 satanas 12 — Iesus 13 mari-
 timam | nephtalim 14 impleretur 15 & nephtalim
 & Nephtalim | & Galilaeae 16 & ambulabat |
 > luc. vid. magn. | reg. et umbra

4,17—5,3. SECVNDVM MATTHAEVM.

3,2. 17 Exinde coepit Iesus praedicare, et dicere: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum.

18-22:
Mc 1,16-20. 18 Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem eius, mittentes

L 5,1-11.
J 1,40 s.

18,47. 19 rete in mare, (erant enim piscatores) ¹ et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri pesca-

Ex 47,10.

19,27. 20 tores hominum. At illi continuo relictis retibus
21 secuti sunt eum. Et procedens inde, vidit alios
duos fratres, Iacobum Zebedaei, et Ioannem fratrem eius in navi cum Zebedaeo patre eorum, reficientes retia sua: et vocavit eos.

22 Illi autem statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum.

Mc 1,39. 23 Et circumibat Iesus totam Galilaeam, docens in synagogis eorum, et praedicans evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem

L 4,15,44.
Act 10,38.

Mc 6,55. 24 infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, et tormentis comprehensos, et qui daemonia habebant, et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos: et secutae sunt eum turbae multae de Galilaea, et Decapoli, et de Ierosolymis, et de Iudaea, et de trans Iordanem.

Mc 8,7,8. 25
L 6,17-19.

c 5-7: 5 Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum
2 discipuli eius, et aperiens os suum docebat eos dicens:

L 6,20-49.

Is 57,15; 61,1. 3 Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum.

11,5. L 4,18.

17 ~~adpr-~~ ~~5~~ adpr-abit

18 — Iesus

23 circumibat

25 — de 2° 3°

5,1 — Iesus

- ²⁶₁₀ Beati mites: quoniam ipsi possidebunt 5 Ps 87,11.
terram.
- ²⁷₅ Beati, qui lugent: quoniam ipsi consola- 4 Ps 126,5.
buntur. Is 61,2.
Ap 7,17.
- ²⁸₅ Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam: quo- 6
niam ipsi saturabuntur.
- ²⁹₁₀ Beati misericordes: quoniam ipsi misericor- 7 Jc 2,13.
diam consequentur.
- Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum 8 Ps 24,4; 51,12;
videbunt. 73,1.
1 J 8,2,3.
- Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur. 9 H 12,14.
- Beati, qui persecutionem patiuntur propter 10 1 P 3,14.
iustitiam: quoniam ipsorum est regnum
caelorum.
- ³⁰₅ Beati estis cum maledixerint vobis, et perse- 11 1 P 4,14.
cuti vos fuerint, et dixerint omne malum ad-
versum vos mentientes, propter me: gaudete, 12 Jc 5,10.
et exultate, quoniam merces vestra copiosa H 11,33—38.
est in caelis. sic enim persecuti sunt prophetas,
qui fuerunt ante vos.
- ³¹₂ Vos estis sal terrae. Quòd si sal evanuerit, 13 Mc 9,50.
in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi L 14,34.35.
ut mittatur foras, et conculcetur ab homi-
nibus. ³²₂ Vos estis lux mundi. Non potest ci- 14 J 8,12.
vitas abscondi supra montem posita. neque Ap 21,10 s.
accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, 15 Mc 4,21.
sed super candelabrum ut luceat omnibus, qui L 8,16; 11,33.
in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram 16 E 5,8.9.
hominibus: ut videant opera vestra bona, et 1 P 2,12.
glorificent patrem vestrum, qui in caelis est.
- ³³₁₀ Nolite putare quoniam veni solvere legem, 17 3,15. L 4,21.
aut prophetas: non veni solvere, sed adim- R 3,31; 10,4.
plere. Amen quippe dico vobis, donec transeat 18 L 16,17; 21,33.

(5.4 C numerat 4.5 [E 2.3]) 9 quoniam] + ipsi
11 vobis] E + homines 13 salietur 16 > vestra
b. op.

- caelum et terra, iota unum, aut unus apex
non praeteribit a lege, donec omnia fiant.
- ^{Jo 2,10.} 19 Qui ergo solverit unum de mandatis istis mi-³⁵
^{1 K 15,9.} nimis, et docuerit sic homines, minimus vo-¹⁰
cabitur in regno caelorum: qui autem fecerit
et docuerit, hic magnus vocabitur in regno
20 caelorum. Dico enim vobis, quia nisi abunda-
verit iustitia vestra plus quàm Scribarum,
et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum
^{Ex 20,18;} 21 caelorum. Audistis quia dictum est antiquis:
^{21,12.}
^{Lv 24,17.} Non occides: qui autem occiderit, reus erit
^{Dt 17,8.}
^{1 J 8,15.} 22 iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis,
qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui
autem dixerit fratri suo, raca: reus erit con-
cilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit
^{Mc 11,25.} 23 gehennae ignis. Si ergo offers munus tuum
ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater
24 tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi
munus tuum ante altare, et vade prius recon-
ciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus
^{6,14,15; 18,35.} 25 tuum. Esto consentiens adversario tuo cito ³⁶
^{L 12,58.59.} dum es in via cum eo: ne forte tradat te ⁵
^{1 P 5,8.} adversarius iudici, et iudex tradat te ministro:
26 et in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non
exies inde, donec reddas novissimum quadran-
^{Ex 20,14.} 27 tem. Audistis quia dictum est antiquis: Non ³⁷
^{Iob 31,1.} 28 moechaberis. Ego autem dico vobis: quia ¹⁰
^{2 P 2,14.} omnis, qui viderit mulierem ad concupiscen-
dum eam, iam moechatus est eam in corde
29 suo. Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te,

22 racha

23 offeres

24 reconciliare | offers

28 quoniam

erue eum, et proiice abs te: expedit enim tibi
 ut pereat unum membrorum tuorum, quàm
 totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et 30
 si dextra manus tua scandalizat te, abscide
 eam, et proiice abs te: expedit enim tibi ut
 pereat unum membrorum tuorum, quàm totum
 corpus tuum eat in gehennam. Dictum est 31
 autem: Quicumque dimiserit uxorem suam,
 det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: 32
 Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, ex-
 cepta fornicationis causa, facit eam moechari:
 et qui dimissam duxerit, adulterat. Iterum 33
 audistis quia dictum est antiquis: Non periur-
 rabis: reddes autem Domino iuramenta tua.
 Ego autem dico vobis, non iurare omnino, 34
 neque per caelum, quia thronus Dei est: neque 35
 per terram, quia scabellum est pedum eius:
 neque per Ierosolymam, quia civitas est magni
 regis: neque per caput tuum iuraveris, quia 36
 non potes unum capillum album facere, aut
 nigrum. Sit autem sermo vester, est, est: 37
 non, non: quod autem his abundantius est,
 a malo est. Audistis quia dictum est: 38
 39 Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego 39
 autem dico vobis, non resistere malo: sed si
 quis te percusserit in dexteram maxillam tuam,
 praebe illi et alteram: et ei, qui vult tecum 40
 iudicio contendere, et tunicam tuam tollere,
 41 dimitte ei et pallium. et quicumque te angaria-
 42 verit mille passus, vade cum illo et alia duo.
 Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te, 42
 43 ne avertaris. Audistis quia dictum est: Di-
 43 liges proximum tuum, et odio habebis inimicum

18,8.9.
 Mc 9,48.47.
 Kol 3,5.

19,8-9.
 Mc 10,4-12.
 Dt 24,1.

L 16,18.
 1 K 7,10,11.

Ex 20,7.
 Lv 19,12.
 Nu 30,3.

23,16-22.
 Is 66,1.
 Act 7,49.

Ps 48,8.

2 K 1,17.
 Jc 5,12.

Lv 24,19,20.

J 18,22,23.
 Lv 19,18.

1 K 6,7.

Lv 19,18.

29 proice etc 30 ~~sc~~ abscinde 31 ei] illi
 33 pelerabis 39 dextera maxilla tua 40 tecum]
~~sc~~ + in | remitte 41 — et 2°

5,44—6,6. SECVNDVM MATTHAEVM.

- Ex 28,4.5.
R 12,14.20.
L 28,84.
Act 7,59.
44
tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos
- F 5,1.
45
vos: ut sitis filii patris vestri, qui in caelis
- est: qui solem suum oriri facit super bonos,
- et malos: et pluit super iustos et iniustos.
- 46
Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam
41
- mercedem habebitis? nonne et publicani hoc
5
- 47
faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros
- tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici
- Lv 19,2.
48
hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut
- et pater vester caelestis perfectus est.
- 6
Attendite ne iustitiam vestram faciatis
42
- coram hominibus, ut videamini ab eis: alio-
10
- quin mercedem non habebitis apud patrem
- 2
vestrum, qui in caelis est. Cum ergo facis
- eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut
- hypocritae faciunt in synagogis, et in vicis,
- ut honorificentur ab hominibus: Amen dico
- 25,37—40.
3
vobis, receperunt mercedem suam. Te autem
- R 12,8.
faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua
- 4
quid faciat dextera tua: ut sit eleemosyna
- tua in abscondito, et pater tuus, qui videt in
- abscondito, reddet tibi.
- 23,6.
5
Et cum oratis, non eritis sicut hypo-
- critae, qui amant in synagogis, et in angu-
- lis platearum stantes orare, ut videantur
- ab hominibus: amen dico vobis, receperunt
- 3 Rg 4,33.
6
mercedem suam. Tu autem cum oraveris,
- Is 26,20 Lxx.
intra in cubiculum tuum, et clauso ostio,

46 diligatis

6,2 facies | eleemosynam etc

6 orabis | ostio tuo

- ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus
⁴³/₅ qui videt in abscondito, reddet tibi. Orantes 7 Is 1,15.
autem, nolite multum loqui, sicut ethnici.
putant enim quòd in multiloquio suo exau-
diantur. Nolite ergo assimilari eis. scit enim 8 82.
pater vester, quid opus sit vobis, antequam
petatis eum.
- Sic ergo vos orabitis: 9 L 11,2—4.
Pater noster, qui es in caelis: J 17,8.
sanctificetur nomen tuum. 7,11.
- Adveniat regnum tuum. 10 7,21. L 22,42.
- Fiat voluntas tua,
sicut in caelo, et in terra.
- Panem nostrum supersubstantialem da nobis 11
hodie.
- Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos 12 14,15.
dimittimus debitoribus nostris. 18,21—25.
- Et ne nos inducas in tentationem. 13 J 17,11,15.
- Sed libera nos a malo. Amen.
- ⁴⁴/₆ Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: 14
dimittet et vobis pater vester caelestis delicta
vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: 15 Mc 11,25,26.
nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.
- ⁴⁵/₁₀ Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypo- 16 Is 58,5—9.
critae tristes. exterminant enim facies suas,
ut appareant hominibus ieiunantes. Amen
dico vobis, quia receperunt mercedem suam.
Tu autem, cum ieiunas, unge caput tuum, 17
et faciem tuam lava, ne videaris hominibus 18
ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito:
et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

7 ethnici] 8 + faciunt. | quod] quia 8 quid]
quibus 13 > inducas nos | — amen 15 — vobis
16 extern.] demoliantur | pareant
(ad p. 14) 19 erugo etc 22 — tui et tuus 1° |
> si f. oc. t. simpl. 23 > neq. fuerit | — ipsae

6,19—31. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in
terra: ubi aerugo, et tinea demolitur: et ubi
19,21. 20 fures effodiunt, et furantur. Thesaurizate ⁴⁶₅
I. 12,38,34. autem vobis thesauros in caelo: ubi neque
Kol 8,1,2. aerugo, neque tinea demolitur, et ubi fures
21 non effodiunt, nec furantur. Ubi enim est
L 11,34—36. 22 thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Lucerna ⁴⁷₅
corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum
20,15. 23 erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam:
totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo
lumen, quod in te est, tenebrae sunt: ipsae ⁴⁸₅
I. 16,9,1f. 24 tenebrae quantae erunt? Nemo potest duobus
dominis servire: aut enim unum odio habebit,
et alterum diliget: aut unum sustinebit, et
alterum contemnet. Non potestis Deo servire,
25 et mammonae. Ideo dico vobis, ne solliciti ⁴⁹₅
25—33:
L 12,22—31. sitis animae vestrae quid manducetis, neque
Ph 4,6. corpori vestro quid induamini. Nonne anima
1 P 5,7. 1 T 6,6. plus est quàm esca: et corpus plus quàm
H 18,5. vestimentum? Respicite volatilia caeli, quo-
10,29—31. 26 niam non serunt, neque metunt, neque con-
gregant in horrea: et pater vester caelestis
pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?
27 Quis autem vestrum cogitans potest adiicere
28 ad staturam suam cubitum unum? Et de
vestimento quid solliciti estis? Considerate
lilia agri quomodo crescunt: non laborant,
1 Rg 10. 29 neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec
Salomon in omni gloria sua coopertus est
30 sicut unum ex istis. Si autem foenum agri,
quod hodie est, et cras in clibanum mittitur,
Deus sic vestit: quanto magis vos modicae
31 fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes:

(cf. p. 13) 24 mammonae 25 solliciti etc | — plus 20
27 adicere etc 28 ꝑ. pro? 30 aut.] ꝑ enim | minimae fid.

Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? haec enim omnia gentes in- 32 a. quirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quaerite ergo primum 33 R 14,17. 1 Rg 3,13,14. Ps 37,4,25. regnum Dei, et iustitiam eius: et haec omnia adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in 34 11. Ex 16,10. crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.

50 2 Nolite iudicare, ut non iudicemini. In 72 R 2,1. 1 K 4,5. Me 4,24. quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: et in qua mensura mensi fueritis, remetietur 51 5 vobis. Quid autem vides festucam in oculo 3 fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eiiciam 4 festucam de oculo tuo: et ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eiice primum trabem 5 de oculo tuo, et tunc videbis eiicere festucam 52 10 de oculo fratris tui. Nolite dare sanctum 6 10,11. canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus 53 5 suis, et conversi dirumpant vos. Petite, et 7 Mc 11,24. L 11,9—13. Jr 29,13,14. J 14,13; 16,23. dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, 8 accipit: et qui quaerit, invenit: et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, 9 quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, 10 numquid serpentem porriget ei? Si ergo 11 Jc 1,17. 6,9. vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester, qui in caelis est, dabit bona petentibus 54 5 se? Omnia ergo quaecumque vultis ut 12 22,29,40. L 6,81. R 13,8—10.

33 ergo] autem 34 > esse solliciti | sibi ipse
7,1 & et non iudicabimini: nolite condemnare, et non
condemnabimini 2 metietur 4 & Frater sine |
trabes 6 dirump- 10 petet 11 — data

faciant vobis homines, et vos facite illis.
Haec est enim lex, et Prophetarum.

- I. 13,24. 13 Intrate per angustam portam: quia lata ⁵⁵/₅
J 10,7,9. porta, et spatiosa via est, quae ducit ad
perditionem, et multi sunt qui intrant per
19,24. 14 eam. Quàm angusta porta, et arcta via est,
Act 14,23. quae ducit ad vitam: et pauci sunt, qui in-
24,4.5.24. 15 veniunt eam! Attendite a falsis prophetis, ⁵⁶/₁₀
Act 20,29. qui veniunt ad vos in vestimentis ovium,
G 5,19—22. 16 intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fruc- ⁵⁷/₅
Jc 3,12. tibus eorum cognoscetis eos. * Numquid colli-
gunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?
12,33. 17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: ⁵⁸/₅
18 mala autem arbor malos fructus facit. Non
potest arbor bona malos fructus facere: neque
3,10. J 15,2.6. 19 arbor mala bonos fructus facere: Omnis arbor,
quae non facit fructum bonum, excidetur, et
20 in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum
21,29. R 2,18. 21 cognoscetis eos. Non omnis, qui dicit mihi, ⁵⁹/₃
Jc 1,22.25;
2,14.
1 K 12,3. Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum:
sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in
caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum.
L 13,25—27. 22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, ⁶⁰/₅
1 K 13,1.2.
Jr 14,14; 27,15. nonne in nomine tuo prophetavimus, et in
nomine tuo daemonia eiecimus, et in nomine
18,41; 25,41. 23 tuo virtutes multas fecimus? Et tunc con-
2 T 2,19. fitebor illis: Quia numquam novi vos: disce-
Pa 6,9. dite a me, qui operamini iniquitatem.
21. 24 Omnis ergo, qui audit verba mea ⁶¹/₅
haec, et facit ea, assimilabitur viro sa-

12 illis] eis

13 — est

14 arcta | — est

17 > fr. malos 18 > fr. malos | > fr. bonos.

19 exciditur et mittitur

22 > in tuo nom. ter

23 ☞ omnes qui

pianti, qui aedificavit domum suam supra
petram, ¹et descendit pluvia, et venerunt flu- 25
mina, et flaverunt venti, et irruerunt in do-
mum illam, et non cecidit: fundata enim erat
super petram. Et omnis, qui audit verba mea 26
haec, et non facit ea, similis erit viro stulto,
qui aedificavit domum suam super arenam:
et descendit pluvia, et venerunt flumina, et 27 *Ez 18,10.11*
flaverunt venti, et irruerunt in domum illam,
et cecidit, et fuit ruina illius magna.

⁶²₂ Et factum est: cum consummasset Iesus 28 ^{11,1; 13,53.}
verba haec, admirabantur turbae super doc- ^{19,1; 26,1.}
trina eius. Erat enim docens eos sicut 29 ^{22,88. Mc 1,22.}
potestatem habens, et non sicut Scribae ^{L 4,32.}
eorum, et Pharisei. ^{J 7,46.}

⁶³₂ Cum autem descendisset de monte, se- 8 ^{1-4:}
quutae sunt eum turbae multae: et ecce 2 ^{Mc 1,40-44.}
leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Do- ^{L 5,12-14.}
mine, si vis, potes me mundare. Et extendens 3
Iesus manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mun-
dare. Et confestim mundata est lepra eius.
Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed 4 ^{9,30. Mc 7,36.}
vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, ^{L 17,14.}
quod praecepit Moyses, in testimonium illis. ^{Lv 13,49;}
^{14,2-32.}

⁶⁴₃ Cum autem introisset Capharnaum, acces- 5 ^{5-13:}
sit ad eum Centurio, rogans eum, ¹et dicens: 6 ^{L 7,1-10.}
Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, ^{J 4,47.}
et male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego ve- 7
niam, et curabo eum. Et respondens Cen- 8
turio, ait: Domine, non sum dignus ut intres
sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et

25 inru- etc | ~~28~~ supra 26 supra | harenam etc
27 illius] eius 28 ammir- | doctrinam 29 — et 1° |
~~28~~ — eorum

8,1 secutae 3 > ext. man. tet. eum iesus
4 moyses etc 7 — et 1°

- 9 sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum
sub potestate constitutus, habens sub me
milites, et dico huic, Vade, et vadit: et alii,
Veni, et venit: et servo meo, Fac hoc, et
15,28. 10 facit. Audiens autem Iesus miratus est, et
sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non
L 13,28.29. 11 inveni tantam fidem in Israel. Dico autem
Is 49,12;
59,19.
Mt 1,11.
Ps 107,3. vobis, quod multi ab Oriente, et Occidente
venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac,
22,18; 24,15; 12 et Iacob in regno caelorum: filii autem regni
25,30. eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus,
9,29; 15,28. 13 et stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni:
Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus
est puer in illa hora.
- 14—16:
Mc 1,29—34. 14 Et cum venisset Iesus in domum Petri,
L 4,38—41.
1 K 9,5. vidit socrum eius iacentem, et febricitantem:
15 et tetigit manum eius, et dimisit eam febris,
16 et surrexit, et ministrabat eis. Vespere
autem facto, obtulerunt ei multos daemonia
habentes: et eiiciebat spiritus verbo: et omnes
Is 53,4. 17 male habentes curavit: ut adimpleretur quod
J 1,29,36. dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:
Ipse infirmitates nostras accepit: et aegrota-
tiones nostras portavit.
- Mc 4,35. 18 Videns autem Iesus turbas multas
L 8,22. 19 circum se, iussit ire trans fretum. Et
19—22: 19 accedens unus scriba, ait illi: Magister, Et
L 9,57—60. 20 sequar te, quocumque ieris. Et dicit ei
2 K 8,9.

9 — constitutus | ~~et~~ alio

12 ~~et~~ ubi

13 > in hora illa

16 optul- etc

17 — nostras 2°

18 iussit] ~~et~~ + discipulos

Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres caeli
nidos: filius autem hominis non habet ubi
caput reclinet. Alius autem de discipulis eius 21 1 Rg 19,20.
ait illi: Domine, permitte me primum ire, et
sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi: 22 J 1,48; 5,25.
R 8,18.
Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mor-
tuos suos.

⁹⁹ Et ascendente eo in naviculam, secuti 23 23-27:
Mc 4,36-41.
L 8,22-25.
² sunt eum discipuli eius: et ecce motus 24 Ps 4,9.
magnus factus est in mari ita ut navicula
operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. Et 25
accesserunt ad eum Discipuli eius, et suscita-
verunt eum, dicentes: Domine, salva nos,
perimus. Et dicit eis Iesus: Quid timidi estis, 26 14,31; 16,8.
Ps 107,25 ss.
modicae fidei? Tunc surgens, imperavit ventis,
et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro 27
homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic,
quia venti, et mare obediunt ei? Et cum 28 28-34:
Mc 5,1-17.
L 8,26-27.
venisset trans fretum in regionem Geraseno-
rum, occurrerunt ei duo habentes daemonia,
de monumentis exeuntes, saevi nimis, ita ut
nemo posset transire per viam illam. Et ecce 29 L 4,41.
2 P 2,4.
clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi,
Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus tor-
quere nos? Erat autem non longe ab illis 30
grex multorum porcorum pascens. Daemones 31
autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis
nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in 32
porcos, et ecce impetu abiit totus grex per

20 nidos] tabernacula | § cap. suum 25 — ad
eum disc. eius 26 — Iesus | increpavit | vento
27 et venti | oboed- etc 28 venisset (sic et corr 28. 28)]
§ venisset Iesus C. 28. 28 venissent 29 — Iesu
30 > porc. mult. 31 — hinc 32 § imp. magno

- praeceps in mare: et mortui sunt in aquis.
- 33 Pastores autem fugerunt: et venientes in civitatem, nunciaverunt omnia, et de eis, qui
- 34 daemonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu: et viso eo rogabant, ut
- 1-8: 9 transiret a finibus eorum. Et ascendens in⁷⁰
 Mc 2,1-12. 1 naviculam, transfretavit, et venit in civitatem
 L 5,17-26. 4,18. 2 suam. Et ecce offerebant ei paralyticum
 iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illo-
 rum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur
- Mc 2,7. 3 tibi peccata tua. Et ecce quidam de Scribis
 12,25. J 2,25. 4 dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum
 vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut
- 5 quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid
 est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata
- 6 tua: an dicere: Surge, et ambula? Ut autem
 sciatis, quia filius hominis habet potestatem
 in terra dimittendi peccata, tunc ait paraly-
 tico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in
- domum tuam. Et surrexit, et abiit in domum
- 8 suam. Videntes autem turbae timuerunt, et
 glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem
- 9-13: 9 talem hominibus. Et, cum transiret inde⁷¹
 Mc 2,13-17. 1 Iesus, vidit hominem sedentem in telonio,
 L 5,27-32. 2 Matthaeum nomine. Et ait illi: Sequere me.
- 10 Et surgens, secutus est eum. Et factum est⁷²
 2 discumbente eo in domo, ecce multi publicani,
 et peccatores venientes discumbebant cum Iesu,
 et discipulis eius. Et videntes Pharisei, dice-
 bant discipulis eius: Quare cum publicanis,
 et peccatoribus manducat Magister vester?
- L 15,2. 11

33 & haec omnia | his 34 & rog. eum
 9,1 & asc. Iesus 2 & Vid. autem
 5 - tua | an] aut
 6 > sciatis aut. | quoniam
 9 mattheum

- ⁷³
2 At Iesus audiens, ait: Non est opus valentibus 12
medicus, sed male habentibus. Euntes autem 13 12,7. HOS 6,6.
discite quid est: Misericordiam volo, et non 1 Sm 15,22.
sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed 18,11.
peccatores. Tunc accesserunt ad eum disci- 14 14-17:
puli Ioannis, dicentes: Quare nos, et Pharisei Mc 2,18-22.
ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non L 5,33-38.
ieiunant? Et ait illis Iesus: Numquid possunt L 18,12.
filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est 15 J 3,29.
sponsus? Venient autem dies cum auferetur
ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt. Nemo 16 J 1,17.
autem immittit commissuram panni rudis in
vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem
eius a vestimento: et peior scissura fit. Neque 17
mittunt vinum novum in utres veteres. alio-
quin rumpuntur utres, et vinum effunditur,
et utres pereunt. Sed vinum novum in utres
novos mittunt: et ambo conservantur.
- ⁷⁴
2 Haec illo loquente ad eos, ecce princeps 18 18-26:
unus accessit, et adorabat eum, dicens: Do- Mc 5,22-43.
mine, filia mea modo defuncta est: sed veni, L 8,41-58.
imponere manum tuam super eam, et vivet. Et 19
surgens Iesus, sequebatur eum, et discipuli
eius. Et ecce mulier, quae sanguinis fluxum 20
patiebatur duodecim annis, accessit retro, et
tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat 21 14,36.
enim intra se: Si tetigero tantum vesti-
mentum eius: salva ero. At Iesus con- 22
versus, et videns eam, dixit: Confide filia,
fides tua te salvam fecit. Et salva facta est

12 medico

16 inmitt. etc

18 — domine | inpone etc | — tuam

9,23—36. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 23 mulier ex illa hora. Et cum venisset Iesus
in domum principis, et vidisset tibicines et
J 11,11.14.25. 24 turbam tumultuantem,¹ dicebat: Recedite: non
est enim mortua puella, sed dormit. Et de-
25 ridebant eum. Et cum eiecta esset turba,
intravit: et tenuit manum eius. Et surrexit
26 puella. Et exiit fama haec in universam
27 terram illam. Et transeunte inde Iesu, se-⁷⁵
cuti sunt eum duo caeci, clamantes, et di-¹⁰
28 centes: Miserere nostri, fili David. Cum autem
venisset domum, accesserunt ad eum caeci.
Et dicit eis Iesus: Creditis quia hoc possum
facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.
8,18. 29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum
8,4. 30 fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi
eorum: et comminatus est illis Iesus, dicens:
31 Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes, diffu-
32 maverunt eum in tota terra illa. Egressis
autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mu-
33 tum, daemonium habentem. Et eiecto daemo-
nio, locutus est mutus, et miratae sunt turbae,
dicentes: Numquam apparuit sic in Israel.
12,24. 34 Pharisei autem dicebant: In principe daemo-
niorum eiicit daemones.
- 4,28. 35 Et circuibat Iesus omnes civitates, et ⁷⁶
castella, docens in synagogis eorum, et ²
praedicans evangelium regni, et curans
omnem languorem, et omnem infirmitatem.
- 14,14. 36 Videns autem turbas, misertus est eis: ⁷⁷
Mc 6,34. ⁶

(24 *℣* inc. v. 24 Recedite)

25 eius] *℣* + et dixit: Puella surge:

28 > poss. hoc

30 eor.] illorum

33 daemone

35 circumibat etc

quia erant vexati, et iacentes sicut oves non Nu 27,17.
Ex 34,5.
⁷⁸₅ habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: 37 L 10,2.
 Messis quidem multa, operarii autem pauci.
 Rogate ergo Dominum messis, ut mittat 38
⁷⁹₂ operarios in messem suam. Et convocatis 10 1-15:
Mc 6,7-18.
L 9,1-5.
 duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem
 spirituum immundorum, ut eiicerent eos, et
 curarent omnem languorem, et omnem infir-
⁸⁰₂ mitatem. Duodecim autem Apostolorum no- 2 2-4:
Mc 3,14-19.
L 6,13-18.
J 1,40-49.
 mina sunt haec. Primus: Simon, qui dicitur
 Petrus, et Andreas frater eius, Iacobus Zebe-
 daei, et Ioannes frater eius, ¹ Philippus, et 3
 Bartholomaeus, Thomas, et Matthaeus publi-
 canus, Iacobus Alphaei, et Thaddaeus, ¹ Simon 4
 Cananaeus, et Iudas Iscariotes, qui et tradidit
⁸¹₁₀ eum. Hos duodecim misit Iesus: praeci- 5
 p-ens, dicens:
 In viam gentium ne abieritis, et in civi-
 tates Samaritanorum ne intraveritis: sed po- 6 15,24.
Act 13,46.
Jr 50,6.
⁸²₂ t-ius ite ad oves, quae perierunt domus Israel. 7 4,17.
L 10,9.
 Euntes autem praedicate, dicentes: Quia 8 Act 20,33.
 appropinquavit regnum caelorum. Infirmos
 curate, mortuos suscite, leprosos mundate,
 daemones eiicite: gratis accepistis, gratis date.
 Nolite possidere aurum, neque argentum, neque 9
 pecuniam in zonis vestris: non peram in via, 10 L 10,4.
1 T 5,18.
Nu 18,31.
 neque duas tunicas, neque calceamenta, neque
 virgam: dignus enim est operarius cibo suo.
⁸³₂ In quamcumque autem civitatem, aut castel- 11
 lum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus
⁸⁴₅ sit: et ibi manete donec exeatis. Intran- 12 L 10,5,6.

38 eiciat

10, (2 ¹ inc. v. 3 Iacobus) 3 alpei

4 ¹ Chananaeus | scariotes 5 ~~33~~ eis et

10 calciamenta 11 — autem

10,13—25. SECVNDVM MATTHAEVM.

tes autem in domum, salutate eam, dicentes:

13 Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur

L 10,10—12. 14 ad vos. Et quicumque non receperit vos,⁸⁵
Act 18,51; 18,6. ¹

neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem

11,24. 15 de pedibus vestris. Amen dico vobis: Tolera-
L 20,47.

L 10,8. J 10,12. 16 rum in die iudicii, quàm illi civitati. Ecce⁸⁶
Act 20,29. ⁵
R 16,19.
E 5,15.

Ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et

17 simplices sicut columbae. Cavete autem ab⁸⁷
L 21,12—17. ¹
24,9.

18 in synagogis suis flagellabunt vos: et ad praesides, et ad reges ducemini propter me

L 12,11.12. 19 in testimonium illis, et gentibus. Cum autem⁸⁸
²

tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora,

J 14,26. 20 quid loquamini. non enim vos estis qui loqui-
1 K 2,4.

85. 21 in vobis. Tradet autem frater fratrem in⁸⁵
Mch 7,6.

24,9.18. 22 parentes, et morte eos afficient: et eritis odio
J 15,21.

omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

16,28. 23 Cum autem persequentur vos in civitate ista,⁸⁹
¹⁰

fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius

L 6,40. 24 hominis. Non est discipulus super magistrum,⁹⁰
18,16; 15,20. ³

12,24. 25 nec servus super dominum suum. sufficit

12 — dic. . . domui

13 — illa | veniat | ad vos revertatur

14 de civit. 15 gomorraeorum

22 & omnibus hominibus | — usque

23 amen enim

discipulo, ut sit sicut magister eius: et servo,
⁹¹₁₀ sicut dominus eius. * Si Patrem familias Beel-
 zebub vocaverunt: quanto magis domesticos
⁹²₂ eius? Ne ergo timueritis eos: Nihil enim est 26 ^{26-33:}
⁹³₅ opertum, quod non revelabitur: et occultum, ^{L 12,2-9.}
⁹⁴₂ quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris, 27 ^{Mc 4,22.}
 dicite in lumine: et quod in aure auditis, ^{L 8,17.}
 praedicate super tecta. Et nolite timere eos, 28 ^{Jc 4,12.}
 qui occidunt corpus, animam autem non pos-
 sunt occidere: sed potius timete eum, qui
 potest et animam, et corpus perdere in gehen-
 nam. Nonne duo passeress asse vaeneunt: et 29
 unus ex illis non cadet super terram sine
 patre vestro? Vestri autem capilli capitis 30
 omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: 31 ^{12,12.}
 multis passeribus meliores estis vos. Omnis 32
 ergo, qui confitebitur me coram hominibus,
 confitebor et ego eum coram Patre meo, qui
⁹⁵₂ in caelis est: qui autem negaverit me coram 33 ^{L 9,26.}
 hominibus, negabo et ego eum coram Patre
⁹⁶₅ meo, qui in caelis est. Nolite arbitrari quia 34 ^{34-36:}
 pacem venerim mittere in terram: non veni ^{L 12,51-53.}
 pacem mittere, sed gladium. veni enim sepa- 35 ^{Mch 7,6.}
 rare hominem adversus patrem suum, et filiam
 adversus matrem suam, et nurum adversus
 socrum suam: et inimici hominis, domestici 36
⁹⁷₅ eius. Qui amat patrem, aut matrem plus 37 ^{Dt 38,9.}
 quàm me, non est me dignus. et qui amat ^{L 14,26.27.}
 filium, aut filiam super me, non est me dignus.
 Et qui non accipit crucem suam, et sequitur 38 ^{16,24.25.}

25 servus

26 — est 28 > eum tim.

29 ~~veniunt~~ veneunt

30 aut. et cap.

32.33 > est in cael.

34 > venerim mitt. pac. in terr.

10,39—11,9. SECVNDVM MATTHAEVM.

- L 17,33. 39 me, non est me dignus. Qui invenit animam ⁸⁷
 J 12,25. suam, perdet illam: et qui perdiderit animam ⁸⁸
 18,5. L 10,16. 40 suam propter me, inveniet eam. Qui recipit ⁸⁹
 J 12,44; 13,20. vos, me recipit: et qui me recipit, recipit ⁹⁰
 41 eum, qui me misit. Qui recipit prophetam in ⁹¹
 nomine prophetae, mercedem prophetae ac-
 cipiet: et qui recipit iustum in nomine iusti,
 25,40. Mc 9,41. 42 mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum ¹⁰⁰
 dederit uni ex minimis istis calicem aquae ⁶
 frigidae tantum in nomine discipuli: amen
 dico vobis, non perdet mercedem suam.
 7,28; 13,58; 11 Et factum est, cum consummasset Iesus, ¹⁰¹
 19,1; 26,1. praeci- ¹⁰
 piens duodecim discipulis suis, transiit
 inde ut doceret, et praedicaret in civitatibus
 eorum.
 2-19: 2 Ioannes autem cum audisset in vinculis ¹⁰²
 L 7,18-35. opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ⁸
 14,3. 3 ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium
 Ml 3,1. 4 expectamus? Et respondens Iesus ait illis:
 Dn 9,26. 5 Euntes renunciate Ioanni quae audistis, et
 Ia 35,5,6; 61,1. 6 vidistis. Caeci vident, claudi ambulant, le-
 5,8; L 4,18. prosi mundantur, surdi audiunt, mortui resur-
 13,57; 20,31. 6 gunt, pauperes evangelizantur: et beatus est,
 8,1.5. 7 qui non fuerit scandalizatus in me. Illis
 autem abeuntibus, coepit Iesus dicere ad
 turbas de Ioanne: Quid existis in desertum
 8 videre? arundinem vento agitatam? Sed
 quid existis videre? hominem mollibus
 vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur,
 L 1,70. 9 in domibus regum sunt. Sed quid existis
 videre? prophetam? Etiam dico vobis,

11,4 renuntiate

7 harund- etc

¹⁰³/₂ et plus quàm prophetam. Hic est enim, de 10 MI 8,1. Mc 1,9.
J 8,28.
quo scriptum est:

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam, qui praeparabit viam tuam ante te.

¹⁰⁴/₅ Amen dico vobis, non surrexit inter natos 11 18,17.
mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem
minor est in regno caelorum, maior est illo.

¹⁰⁵/₅ A diebus autem Ioannis Baptistae usque nunc, 12 L 16,16; 18,34.
J 6,15.
regnum caelorum vim patitur, et violenti

¹⁰⁶/₁₀ rapiunt illud. Omnes enim prophetae, et lex 13
usque ad Ioannem prophetaverunt: et si vultis 14 MI 8,28.
17,10—13.

recipere, ipse est Elias, qui venturus est. Qui 15
¹⁰⁷/₈ habet aures audiendi, audiat. Cui autem 16
similem aestimabo generationem istam? Si-
milis est pueris sedentibus in foro: qui cla-
mantes coaequalibus dicunt: 17 PRV 29,9.

Cecinimus vobis, et non saltastis:

lamentavimus, et non planxistis.

Venit enim Ioannes neque manducans, neque 18 3,4.

bibens, et dicunt: Daemonium habet. Venit 19 3,14.15.

filius hominis manducans, et bibens, et dicunt:

Ecce homo vorax, et potator vini, publica-

norum, et peccatorum amicus. Et iustificata est

¹⁰⁸/₅ sapientia a filiis suis. Tunc coepit exprobrare 20 20—24:
L 10,12—15.

civitatis, in quibus factae sunt plurimae vir-
tutes eius, quia non egissent poenitentiam. Vae 21 Jona 3,6.

tibi Corozain, vae tibi Bethsaida: quia, si in

Tyro, et Sidone factae essent virtutes, quae

factae sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere

poenitentiam egissent. Verumtamen dico vobis: 22

Tyro, et Sidoni remissius erit in die iudicii, quàm

vobis. Et tu Capharnaum, numquid usque in 23 1,18; 8,5; 9,1.
Is 14,18.15.

¹⁰⁹/₁₀ caelum [exaltaberis? usque in infernum des-
cendes. * quia, si in Sodomis factae fuissent

10 > enim est 13 iohannen 14 helias etc
21 chorazain

virtutes, quae factae sunt in te. forte man-
 10,15. 24 sissent usque in hanc diem. Verumtamen
 dico vobis, quia terrae Sodomorum remissius
 erit in die iudicii. quàm tibi.

25—27:

L 10,21.22

1 K 1,26—29.

Sir 51,1.

Act 17,24.

25 In illo tempore respondens Iesus dixit: ¹¹¹

Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae.

quia abscondisti haec a sapientibus, et pru-

26 dentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater:

27 quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia ¹¹¹

mihi tradita sunt a Patre meo. *Et nemo ³

novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis ¹¹²

novit, nisi Filius, et cui voluerit filius reve-

lare. Venite ad me omnes, qui laboratis, et ¹¹³

28 onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite ¹⁰

29 iugum meum super vos, et discite a me, quia

mitis sum, et humilis corde: et invenietis re-

30 quem animabus vestris. Iugum enim meum

suave est, et onus meum leve.

1—3:

Mc 2,23—28.

L 6,1—5.

Mat 5,14; 23,26.

Ex 20,10.

12 In illo tempore abiit Iesus per sata sab- ¹¹⁴

bato: discipuli autem eius esurientes coepe- ²

2 runt vellere spicas, et manducare. Pharisei

autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli

tui faciunt quod non licet facere sabbatis.

3 At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit

David, quando esuriit, et qui cum eo erant:

4 quomodo intravit in domum Dei, et panes pro-

positionis comedit, quos non licebat ei edere,

neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacer-

5 dotibus? Aut non legistis in lege quia sab- ¹¹⁵

batis sacerdotes in templo sabbatum violant, ¹⁰

6 et sine crimine sunt? Dico autem vobis,

7 quia templo maior est hic. Si autem sciretis,

quid est: Misericordiam volo, et non sacri-

ficiū: numquam condemnassetis innocentes:

23 hunc 30 leve est 12,1 > sabb. p.
 sata 2 ~~est~~ lic. eis 3 fin ~~est~~ ? pro:

Dominus enim est filius hominis etiam sab- 8
¹¹⁶ bati. Et cum inde transisset, venit in syna- 9 ^{9-14 :}
² gogam eorum. Et ecce homo manum habens 10 ^{Mc 3,1-6.}
 aridam, et interrogabant eum, dicentes: Si ^{L 6,6-11.}
 licet sabbatis curare? ut accusarent eum. 11
 Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis 12
 homo, qui habeat ovem unam, et si ceciderit ^{L 14,5.}
 haec sabbatis in foveam, nonne tenebit, et
 levabit eam? Quanto magis melior est homo 12
 ove? Itaque licet sabbatis benefacere. ^{L 14,5.} Tunc 13
 ait homini: Extende manum tuam. Et ex-
 tendit, et restituta est sanitati sicut altera.
¹¹⁷ ⁴ Exeuntes autem Pharisei, consilium facie- 14 ^{J 5,16.}
 bant adversus eum, quomodo perderent eum.
¹¹⁸ ¹⁰ Iesus autem sciens recessit inde: et secuti 15 ^{Mc 3,7-12.}
 sunt eum multi, et curavit eos omnes: et 16 ^{8,4.}
 praecepit eis ne manifestum eum facerent.
 Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam 17 ^{Is 42,1-4;}
 prophetam, dicentem: ^{41,9.}
 Ecce puer meus, quem elegi, 18 ^{3,17.}
 dilectus meus, in quo bene complacuit ani-
 mae meae.
 Ponam spiritum meum super eum,
 et iudicium gentibus nuntiabit.
 Non contendet, neque clamabit, 19
 neque audiet aliquis in plateis vocem eius:
 arundinem quassatam non confringet, 20
 et linum fumigans non extinguet.
 donec eiiciat ad victoriam iudicium:
 et in nomine eius Gentes sperabunt. 21
¹¹⁹ ⁵ Tunc oblatus est ei daemonium habens, 22 ^{22-45 :}
 caecus, et mutus, et curavit eum ita ut ^{Mc 3,22-30.}
¹²⁰ ⁷ loqueretur, et videret. Et stupebant omnes 23 ^{L 11,14-26.}
 turbae, et dicebant: Numquid hic est filius ^{29-32.}

8 > est enim 12 bene facere etc 14 & quo
 modo | > eum perd. 18 placuit

- 9,84. 24 David? Pharisei autem audientes, dixerunt: ¹²¹
 Hic non eiicit daemones nisi in Beelzebub ²
 25 principe daemoniorum. Iesus autem sciens ¹²²
 cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum ²
 divisum contra se, desolabitur: et omnis ci-
 vitas, vel domus divisa contra se, non stabit.
 26 Et si satanas satanam eiicit, adversus se di-
 visus est: quomodo ergo stabit regnum eius?
 27 Et si ego in Beelzebub eiicio daemones, filii
 vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri
^{1 J 8,8.} 28 erunt. Si autem ego in spiritu Dei eiicio
^{1 Th 2,16.} daemones, igitur pervenit in vos regnum Dei.
^{1a 49,24.} 29 aut quomodo potest quisquam intrare in do-
^{1 J 4,4.} mum fortis, et vasa eius diripere, nisi prius
 alligaverit fortem? et tunc domum illius di-
^{Mc 9,40.} 30 ripiet. Qui non est mecum, contra me est:
^{J 11,52.} 31 et qui non congregat mecum, spargit. Ideo ¹²³
^{H 6,4,6; 10,26.} dico vobis: Omne peccatum, et blasphemia ²
^{1 J 5,16.} remittetur hominibus, spiritus autem blasphe-
^{I. 12,10.} 32 mia non remittetur. Et quicumque dixerit
^{1 T 1,18.} verbum contra filium hominis, remittetur ei:
 qui autem dixerit contra Spiritum sanctum,
 non remittetur ei neque in hoc saeculo,
 7,17. 33 neque in futuro. Aut facite arborem bo- ¹²⁴
 nam, et fructum eius bonum: aut facite ¹⁰
 arborem malam, et fructum eius malum:
^{3,7.} 34 siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Pro-
^{8,48; 12,39.} genies viperarum, quomodo potestis bona
^{R 8,7.} loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim
^{L 6,45.} 35 cordis os loquitur. Bonus homo de bono the- ¹²⁵
 sauro profert bona: et malus homo de malo ⁵

24 princ. daemonum

25 desolatur 26 satanan

27 > erunt vestri

29 diripiat

31 & aut. blasphemiae

¹²⁶
¹⁰ thesauro profert mala. Dico autem vobis 36
quoniam omne verbum otiosum, quod locuti
fuerint homines, reddent rationem de eo in
die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, 37
et ex verbis tuis condemnaberis.

¹²⁷
⁵ Tunc responderunt ei quidam de Scribis 38 ^{16,1.}
et Phariseis, dicentes: Magister, volumus a ^{1 K 1,25.}
¹²⁸
⁵ te signum videre. Qui respondens ait illis: 39
Generatio mala, et adultera signum quaerit:
et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae
prophetae. Sicut enim fuit Ionas in ventre 40 Jona 2,1.2.
ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sic erit
Filius hominis in corde terrae tribus diebus,
et tribus noctibus. Viri Ninivitae surgent in 41 Jona 3,5.
iudicio cum generatione ista, et condemnabunt
eam: quia poenitentiam egerunt in praedica-
tione Ionae. Et ecce plus quàm Ionas hic.
Regina austri surget in iudicio cum genera- 42 1 Rg 10,1—10.
tione ista, et condemnabit eam: quia venit a
finibus terrae audire sapientiam Salomonis,
¹²⁹
⁵ et ecce plus quàm Salomon hic. Cum autem 43
immundus spiritus exierit ab homine, ambulat
per loca arida, quaerens requiem, et non in-
venit. Tunc dicit: Revertar in domum meam, 44
unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem,
scopis mundatam, et ornatam. Tunc vadit, et 45 9 P 2,20.
assumit septem alios spiritus secum nequiores
se, et intrantes habitant ibi: et fiunt novis-
sima hominis illius peiora prioribus. Sic erit
et generationi huic pessimae.

¹³⁰
² Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater 46 ^{46—50:}
eius, et fratres stabant foris, quaerentes ^{Mc 3,31—35.}
^{L 8,19—31.}
^{13,55.}

41 ninevitae | q. iona

43 immund. etc

44 — eam

12,47—13,12. SECVNDVM MATTHAEVM.

47 loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, et fratres tui foris stant quaerentes te.

L 2,49. 48 At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quae est

49 mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce

R 8,29. 50 mater mea, et fratres mei. Quicumque enim
J 15,14. fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est: ipse meus frater, et soror, et mater est.

1-23:

Mc 4,1-20.

L 8,4-15.

13 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat ¹³¹

2 secus mare. Et congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in naviculam ascendens

3 sederet: et omnis turba stabat in littore, ¹ et locutus est eis multa in parabolis, dicens:

4 Ecce exiit qui seminat, seminare. Et dum seminat, quaedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres caeli, et comederunt ea.

5 Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam: et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae.

6 sole autem orto aestuaverunt: et quia non

7 habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas: et creverunt spinae, et

8 suffocaverunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam: et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trige-

9 simum. Qui habet aures audiendi, audiat.

10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare

11 in parabolis loqueris eis? Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni caelorum: illis autem

25,29. Mc 4,25. 12 non est datum. Qui enim habet, dabitur ¹³²
L 8,18. 5

48 ille 49 — suos 50 et frater
13,2 litore etc 3 ~~et~~ seminare semen suum
4 — caeli 8 vero | tricesimum

¹³⁸₁ ei, et abundabit: qui autem non habet, et
 quod habet auferetur ab eo. Ideo in para- 13 Dt 29,8.
 bolis loquor eis: quia videntes non vident, et
 audientes non audiunt, neque intelligunt. Et 14 Is 6,9.10.
 adimpletur in eis prophetia Isaiae dicentis: J 12,40.
 Auditū audietis, et non intelligetis: Act 28,26.27.
 et videntes videbitis, et non videbitis.
 Incrassatum est enim cor populi huius, 15
 et auribus graviter audierunt,
 et oculos suos clausurunt:
 nequando videant oculis,
 et auribus audiant,
 et corde intelligant, et convertantur,
 et sanem eos.
¹³⁴₅ Vestri autem beati oculi quia vident, et aures 16 L 10,23.24.
 vestrae quia audiunt. Amen quippe dico vobis, 17
 quia multi prophetae, et iusti cupierunt videre
 quae videtis, et non viderunt: et audire quae
¹³⁵₂ auditis, et non audierunt. Vos ergo audite 18
 parabolam seminantis. Omnis, qui audit ver- 19
 bum regni, et non intelligit, venit malus, et
 rapit quod seminatum est in corde eius: hic
 est qui secus viam seminatus est. Qui autem 20
 super petrosa seminatus est, hic est, qui ver-
 bum audit, et continuo cum gaudio accipit
 illud: non habet autem in se radicem, sed 21
 est temporalis. facta autem tribulatione et
 persecutione propter verbum, continuo scan-
 dalizatur. Qui autem seminatus est in spinis, 22 6,19—34.
 hic est, qui verbum audit, et sollicitudo saeculi 1 T 6,9.
 istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum,
 et sine fructu efficitur. Qui vero in terram 23

14 ~~ut~~ adimpleatur | — in | dicens | intelleg- etc

15 cluserunt | ne quando | > oc. vid.

20 supra

22 > est sem. in spin.

bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigesimum.

36—48. 24 Aliam parabolam proposuit illis, dicens: ^{1.36}
¹⁰

Simile factum est regnum caelorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo.

25 cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania.

26 tici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania.

27 Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?

28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit: Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, et colligimus

29 ea? Et ait: Non: ne forte colligentes zizania,

3,12. 30 eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate

ad comburendum, triticum autem congregate

in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum caelorum

grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo: quod minimum quidem

est omnibus seminibus: cum autem creverit, maius est omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volucres caeli veniant, et habitent

in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit

in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit

in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit

23 centum | sexaginta | triginta

27 patris fam. 30 — in 2°

32 holeribus

in farinae satis tribus, donec fermentatum
¹³⁰
 est totum. Haec omnia locutus est Iesus ³⁴ **Mc 4,39,34.**
 in parabolis ad turbas: et sine parabolis non
 loquebatur eis: ut impleretur quod dictum ³⁵ **Ps 78,2.**
 erat per Prophetam dicentem:

Aperiam in parabolis os meum,
 eructabo abscondita a constitutione mundi.

¹⁴⁰
¹⁰ Tunc, dimissis turbis, venit in domum: ³⁶ **24—30.**
 et accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes:
 Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.
 Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum ³⁷
 semen, est Filius hominis. Ager autem, est ³⁸ **1 K 8,9.**
 mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii
 regni. Zizania autem, filii sunt nequam.
 Inimicus autem, qui seminavit ea, est dia- ³⁹
 bolus. Messis vero, consummatio saeculi est.
 Messores autem, angeli sunt. ¹ Sicut ergo colli- ⁴⁰ **J 15,6.**
 guntur zizania, et igni comburuntur: sic erit
 in consummatione saeculi. mittet filius ho- ⁴¹ **Zph 1,8.**
 minis angelos suos, et colligent de regno eius **25,31—46.**
 omnia scandala, et eos, qui faciunt iniqui- **7,28.**
 tatem: et mittent eos in caminum ignis. Ibi ⁴² **8,12.**
 erit fletus, et stridor dentium. Tunc iusti ⁴³ **Dn 12,8.**
 fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.
 Qui habet aures audiendi, audiat. ¹ Simile ⁴⁴ **19,29. L 14,33.**
 est regnum caelorum thesauro abscon- **Ph 3,7.**
 dito in agro: quem qui invenit homo, **Prv 2,4.**
 abscondit, et prae gaudio illius vadit,
 et vendit universa quae habet, et emit
 agrum illum. Iterum simile est regnum ⁴⁵

³⁵ adimpleretur

³⁶ dissere

³⁷ — illis

⁴⁰ ~~8~~ igne

⁴³ patr. sui | — audiendi

13,46—57. SECVNDVM MATTHAEVM.

- Prv 8,10.11. 46 caelorum homini negotiatori, quaerenti bonas
 margaritas. Inventa autem una pretiosa mar-
 garita, abiit, et vendidit omnia quae habuit,
 22,9.10. 47 et emit eam. Iterum simile est regnum
 caelorum sagenae missae in mare, et ex
 48 omni genere piscium congreganti. quam,
 cum impleta esset, educentes, et secus littus
 sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos
 25,32. 49 autem foras miserunt. Sic erit in consum-
 matione saeculi: exhibunt angeli, et separa-
 50 bunt malos de medio iustorum, et mittent
 eos in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor
 51 dentium. Intellexistis haec omnia? Dicunt
 52 ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scribe doctus
 in regno caelorum, similis est homini patri-
 familias, qui profert de thesauro suo nova
 et vetera.
 53 Et factum est, cum consummasset Iesus
 54 parabolas istas, transiit inde. Et veniens in ¹⁴¹
 patriam suam, docebat eos in synagogis ₁
 eorum, ita ut mirarentur, et dicerent: Unde
 huic sapientia haec, et virtutes? Nonne
 55 hic est fabri filius? Nonne mater eius di-
 citur Maria, et fratres eius, Iacobus, et
 J 7,15.52. 56 Ioseph, et Simon, et Iudas? et sorores
 eius, nonne omnes apud nos sunt? Unde
 J 4,44. 57 ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur
 in eo. * Iesus autem dixit eis: Non est pro-
 pheta sine honore nisi in patria sua, et in ¹⁴²
₁

47 — piscium
 52 patri fam.

SECUNDVM MATTHAEVM. 13,58—14,14.

domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas 58
propter incredulitatem illorum.

¹⁴³₂ In illo tempore audivit Herodes tetrarcha 14 ^{1-12:} ^{Mc 6,14.17-20.}
famam Iesu: et ait pueris suis: Hic est 2 ^{L 9,7-9;}
Ioannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et ^{3,19.20.}
¹⁴⁴₂ ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim 3 11,2.
tenuit Ioannem, et alligavit eum: et posuit in
carcerem propter Herodiam uxorem fratris
sui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi 4 ^{Lv 18,16; 20,21.}
habere eam. Et volens illum occidere, timuit 5 21,26.
populum: quia sicut prophetam eum habe-
¹⁴⁵₆ bant. Die autem natalis Herodis saltavit filia 6
Herodiadis in medio, et placuit Herodi. Unde 7
cum iuramento pollicitus est ei dare quod-
cumque postulasset ab eo. At illa praemo- 8
nita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in
disco caput Ioannis Baptistae. Et contrista- 9
tus est rex: propter iuramentum autem, et
eos, qui pariter recumbebant, iussit dari.
Misitque et decollavit Ioannem in carcere. 10 17,12.
Et allatum est caput eius in disco, et datum 11
est puellae, et attulit matri suae. Et acce- 12
dentes discipuli eius, tulerunt corpus eius,
et sepelierunt illud: et venientes nuncia-
¹⁴⁶₃ verunt Iesu. Quod cum audisset Iesus, 13 ^{13-21:}
^{Mc 6,31-41.}
secessit inde in navicula, in locum deser- ^{L 9,10-17.}
tum seorsum: et cum audissent turbae, ^{J 6,1-13.}
secutae sunt eum pedestres de civitatibus.
Et exiens vidit turbam multam, et miser- 14 9,36.
tus est eis, et curavit languidos eorum.

14,1 audiit 9 ~~§~~ iusiurandum

11 tulit 12 — eius 2°

13 ~~§~~ in naviculam

14 eis] eius

14,15—27. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum¹⁴
discipuli eius, dicentes: Desertus est locus.
et hora iam praeteriit: dimitte turbas, ut
16 euntes in castella, emant sibi escas. Iesus
autem dixit eis: Non habent necesse ire:
17 date illis vos manducare. Responderunt ei:
Non habemus hic nisi quinque panes, et duos
18 pisces. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cum iussisset turbam discumbere super
foenum, acceptis quinque panibus, et duobus
piscibus, aspiciens in caelum benedixit, et
fregit, et dedit discipulis panes, discipuli
^{2 Rg 4,44.} 20 autem turbis. Et manducaverunt omnes, et
saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim
21 cophinos fragmentorum plenos. Manducan-
tium autem fuit numerus, quinque millia
viro-¹⁴
rum, exceptis mulieribus, et parvulis.
^{22—38:}
^{Mc 6,45—56.} 22 Et statim compulit Iesus discipulos ascendere¹⁴
^{J 6,15—21.} in naviculam, et praecedere eum trans fretum.
^{L 6,12; 9,18.} 23 donec dimitteret turbas. Et dimissa turba,¹⁴
ascendit in montem solus orare. * Vespere¹⁵
24 autem facto solus erat ibi. navicula autem⁴
in medio mari iactabatur fluctibus: erat
25 enim contrarius ventus. Quarta autem vigi-
lia noctis, venit ad eos ambulans super mare.
^{L 24,37.} 26 Et videntes eum super mare ambulantem.
turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est.
27 Et prae timore clamaverunt. ¹ Statimque Iesus
locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego

18 > illos mihi

19 supra | faenum etc | & autem dederunt

21 milia etc

22 stat. iussit discipulos

25.26 & supra.

¹⁵¹
¹⁰ sum, nolite timere. Respondens autem Petrus 28
dixit: Domine, si tu.es, iube me ad te venire
super aquas. ¹ At ipse ait: veni. Et descen- 29
dens Petrus de navicula, ambulabat super
aquam ut veniret ad Iesum. Videns vero 30
ventum validum, timuit: et cum coepisset
mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me
fac. Et continuo Iesus extendens manum, 31 ^{8,26.}
apprehendit eum: et ait illi: Modicae fidei,
¹⁵²
⁶ quare dubitasti? Et cum ascendissent in 32
naviculam, cessavit ventus. Qui autem in 33
navicula erant, venerunt, et adoraverunt eum,
¹⁵³
² dicentes: Vere filius Dei es. Et cum trans- 34
fretassent, venerunt in terram Genesar. Et 35
cum cognovissent eum viri loci illius, mise-
runt in universam regionem illam, et obtule-
runt ei omnes male habentes: et rogabant 36 ^{9,21. L 6,19.}
eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent.
Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

¹⁵⁴
⁶ Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolymis 15 ^{1-20:}
Scribae, et Pharisei, dicentes: Quare disci- ^{Mc 7,1-23.}
puli tui transgrediuntur traditionem seniorum? 2 ^{Dt 4,2.}
non enim lavant manus suas cum panem ^{L 11,38.}
manducant. Ipse autem respondens ait illis: 3
Quare et vos transgredimini mandatum Dei
propter traditionem vestram? Nam Deus 4 ^{Ex 20,12;}
dixit: Honora patrem, et matrem. et: Qui ^{21,17.}
maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. ^{Dt 5,16.}
Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, 5
vel matri, Munus quodcumque est ex me,
tibi proderit: et non honorificabit patrem 6
suum, aut matrem suam: et irritum fecistis

28 > venire ad te
disset 34 genesar
15,2 & traditiones
erit 6 — suam

31 adpreh- etc 32 & ascen-
4 patr. tuum | male dix-

15,7—22. SECVNDVM MATTHAEVM.

mandatum Dei propter traditionem vestram.

Is 29,18 Lxx. 7 Hypocritae, bene prophetavit de vobis Isaias.
dicens:

8 Populus hic labiis me honorat:
cor autem eorum longe est a me.

9 Sine causa autem colunt me,
docentes doctrinas, et mandata hominum.

10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite.

12,34. 1 T 4,4. 11 et intelligite. Non quod intrat in os, coin-
quinat hominem: sed quod procedit ex ore.

12 hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes
discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Phari-

J 15,2. 13 saei audito verbo hoc, scandalizati sunt? At
ille respondens ait: Omnis plantatio, quam
non plantavit Pater meus caelestis, eradica-

23,24. L 6,39. 14 bitur. Sinite illos: caeci sunt, et duces
J 9,40. R 2,19. caecorum. caecus autem si caeco ducatum

15 praestet, ambo in foveam cadunt. Respon-
dens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis

16 parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos

17 sine intellectu estis? Non intelligitis quia
omne, quod in os intrat, in ventrem vadit,

18 et in secessum emittitur? Quae autem pro-
cedunt de ore, de corde exeunt, et ea coin-

Gn 8,21. 19 quinant hominem: de corde enim exeunt co-
gitationes malae, homicidia, adulteria, fornica-
tiones, furta, falsa testimonia, blasphemiae.

20 haec sunt, quae coinquant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coin-
quinat hominem.

21 Et egressus inde Iesus secessit in
21-28: 22 partes Tyri, et Sidonis. Et ecce mulier
Mc 7,24-30. Chananaea a finibus illis egressa clamavit.

dicens ei: Miserere mei Domine fili David:
 filia mea male a daemonio vexatur. Qui non 23
 respondit ei verbum. Et accedentes discipuli
 eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam:
 quia clamat post nos. Ipse autem respon- 24 10,6.
 dens, ait: Non sum missus nisi ad oves, quae
 perierunt domus Israel. At illa venit, et ado- 25
 ravit eum, dicens: Domine, adiuva me. Qui 26
 respondens ait: Non est bonum sumere panem
 filiorum, et mittere canibus. At illa dixit: 27
 Etiam Domine: nam et catelli edunt de micis,
 quae cadunt de mensa dominorum suorum.
 Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, 28 8,10.18.
 magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et
 sanata est filia eius ex illa hora.

¹⁰⁰
 6 Et cum transisset inde Iesus, venit secus 29 Mc 7,31.
 Mare Galilaeae: et ascendens in montem,
 sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbae 30 Mc 3,10.
 multae, habentes secum mutos, caecos, clau-
 dos, debiles, et alios multos: et proiecerunt
 eos ad pedes eius, et curavit eos: ita ut 31 Mc 7,37.
 turbae mirarentur videntes mutos loquentes,
 claudos ambulantes, caecos videntes: et magni-
 ficabant Deum Israel. Iesus autem, convo- 32 32-39:
 catis discipulis suis, dixit: Misereor turbae, 32 Mc 8,1-10.
 quia triduo iam perseverant mecum, et non
 habent quod manducent: et dimittere eos
 ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt 33
 ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto

28 eius] illius

30 mut. clodos caec.

31 clodos

panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

- 34 Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos.
 35 Et praecepit turbae, ut discumberent super
 36 terram. Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis
 37 suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem
 38 sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt, quattuor millia hominum, extra
 39 parvulos, et mulieres. Et, dimissa turba, ascendit in naviculam: et venit in fines Magedan.

1-12:
 Mc 8,11-21.

12,38.

L 12,54-56.

11,4.

Jona 2,1.
 12,39.40.

L 12,1.

6,30.

- 16 Et accesserunt ad eum Pharisei, et Sadducae tentantes: et rogaverunt eum ut signum
 2 de caelo ostenderet eis. At ille respondens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit,
 3 rubicundum est enim caelum. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste caelum. *Faciem ergo caeli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Generatio mala et adultera signum quaerit: et signum non dabitur ei, nisi signum Ionae prophetae. Et
 5 relictis illis, abiit. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini, et cavete a fermento Phariseaeorum, et Sadducaeorum.
 7 At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicae fidei, quia panes non

34 > panes habetis

35 discumberet

16,2 illis] eis

3 — scire

7.8 520 inter

38 manducaverant

4 — prophetae

habetis? Nondum intelligitis, neque recorda- 9 14,17—21.
mini quinque panum in quinque millia homi-
num, et quot cophinos sumpsistis? neque 10 15,34—38.
septem panum in quattuor millia hominum,
et quot sportas sumpsistis? Quare non in- 11
telligitis, quia non de pane dixi vobis: Ca-
vete a fermento Phariseorum, et Sadducaeo-
rum? Tunc intellexerunt quia non dixerit 12 J 6,27.
cavendum a fermento panum, sed a doctrina
Phariseorum, et Sadducaeorum.

¹⁰⁶₁ Venit autem Iesus in partes Caesareae 13 ^{13—20:}
Philipphi: et interrogabat discipulos suos, di-
cens: Quem dicunt homines esse Filium ho-
minis? At illi dixerunt: Alii Ioannem Bap-
tistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam,
aut unum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos 15
autem quem me esse dicitis? Respondens 16 J 6,69.
Simon Petrus dixit: Tu es Christus, filius
Dei vivi. Respondens autem Iesus, dixit ei: 17 G 1,15,16.
¹⁶⁷₁₀ Beatus es Simon Bar Iona: quia caro, et
sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu 18 J 1,42. E 2,20.
es Petrus, et super hanc petram aedificabo
ecclesiam meam, et portae inferi non prae-
valebunt adversus eam. Et tibi dabo claves 19 18,18.
regni caelorum. Et quodcumque ligaveris
super terram, erit ligatum et in caelis: et
quodcumque solveris super terram, erit solu-
tum et in caelis. Tunc praecepit discipulis 20 17,9.
¹⁶⁸₂ suis ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus
Christus.

Exinde coepit Iesus ostendere discipulis 21 ^{21—28:}
suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam,
12,40. J 2,19.

9 qu. † milium † hom. 10 quatt. † milium † hom.
15 — Iesus 17 — ei | ⁵/₂ Bariona
18 adversum 19 — et 3° 5°

- et multa pati a senioribus, et Scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die
 22 resurgere. Et assumens eum Petrus, coepit increpare illum dicens: Absit a te, Domine:
 La 8,14 23 non erit tibi hoc. Qui conversus, dixit Petro: Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quae Dei sunt, sed ea, quae hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.
 4,8. 26 Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera eius. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.
 J 5,29. R 2,6. 27 Et post dies sex assumit Iesus Petrum, Ps 62,18. et Iacobum, et Ioannem fratrem eius, et ducit L 9,28—36. illos in montem excelsum seorsum: et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses, et Elias cum eo loquentes.
 10,28. 28 Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse: si

27 opus

17,1 assumit (sic et corr 93) | 93 assumpsit 30 as-
 sumsit | 9 duxit 3 apparuit | moyses

vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum,
 Moysi unum, et Eliae unum. Adhuc eo lo- 5 3,17.
16,16,17.
Dt 18,15.
 quente, ecce nubes lucida obumbravit eos.
 Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius
 meus dilectus, in quo mihi bene complacui:
 ipsum audite. Et audientes discipuli cecide- 6
 runt in faciem suam, et timuerunt valde. Et 7
 accessit Iesus, et tetigit eos: dixitque eis:
 Surgite, et nolite timere. Levantes autem 8
 oculos suos, neminem viderunt, nisi solum
 Iesum. Et descendantibus illis de monte, 9 16,20.
 praecepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis
 visionem, donec Filius hominis a mortuis re-
 surgat. Et interrogaverunt eum discipuli, di- 10 11,14. Ml 3,23.
 centes: Quid ergo Scribae dicunt quòd Eliam
 oporteat primum venire? At ille respondens, 11
 ait eis: Elias quidem venturus est, et resti-
 tuet omnia. dico autem vobis, quia Elias 12 14,9,10.
L 28,25.
 iam venit, et non cognoverunt eum, sed fe-
 cerunt in eo quaecumque voluerunt. Sic et
 Filius hominis passurus est ab eis. Tunc in- 13 L 1,17.
 tellexerunt discipuli, quia de Ioanne Baptista
 dixisset eis.
 Et cum venisset ad turbam, accessit ad 14 14-21:
Mc 9,14-29.
 eum homo genibus provolutus ante eum, di- 15 L 9,37-42.
 cens: Domine, miserere filio meo, quia luna-
 ticus est, et male patitur: nam saepe cadit
 in ignem, et crebro in aquam. et obtuli 16
 eum discipulis tuis, et non potuerunt curare
 eum. Respondens autem Iesus, ait: O gene- 17 Dt 32,5.
J 14,9.
 ratio incredula, et perversa, quousque ero

4 et mosi

5 nubis

9 — eis

17 — autem | quo usque

vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc
 18 illum ad me. Et increpavit illum Iesus, et
 exiit ab eo daemonium, et curatus est puer
 10,1. 19 ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad ¹⁷²
 Iesum secreto, et dixerunt: Quare nos non
 20 potuimus eiicere illum? Dixit illis Iesus:
 21 Propter incredulitatem vestram. Amen quippe
 dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum
 sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc.
 et transibit, et nihil impossibile erit vobis.
 21 Hoc autem genus non eiicitur nisi per ora-
 tionem, et ieiunium.

22,23:

Mc 9,30—32.

L. 9,48—45.

16,21.

22 Conversantibus autem eis in Galilaea, ¹⁷⁶
 dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus ²
 23 est in manus hominum: et occident eum.
 et tertia die resurget. Et contristati sunt
 vehementer.

Ex 80,18. 24

Et cum venissent Capharnaum, accesse- ¹⁷⁷
 runt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, ¹⁰
 et dixerunt ei: Magister vester non solvit
 25 didrachma? 'Ait: Etiam. Et cum intrasset in
 domum, praevenit eum Iesus, dicens: Quid
 tibi videtur Simon? Reges terrae a quibus
 accipiunt tributum vel censum? a filiis suis,
 26 an ab alienis? 'Et ille dixit: Ab alienis. Dixit
 27 illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem
 non scandalizemus eos, vade ad mare, et
 mitte hamum: et eum piscem, qui primus
 ascenderit, tolle: et aperto ore eius, invenies
 staterem: illum sumens, da eis pro me, et te.

17 usque quo

18 illum] eum

20 dicit | — Iesus | ~~330~~ — illuc | imposs- etc

23 tertio

24 didragma bis | — ei 25 — in

¹⁷⁸₂ In illa hora accesserunt discipuli ad Ie- 18 ^{1-9:}
sum, dicentes: Quis putas, maior est in regno ^{Mc 9,33-47.}
caelorum? Et advocans Iesus parvulum, sta- ^{L 9,46-48.}
tuit eum in medio eorum, ² et dixit: Amen ³ 18,14. J 2,3.5.
dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini
sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelo-
rum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut ⁴
parvulus iste, hic est maior in regno caelo-
rum. Et qui susceperit unum parvulum talem ⁵ 10,40. J 13,20.
¹⁷⁹₂ in nomine meo, me suscipit. qui autem scan- ⁶ L 17,1.2.
dalizaverit unum de pusillis istis, qui in me
credunt, expedit ei ut suspendatur mola asi-
naria in collo eius, et demergatur in profun-
dum maris. ⁷ Vae mundo a scandalis. Necesse
est enim ut veniant scandala: verumtamen
vae homini illi, per quem scandalum venit.
¹⁸⁰₈ Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat ⁸ 5,29.30.
te: abscide eum, et proiice abs te: bonum
tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum,
quàm duas manus, vel duos pedes habentem
mitti in ignem aeternum. Et si oculus tuus ⁹
scandalizat te, erue eum, et proiice abs te:
bonum tibi est cum uno oculo in vitam in-
trare, quàm duos oculos habentem mitti in
¹⁸¹₁₀ gehennam ignis. Videte ne contemnatis ¹⁰ H 1,14.
unum ex his pusillis: dico enim vobis,
quia angeli eorum in caelis semper vident
faciem patris mei, qui in caelis est. Venit ¹¹
enim filius hominis salvare quod perierat.
¹⁸²₅ Quid vobis videtur? si fuerint alicui ¹² 12-14:
centum oves, et erraverit una ex eis: ^{L 15,4-7.}
nonne relinquit nonagintanovem in monti-
bus, et vadit quaerere eam, quae erravit?

18,7 ab | — illi

8 ~~8~~ abscinde | clodum

9 est † unoculum † in 12 relinquet

- 13 et si contigerit ut inveniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonagintanovem, quae non erraverunt.
- 14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te, et ipsum solum.
- 15 si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. ¹⁷¹ si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium
- 16 testium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos: dic ecclesiae. si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus, et publicanus. Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo: et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo. Iterum dico vobis, quia
- 17 si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo, qui in caelis est. Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.
- 18 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies: sed usque septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum coepisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei

13 gaudebit

16 > non te | > testium vel trium

17 aut. et eccl.

19 quacumque

21 quotiens etc

23 adsimil.

decem millia talenta. Cum autem non haberet 25
unde redderet, iussit eum dominus eius ve-
mundari, et uxorem eius, et filios, et omnia,
quae habebat, et reddi. Procidens autem 26
servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam
habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus 27
autem dominus servi illius, dimisit eum, et
debitum dimisit ei. Egressus autem servus 28
ille invenit unum de conservis suis, qui debe-
bat ei centum denarios: et tenens suffocabat
eum, dicens: Redde quod debes. Et proci- 29
dens conservus eius, rogabat eum, dicens:
Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.
Ille autem noluit: sed abiit, et misit eum in 30
carcerem donec redderet debitum. Videntes 31
autem conservi eius quae fiebant, contristati
sunt valde: et venerunt, et narraverunt do-
mino suo omnia, quae facta fuerant. Tunc 32
vocavit illum dominus suus: et ait illi: Serve
nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam
rogasti me: nonne ergo oportuit et te mise- 33
reri conservi tui, sicut et ego tui misertus
sum? Et iratus dominus eius tradidit eum 34 5,26.
tortoribus, quoadusque redderet universum
debitum. Sic et Pater meus caelestis faciet 35 6,14,15.
vobis, si non remiseritis unusquisque fratri
suo de cordibus vestris.

¹⁻⁹
6 Et factum est, cum consummasset 19 ^{1-9:}
Iesus sermones istos, migravit a Galilaea, ^{Mc 10,1-12.}
et venit in fines Iudaeae trans Iordanem, <sup>7,28; 11,1;
13,53; 20,1.</sup>

- 24 millia etc
25 — eius 1°
31 f. erant
33 non ergo

2 ¹et secutae sunt eum turbae multae, et curavit eos ibi.

5,31,32. 3 Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa?

Gn 1,27. 4 Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, et

Gn 2,24. 5 feminam fecit eos? ¹ et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una.

1 K 7,10,11. 6 ¹itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod

Dt 24,1. 7 ergo Deus coniunxit, homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare

8 libellum repudii, et dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio

1. 18,18. 9 autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur:

10 et qui dimissam duxerit, moechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis

1 K 7,7,17. 11 cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed

12 quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat.

13-15: 13 Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut
Mc 10,13-16. 13 manus eis imponeret, et oraret. Disci-
L 18,15-17.

19,4 — hominem

(5 *inc.* v. 5 Propter)

7 dari 8 > sic fuit

10 homini | ux.] muliere

11 — illis

13 inpon- etc

- puli autem increpabant eos. Iesus vero ait 14 18,2,3.
 eis: Sinite parvulos, et nolite eos prohibere
 ad me venire: talium est enim regnum cae-
 lorum. Et cum imposuisset eis manus, abiit 15
 inde.
- ¹⁹³
² Et ecce unus accedens, ait illi: Magister 16 16—30:
 Mc 10,17—31.
 L 18,18—30.
 bone, quid boni faciam ut habeam vitam
 aeternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas 17 L 10,26—28.
 de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem
 vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit 18 Ex 20,12—16.
 Dt 5,17—20.
 illi: Quae? Iesus autem dixit: Non homi-
 cidium facies: Non adulterabis: Non facies
 furtum: Non falsum testimonium dices: 'Ho- 19 Ex 20,12.
 Lv 19,18.
 Dt 5,16.
 nora patrem tuum, et matrem tuam, et diliges
 proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi ado- 20
 lescens: Omnia haec custodivi a iuventute
 mea, quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: 21 8,20. L 12,33.
 Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes,
 et da pauperibus, et habebis thesaurum in
 caelo: et veni, sequere me. Cum audisset 22 Ps 82,11.
 autem adolescens verbum, abiit tristis: erat
 enim habens multas possessiones. Iesus 23
 autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis,
 quia dives difficile intrabit in regnum caelorum.
 Et iterum dico vobis: Facilius est camelum 24
 per foramen acus transire, quàm divitem in-
 trare in regnum caelorum. Auditis autem his, 25
 discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo
 poterit salvus esse? Aspiciens autem Iesus, 26 Gn 18,14.
 Job 42,2.
 Zch 8,6.

19 — tuum et tuam

20 adulesc- etc | ~~adulesc~~ — a inv. mea

21 vende | ~~adulesc~~ + omnia

dixit illis: Apud homines hoc impossibile
 est: apud Deum autem omnia possibilia
 L 5,11. 27 sunt. Tunc respondens Petrus, dixit ei:
 Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus
 I. 22,80. 28 te: quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit
 Dn 7,9.10. illis: Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti
 estis me, in regeneratione cum sederit filius
 hominis in sede maiestatis suae, * sedebitis et
 vos super sedes duodecim, iudicantes duode-
 H 10,84. 29 cim tribus Israel. Et omnis, qui reliquerit
 domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem,
 aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros
 propter nomen meum, centuplum accipiet, et
 20,16. L 18,80. 30 vitam aeternam possidebit. Multi autem erunt
 20 primi novissimi, et novissimi primi. Simile
 21,33. est regnum caelorum homini patrifamilias,
 qui exiit primo mane conducere operarios in
 2 vineam suam. Conventionem autem facta cum
 operariis ex denario diurno, misit eos in vi-
 3 neam suam. Et egressus circa horam ter-
 4 tiam, vidit alios stantes in foro otiosos, ¹ et
 dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et
 5 quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem
 abierunt. Iterum autem exiit circa sextam,
 6 et nonam horam: et fecit similiter. Circa
 undecimam vero exiit, et invenit alios
 stantes, et dicit illis: Quid hic statis
 7 tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos
 conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam
 8 meam. Cum sero autem factum esset,
 dicit dominus vineae procuratori suo: Voca

29 reliquit

20,1 est enim | patri fam.

4 > illis dixit

4,7 — meam

operarios, et redde illis mercedem incipiens a
 novissimis usque ad primos. Cum venissent 9
 ergo qui circa undecimam horam venerant,
 acceperunt singulos denarios. Venientes autem 10
 et primi, arbitrati sunt quòd plus essent ac-
 cepturi: acceperunt autem et ipsi singulos
 denarios. Et accipientes murmurabant ad- 11
 versus patremfamilias, ¹ dicentes: Hi novis- 12
 simi una hora fecerunt, et pares illos nobis
 fecisti, qui portavimus pondus diei, et aestus.
 At ille respondens uni eorum, dixit: Amice 13
 non facio tibi iniuriam: nonne ex denario
 convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et 14
 vade: volo autem et huic novissimo dare sicut
 et tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? 15 R 9,16,21.
6,23.
 an oculus tuus nequam est, quia ego bonus
 sum? Sic erunt novissimi primi, et primi 16 19,30; 22,14.
 novissimi. multi enim sunt vocati, pauci vero
 electi.

²⁰¹
2 Et ascendens Iesus Ierosolymam, as- 17 17—19:
Mc 10,32—34.
L 18,31—33.
sumpsit duodecim discipulos secreto, et ait
 illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, et filius 18 16,21; 17,22,23.
 hominis tradetur principibus sacerdotum, et
 Scribis, et condemnabunt eum morte, ¹ et 19
 tradent eum Gentibus ad illudendum, et
 flagellandum, et crucifigendum, et tertia die
 resurget.

²⁰²
6 Tunc accessit ad eum mater filiorum 20 20—28:
Mc 10,35—45.
10,2.
 Zebedaei cum filiis suis, adorans et petens
 aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? 21 19,28.

11 patrem fam.

16 > sunt enim | vero | autem

19 deludendum

- Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: et qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemptionem pro multis.
- 29—34: Me 10,46—52. 29 Et egredientibus illis ab Iericho, se-
L 18,35—43. 30 cuta est eum turba multa, et ecce duo caeci sedentes secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: et clamaverunt, dicentes: Domine miserere nostri, fili David. Turba autem increpabat eos ut

23 vel j et
28 ~~et~~ in redempt.
29 hiericho etc

tacerent. At illi magis clamabant, dicentes:
Domine, miserere nostri, fili David. Et stetit 32
Iesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis ut
faciam vobis? Dicunt illi: Domine, ut ape- 33
riantur oculi nostri. Misertus autem eorum 34
Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim
viderunt, et secuti sunt eum.

206
2

Et cum appropinquassent Ierosolymis, et 21
venissent Bethphage ad Montem oliveti: tunc
Iesus misit duos discipulos, ¹ dicens eis: Ite 2
in castellum, quod contra vos est, et statim
invenietis asinam alligatam, et pullum cum
ea: solvite, et adducite mihi: ¹ et si quis vobis 3
aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus
habet: et confestim dimittet eos. Hoc autem 4
totum factum est; ut adimpleretur quod dictum
est per Prophetam dicentem:

1-11:
Mc 11,1-10.
L 19,29-38.
J 12,12-19.

26,18.

207
7

Dicite filiae Sion:
Ecce rex tuus venit tibi
mansuetus, sedens super asinam,
et pullum filium subiugalis.

5 Zch 9,9.
Is 62,11.

208
2

Euntes autem discipuli, fecerunt sicut 6
praecepit illis Iesus. Et adduxerunt asi- 7
nam, et pullum: et imposuerunt super
eos vestimenta sua, et eum desuper se-
dere fecerunt. Plurima autem turba stra- 8
verunt vestimenta sua in via: alii autem
caedebant ramos de arboribus, et sterne-

2 Rg 9,13.

21,1 bethfage

4 — totum | impleretur

5 et sedens

7 sup. eis

Ps 118,25,26. 9 bant in via: turbae autem, quae praecedebant, ²¹⁰/₁
 2 Sm 14,4. et quae sequebantur, clamabant, dicentes:

Hosanna filio David:

benedictus, qui venit in nomine Domini:
 hosanna in altissimis.

10 Et cum intrasset Ierosolymam, commota est ²¹⁰/₁₀

40 11 universa civitas, dicens: Quis est hic? Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilaeae.

12-22: 12 Et intravit Iesus in templum Dei, et ²¹¹/₁
 Mc 11,11-24. eiiciebat omnes vendentes, et ementes in
 L. 19,45-48. templo, et mensas numulariorum, et cathedras
 J 2,14-16. vendentium columbas evertit: et dicit eis:

Is 56,7. 13 Scriptum est: Domus mea domus orationis
 Jr 7,11. vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam

14 latronum. Et accesserunt ad eum caeci, et ²¹²/₁₀

Ps 118,25. 15 claudi in templo: et sanavit eos. Videntes ²¹³/₅

autem principes sacerdotum, et Scribae mirabilia, quae fecit, et pueros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio David:

Ps 8,3. 16 indignati sunt, ¹ et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique. numquam legistis: Quia ex ore infantium, et

17 lactentium perfecisti laudem? Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit. ²¹⁴/₆

18 Mane autem revertens in Civitatem, esuriit.

L 13,3. 19 Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum, et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo

9 osanna bis | venturus est

12 nummular. 15 osanna

16 dicant | dicit | lactantium

ficulnea. Et videntes discipuli, mirati sunt, 20
²¹⁵₆ dicentes: Quomodo continuo aruit? Respon- 21 17,20.
 dens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis,
 si habueritis fidem, et non haesitaveritis, non
 solum de ficulnea facietis, sed et si monti
 huic dixeritis, Tolle, et iacta te in mare, fiet.
²¹⁶₄ Et omnia quaecumque petieritis in oratione 22
 credentes, accipietis.
²¹⁷₂ Et cum venisset in templum, accesserunt 23 ^{23-27:}
 ad eum docentem, principes sacerdotum, et ^{Mc 11,27-33.}
 seniores populi, dicentes: In qua potestate ^{L 20,1-8.}
 haec facis? Et quis tibi dedit hanc potesta- ^{J 2,18.}
 tem? Respondens Iesus dixit eis: Interro- 24
 gabo vos et ego unum sermonem: quem si
 dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua
 potestate haec facio. Baptismus Ioannis unde 25 J 1,25.
 erat? e caelo, an ex hominibus? At illi
 cogitabant inter se, dicentes: Si dixerimus,
 e caelo, dicet nobis: Quare ergo non credi-
 distis illi? Si autem dixerimus, ex homini- 26 14,5.
 bus, timemus turbam: omnes enim habebant
 Ioannem sicut prophetam. Et respondentes 27
 Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse:
 Nec ego dico vobis in qua potestate haec facio.
²¹⁸₁₀ ¹ Quid autem vobis videtur? Homo quidam 28
 habebat duos filios, et accedens ad primum,
 dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.
¹ Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea 29 7,21.
 autem, poenitentia motus, abiit. Accedens 30
 autem ad alterum, dixit similiter. At ille re-

24 eis] illis

25 baptismum | (C inc. v. 26 Si dixerimus)

26 habent

27 faciam

28 — quidam

L 16,14. 31 spondens, ait: Eo, domine, et non iuit. quis
ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt
ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico
vobis, quia publicani, et meretrices praece-
dent vos in regnum Dei. Venit enim ad vos
Ioannes in via iustitiae, et non credidistis ei.
publicani autem, et meretrices crediderunt ei:
vos autem videntes nec poenitentiam habuistis
postea, ut crederetis ei.

33-46:
Mc 12,1-12.
L 20,9-19.

25,14. Is 5,1,2.

33 Aliam parabolam audite: Homo erat pater-²¹⁹
familias, qui plantavit vineam, et sepem cir-
cumdedit ei, et fodit in ea torcular, et aedi-
ficavit turrim, et locavit eam agricolis, et
34 peregre profectus est. Cum autem tempus
fructuum appropinquasset, misit servos suos
35 ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et
agricolae, apprehensis servis eius, alium ce-
ciderunt, alium occiderunt, alium vero lapida-
36 verunt. Iterum misit alios servos plures prio-
37 ribus, et fecerunt illis similiter. Novissime
autem misit ad eos filium suum, dicens: Vere-
27,18. 38 buntur filium meum. Agricolae autem videntes
filium, dixerunt intra se: Hic est heres, venite,
occidamus eum, et habebimus hereditatem eius.
39 Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam,
40 et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vi-
41 neae, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi:
Malos male perdet: et vineam suam locabit
aliis agricolis, qui reddant ei fructum tempo-
42 ribus suis. Dicit illis Iesus: Numquam legis-
tis in Scripturis:

P^a 118,22,23.
Act 4,11.
R 9,38.
1 P 2,6-8.

31 — ei | praecedunt
33 pater fam. | saepe | turrem
37 vereb.] ~~¶~~ + forte
41 — suam

Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes,
hic factus est in caput anguli?

A Domino factum est istud,
et est mirabile in oculis nostris:

ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum 43

Dei, et dabitur genti facienti fructus eius. Et 44 Dn 2,34,35.
44,45.

qui ceciderit super lapidem istum, confringetur:

²²¹
¹ super quem vero ceciderit, conteret eum. Et 45

cum audissent principes sacerdotum, et Phari-
saei parabolas eius, cognoverunt quòd de ipsis
diceret. Et quaerentes eum tenere, timuerunt 46 11.

²²¹
⁵ turbas: quoniam sicut prophetam eum habe-
bant. Et respondens Iesus, dixit iterum in 22 2-10:
L 14,16-24.

parabolis eis, dicens: ¹ Simile factum est regnum 2 J 8,29.

caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio
suo. Et misit servos suos vocare invitatos 3

ad nuptias, et nolebant venire. Iterum misit 4 21,36.

alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce
prandium meum paravi, tauri mei, et altilia
occisa sunt, et omnia parata: venite ad
nuptias. Illi autem neglexerunt: et abierunt, 5

alius in villam suam, alius vero ad negotia-
tionem suam: reliqui vero tenuerunt servos 6 23,37.

eius, et contumeliis affectos occiderunt. Rex 7 24,2.

autem cum audisset, iratus est: et missis
exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et
civitatem illorum succendit. Tunc ait servis 8

suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui
invitati erant, non fuerunt digni. ite ergo 9 13,47; 21,43.

ad exitus viarum, et quoscumque invene-
ritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi 10

22,4 — sunt

6 contumelia | adfect-

eius in vias, congregaverunt omnes, quos inven-
venerunt, malos et bonos: et impletae sunt

11 nuptiae discumbentium. Intravit autem rex
ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem

12 non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice,
quomodo huc intrasti non habens vestem

8,12. 13 nuptialem? At ille obmutuit. ¹ Tunc dixit
rex ministris: Ligatis manibus, et pedibus
eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi

14 erit fletus, et stridor dentium. Multi enim
sunt vocati, pauci vero electi.

15—22:
Mc 12,13—17.
L 20,20—26.
J 8,6.

15 Tunc abeuntes Phariseae, consilium inie-

Mc 3,6. J 3,2. 16 runt ut caperent eum in sermone. Et mittunt
ei discipulos suos cum Herodianis dicentes:

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei
in veritate doces, et non est tibi cura de
aliquo: non enim respicis personam hominum:

17 dic ergo nobis quid tibi videtur, licet census

18 dare Caesari, an non? Cognita autem Iesus
nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypo-

19 critae? ¹ ostendite mihi numisma census. At

20 illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus:

R 13,7. 21 Cuius est imago haec, et superscriptio? ¹ Di-

cunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: Reddite
ergo quae sunt Caesaris, Caesari: et quae

J 8,9. 22 sunt Dei, Deo. Et audientes mirati sunt, et
relicto eo abierunt.

23—33:
Mc 12,18—27.
L 20,27—40.

23 In illo die accesserunt ad eum Sad-
ducae, qui dicunt non esse resurrec-

Act 23,6.8.

tionem: et interrogaverunt eum, ¹ dicen-
tes: Magister, Moyses dixit: Si quis mor-

Gn 38,8.
Dt 25,5,6.

tus fuerit non habens filium, ut ducat

13 > pedib. eius et man.

14 enim] autem

17 videatur | dari

19 nomisma 20 suprascriptio

frater eius uxorem illius, et suscitet semen
fratri suo. Erant autem apud nos septem 25
fratres: et primus, uxore ducta, defunctus
est: et non habens semen, reliquit uxorem
suam fratri suo. Similiter secundus, et ter- 26
tius usque ad septimum. Novissime autem 27
omnium et mulier defuncta est. In resurrec- 28
tione ergo cuius erit de septem uxor? omnes
enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, 29
ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque
virtutem Dei. In resurrectione enim neque 30
nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli
Dei in caelo. De resurrectione, autem mor- 31
tuorum non legistis quod dictum est a Deo
dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, et 32 8,11. Ex 3,6.
Deus Isaac, et Deus Iacob? Non est Deus
mortuorum, sed viventium. Et audientes 33 7,28.
turbae, mirabantur in doctrina eius.

224
6 Pharisei autem audientes quòd silentium 34 34—40:
imposuisset Sadducaeis, convenerunt in unum: 35 Mc 12,28—31.
et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, 36 L 10,25—28.
tentans eum: Magister, quod est mandatum 37
magnum in Lege? Ait illi Iesus: Diliges 37 Dt 6,5.
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et
in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc 38
est maximum, et primum mandatum. Secun- 39 Lv 10,18.
dum autem simile est huic: Diliges proxi-
mum tuum, sicut teipsum. In his duobus 40 7,12. R 13,10.
mandatis universa lex pendet, et prophe- G 5,14.
tae. 41 41—46:
225 Congregatis autem Phariseis, inter- Mc 12,85—37.
rogavit eos Iesus, 1 dicens: Quid vobis vide- L 20,41—44.
tur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: 42 J 7,42.

30 sunt

37 ex] in

22,43—23,12. SECVNDVM MATTHAEVM.

43 David. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens:

26,64. Ps 110,1. 44 Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis,
Act 2,34 s.
donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo
46 filius eius est? et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Mc 12,38—40.
L 20,45—47.
I. 11,59—52.

23 Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad
2 discipulos suos, ¹ dicens: Super cathedram

MI 2,7.8. 3 Moysi sederunt Scribae, et Pharisei. Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera vero eorum nolite

4 facere: dicunt enim, et non faciunt. Alligant enim onera gravia, et importabilia, et imponunt in humeros hominum: digito autem

6,1. Ex 18,9.
Nu 15,38.39.

5 suo nolunt ea movere. Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias.

L 14,7.
6,5. J 5,44.

6 Amant autem primos recubitus in coenis, et
7 primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi.

8 Vos autem nolite vocari Rabbi. unus est enim ^{23,1}
Magister vester, omnes autem vos fratres
9 estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui in

10 caelis est. Nec vocemini magistri: quia Ma-

20,26.27. 11 gister vester unus est, Christus. Qui maior ^{23,1}

Prv 29,23. 12 est vestrum, erit minister vester. Qui autem

Iob 22,29.
Ez 21,31.
L 18,14.
I P 5,5.

44 scabillum 46 > resp. ei
23,4 enim] autem] inport-] umeros
6 caenis etc
8,9 > enim est

se exaltaverit, humiliabitur: et qui se humiliaverit, exaltabitur. Vae autem vobis Scribae, et Pharisei hypocritae: quia clauditis regnum caelorum ante homines. vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. Vae vobis Scribae, et Pharisei hypocritae: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Vae vobis Scribae, et Pharisei hypocritae: quia circuitis mare, et aridam, ut faciatis unum proselytum: et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennae duplo quàm vos. Vae vobis duces caeci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum, nihil est: qui autem iuraverit in auro templi, debet. Stulti, et caeci: Quid enim maius est, aurum, an templum; quod sanctificat aurum? Et quicumque iuraverit in altari, nihil est: quicumque autem iuraverit in dono, quod est super illud, debet. Caeci: Quid enim maius est, donum, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, et in omnibus, quae super illud sunt. et quicumque iuraverit in templo, iurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: et qui iurat in caelo, iurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum. Vae vobis Scribae, et Pharisei hypocritae: qui decimatis mentham, et anethum, et cuminum, et reliquistis quae graviora sunt legis, iudicium, et misericordiam, et fidem. haec oportuit facere, et illa non omittere. Duces caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. Vae vobis Scribae, et Pharisei hypocritae, quia mundatis quod de foris est ca-

14 om vers. 21 quicumque] qui 23 ꝑ hypo-
chritae | quia | mentam 25 quia] ꝑ qui

- Tt 1,15. 26 licis, et paropsidis: intus autem pleni estis
 J 9,40. prius quod intus est calicis, et paropsidis, ut
 Act 23,8. 27 fiat id, quod de foris est, mundum. Vae vobis
 Scribae, et Pharisei hypocritae: quia similes
 estis sepulchris dealbatis, quae a foris parent
 hominibus speciosa, intus vero plena sunt
 L 10,15. 28 ossibus mortuorum, et omni spurcitia. sic
 et vos a foris quidem paretis hominibus iusti:
 intus autem pleni estis hypocrisi, et iniqui-
 29 tate. Vae vobis Scribae, et Pharisei hypo-
 critae, qui aedificatis sepulchra prophetarum.
 30 et ornatis monumenta iustorum, et dicitis:
 Si fuissetis in diebus patrum nostrorum,
 non essemus socii eorum in sanguine prophe-
 Act 7,52. 31 tarum. itaque testimonio estis vobismetipsis,
 quia filii estis eorum, qui prophetas occide-
 32 runt. Et vos implete mensuram patrum vestro-
 3,7. 33 rum. Serpentes genimina viperarum, quomodo
 18,52. 34 fugietis a iudicio gehennae? Ideo ecce ego
 10,28. mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scri-
 1 Th 2,15. bas, et ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex
 eis flagellabitis in synagogis vestris, et per-
 Gn 4,8. 35 sequemini de civitate in civitatem: ut veniat
 2 Chr 24,20.21. super vos omnis sanguis iustus, qui effusus
 27,26. est super terram, a sanguine Abel iusti usque
 ad sanguinem Zachariae, filii Barachiae, quem
 36 occidistis inter templum et altare. Amen
 dico vobis, venient haec omnia super
 22,6. L 13,34.35. 37 generationem istam. Ierusalem Ieru-
 Act 7,59. salem, quae occidis prophetas, et lapidas
 1 Th 2,15.

eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 38 Jr 22,5; 12,7. 1 Rg 9,7.8.
Dico enim vobis, non me videbitis amodo, 39 21,9. Ps 118,26.
donec dicatis:

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

²⁴²/₂ Et egressus Iesus de templo, ibat. Et 24 Mc 18. L 21,5—26.
accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei aedificationes templi. Ipse autem respondens 2 L 19,44.
dixit illis: Videtis haec omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. Sedente autem eo super 3
²⁴³/₂ Montem oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt? et quod signum adventus tui, et consummationis saeculi? Et respondens Iesus, 4
dixit eis: Videte nequis vos seducat. multi 5 24. J 5,43. Act 5,36.37. 1 J 2,18.
enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. Audituri 6 Dn 2,28.
enim estis praelia, et opiniones praeliorum. Videte ne turbemini. oportet enim haec fieri, sed nondum est finis. consurget enim gens 7
in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentiae, et fames, et terraemotus per loca. haec autem omnia initia sunt dolorum. 8 Is 19,2. 2 Chr 15,6. 10,17.22. J 16,2.
²⁴⁴/₁ Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophetae 11 7,15. 1 J 4,1.

38 relinquitur
24,2 illis] eis
7 terrae mot.

24,12—29. SECVNDVM MATTHAEVM.

- ^{2 Th 2,10.} 12 surgent, et seducent multos. Et quoniam
^{2 T 3,1—5.} abundavit iniquitas, refrigescet charitas mul-
^{10,22. Ap 18,10.} 13 torum. qui autem perseveraverit usque in
^{28,19. 10,18.} 14 finem, hic salvus erit. Et praedicabitur hoc
 Evangelium regni in universo orbe, in testi-
^{Dn 9,27; 12,11.} 15 monium omnibus gentibus: et tunc veniet
 consummatio. Cum ergo videritis abomina-
 tionem desolationis, quae dicta est a Daniele
 propheta, stantem in loco sancto, qui legit.
 16 intelligat; tunc qui in Iudaea sunt, fugiant
^{L 17,31.} 17 ad montes: et qui in tecto, non descendat
 18 tollere aliquid de domo sua: et qui in agro.
 19 non revertatur tollere tunicam suam. Vae
 autem praegnantibus, et nutrientibus in illis
^{Act 1,12.} 20 diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra
^{Dn 12,1.} 21 in hieme, vel sabbato. erit enim tunc tribu-
^{Ioel 2,2.} latio magna, qualis non fuit ab initio mundi
 22 usque modo, neque fiet. Et nisi breviati
 fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro:
 sed propter electos breviabuntur dies illi.
 23 Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est
^{5,11.} 24 Christus, aut illic: nolite credere. Surgent
^{Dt 18,2—4.} enim pseudochristi, et pseudoprophetae: et
^{2 Th 2,8,9.} dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in
 errorem inducantur (si fieri potest) etiam
 25 electi. Ecce praedixi vobis. * Si ergo dixerint
 26 vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce
^{L 17,28,24.} 27 in penetralibus, nolite credere. Sicut enim
 fulgur exit ab Oriente, et paret usque in
 Occidentem: ita erit et adventus Filii ho-
^{Iob 89,80.} 28 minis. Ubicumque fuerit corpus, illic con-
^{Hb 1,8.} 29 gregabuntur et aquilae. Statim autem post
^{L 17,37.}

12 ~~300~~ abundabit | caritas
 15 danieli | ~~30~~ primo sancto (q. ... intell.) tunc
 19 praegnantibus 20 — in
 23 — est 28 illuc | — et

tribulationem dierum illorum sol obscurabitur,
et luna non dabit lumen suum, et stellae ca-
dent de caelo, et virtutes caelorum commo-
vebuntur: et tunc parebit signum Filii ho-
²⁵⁹minis in caelo: *et tunc plangent omnes tribus
²terrae: et videbunt Filium hominis venientem
in nubibus caeli cum virtute multa, et maie-
state. Et mittet angelos suos cum tuba, et
voce magna: et congregabunt electos eius a
quattuor ventis, a summis caelorum usque
ad terminos eorum. Ab arbore autem fici
discite parabolam: cum iam ramus eius tener
fuerit, et folia nata, scitis quia prope est
aestas: ita et vos cum videritis haec omnia,
scitote quia prope est in ianuis. Amen dico
vobis, quia non praeteribit generatio haec,
donec omnia haec fiant. Caelum, et terra
transibunt, verba autem mea non praeteri-
²⁶⁰bunt. De die autem illa, et hora nemo scit,
²⁶¹neque angeli caelorum, nisi solus Pater. Sicut
⁵autem in diebus Noe, ita erit et adventus
Filii hominis. sicut enim erant in diebus
ante diluvium comedentes et bibentes, nu-
bentes et nuptui tradentes, usque ad eum
diem, quo intravit Noe in arcam, et non
cognoverunt donec venit diluvium, et tulit
²⁶²omnes: ita erit et adventus Filii hominis. Tunc
⁵duo erunt in agro: unus assumetur, et unus

Is 13,10; 34,4.
2 P 3,10.

30 Ap 1,7.
36,64.
Dn 7,13,14.
Zch 12,10 ss.
Ap 19,11.

31 1 K 15,53.
1 Th 4,16.
Ap 8,1,2.
Is 27,13.
Zch 2,6.
Dt 30,4.

35 5,18.

36 1 Th 5,1,2.

37 Gn 6,11—13.
L 17,26,27.

38 2 P 2,6,8.
Gn 7,7.

40 L 17,35,36.

34 > haec gener.

35 aut.] vero

36 > pater solus

38 nuptum | > in arcam noe

24,41—25,6. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 41 relinquetur. duae molentes in mola: una
 25,13. 42 assumetur, et una relinquetur. Vigilate ergo,
 quia nescitis qua hora Dominus vester ven-
 L 12,39—46. 43 turus sit. Illud autem scitote, quoniam si
 sciret paterfamilias qua hora fur venturus
 esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi
 Ap 16,15. 44 domum suam. Ideo et vos estote parati:
 quia qua nescitis hora Filius hominis ven-
 45 turus est. Quis, putas, est fidelis servus, et
 prudens, quem constituit dominus suus super
 familiam suam ut det illis cibum in tempore?
 46 Beatus ille servus, quem cum venerit dominus
 25,21,22. 47 eius, invenerit sic facientem. amen dico vobis,
 quoniam super omnia bona sua constituet eum.
 Eccl 8,11. 48 Si autem dixerit malus servus ille in corde
 49 suo: Moram facit dominus meus venire: et
 coeperit percutere conservos suos, manducet
 50 autem, et bibat cum ebriosis: veniet dominus
 servi illius in die, qua non sperat, et hora,
 8,12. 51 qua ignorat: et dividet eum, partemque eius
 ponet cum hypocritis. illic erit fletus, et
 L 12,35,36. 25 stridor dentium. Tunc simile erit regnum
 Ap 19,7. caelorum decem virginibus: quae accipientes
 lampades suas exierunt obviam sponso, et
 2 sponsae. Quinque autem ex eis erant fatuae,
 3 et quinque prudentes: sed quinque fatuae,
 acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum
 4 secum: prudentes vero acceperunt oleum
 5 in vasis suis cum lampadibus. Moram
 autem faciente sponso, dormitaverunt
 6 omnes et dormierunt. Media autem nocte
 clamor factus est: Ecce sponsus venit, exi-

42 2 Duo in lecto, unus assumetur, et unus re-
 linquetur. Vigil.

43 pater fam. | perfodiri

45 supra 49 ebris

te obviam ei. Tunc surrexerunt omnes vir- 7
gines illae, et ornaverunt lampades suas.
Fatuae autem sapientibus dixerunt: Date 8
nobis de oleo vestro: quia lampades nostrae
extinguuntur. Responderunt prudentes, di- 9
centes: Ne forte non sufficiat nobis, et vobis,
ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum 10
autem irent emere, venit sponsus: et quae
paratae erant, intraverunt cum eo ad nuptias,
et clausa est ianua. Novissime vero veniunt 11 L 18,25.27.
et reliquae virgines, dicentes: Domine, Do-
mine, aperi nobis. At ille respondens, ait: 12 7,23.
Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, 13 24,42.
quia nescitis diem, neque horam. Sicut enim 14 14-30:
homo peregre proficiscens, vocavit servos L 19,12-27.
suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit 15 21,33.
quinque talenta, alii autem duo, alii vero R 12,6.
unum, unicuique secundum propriam virtu-
tem, et profectus est statim. Abiit autem 16
qui quinque talenta acceperat, et operatus
est in eis, et lucratus est alia quinque. Si 17
militer et qui duo acceperat, lucratus est alia
duo. Qui autem unum acceperat, abiens fo- 18
dit in terram, et abscondit pecuniam domini
sui. Post multum vero temporis venit do- 19
minus servorum illorum, et posuit rationem
cum eis. Et accedens qui quinque talenta acce- 20
perat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Do-
mine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia
quinque superlucratus sum. Ait illi dominus 21 23. 24,45-47.
eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super L 18,10.
pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, H 12,2.

25,8 extinguuntur 11 — vero
17 — et 18 in terra
20 > mihi tradidisti | et ecce
21 supra multa

25,22—34. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 22 intra in gaudium domini tui. Accessit autem
et qui duo talenta acceperat, et ait: Domine,
duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo
21. 23 lucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge
serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti
fidelis, super multa te constituam, intra in
24 gaudium domini tui. Accedens autem et qui
unum talentum acceperat, ait: Domine, scio
quia homo durus es, metis ubi non seminasti,
25 et congregas ubi non sparsisti: et timens
abii, et abscondi talentum tuum in terra:
26 ecce habes quod tuum est. Respondens autem
dominus eius, dixit ei: Serve male, et piger.
sciebas quia meto ubi non semino, et con-
27 grego ubi non sparsi: oportuit ergo te com-
mittere pecuniam meam numulariis, et veniens
ego recepissem utique quod meum est cum
28 usura. Tollite itaque ab eo talentum, et date
13,12. 29 ei, qui habet decem talenta. omni enim ha-
benti dabitur, et abundabit: ei autem, qui
non habet, et quod videtur habere, auferetur
8,12. 30 ab eo. Et inutilem servum eiicite in tenebras
exteriores: illic erit fletus, et stridor den-
19,27. Zch 14,5. 31 tium. Cum autem venerit Filius hominis
Ap 20,11—13.
in maiestate sua, et omnes angeli cum
eo, tunc sedebit super sedem maiestatis
R 14,10. 32 suae: et congregabuntur ante eum omnes
gentes, et separabit eos ab invicem, sicut
Ez 34,17. 33 pastor segregat oves ab hoedis: et statuet
oves quidem a dextris suis, hoedos autem a
34 sinistris. Tunc dicet rex his, qui a dextris
eius erunt: Venite benedicti Patris mei,

23 supra multa 24 es et met.
27 mittere | numm- | et | ~~ut~~ ut
31 ~~et~~ angeli eius
32 haedis etc

possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. esurivi enim, et dedistis mihi ³⁵ Is 58,7.
manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere:
hospes eram, et collegistis me: ¹ nudus, et ³⁶
cooperuistis me: infirmus, et visitastis me:
in carcere eram, et venistis ad me. Tunc ³⁷ 6,8.
respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,
quando te vidimus esurientem, et pavimus
te: sitientem, et dedimus tibi potum? ¹ quando ³⁸
autem te vidimus hospitem, et collegimus te:
aut nudum, et cooperuimus te? aut quando ³⁹
te vidimus infirmum: aut in carcere, et venimus
ad te? Et respondens rex, dicet illis: ⁴⁰ Prv 19,17.
H 2,11.
Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his
fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc ⁴¹ 7,28.
Ap 20,10.15.
dicet et his, qui a sinistris erunt: Discedite
a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus
est diabolo, et angelis eius. esurivi ⁴²
enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi,
et non dedistis mihi potum: hospes eram, ⁴³
et non collegistis me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus, et in carcere, et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi, ⁴⁴
dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens: Amen ⁴⁵
dico vobis: Quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium aeternum: iusti autem in vitam aeternam. ⁴⁶ J 5,29. Dn 12,2.

²⁷⁴ ¹ Et factum est: cum consummasset Iesus ²⁶ 7,28; 11,1;
13,58; 19,1.
sermone hos omnes, dixit discipulis suis:

36 operuistis 37 — te 2° 38 — te 3° 40 ex] de
41 praeparatus 43 operuistis 44 — ei | aut 5°] vel

26,2—18. SECVNDVM MATTHAEVM.

- 2-5:
 Mc 14,1.2. 2 ¹ Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius
 L 22,1.2. 3 hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc con-
 20,18. gregati sunt principes sacerdotum, et seniores
 populi in atrium principis sacerdotum, qui
 4 dicebatur Caiphas: et consilium fecerunt ut
 5 Iesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant
 autem: Non in die festo, ne forte tumultus
 fieret in populo.
- 6-13:
 Mc 14,8-9. 6 Cum autem Iesus esset in Bethania in
 L 7,36-50. 7 domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier
 J 12,1-8. habens alabastrum unguenti pretiosi, et effu-
 8 dit super caput ipsius recumbentis. Videntes
 autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut
 9 quid perditio haec? potuit enim istud vaenun-
 L 11,7. 10 dari multo, et dari pauperibus. Sciens autem
 Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mu-
 lieri? opus enim bonum operata est in me.
- Dt 15,11. 11 nam semper pauperes habetis vobiscum: me
 12 autem non semper habetis. Mittens enim haec
 13 unguentum hoc in corpus meum: ad sepelien-
 dum me fecit. Amen dico vobis, ubicumque
 praedicatum fuerit hoc evangelium in toto
 mundo, dicetur et quòd haec fecit in memo-
 riam eius. Tunc abiit unus de duodecim,
 14 qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes
 sacerdotum: ¹ et ait illis: Quid vultis mihi
 dare, et ego vobis eum tradam? At illi
 15 constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde
 16 quaerebat opportunitatem ut eum traderet.
- 17-19:
 Mc 14,12-18. 17 Prima autem die Azymorum accesserunt
 L 22,7-13. discipuli ad Iesum, dicentes: Ubi vis paremus
 Ex 12,18-20. 18 tibi comedere Pascha? At Iesus dixit: Ite in
 21,3.

26,3 caiphas 6 > esset iesus 7 ungenti etc
 9 venund. 10 - huic | - enim
 11 & habebitis bis 14 scarioth
 16 oport- etc 17 - die

civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister
 dicit: Tempus meum prope est, apud te facio
 Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt di- 19
 scipuli sicut constituit illis Iesus, et parave-
 runt Pascha. Vespere autem facto, discum- 20
 bebant cum duodecim discipulis suis. Et eden- 21
 tibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus
 vestrum me traditurus est. Et contristati 22
 valde, coeperunt singuli dicere: Numquid ego
 sum Domine? At ipse respondens, ait: Qui 23
 intingit mecum manum in paropside, hic me
 tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut 24
 scriptum est de illo: *vae autem homini illi,
 per quem Filius hominis tradetur: bonum erat
 ei, si natus non fuisset homo ille. Respon- 25
 dens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit:
 Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.
 Coenantibus autem eis, accepit Iesus panem, 26
 et benedixit, ac fregit, deditque discipulis
 suis, et ait: Accipite, et comedite: hoc est
 corpus meum. Et accipiens calicem gratias 27
 egit: et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc
 omnes. Hic est enim sanguis meus novi 28
 testamenti, qui pro multis effundetur in re-
 missionem peccatorum. Dico autem vobis: 29
 Non bibam amodo de hoc genimine vitis
 usque in diem illum, cum illud bibam vobis-
 cum novum in regno Patris mei. Et hymno 30
 dicto, exierunt in Montem oliveti. Tunc 31
 dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum
 patiemini in me, in ista nocte. * Scriptum est
 enim: Percutiam pastorem et dispergentur
 oves gregis. Postquam autem resurrexero, 32

20—30:
 Mc 14,17—26.
 L 22,14—28.
 J 13,31—36.

14,19.
 1 K 11,23—25.

Ex 24,8.
 Jr 31,31.
 Zch 9,11.

Ps 118—118.
 L 22,39.
 J 18,1.

31—35:
 Mc 14,27—31.
 L 22,31—34.
 Zch 13,7.
 J 16,32.

28,7.

20 — suis
 28 effunditur

24 traditur

- 33 praecedam vos in Galilaeam. Respondens
autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandali-
zati fuerint in te, ego numquam scandali-
zabor. Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia
in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me
negabis. Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit
me mori tecum, non te negabo. Similiter et
omnes discipuli dixerunt.
- 36—46:
Mc 14,32—42. 36 Tunc venit Iesus cum illis in villam, quae
L 22,40—46. dicitur Gethsemani, * et dixit discipulis suis:
- H 5,7. 37 Sedete hic donec vadam illuc, et orem. Et
assumpto Petro, et duobus filiis Zebedaei,
Ps 43,5. 38 coepit contristari et maestus esse. Tunc ait
J 12,27. illis: Tristis est anima mea usque ad mortem:
- J 18,11. H 5,8. 39 sustinete hic, et vigilate mecum. Et pro-
gressus pusillum, procidit in faciem suam,
orans, et dicens: Pater mi, si possibile est,
transeat a me calix iste. * verumtamen non
40 sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad
discipulos suos, et invenit eos dormientes, et
dicit Petro: Sic non potuistis una hora vigi-
lare mecum? Vigilare, et orate ut non in-
tretis in tentationem. * Spiritus quidem promp-
tus est, caro autem infirma. Iterum secundo
abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non
potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat
43 voluntas tua. Et venit iterum, et invenit eos
dormientes: erant enim oculi eorum gravati.
- 2 K 12,8. 44 Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio,
2 S 24,14. 45 eundem sermonem dicens. Tunc venit ad

34 ante quam | 3(30) gallus

39 — mi

40 — suos | 3. pro?

41 promptus etc

discipulos suos, et dicit illis: Dormite iam,
et requiescite: ecce appropinquavit hora, et
Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me ⁴⁶ J 14,31.
³⁰⁰ tradet. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus ⁴⁷ 47—56:
¹ de duodecim venit, et cum eo turba multa ^{Mc 14,48—50.}
cum gladiis, et fustibus, missi a principibus ^{L 22,47—53.}
³⁰¹ sacerdotum, et senioribus populi. Qui autem ⁴⁸ ^{J 18,3—12.}
² tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quem-
cumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.
Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave ⁴⁹
Rabbi. Et osculatus est eum. ¹ Dixitque illi ⁵⁰
Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc acces-
serunt, et manus iniecerunt in Iesum, et
³⁰² tenuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui ⁵¹
¹ erant cum Iesu, extendens manum, exemit
gladium suum, et percutiens servum principis
³⁰³ sacerdotum amputavit auriculam eius. Tunc ⁵² Gn 9,6.
¹⁰ ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum ^{Ap 18,10.}
suum. omnes enim, qui acceperint gladium,
gladio peribunt. An putas, quia non possum ⁵³ J1 3,11.
rogare patrem meum, et exhibebit mihi modo
plusquam duodecim legiones angelorum? Quo- ⁵⁴
modo ergo implebuntur Scripturae, quia sic
³⁰⁴ oportet fieri? In illa hora dixit Iesus turbis: ⁵⁵
¹ Tamquam ad latronem existis cum gladiis,
et fustibus comprehendere me: quotidie apud
vos sedebam docens in templo, et non me
³⁰⁵ tenuistis. Hoc autem totum factum est, ut ⁵⁶ 81.
⁶ adimplerentur Scripturae prophetarum. Tunc
discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.
³⁰⁶ At illi tenentes Iesum, duxerunt ad ⁵⁷ 57—75:
¹ ^{Mc 14,58—72.}
^{J 18,12—27.}

46 tradit 47 eo] ipso 49 have etc
50 ad quod 53 ~~et~~ 98 c. corr. pro ?
55 cotidie etc 56 implerentur

- Caipham principem sacerdotum, ubi Scribae
 58 et seniores convenerant. Petrus autem seque-
 batur eum a longe, usque in atrium principis
 sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum
 59 ministris, ut videret finem. Principes autem
 sacerdotum, et omne concilium quaerebant
 falsum testimonium contra Iesum, ut eum
 60 morti traderent: et non invenerunt, cum
 multi falsi testes accessissent. * Novissime
 J 2,19—21. 61 autem venerunt duo falsi testes, et dixerunt:
 Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et
 62 post triduum reaedificare illud. Et surgens
 princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes
 ad ea, quae isti adversum te testificantur?
 27,12. 63 Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum
 ait illi: Adiuro te per Deum vivum, ut dicas
 Ps 110,1; 68,35. 64 nobis si tu es Christus filius Dei. Dicit illi
 16,27; 24,30. Iesus: Tu dixisti. verumtamen dico vobis,
 Dn 7,18. amodo videbitis filium hominis sedentem a
 Act 7,56. dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus
 9,8. J 10,38. 65 caeli. Tunc princeps sacerdotum scidit
 vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: * quid
 adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis
 J 19,7. 66 blasphemiam: I quid vobis videtur? At illi
 Lv 24,16. respondentes dixerunt: Reus est mortis. Tunc
 Is 50,6. 67 expuerunt in faciem eius, et colaphis eum
 ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius
 68 dederunt, I dicentes: Prophetiza nobis Christe,
 69 quis est qui te percussit? Petrus vero sede-
 bat foris in atrio: et accessit ad eum una an-
 70 cilla, dicens: Et tu cum Iesu Galilaeo eras. At
 ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio

57 caiaphan
 67 eius 2°] ei

61 aedificare

64 — dei

(ad p. 77) 71 — ancilla 73 loquella etc 75 ploravit

³¹⁶₁ quid dicis. Exeunte autem illo ianuam, vidit 71
eum alia ancilla, et ait his, qui erant ibi: Et
hic erat cum Iesu Nazareno. Et iterum negavit 72 J 8,55.
cum iuramento: Quia non novi hominem. Et 73
post pusillum accesserunt qui stabant, et
dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam
et loquela tua manifestum te facit. Tunc 74
coepit detestari, et iurare quia non novisset
³¹⁶₂ hominem. Et continuo gallus cantavit. ¹ Et 75 84.
recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixe-
rat: Prius quàm gallus cantet, ter me negabis.
Et egressus foras, flevit amare.

³¹⁷₂ Mane autem facto, consilium inierunt 27 Mc 15,1.
omnes principes sacerdotum, et seniores po-
puli adversus Iesum, ut eum morti traderent. I. 22,66.
Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt 2 J 18,28.
³¹⁸₁ Pontio Pilato praesidi. Tunc videns Iudas, 3 I. 28,1.
³¹⁹₁₀ qui eum tradidit, quòd damnatus esset; J 18,31.32.
poenitentia ductus, retulit triginta argenteos
principibus sacerdotum, et senioribus, ¹ di- 4
cens: Peccavi, tradens sanguinem iustum.
At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
Et proiectis argenteis in templo, recessit: et 5 Act 1,18.
abiens laqueo se suspendit. Principes autem 6 2 Sm 17,23.
sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non
licet eos mittere in corbonam: quia pretium
sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt 7 Mc 12,41.
ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrin-
norum. Propter hoc vocatus est ager ille, 8 Act 1,19.
Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque
in hodiernum diem. Tunc impletum est 9 Zeh 11,12.13.
quod dictum est per Ieremiam prophetam, Jr 32,6-9.
dicentem: Et acceperunt triginta argenteos
pretium appretiati, quem appretiaverunt

(cf. p. 76) 27,3 rettulit etc 6 > mitt. eos | corbanan
8 acheldemach | — hoc est 9 et tunc | adpret- etc

- 10 a filiis Israel: et dederunt eos in agrum
 11 figuli, sicut constituit mihi Dominus. Iesus
 autem stetit ante praesidem, et interrogavit
 eum praeses, dicens: Tu es Rex Iudaeorum?
 12 Dicit illi Iesus: Tu dicis. ¹ Et cum accusaretur
 a principibus sacerdotum, et senioribus, nihil
 13 respondit. Tunc dicit ille Pilatus: Non audis
 14 quanta adversum te dicunt testimonia? Et
 non respondit ei ad ullum verbum, ita ut
 15 miraretur praeses vehementer. Per diem
 autem sollemnem consueverat praeses populo
 16 dimittere unum vinctum, quem voluissent.
 17 dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis,
 dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis:
 Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?
 18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidissent
 19 eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit
 ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi, et iusto
 illi. multa enim passa sum hodie per visum
 20 propter eum. Principes autem sacerdotum,
 et seniores persuaserunt populis ut peterent
 21 Barabbam, Iesum vero perderent. Respondens
 autem praeses, ait illis: Quem vultis vobis
 de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barab-
 22 bam. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam
 de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes:
 23 Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid enim
 mali fecit? At illi magis clamabant di-
 24 centes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus
 quia nihil proficeret, sed magis tumultus
 fieret: accepta aqua, lavit manus coram
 populo, dicens: Innocens ego sum a san-

11 illi] ei 13 dicant 15 > dim. pop. 17 ba-
 rabban, it 20. 21. 26. 19 eum 1°] illum (22 *inc.*
 v. 23 Dicunt omnes)

guine iusti huius: vos videritis. Et respon- 25 Act 5,28.
dens universus populus, dixit: Sanguis eius 23,35.
super nos, et super filios nostros. Tunc di- 26
misit illis Barabbam: Iesum autem flagellatum
tradidit eis ut crucifigeretur.
Tunc milites praesidis suscipientes Iesum 27 27-30:
in praetorium, congregaverunt ad eum uni- Mc 15,16-19.
versam cohortem: et exuentes eum, chla- J 19,2,8.
mydem coccineam circumdederunt ei, et 28
plectentes coronam de spinis, posuerunt 29
super caput eius, et arundinem in dextera
eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei,
dicentes: Ave rex Iudaeorum. Et expuentes 30 Is 50,6.
in eum, acceperunt arundinem, et percutie-
bant caput eius. Et postquam illuserunt ei, 31 31-56:
exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum Mc 15,20-41.
vestimentis eius, et duxerunt eum ut cruci- L 23,26,33-49.
figerent. Exeuntes autem invenerunt homi- J 19,16-30.
nem Cyrenaeum, nomine Simonem: hunc 32
angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et 33
venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod
est Calvariae locus. Et dederunt ei vinum 34 Ps 69,22.
bibere cum felle mistum. Et cum gustasset,
noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt 35 Ps 22,19.
eum, diviserunt vestimenta eius, sortem
mittentes: ut impleretur quod dictum est
per Prophetam dicentem: Diviserunt sibi
vestimenta mea, et super vestem meam
miserunt sortem. Et sedentes servabant 36
eum. Et imposuerunt super caput eius cau- 37
sam ipsius scriptam: HIC EST IESUS REX
IUDAEORUM. Tunc crucifixi sunt cum eo duo 38 Is 53,12.

27 in praetorio

28 clamydem etc

29 inlud- etc

32 cyreneum

34 mixtum

35 ~~530~~ — ut ... sortem

- latrones: unus a dextris, et unus a sinistris.
- ^{Ps 22,8; 109,25.} 39 Praetereuntes autem blasphemabant eum mo-³⁵
^{26,61. J 2,19.} 40 ventes capita sua,¹ et dicentes: Vah qui
 destruis templum Dei, et in triduo illud
 reaedificas: salva temetipsum: si filius Dei
 41 es, descende de cruce. Similiter et principes^{33a}
 sacerdotum illudentes cum Scribis, et senio-
 42 ribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum
 non potest salvum facere: si rex Israel est,
 descendat nunc de cruce, et credimus ei:
^{Ps 22,9.} 43 ^{Sap 2,18.} ^{18-20.} ⁴³ ¹ confidit in Deo: liberet nunc, si vult eum:
 44 dixit enim: Quia filius Dei sum. Idipsum^{33a}
 autem et latrones, qui crucifixi erant cum
 45 eo, improperabant ei. A sexta autem hora^{34a}
 tenebrae factae sunt super universam terram
^{Ps 22,2.} 46 usque ad horam nonam. Et circa horam
 nonam clamavit Iesus voce magna, dicens:
 Eli, Eli, lamma sabachthàni? hoc est: Deus
 meus, Deus meus ut quid dereliquisti me?
 47 Quidam autem illic stantes, et audientes,
^{Ps 69,22.} 48 dicebant: Eliam vocat iste. Et continuo cur-^{34b}
 rens unus ex eis acceptam spongiam implevit
 aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bi-
 49 bere. Ceteri vero dicebant: Sine videamus
 50 an veniat Elias liberans eum. Iesus autem^{34b}
 iterum clamans voce magna, emisit spi-¹
 ritum. Et ecce velum templi scissum est^{34b}
 in duas partes a summo usque deorsum.²
^{Ex 26,31.} 51 ^{H 10,19,20.} ^{Am 8,8 Lxx;} ^{9,1.} * et terra mota est, et petrae scissae^{34b}
¹⁰

40 — uah | destruit et reaedificat | — dei

43 ³ eum, si vult: (⁶ c. corr ³³ si vult, eum:) ³³ eum
 si vult eum

44 inprop. etc

46 heli heli lema s. (³ lamma sab- ³ c. ³³ -ani)

sunt, ¹et monumenta aperta sunt: et multa 52
 corpora sanctorum, qui dormierant, surrexe-
 runt. Et exeuntes de monumentis post re- 53 Act 26,28.
 surrectionem eius, venerunt in sanctam ci- Dn 12,2.
 vitatem, et apparuerunt multis. Centurio 54
 autem, et qui cum eo erant, custodientes
 Iesum, viso terraemotu et his, quae fiebant,
 timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei
 erat iste. Erant autem ibi mulieres multae 55 L 8,2,8.
 a longe, quae secutae erant Iesum a Galilaea,
 ministrantes ei: inter quas erat Maria Mag- 56 20,20.
 dalene, et Maria Iacobi, et Ioseph mater, et
 mater filiorum Zebedaei.
 Cum autem sero factum esset, venit 57 57-81:
 quidam homo dives ab Arimathaea, nomine Mc 15,42-47.
 Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. hic L 23,50-55.
 accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. J 19,38-42.
 Tunc Pilatus iussit reddi corpus. ¹Et accepto Ex 34,26.
 corpore, Ioseph involvit illud in sindone munda.
 et posuit illud in monumento suo novo, quod 60 Is 53,9.
 exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum
 ad ostium monumenti, et abiit. Erat autem 61 28,1.
 ibi Maria Magdalene, et altera Maria, se-
 dentes contra sepulchrum. Altera autem 62
 die, quae est post Parasceven, convenerunt
 principes sacerdotum, et Pharisei ad Pila-
 tum, ¹dicentes: Domine, recordati sumus, 63 40, 12,40.
 quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post 2 K 6,8.
 tres dies resurgam. Iube ergo custodiri 64
 sepulchrum usque in diem tertium: ne forte
 veniant discipuli eius, et furentur eum, et

54 terrae motu | > dei filius

57 > sero aut. | ~~510~~ Arimathia

dicant plebi: Surrexit a mortuis: et erit no-
65 vissimus error peior priore. Ait illis Pilatus:
Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis.

Da 6,18. 66 Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum,
1-10. signantes lapidem, cum custodibus.

signantes lapidem, cum custodibus.

28 Vespere autem sabbati, quae lucescit in
prima sabbati, venit Maria Magdalene, et

2 altera Maria videre sepulchrum. Et ecce
terraemotus factus est magnus. Angelus
enim Domini descendit de caelo: et accedens

17,2. Act 1,10. 3 revolvit lapidem, et sedebat super eum: erat autem aspectus eius sicut fulgur: et vesti-

4 mentum eius sicut nix. Prae timore autem
eius exterriti sunt custodes, et facti sunt
5 velut mortui. Respondens autem angelus

dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quòd Iesum, qui crucifixus est, quae-

12,40; 16,21; 17,28; 20,19. Act 2,38. 6 ritus: 'non est hic: surrexit enim, sicut dixit. venite, et videte locum, ubi positus erat Do-

26,32. 7 minus. Et cito euntes, dicite discipulis eius
quia surrexit: et ecce praecedit vos in Gali-
laeam: ibi eum videbitis. ecce praedixi vobis.

8 Et exierunt cito de monumento cum timore,
et gaudio magno, currentes nunciare disci-

9 pulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis, ³⁵⁵
dicens: Avete. Illae autem accesserunt, et ¹⁰
tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum.

H 2,11. 10 ¹Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. ite,
Gn 45,4; 50,19. nunciate fratribus meis ut eant in Galilaeam.

11 ibi me videbunt. Quae cum abiissent, ecce

28,2 terrae mot.

3 \pounds vestimenta

6 — et

7 ~~§~~ praecedet

8 > magno gaudio

11 abissent

quidam de custodibus venerunt in civitatem,
 et nunciaverunt principibus sacerdotum omnia,
 quae facta fuerant. Et congregati cum se- 12
 nioribus consilio accepto, pecuniam copiosam
 dederunt militibus, ¹ dicentes: Dicite quia 13 ^{97,64.}
 discipuli eius nocte venerunt, et furati sunt
 eum, nobis dormientibus. Et si hoc auditum 14
 fuerit a praeside, nos suadebimus ei, et se-
 curos vos faciemus. At illi accepta pecunia, 15
 fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum
 est verbum istud apud Iudaeos, usque in
 hodiernum diem. Undecim autem discipuli 16 7.
 abierunt in Galilaeam in montem, ubi consti-
 tuerat illis Iesus. Et videntes eum adora- 17
 verunt: quidam autem dubitaverunt. Et ac- 18 ^{11,27.}
 cedens Iesus locutus est eis, dicens: Data ^{E 1,20—22.}
 est mihi omnis potestas in caelo, et in terra. ^{Dn 7,14.}
 euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes 19 ^{Mc 16,15,16.}
 eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus
 sancti: docentes eos servare omnia quae- 20 ^{18,20. J 14,23.}
 cumque mandavi vobis: et ecce ego vobiscum
 sum omnibus diebus, usque ad consumma-
 tionem saeculi.

15 docti

Subscr. EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MATTHEVM.

SANCTVM IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECVNDVM MARCVM.

- 2-8: 1 INITIUM Evangelii Iesu Christi, Filii Dei.
 Mt 3,1-12. 2 Sicut scriptum est in Isaia propheta:
 L 3,8-18. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem
 J 1,19-20. tuam,
 Mt 3,1. qui praeparabit viam tuam ante te.
 Mt 11,10. 3 Vox clamantis in deserto:
 J 3,28. Parate viam Domini,
 Ls 40,3. rectas facite semitas eius.
- 4 Fuit Ioannes in deserto baptizans, et praedi-
 cans baptismum poenitentiae in remissionem
 5 peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis
 Iudaeae regio, et Ierosolymitae universi, et
 baptizabantur ab illo in Iordanis flumine.
- 2 Rg 1,8. 6 confitentes peccata sua. Et erat Ioannes
 Zch 13,4. vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa
 lumbos eius: et locustas, et mel silvestre
 Act 18,25. 7 edebat. Et praedicabat dicens: * Venit for-
 tior me post me: cuius non sum dignus pro-
 cumbens solvere corrigiam calceamentorum
 8 eius. Ego baptizavi vos aqua, ille vero
 baptizabit vos Spiritu sancto.
- 9-11: 9 Et factum est: in diebus illis venit Ie-
 Mt 3,13-17. sus a Nazareth Galilaeae: et baptizatus est
 L 3,21-22. in
 J 1,31-34. L 2,51.

Inscr. EUANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

1,2 — ego | — ante te 5 eum] illum | iordane
 6 & camelororum | pellicia | lucustas
 7 (C inc. v. 7 Venit) | & veniet | corrig. calciam.
 9 && c. 98 Galileae

a Ioanne in Iordane. Et statim ascendens 10 Ex 1,1.
 de aqua, vidit caelos apertos, et Spiritum
 tamquam columbam descendantem, et manen- 9,7.
 tem in ipso. Et vox facta est de caelis: Tu 11 Ps 2,7. Is 42,1.
 es filius meus dilectus, in te complacui. Et 12 12,13:
 statim Spiritus expulit eum in desertum. Et 13 Mt 4,1—11.
 erat in deserto quadraginta diebus, et qua- L 4,1—18.
 draginta noctibus: et tentabatur a satana: Ps 91,18. J 1,51.
 * eratque cum bestiis, et angeli ministra- Hi 5,22 s.
 bant illi.
 Postquam autem traditus est Ioannes, 14 14,15:
 venit Iesus in Galilaeam, * praedicans Evange- Mt 4,12—17.
 lium regni Dei, ¹ et dicens: Quoniam impletum 15 G 4,4.
 est tempus, et appropinquavit regnum Dei:
 poenitemini, et credite Evangelio. Et prae- 16 16—20:
 teriens secus Mare Galilaeae, vidit Simonem, Mt 4,18—22.
 et Andream fratrem eius, mittentes retia in L 5,1—11.
 mare, (erant enim piscatores) ¹ et dixit eis 17 Mt 18,47.
 Iesus: Venite post me, et faciam vos fieri
 piscatores hominum. Et protinus relictis re- 18
 tibus, secuti sunt eum. Et progressus inde 19
 pusillum, vidit Iacobum Zebedaei, et Ioannem
 fratrem eius, et ipsos componentes retia in
 navi: ¹ et statim vocavit illos. Et relicto 20
 patre suo Zebedaeo in navi cum mercenariis,
 secuti sunt eum.
 Et ingrediuntur Capharnaum: et statim 21 21—28:
 sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. L 4,31—37.
 Et stupebant super doctrina eius: erat enim 22 Mt 4,18.
 docens eos, quasi potestatem habens, et Mt 7,28,29.

9 in iord. ab ioh.

10 ~~et~~ spiritum sanctum

12 expellit

19 > in navi comp. retia

20 mercenn-

21 — in

- 23 non sicut Scribae. Et erat in synagoga¹⁴
 eorum homo in spiritu immundo: et exclamavit,¹⁵
 5,7. Ps 10,10. 24 dicens: Quid nobis, et tibi Iesu Nazarene: venisti perdere nos? scio qui sis.
 25 Sanctus Dei. Et comminatus est ei Iesus.
 9,26. 26 dicens: Obmutesce, et exi de homine. Et
 discerpens eum spiritus immundus, et exclamans
 27 voce magna exiit ab eo. Et mirati sunt omnes,
 ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam
 est hoc? quatenam doctrina haec nova? quia in
 potestate etiam spiritibus 28 immundis imperat,
 et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in
 omnem regionem Galilaeae. Et protinus egredientes
 de synagoga, venerunt in domum Simonis, et
 30 Andreae cum Iacobo, et Ioanne. Decumbebat
 autem socrus Simonis febricitans: et statim
 31 dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam,
 apprehensa manu eius: et continuo dimisit
 32 eam febris, et ministrabat eis. Vespere autem
 facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes
 male habentes, et daemonia habentes: et erat
 omnis civitas congregata ad ianuam. Et curavit
 multos, qui vexabantur variis languoribus, et
 daemonia multa eiiciebat, * et non sinebat ea loqui,
 quoniam 35 sciebant eum. Et diluculo valde surgens,
 16
 8
 17
 8
 egressus abiit in desertum locum, ibique orabat.
 36 Et persecutus est eum Simon, et qui cum illo
 37 erant. Et cum invenissent eum, dixerunt ei:
 38 Quia omnes quaerunt te. Et ait illis: Eamus

24 ☿ venisti ante tempus | ☿ quòd sis

27 quae | etiam] et

34 > loqui ea

36 persecutus

in proximos vicos, et civitates, ut et ibi prae-
dicem: ad hoc enim veni. Et erat praedicans 39
in synagogis eorum, et in omni Galilaea, et
daemonia eiiciens.

¹⁸/₂ Et venit ad eum leprosus deprecans eum: 40 ^{40-45:}
et genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mun- ^{Mt 8,2-4.}
dare. Iesus autem misertus eius, extendit 41 ^{L 5,12-16.}
manum suam: et tangens eum, ait illi: Volo:
Mundare. Et cum dixisset, statim discessit 42
ab eo lepra, et mundatus est. Et commi- 43 ^{3,12; 7,36.}
natus est ei, statimque eiecit illum: et dicit 44 ^{Lv 13,49;}
ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te ^{14,2-32.}
principi sacerdotum, et offer pro emundatione
tua, quae praecepit Moyses in testimonium
¹⁹/₁₀ illis. At ille egressus coepit praedicare, et 45
diffamare sermonem, ita ut iam non posset
manifeste introire in civitatem, sed foris in
desertis locis esset, et conveniebant ad eum
undique.

²⁰/₁ Et iterum intravit Capharnaum post dies, 2 ^{1-12:}
et auditum est quòd in domo esset, ^{Mt 9,1-8.} 2 ^{L 5,17-26.}
et con-
venerunt multi, ita ut non caperet neque ad
ianuam, et loquebatur eis verbum. Et venerunt 3
ad eum ferentes paralyticum, qui a quattuor
portabatur. Et cum non possent offerre eum 4
illi prae turba, nudaverunt tectum ubi erat:
et patefacientes submiserunt grabatum, in quo
paralyticus iacebat. Cum autem vidisset Iesus 5
fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur
tibi peccata tua. Erant autem illic quidam 6
de Scribis sedentes, et cogitantes in cordibus

39 — in 2° 40 ~~et~~ dicit 43 — est | statim
45 > in civ. introire | esse
2,1 ~~et~~ dies octo | (~~et~~ inc. v. 2 et audit. est)
3 > fer. ad eum 4 summis- | grabatt- etc
5 > cum vid. autem | — tua

Is 48,25. 7 suis: ¹ Quid hic sic loquitur? blasphemat.
 Quis potest dimittere peccata, nisi solus
 8 Deus? Quo statim cognito Iesus spiritu suo
 quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid
 9 ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est
 facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi
 peccata: an dicere: Surge, tolle grabatum
 10 tuum, et ambula? Ut autem sciatis quia
 Filius hominis habet potestatem in terra di-
 11 mittendi peccata, (ait paralytico) ¹ tibi dico:
 Surge, tolle grabatum tuum, et vade in do-
 12 mum tuam. Et statim surrexit ille: et, sublato
 grabato, abiit coram omnibus, ita ut miraren-
 tur omnes, et honorificarent Deum, dicentes:
 Quia numquam sic vidimus.

13—17:
 Mt 9,9—18.
 L 5,27—32.

13 Et egressus est rursus ad mare: omnisque ²¹
²
 J 1,48. 14 turba veniebat ad eum, et docebat eos. Et
 cum praeteriret, vidit Levi Alphaei sedentem
 ad telonium, et ait illi: Sequere me. Et sur-
 15 gens secutus est eum. Et factum est, cum
 accumberet in domo illius, multi publicani,
 et peccatores simul discumbebant cum Iesu,
 et discipulis eius: erant enim multi, qui et
 16 sequebantur eum. Et Scribae, et Pharisei
 videntes quia manducaret cum publicanis, et
 peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare
 cum publicanis, et peccatoribus manducat
 17 et bibit Magister vester? Hoc audito Iesus ²³
²
 ait illis: Non necesse habent sani medico,

9 surge et t.

10 > pot. hab. fil. hom.

12 > ille surr. | ~~¶~~ abiit inde | admirarentur

14 leuin | alpei | teloneum

15 ~~¶~~ — et 4°

16 > mand. c. pecc. et publ. | ~~¶~~ dixerunt

17 medicum

sed qui male habent: non enim veni vocare
iustos, sed peccatores. Et erant discipuli 18 ^{18-22:}
Ioannis, et Pharisei ieiunantes: et veniunt, ^{Mt 9,14-17.}
et dicunt illi: Quare discipuli Ioannis, et ^{L 5,33-38.}
Phariseorum ieiunant, tui autem discipuli
non ieiunant? Et ait illis Iesus: Numquid 19
possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum
illis est, ieiunare? Quanto tempore habent
secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient 20
autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et
tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assu- 21
mentum panni rudis assuit vestimento veteri:
alioquin aufert supplementum novum a veteri,
et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum 22
novum in utres veteres: alioquin dirumpet
vinum utres, et vinum effundetur, et utres
peribunt: sed vinum novum in utres novos
mittere debet.

²⁴₂ Et factum est iterum cum Dominus sab- 23 ^{23-28:}
batis ambularet per sata, et discipuli eius ^{Mt 12,1-8.}
coeperunt progredi, et vellere spicas. Phari- 24 ^{L 6,1-5.}
saei autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt
sabbatis quod non licet? Et ait illis: Num- 25
quam legistis quid fecerit David, quando ne-
cessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum
eo erant? quomodo introivit in domum Dei 26 ^{1 Sm 21,7.}
sub Abiathar principe sacerdotum, et panes ^{Lv 24,9.}
propositionis manducavit, quos non licebat
manducare, nisi sacerdotibus, et dedit eis,
²⁵₂ qui cum eo erant? Et dicebat eis: Sab- 27 ^{Dt 5,14.}
batum propter hominem factum est, et non

17 malehabent 20 in illa die 21 auferet

22 novellum | effunditur

23 — dominus | — et 2° | praegredi

24 fac. discipuli tui

26 introiit etc | — in | licet | nisi solis sac.

- 1-6: 28 homo propter sabbatum. Itaque Dominus est
 Mt 12,9-14. 3 filius hominis, etiam sabbati. Et introivit
 L 6,6-11. iterum in synagogam: et erat ibi homo habens
 2 manum aridam. Et observabant eum, si sab-
 3 batis curaret, ut accusarent illum. Et ait
 homini habenti manum aridam: Surge in
 4 medium. Et dicit eis: Licet sabbatis bene-
 facere, an male? animam salvam facere, an
 J 11,83. 5 perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens
 eos cum ira, contristatus super caecitate
 cordis eorum, dicit homini: Extende manum
 tuam. Et extendit, et restituta est manus
 Mt 22,16. 6 illi. Exeuntes autem Pharisei, statim cum
 12,13. Herodianis consilium faciebant adversus eum
 quomodo eum perderent.
 7-12:
 Mt 12,15.16. 7 Iesus autem cum discipulis suis secessit
 L 6,17-19. ad mare: * et multa turba a Galilaea, et
 Mt 4,25. 8 Iudaea secuta est eum, et ab Ierosolymis,
 et ab Idumaea, et trans Iordanem: et qui
 circa Tyrum, et Sidonem, multitudo magna,
 9 audientes, quae faciebat, venerunt ad eum. Et
 dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret
 Mt 15,30. 10 propter turbam, ne comprimerent eum. multos
 enim sanabat ita ut irruerent in eum ut illum
 L 4,41. 11 tangerent quotquot habebant plagas. Et spi-
 ritus immundi, cum illum videbant, procide-
 bant ei: * et clamabant dicentes: Tu es Fi-
 1,84. 12 lius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne

3,6 > stat. pharis.

7 et iesus c.

8 iordanen

9 & dix. Iesus | & in nav. sibi deservirent

11 (C inc. v. 12 Tu es)

²⁹₂ manifestarent illum. Et ascendens in mon- 13 ^{13-19:}
tem vocavit ad se quos voluit ipse: et vene- ^{Mt 10,1-4,}
runt ad eum. Et fecit ut essent duodecim 14 ^{L 8,12-16.}
cum illo: et ut mitteret eos praedicare. Et 15
dedit illis potestatem curandi infirmitates, et
³⁰₂ eiiciendi daemonia. Et imposuit Simoni no- 16 ^{J 1,42.}
men Petrus: et Iacobum Zebedaei, et Ioan- 17 ^{L 9,54.}
nem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina
Boanerges, quod est. Filii tonitru: et An- 18
dream, et Philippum, et Bartholomaeum, et
Matthaeum, et Thomam, et Iacobum Alphaei,
et Thaddaeum, et Simonem Cananaeum, ¹ et 19
Iudam Iscariotem, qui et tradidit illum.
³¹₁₀ Et veniunt ad domum: et convenit iterum 20 ^{6,81.}
turba, ita ut non possent neque panem man-
ducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere 21 ^{J 7,20; 8,48,52;}
eum: dicebant enim: Quoniam in furem ^{10,20.}
³²₂ versus est. Et Scribae, qui ab Ierosolymis 22 ^{22-30:}
descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub ^{Mt 12,24-32.}
habet, et quia in principe daemoniorum eiicit ^{L 11,15-22;}
³³₂ daemonia. Et convocatis eis in parabolis 23 ^{12,10.}
dicebat illis: Quomodo potest satanas sata-
nam eiicere? Et si regnum in se dividatur, 24
non potest regnum illud stare. Et si domus 25
super semetipsam dispertiatur, non potest
domus illa stare. Et si satanas consur- 26
rexerit in semetipsum, dispertitus est, et
non poterit stare, sed finem habet. Nemo 27
potest vasa fortis ingressus in domum

18 bartholomeum | mattheum | alpei | thad-
deum 19 scarioth
22 daemonum 23 satanan
24 > stare regn. illud
25 poterit
26 consurrexit | potest

diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc
28 domum eius diripiet. Amen dico vobis, quon-²⁸
iam omnia dimittentur filiis hominum peccata.

29 et blasphemiae, quibus blasphemaverint: qui
autem blasphemaverit in Spiritum sanctum.
non habebit remissionem in aeternum, sed

22. 30 reus erit aeterni delicti. Quoniam dicebant:

31 Spiritum immundum habet. Et veniunt:^{31-35:}
Mt 12,46-50.
L 8,19-21. mater eius et fratres: et foris stantes mise-

32 runt ad eum vocantes eum, et sedebat circa
eum turba: et dicunt ei: Ecce mater tua, et

33 fratres tui foris quaerunt te. Et respondens
eis, ait: Quae est mater mea, et fratres mei?

34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius
sedebant, ait: Ecce mater mea, et fratres

35 mei. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic
frater meus, et soror mea, et mater est.

1-20: 4 Et iterum coepit docere ad mare: et³⁶
Mt 13,1-23.
L 8,4-15. congregata est ad eum turba multa, ita ut

navim ascendens sederet in mari, et omnis

2 turba circa mare super terram erat: et
docebat eos in parabolis multa, et dicebat

3 illis in doctrina sua: 'Audite: ecce exiit se-
4 minans ad seminandum. Et dum seminat,

aliud cecidit circa viam, et venerunt vo-
5 lucres caeli, et comederunt illud. Aliud vero

cecidit super petrosa, ubi non habuit terram
multam: et statim exortum est, quoniam

29 habet

4,1 in navem

2 eos] illos

4 — caeli

non habebat altitudinem terrae: et quando 6
exortus est sol, exaestuavit: et eo quòd non
habebat radicem, exaruit. Et aliud cecidit 7
in spinas: et ascenderunt spinae, et suffoca-
verunt illud, et fructum non dedit. Et aliud 8
cecidit in terram bonam: et dabat fructum
ascendentem, et crescentem, et afferebat
unum triginta, unum sexaginta, et unum cen-
tum. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, 9
audiat.

Et cum esset singularis, interrogaverunt 10
eum hi, qui cum eo erant duodecim, para-
bolam. Et dicebat eis: Vobis datum est 11 1 K 5,12.
³⁷₁ nosse mysterium regni Dei: * illis autem, qui
foris sunt, in parabolis omnia fiunt:

ut videntes videant, et non videant: 12 Is 6,9.10.
J 12,40.
Act 28,26.

et audientes audiant, et non intelligant:
nequando convertantur, et dimittantur eis
peccata.

Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quo- 13
³⁸₂ modo omnes parabolas cognoscetis? Qui se- 14
minat, verbum seminat. Hi autem sunt, qui 15
circa viam, ubi seminatur verbum, et cum
audierint, confestim venit satanas, et aufert
verbum, quod seminatum est in cordibus
eorum. Et hi sunt similiter, qui super petrosa 16
seminantur: qui cum audierint verbum, sta-
tim cum gaudio accipiunt illud: et non habent 17
radicem in se, sed temporales sunt: deinde
orta tribulatione et persecutione propter ver-
bum, confestim scandalizantur. Et alii sunt, 18
qui in spinis seminantur: hi sunt, qui ver-
bum audiunt, et aerumnae saeculi, et deceptio 19 10,23.24.

6 haberet 8 ~~se~~ trigesimum | et un. sexag. |
~~se~~ sexagesimum | ~~se~~ centesimum 10 cum duodec. |
parabolas 11 scire 12 ne quando 15 corda

- divitiarum, et circa reliqua concupiscentiae
introeuntes suffocant verbum, et sine fructu
20 efficitur. Et hi sunt, qui super terram bonam
seminati sunt, qui audiunt verbum, et susci-
piunt, et fructificant, unum triginta, unum
21 sexaginta, et unum centum. Et dicebat illis:
Mt 5,15. Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur,
aut sub lecto? nonne ut super candelabrum
Mt 10,26. 22 ponatur? Non est enim aliquid absconditum,
L 12,2. quod non manifestetur: nec factum est oc-
cultum, sed ut in palam veniat. Si quis
Mt 7,2. 24 habet aures audiendi, audiat. Et dicebat
illis: Videte quid audiatis. In qua mensura
mensi fueritis, remetietur vobis, et adicietur
Mt 12,12. 25 vobis. Qui enim habet, dabitur illi: et qui
non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.
26 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemad-
modum si homo iaciat sementem in terram,
Jo 5,7. 27 et dormiat, et exurgat nocte et die, et semen
28 germinet, et increseat dum nescit ille. Ultro
enim terra fructificat, primum herbam, deinde
spicam, deinde plenum frumentum in spica.
Joel 4,18. Ap 14,15. 29 Et cum produxerit fructus, statim mittit
30 falcem, quoniam adest messis. Et dicebat:
Mt 13,31.32.34. L 13,18.19. Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui para-
31 bolae comparabimus illud? Sicut granum
sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra,
minus est omnibus seminibus, quae sunt in
Dn 4,9.18. 32 terra: et cum seminatum fuerit, ascendit, et
Ez 17,23; 31,6. fit maius omnibus oleribus, et facit ramos
magnos, ita ut possint sub umbra eius aves caeli

20 ~~se~~ trigesimum et sexagesimum et centesimum
22 > enim est | sed ut | ~~se~~ quod non
25 eo | illo 27 et die | ac die
29 ~~se~~ ex se prod. ~~se~~ se prod.
32 ~~se~~ natum | ~~se~~ asc. in arborem

⁴³ habitare. Et talibus multis parabolis loque- 33
⁴⁴ batur eis verbum, prout poterant audire;
 sine parabola autem non loquebatur eis. 34
⁴⁵ * seorsum autem discipulis suis disserebat
¹⁰ omnia.

⁴⁷ Et ait illis in illa die, cum sero esset 35 ^{35-41:}
² factum: Transeamus contra. Et dimittentes 36 ^{Mt 8,18,28-27.}
 turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: ^{L. 8,22-25.}
 et aliae naves erant cum illo. Et facta est 37 ^{Jon 1,3 ss.}
 procella magna venti, et fluctus mittebat in
 navim, ita ut impleretur navis. Et erat ipse 38
 in puppi super cervical dormiens: et excitant
 eum, et dicunt illi: Magister, non ad te per-
 tinet, quia perimus? Et exurgens comminatus 39 ^{Ps 89,10;}
 est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. ^{107,28-32.}
 Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas
 magna. Et ait illis: Quid timidi estis? necdum 40
 habetis fidem? Et timuerunt timore magno, 41
 et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est
 iste, quia et ventus et mare obediunt ei? Et 5 ^{1-21:}
 venerunt trans fretum maris in regionem ^{Mt 8,28-34.}
 Gerasenorum. Et exeunti ei de navi, statim 2 ^{L. 8,26-40.}
 occurrit de monumentis homo in spiritu im-
 mundo, qui domicilium habebat in monu- 3
 mentis, et neque catenis iam quisquam
 poterat eum ligare: quoniam saepe com- 4
 pedibus et catenis vinctus, dirupisset ca-
 tenas, et compedes comminuisset, et nemo
 poterat eum domare. et semper die ac 5
 nocte in monumentis, et in montibus erat,

35 — in 37 navem etc
 38 supra | illi] ei
 (40,41 in C 40) 41 > magno tim.
 5,2 occur. ei
 3 > eum pot.
 5 > nocte ac die

- 6 clamans, et concidens se lapidibus. Videns
autem Iesum a longe, cucurrit, et adoravit
^{1,24.} ^{Mt 26,68.} ^{Jc 2,19.} 7 eum: 'et clamans voce magna dixit: Quid
mihi, et tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro
8 te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim
9 illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et
interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et
dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi
10 sumus. Et deprecabatur eum multum, ne se
11 expelleret extra regionem. Erat autem ibi
circa montem grex porcorum magnus, pascens.
12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte
13 nos in porcos ut in eos introeamus. Et con-
cessit ei statim Iesus. Et exeuntes spiritus
immundi introierunt in porcos: et magno im-
petu grex praecipitatus est in mare ad duo
14 millia, et suffocati sunt in mari. Qui autem
pascabant eos, fugerunt, et nunciaverunt in
civitatem, et in agros. Et egressi sunt videre
15 quid esset factum: 'et veniunt ad Iesum: et
vident illum, qui a daemonio vexabatur, se-
dentem, vestitum, et sanae mentis, et ti-
16 muerunt. Et narraverunt illis, qui viderant,
qualiter factum esset ei, qui daemonium ha-
17 buerat, et de porcis. Et rogare coeperunt
18 eum ut discederet de finibus eorum. Cumque
ascenderet navim, coepit illum deprecari, qui
a daemonio vexatus fuerat, ut esset cum illo,
19 'et non admisit eum, sed ait illi: Vade in do-
mum tuam ad tuos, et annuncia illis quanta
^{7,31.} ^{Mt 4,25.} 20 tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. Et
abiit, et coepit praedicare in Decapoli, quanta
sibi fecisset Iesus: et omnes mirabantur.

7 dicit | summi 8 ~~h~~ hom. isto 9 > nom. mihi
10 ~~h~~ deprecabantur 11 ~~h~~ pasc. in agris 12 ~~h~~ eis |
mare (2°) 14 facti 17 > eum coep. | de] a 18 — a

⁹ Et cum transcendisset Iesus in navi rursus 21
² trans fretum, convenit turba multa ad eum, et
 erat circa mare. Et venit quidam de archi- 22 ^{22-43:}
 synagogis nomine Iairus: et videns eum, pro- ^{Mt 9,18-26.}
 cidit ad pedes eius, et deprecabatur eum 23 ^{L 8,41-56.}
 multum, dicens: Quoniam filia mea in extre-
 mis est, Veni, impone manum super eam, ut
 salva sit, et vivat. Et abiit cum illo, et 24
 sequebatur eum turba multa, et comprime-
 bant eum. Et mulier, quae erat in profluvio 25
 sanguinis annis duodecim, et fuerat multa 26
 perpressa a compluribus medicis: et eroga-
 verat omnia sua, nec quidquam profecerat,
 sed magis deterius habebat: cum audisset 27
 de Iesu, venit in turba retro, et tetigit vesti-
 mentum eius: ¹ dicebat enim: Quia si vel 28
 vestimentum eius tetigero, salva ero. Et 29
 confestim siccatus est fons sanguinis eius:
 et sensit corpore quia sanata esset a plaga.
 Et statim Iesus in semetipso cognoscens 30 ^{L 6,19.}
 virtutem, quae exierat de illo, conversus ad
 turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea?
 Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam 31
 comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit?
 Et circumspiciebat videre eam, quae hoc 32
 fecerat. Mulier vero timens et tremens, 33
 sciens quod factum esset in se, venit et
 procidit ante eum, et dixit ei omnem veri-
 tatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides 34
 tua te salvam fecit: vade in pace, et
 esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, 35
 veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia
 filia tua mortua est: quid ultra vexas Ma-

21 ~~ascendisset~~ | rursus | eum | illum 23 ~~manum~~
 tuam ~~manus~~ 24 eum 20 | illum 26 quicquam 29 quia |
 quod 30 > cogn. in semet ipso | de eo (cf. p. 98)

- 36 gistrum? Iesus autem audito verbo, quo dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere
 37 tantummodo crede. Et non admisit quent-
 quam se sequi nisi Petrum, et Iacobum, et
 38 Ioannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum
 archisynagogi, et videt tumultum, et flentes
 J 11,11. 39 et eiulantes multum. Et ingressus, ait illis:
 Quid turbamini, et ploratis? puella non est
 40 mortua, sed dormit. ¹Et irridebant eum. Ipse
 vero eiectis omnibus assumit patrem, et matrem
 puellae, et qui secum erant, et ingreditur ul-
 L 7,14. 41 puella erat iacens. Et tenens manum puellae
 ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum
 42 Puella (tibi dico) surge. et confestim surrexit
 puella, et ambulabat: erat autem annorum
 duodecim: et obstupuerunt stupore magno.
 1,44. 43 Et praecepit illis vehementer ut nemo in-
 sciret: et dixit dari illi manducare.
 1-6:
 Mt 13,58-58. 6 Et egressus inde, abiit in patriam suam.
 L 4,15-30. 2 et sequebantur eum discipuli sui: ¹et facte
 J 7,15. sabbato coepit in synagoga docere: et multi
 audientes admirabantur in doctrina eius, di-
 centes: Unde huic haec omnia? et quae est
 sapientia, quae data est illi: et virtutes tales.
 L 2,34 s. 3 quae per manus eius efficiuntur? Nonne
 hic est faber, filius Mariae, frater Iacobi,
 et Ioseph, et Iudae, et Simonis? nonne
 et sorores eius hic nobiscum sunt? Et
 4 scandalizabantur in illo. Et dicebat illis

(ad p. 97) 33 mul. autem 35 ven. nuncii ad
 archisynagogum

36 > verbo q. d. aud. 37 > sequi se 38 hein-
 lantes. 39 eis 40 > erat puella 42 obsti-
 puerunt | maximo 43 dix.] iussit
 6,1 illum 3 hic 1°] iste 4 eis

Iesus: Quia non est propheta sine honore
nisi in patria sua, et in domo sua, et in
cognitione sua. Et non poterat ibi virtutem 5 18.
ullam facere, nisi paucos infirmos impositis
manibus curavit: et mirabatur propter in- 6
credulitatem eorum, * et circuibat castella in
circuitu docens.

Et vocavit duodecim: et coepit eos mit- 7
tere binos, et dabat illis potestatem spirituum
immundorum. Et praecepit eis ne quid tol- 8
lerent in via, nisi virgam tantum: non peram,
non panem, neque in zona aes, ¹sed calceatos 9
sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis.

Et dicebat eis: Quocumque introieritis in do- 10
mum: illic manete donec exeatis inde: ¹et 11
quicumque non receperint vos, nec audierint
vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pe-
dibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes 12
praedicabant ut poenitentiam agerent: et 13
daemonia multa eiiciebant, et ungebant oleo
multos aegros, et sanabant.

Et audivit rex Herodes, (manifestum enim 14
factum est nomen eius) et dicebat: Quia
Ioannes Baptista resurrexit a mortuis: et
propterea virtutes operantur in illo. Alii 15
autem dicebant: Quia Elias est. Alii vero
dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex
prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem 16
ego decollavi Ioannem, hic a mortuis resur-
rexit. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit 17

7-13:
Mt 10,1.9-15.
L 9,1-6.
L 10,1.

14-29:
Mt 14,1-12.
L 9,7-9;
8,19.20.

4 > et in cogn. s. et in d. s. 6 illorum

7 convocavit 9 calciatos

11 (C⁸⁸ c. corr — et)

13 aegrotos | & sanabantur

14 > herod. rex | inoperantur virtutes

15 — quia 2° 16 iohannem

- Ioannem, et vinxit eum in carcere propter
 Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia
 Lv 18,16. 18 duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi:
 Non licet tibi habere uxorem fratris tui.
 19 Herodias autem insidiabatur illi: et volebat
 Act 24,24. 20 occidere eum, nec poterat. Herodes enim
 metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum
 et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo
 Ap 6,15. 21 multa faciebat, et libenter eum audiebat. Et
 cum dies opportunus accidisset, Herodes na-
 talis sui coenam fecit principibus, et tribunis,
 22 et primis Galilaeae. cumque introisset filia
 ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset
 Herodi, simulque recumbentibus; rex ait
 puellae: Pete a me quod vis, et dabo tibi:
 Esth 5,8.6. 23 et iuravit illi: Quia quicquid petieris dabo
 24 tibi, licet dimidium regni mei. Quae cum
 exisset, dixit matri suae: Quid petam? At
 L 1,39. 25 illa dixit: Caput Ioannis Baptistae. Cumque
 introisset statim cum festinatione ad regem.
 petivit dicens: Volo ut protinus des mihi
 I. 18,28. 26 in disco caput Ioannis Baptistae. Et con-
 tristatus est rex: propter iusiurandum, et
 propter simul discumbentes noluit eam con-
 27 tristare: sed misso spiculatore praecepit
 afferri caput eius in disco. Et decollavit
 28 eum in carcere, et attulit caput eius in
 disco: et dedit illud puellae, et puella de-
 29 dit matri suae. Quo audito, discipuli eius

17 iohannem | 20 carcerem

20 iohannem

21 natali suo

23 quicquid

26 — est | (C. c. corr et 28 rex pr. iusiurandum:)

et 20] 20 sed | recumbentes

27 sed] 27 et | speculatore

venerunt, et tulerunt corpus eius: et posuerunt illud in monumento.

- ⁶¹₈ Et convenientes Apostoli ad Iesum, renun- 30 L 9,10; 10,17.
ciaverunt ei omnia, quae egerant, et docuerant.
- ⁶²₁₀ Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, 31 8,20.
et requiescite pusillum. Erant enim qui ve-
niebant et redibant multi: et nec spatium
⁶³₆ manducandi habebant. Et ascendentes in 32 ^{32-44:}
navim, abierunt in desertum locum seorsum. Mt 14,18-21.
Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt 33 L 9,11-17.
multi: et pedestres de omnibus civitatibus J 6,1-18.
concurrerunt illuc, et praevenierunt eos. Et 34 Nu 27,17.
exiens vidit turbam multam Iesus: et miser- Ez 34,5.
tus est super eos, quia erant sicut oves non Mt 9,36.
habentes pastorem, et coepit illos docere
⁶⁴₁ multa. Et cum iam hora multa fieret, acces- 35 8,1-9.
serunt discipuli eius, dicentes: Desertus est
locus hic, et iam hora praeteriit: dimitte 36
illos, ut euntes in proximas villas, et vicos,
emant sibi cibos, quos manducent: Et re- 37
spondens ait illis: Date illis vos manducare.
Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis de-
nariis panes, et dabimus illis manducare. Et 38
dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte.
Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, et
duos pisces. Et praecepit illis ut accumbere 39
- facerent omnes secundum contubernia super
viride foenum. Et discubuerunt in partes 40

30 illi 31 rediebant | > mand. spat.

32 in navi

34 > mult. turb. | > doc. ill.

35 praeterivit

37 date eis | > den. duc. | eis

39 faenum

- 7,34. 41 per centenos, et quinquagenos. Et acceptis
 quinque panibus, et duobus piscibus, intuens
 in caelum, benedixit, et fregit panes, et dedit
 discipulis suis, ut ponerent ante eos: et duos
 42 pisces divisit omnibus. Et manducaverunt
 Dt 28,5. 43 omnes, et saturati sunt. Et sustulerunt reli-
 quias, fragmentorum duodecim cophinos ple-
 44 nos, et de piscibus. Erant autem qui man-
 45 ducaverunt quinque millia virorum. Et ⁴⁵
^{45-56:} statim coegit discipulos suos ascendere na-
^{Mt 14,22-36.} vim, ut praecederent eum trans fretum ad
^{J 6,15-21.} Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.
 46 Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.
 47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari.
^{Ps 77,20.} 48 et ipse solus in terra. Et videns eos labo-
^{Hi 9,8.} rantes in remigando, (erat enim ventus con-
^{Is 43,16.} trarius eis) et circa quartam vigiliam noctis
 venit ad eos ambulans supra mare: et volebat
 49 praeterire eos. At illi ut viderunt eum ambu-
 lantem supra mare, putaverunt phantasma
 J 16,33. 50 esse, et exclamaverunt. Omnes enim viderunt
 eum, et conturbati sunt. Et statim locutus
 est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum,
 4,39. 51 nolite timere. Et ascendit ad illos in navim, ⁵¹
 et cessavit ventus. Et plus magis intra se
 52 stupebant: non enim intellexerunt de pani-
 bus: erat enim cor eorum obcaecatum.
 53 Et cum transfretassent, venerunt in ter-
 54 ram Genesareth, et applicuerunt. Cumque
 egressi essent de navi, continuo cogno-
 55 verunt eum: et percurrentes univer-
 sam regionem illam, coeperunt in graba-

40 et per q. 45 navem, it 51 48 ~~et~~ — et 2° |
 super, it 49 50 > eum vid. | dix. illis 52 in-
 tellexerant | illorum 53 pervenerunt | gennesareth

tis eos, qui se male habebant, circumferre,
ubi audiebant eum esse. Et quocumque in- 56 ^{5,27.28.}
troibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, ^{Act 5,15;}
in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur ^{19,11 s.}
eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tan-
gerent, et quotquot tangebant eum; salvi
fiebant.

⁷⁰ Et conveniunt ad eum Phariseaei, et quidam 7 ^{1-23:}
¹⁰ de Scribis, venientes ab Ierosolymis. Et cum 2 ^{Mt 15,1-20.}
vidissent quosdam ex discipulis eius com-
munibus manibus, idest non lotis, manducare
panes, vituperaverunt. Phariseaei enim, et 3
omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non
manducant, tenentes traditionem seniorum:
et áforo nisi baptizentur, non comedunt: et 4
alia multa sunt, quae tradita sunt illis servare,
baptismata calicum, et urceorum, et aeramen-
⁷¹ torum, et lectorum: et interrogabant eum 5
⁶ Phariseaei, et Scribae: Quare discipuli tui non
ambulant iuxta traditionem seniorum, sed
communibus manibus manducant panem? At 6 ^{Is 29,18 Lxx.}
ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit
Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est:

Populus hic labiis me honorat,
cor autem eorum longe est a me.

in vanum autem me colunt, 7

docentes doctrinas, et praecepta hominum.

Relinquentes enim mandatum Dei, tene- 8
tis traditionem hominum, baptismata ur-
ceorum, et calicum: et alia similia his
facitis multa. Et dicebat illis: Bene 9

56 aut in c.

7,3 lavent

4 ~~fori~~ a foro ~~et~~ + venientes 5 interrogant

7 — et 8 ~~et~~ traditiones

- Ex 20,12; 21,17. Dt 5,16. 10 irritum facitis praeceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, et matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
- 11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque
- 12 ex me, tibi profuerit: et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,
- 13 rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: et similia huius-
- 14 modi multa facitis. Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, et intelligite. Nihil est extra hominem introiens
- Act 10,14,15. 15 in eum, quod possit eum coinquinare, sed quae de homine procedunt, illa sunt, quae
- 16 communicant hominem. Si quis habet aures
- 17 audiendi, audiat. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli
- 18 eius parabolam. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest
- 19 eum communicare: quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, et in secessum
- 20 exit, purgans omnes escas? Dicebat autem, quoniam quae de homine exeunt, illa communicant hominem. Abintus enim de corde hominum malae cogitationes procedunt, adulteria,
- Mt 6,23; 20,15. 22 fornicationes, homicidia, ¹ furta, avaritiae, nequitiae, dolus, impudicitiae, oculus malus,
- 23 blasphemia, superbia, stultitia. Omnia haec

9 ~~¶~~ fecistis 10 vel] aut

12 quicquam 14 intelleg- etc

15 (C⁹⁸ c. corr et intr.) | ~~¶~~ coinquant

18 ~~¶~~ coinquinare 19 introit | — vadit

20 ~~¶~~ coinquant, it 23

21 > cogit. malae 22 inpudicitia

mala abintus procedunt, et communicant hominem.

Et inde surgens abiit in fines Tyri, et 24 ^{24-30:}
 Sidonis: et ingressus domum, neminem voluit ^{Mt 15, 21-28.}
 scire, et non potuit latere. Mulier enim statim 25
 ut audivit de eo, cuius filia habebat spiritum
 immundum, intravit, et procidit ad pedes eius.
 Erat enim mulier Gentilis, Syrophoenissa 26
⁷³ genere. * Et rogabat eum ut daemonium ⁶
 eiiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine 27
 prius saturari filios: non est enim bonum
 sumere panem filiorum, et mittere canibus.
 At illa respondit, et dixit illi: Utique Domine, 28
 nam et catelli comedunt sub mensa de micis
 puerorum. Et ait illi: Propter hunc ser- 29
 monem vade, exiit daemonium a filia tua.
 Et cum abiisset domum suam, invenit puel- 30
 lam iacentem supra lectum, et daemonium
⁷⁴ exiisse. Et iterum exiens de finibus Tyri, 31 ^{Mt 15, 29-31.}
¹⁰ venit per Sidonem ad Mare Galilaeae inter
 medios fines Decapoleos. Et adducunt ei 32 ^{5, 28.}
 surdum, et mutum, et deprecabantur eum, ut
 imponat illi manum. Et apprehendens eum 33 ^{8, 28.}
 de turba seorsum, misit digitos suos in auri-
 culas eius: et expuens, tetigit linguam eius:
 et suspiciens in caelum, ingemuit, et ait illi: 34 ^{6, 41. J 11, 41.}
 Ephphetha, quod est adaperire. Et statim 35
 apertae sunt aures eius, et solutum est vinculum

25 > hab. filia

26 en.] autem

28 dicit ei | > sub m. comed.

29 a] de

30 abisset | (C⁹⁸ c. corr et inv.) | exisse

32 deprecantur

33 — eius 1°

34 effetha

1,48—45. 36 linguae eius, et loquebatur recte. Et praecepit illis ne cui dicerent. * Quanto autem eis praecepiebat, tanto magis plus praedicabant: et eo amplius admirabantur, dicentes: * Bene omnia fecit: et surdos fecit audire, et mutos loqui.

1-10:
Mt 15,32—30.

8 In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent: convocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? 5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? 6 Qui dixerunt: Septem. ¹ Et praecepit turbae discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, et apposuerunt 7 turbae. Et habebant pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et iussit apponi. Et manducaverunt, et saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducaverant, quasi 10 quattuor millia: et dimisit eos. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

11-21:
Mt 16,1—12.
J 6,80.

11 Et exierunt Phariseae, et coeperunt conquirere cum eo, quaerentes ab illo signum de caelo, tentantes eum. Et ingemiscens

8,1 > ill. dieb. | ~~8~~ esset cum Iesu

4 istos | > pot. quis

6 supra

9 manducaverunt

12 ingemescens

spiritu, ait: Quid generatio ista signum
 quaerit? Amen dico vobis, si dabitur gene-
 rationi isti signum. Et dimittens eos, ascendit 13
 iterum navim, et abiit trans fretum. Et 14
 obliti sunt panes sumere: et nisi unum pa-
 nem non habebant secum in navi. Et prae- 15 12,1.
 cepiebat eis, dicens: Videte, et cavete a fer- 8,6.
 mento Pharisaeorum, et fermento Herodis.
 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia 16
 panes non habemus. Quo cognito, ait illis 17 8,52.
 Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis?
 nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc
 caecatum habetis cor vestrum? oculos ha- 18 Jr 5,21.
 bentes non videtis? et aures habentes non Ex 12,2.
 auditis? Nec recordamini, ¹ quando quinque 19 6,41—44.
 panes fregi in quinque millia: quot cophinos
 fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei:
 Duodecim. Quando et septem panes in 20 6—9.
 quattuor millia: quot sportas fragmentorum
 tulistis? Et dicunt ei: Septem. ¹ Et dicebat 21
 eis: Quomodo nondum intelligitis?
 Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei 22 6,56.
 caecum, et rogabant eum ut illum tangeret.
 Et apprehensa manu caeci, eduxit eum extra 23 7,82.88.
 vicum: et expuens in oculos eius impositis J 9,6.
 manibus suis, interrogavit eum si quid videret.
 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores 24
 ambulantes. Deinde iterum imposuit manus 25
 super oculos eius: et coepit videre. et
 restitutus est ita ut clare videret omnia. Et 26 7,36.

12 > quaer. sign.

13 ascendens iter. abiit

14 > sum. pan. 15 — et 2°

17 > ies. ait illis 22 bethsaida

23 adprehendens manum | aliquid

25 > vid. clare

misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum introieris, nemini dixeris.

- 27—9,1: 27 Et egressus est Iesus, et discipuli eius
 Mt 16,18—28. 1
 L. 9,18—27. in castella Caesareae Philippi: et in via in-
 6,15. 28 terrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem
 J 6,67—69. 29 me dicunt esse homines? Qui responderunt
 illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alii Eliam,
 alii vero quasi unum de prophetis. Tunc
 dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis?
 Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus.
 9,9. 30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de
 31 illo. Et coepit docere eos quoniam oportet
 filium hominis pati multa, et reprobari a se-
 32 nioribus, et a summis sacerdotibus, et Scribis,
 et occidi: et post tres dies resurgere. Et
 palam verbum loquebatur. * Et apprehendens
 33 eum Petrus, coepit increpare eum. Qui con-
 versus, et videns discipulos suos, comminatus
 est Petro, dicens: Vade retro me satana, quo-
 34 niam non sapis quae Dei sunt, sed quae
 discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me
 sequi, deneget semetipsum: et tollat cru-
 Mt 10,39. 35 cem suam, et sequatur me. Qui enim vo-
 luerit animam suam salvam facere, perdet
 eam: qui autem perdiderit animam suam
 propter me, et Evangelium, salvam faciet

28 ~~¶~~ Alii Ioann.

29 > dic. esse

31 illos | > multa pati

34 post me | se ipsum

35 > eam faciet

eam. Quid enim proderit homini, si lucretur 36
mundum totum: et detrimentum animae suae
faciat? Aut quid dabit homo commutationis 37
pro anima sua? Qui enim me confusus fuerit, 38 *Mt 10,38.*
et verba mea in generatione ista adultera et
peccatrice: et filius hominis confundetur eum,
cum venerit in gloria patris sui cum angelis
sanctis. Et dicebat illis: Amen dico vobis, 9
quia sunt quidam de hic stantibus, qui non
gustabunt mortem donec videant regnum Dei
veniens in virtute.

Et post dies sex assumit Iesus Petrum, 2 *2-13:
Mt 17,1-18.
L 9,28-36.*
et Iacobum, et Ioannem: et ducit illos in
montem excelsum seorsum solos, et trans-
figuratus est coram ipsis. Et vestimenta eius 3
facta sunt splendentia, et candida nimis velut
nix, qualia fullo non potest super terram
candida facere. Et apparuit illis Elias cum 4
Moyse: et erant loquentes cum Iesu. Et 5
respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum
est nos hic esse: et faciamus tria taberna-
cula, Tibi unum, et Moysi unum, et Eliae
unum. Non enim sciebat quid diceret: erant 6 *14,40.*
enim timore exterriti: et facta est nubes 7 *1,11. 2 P 1,17.
Dt 18,15.
Act 3,22.*
obumbrans eos: et venit vox de nube, dicens:
Hic est Filius meus charissimus: audite illum.
Et statim circumspicientes, neminem amplius 8
viderunt, nisi Iesum tantum secum. Et 9 *8,30.*
descendentibus illis de monte, praecepit illis
ne cuiquam quae vidissent, narrarent: nisi
cum Filius hominis a mortuis resurrexerit.
Et verbum continuerunt apud se: conqui- 10

36 > fac. ani. suae 37 commutationem

38 & confessus et confitebitur | > mea verba

9 (9,1-50 in 8,32-9,49)

3 - et 2° | > sup. terr. non pot.

5 > hic nos | & - et 3° 7 car- etc 9 cui

rentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit.

- 11 Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei, et Scribae, quia Eliam
 Mt 2,23. Is 58,9. 12 oportet venire primum? Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit primo, restituet omnia: et quomodo scriptum est in Filium hominis.
 Mt 11,14. 1 Bg 19,9.10. 13 ut multa patiatur et contemnatur. Sed dico vobis quia et Elias venit (et fecerunt illi quaecumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.
 14—29: 14 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et Scribas conqui-
 Mt 17,14—21. L. 9,37—42. 15 rentes cum illis. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, et expaverunt, et accurren-
 16 tes salutabant eum. Et interrogavit eos: 17 Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium
 18 meum ad te habentem spiritum mutum: qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum. et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis tuis ut eiicerent illum, et non
 19 potuerunt. Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu
 20 vos patiar? afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: et elisus in terram, volutatur
 21 batur spumans. Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? 22 At ille ait: Ab infantia: et frequenter eum in ignem, et in aquas misit ut eum perderet. sed si quid potes, adiuva nos, misertus

11 oporteat

15 Ies.] eum | est [expauerunt]

18 illum 1°] eum 19 dicit

20 vid. illum | conturb. eum

21 > hoc ei | at] et 22 et in ign.

nostri. Iesus autem ait illi: Si potes credere, 23 11,28.
 omnia possibile sunt credenti. Et continuo 24 L 17,5.
 exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat:
 Credo, Domine: adiuva incredulitatem meam.
 Et cum videret Iesus concurrentem turbam, 25
 comminatus est spiritui immundo, dicens illi:
 Surde, et mute spiritus, ego praecipio tibi,
 exi ab eo: et amplius ne introeas in eum.
 Et exclamans, et multum discerpens eum, 26 1,26.
 exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita
 ut multi dicerent: Quia mortuus est. Iesus 27
 autem tenens manum eius, elevavit eum, et
 surrexit. Et cum introisset in domum, disci- 28
 puli eius secreto interrogabant eum: Quare
 nos non potuimus eiicere eum? Et dixit 29
 illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in
 oratione, et ieiunio.

Et inde profecti praetergrediebantur Ga- 30
 lilaeam: nec volebat quemquam scire. Doce- 31
 bat autem discipulos suos, et dicebat illis:
 Quoniam filius hominis tradetur in manus
 hominum, et occident eum, et occisus tertia
 die resurget. At illi ignorabant verbum: et 32 L 9,45; 18,31.
 timebant interrogare eum.

Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi 33
 essent, interrogabat eos: Quid in via tracta-
 batis? At illi tacebant. siquidem in via inter se 34
 disputaverant, quis eorum maior esset. Et re- 35 10,44.
 sidens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult
 primus esse, erit omnium novissimus, et om-
 nium minister. Et accipiens puerum, statuit eum 36 10,16.
 in medio eorum: quem cum complexus esset,

30—32:

Mt 17,22,28.

L 9,48—45.

J 7,1.

8,31; 10,32—34.

33—50:

Mt 18,1—9.

L 9,46—50.

Mt 17,24.

23 — sunt 24 lacrim- etc | — domine 25 > tibi
 praec. 26 clamans 27 illum 32 > eum interr.
 33 esset 34 > inter se in via | q. esset illorum
 maior 36 cum] ut

- Mt 10,40. 37 ait illis: Quisquis unum ex huiusmodi pueris
J 18,20. receperit in nomine meo, me recipit: * et
quicumque me susceperit, non me suscipit.
Nu 11,27,28. 38 sed eum, qui misit me. Respondit illi
Ioannes, dicens: Magister, vidimus quemdam
in nomine tuo eiicientem daemona, qui non
1 K 12,8. 39 sequitur nos, et prohibuimus eum. Iesus
autem ait: Nolite prohibere eum. nemo est
enim qui faciat virtutem in nomine meo, et
Mt 12,30. 40 possit cito male loqui de me. qui enim non
Mt 10,42. 41 est adversum vos, pro vobis est. Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aquae in
nomine meo, quia Christi estis: amen dico
42 vobis, non perdet mercedem suam. Et
quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis
credentibus in me: bonum est ei magis si
circumdaretur mola asinaria collo eius, et in
Mt 5,30. 43 mare mitteretur. Et si scandalizaverit te
manus tua, abscinde illam: bonum est tibi
debilem introire in vitam, quàm duas manus
habentem ire in gehennam, in ignem inextin-
Is 66,24. 44 guibilem: ubi vermis eorum non moritur, et
45 ignis non exstinguitur. Et si pes tuus te
scandalizat, amputa illum: bonum est tibi
claudum introire in vitam aeternam, quàm
duos pedes habentem mitti in gehennam
44. 46 ignis inextinguibilis: ubi vermis eorum non
Mt 5,29. 47 moritur, et ignis non exstinguitur. Quòd
si oculus tuus scandalizat te, eiice eum:
bonum est tibi luscum introire in regnum
Dei, quàm duos oculos habentem mitti in

37 > me misit

38 quendam

41 ☞ aquae frigidae

43 ☞ ~~abs~~ abscede

gehennam ignis: ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exinguitur. Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. 48 44.46.
49 Lv 2,18.

¹⁰²₂ Bonum est sal: quòd si sal insulsum fuerit: 50 Mt 5,18.
L 14,34.
Kol 4,6.
in quo illud condietis? Habete in vobis sal,
et pacem habete inter vos.

¹⁰³₆ Et inde exurgens venit in fines Iudaeae 10 1-12:
Mt 19,1-9.
9,38.
ultra Iordanem: et conveniunt iterum turbae
ad eum: et sicut consueverat, iterum docebat illos. Et accedentes Pharisei interrogabant
eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes eum. At ille respondens, dixit eis: Quid vobis
praecepit Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere, et dimittere. 2
3
4 Dt 24,1.
Mt 5,31.32.
Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam
cordis vestri scripsit vobis praeceptum istud. 5
ab initio autem creaturae masculum, et feminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet
homo patrem suum, et matrem, et adhaerebit 6 Gn 1,27.
7 Gn 2,24.
ad uxorem suam: et erunt duo in carne una. 8
Itaque iam non sunt duo, sed una caro. ¹ Quod 9
¹⁰⁴₁₀ ergo Deus coniunxit, homo non separet. Et 10
¹⁰⁶₂ in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis: Quicumque 11 L 16,18.
dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si 12
uxor dimiserit virum suum, et alii nupserit, moechatur.

¹⁰⁶₂ Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret 13 13-16:
Mt 19,13-15.
L 18,15-17.
Iesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite 14

49 sallietur bis | — sale

10,1 & primo Et exiit inde | iordanem

9 iunxit 11 dicit

- parvulos venire ad me, et ne prohibueritis
 Mt 18,8. 15 eos: talium enim est regnum Dei. Amen
 dico vobis: Quisquis non receperit regnum
 9,36. 16 Dei velut parvulus, non intrabit in illud. Et
 complexans eos, et imponens manus super
 illos, benedicebat eos.
- 17-31:
 Mt 19,16—20;
 L 18,18—20. 17 Et cum egressus esset in viam, procur-¹⁰⁶
 rens quidam genu flexo ante eum, rogabat
 eum: Magister bone, quid faciam ut vitam
 18 aeternam percipiam? Iesus autem dixit ei:
 Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi
 Ex 20,12—17. 19 unus Deus. Praecepta nosti: Ne adulteres,
 Dt 5,16—20;
 24,14. Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimo-
 nium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora
 20 patrem tuum et matrem. At ille respondens,
 ait illi: Magister, haec omnia observavi a
 8,34. Mt 10,38. 21 iuventute mea. Iesus autem intuitus eum,¹⁰⁶
 14,5. dilexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest:
 vade, quaecumque habes vende, et da paupe-
 ribus, et habebis thesaurum in caelo: et veni,
 22 sequere me. Qui contristatus in verbo, abiit
 moerens: erat enim habens multas posses-
 23 siones. Et circumspiciens Iesus, ait disci-
 pulis suis: Quàm difficile qui pecunias ha-
 Ps 62,11. 24 bent, in regnum Dei introibunt! Discipuli
 1 T 6,17. autem obstupescabant in verbis eius. At
 Iesus rursus respondens ait illis: Filioli,
 quàm difficile est, confidentes in pecuniis, in
 25 regnum Dei introire! Facilius est, camelum
 per foramen acus transire, quàm divitem

14 > est enim

17 ꝑ via | ꝑ rog. eum dicens

18 ꝑ: pro?

20 at] et | — illi

21 ei] illi

22 > possess. multas

intrare in regnum Dei. Qui magis admira- 26
bantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest
salvus fieri? Et intuens illos Iesus, ait: Apud 27 Gn 18,14.
homines impossibile est, sed non apud Deum: Job 42,2.
omnia enim possibilia sunt apud Deum. Et 28 Zch 8,6 Lxx.
coepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus
¹¹⁰ omnia, et secuti sumus te. Respondens Iesus, 29
² ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reli-
querit domum, aut fratres, aut sorores, aut
patrem, aut matrem, aut filios, aut agros
propter me, et propter Evangelium, ¹ qui non 30
accipiat centies tantum, nunc in tempore
hoc: domos, et fratres, et sorores, et matres,
et filios, et agros, cum persecutionibus, et in
¹¹¹ saeculo futuro vitam aeternam. Multi autem 31
² erunt primi novissimi, et novissimi primi.

¹¹² Erant autem in via ascendentes Ieros- 32
² lymam: et praecedebat illos Iesus, et stupe-
bant: et sequentes timebant. Et assumens
iterum duodecim, coepit illis dicere quae
essent ei eventura. Quia ecce ascendimus 33
Ierosolymam, et Filius hominis tradetur prin-
cipibus sacerdotum, et Scribis, et senioribus,
et damnabunt eum morte, et tradent eum
gentibus: et illudent ei, et conspuent eum, 34
et flagellabunt eum, et interficient eum: et
tertia die resurget.

32—34:
Mt 20,17—19.
L 18,31—34.
J 11,16,55.
9,31.

28 — et 1° | > petrus ei
29 > matr. aut patr.
32 in hierosolyma, et 33
33 — et senior.

- 35—45: 35 Et accedunt ad eum Iacobus, et Ioannes:
 Mt 20,20—28. filii Zebedaei, dicentes: Magister, volumus ut
 36 quodcumque petierimus, facias nobis. At ille
 37 dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis? Et
 dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram
 tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus
 14,36. L 12,50. 38 in gloria tua. Iesus autem ait eis: Nescitis
 R 6,3. quid petatis: potestis bibere calicem, quem
 ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor.
 Act 12,2. 39 baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus.
 Ap 1,9. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem
 ego bibo, bibetis; et baptismo, quo ego bapti-
 40 zor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram
 meam, vel ad sinistram, non est meum dare
 41 vobis, sed quibus paratum est. Et audientes
 decem coeperunt indignari de Iacobo, et
 L 22,25—27. 42 Ioanne. Iesus autem vocans eos, ait illis:
 Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus,
 dominantur eis: et principes eorum potesta-
 9,35. 43 tem habent ipsorum. Non ita est autem in
 vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit
 44 vester minister: et quicumque voluerit in
 45 vobis primus esse, erit omnium servus. Nam
 et Filius hominis non venit ut ministraretur
 ei, sed ut ministraret, et daret animam suam
 redemptionem pro multis.
 46—52: 46 Et veniunt Iericho: et proficiscente eo de
 Mt 20,29—34. Iericho, et discipulis eius, et plurima multitu-
 L 18,35—48. dine, filius Timaei Bartimaeus caecus, sede-
 47 bat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset
 quia Iesus Nazarenus est, coepit clamare, et

38.39 baptismum

40 — vobis

41 ~~8~~ dec. indignati sunt

46 bartimeus

dicere: Iesu fili David, miserere mei. Et 48
comminabantur ei multi ut taceret. At ille
multo magis clamabat: Fili David miserere
mei. Et stans Iesus praecepit illum vocari. 49
Et vocant caecum dicentes ei: Animaequior
esto: surge, vocat te. Qui proiecto vesti- 50
mento suo exiliens, venit ad eum. Et respon- 51
dens Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam?
Caecus autem dixit ei: Rabboni, ut videam.
Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum 52
fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum
in via.

¹¹⁷₂ Et cum appropinquarent Ierosolymae, et 11 ^{1-10:}
Bethaniae ad Montem olivarum, mittit duos ^{Mt 21,1-9.}
ex discipulis suis, ^{L 19,29-38.} et ait illis: Ite in castellum, ^{J 12,12-18.} 2
quod contra vos est, et statim introeuntes
illuc, invenientis pullum ligatum, super quem
nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, et
adducite. Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? 3 ^{I. 23,53.}
dicite, quia Domino necessarius est: et con- ^{14,14.}
tinuo illum dimittet huc. Et abeuntes in- 4
venerunt pullum ligatum ante ianuam foris
in bivio: et solvunt eum. Et quidam de 5
illic stantibus dicebant illis: Quid facitis
solventes pullum? Qui dixerunt eis sicut 6
praeceperat illis Iesus, et dimiserunt eis.
Et duxerunt pullum ad Iesum: et imponunt 7
illi vestimenta sua, et sedit super eum.
Multi autem vestimenta sua straverunt in 8

47 > fili dauid iesu

51 > vis tibi

11,2 > est contra vos | illuc] illud

6 & dimis. eos

via: alii autem frondes caedebant de arboribus, et sternebant in via. Et qui praeibant, et qui sequebantur clamabant, dicentes:

Hosanna:

10 Benedictus, qui venit in nomine Domini: benedictum quod venit regnum patris nostri David:

Hosanna in excelsis.

11-24: 11 Et introiit Ierosolymam in templum: et circumspectis omnibus, cum iam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

12 Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. 13 Cumque vidisset a longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea. et cum venisset ad eam, nihil invenit praeter folia:

20. 14 non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei: Iam non amplius in aeternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

J 2,14-16. 15 Et veniunt Ierosolymam.

* Et cum introisset in templum, coepit eiicere vendentes, et ementes in templo: et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit. et non sinebat ut quisquam

Is 56,7. Jr 7,11. 17 transferret vas per templum: et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea.

domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

18 Quo audito principes sacerdotum, et Scribae quaerebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius.

19 Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum

9 osanna etc 11 hierosolyma, it 15. 27

14 > quisq. fruct. ex te

15 & ven. iterum | — in 1° 17 non

inane transirent, viderunt ficum aridam factam
a radicibus. Et recordatus Petrus, dixit ei: 21
²⁴ Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. Et 22 J 14,1.
⁶ respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei.
amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic 23 Mt 17,20.
monti: Tollere, et mittere in mare, et non L 17,6.
haesitaverit in corde suo, sed crediderit, quia
¹²⁵ quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. Propterea 24 Mt 7,7.
⁴ dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, J 14,18; 16,23.
¹²⁶ credite quia accipietis, et evenient vobis. Et 25 Mt 5,28.
⁶ cum stabitis ad orandum, dimittite si quid
habetis adversus aliquem: ut et Pater vester Mt 6,14.15.
qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra.
Quòd si vos non dimiseritis: nec Pater vester, 26
qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra.
¹²⁷ Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum 27 27—33:
² ambularet in templo, accedunt ad eum summi Mt 21,28—27.
sacerdotes, et Scribae, et seniores: et dicunt L 20,1—8.
28 ei: In qua potestate haec facis? et quis dedit
tibi hanc potestatem ut ista facias? Iesus 29
autem respondens, ait illis: Interrogabo vos
et ego unum verbum, et respondete mihi: et
dicam vobis in qua potestate haec faciam.
Baptismus Ioannis, de caelo erat, an ex ho- 30
minibus? Respondete mihi. ¹ At illi cogitabant 31
secum, dicentes: Si dixerimus, De caelo, dicet,
Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus, 32
Ex hominibus, timemus populum. omnes enim
habebant Ioannem quia vere propheta esset. Et 33
respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et re-
spondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis
¹²⁸ in qua potestate haec faciam. Et coepit illis 12 1—12:
² Mt 21,38—46.
L 20,9—19.

21 dicit 24 veniet 27 cf. 11 28 ei] illi |
> tibi dedit 30 baptismum 31 & dicet nobis
32 dicemus | timebant 33 — et 2°

- Is 5,1.2. in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo,
 et circumdedit sepem, et fodit lacum, et aedi-
 ficavit turrin, et locavit eam agricolis, et
 2 peregre profectus est. Et misit ad agricolas
 in tempore servum ut ab agricolis acciperet
 3 de fructu vineae. Qui apprehensum eum
 4 ceciderunt, et dimiserunt vacuum. Et iterum
 misit ad illos alium servum: et illum in capite
 5 vulneraverunt, et contumeliis affecerunt. Et
 rursum alium misit, et illum occiderunt: et
 plures alios: quosdam caedentes, alios vero
 6 occidentes. Adhuc ergo unum habens filium
 charissimum: et illum misit ad eos novissi-
 mum, dicens: Quia verebuntur filium meum.
 7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est
 heres: venite, occidamus eum: et nostra erit
 H 13,12. 8 hereditas. Et apprehendentes eum, occiderunt:
 9 et eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet
 Dominus vineae? Veniet, et perdet colonos:
 Ps 118,22.28. 10 et dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc
 legistis:
 Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes,
 hic factus est in caput anguli:
 11 A Domino factum est istud,
 et est mirabile in oculis nostris?
 12 Et quaerebant eum tenere: et timuerunt
 turbam. cognoverunt enim quoniam ad eos
 parabolam hanc dixerit. Et relicto eo
 abierunt.
 13 Et mittunt ad eum quosdam ex Phari-
 saeis, et Herodianis, ut eum caperent in
 14 verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister,

12,1 turrem

scimus quia verax es, et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. licet dari tributum Caesari, an non dabimus? Qui 15 sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam. ¹ At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est 16 imago haec, et inscriptio? Dicunt ei: Caesaris. Respondens autem Iesus dixit illis: 17 ^{R 13,7.} Reddite igitur quae sunt Caesaris, Caesari: et quae sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

Et venerunt ad eum Sadducaei, qui 18 ^{18-27: Mt 22,28-33. L 20,27-38.} dicunt resurrectionem non esse: et interrogabant eum dicentes: ¹⁹ ^{Dt 25,5.6. Gn 38,8.} Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: 20 et primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine. Et secundus accepit 21 eam, et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. ¹ Et acceperunt 22 eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et mulier. In resurrectione ergo cum resur- 23 rexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Iesus, 24 ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? Cum enim 25 a mortuis surrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli.

14 [☞] dare

16 — ei 1° | ei 2°] illi

24 non

25 [☞] erunt | [☞] angeli Dei

- Ex 8,2.6. 26 in caelis. De mortuis autem quòd resurgant.
 Mt 8,11.
 Lc 16,22. non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquit: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob?
- 27 ¹ Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.
- 28 ^{28-34:} Et accessit unus de Scribis, qui audierat
 Mt 22,34-40.
 Lc 20,39,40.
 Lc 10,25-28. illos conquirentes, et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset
- Dt 6,4.5. 29 primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus
- J 15,12. 30 unus est: et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua.
- Lv 19,18. 31 Hoc est primum mandatum. ¹ Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Maius horum aliud mandatum
- Dt 6,4; 4,35. 32 non est. Et ait illi Scriba: Bene Magister. in veritate dixisti, quia unus est Deus, et
- 1 Sm 15,22. 33 non est alius praeter eum. Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tamquam seipsum, maius est omnibus holocaustibus, et sacrificiis. Iesus autem videns quòd sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. * Et nemo iam
- 35 ^{35-37:} audebat eum interrogare. Et respondens
 Mt 22,41-46.
 Lc 20,41-44. Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribae Christum filium esse David?
- Ps 110,1. 36 Ipse enim David dicit in Spiritu sancto:
 2 Sm 23,2.
 J 7,42.

29 tuus] noster

32 — deus

33 ~~33~~ holocaustibus

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis,
donec ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum.

Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde 37 Lc 19,48;
21,38.
est filius eius? Et multa turba eum libenter
audivit.

¹³⁵₂ Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete 38 38-40:
Mt 23.
L 20,45-47.
J 5,44.
a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et
salutari in foro, et in primis cathedris sedere 39
in synagogis, et primos discubitus in coenis:
¹³⁶₈ qui devorant domos viduarum sub obtentu 40
prolixae orationis: hi accipient prolixius iudi-
cium. Et sedens Iesus contra gazophyla- 41 41-44:
L 21,1-4.
2 Rg 12,10.
cium, aspiciebat quomodo turba iactaret aes
in gazophylacium, et multi divites iactabant
multa. Cum venisset autem vidua una pauper, 42
misit duo minuta, quod est quadrans, ¹ et 43
convocans discipulos suos, ait illis: Amen
dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus
omnibus misit, qui miserunt in gazophyla-
cium. Omnes enim ex eo, quod abundabat 44 2 K 8,12.
illis, miserunt: haec vero de penuria sua
omnia quae habuit misit totum victum suum.

¹³⁷₂ Et cum egrederetur de templo, ait illi unus 13 Mt 24.
L 21,5-8.
ex discipulis suis: Magister, aspice quales
lapides, et quales structurae. Et respondens 2
Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas aedi-
ficationes? Non relinquetur lapis super lapi-
¹³⁸₂ dem, qui non destruatur. Et cum sederet 3

42 > una vidua

in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, et Iacobus, et
4 Ioannes, et Andreas: Dic nobis, quando ista
fient? et quod signum erit, quando haec
omnia incipient consummari?

5 Et respondens Iesus coepit dicere illis:

6 Videte ne quis vos seducat: ¹ multi enim
venient in nomine meo dicentes, quia ego

7 sum: et multos seducent. Cum audieritis
autem bella, et opiniones bellorum, ne ti-
mueritis: oportet enim haec fieri: sed nondum

Is 19,2.
2 Chr 15,6.

8 finis. Exurget enim gens contra gentem, et
regnum super regnum, et erunt terraemotus
per loca, et fames. Initium dolorum haec.

9-13:
Mt 10,17-22.
L 21,12-17.

9 ¹ Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos
in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et
ante praesides, et reges stabitis propter me.

10 in testimonium illis. Et in omnes gentes

11 primum oportet praedicari Evangelium. Et
cum duxerint vos tradentes, nolite praecogi-
tare quid loquamini: sed quod datum vobis
fuerit in illa hora, id loquimini. non enim
vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem in mortem, et
pater filium: et consurgent filii in parentes,

13 et morte afficient eos. Et eritis odio omnibus
propter nomen meum. Qui autem sustinuerit

Dn 9,27.
Dn 12,4.10.

14 in finem, hic salvus erit. Cum autem vide-
ritis abominationem desolationis stantem, ubi
non debet, qui legit, intelligat: * tunc qui in

15 Iudaea sunt, fugiant in montes: et qui super
tectum, ne descendat in domum, nec introeat
16 ut tollat quid de domo sua: et qui in

agro erit, non revertatur retro tollere vesti-
¹⁴⁴₂ mentum suum. Vae autem praegnantibus, et 17
¹⁴⁵₆ nutrientibus in illis diebus. Orate vero ut 18
¹⁴⁶₂ hieme non fiant. Erunt enim dies illi tribu- 19 Dn 12,1.
Joel 2,2.
 lationes tales, quales non fuerunt ab initio
 creaturae, quam condidit Deus usque nunc,
¹⁴⁷₆ neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies, 20
 non fuisset salva omnis caro: sed propter
¹⁴⁸₂ electos, quos elegit, breviavit dies. Et tunc 21
 si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus,
¹⁴⁹₆ ecce illic, ne credideritis. Exurgent enim 22 Dt 18,1.
 pseudochristi, et pseudoprophetae, et dabunt
 signa, et portenta ad seducendos, si fieri
 potest, etiam electos. Vos ergo videte: ecce 23
¹⁵⁰₂ praedixi vobis omnia. Sed in illis diebus 24 Is 13,10.
 post tribulationem illam sol contenebrabitur,
 et luna non dabit splendorem suum: et 25 Is 24,4.
 stellae caeli erunt decedentes, et virtutes,
¹⁵¹₂ quae in caelis sunt, movebuntur. Et tunc 26 Dn 7,18.
 videbunt filium hominis venientem in nubibus
 cum virtute multa, et gloria. Et tunc mittet 27 Zch 2,6.
Dt 30,4.
Mt 13,41.
 angelos suos, et congregabit electos suos a
 quattuor ventis, a summo terrae usque ad
 summum caeli. A ficu autem discite para- 28
 bolam. Cum iam ramus eius tener fuerit,
 et nata fuerint folia, cognoscitis quia in
 proximo sit aestas: sic et vos cum videritis 29
 haec fieri, scitote quòd in proximo sit
 in ostiis. Amen dico vobis, quoniam 30
 non transibit generatio haec, donec omnia

17 praegnatibus

22 > pot. fieri

25 > sunt in caelis

13,31—14,6. SECVNDVM MARCVM.

31 ista fiant. Caelum, et terra transibunt, verba
 32 autem mea non transibunt. De die autem¹³²
 illo, vel hora nemo scit, neque angeli in³
 33 caelo, neque Filius, nisi Pater. Videte, vigi-¹³
 late, et orate: nescitis enim quando tempus¹³⁴
 Mt 25,14. 34 sit. Sicut homo, qui peregre profectus reli-²
 L 19,12. quit domum suam, et dedit servis suis po-
 testatem cuiusque operis, et ianitori praecepit
 L 12,38. 35 ut vigilet. Vigilate ergo, (nescitis enim quando¹³⁵
 dominus domus veniat: sero, an media nocte,
 36 an galli cantu, an mane) ¹ne cum venerit
 37 repente, inveniat vos dormientes. Quod autem
 vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

¹³
¹
¹³⁷
⁶
 14 Erat autem Pascha et Azyma post bi-
 duum: * et quaerebant summi sacerdotes, et
 Scribae quomodo eum dolo tenerent, et oc-
 2 ciderent. Dicebant autem: Non in die festo,
 ne forte tumultus fieret in populo.
¹³⁸
¹
 3 Et cum esset Bethaniae in domo Si-
 monis leprosi, et recumberet: venit mulier
 habens alabastrum unguenti nardi spicati
 pretiosi, et fracto alabastro, effudit super
 4 caput eius. Erant autem quidam indigne
 ferentes intra semetipsos, et dicentes: Ut
 10,21. 5 quid perditio ista unguenti facta est? Po-
 terat enim unguentum istud vaenundari
 plus quàm trecentis denariis, et dari pau-
 6 peribus. Et fremebant in eam. ¹Iesus autem

34 praecipiat

14,2 dic. enim | fier. populi

3.4 ungent-

dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis?
 Bonum opus operata est in me. ¹semper enim 7 Dt 15,11.
 pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis,
 potestis illis benefacere: me autem non semper
¹⁵⁰habetis. Quod habuit haec, fecit: praevénit 8 Act 3,6.
⁴ungere corpus meum in sepulturam. Amen 9
 dico vobis: Ubicumque praedicatum fuerit
 Evangelium istud in universo mundo, et quod
¹⁶⁰²fecit haec, narrabitur in memoriam eius. Et 10 ^{10.11:}
²Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad ^{Mt 26,14—16.}
²summos sacerdotes, ut proderet eum illis. ^{L 22,3—6.}
 Qui audientes gavisi sunt: et promiserunt ei 11
 pecuniam se daturos. Et quaerebat quomodo
 illum opportune traderet.

Et primo die Azymorum quando Pascha 12 ^{12—16:}
 immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis ^{Mt 26,17—19.}
 eamus, et paremus tibi ut manduces Pascha? ^{L 22,7—18.}
 Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: 13
 Ite in civitatem: et occurret vobis homo
 lagenam aquae baiulans, sequimini eum: et 14 ^{11,3.}
 quocumque introierit, dicite domino domus,
 quia magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi
 Pascha cum discipulis meis manducem? Et 15
 ipse vobis demonstrabit coenaculum grande,
 stratum: et illic parate nobis. Et abierunt 16
 discipuli eius, et venerunt in civitatem: et
 invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt
¹⁶¹⁴Pascha. Vespere autem facto, venit cum 17 ^{17—25:}
⁴duodecim. Et discumbentibus eis, et man- ^{Mt 26,20—29.}
⁴ducantibus, ait IESUS: Amen dico vobis, ^{L 22,14—28.}
⁴quia unus ex vobis tradet me, qui manducat ^{J 13,21—26.}
¹⁶²¹mecum. At illi coeperunt contristari, et dicere 18 ^{Ps 41,10.}
¹19

10 scariotis

13 lagenam

18 > me tradet

- 20 ei singulatim: Numquid ego? Qui ait illis: ¹
 Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum ²
 21 in catino. Et Filius quidem hominis vadit
 sicut scriptum est de eo: vae autem homini ¹⁸⁴
 illi, per quem Filius hominis tradetur. *bonum ¹⁸⁵
 1 K 11,28—25. 22 erat ei, si non esset natus homo ille. Et ¹
 manducantibus illis, accepit Iesus panem: et
 benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite,
 23 hoc est corpus meum. Et accepto calice, ¹⁸⁴
 gratias agens dedit eis: et biberunt ex illo ²
 Ex 24,8. 24 omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus
 Zeh 9,11. novi testamenti, qui pro multis effundetur.
 25 Amen dico vobis, quia iam non bibam de
 26—31: hoc genimine vitis usque in diem illum, cum
 Mt 26,30—35. L 22,31—34,39. 26 illud bibam novum in regno Dei. Et hymno ¹⁸⁷
 Ps 118—118. 27 dicto exierunt in Montem olivarum. Et ait ¹⁸⁸
 Zeh 13,7. eis Iesus: Omnes scandalizabimini in me in ⁴
 nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pa- ¹⁸⁹
 16,7. 28 storem, et dispergentur oves. Sed postquam ⁶
 resurrexero, praecedam vos in Galilaeam.
 29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandali- ¹⁹⁰
 J 18,38. 30 zati fuerint in te: sed non ego. Et ait illi ¹
 Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte
 hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter
 J 11,10. 31 me es negaturus. At ille amplius loquebatur: ¹⁷¹
 Et si oportuerit me simul commori tibi, non ⁶
 te negabo: Similiter autem et omnes dicebant.
 32—42: Et veniunt in praedium, cui nomen ¹⁷²
 Mt 26,36—46. L 22,40—46. 32 Gethsemani. *Et ait discipulis suis: ¹
 J 18,1. 33 Sedete hic donec orem. Et assumit ¹⁷³
 6

19 singillatim 20 — manum

21 traditur | erat] est 24 effunditur

25 quia] quod | — hoc 27 — in me

28 postea quam | surrexero 29 ei | — in te

30 > gall. voc. bis

Petrum, et Iacobum, et Ioannem secum: et
⁷⁴ ⁴ coepit pavere, et taedere. Et ait illis: Tristis ³⁴ J 12,27.
 est anima mea usque ad mortem: sustinete ^{Ps 43,5.}
⁷⁵ ¹ hic, et vigilate. Et cum processisset paulu- ³⁵
 lum, procidit super terram: et orabat, ut si
 fieri posset, transiret ab eo hora: et dixit: ³⁶ 10,38.
 Abba pater, omnia tibi possibile sunt, transfer
¹⁷⁶ ¹ calicem hunc a me, * sed non quod ego volo,
¹⁷⁷ ² sed quod tu. Et venit, et invenit eos dor- ³⁷
 mientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non
 potuisti una hora vigilare? Vigilate, et orate ³⁸
¹⁷⁸ ⁴ ut non intretis in tentationem. * Spiritus
¹⁷⁹ ⁶ quidem promptus est, caro vero infirma. Et ³⁹
 iterum abiens oravit eundem sermonem,
 dicens. Et reversus, denuo invenit eos dor- ⁴⁰ 9,6.
 mientes, (erant enim oculi eorum gravati) et
¹⁸⁰ ⁴ ignorabant quid responderent ei. Et venit ⁴¹
 tertio, et ait illis: Dormite iam, et requiescite.
 Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tra-
 detur in manus peccatorum. Surgite, eamus. ⁴² J 14,31.
¹⁸¹ ¹ ecce qui me tradet, prope est. Et, adhuc ⁴³ 43—54:
 eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de ^{Mt 26,47—58.}
 duodecim, et cum eo turba multa cum ^{L 22,47—55.}
 gladiis, et lignis, a summis sacerdotibus, et ^{J 18,2—18.}
¹⁸² ² Scribis, et senioribus. Dederat autem tra- ⁴⁴
 dator eius signum eis, dicens: Quemcumque
 osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et du-
 cite caute. Et cum venisset, statim accedens ⁴⁵
 ad eum, ait: Ave Rabbi: et osculatus est

38 — est

39 ~~et~~ eundem | (~~et~~ — ,)

40 illorum | ingravati

41 traditur filius hom.

43 scarioth | ex | cum illo | ~~et~~ missi a | a
 scrib. | a senior.

45 — ave

46 eum. At illi manus iniecerunt in eum, et
 47 tenuerunt eum. Unus autem quidam de cir-
 cumstantibus educens gladium, percussit ser-
 vum summi sacerdotis: et amputavit illi
 48 auriculam. Et respondens Iesus, ait illis:
 Tamquam ad latronem existis cum gladiis.
 49 et lignis comprehendere me? quotidie eram
 apud vos in templo docens, et non me te-
 J 16,32. 50 nuistis. Sed ut impleantur Scripturae. Tunc
 discipuli eius relinquentes eum, omnes fuge-
 51 runt. Adolescens autem quidam sequebatur
 eum amictus sindone super nudo: et tenuerunt
 52 eum. At ille reiecta sindone, nudus profugit
 ab eis.
 53 Et adduxerunt Iesum ad summum sacer-
 dotem: et convenerunt omnes sacerdotes, et
 54 Scribae, et seniores. Petrus autem a longe
 secutus est eum usque intro in atrium summi
 sacerdotis: et sedebat cum ministris ad ignem.
 55 et calefaciebat se. Summi vero sacerdotes,
 et omne concilium quaerebant adversus Iesum
 testimonium, ut eum morti traderent, nec
 56 inveniebant. Multi enim testimonium falsum
 dicebant adversus eum: et convenientia testi-
 57 monia non erant. Et quidam surgentes, fal-
 sum testimonium ferebant adversus eum,
 J 2,19; 4,21.23. 58 dicentes: Quoniam nos audivimus eum di-
 centem: Ego dissolvam templum hoc manu
 factum, et per triduum aliud non manu-
 59 factum aedificabo. Et non erat conveniens
 60 testimonium illorum. Et exurgens summus
 sacerdos in medium, interrogavit Iesum, di-
 cens: Non respondes quidquam ad ea, quae

46 ~~et~~ in Iesum 48 — ? 49 adimpleantur 53 con-
 veniunt 54 — intro | > cal. se ad ign. 58 per |
~~et~~ post | ~~et~~ manu factum

tibi obiiiciuntur ab his? Ille autem tacebat, 61 15,5. Is 58,7.
 et nihil respondit. Rursum summus sacerdos
 interrogabat eum, et dixit ei: Tu es Christus
 191 filius Dei benedicti? Iesus autem dixit illi: 62 Dn 7,18.
 1 Ego sum: et videbitis Filium hominis seden- Ps 110,1.
 tem a dextris virtutis Dei, et venientem cum
 192 nubibus caeli. Summus autem sacerdos scin- 63
 6 dens vestimenta sua, ait: * Quid adhuc desi-
 193 deramus testes? Audistis blasphemiam: quid 64 J 10,7.
 2 vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt
 194 eum esse reum mortis. Et coeperunt quidam 65
 1 conspuere eum, et velare faciem eius, et co-
 laphis eum caedere, et dicere ei: Prophetiza:
 195 et ministri alapis eum caedebant. Et cum 66
 1 esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex 86—72:
Mt 26,69—75.
L 22,56—62.
J 18,17.25—27.
 ancillis summi sacerdotis: et cum vidisset 67
 Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait:
 Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negavit, 68
 196 dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. * Et
 1 exiit foras ante atrium, et gallus cantavit.
 Rursus autem cum vidisset illum ancilla, coepit 69
 dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.
 At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus 70
 qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis
 es: nam et Galilaeus es. Ille autem coepit 71
 anathematizare, et iurare: Quia nescio ho-
 minem istum, quem dicitis. Et statim gallus 72 30.
 197 iterum cantavit. * Et recordatus est Petrus
 2 verbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quàm gallus

61 dicit | — Dei

62 > a dextr. sed. | — Dei

70 adstabant

72 > it. gallus

cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

- 15** Et confestim, mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et Scribis, et universo concilio, * vincientes Iesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudaeorum?
- 2** At ille respondens, ait illi: Tu dicis. ¹ Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.
- 3** Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit.
- 4** ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis.
- 5** quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudaeorum?
- 6** Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudaeorum? At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis

15,6 > dim. sol.

11 barabban , it 15

14 eis

Barabbam, et tradidit Iesum flagellis caesum,
ut crucifigeretur.

²⁰⁷
⁴ Milites autem duxerunt eum in atrium 16
praetorii, et convocant totam cohortem, ¹ et 17
induunt eum purpura, et imponunt ei plec-
tentes spineam coronam. Et coeperunt salu- 18
tare eum: Ave rex Iudaeorum. Et percutie- 19
bant caput eius arundine: et conspuebant
²⁰⁸
⁶ eum, et ponentes genua, adorabant eum. Et 20 ^{20-41:}
²⁰⁹
¹ postquam illuserunt ei, exuerunt illum pur- ^{Mt 27,31-50.}
pura, et induerunt eum vestimentis suis: et ^{L 28,28-49.}
educunt illum ut crucifigerent eum. Et 21 ^{J 19,16-30.}
angariaverunt praetereuntem quempiam, Si-
monem Cyrenaeum venientem de villa, patrem
Alexandri, et Rufi, ut tolleret crucem eius.
²¹⁰
¹ Et perducunt illum in Golgotha locum: quod 22
²¹¹
⁴ est interpretatum Calvariae locus. Et dabant 23 ^{Ps 69,22.}
ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit.
²¹²
¹ Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta 24 ^{Ps 22,19.}
eius, mittentes sortem super eis, quis quid
tolleret. Erat autem hora tertia: et cruci- 25
²¹³
¹⁰ fixerunt eum. Et erat titulus causae eius 26
²¹⁴
¹ inscriptus: REX IUDAEORUM. Et cum eo cruci- 27
²¹⁵
¹ figunt duos latrones: unum a dextris, et alium
²¹⁶
⁸ a sinistris eius. Et impleta est scriptura, quae 28
²¹⁷
⁶ dicit: Et cum iniquis reputatus est. Et prae- 29 ^{Ps 22,8; 109,25.}
tereuntes blasphemabant eum, moventes capita ^{14,58.}
sua, et dicentes: Vah qui destruis templum Dei,
et in tribus diebus. reaedificas: saluum fac 30

18 haue

21 cyreneum

23 murratum

28 adimpleta

29 ua | destruit | — Dei | aedificat

- 31 temetipsum descendens de cruce. Similiter
et summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum
cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit.
Mt 16,1.4. 32 seipsum non potest salvum facere. Christus
rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus,
et credamus. * Et qui cum eo crucifixi
Am 8,9. 33 erant, convitiabantur ei. Et facta hora sexta,
tenebrae factae sunt per totam terram usque
Ps 22,2. 34 in horam nonam. Et hora nona exclamavit
Iesus voce magna, dicens: Eloi, eloi, lama
sabachtháni? quod est interpretatum: Deus
meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?
35 Et quidam de circumstantibus audientes, dice-
Ps 69,22. 36 bant: Ecce Eliam vocat. Currens autem unus.
et implens spongiam aceto, circumponensque
calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus
si veniat Elias ad deponendum eum.
37 Iesus autem emissa voce magna expiravit.
38 Et velum templi scissum est in duo, a summo
39 usque deorsum. Videns autem Centurio, qui
ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset.
L 8,2.3. 40 ait: Vere hic homo Filius Dei erat. Erant
autem et mulieres de longe aspicientes: inter
quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi
41 minoris, et Ioseph mater, et Salome: et cum
esset in Galilaea, sequebantur eum, et ministrabant
ei, et aliae multae, quae simul cum
42-47: 42 eo ascenderant Ierosolymam. Et cum
Mt 27,57—61. iam sero esset factum (quia erat parasceve,
L 23,50—55.
J 19,38—42.

31 ludentes

34 heloi bis | lama (S lammasab-).

38 a sursum

40 erat] et

41 hierosolyma

quod est ante sabbatum) ¹ venit Ioseph ab 43
 Arimathaea nobilis decurio, qui et ipse erat
 expectans regnum Dei, et audacter introiit
 ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Pilatus 44
 autem mirabatur si iam obiisset. Et accer-
 sito centurione, interrogavit eum si iam mor-
 tuus esset. Et cum cognovisset a centurione, 45
²²⁸₁ donavit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus 46
 sindonem, et deponens eum involvit sindone,
 et posuit eum in monumento, quod erat ex-
 cisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium
²²⁹₆ monumenti. Maria autem Magdalene, et Maria 47
 Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

²³⁰₈ Et cum transisset sabbatum, Maria Mag- 16
 dalene, et Maria Iacobi, et Salome emerunt
²³¹₁ aromata ut venientes ungerent Iesum. Et 2
 valde mane una sabbatorum, veniunt ad
 monumentum, orto iam sole. Et dicebant 3
 ad invicem: Quis revolvat nobis lapidem ab
 ostio monumenti? Et respicientes viderunt 4
 revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.
 Et introeuntes in monumentum viderunt 5

1-8:
 Mt 28,1-8.
 L 24,1-12.
 J 20,1-10.

43 ~~et~~ Arimathia | introiit

44 obiisset

46 ~~et~~ in sind.

16,1 ung. eum

4 vident

iuvenem sedentem in dextris, coopertum stola
 6 candida, et obstupuerunt. Qui dicit illis:
 Nolite expavescere: Iesum quaeritis Nazare-
 num, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce
 14,28. 7 locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite
 discipulis eius, et Petro quia praecedit vos
 in Galilaeam: ibi eum videbitis, sicut dixit
 8 vobis. At illae exeuntes, fugerunt de monu-
 mento: invaserat enim eas tremor et pavor:
 et nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

L 8,2. 9 Surgens autem mane, prima sabbati.
 J 20,11—18. apparuit primo Mariae Magdalene, de qua
 10 eiecerat septem daemonia. Illa vadens nun-
 ciavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus, et
 11 flentibus. Et illi audientes quia viveret, et
 L 24,13—35. 12 visus esset ab ea, non crediderunt. Post
 haec autem duobus ex his ambulantibus
 ostensus est in alia effigie, euntibus in
 13 villam: et illi euntes nunciaverunt ceteris:
 14 nec illis crediderunt. Novissime recum-
 bentibus illis undecim apparuit: et expro-
 bravit incredulitatem eorum et duritiam cor-
 dis: quia iis, qui viderant eum resurrexisse,
 Mt 28,18—20. 15 non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in
 mundum universum praedicate Evangelium

5 obstupuerunt

7 ~~et~~ praecedet

9 ~~et~~ aut. Iesus | magdalene

12 eis

14 ~~et~~ noviss. autem | illorum | his

omni creaturae. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur: In nomine meo daemonia eiicient: linguis loquentur novis: ¹serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super aegros manus imponent, et bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, et sedet a dextris Dei. Illi autem profecti praedicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.

16 Act 2,38.
17 Act 10,18.
Act 2,4,11;
10,46.
18 L 10,19.
Act 28,3—6.
Jc 5,14,15.
19:
L 24,50—53.
19 Act 1,4—11.
1 T 3,16.
Ps 110,1.
20 Act 7,56.
2 Rg 2,11.
H 2,4.
Act 14,8.

18 eos | aegrotos

19 — Iesus | sedit

20 fin + amen

Subscr. EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM MARCVM

SANCTVM IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECVNDVM LVCAM.

Kol 4,14. Ph 24.
2 T 4,11.
(2 K 8,18.)

- 1 QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quae in nobis completae
J 15,37. 2 sunt, rerum: sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis: visum est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi scribere.
Act 1,1. 3 optime Theophile, ¹ ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.
- 1 Chr 24,10. 5 Fuit in diebus Herodis, regis Iudaeae. Ex 6,28. sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Neh 12,17. Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et
6 nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, et iustificationibus Domini sine querela.
7 et non erat illis filius eo quòd esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus
8 suis. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suae ante Deum.
Ex 30,7. 9 secundum consuetudinem sacerdotii, ¹ sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in
10 templum Domini: et omnis multitudo populi
11 erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini, stans a dextris

Inscr. EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM

1,3 a princ. omnibus | diligenter cum seqq coni
5 uxor illi 8 fung. Zacharias 10 > erat pop.

altaris incensi. Et Zacharias turbatus est 12
videns, et timor irruit super eum. Ait autem 13
ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quo-
niam exaudita est deprecatio tua: et uxor
tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis
nomen eius Ioannem: et erit gaudium tibi, 14
et exultatio, et multi in nativitate eius gaude-
bunt: ¹erit enim magnus coram Domino: et 15
vinum, et siceram non bibet, et Spiritu sancto
replebitur adhuc ex utero matris suae: et 16
multos filiorum Israel convertet ad Dominum
Deum ipsorum: et ipse praecedet ante illum 17
in spiritu, et virtute Eliae: ut convertat corda
patrum in filios, et incredulos ad prudentiam
iustorum, parare Domino plebem perfectam.
Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc 18
sciam? ego enim sum senex, et uxor mea
processit in diebus suis. Et respondens Ange- 19
lus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante
Deum: et missus sum loqui ad te, et haec
tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, et non 20 45.
poteris loqui usque in diem, quo haec fiant,
pro eo quòd non credidisti verbis meis, quae
implebuntur in tempore suo. Et erat plebs 21
expectans Zachariam: et mirabantur quòd
tardaret ipse in templo. Egressus autem 22
non poterat loqui ad illos, et cognoverunt
quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat
innuens illis, et permansit mutus. Et factum 23
est, ut impleti sunt dies officii eius, abiit in

Nu 6,8.
Jdc 18,4.5.
1 Sm 1,11.

Mt 17,11—18.
Ml 3,1.28.24.

Gn 18,11.
R 4,19 ss.

Dn 8,16; 9,21.
H 1,14.

13 ~~☞~~ — et 1°

15 ~~☞~~ — et 1° | sicera

17 incredibiles

19 gabrihel , it 26

- 24 domum suam: post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se
- ^{Gn 30,23.} 25 mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.
- 26 In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui
- ^{2,5. Mt 1,16.18.} 27 nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David.
- ^{Jdc 5,24.} 28 et nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus
- 29 tecum: Benedicta tu in mulieribus. Quae cum audisset, turbata est in sermone eius, et
- 30 cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim
- ^{Jdc 13,8.} 31 gratiam apud Deum: ecce concipies in utero. ^{Is 7,14.} et paries filium, et vocabis nomen eius IESUM.
- ^{Mt 1,21—23.} 32 hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur. ^{Is 9,7.} et dabit illi Dominus Deus sedem David patris
- ^{2 Sm 7,12.13.16.} 33 eius: et regnabit in domo Iacob in aeternum, et ^{Mch 4,7.} ^{Dn 7,14.} regni eius non erit finis. Dixit autem Maria
- ^{J 3,9.} 34 ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam
- ^{Ex 13,12.} 35 virum non cognosco? Et respondens Angelus ^{Mt 1,18.20.} ^{J 10,36.} ^{2 K 12,9.} dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius
- 36 Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis
- ^{Gn 18,14.} 37 sextus est illi, quae vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
- 38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat

25 > mihi fecit 26 cf. 19 28 haue
 29 vidisset
 35 — ex te
 36 senecta | > est sextus

mihi secundum verbum tuum. Et discessit
 ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in 39 Mc 6,25.
 diebus illis abiit in montana cum festinatione,
 in civitatem Iuda: Et intravit in domum 40
 Zachariae, et salutavit Elisabeth. Et factum 41 15.
 est, ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, Gn 25,22 Lxx.
 exultavit infans in utero eius: et repleta est
 Spiritu sancto Elisabeth: et exclamavit voce 42 Dt 28,9.
 magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, Jdc 5,24.
 et benedictus fructus ventris tui. Et unde 43 Mt 3,11. Mc 1,7.
 hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? J 3,31.
 Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae 44
 in auribus meis, exultavit in gaudio infans in
 utero meo. et beata, quae credidisti, quoniam 45 20; 11,28.
 perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino.
 Et ait Maria: 46 1 Sm 2,1—10.

Magnificat anima mea Dominum:

et exultavit spiritus meus in Deo salutari 47
 meo.

Quia respexit humilitatem ancillae suae: 48 26. 1 Sm 1,11.
 ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes Ps 118,5.6.
 generationes. 11,27.

Quia fecit mihi magna qui potens est: 49 Ps 111,9.
 et sanctum nomen eius.

Et misericordia eius a progenie in progenies 50 Ps 108,13.17.
 timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo: 51 Ps 89,11.
 dispersit superbos mente cordis sui. 2 Sm 22,28.

45 credidit | tibi | ei

50 in progenies et prog.

Ps 147,6. 52
Job 12,19; 5,11.
1 Sm 2,7.

1 Sm 2,5. 53
Ps 34,11; 107,9.

Is 41,8. 54
Ps 98,3.

Mch 7,20. 55
Gn 17,7; 18,18;
22,17.

Deposuit potentes de sede,
et exaltavit humiles. -

Esurientes implevit bonis:
et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum,
recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham, et semini eius in saecula.

56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus
tribus: et reversa est in domum suam.

57 Elisabeth autem impletum est tempus

58 pariendi, et peperit filium. Et audierunt vi-
cini, et cognati eius quia magnificavit Do-
minus misericordiam suam cum illa, et con-

Gn 17,12 59 gratulabantur ei. Et factum est in die
octavo, venerunt circumcidere puerum, et
vocabant eum nomine patris sui Zachariam.

13. 60 Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam,

61 sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam:

Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur

62 hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quem

63 vellet vocari eum. Et postulans pugillarem

scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et

64 mirati sunt universi. Apertum est autem illico

os eius, et lingua eius, et loquebatur benedi-

65 cens Deum. Et factus est timor super omnes

vicinos eorum: et super omnia montana Iu-

66 daeae divulgabantur omnia verba haec: et

posuerunt omnes, qui audierant in corde suo, di-

centes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim ma-

67 nus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater

54 memorari | — suae

59 sui] eius

64 illico

eius repletus est Spiritu sancto: et prophetauit, dicens:

Benedictus Dominus Deus Israel, . 68 7,16. Ps 41,14;
quia visitavit, et fecit redemptionem plebis 72,18; 100,48;
suae: 111,9.

Et erexit cornu salutis nobis: 69 1 Sm 2,10.
in domo David pueri sui. Ps 132,17; 138,3.

Sicut locutus est per os sanctorum, qui a 70
saeculo sunt, prophetarum eius:

Salutem ex inimicis nostris, et de manu 71 Ps 106,10.
omnium, qui oderunt nos:

Ad faciendam misericordiam cum patribus 72 Ps 105,8;
nostris: 106,45.
et memorari testamenti sui sancti. Gn 17,7.
Lv 26,42.

Iusiurandum, quod iuravit ad Abraham 73 Gn 22,16,17.
patrem nostrum, Meh 7,20.

daturum se nobis: Ut sine timore, de 74 Tt 2,12,14,
manu inimicorum nostrorum liberati,
serviamus illi. In sanctitate, et iustitia 75
coram ipso, omnibus diebus nostris.

Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: 76 Mt 3,1.
praeibis enim ante faciem Domini parare Mt 3,3.
vias eius:

Ad dandam scientiam salutis plebi eius: 77 Jr 31,34.
in remissionem peccatorum eorum:

Per viscera misericordiae Dei nostri: 78 Nu 24,17.
in quibus visitavit nos, oriens ex alto. Is 60,1,2.
Mt 3,20.

Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra 79 Mt 4,16.
mortis sedent: Is 9,1; 58,8;
59,8.

ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. R 3,17.

Puer autem crescebat, et confortabatur 80 Mt 3,1.
spiritu: et erat in desertis usque in diem
ostensionis suae ad Israel.

67 impletus
68 plebi
80 deserto

- Act 17,7. 2 Factum est autem in diebus illis, exiit
 edictum a Caesare Augusto ut describeretur
 2 universus orbis. Haec descriptio prima, facta
 3 est a praeside Syriae Cyrino: et ibant omnes
 ut profiterentur singuli in suam civitatem.
 4 Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civi-
 tate Nazareth in Iudaeam in civitatem David,
 quae vocatur Bethlehem: eo quod esset de
 1,27. 5 domo, et familia David, ¹ ut profiteretur cum
 Maria desponsata sibi uxore praegnante.
 6 Factum est autem, cum essent ibi, impleti
 Mt 1,25. 7 sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum
 primogenitum, et pannis eum involvit, et
 reclinavit eum in praesepio: quia non erat
 Mch 4,8. 8 eis locus in diversorio. Et pastores erant
 in regione eadem vigilantes, et custodientes
 9 vigilias noctis super gregem suum. Et ecce
 angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas
 Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore
 10 magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere:
 ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum,
 11 quod erit omni populo: quia natus est vobis
 hodie Salvator, qui est Christus Dominus in
 Is 1,3. 12 civitate David. Et hoc vobis signum: In-
 venietis infantem pannis involutum, et posi-
 Lnc 7,10. 13 tum in praesepio. Et subito facta est cum
 angelo multitudo militiae caelestis laudantium
 Deum, et dicentium:
 14 Gloria in altissimis Deo,
 10,38. Is 57,10. et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
 E 2,14.17.
 15 Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in

2,2 — a | quirino

4 — in 2° | bethleem etc

5 praegnate

7 eis] 8 ei

8 supra

14 in homin.

caelum: pastores loquebantur ad invicem:
 Transeamus usque Bethlehem, et videamus
 hoc verbum, quod factum est, quod Dominus
 ostendit nobis. Et venerunt festinantes: et 16
 invenerunt Mariam, et Ioseph, et infantem
 positum in praesepio. Videntes autem cogno- 17 10—12.
 verunt de verbo, quod dictum erat illis de
 puero hoc. Et omnes, qui audierunt, mirati 18
 sunt: et de his, quae dicta erant a pastoribus
 ad ipsos. Maria autem conservabat omnia 19 51.
 verba haec, conferens in corde suo. Et re- 20
 versi sunt pastores glorificantes, et laudantes
 Deum in omnibus, quae audierant, et viderant
 sicut dictum est ad illos.

Et postquam consummati sunt dies octo 21 1,31.59.
 ut circumcideretur puer: vocatum est nomen 22 Lv 12,8 ss.
 eius Iesus, quod vocatum est ab angelo prius
 quàm in utero conciperetur. 23 G 4,4.

Et postquam impleti sunt dies purga- 22 Lv 12.
 tionis eius secundum legem Moysi, tulerunt
 illum in Ierusalem, ut sisterent eum Do-
 mino, sicut scriptum est in lege Domini: 23 Ex 13,2.12.15.
 Quia omne masculinum adaperiens vulvam,
 sanctum Domino vocabitur. et ut darent 24 Lv 12,8; 5,11.
 hostiam secundum quod dictum est in lege
 Domini par turturum, aut duos pullos colum-
 barum. Et ecce homo erat in Ierusalem, 25 Is 40,1; 49,13.
 cui nomen Simeon, et homo iste iustus, et 26 Gn 49,18.
 timoratus, expectans consolationem Israel, et 27 Ps 119,166.
 Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum 28 6,24.
 acceperat a Spiritu sancto, non visurum se
 mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et
 venit in spiritu in templum. Et cum inducerent

15 ☞ usque ad | ☞ est, quod fecit Dom. et ostend.

21 — puer

25 symeon

26 ab

puerum Iesum parentes eius, ut facerent se-
 28 cundum consuetudinem legis pro eo: et ipse
 accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum,
 et dixit:

Gn 46,30. 29 Nunc dimittis servum tuum Domine,
 secundum verbum tuum in pace:

Is 40,5; 52,10. 30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum,
 3,6.

31 Quod parasti ante faciem omnium popu-
 lorum.

Is 42,6; 49,6; 25,7; 40,18. 32 Lumen ad revelationem gentium,
 Act 18,47. et gloriam plebis tuae Israel.

33 Et erat pater eius et mater mirantes super

Is 8,14. 34 his, quae dicebantur de illo. Et benedixit
 Mt 21,42. illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius:
 1 K 1,28. Ecce positus est hic in ruinam, et in resur-
 1 P 2,8. rectionem multorum in Israel: et in signum.
 J 9,39.

35 cui contradicetur: et tuam ipsius animam
 pertransibit gladius ut revelentur ex multis

36 cordibus cogitationes. Et erat Anna prophe-

tissa, filia Phanuel, de tribu Aser: haec pro-
 cesserat in diebus multis, et vixerat cum viro
 1 T 5,5. 37 suo annis septem a virginitate sua. Et haec
 vidua usque ad annos octoginta quattuor:
 quae non discedebat de templo, ieiuniis, et

Is 59,9. 38 obsecrationibus serviens nocte, ac die. Et
 24,21. haec, ipsa hora superveniens, confitebatur
 Domino: et loquebatur de illo omnibus, qui
 expectabant redemptionem Israel.

39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem
 Domini, reversi sunt in Galilaeam in civitatem
 suam Nazareth.

33 & > pater et mat. eius

34 — in 2°

37 & vidua erat

38 Israel] hierusalem

Puer autem crescebat, et confortabatur 40 52. 1,80.
 plenus sapientia: et gratia Dei erat in illo.

Et ibant parentes eius per omnes annos 41 Ex 23,14—17.
 in Ierusalem, in die sollemni Paschae. Et 42

cum factus esset annorum duodecim, ascen-
 dentibus illis Ierosolymam secundum consue-
 tudinem diei festi, consummatisque diebus, 43 Ex 12,18.

cum redirent, remansit puer Iesus in Ieru-
 salem, et non cognoverunt parentes eius.

Existimantes autem illum esse in comitatu, 44

venerunt iter diei, et requirebant eum inter

cognatos, et notos. Et non inuenientes, 45

regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

Et factum est, post triduum invenerunt illum 46

in templo sedentem in medio doctorum, audien-

⁴/₂ tem illos, et interrogantem eos. Stupebant 47

autem omnes, qui eum audiebant, super pru-

dentia, et responsis eius. Et videntes admi- 48

⁵/₁₀ rati sunt. * Et dixit mater eius ad illum:

Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus,

et ego dolentes quaerebamus te. Et ait ad 49 J 2,16.

illos: Quid est quòd me quaerebatis? nes-
23,46.

ciebatis quia in his, quae patris mei sunt,

oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt 50

verbum, quod locutus est ad eos. Et des- 51 19.

cendit cum eis, et venit Nazareth: et erat

subditus illis. Et mater eius conservabat

omnia verba haec in corde suo. Et Iesus 52 1 Sm 2,26.

proficiebat sapientia, et aetate, et gratia Prv 3,4.

apud Deum, et homines. R 14,18.

42 in hierosolyma

46 — eos

50 illos

- 3 Anno autem quintodecimo imperii Tiberii
Caesaris, procurante Pontio Pilato Iudaeam
tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippus
autem fratre eius tetrarcha Ituraeae, et
Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinae
2 tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna
et Caipha: factum est verbum Domini super
3 Ioannem, Zachariae filium, in deserto. Et
venit in omnem regionem Iordanis, praedicans
baptismum poenitentiae in remissionem pec-
catorum, sicut scriptum est in Libro sermo-
num Isaiae prophetae:

3-18 :
Mt 3,1-12.
Mc 1,2-8.

Is 40,3-5.

Vox clamantis in deserto:

Parate viam Domini:

rectas facite semitas eius:

- 5 omnis vallis implebitur:

et omnis mons, et collis humiliabitur:

et erunt prava in directa:

et aspera in vias planas:

2,30. Act 28,28.

- 6 et videbit omnis caro salutare Dei.

Mt 23,38.
J 3,36.

- 7 Dicebat ergo ad turbas quae exhibant ut
baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum
quis ostendit vobis fugere a ventura ira?
8 Facite ergo fructus dignos poenitentiae, et ne
coeperitis dicere: Patrem habemus Abraham.
Dico enim vobis quia potens est Deus de
9 lapidibus istis suscitare filios Abrahae. Iam
enim securis ad radicem arborum posita est.
Omnis ergo arbor non faciens fructum
bonum, excidetur, et in ignem mitte-
10 tur. Et interrogabant eum turbae, di-
11 centes: Quid ergo faciemus? Respondens
autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas,

3,1 ituraeae

2 caiapha | dom.] dei

7 exiebant

8 potest

9 arboris

— bonum

| exciditur | mittitur

det non habenti: et qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod constitutum est vobis, faciat. Interrogabant autem eum et milites, dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciat: et contenti estote stipendiis vestris. Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset

¹⁰ Christus: respondit Ioannes, dicens omnibus: ¹⁶ Act 13,25.
¹ J 18,5.

Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni: cuius ventilabrum in manu eius, et purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem, et alia exhortans evangelizabat

¹² populo. Herodes autem tetrarcha cum corripiretur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quae fecit Herodes, ¹⁹ Mt 14,3.4.
² Mc 6,17.18.
adiecit et hoc super omnia, et inclusit Ioannem in carcere.

¹³ Factum est autem cum baptizaretur omnis ²¹ Mt 3,18—17.
¹ Mc 1,9—11.
populus, et Iesu baptizato, et orante, apertum est caelum: et descendit Spiritus sanctus ²² J 1,32.
corporali specie sicut columba in ipsum: et Es 1,1.
vox de caelo facta est: Tu es filius meus 9,35.
Ps 2,7.
In 42,1.

13 — quod

14 et 4°] § sed

16 venit | § — eius | § igne, it 17

18 populum

20 supra

- 23—38:** 23 dilectus, in te complacui mihi. Et ipse
Mt 1,1—17. Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.
4,22. 24 ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, ¹ qui
 fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi.
 25 qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, ¹ qui fuit
 Mathathiae, qui fuit Amos, qui fuit Nahum.
 26 qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, ¹ qui fuit
 Mahath, qui fuit Mathathiae, qui fuit Semei.
1 Chr 3,17. 27 qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, ¹ qui fuit Ioanna.
Ezra 3,2. qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit
 28 Salathiel, qui fuit Neri, ¹ qui fuit Melchi, qui
 fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadam.
 29 qui fuit Her, ¹ qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer.
 qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi.
 30 ¹ qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph.
1 Sm 16,1.18. 31 qui fuit Iona, qui fuit Eliakim, ¹ qui fuit Melea.
2 Sm 5,14. qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit
Rth 4,22. 32 Nathan, qui fuit David, ¹ qui fuit Iesse, qui
 fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon.
1 Chr 2,1 ss. 33 qui fuit Naasson, ¹ qui fuit Aminadab, qui fuit
Gn 29,85. Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit
Gn 21,2.8; 34 Iudae, ¹ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
11,10—26. 35 Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, ¹ qui
1 Chr 1,24—27. fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg.
Gn 5,3—82. 36 qui fuit Heber, qui fuit Sale, ¹ qui fuit Cainan.
1 Chr 1—4. qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe.
Gn 11,10; 4,25. 37 qui fuit Lamech, ¹ qui fuit Mathusale, qui fuit
 Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui
Gn 5,1—8. 38 fuit Cainan, ¹ qui fuit Henos, qui fuit Seth.
 qui fuit Adam, qui fuit Dei.
1—13: 4 Iesus autem plenus Spiritu sancto regres-
Mt 4,1—11. sus est a Iordane: et agebatur a Spiritu in
Mc 1,12.13. 2 desertum ¹ diebus quadraginta, et tentabatur a
3,22.

23 complacuit 24 mathat, it 29. | ² Ianne
 23 iannae 25 mathathiae, it 26. | naum | esli | naggae
 26 maath | iosech | ioda 27 iohanna (cf. p. 151)

diabolo. * Et nihil manducavit in diebus
illis: et consummatis illis esuriit. Dixit autem 3
illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic
ut panis fiat. Et respondit ad illum Iesus: 4 Dt 8,3.
Scriptum est: Quia non in solo pane vivit
homo, sed in omni verbo Dei. Et duxit 5
illum diabolus in montem excelsum, et osten-
dit illi omnia regna orbis terrae in momento
temporis, ¹ et ait illi: Tibi dabo potestatem 6
hanc universam, et gloriam illorum: quia
mihi tradita sunt: et cui volo do illa. Tu 7
ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia.
Et respondens Iesus, dixit illi: Scriptum est: 8 Dt 6,13.14.
Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli
servies. Et duxit illum in Ierusalem, et 9 Ez 8,3.
statuit eum super pinnam templi, et dixit
illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.
Scriptum est enim quòd Angelis suis man- 10 Ps 91,11.12.
davit de te, ut conservent te: et quia in 11
manibus tollent te, ne forte offendas ad lapi-
dem pedem tuum. Et respondens Iesus, ait 12 Dt 6,16.
illi: Dictum est: Non tentabis Dominum Deum
tuum. Et consummata omni tentatione, dia- 13 H 4,15.
bolus recessit ab illo, usque ad tempus.

¹⁷₁ Et regressus est Iesus in virtute Spiritus 14 ^{14.15:}
in Galilaeam, et fama exiit per universam ^{Mt 4,12—17.}
regionem de illo. Et ipse docebat in syna- ^{Mc 1,14.15.}
gogis eorum, et magnificabatur ab omnibus. 15

¹⁸₁₀ Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, 16 ^{16—30:}
^{Mt 13,53—58.}
^{Mc 6,1—6.}

(ad p.150) 28 cosam | helmadam 29 cf 24 30 symeon
| eliachim 31 & Melcha | matthata 33 esrom
34 abraham | tharae 35 seruch | phalec | eber
36 arfaxat 37 enoch | malelehel | qui 5°] & quit
38 enos 4,1 ab iord. | ageb. in spir.

4 > pane solo | vivet 5 — in mont. exc.
6 illi] ei 7 & ergo procidens 10 mandabit

- Act 17,2; 22,3. et intravit secundum consuetudinem suam die
 Is 61,1,2; 58,6. 17 sabbati in synagogam, et surrexit legere. E
 traditus est illi Liber Isaiae prophetae. Et c
 revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat
 Mt 5,3; 11,5. 18 Spiritus Domini super me:
 propter quod unxit me, evangelizare pauper-
 ribus
 misit me, sanare contritos corde,
 praedicare captivis remissionem, et caecis
 visum,
 dimittere contractos in remissionem,
 Lv 25,10. 19 praedicare annum Domini acceptum, et die
 Act 6,15. retributionis.
 20 Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et
 sedit. Et omnium in synagoga oculi erant in-
 Mt 5,17. 21 tendentes in eum. Coepit autem dicere ad illos:
 Quia hodie impleta est haec scriptura in auribus
 J 6,42. 22 vestris. Et omnes testimonium illi dabant: et
 E 4,29. mirabantur in verbis gratiae, quae procedebant
 de ore ipsius, et dicebant: Nonne hic est filius
 Mt 4,18. 23 Ioseph? Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc
 similitudinem: Medice cura teipsum: quanta
 audivimus facta in Capharnaum, fac et hic
 J 4,44. 24 in patria tua. Ait autem: Amen dico vobis,
 quia nemo propheta acceptus est in patria
 1 Rg 17,1,9; 25 sua. In veritate dico vobis, multae viduae
 18,1. erant in diebus Eliae in Israel, quando clau-
 Jc 5,17. sum est caelum annis tribus, et mensibus sex:
 cum facta esset fames magna in omni terra:
 26 et ad nullam illarum missus est Elias, nisi
 in Sarepta Sidoniae, ad mulierem viduam.
 2 Rg 5,14. 27 Et multi leprosi erant in Israel sub Elisaeo
 propheta: et nemo eorum mundatus est nisi

17 > proph. esaiac 18 § pauperibus, misit me s. |
 — san. contr. corde | (C inc. v. 19 praedicare capt.)
 22 > filius est 25 esset] est. 26 sareptha (cf. p. 153)

Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in 28
synagoga ira, haec audientes. Et surrexerunt, 29
et eiecerunt illum extra civitatem: et duxerunt
illum usque ad supercilium montis, super quem
civitas illorum erat aedificata ut praecipita-
rent eum. Ipse autem transiens per medium 30
illorum, ibat.

31—37:
Mc 1,21—28.
Mt 4,13.
J 2,12.

Et descendit in Capharnaum civitatem 31
Galilaeae, ibique docebat illos sabbatis. Et 32
stupebant in doctrina eius, quia in potestate
erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo 33
habens daemonium immundum, et exclamavit
voce magna, dicens: 'Sine, quid nobis, et tibi 34
Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te
qui sis, Sanctus Dei. Et increpavit illum 35
Iesus, dicens: Obmutesce, et exi ab eo. Et
cum proiecisset illum daemonium in medium,
exiit ab illo, nihilque illum nocuit. Et factus 36
est pavor in omnibus, et colloquebantur ad
invicem, dicentes: Quod est hoc verbum,
quia in potestate et virtute imperat immundis
spiritibus, et exeunt? Et divulgabatur fama 37
de illo in omnem locum regionis. Surgens 38
autem Iesus de synagoga, introivit in domum
Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur
magnis febribus: et rogaverunt illum pro
ea. Et stans super illam imperavit feбри: et 39
dimisit illam. Et continuo surgens, ministra-
bat illis. Cum autem sol occidisset: 40
omnes, qui habebant infirmos variis lan-
guoribus, ducebant illos ad eum. At ille

Mt 7,28,29.
J 7,46.

38—44:
Mt 8,14—17.
Mc 1,29—30.

Mt 11,23.
Mc 5,23.

(ad p. 152) 27 helisaeo | neman

29 supra 34 qui] C. 93 quis

35 incr. illi | ab illo

38 — Iesus

40 > sol aut.

Mt 8,29. 41 singulis manus imponens, curabat eos. **Mc 8,11.12.** Ex-
hant autem daemonia a multis clamantia. •
dicentia: Quia tu es filius Dei: et increpar-
non sinebat ea loqui: quia sciebant ipse
42 esse Christum. Facta autem die egressus
ibat in desertum locum, et turbae requirebant
eum, et venerunt usque ad ipsum: et detine-
8,1. 43 bant illum ne discederet ab eis. Quibus il-
ait: Quia et aliis civitatibus oportet me
evangelizare regnum Dei: quia ideo missus
Mt 4,28. 44 sum. Et erat praedicans in synagogis Ga-
lilaeae.

1-11: 5 Factum est autem, cum turbae irruerent
Mt 4,18-22. in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse
Mc 1,16-20. 2 stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit
duas naves stantes secus stagnum: pisces
3 autem descenderant, et lavabant retia. Ascen-
dens autem in unam navim, quae erat Si-
monis, rogavit eum a terra reducere pusillum.
J 21,6. 4 Et sedens docebat de navicula turbas. Ut ces-
savit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in
5 altum, et laxate retia vestra in capturam. Et
respondens Simon, dixit illi: Praeceptor, per
totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo
6 autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent.
concluserunt piscium multitudinem copiosam.
7 rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt
sociis, qui erant in alia navi ut venirent, et

41 exiebant

5,3 navem -

adiuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt
ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.

³¹₁₀ Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad 8 Act 10,26.
genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo
peccator sum, Domine. Stupor enim circum- 9
dederat eum, et omnes, qui cum illo erant, in
captura piscium, quam ceperant: Similiter 10 Mt 13,47.
autem Iacobum, et Ioannem, filios Zebedaei,
³²₂ qui erant socii Simonis. * Et ait ad Simonem
Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris
capiens. Et subductis ad terram navibus, 11 Mt 10,27.
relictis omnibus secuti sunt eum.

³³₂ Et factum est, cum esset in una civita- 12 ^{12-16:}
tum, et ecce vir plenus lepra, et videns Iesum, Mt 8,1-4.
et procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Mc 1,40-45.
Domine, si vis, potes me mundare. Et exten- 13
dens manum, tetigit eum dicens: Volo: Mun-
dare. Et confestim lepra discessit ab illo.
et ipse praecepit illi ut nemini diceret: sed, 14 Lv 13,49;
Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emun- 14,2-82.
datione tua, sicut praecepit Moyses, in testi-
³⁴₁ monium illis. Perambulabat autem magis 15
sermo de illo: et conveniebant turbae multae
ut audirent, et curarentur ab infirmitatibus
³⁵₂ suis. Ipse autem secedebat in desertum, et 16 Mc 1,35.
orabat.

7 — pene

8 ☞ > Domine q. h. p. sum

11 illum

13 illum | ☞ Iesus dicens

16 deserto

17-26: 17
Mt 9,1-8.
Mc 2,1-12.

- Et factum est in una dierum, et ipse
sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes,
et legis doctores, qui venerant ex omni
castello Galilaeae, et Iudaeae, et Ierusalem
et virtus Domini erat ad sanandum eos. Et
ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat
paralyticus: et quaerebant eum inferre, et
ponere ante eum. Et non inuenientes qua
parte illum inferrent prae turba, ascenderunt
supra tectum, et per tegulas summiserunt
eum cum lecto in medium ante Iesum. Quo-
rum fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur
tibi peccata tua. Et coeperunt cogitare Scri-
bae, et Pharisei, dicentes: Quis est hic, qui
loquitur blasphemias? Quis potest dimittere
peccata, nisi solus Deus? Ut cognovit autem
Iesus cogitationes eorum, respondens, dixit
ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris?
Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi
peccata: an dicere: Surge, et ambula? Ut
autem sciatis quia Filius hominis habet po-
testatem in terra dimittendi peccata, (ait
paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum
tuum, et vade in domum tuam. Et confestim
consurgens coram illis, tulit lectum, in quo
iacebat: et abiit in domum suam, magnificans
Deum. Et stupor apprehendit omnes, et
magnificabant Deum. Et repleti sunt timore,
dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

7,49.
Is 43,25; 55,7.
J 5,12.
Ps 130,4.

17 > erat domini

19 eum | illum

22 & cognit. mala

24 > pot. habet | dimittere

25 surgens | — lectum

Et post haec exiit, et vidit publicanum ²⁷ ^{27-32:}
 nomine Levi, sedentem ad Telonium, et ait ^{Mt 9,9-13.}
 illi: Sequere me. Et relictis omnibus, surgens ²⁸ ^{Mc 2,13-17.}
 secutus est eum. et fecit ei convivium ²⁹ ^{15,1.}
 magnum Levi in domo sua: et erat turba
 multa publicanorum, et aliorum, qui cum illis
 erant discumbentes. Et murmurabant Phari- ³⁰
 saei, et Scribae eorum dicentes ad discipulos
 eius: Quare cum publicanis, et peccatoribus
³¹ manducatis, et bibitis? Et respondens Iesus, ³¹
² dixit ad illos: Non egent qui sani sunt me-
 dico, sed qui male habent. Non veni vocare ³²
 iustos, sed peccatores ad poenitentiam. At ³³ ^{33-39:}
 illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Ioannis ^{Mt 9,14-17.}
 ieiunant frequenter, et obsecrationes faciunt, ^{Mc 2,18-22.}
 similiter et Phariseorum: tui autem edunt,
 et bibunt? Quibus ipse ait: Numquid potestis ³⁴
 filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere
 ieiunare? Venient autem dies: cum ablatu- ³⁵
 fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis
 diebus. Dicebat autem et similitudinem ad ³⁶
 illos: Quia nemo commissuram a novo vesti-
 mento immittit in vestimentum vetus: alio-
 quin et novum rumpit, et veteri non convenit
 commissura a novo. Et nemo mittit vinum ³⁷
 novum in utres veteres: alioquin rumpet
 vinum novum utres, et ipsum effundetur, et
 utres peribunt. sed vinum novum in utres ³⁸

27 teloneum

32 in paenit.

36 > vestim. novo

novos mittendum est. et utraque conser-
39 vantur. Et nemo bibens vetus, statim vul-
novum, dicit enim: Vetus melius est.

1-5:
Mt 12,1-8.
Mc 2,23-28.

Dt 23,26.

J 5,10.

1 Sm 21,7.

Lv 24,9.

6-11:
Mt 12,9-14.
Mc 3,1-6.

14,1.

6 Factum est autem in sabbato secundo,
primo, cum transiret per sata, vellebant disci-
puli eius spicas, et manducabant confricantes
2 manibus. Quidam autem Phariseorum, dice-
bant illis: Quid facitis quod non licet in sab-
3 batis? Et respondens Iesus ad eos, dixit:
Nec hoc legistis quod fecit David, cum
4 esurisset ipse, et qui cum illo erant? quo-
modo intravit in domum Dei, et panes pro-
positionis sumpsit, et manducavit, et dedit
his, qui cum ipso erant: quos non licet man-
5 ducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat
illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam
sabbati.

6 Factum est autem et in alio sabbato, ut
intraret in synagogam, et doceret. Et erat
ibi homo, et manus eius dextra erat arida.
7 Observabant autem Scribae, et Pharisei si
in sabbato curaret: ut invenirent unde ac-
8 cusarent eum. Ipse vero sciebat cogita-
tiones eorum: et ait homini, qui habebat
manum aridam: Surge, et sta in medium.
9 Et surgens stetit. ¹ Ait autem ad illos Iesus:

6,1 ~~2~~ secundo primo ~~3~~ secundoprimo

3 illo] eo

7 — in | inven. accusare illum

Interrogo vos si licet sabbatis benefacere, an male: animam salvam facere, an perdere? Et circumspectis omnibus dixit homini: Ex-
tende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Iesu.

⁴³₂ Factum est autem in illis diebus, exiit ¹² ^{12-16:} ^{Mc 3,18-19.}
in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset, vocavit ¹³ ^{Mt 10,2-4.}
⁴⁴₂ discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis ^{J 8,70.}
(quos et Apostolos nominavit) ¹⁴ ^{Act 1,18.} Simonem, quem
cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius, Iacobum, et Ioannem, Philippum, et
Bartholomaeum, ¹⁵ Matthaeum, et Thomam, ¹⁶ Iacobum Alphaei, et Simonem, qui vocatur
zelotes, ¹⁷ et Iudam Iacobi, et Iudam Iscariotem, ¹⁷ ^{17-19:} ^{Mt 4,23-5,1.} ^{Mc 3,7-12.}
⁴⁵₁ qui fuit proditor. Et descendens cum illis, ¹⁸ stetit in loco campestri, et turba discipulorum
eius, et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea, et Ierusalem, et maritima, et Tyri, et
Sidonis, ¹⁹ qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur.
Et omnis turba quaerebat eum tangere: ¹⁹ ^{5,17; 8,46.} ^{Mc 3,10.}
quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes.

9 sabbato bene facere

11 de Iesu

14 bartholomeum

15 mattheum | alphei

16 — et 1° | scarioth

18 venerunt

19 quaerebant | exiebat

20-23: 20 Et ipse elevatis oculis in discipulos suos.
Mt 5,3.4.6.11.
12. dicebat:

Beati pauperes: quia vestrum est regnum
Dei.

Ap 7,16.17. 21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini.
Ps 128,5.6.
Is 61,8. * Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis.

J 15,19; 16,2. 22 Beati eritis cum vos oderint homines, et
cum separaverint vos, et exprobraverint, et
eiecerint nomen vestrum tamquam malum
23 propter Filium hominis. Gaudete in illa die,
et exultate: ecce enim merces vestra multa
est in caelo: secundum haec enim faciebant
Prophetis patres eorum.

Jc 5,1. 24 Verumtamen vae vobis divitibus, quia
L 2,25. habetis consolationem vestram.

Is 5,22. 25 Vae vobis, qui saturati estis: quia esurietis.
Vae vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis
et flebitis.

Jc 4,4. 26 Vae cum benedixerint vobis homines: se-
Mch 2,11. cundum haec enim faciebant pseudoprophetis

27-36: 27 patres eorum. Sed vobis dico, qui auditis:
Mt 5,39-48. Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui
28 oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis.
29 et orate pro calumniantibus vos. Et qui te
percutit in maxillam, praebe et alteram. Et
ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam
30 tunicam noli prohibere. Omni autem petenti
te, tribue: et qui aufert quae tua sunt, ne re-
Mt 7,12. 31 petas. Et prout vultis ut faciant vobis homi-
32 nes, et vos facite illis similiter. Et si diligitis
eos, qui vos diligunt, quae vobis est gratia?

23 — est 24 ☩ qui
26 bene vobis dixerint | ☩ omnes hom. |
— enim | prophetis
27 > vos oderunt 28 — et
29 ☩ max. unam | ☩ praebe illi

nam et peccatores diligentes se diligunt. Et 33
 si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt;
 quae vobis est gratia? siquidem et peccatores
 hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his, a 34 Lv 25,35.36.
 quibus speratis recipere; quae gratia est
 vobis? nam et peccatores peccatoribus foene-
 rantur, ut recipiant aequalia. Verumtamen 35
 diligite inimicos vestros: benefacite, et mu-
 tuum date, nihil inde sperantes: et erit merces
 vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse
 benignus est super ingratos et malos. Estote 36
 ergo misericordes sicut et Pater vester miseri-
 cors est. Nolite iudicare, et non iudicabimini: 37 37-49:
 nolite condemnare, et non condemnabimini. Mt 7.
 Dimittite, et dimittemini. ¹ Date, et dabitur 38 Mc 4,24.
 vobis: mensuram bonam, et confertam, et
 coagitatam, et supereffluentem dabunt in
 sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua
 57 5 mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat 39 Mt 15,14;
 autem illis et similitudinem: Numquid potest 23,16.24.
 caecus caecum ducere? nonne ambo in fo-
 veam cadunt? Non est discipulus super 40 Mt 10,24.25.
 magistrum: perfectus autem omnis erit, si J 15,20.
 sit sicut magister eius. Quid autem vides 41
 festucam in oculo fratris tui, trabem autem,
 quae in oculo tuo est, non consideras? Aut 42
 quomodo potes dicere fratri tuo: Frater
 sine eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in
 oculo tuo trabem non videns? Hypocrita
 eiice primum trabem de oculo tuo: et tunc
 perspicies ut educaas festucam de oculo

35 et bene facite

38 — et 2°

39 cadent

40 — si sit

42 aut j et

- 43 fratris tui. Non est enim arbor bona, quae
facit fructus malos: neque arbor mala, faciens
44 fructum bonum. Unaquaeque enim arbor de
fructu suo cognoscitur. * Neque enim de spi-
nis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant
Mt 12,34.35. 45 uvam. Bonus homo de bono thesauro cordis
sui profert bonum: et malus homo de malo
thesauro profert malum. Ex abundantia enim
Mt 11,6. Mt 7,21. 46 cordis os loquitur. Quid autem vocatis
me Domine, Domine: et non facitis quae
47 dico? Omnis, qui venit ad me, et audit
sermone meos, et facit eos: ostendam vobis
48 cui similis sit: similis est homini aedificanti
domum, qui fodit in altum, et posuit funda-
mentum super petram. inundatione autem
facta, illisum est flumen domui illi, et non
potuit eam movere: fundata enim erat super
49 petram. Qui autem audit, et non facit: si-
milis est homini aedificanti domum suam
super terram sine fundamento: in quam illi-
sus est fluuius, et continuo cecidit: et facta
1-19: 7 est ruina domus illius magna. Cum autem
Mt 8,5-18. 7 implesset omnia verba sua in aures plebis,
intravit Capharnaum.
- J 4,47. 2 Centurionis autem cuiusdam servus
male habens, erat moriturus: qui illi erat
3 pretiosus. Et cum audisset de Iesu, misit
ad eum seniores Iudaeorum, rogans eum ut
4 veniret, et salvaret servum eius. At illi cum
venissent ad Iesum, rogabant eum sollicite.

45 — thesauro 2^o48 fundamenta | ~~et~~ supra bis, it 49.

49 audivit . . . fecit

7,3 ~~et~~ sanaret

dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi
 praestes. diligit enim gentem nostram: et 5
 synagogam ipse aedificavit nobis. Iesus 6 15,20.
 autem ibat cum illis. Et cum iam non longe
 esset a domo, misit ad eum Centurio amicos,
 dicens: Domine noli vexari: Non enim sum
 dignus ut sub tectum meum intres. propter 7
 quod et meipsum non sum dignum arbitratus
 ut venirem ad te: sed dic verbo, et sanabitur
 puer meus. nam et ego homo sum sub po- 8
 testate constitutus, habens sub me milites:
 et dico huic vade, et vadit: et alii veni, et
 venit; et servo meo, fac hoc, et facit. Quo 9 18,8. Jr 5,8.
 audito Iesus miratus est: et conversus se-
 quentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis,
 66 nec in Israel tantam fidem inveni. Et reversi, 10
 5 qui missi fuerant domum, invenerunt servum,
 67 qui languerat, sanum. Et factum est: 11
 10 deinceps ibat in civitatem, quae vocatur
 Naim: et ibant cum eo discipuli eius, et
 turba copiosa. Cum autem appropinquaret 12 8,42.
 portae civitatis, ecce defunctus efferebatur 1 Rg 17,17.
 filius unicus matris suae: et haec vidua
 erat: et turba civitatis multa cum illa.
 Quam cum vidisset Dominus, misericordia 13
 motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et 14
 accessit, et tetigit loculum. (Hi autem, qui
 portabant, steterunt) Et ait: Adolescens, tibi
 dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, 15 1 Rg 17,28.
 et coepit loqui. Et dedit illum matri suae. 2 Rg 4,36.

6 > dignus sum

8 ~~ib~~ alio11 ~~ib~~ ibat Iesus | eo] illo

12 et ecce | matri

13 ea

- 1,68; 19,44. 16 Accepit autem omnes timor: et magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia Deus visitavit plebem suam. Et exiit hic sermo in universam Iudaeam de eo, et in omnem circa regionem.
- 18—25:
Mt 11,2—19. 18 Et nuntiaverunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis Ioannes,¹ et misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?
- Ps 40,8; 116,26. 19 Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?
- Mt 2,1.
Dn 9,26. 20 (in ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et caecis multis donavit visum.) Et respondens, dixit illis: Euntes renunciate Ioanni quae audistis, et vidistis: Quia caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.
- Jr 1,18. 24 Et cum discessissent nuntii Ioannis, coepit de Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Utique dico vobis, et
- 1,78. 26

17 — in 2°

(18 *¶ inc. v. 19* Et convocavit)

19 Ies.] dominum

21 > cur. multos

22 nuntiate | > vid. et aud.

24 > dic. de ioh. | videre harund. vento moveri?

⁷⁰ plusquam Prophetam: hic est, de quo ²⁷ Mt 3,1.
² scriptum est:

Ecce mitto angelum meum ante faciem
 tuam,

qui praeeparabit viam tuam ante te.

⁷¹ Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum ²⁸ 1,15.

³ propheta Ioanne Baptista nemo est. qui
 autem minor est in regno Dei, maior est illo.

⁷² Et omnis populus audiens et publicani, iusti- ²⁹ 3,7,12.
¹⁰ ficaverunt Deum, baptizati baptismo Ioannis. ^{Mt 21,32.}

Pharisaei autem, et legis periti consilium Dei ³⁰ Act 13,46.
 spreverunt in semetipsos, non baptizati ab

⁷³ eo. Ait autem Dominus: Cui ergo similes ³¹
⁵ dicam homines generationis huius? et cui
 similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus ³²
 in foro, et loquentibus adinvicem, et dicen-
 tibus:

Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis:
 lamentavimus, et non plorastis.

Venit enim Ioannes Baptista, neque man- ³³
 ducans panem, neque bibens vinum, et dicitis:
 Daemonium habet. Venit Filius hominis man- ³⁴ 15,2.
 ducans, et bibens, et dicitis: Ecce homo de-
 vorator, et bibens vinum, amicus publicano-
 rum, et peccatorum. Et iustificata est sapientia ³⁵
 ab omnibus filiis suis.

⁷⁴ Rogabat autem illum quidam de Phari- ³⁶ 11,37.
¹ saeis ut manducaret cum illo. Et ingressus
 domum Pharisaei discubuit. Et ecce mulier, ³⁷
 quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit
 quòd accubisset in domo Pharisaei, attulit
 alabastrum unguenti: et stans retro secus ³⁸ Mt 26,7—13.
 pedes eius, lacrymis coepit rigare pedes ^{J 12,8—8.}

31 — ait aut. dom.

37 & quod Iesus | accubuit

- eius, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguento ungebat.
- J 4,19. 39 Videns autem Phariseus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quae, et qualis est mulier, quae
- 40 tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.
- 41 Duo debitores erant cuidam foeneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit?
- 42 Respondens Simon dixit: Aestimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti.
- Gn 18,4. 44 Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit.
- R 16,16. 45 Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.
- 46 Oleo caput meum non unxisti: haec autem
- 47 unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam:
- 5,20,21. 48 Remittuntur tibi peccata. Et coeperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est
- 8,48; 17,19; 18,42. 50 hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.
- 4,48. 8 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates, et castella praedicans, et evangelizans.

39 — est 1° 41 — et 42 diligit 44 § — in
 47 remittentur 48 § pecc. tua
 8,1 civitatem et castellum

zans regnum Dei: et duodecim cum illo, et 2 Mc 5,19;
15,40,41; 16,9.
mulieres aliquae, quae erant curatae a spiri-
tibus malignis, et infirmitatibus: Maria, quae
vocatur Magdalene, de qua septem daemonia
exierant, et Ioanna uxor Chusae procuratoris 3 23,14; 24,10.
Mt 14,2.
J 4,49.53.
Herodis, et Susanna, et aliae multae, quae
ministrabant ei de facultatibus suis. Cum 4 4-15:
Mt 13,1-23.
Mc 4,1-20.
autem turba plurima convenirent, et de civi-
tatibus properarent ad eum, dixit per simili-
tudinem: Exiit qui seminat, seminare semen 5
suum: et dum seminat, aliud cecidit secus
viam, et conculcatum est, et volucres caeli
comederunt illud. Et aliud cecidit supra 6
petram: et natum aruit, quia non habebat
humorem. Et aliud cecidit inter spinas, et 7
simul exortae spinae suffocaverunt illud. Et 8
aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit
fructum centuplum. Haec dicens clamabat:
Qui habet aures audiendi, audiat. Inter- 9
rogabant autem eum discipuli eius, quae esset
haec parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum 10 Is 6,9.10.
est nosse mysterium regni Dei, *ceteris autem
in parabolis: ut videntes non videant, et audien-
tes non intelligant. Est autem haec parabola: 11 1 P 1,23.
Semen est verbum Dei. Qui autem secus 12 1 K 1,21.
viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit dia-
bolus, et tollit verbum de corde eorum, ne
credentes salvi fiant. Nam qui supra petram: 13
qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt
verbum: et hi radices non habent: qui ad
tempus credunt, et in tempore tentationis re-

2 > daem. sept.

3 iohanna | chuza | eis

4 conveniret 6 super

12 — hi 13 qui 3°] 2 quia

- 14 cedunt. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, et a solitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitae euntes, suffocantur, et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur, et in palam veniat. Videte ergo quomodo audiat? Qui enim habet, dabitur illi: et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.
- 19 Venerunt autem ad illum mater, et fratres eius, et non poterant adire eum prae turba.
- 20 Et nunciatum est illi: Mater tua, et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt.
- 22 Factum est autem in una dierum: et ipse ascendit in naviculam, et discipuli eius. et ait ad illos: Transfremus trans stagnum.
- 23 Et ascenderunt. Et navigantibus illis, obdormivit, et descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Praeceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum, et tempestatem aquae, et cessavit: et facta est
- 25 tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides

14 spinis 17 > enim est

18 auditis (—?) 19 adire ad

23 et navig.] navig. autem | & compellebantur

vestra? Qui timentes, mirati sunt ad invicem,
dicentes: Quis putas hic est, quia et ventis,
et mari imperat, et obediunt ei? Et na- 26
vigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae
est contra Galilaeam. Et cum egressus esset 27
ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habe-
bat daemonium iam temporibus multis, et
vestimento non induebatur, neque in domo
manebat, sed in monumentis. Is, ut vidit 28
Iesum, procidit ante illum: et exclamans voce
magna, dixit: Quid mihi, et tibi est Iesu Fili
Dei Altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
Praecipiebat enim spiritui immundo ut exiret 29
ab homine. Multis enim temporibus arripiebat
illum, et vincebatur catenis, et compedibus
custoditus. et ruptis vinculis agebatur a dae-
monio in deserta. Interrogavit autem illum 30
Iesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille
dixit: Legio: quia intraverant daemonia multa
in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis 31
ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex 32
porcorum multorum pascentium in monte: et
rogabant eum, ut permetteret eis in illos
ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo dae- 33
monia ab homine, et intraverunt in porcos:
et impetu abiit grex per praeceptum in stagnum,
et suffocatus est. Quod ut viderunt factum 34
qui pascebant, fugerunt, et nunciaverunt

26-30:
Mt 8,28-34.
Mc 5,1-20.

25 > dic. ad inv. | 26 — et 1° | > imper. et mari

26 Enavigaverunt autem ad

27 26 cum de navi egr.

30 intraverunt

31 eum

- 35 in civitatem. et in villas. Exierunt autem
videre quod factum est, et venerunt ad Ie-
sum: et invenerunt hominem sedentem, a quo
daemonia exierant. vestitum. ac sana mentem.
36 ad pedes eius. et timuerunt. Nunciaverunt
autem illis et qui viderant. quomodo sanus
40. 37 factus esset a legione: et rogaverunt illum
omnis multitudo regionis Gerasenorum ut
discederet ab ipsis: quia magno timore tene-
bantur. * Ipse autem ascendens navim, re-
38 versus est. Et rogabat illum vir, a quo dae-
monia exierant. ut cum eo esset. Dimisit
39 autem eum Iesus. dicens: ¹ Redi in domum
tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et
abiit per universam civitatem. praedicans
quanta illi fecisset Iesus.

40-56:

Mt 9, 18-26.
Mc 5, 21-43.

87.

- 40 Factum est autem cum rediisset Iesus.
excepit illum turba. erant enim omnes ex-
41 pectantes eum. Et ecce venit vir, cui nomen
Iairus, et ipse princeps synagogae erat: et
cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret
7, 12. 42 in domum eius, quia unica filia erat ei fere
annorum duodecim, et haec moriebatur. Et
contigit, dum iret, a turbis comprimebatur.
43 Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab
annis duodecim, quae in medicos erogaverat
omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit
44 curari: accessit retro, et tetigit fimbriam
vestimenti eius: et confestim stetit fluxus

87 > tim. magno | navem

89 — in

40 rediisset

42 > filia unica | illi

sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est, qui 45
me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit
Petrus, et qui cum illo erant: Praeceptor,
turbae te comprimunt, et affligunt, et dicis:
Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me 46 8,10.
aliquis. nam ego novi virtutem de me exiisse.
Videns autem mulier, quia non latuit, tremens 47
venit, et procidit ante pedes eius: et ob quam
causam tetigerit eum, indicavit coram omni
populo: et quemadmodum confestim sanata
sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam 48 7,50.
te fecit: vade in pace. Adhuc illo loquente, 49
venit quidam ad principem synagogae, dicens
ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare
illum. Iesus autem, audito hoc verbo, re- 50
spondit patri puellae: Noli timere, crede tan-
tum, et salva erit. Et cum venisset domum, 51
non permisit intrare secum quemquam, nisi
Petrum, et Iacobum, et Ioannem, et patrem,
et matrem puellae. Flebant autem omnes, et 52 7,13.
plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere,
non est mortua puella, sed dormit. Et deride- 53
bant eum, scientes quòd mortua esset. Ipse 54
autem tenens manum eius clamavit, dicens:
Puella, surge. Et reversus est spiritus eius, 55
et surrexit continuo. Et iussit illi dari man-
ducare. Et stupuerunt parentes eius, quibus 56 5,14. Mc 7,30.
praecepit ne alicui dicerent quod factum erat.

46 2 Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit 9 1-6:
illis virtutem, et potestatem super omnia daemo- Mt 10,1.7.9-11.
nia, et ut languores curarent. Et misit illos prae- 2 13.
9,1 2 Mc 6,7-13.

45 (C⁹⁸ omnibus,) 46 ~~320~~ nam et ego | exisse
47 illius 48 illi | > te salvam 49 — quidam |
a principe 51 > ioh. et iac. 52 — puella 53 quia
9,1 2 autem Iesus

- 3 dicare regnum Dei, et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque
- 10,6-7. 4 pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos: exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella evangelizantes, et curantes
- 7-9: Mt 14,1-2. Mc 6,14-16. 7 ubique. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quòd diceretur a quibusdam: Quia Ioannes surrexit a mortuis: ¹a quibusdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta
- 28,8. 9 unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Ioannem ego decollavi: Quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quaerebat videre
- 10-17: Mt 14,18-21. Mc 6,30-44. J 6,1-18. 10 eum. Et reversi Apostoli, narraverunt illi quaecumque fecerunt: * et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est
- 11 Bethsaida. Quod cum cognovissent turbae, secutae sunt illum: et excepit eos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos, qui cura indigebant, sanabat. Dies autem coeperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque quae circa sunt, divertant, et inveniant escas:
- 13 quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes, et duo pisces: nisi forte nos eamus, et

7 (C inc. v. 8 a quibusdam : Quia)
 9 > aut. est | > audio ego talia
 10 bethsaida 11 exc. illos
 12 divertant

emamus in omnem hanc turbam escas. Erant 14
autem fere viri quinque millia. Ait autem ad
discipulos suos: Facite illos discumbere per
convivia quinquagenos. ¹ Et ita fecerunt. Et 15
discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem 16
quinque panibus, et duobus piscibus, respexit
in caelum, et benedixit illis: et fregit, et
distribuit discipulis suis, ut ponerent ante
turbas. Et manducaverunt omnes, et saturati 17 ² Rg 4,44.
sunt. Et sublatum est quod superfuit illis,
fragmentorum cophini duodecim.

¹⁸⁴ Et factum est cum solus esset orans, 18 ^{18-27:}
¹ erant cum illo et discipuli: et interrogavit ^{Mt 16,18-28.}
illos, dicens: Quem me dicunt esse turbae? ^{Mc 8,27-9,1.}
At illi responderunt, et dixerunt: Ioannem 19 ^{7.}
Baptistam, alii autem Eliam, alii vero quia
unus Propheta de prioribus surrexit. Dixit 20 ^{J 6,69.}
autem illis: Vos autem quem me esse dicitis?
Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.
¹⁸⁵ At ille increpans illos, praecepit ne cui dicerent 21
² hoc, ¹ dicens: Quia oportet filium hominis multa 22 ^{44, 18,32,33.}
pati, et reprobari a senioribus, et principibus
sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia
¹⁸⁶ die resurgere. Dicebat autem ad omnes: 23 ^{14,27.}
² Si quis vult post me venire, abneget se-
metipsum, et tollat crucem suam quotidie,
et sequatur me. Qui enim voluerit animam 24 ^{17,33.}
suam salvam facere, perdet illam: nam qui ^{Mt 10,39.}
perdiderit animam suam propter me, sal- ^{J 12,35.}
vam faciet illam. quid enim proficit homo, 25

15 ² discubuerunt

19 — vero | > proph. unus

23 se ipsum

si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat?

Mt 10,38. 26 Nam qui me erubuerit, et meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. 27 Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

28-36: 28

Mt 17,1-9.

Mc 9,2-9.

Factum est autem post haec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum, et Iacobum, et Ioannem, et ascendit in montem ut oraret.

Ex 34,29. 29
Ap 1,16; 10,1.

Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: et vestitus eius albus et refulgens.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant

22. 2 P 1,16.

31 autem Moyses, et Elias, visi in maiestate: et dicebant excessum eius, quem completurus

2 P 1,16-18. 32
J 1,14.

erat in Ierusalem. Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius, et duos

33 viros, qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Praeceptor, bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula, unum Tibi, et unum Moysi, et unum Eliae: nesciens quid diceret.

34 Haec autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos: et timuerunt, intrantibus illis

n,22. 35 in nubem. Et vox facta est de nube, dicens:

36 Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et

27 vere cum seqq coni

28 > ioh. et iacob.

29 factum | — et 3°

32 — erant 1°

ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quae viderant.

Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum quia unicus est mihi: et ecce spiritus apprehendit eum, et subito clamat, et elidit, et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum: et rogavi discipulos tuos ut eiicerent illum, et non potuerunt. Respondens autem Iesus, dixit: O generatio infidelis, et perversa, usquequo ero apud vos, et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum daemonium, et dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri eius.

37 37-45:
Mt 17,14-23.
Mc 9,14-22.

42 7,15.

Stupebant autem omnes in magnitudine

43 2 P 1,16.

Dei: * omnibusque mirantibus in omnibus, quae faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud: et timebant eum interrogare de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in

44 22.
1,66; 21,14.

eos, quis eorum maior esset. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus se, et

45 18,34. 24,44.
Mc 9,32.

46 46-50:
Mt 18,1-5.
Mc 9,33-40.
47 6,8. Mt 9,4.

48 Mt 10,40.

37 occ. illi

39 eum 1°] illum

42.43 (C inc. v. 43 Et incr., v. 44 Stupebant)

45 > interrog. eum

47 apprehendens puerum statuit eum

ait illis: Quicumque susceperit puerum istum
in nomine meo, me recipit: et quicumque me
receperit, recipit eum, qui me misit. Nam
qui minor est inter vos omnes, hic maior
49 est. Respondens autem Ioannes dixit: Prae-
ceptor, vidimus quendam in nomine tuo eii-
cientem daemonia, et prohibuimus eum: quia
11,28. Ph 1,18. 50 non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus:
Nolite prohibere: qui enim non est adversum
vos, pro vobis est.

Mt 19,1.
Mc 10,32. 51 Factum est autem dum complerentur dies
J 7,1. Act 2,1. assumptionis eius, et ipse faciem suam fir-
1 T 3,16. mavit ut iret in Ierusalem. Et misit nuncio-
J 4,4. 52 ante conspectum suum: et euntes intraverunt
17,16. in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.
J 4,9. 53 Et non receperunt eum, quia facies eius erat
2 Rg 1,10.12. 54 euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem
discipuli eius Iacobus, et Ioannes, dixerunt:
55 Domine, vis dicimus ut ignis descendat de
caelo, et consumat illos? Et conversus in-
crepavit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus
J 8,17; 12,47. 56 estis. Filius hominis non venit animas perdere,
sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.
57 Factum est autem: ambulantes illis
57-80: Mt 8,19-22. in via, dixit quidam ad illum: Sequar
58 te quocumque ieris. Dixit illi Iesus:
Vulpes foveas habent, et volucres caeli
nidos: Filius autem hominis non habet ubi

48 > omnes vos

49 & seq. nos

50 adversus

51 — in

53 — in

55 et dixit

58 et ait

caput reclinet. Ait autem ad alterum: Se- 59
 quere me. ille autem dixit: Domine permitte
 mihi primum ire, et sepelire patrem meum.
 Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant 60
 mortuos suos: tu autem vade, et annuncia
 regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine, 61 ¹ Rg 19,20.
 sed permitte mihi primum renuntiare his, ^{14,88.}
 quae domi sunt. Ait ad illum Iesus: Nemo 62 ¹ Th 3,18.
 mittens manum suam ad aratrum, et respi-
 ciens retro, aptus est regno Dei.
 Post haec autem designavit Dominus et 10 ^{1-12:}
 alios septuaginta duos. et misit illos binos ^{Mt 10,7-16.}
 ante faciem suam in omnem civitatem, et ^{9,2. Mc 6,7-11.}
 locum, quò erat ipse venturus. Et dicebat 2 ^{J 4,35.}
 illis: Messis quidem multa, operarii autem ^{Mt 9,37,38.}
 pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat
 operarios in messem suam. Ite: ecce ego 3
 mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite 4 ^{9,3-5.}
 portare sacculum, neque peram, neque cal- ^{2 Rg 4,20.}
 ceamenta, et neminem per viam salutaveritis.
 In quamcumque domum intraveritis, primum 5
 dicite: pax huic domui: et si ibi fuerit 6 ^{1 P 4,14.}
 filius pacis, requiescet super illum pax
 vestra: sin autem, ad vos revertetur. In 7 ^{1 T 5,18.}
 eadem autem domo manete edentes, et ^{1 K 9,5-14.}
 bibentes quae apud illos sunt: dignus
 est enim operarius mercede sua. * Nolite
 transire de domo in domum. Et in quam- 8 ^{1 K 10,27.}
 cumque civitatem intraveritis, et suscepe-
 rint vos, manducate quae apponuntur vobis:

58 ~~et~~ cap. suum

60 — et | (~~et~~ annuntia ~~et~~ adnuntia)

61 > prim. perm. mihi | quae] qui

62 ad 2°] in | aspiciens

10,6 illam

7 > enim est

- 9 ¹ et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicite
 10 illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. In
 quamcumque autem civitatem intraveritis. et
 non susceperint vos, exeuntes in plateas eius.
 Act 18,6. 11 dicite: ¹ Etiam pulverem, qui adhaesit nobis
 de civitate vestra, extergimus in vos: tamen
 hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei.
 12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius
 Mt 11,21—23. 13 erit, quàm illi civitati. Vae tibi Corozain.
 Jon 3,6. vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro, et Sidone
 factae fuissent virtutes, quae factae sunt in
 vobis, olim in cilicio, et cinere sedentes poe-
 14 niterent. Verumtamen Tyro, et Sidoni remis-
 Is 14,18.15. 15 sius erit in iudicio, quàm vobis. Et tu Ca-
 pharnaum usque ad caelum exaltata, usque
 Mt 10,40. 16 ad infernum demergéris. Qui vos audit, me
 J 5,28; 12,48; audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui
 15,28. 17 autem me spernit, spernit eum, qui misit
 1 Th 4,8. me. Reversi sunt autem septuaginta duo
 cum gaudio, dicentes: Domine, etiam daemo-
 J 12,31. 18 nia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait
 Ap 12,8.9. illis: Videbam satanam sicut fulgur de caelo
 Mc 16,18. 19 cadentem. Ecce dedi vobis potestatem cal-
 Ps 91,18. candi supra serpentes, et scorpiones, et super
 omnem virtutem inimici: et nihil vobis no-
 Ex 32,32. 20 cebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere
 Ph 4,8. Ap 3,5. quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete
 Mt 7,22. autem, quòd nomina vestra scripta sunt
 21 in caelis. In ipsa hora exultavit Spiritus
 Mt 11,25—27. sancto, et dixit: Confiteor tibi pater, Do-
 mine caeli et terrae, quòd abscondisti haec
 a sapientibus, et prudentibus, et revelasti

10 receperint

13 corazain | > in vobis f. sunt

15 ad 1°] in 16 > me misit 18 satanan

19 super] supra 21 & in Sp. s.

ea parvulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. Et conversus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi, qui vident quae vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetae, et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt: et audire quae auditis, et non audierunt.

Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Susciciens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum: et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: et viso illo praeterivit. Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia

25-28:
Mt 22,35-40.
Mc 12,28-34.
18,18-20.

Dt 6,5.
Lv 19,18.

Lv 18,5.
Mt 19,17.

21 quoniam] quia
22 — meo] qui bis
23 ¶⁹⁸ dicit | — vos
30 ¶ suspiciens

34 motus est. Et appropians alligavit vulnera
eius, infundens oleum, et vinum: et imponens
illum in iumentum suum, duxit in stabulum.
35 et curam eius egit. Et altera die protulit
duos denarios, et dedit stabulario, et ait:
Curam illius habe: et quodcumque superero-
36 gaveris, ego cum rediero reddam tibi. Quis
horum trium videtur tibi proximus fuisse illi.
J 13,17. 37 qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui
fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus:
Vade, et tu fac similiter.

J 11,1; 12,2.3. 38 Factum est autem, dum irent, et ipse
intravit in quoddam castellum: et mulier
quaedam Martha nomine, excepit illum in
39 domum suam, et huic erat soror nomine
Maria, quae etiam sedens secus pedes Do-
40 mini, audiebat verbum illius. Martha autem
satagebat circa frequens ministerium: quae
stetit, et ait: Domine, non est tibi curae
quòd soror mea reliquit me solam ministrare?
41 dic ergo illi, ut me adiuvet. Et respondens
dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita
Mt 6,33. 42 es, et turbaris erga plurima. Porro unum est
necessarium. Maria optimam partem elegit,
quae non auferetur ab ea.

11 Et factum est: cum esset in quodam¹⁵
5,33. loco orans, ut cessavit, dixit unus ex
discipulis eius ad eum: Domine, doce
nos orare, sicut docuit et Ioannes disci-

41 circa

11,1 > loco quod. | > et ioh. docuit

pulos suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: 2 ^{2-4:} Mt 6,9-11.
 Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat
 regnum tuum. Panem nostrum quotidianum 3
 da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata 4
 nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni
 debenti nobis. Et ne nos inducas in tenta-
 tionem. Et ait ad illos: Quis vestrum ha- 5
 bebit amicum, et ibit ad illum media nocte,
 et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,
 quoniam amicus meus venit de via ad me, 6
 et non habeo quod ponam ante illum: et ille 7 ^{Mt 26,10.}
 deintus respondens dicat: Noli mihi molestus
 esse, iam ostium clausum est, et pueri mei
 mecum sunt in cubili: non possum surgere,
 et dare tibi. Et si ille perseveraverit pul- 8 ^{18,5.}
 sans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens
 eo quòd amicus eius sit, propter improbitatem
 tamen eius surget, et dabit illi quotquot habet
 necesarios. Et ego dico vobis: Petite, et 9 ^{9-13:} Mt 7,7-11.
 dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pul-
 sate, et aperietur vobis. Omnis enim, qui 10 ^{18,25. R 10,12.}
 petit, accipit: et qui quaerit, invenit: et pul-
 santi aperietur. Quis autem ex vobis patrem 11
 petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut
 piscem: numquid pro pisce serpentem dabit
 illi? Aut si petierit ovum: numquid porriget 12
 illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, 13 ^{18,19.}
 nostis bona data dare filiis vestris: quanto

2 *fin* ☩ + fiat voluntas tua sicut in caelo et in
 terra

3 cotidie

8 — Et ... pulsans | quot

9 > vobis dico

11 aut si pisc.

magis Pater vester de caelo dabit spiritum bonum petentibus se?

- 14—26: 14 Et erat eiiciens daemonium, et illud erat
Mt 12,22—30. mutum. Et cum eiecisset daemonium, locutus
43—45. 15 est mutus, et admiratae sunt turbae. Quidam
Mc 3,22—27. autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe
Mc 8,11. 16 daemoniorum eiicit daemonia. Et alii ten-
tantes, signum de caelo quaerebant ab eo.
17 Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit
eis: Omne regnum in seipsum divisum deso-
18 labitur, et domus supra domum cadet. Si
autem et Satanias in seipsum divisus est:
quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in
19 Beelzebub me eiicere daemonia. Si autem
ego in Beelzebub eiicio daemonia: filii vestri
in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.
Ex 8,15. 20 Porro si in digito Dei eiicio daemonia: pro-
21 fecto pervenit in vos regnum Dei. Cum fortis
armatus custodit atrium suum, in pace sunt
Kol 2,16. 22 ea, quae possidet. Si autem fortior eo
1 Sm 17,50 s. superveniens vicerit eum, universa arma
eius auferet, in quibus confidebat, et
9,50. 23 spolia eius distribuet. Qui non est mecum.
J 11,52. contra me est: et qui non colligit mecum.
24 dispergit. Cum immundus spiritus exierit
de homine, ambulat per loca inaquosa.
quaerens requiem: et non inveniens dicit:
25 Revertar in domum meam unde exivi. Et

13 ~~te~~ vester caelestis de c.

17 desolatur

18 (C⁸⁸, pro:) | regn. ipsius | > eicere me

20 praevenit

21 ea] ~~te~~ omnia

22 illo

23 adversum

24 perambulat

cum venerit, invenit eam scopis mundatam,
et ornatam. Tunc vadit, et assumit septem ²⁶ J 5,14.
alios spiritus secum, nequiores se, et ingressi
habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius
¹³¹ peiora prioribus. Factum est autem, cum ²⁷ 1,28.42.48.
¹⁰ haec diceret: extollens vocem quaedam mulier
de turba dixit illi: Beatus venter, qui te
portavit, et ubera, quae suxisti. At ille dixit: ²⁸ 3,15.21.
Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, et
custodiunt illud. ¹ Th 2,7 a.
¹ P 2,3 a.
Jc 1,22—25.

¹³² Turbis autem concurrentibus coepit dicere: ²⁹ 29—32:
⁵ Generatio haec, generatio nequam est: signum
quaerit, et signum non dabitur ei, nisi signum
Ioniae prophetae. Nam sicut fuit Iona signum ³⁰
Ninivitis: ita erit et Filius hominis genera-
tioni isti. Regina Austri surget in iudicio ³¹ 1 Kg 10,1.
cum viris generationis huius, et condemnabit
illos: quia venit a finibus terrae audire sa-
pientiam Salomonis: et ecce plus quàm Sa-
lomon hic. Viri Ninivitae surgent in iudicio ³² Jona 3,5.
cum generatione hac, et condemnabunt
illam: quia poenitentiam egerunt ad praedi-
cationem Ioniae, et ecce plus quàm Iona
¹³³ hic. Nemo lucernam accendit, et in ³³ 8,16. Mt 5,15.
² abscondito ponit, neque sub modio: sed
supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lu-
men videant. Lucerna corporis tui, est oculus ³⁴ 34—36:
¹³⁴ tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum ⁵ Mt 6,22.28.
corpus tuum lucidum erit: si autem nequam
fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

25 — eam | — et ornatam
26 et tunc | — secum | sunt
28 quippini | — illud
29 illi | — prophetae
30 > ionas fuit | ninevitis
31 plus salomone
32 ninevitae | plus iona

35 Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebrae
 36 sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum
 fuerit, non habens aliquam partem tenebra-
 rum, erit lucidum totum, et sicut lucerna
 fulgoris illuminabit te.

7,36; 14,1. 37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam ^{1,35}₅

Pharisaeus ut pranderet apud se. Et ingres-
 sus recubuit. Pharisaeus autem coepit intra
 se reputans dicere, quare non baptizatus esset

39 ante prandium. Et ait Dominus ad illum: ^{39-52:}
 Mt 28,1-36. 39

Nunc vos Pharisaei quod déforis est calicis,
 et catini, mundatis: quod autem intus est
 vestrum, plenum est rapina, et iniquitate.

40 Stulti nonne qui fecit quod déforis est, etiam

41 id, quod deintus est, fecit? Verumtamen quod
 superest, date eleemosynam: et ecce omnia

42 munda sunt vobis. Sed vae vobis Pharisaeis, ^{1,31}₅

quia decimatis mentham, et rutam, et omne
 olus, et praeteritis iudicium, et charitatem
 Dei: haec autem oportuit facere, et illa non

20,46. 43 omittere. Vae vobis Pharisaeis, quia diligitis ^{1,47}₂

primas cathedras in synagogis, et salutationes

44 in foro. Vae vobis, quia estis ut monumenta, ^{1,37}₅

quae non apparent, et homines ambulantes

45 supra, nesciunt. Respondens autem quidam ^{1,38}₅

ex Legisperitis, ait illi: Magister, haec

46 dicens etiam contumeliam nobis facis. At

ille ait: Et vobis Legisperitis vae: quia

oneratis hómines oneribus, quae portare

non possunt, et ipsi uno digito vestro

47 non tangitis sarcinas. Vae vobis, qui aedi- ^{1,40}₅

37 et 20] ☿ Iesus autem

42 ☿ qui, et 43. 44. 52 | mentam

44 parent 45 > nobis cont.

46 portari 47 quia

ficatis monumenta Prophetarum: patres autem
 vestri occiderunt illos. Profecto testificamini 48
 quòd consentitis operibus patrum vestrorum:
 quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos
 autem aedificatis eorum sepulchra. Propterea 49
 et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophe-
 tas, et Apostolos, et ex illis occident, et per-
 sequentur: ut inquiratur sanguis omnium 50
 Prophetarum, qui effusus est a constitutione
 mundi a generatione ista, a sanguine Abel, 51 Gn 4,8.
2 Chr 24,20.
 usque ad sanguinem Zachariae, qui periit
 inter altare, et aedem. Ita dico vobis, re-
 142
 5quiretur ab hac generatione. Vae vobis 52
 Legisperitis, quia tulistis clavem scientiae,
 ipsi non introistis, et eos, qui introibant, pro-
 143
 10hibuistis. Cum autem haec ad illos diceret, 53
 coeperunt Pharisei, et Legisperiti graviter
 insistere, et os eius opprimere de multis,
 insidiantes ei, et quaerentes aliquid capere 54 20,20.
 de ore eius, ut accusarent eum.
 Multis autem turbis circumstantibus, 12 Mt 10,6.
Mc 8,15.
 ita ut se invicem conculcarent, coepit
 144
 2dicere ad discipulos suos: * Attendite a
 fermento Phariseorum, quod est hypocri-
 145
 5sis. Nihil autem opertum est, quod non re- 2
 veletur: neque absconditum, quod non scia-
 tur. Quoniam quae in tenebris dixistis, in 3

2-9:
 Mt 10,26-28.
 8,17.

48 > quid. ipsi

52 cf 42

53 — autem

54 insidiantes c. praec. coni. et — ei | > capere
 aliquid | ex

12,1 & concurrentibus

2 & nih. enim

lumine dicentur: et quod in aurem locuti
estis in cubiculis, praedicabitur in tectis.

4 Dico autem vobis amicis meis: Ne terrea-
mini ab his, qui occidunt corpus, et post

5 haec non habent amplius quid faciant. Osten-
dam autem vobis quem timeatis: timete eum,
qui, postquam occiderit, habet potestatem

6 timete. Nonne quinque passerres vaeneunt di-
pondio, et unus ex illis non est in oblivione

21,18. 7 coram Deo? Sed et capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Nolite ergo timere:

8 multis passeribus pluris estis vos: Dico
autem vobis: Omnis, quicumque confessus
fuerit me coram hominibus, et Filius hominis

9,26. 9 confitebitur illum coram Angelis Dei: qui ¹⁴⁶/₂
autem negaverit me coram hominibus, nega-

Mt 12,32. 10 bitur coram Angelis Dei. Et omnis, qui dicit ¹⁴⁷/₂
Mc 3,28,29. verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei

autem, qui in Spiritum sanctum blasphema-

21,14,15. 11 verit, non remittetur. Cum autem inducent ¹⁴⁸/₂
Mt 10,19,20. vos in synagogas, et ad magistratus, et

potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut

12 quid respondeatis, aut quid dicatis. Spiritus
enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid
oporteat vos dicere.

13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, ¹⁴⁹/₁₀
dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.

Act 7,27. 14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit

1 T 6,9,10. 15 iudicem, aut divisorem super vos? Dixitque
ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia:
quia non in abundantia cuiusquam vita eius

4 quod 7 — vos

8 in me | in illo

9 denegabitur

13 > quid. ei

12 quae | — vos 2°

14 ~~230~~ dix. ei

est ex his quae possidet. Dixit autem si- 16
 militudinem ad illos, dicens: Hominis cuius-
 dam divitis uberes fructus ager attulit: et 17
 cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia
 non habeo quo congregem fructus meos? Et 18
 dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, et
 maiora faciam: et illuc congregabo omnia,
 quae nata sunt mihi, et bona mea,¹ et dicam 19 *Jc 4,13 s.*
 animae meae: Anima, habes multa bona po-
 sita in annos plurimos: requiesce, comede,
 bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, 20 *H 9,27.*
 hac nocte animam tuam repetunt a te: quae
 autem parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi 21 *Mt 6,30.*
¹⁵⁰
⁵ thesaurizat, et non est in Deum dives. Dixit- 22 *I T 6,17 ss.*
 que ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite 22 *22-31:*
 solliciti esse animae vestrae quid manducetis:
 neque corpori quid induamini. Anima plus 23 *Mt 6,25-33.*
 est quàm esca, et corpus plus quàm vesti-
 mentum. Considerate corvos quia non se- 24 *Pn 147,9.*
 minant, neque metunt, quibus non est cella-
 rium, neque horreum, et Deus pascit illos. *R 1,30.*
 Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem 25
 vestrum cogitando potest adiciere ad staturam
 suam cubitum unum? Si ergo neque quod 26
 minimum est potestis, quid de ceteris solliciti
 estis? Considerate lilia quomodo crescunt: 27 *R 1,20.*
 non laborant, neque nent: dico autem vobis,
 nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur
 sicut unum ex istis. Si autem foenum, 28

17 quia] quod

22 — vestrae | vestiamini

23 — plus 2°

27 neque] non

- quod hodie est in agro, et cras in clibanum
mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos
29 pusillae fidei? Et vos nolite quaerere quid
manducetis, aut quid bibatis: et nolite in
30 sublime tolli: haec enim omnia gentes mundi
quaerunt. Pater autem vester scit quoniam
31 his indigetis. Verumtamen quaerite primum
regnum Dei, et iustitiam eius: et haec omnia
22,29. Is 41,14. 32 adiicientur vobis. Nolite timere pusillus grex, ¹⁵¹/₁₀
quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.
33 Vendite quae possidetis, et date eleemosynam. ¹⁵²/₂
33,34: Mt 6,20,21. * Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, ¹⁵³/₅
16,9; 18,32. thesaurum non deficientem in caelis: quo fur
35—46: 34 non appropriat, neque tinea corrumpit. Ubi
Mt 24,42—51. enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum
Ex 12,11. 35 erit. Sint lumbi vestri praecincti, et lucer- ¹⁵⁴/₁₀
1 P 1,18. nae ardentes in manibus vestris, et vos si-
Mt 25,1—18. 36 miles hominibus expectantibus dominum suum
quando revertatur a nuptiis: ut, cum venerit,
J 18,4. 37 et pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati
servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit
vigilantes: amen dico vobis, quòd praecinget
se, et faciet illos discumbere, et transiens
38 ministrabit illis. Et si venerit in secunda
vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita
1 Th 5,2. 39 invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem ¹⁵⁶/₂
scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua
hora fur veniret, vigilaret utique, et non
40 sineret perfodi domum suam. Et vos estote
parati: quia qua hora non putatis, Filius
41 hominis veniet. Ait autem ei Petrus: ¹⁵⁷/₅
Domine, ad nos dicis hanc parabolam:

28 > in agro est

31 — primum | — et iust. eius

33 veterescunt 35 — in manibus vestris

39 quon.] quia, it 44 | perfodiri 40 venit

an et ad omnes? Dixit autem Dominus: 42 ^{2 T 2,15.}
 Quis, putas, est fidelis dispensator, et pru- ^{1 P 4,10.}
 dens, quem constituit Dominus supra fami-
 liam suam, ut det illis in tempore tritici
 mensuram? Beatus ille servus, quem cum 43
 venerit Dominus, invenerit ita facientem.
 Vere dico vobis, quoniam supra omnia, quae 44 ^{Mt 25,21.}
 possidet, constituet illum. Quòd si dixerit 45
 servus ille in corde suo: Moram facit domi-
 nus meus venire: et coeperit percutere ser-
 vos, et ancillas, et edere, et bibere, et
 inebriari: veniet dominus servi illius in die, 46
 qua non sperat, et hora, qua nescit, et di-
 videt eum, partemque eius cum infidelibus
 134
 10 ponet. Ille autem servus, qui cognovit volun- 47 ^{Jc 4,17.}
 tatem domini sui, et non praeparavit, et non
 fecit secundum voluntatem eius, vapulabit
 multis: qui autem non cognovit, et fecit 48
 digna, plagis vapulabit paucis. Omni autem,
 cui multum datum est, multum quaeretur ab
 eo: et cui commendaverunt multum, plus
 149
 5 petent ab eo. Ignem veni mittere in terram, 49
 et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo 50 ^{Mt 20,22.}
 autem habeo baptizari: et quomodo coarctor ^{Mt 26,28.}
 usquedum perficiatur? Putatis quia pacem 51 ^{J 12,27.}
 veni dare in terram? Non, dico vobis,
 sed separationem: erunt enim ex hoc 52
 quinque in domo una divisi, tres in
 duos, et duo in tres ¹ dividuntur: pater 53 ^{Mch 7,6.}
 in filium, et filius in patrem suum, mater in
 filiam, et filia in matrem, socrus in nurum
 161
 5 suam, et nurus in socrum suam. Dicebat 54 ^{Mt 16,2,3.}

42 constituet | super 44 cf 39

45 pueros 47 ~~se~~ se praep.

48 ~~et~~ digna plagis, (200 —,) 49 — ut

50 baptisma | coarctor 52 duos] duo

- autem et ad turbas: Cum videritis nubem
orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus
55 venit: et ita fit. et cum austrum flantem,
56 dicitis: Quia aestus erit: et fit. Hypocritae
faciem caeli, et terrae nostis probare: hoc
57 autem tempus quomodo non probatis? Quid
autem et a vobis ipsis non iudicatis quod
Mt 5,25,26. 58 iustum est? Cum autem vadis cum adver-¹⁶²₅
sario tuo ad principem, in via da operam
liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem.
et iudex tradat te exactori, et exactor mittat
59 te in carcerem. Dico tibi, non exies inde,
donec etiam novissimum minutum reddas.
- Act 5,37. 13 Aderant autem quidam ipso in tempore,¹⁶¹₁₀
nunciantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem
- J 9,2. 2 Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et re-
spondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilaei
prae omnibus Galilaeis peccatores fuerint,
Ps 7,18. 3 quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed
nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter
4 peribitis. Sicut illi decem et octo, supra quos
cecidit turris in Siloe, et occidit eos: putatis
quia et ipsi debitores fuerint praeter omnes
5 hominès habitantes in Ierusalem? Non,
dico vobis: sed si poenitentiam non egeritis,¹⁶⁴₁₀
6 omnes similiter peribitis. Dicebat autem
et hanc similitudinem: Arborem fici habe-
bat quidam plantatam in vinea sua, et
venit quaerens fructum in illa, et non in-
7 venit. Dixit autem ad cultorem vineae:
Ecce anni tres sunt ex quo venio quaerens

3,9.
Mt 3,10; 21,19.
Mc 11,18.

56 > terrae et caeli

58 in via c. praec. coni. | ad] apud

13,2 fuerunt

4 siloam | fuerunt

5 > non paenit. | eg.] ~~eg.~~ habueritis 6 — et 1°

fructum in ficulnea hac, et non inuenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine 8 2 P 8,9.15.
dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora: et siquidem 9
fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

Erat autem docens in synagoga eorum 10
sabbatis. Et ecce mulier, quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respirare. Quam cum videret Iesus, vocavit eam 12
ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et con- 13 Mc 7,32.
¹⁰⁵ festim erecta est, et glorificabat Deum. Re- 14 Ex 20,9.
Dt 5,13.
spondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus: dicebat turbae: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, et curamini, et non in die sabbati. Respondens autem ad illum Dominus 15 14,5.
dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum a praesepio, et ducit adaquare? Hanc autem 16 19,9. Act 3,25.
filiam Abrahae, quam alligavit satanas, ecce decem et octo annis non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum haec diceret, 17
¹⁰⁵
¹⁰ erubescabant omnes adversarii eius: et omnis populus gaudebat in universis, quae gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile 18 18-21:
Mt 18,31-33.
Mc 4,30-32.
est regnum Dei, et cui simile aestimabo illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum 19 Dn 4,9.18.
Ex 17,28; 31,6.

8 dixit

12 vidisset | — eam

15 respondit . . . et d.

18 s. esse existimabo

- homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam: et volucres
 20 caeli requieverunt in ramis eius. Et iterum ¹⁶⁶
 dixit: Cui simile aestimabo regnum Dei?
 21 Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae sata tria, donec fermentaretur totum.
 22 Et ibat per civitates, et castella docens, ¹⁶⁹
 23 et iter faciens in Ierusalem. Ait autem illi ¹⁷⁰
 quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur?
 Mt 7,18.14. 24 Ipse autem dixit ad illos: 'Contendite intrare
 Ph 8,12. per angustam portam: quia multi, dico vobis,
 1 T 6,12. 25 quaerent intrare, et non poterunt. Cum autem ¹⁷¹
 Mt 25,11.12. intraverit paterfamilias, et cluserit ostium,
 incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens
 Mt 7,22.23. 26 dicet vobis: Nescio vos unde sitis: 'tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et
 Ps 6,9. 27 bibimus, et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite
 28 a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, ¹⁷²
 et stridor dentium: * cum videritis Abraham, ³
 et Isaac, et Iacob, et omnes Prophetas in
 Mt 1,11. 29 regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient
 Is 19,12; 59,19. ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et Austro,
 Ps 107,8. 14,15. et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt novissimi
 Mt 19,30. 30 qui erunt primi, et sunt primi qui ¹⁷³
 31 erunt novissimi. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: ¹⁷⁴
 Exi, et vade hinc: quia Herodes vult te ¹⁰
 32 occidere. Et ait illis: Ite, et dicite vulpi

24 quaserunt

25 cluserit | et incip.

30 ~~erant~~ bis

32 — et 2°

illi: Ecce eicio daemonia, et sanitates per-
 ficio hodie, et cras, et tertia die consummor.
 Veruntamen oportet me hodie et cras et se- 33
 quenti die ambulare: quia non capit prophe-
 tam perire extra Ierusalem. Ierusalem, Ieru- 34
 salem, quae occidis Prophetas, et lapidas eos,
 qui mittuntur ad te, quoties volui congregare
 filios tuos quemadmodum avis nidum suum
 sub pennis, et noluisti? Ecce relinquetur 35
 vobis domus vestra deserta. Dico autem
 vobis, quia non videbitis me donec veniat
 cum dicetis:

34,35 :
Mt 23,37—39.

35 Jr 22,5; 12,7.
Ps 69,26;
118,26.

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

176 Et factum est cum intraret Iesus in do- 14
 10 mum cuiusdam principis Phariseorum sab-
 bato manducare panem, et ipsi observabant
 eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat 2
 177 ante illum. Et respondens Iesus dixit ad 3
 2 Legisperitos, et Phariseos, dicens: Si licet
 sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero 4
 apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et re- 5
 spondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus,
 aut bos in puteum cadet, et non continuo
 extrahet illum die sabbati? Et non poterant 6
 178 ad haec respondere illi. Dicebat autem et 7
 10 ad invitatos parabolam, intendens quomodo
 primos accubitus eligerent, dicens ad illos:
 Cum invitatus fueris ad nuptias, non discum- 8
 bas in primo loco, ne forte honoratior te sit
 invitatus ab illo, et veniens is, qui te et illum 9

13,15. Mt 12,11.

Mt 23,6.

Prv 25,6.

32 — die, it 33

34 quotiens | pinnis

35 relinquitur | — deserta

14,1 & introisset | — Iesus

8 ab eo

- vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.
- 10 sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumben-
- 18,14. Mt 22,12. 11 tibus: quia omnis, qui se exaltat, humiliatur.¹⁷⁹
- 12 bitur: et qui se humiliat, exaltabitur. Dicebat autem et ei, qui se invitaverat: Cum facis prandium, aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi
- Dt 14,29. 13 reinvitent, et fiat tibi retributio. sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in
- J 5,29. 14 resurrectione iustorum. Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.
- 18,29. 15 At ipse dixit ei: Homo quidam fecit coenam¹⁸¹
- 16 magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora coenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te habe me excusatum.
- 17 Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et
- 1 K 7,23. 20 ideo non possum venire. Et reversus servus nunciavit haec domino suo. Tunc iratus

12 ~~se~~ vic. neque div. | > et ipsi te

13 — et

paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas, et vicos civitatis: et pauperes, ac debiles, et caecos, et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias, et sepes: et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit coenam meam.

¹⁸²
5 Ibant autem turbae multae cum eo: et ²⁵ ^{26.27:} ^{Mt 10,37.38.}
conversus dixit ad illos: Si quis venit ad ²⁶ ^{Dt 33,9.10.}
me, et non odit patrem suum, et matrem, et ^{18,29.30.}
uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc ^{J 12,25.}
autem et animam suam, non potest meus
esse discipulus. Et qui non baiulat crucem ²⁷ ^{9,28.}
suam, et venit post me, non potest meus
¹⁸⁶
¹⁰ esse discipulus. Quis enim ex vobis volens ²⁸
turrin aedificare, non prius sedens computat
sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad
perficiendum, ¹ ne, posteaquàm posuerit fun- ²⁹
damentum, et non potuerit perficere, omnes,
qui vident, incipiant illudere ei, ¹ dicentes: ³⁰
Quia hic homo coepit aedificare, et non
potuit consummare? Aut quis rex iturus ³¹
committere bellum adversus alium regem,
non sedens prius cogitat, si possit cum
decem millibus occurrere ei, qui cum viginti
millibus venit ad se? alioquin adhuc illo ³²
longe agente, legationem mittens rogat
¹⁸⁴
⁵ ea, quae pacis sunt. Sic ergo omnis ex ³³
vobis, qui non renunciat omnibus, quae

26 > disc. esse

27 > esse meus

28 turrem | onne | habet

- possidet, non potest meus esse discipulus.
- Mt 5,13. 34 ¹⁸⁵ ² Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in
Mc 9,50. 35 quo condietur? Neque in terram, neque in
sterquilinum utile est, sed foras mittetur.
Qui habet aures audiendi, audiat.
- 15 Erant autem appropinquantēs ei publi-¹⁸⁶
5,30. 19,7. 2 cani, et peccatores ut audirent illum. Et
G 2,12. murmurabant Pharisei, et Scribae, dicentes:
Quia hic peccatores recipit, et manducat cum
3 illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens:
4 Quis ex vobis homo, qui habet centum oves:
4-7: Mt 18,12-14. et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit
Ez 34,11.18. nonagintanovem in deserto, et vadit ad illam,
19,10. 5 quae perierat, donec inveniat eam? Et cum
invenerit eam, imponit in humeros suos gau-
R 12,15. 6 dens: et veniens domum convocat amicos,
et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi
7 quia inveni ovem meam, quae perierat? Dico
vobis quòd ita gaudium erit in caelo super
uno peccatore poenitentiam agente, quàm
super nonagintanovem iustis, qui non indi-
8 gent poenitentia. Aut quae mulier habens¹⁸⁸
drachmas decem, si perdiderit drachmam¹⁰
unam, nonne accendit lucernam, et everrit
domum, et quaerit diligenter, donec inveniat?
9 Et cum invenerit, convocat amicas, et vici-
nas, dicens: Congratulamini mihi quia inveni
E 3,10. 10 drachmam, quam perdideram? Ita dico vobis,¹⁸⁹
gaudium erit coram angelis Dei super uno⁵
11 peccatore poenitentiam agente. Ait autem:¹⁹⁰
12 Homo quidam habuit duos filios: ¹⁰ et dixit ado-
lescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem
substantiae, quae me contingit. Et divisit illis

34 sal quoque ev.
15,4 eam] illam 7 ag.] habente 8 dragm- etc
| ~~ē~~ evertit ~~30~~ † everrit † | ~~ē~~ inv. eam 9 fin — ?

substantiam. Et non post multos dies, con- 13 Prv 29,3.
19,12.
 gregatis omnibus, adolescentior filius peregre
 profectus est in regionem longinquam, et ibi
 dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.
 Et postquam omnia consummasset, facta est 14
 fames valida in regione illa, et ipse coepit
 egere. Et abiit, et adhaesit uni civium re- 15
 gionis illius. Et misit illum in villam suam ut
 pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem 16 Prv 28,21.
 suum de siliquis, quas porci manducabant:
 et nemo illi dabat. In se autem reversus, 17
 dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei
 abundant panibus, ego autem hic fame pereor!
 Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam 18 Jr 3,12.13.
Ps 51,6.
 ei: Pater, peccavi in caelum, et coram te:
 ' iam non sum dignus vocari filius tuus: fac 19
 me sicut unum de mercenariis tuis. Et sur- 20 7,6.
 gens venit ad patrem suum. Cum autem
 adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius,
 et misericordia motus est, et accurrens ceci-
 dit super collum eius, et osculatus est eum.
 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in caelum, 21
 et coram te, iam non sum dignus vocari
 filius tuus. Dixit autem pater ad servos 22
 suos: Cito proferte stolam primam, et induite
 illum, et date annulum in manum eius, et
 calceamenta in pedes eius: et adducite vi- 23
 tulum saginatum, et occidite, et manducemus,
 et epulemur: quia hic filius meus mortuus 24 E 2,1.5; 5,14.
 erat, et revixit: perierat, et inventus est.
 Et coeperunt epulari. ' Erat autem filius eius 25

17 — in domo

18 illi

19 et iam

20 supra | illum

22 — eius 2°

- senior in agro: et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam, et chorum:
- 26 et vocavit unum de servis, et interrogavit quid
- 27 haec essent. Isque dixit illi: Frater tuus venit. et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia
2. 28 salvum illum recepit. Indignatus est autem. et nolebat introire. Pater ergo illius egressus.
- 29 coepit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum praeterivi, et numquam dedisti mihi hoedum ut cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus,
- J 17,10. 31 venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et
- 32 omnia mea tua sunt: epulari autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est.
- 16 Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum quasi
- 2 dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae: iam enim non poteris villicare.
- 18,4. 3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert a me villicationem?
- 4 fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

26 quae

29 praeterii

16,1 villic- etc

1 At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque 6
 illi: Accipe cautionem tuam: et sede cito,
 scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu 7
 vero quantum debes? Qui ait: Centum coros
 tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe
 octoginta. Et laudavit dominus villicum in- 8
 quitatis, quia prudenter fecisset: quia filii
 huius saeculi prudentiores filiis lucis in gene-
 ratione sua sunt. Et ego vobis dico: facite 9
 vobis amicos de mammona iniquitatis: ut,
 cum defeceritis, recipiant vos in aeterna
 tabernacula. Qui fidelis est in minimo, et in 10
 maiori fidelis est: et qui in modico iniquus
 est, et in maiori iniquus est. Si ergo in 11
 iniquo mammona fideles non fuistis: quod
 verum est, quis credet vobis? Et si in alieno 12
 fideles non fuistis: quod vestrum est, quis
 dabit vobis? Nemo servus potest duobus 13
 dominis servire: aut enim unum odiet, et
 alterum diligit: aut uni adhaerebit, et alterum
 contemnet: non potestis Deo servire, et mam-
 monae. Audiebant autem omnia haec Phari- 14
 saei, qui erant avari: et deridebant illum. Et 15
 ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram
 hominibus: Deus autem novit corda vestra:
 quia quod hominibus altum est, abominatio
 est ante Deum. Lex, et prophetae usque ad 16
 Ioannem: ex eo regnum Dei evangelizatur,
 et omnis in illud vim facit. Facilius est 17
 autem caelum, et terram praeterire, quàm
 de Lege unum apicem cadere. Omnis, qui 18

E 5,8. 1 Th 5,5.
18,6.

14,14.
Mt 6,20; 10,40;
19,21.

19,17.

Mt 6,24.

Mt 23,14.

18,9—14.
Mt 23,28.
Ph 7,10.
Prv 6,16,17.

Mt 11,12,13.

Mt 5,18.

Mt 5,32; 19,9.

7 ~~530~~ alio

9 mamona etc

16 iohannem

- dimittit uxorem suam, et alteram ducit,
 moechatur: et qui dimissam a viro ducit,
 19 moechatur. Homo quidam erat dives, qui^{19:}
 induebatur purpura, et bysso: et epulabatur¹⁰
 20 quotidie splendide. Et erat quidam mendicus,
 nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius,
 Mt 15,27. 21 ulceribus plenus, ¹cupiens saturari de micis,
 quae cadebant de mensa divitis, et nemo illi
 dabat: sed et canes veniebant, et lingeabant
 H 1,14. 22 ulcera eius. Factum est autem ut moreretur
 mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum
 Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et
 23 sepultus est in inferno. Elevans autem oculos
 suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham
 24 a longe, et Lazarum in sinu eius: et ipse
 clamans dixit: Pater Abraham, miserere
 mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum
 digiti sui in aquam ut refrigeret linguam
 o,24. 25 meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit
 illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti
 bona in vita tua, et Lazarus similiter mala:
 nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.
 26 et in his omnibus inter nos, et vos chaos
 magnum firmatum est: ut hi, qui volunt
 hinc transire ad vos, non possint, neque
 27 inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo
 te pater ut mittas eum in domum patris
 28 mei. habeo enim quinque fratres, ut testetur
 illis, ne et ipsi veniant in hunc locum
 2 T 3,16. 29 tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent

18 > duc. alt.

19 qui] et

20 (✠ vulceribus)

21 — et nemo i. dab.

23 videbat

28 > loc. hunc

Moysen, et prophetas: audiant illos. At ille 30
dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex
mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Ait 31 J 11,45—58.
autem illi: Si Moysen, et prophetas non
audiunt, neque si quis ex mortuis resur-
rexerit, credent.

¹⁹⁷ Et ait ad discipulos suos: Impossibile 17
² est ut non veniant scandala: vae autem illi,
per quem veniunt. Utilius est illi si lapis 2 Mt 18,6.7.
molaris imponatur circa collum eius, et proii-
ciatur in mare, quàm ut scandalizet unum de
¹⁹⁸ pusillis istis. Attendite vobis: Si peccaverit 3 Mt 18,15.
⁵ in te frater tuus, increpa illum: et si poeni-
¹⁹⁹ tentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in 4 Mt 18,21.22.
⁵ die peccaverit in te, et septies in die con-
versus fuerit ad te, dicens: Poenitet me, di-
²⁰⁰ mitte illi. Et dixerunt Apostoli Domino: 5 Mc 9,24.
⁵ Adauge nobis fidem. Dixit autem Dominus: 6 Mt 18,31; 17,20;
Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, 21,21.
dicetis huic arbori moro: Eradicare, et trans-
²⁰¹ plantare in mare: et obediet vobis. Quis 7
¹⁰ autem vestrum habens servum arantem aut
pascentem, qui regresso de agro dicat illi:
Statim transi, recumbe: ¹ et non dicat ei: Para 8
quod coenem, et praecinge te, et ministra mihi
donec manducem, et bibam, et post haec tu
manducabis, et bibes? Numquid gratiam 9
habet servo illi, quia fecit quae ei impera-
verat? Non puto. ¹ Sic et vos cum feceritis 10
omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite:

17,1 > Et ad disc. suos ait

3 — in te

6 haberetis ... diceretis ... oboediret

7 ~~8~~ pasc. boves | dicet

8 dicet

9 sibi | (C inc. v. 10 Non puto)

Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

- 9,51; 13,22. 11 Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, et Galilaeam.
- Lv 13,45.46. 12 Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt
- 13 a longe: ¹ et levaverunt vocem, dicentes: Iesu
- 5,14. Lv 13,49; 14,2,3. 14 praeceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et
- 15 factum est, dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans
- 16 Deum, et cecidit in faciem ante pedes eius,
- 17 gratias agens: et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem
- 18 mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo,
- 7,50. 19 nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.
- J 18,36; 8,3. 20 Interrogatus autem a Phariseis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione:
- Mt 24,23. 21 ¹ neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. J 1,26; 12,35. Ecce enim regnum Dei intra vos est.
- 22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii
- 21,8. 23 hominis, et non videbitis. Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque
- Mt 24,26.27. 24 sectemini. nam, sicut fulgur coruscans de

11 transiebat

20 respondit eis et | & non veniet

22 — suos

23 — et 2°

sub caelo in ea, quae sub caelo sunt, fulget:
 2 ita erit Filius hominis in die sua. Primum 25 9,22.
 autem oportet illum multa pati, et reprobari
 3 a generatione hac. Et sicut factum est in 26 Mt 24,37—39.
 5 diebus Noe, ita erit et in diebus Filii hominis.
 Edebant, et bibebant: uxores ducebant, et 27 Gn 7,7—23.
 dabantur ad nuptias, usque in diem, qua
 intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et
 20e 10 perdidit omnes. Similiter sicut factum est in 28 Gn 18,20.
 diebus Lot: Edebant, et bibebant: emebant,
 et vendebant: plantabant, et aedificabant:
 qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit 29 Gn 19,15.24.25.
 ignem, et sulphur de caelo, et omnes perdidit:
 secundum haec erit qua die Filius hominis 30
 20b 1 revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto, 31 Mt 24,17.18.
 et vasa eius in domo, ne descendat tollere
 illa: et qui in agro, similiter non redeat retro. 32 Gn 19,26.
 210 10 Memores estote uxoris Lot. Quicumque quae- 33 9,24.
 211 1 sierit animam suam salvam facere, perdet
 illam: et quicumque perdiderit illam, vivifi-
 212 5 cabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt 34
 duo in lecto uno: unus assumetur, et alter
 relinquetur: duae erunt molentes in unum: 35 Mt 24,40.41.
 una assumetur, et altera relinquetur: 36
 agro: unus assumetur, et alter relinquetur.
 213 1 *Respondentes dicunt illi: Ubi Domine? 37 Job 39,30.
 1 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc 38 Mt 24,28.
 congregabuntur et aquilae.
 214 10 Dicebat autem et parabolam ad illos, 18 R 12,12.
 quoniam oportet semper orare et non 19 Kol 4,2.
 deficere, 1 dicens: Iudex quidam erat 20 1 Th 5,17.
 in quadam civitate, qui Deum non

28.32 loth 34 — in 1°
 36 (C inc. v. 36 Respondentes)
 37 eis | — et

- 1 P 5,8. 3 timebat, et hominem non revereatur. Vidua autem quaedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor: tamen quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me.
- 16,8. 4 Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniustitiae dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis?
- 11,7,8. 5 Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?
- 16,8. 6 Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, et aspernabantur ceteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Pharisaeus, et alter publicanus. Pharisaeus stans, haec apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus.
- 1- 58,2,3. 16,15. 11 ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium, quae possideo. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad caelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, * quia omnis,
- Mt 23,23. 12
Ps 51,3. 13
14,11. Mt 23,12. Ez 21,31. 14

18,5 ~~§~~ suggillet ~~§~~ suggillet

8 ~~¶~~ Veruntamen

9 ~~¶~~ + dicens

10 ~~¶~~ ascendebant

qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur.

- ²¹⁶₂ Afferebant autem ad illum et infantes, ut ¹⁵ ^{15-17:}
² eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, ^{Mt 19,13-15.}
 increpabant illos. Iesus autem convocans illos, ¹⁶ ^{Mc 10,13-16.}
 dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite
 vetare eos. talium est enim regnum Dei.
²¹⁷₂ Amen dico vobis: Quicumque non acceperit ¹⁷ ^{Mt 18,3.}
² regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.
²¹⁸₂ Et interrogavit eum quidam princeps, ¹⁸ ^{18-30:}
² dicens: Magister bone, quid faciens vitam ^{Mt 19,16-29.}
 aeternam possidebo? Dixit autem ei Iesus: ¹⁹ ^{Mc 10,17-30.}
 Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus
 Deus. Mandata nosti: Non occides: Non ²⁰ ^{Ex 20,12-16.}
 moechaberis: Non furtum facies: Non falsum ^{Dt 5,16-20.}
 testimonium dices: Honora patrem tuum, et
 matrem. Qui ait: Haec omnia custodivi a ²¹
²¹⁹₂ iuventute mea. Quo audito, Iesus ait ei: ²² ^{Mt 6,20.}
² Adhuc unum tibi deest: omnia quaecumque ^{12,33.}
 habes vende, et da pauperibus, et habebis
 thesaurum in caelo: et veni, sequere me.
²²⁰₂ His ille auditis, contristatus est: quia dives ²³ ^{Mc 6,26.}
² erat valde. Videns autem Iesus illum tristem ²⁴
 factum, dixit: Quàm difficile, qui pecunias
 habent, in regnum Dei intrabunt. Facilius ²⁵
 est enim camelum per foramen acus
 transire, quàm divitem intrare in regnum
 Dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis ²⁶
 potest salvus fieri? Ait illis: Quae impos- ²⁷
 sibilia sunt apud homines, possibilia sunt
 apud Deum. Ait autem Petrus: Ecce nos ²⁸ ^{J 19,27.}

16 > eos vetare

24 > illum iesus

29 dimisimus omnia, et secuti sumus te. Qui ²¹
dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui
reliquit domum, aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut filios propter regnum Dei,
30 et non recipiat multo plura in hoc tempore,
et in saeculo venturo vitam aeternam.

31-34: 31 Assumpsit autem Iesus duodecim, et ait ²²
Mt 20,17—19. illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, et con-
Mc 10,32—34. summabuntur omnia, quae scripta sunt per
9,22.44. prophetas de Filio hominis. tradetur enim
J 5,39. Gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et
32 prophetas de Filio hominis. tradetur enim
Gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et
33 conspuetur: et postquam flagellaverint, oc-
Mc 9,32. 34 cident eum, et tertia die resurget. Et ipsi ²³
nihil horum intellexerunt, et erat verbum ₁₀
istud absconditum ab eis, et non intelligebant
quae dicebantur.

35-43: 35 Factum est autem, cum appropinquaret ²⁴
Mt 20,29—34. Iericho, caecus quidam sedebat secus viam,
Mc 10,46—52. 36 mendicans. Et cum audiret turbam prae-
tereuntem, interrogabat quid hoc esset.
37 Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus
38 transiret. Et clamavit, dicens: Iesu fili David
39 miserere mei. Et qui praeibant, increpabant
eum ut taceret. Ipse vero multo magis cla-
40 mabat: Fili David miserere mei. Stans autem
Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum ap-
41 propinquasset, interrogavit illum, ¹ dicens:
quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine
17,19. 42 ut videam. Et Iesus dixit illi: Respice, fides
43 tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et
sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis
plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

31 hierosolyma

33 > die tertia

Et ingressus perambulabat Iericho. Et ¹⁹ 2
 ecce vir nomine Zachaeus: et hic princeps
 erat publicanorum, et ipse dives: et quaere- 3
 bat videre Iesum, quis esset: et non poterat
 prae turba, quia statura pusillus erat. Et 4
 praecurrens ascendit in arborem sycomorum
 ut videret eum: quia inde erat transiturus.
 Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus 5
 vidit illum, et dixit ad eum: Zachaeae festinans
 descende: quia hodie in domo tua oportet me
 manere. Et festinans descendit, et excepit 6
 illum gaudens. Et cum viderent omnes, mur- 7 15,2.
 murabant, dicentes quòd ad hominem pecca-
 torem divertisset. Stans autem Zachaeus, 8 Ex21,37; 22,1.
 dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum Nu 5,6.7.
 meorum, Domine, do pauperibus: et si quid
 aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Ait 9 18,16.
 Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic Act 3,25; 10,31.
 facta est: eo quòd et ipse filius sit Abrahae.
²²⁵ 10 Venit enim Filius hominis quaerere, et salvum 10 Ex 34,16.
 facere quod perierat. J 8,17.
²²⁷ 10 Haec illis audientibus adiiciens, dixit 11 5,32. 1 T 1,15.
 parabolam, eo quòd esset prope Ierusalem:
 et quia existimarent quòd confestim regnum 11 11—27:
 Dei manifestaretur. Dixit ergo: Homo qui- 12 Mt 25,14—30.
 dam nobilis abiit in regionem longinquam ac- 24,31. Act 1,6.
 cipere sibi regnum, et reverti. Vocatis autem 13 Mc 13,34.
 decem servis suis, dedit eis decem mnas, 15,18.
 et ait ad illos: Negotiamini dum venio.
 Cives autem eius oderant eum: et mise- 14 J 1,11; 15,18.
 runt legationem post illum, dicentes: No- 27. Mt 23,37.
 Ps 2,2 s.

19,2 zaccheus, et 8 | > erat princ

4 illum 5 zacchee

8 dom.] Iesum

13 eis] illis

14 eum] illum

- 15 *lunus hunc regnare super nos. Et factum est ut rediret accepto regno: et iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret*
 16 *quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus dicens: Domine, mna tua*
 16,10. 17 *decem mnas acquisivit. Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris*
 18 *potestatem habens super decem civitates. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit*
 19 *quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super*
 20 *quinque civitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam*
 21 *in sudario: timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, et metis quod*
 22 *non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico serve nequam. sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod*
 23 *non seminavi: et quare non dedisti pècuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris*
 24 *utique exegissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi, qui decem*
 25 *mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet*
 8,18. Mt 13,12. 26 *decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem, qui non habet, et quod habet, auferetur ab*
 14. 27 *eo. Verumtamen inimicos meos illos, qui no-*
 Ps 2,9. 231
 Is 68,1—6. 5
 1 K 15,25.
 29—38: 28 *Et his dictis, praecedebat ascendens Iero-*
 Mt 21,1—9. 29 *solymam. Et factum est, cum appropinquasset*
 Mc 11,1—10.
 J 12,12—16.

17 > fid. fuisti | supra, it 19

21 austeris, it 22

22 > aust. homo

23 ☞ — et 1° | ut] et | exegissem illud.

24 (☞ ☞ ast.) 26 — et abundabit

28 hierosolyma

ad Bethphage, et Bethaniam ad montem, qui
 vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos,
 dicens: Ite in castellum, quod contra est: in 30 ^{23,53.}
 quod introeuntes, invenietis pullum asinae
 alligatum, cui nemo umquam hominum sedit:
 solvite illum, et adducite. Et si quis vos 31
 interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei:
³² Quia Dominus operam eius desiderat. Abie- 32
 runt autem qui missi erant: et invenerunt,
 sicut dixit illis, stantem pullum. Solventibus 33
 autem illis pullum, dixerunt domini eius ad
 illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: 34
 Quia Dominus eum necessarium habet. Et 35
 duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes vesti-
 menta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.
 Eunte autem illo, substernebant vestimenta 36 ^{2 Rg 9,13.}
³⁷ sua in via. Et cum appropinquaret iam ad 37
 descensum Montis oliveti, coeperunt omnes
 turbae discipulorum gaudentes laudare Deum
 voce magna super omnibus, quas viderant,
 virtutibus, dicens:

38 <sup>Ps 118,26.
2,14.</sup>

Benedictus, qui venit
 rex in nomine Domini,
 pax in caelo,
 et gloria in excelsis.

³⁸ Et quidam Pharisaeorum de turbis, dixerunt 39
⁵ ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.
 Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi ta- 40 ^{44.}
³⁹ cuerint, lapides clamabunt. Et ut appropin- 41 <sup>2 Rg 8,11.
J 11,35.</sup>
¹⁰ quavit, videns civitatem flevit super illam,

29 bethfage

30 ~~et~~ contra vos

37 discip.] ~~et~~ descendantium ~~et~~ discentium

- D^t 32,29. 42 ¹ dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem
 Mt 13,14. in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc
 J 12,38. 43 autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia
 venient dies in te: et circumdabunt te inimici
 tui vallo, et circumdabunt te: et coangusta-
 21,6. Ps 137,9. 44 bunt te undique: et ad terram prosternent
 40. te, et filios tuos, qui in te sunt, * et non re-
 1,68.78; 7,16. linquent in te lapidem super lapidem: eo quòd
 45-48:
 Mt 21,12-18. 45 non cognoveris tempus visitationis tuae. Et
 Mc 11,15-18. ingressus in templum, coepit eiicere vendentes
 J 2,18-18. 46 in illo, et ementes, ¹ dicens illis: Scriptum est:
 1s 56,7. Jr 7,11. Quia domus mea domus orationis est. Vos
 autem fecistis illam speluncam latronum.
 21,37; 22,53. 47 Et erat docens quotidie in templo. Prin-
 J 18,20. cipes autem sacerdotum, et Scribae, et Prin-
 21,88. 48 cipes plebis quaerebant illum perdere: et
 Mc 12,37. non inveniebant quid facerent illi. Omnis
 enim populus suspensus erat, audiens illum.
 1-8:
 Mt 21,23-27. 20 Et factum est in una dierum, docente ²⁴⁰
 Mc 11,27-38. illo populum in templo, et evangelizante, con-
 venerunt principes sacerdotum, et Scribae
 2 cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum:
 Dic nobis, in qua potestate haec facis? aut:
 Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?
 3 Respondens autem Iesus, dixit ad illos:
 Interrogabo vos et ego unum verbum. Re-
 4 spondete mihi: Baptismus Ioannis de caelo
 5 erat, an ex hominibus? At illi cogita-
 bant intra se, dicentes: Quia si dixerimus,
 De caelo, dicet, Quare ergo non credidistis
 6 illi? Si autem dixerimus, Ex hominibus,
 plebs universa lapidabit nos: certi sunt
 7 enim, Ioannem prophetam esse. Et respon-

(42 *inc. v.* Quia)

20,3 — Iesus 4 baptismum 5 inter, it 14

derunt se nescire unde esset. Et Iesus ait 8
 illis: Neque ego dico vobis in qua potestate
 haec facio. Coepit autem dicere ad plebem 9
 parabolam hanc: Homo plantavit vineam, et
 locavit eam colonis: et ipse peregre fuit
 multis temporibus. Et in tempore misit ad 10
 cultores servum, ut de fructu vineae darent
 illi. Qui caesum dimiserunt eum inanem. Et 11
 addidit alterum servum mittere. Illi autem
 hunc quoque caedentes, et afficientes con-
 tumelia, dimiserunt inanem. Et addidit ter- 12
 tium mittere: qui et illum vulnerantes eiece-
 runt. Dixit autem dominus vineae: Quid 13
 faciam? mittam filium meum dilectum: forsi-
 tan, cum hunc viderint, verebuntur. Quem 14
 cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se,
 dicentes: Hic est heres, occidamus illum, ut
 nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra 15
 vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis
 dominus vineae? veniet, et perdet colonos 16
 istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixe-
 runt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos ait: 17
 Quid est ergo hoc, quod scriptum est:

9-19:
 Mt 21,33-46,
 Mc 12,1-12.
 Is 5,1.

10: Chr 36,15-16.

Ps 118,22.

Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes,
 hic factus est in caput anguli?

Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, 18
 conquassabitur: super quem autem ceci- 18 Is 8,14.
 derit, comminuet illum. Et quaerebant 19
 principes sacerdotum, et Scribae mittere 19
 in illum manus illa hora: et timuerunt
 populum: cognoverunt enim quòd ad ipsos
 dixerit similitudinem hanc. Et obser- 20

20-26:
 Mt 22,15-22.
 Mc 12,13-17.

9 ~~homo~~ quidam

10 ~~temp.~~ illo

14 cf 5 18 supra bis

19 in illa h. | istam

11,54. vantes miserunt insidiatores, qui se iustos
 simularent, ut caperent eum in sermone, ut
 traderent illum principatui, et potestati prae-
 21 sidis. Et interrogaverunt eum, dicentes: Ma-
 gister, scimus quia recte dicis, et doces: et
 non accipis personam, sed viam Dei in veri-
 22 tate doces: licet nobis tributum dare Caesari,
 23 an non? Considerans autem dolum illorum,
 24 dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite
 mihi denarium: Cuius habet imaginem, et
 inscriptionem? Respondentes dixerunt ei:
 25 Caesaris. Et ait illis: Reddite ergo quae sunt
 26 Caesaris, Caesari: et quae sunt Dei, Deo. Et
 non potuerunt verbum eius reprehendere coram
 plebe: et mirati in responso eius, tacuerunt.

27-40:
 Mt 22,23—23,46.
 Mc 12,18—27,34.

Gn 38,8.
 Dt 25,5,6.

27 Accesserunt autem quidam Sadducaeorum,
 qui negant esse resurrectionem, et interroga-
 verunt eum, dicentes: Magister, Moyses scripsit
 nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens
 uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat
 eam frater eius uxorem, et suscitet semen
 29 fratri suo: septem ergo fratres erant: et
 primus accepit uxorem, et mortuus est sine
 30 filiis. Et sequens accepit illam, et ipse mor-
 31 tuus est sine filio. Et tertius accepit illam.
 Similiter et omnes septem, et non reliquerunt
 32 semen, et mortui sunt. Novissime omnium
 33 mortua est et mulier. In resurrectione ergo,
 cuius eorum erit uxor? siquidem septem habue-
 34 runt eam uxorem. Et ait illis Iesus: Filii huius
 Ph 3,11. 35 saeculi nubunt, et traduntur ad nuptias: illi
 vero, qui digni habebuntur saeculo illo, et

20 ~~et~~ caperet (cal. corr.) | ut 2°] ~~et~~ et 21 illum |
 > in ver. viam dei 22 > dare trib. caes. 24 — ei
 25 > caesaris sunt | > dei sunt 28 sine filiis
 32 novissima 34 > saec. huius

resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque
ducent uxores: neque enim ultra mori pote- 36 1 J 3,1,2.
runt: aequales enim Angelis sunt, et filii sunt
Dei: cum sint filii resurrectionis. Quia vero 37, Ex 3,2,6.
resurgant mortui, et Moyses ostendit secus
rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham,
et Deum Isaac, et Deum Iacob. Deus autem 38, R 14,8.
non est mortuorum, sed vivorum: omnes
enim vivunt ei. Respondentes autem quidam 39
Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti.
Et amplius non audebant eum quidquam 40
interrogare. Dixit autem ad illos: Quomodo 41
dicunt Christum, filium esse David? et ipse 42
David dicit in libro Psalmorum:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis,

donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum 43
tuorum?

David ergo Dominum illum vocat: et quo- 44
modo filius eius est?

Audiente autem omni populo, dixit disci- 45
pulis suis: Attendite a Scribis, qui volunt 46
ambulare in stolis, et amant salutationes in
foro, et primas cathedras in synagogis, et
primos discubitus in conviviis: qui devorant 47
domos viduarum, simulantes longam oratio-
nem. Hi accipient damnationem maiorem.
Respiciens autem vidit eos, qui mittebant 21
munera sua in gazophylacium, divites. 1-4:
Vidit autem et quandam viduam pauper- 2 Mc 12,41-44.
culam mittentem aerà minuta duo. Et dixit: 3
Vere dico vobis, quia vidua haec pauper,

35 nubunt ... ducunt
36 ~~neq.~~ neq. etiam
37 ~~resurgent~~
39 — ei 41 > david esse

- 12,15. 4 plus quàm omnes misit. Nam omnes hi ex
abundanti sibi miserunt in munera Dei: haec
autem ex eo, quod deest illi, omnem victum
suum, quem habuit, misit.
- 5-24 :
Mt 24,1-21. 5 Et quibusdam dicentibus de templo quòd²⁴
Mc 13,1-19. bonis lapidibus, et donis ornatum esset, dixit:
19,44. 6 Haec, quae videtis, venient dies, in quibus
non relinquetur lapis super lapidem, qui non
7 destruat. Interrogaverunt autem illum, di-²⁵
cetes: Praeceptor, quando haec erunt, et
Dn 7,22. 8 quod signum cum fieri incipient? Qui dixit:
Videte ne seducamini: multi enim venient in
nomine meo, dicentes quia ego sum: et tempus
Dn 2,28. 9 appropinquavit: nolite ergo ire post eos. Cum
autem audieritis praelia, et seditiones, nolite
terreri: oportet primum haec fieri, sed non-
Is 19,2. 10 dum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget
2 Chr 15,6. gens contra gentem, et regnum adversus
11 regnum. Et terraemotus magni erunt per
loca, et pestilentiae, et fames, terroresque
12,11. 12 de caelo, et signa magna erunt. Sed ante haec²⁶
omnia iniicient vobis manus suas, et perse-
quentur tradentes in synagogas, et custodias,
trahentes ad reges, et praesides propter nomen
13 meum: continget autem vobis in testimonium.
Mt 10,19. 14 Ponite ergo in cordibus vestris non praeme-²⁷
Act 6,10. 15 ditari quemadmodum respondeatis. ego enim
dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt
resistere, et contradicere omnes adversarii
16 vestri. Trademini autem a parentibus, et

21,4 quod] 2 quo

5 > lapid. bonis

8 post illos

9 2 oport. enim | non

fratribus, et cognatis, et amicis, et morte
 afficient ex vobis: et eritis odio omnibus ¹⁷ Mt 10,21,22.
 propter nomen meum: et capillus de capite ¹⁸ 12,7. 1 S 14,45.
 vestro non peribit. In patientia vestra pos- ¹⁹ 2 Chr 15,7.
 sidebitis animas vestras. Cum autem vi- ²⁰ H 10,36.
 deritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc
 scitote quia appropinquavit desolatio eius:
 tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes: ²¹
 et qui in medio eius, discedant: et qui in
 regionibus, non intrent in eam. quia dies ²²
 ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quae
 scripta sunt. Vae autem praegnantibus, et ²³
 nutrientibus in illis diebus. * erit enim pres-
 sura magna super terram, et ira populo huic.
 Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur ²⁴
 in omnes Gentes. et Ierusalem calcabitur
 a Gentibus: donec impleantur tempora na-
 tionum. Et erunt signa in sole, et luna, ²⁵
 et stellis, et in terris pressura Gentium prae
 confusione sonitus maris, et fluctuum: arescen-
 tibus hominibus prae timore, et expectatione,
 quae supervenient universo orbi: nam virtutes
 caelorum movebuntur: et tunc videbunt filium ²⁶
 hominis venientem in nube cum potestate
 magna, et maiestate. His autem fieri in-
 cipientibus, respicite, et levate capita vestra:
 quoniam appropinquat redemptio vestra. Et ²⁷
 dixit illis similitudinem: Videte ficulneam,
 et omnes arbores: cum producunt iam ²⁸
 ex se fructum, scitis quoniam prope est
 aestas. Ita et vos cum videritis haec fieri, ²⁹
 30
 31

23,29.

Dt 32,35.

Hos 9,7.

Jr 5,26.

1 Th 2,16.

1 K 7,26.

Dt 28,64.

Zch 12,8.

Is 63,18. Ps 79,1.

Dn 8,10; 9,26;

13,7.

R11,26. Ap 11,2.

25—28:

Mt 24,29-30.

Mc 13,24—26.

Ps 65,8.

26 Is 34,4.

27 Dn 7,18.

Mt 26,64.

28 Ph 4,4,5.

29—33:

Mt 24,32—35.

Mc 13,28—31.

17 ~~et~~ omn. hominibus

21 ad] in

23 praegnatibus

- 32 scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen
dico vobis, quia non praeteribit generatio
16,17. 33 haec, donec omnia fiant. Caelum, et terra
transibunt: verba autem mea non transibunt.
17,27. Mc 4,19. 34 Attendite autem vobis, ne forte graventur²³⁹
Mt 24,49. 10
1s 5,11—13. corda vestra in crapula, et ebrietate, et
curis huius vitae: et superveniat in vos
1s 24,17. 35 repentina dies illa: tamquam laqueus enim
1 Th 5,3. superveniet in omnes, qui sedent super faciem
Mc 13,38. 36 omnis terrae. Vigilate itaque, omni tempore
Ap 6,17. orantes, ut digni habeamini fugere ista
omnia, quae futura sunt, et stare ante Filium
hominis.
19,47. 37 Erat autem diebus docens in templo:
J 8,1 ss. noctibus vero exiens, morabatur in monte,
19,48. Mc 12,37. 38 qui vocatur Oliveti. Et omnis populus mani-
cabat ad eum in templo audire eum.
- 1.2:
Mt 26,1—5. 22 Appropinquabat autem dies festus Azy-²⁹¹
Mc 14,1.2. 1
20,19. 2 morum, qui dicitur Pascha: et quaerebant²⁶¹
1
principes sacerdotum, et Scribae, quomodo
3—6:
Mt 26,14—16. Iesum interficerent: timebant vero plebem.
Mc 14,10.11. 3 Intravit autem satanas in Iudam, qui cogno-²⁶²
J 13,2.27. 4 minabatur Iscariotes, unum de duodecim. et²⁶³
2
abiit, et locutus est cum principibus sacer-
dotum, et magistratibus, quemadmodum illum
5 traderet eis. Et gavisi sunt, et pacti sunt
6 pecuniam illi dare. Et spopondit. Et quaerebat
7 opportunitatem ut traderet illum sine turbis.
7—23:
Mt 26,17—29. 7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse
Mc 14,12—25. 8
Ex 12,18—20. 8 erat occidi pascha. Et misit Petrum, et Ioannem,

22,2 Iesum] eum
3 scarioth

dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus. At illi dixerunt: Ubi vis paremus? 9
 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in 10 ¹⁸ 10,3.
 civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquae portans: sequimini eum in domum, ¹ in quam intrat, et dicetis patri- 11
 familias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis coena- 12
 culum magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis, et 13 ^{19,32}.
 paraverunt pascha. Et cum facta esset 14
 hora, discubuit, et duodecim Apostoli cum 15
 eo. et ait illis: Desiderio desideravi hoc 16
 pascha manducare vobiscum, antequam ²⁶⁵ ₂ ^{18,29}.
 patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non 17
 manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice gratias egit, et dixit: 18
 Accipite, et dividite inter vos. dico enim vobis 19
 quòd non bibam de generatione vitis, donec ²⁶⁶ ₁ ^{1 K 11,28—25.}
 regnum Dei veniat. Et accepto pane gratias ^{Act 27,35.}
 egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est ^{Ex 12,14.}
 corpus meum, quod pro vobis datur: hoc fa- ²⁶⁷ ₂
 cite in meam commemorationem. Similiter et 20 ^{Ex 24,8.}
 calicem, postquam coenavit, dicens: Hic est ^{Jr 31,31.}
 calix novum testamentum in sanguine meo, ^{Zch 9,11.}
 qui pro vobis fundetur. Verumtamen ecce 21 ^{J 13,21,22.}
 manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem Filius hominis, secundum quod 22
 definitum est, vadit: verumtamen vae homini

10 — quidam

12 > vob. ostend.

- 23 illi, per quem tradetur. Et ipsi coeperunt ²⁶⁹
 quaerere inter se, quis esset ex eis, qui hoc ¹
 9,46. 24 facturus esset. Facta est autem et con- ²⁷⁰
 tentio inter eos, quis eorum videretur esse
 25 maior. Dixit autem eis: Reges Gentium do-
 minantur eorum: et qui potestatem habent
 9,46. 26 super eos, benefici vocantur. Vos autem non
 sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut
 minor: et qui praecessor est, sicut ministrator.
 J 13,4—14. 27 Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ²⁷¹
 ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem ¹⁰
 in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:
 J 6,67; 11,8. 28 vos autem estis, qui permansistis mecum in
 19,39. 29 tentationibus meis: Et ego dispono vobis
 Mt 19,28. 30 sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut
 edatis, et bibatis super mensam meam in
 31 regno meo: * et sedeat super thronos iudi- ²⁷²
 cantes duodecim tribus Israel. Ait autem ⁵
 Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expe- ²⁷³
 32 titivit vos ut cribraret sicut triticum: ego ¹⁰
 autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua:
 * et tu aliquando conversus confirma fratres ²⁷⁴
 33 tuos. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ⁹
 34 sum et in carcerem, et in mortem ire. At ¹
 ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit
 hodie gallus, donec ter abneges nosse me.
 9,8; 10,4. 35 Et dixit eis: ²⁷⁶
 36 aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: ¹⁰
 Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet
 sacculum, tollat similiter et peram: et qui non
 habet, vendat tunicam suam, et emat gla-
 18 53,12. 37 dium. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, ²⁷⁷
⁸

26 min.] iunior

31 ~~¶~~ Dominus Simoni : Simon

34 at] et

quod scriptum est, oportet impleri in me: Et
cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quae
sunt de me, finem habent. At illi dixerunt: 38
Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit
eis: Satis est.

Et egressus ibat secundum consuetudinem 39
in Montem olivarum. Secuti sunt autem illum
et discipuli. Et cum pervenisset ad locum, 40
dixit illis: Orate ne intretis in tentationem.
Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus 41
est lapidis: et positus genibus orabat, dicens: 42
Pater si vis, transfer calicem istum a me:
*Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.
Apparuit autem illi Angelus de caelo, confor- 43
tans eum. Et factus in agonia, prolixius ora-
bat. Et factus est sudor eius, sicut guttae 44
sanguinis decurrentis in terram. Et cum sur- 45
rexisset ab oratione, et venisset ad discipulos
suos, invenit eos dormientes prae tristitia. Et 46
ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne in-
tretis in tentationem. Adhuc eo loquente 47
ecce turba: et qui vocabatur Iudas, unus de
duodecim, antecedebat eos, et appropinquavit
Iesu ut oscularetur eum. Iesus autem dixit 48
illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis? Vi- 49
dentes autem hi, qui circa ipsum erant, quod
futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percu-
timus in gladio? Et percussit unus ex 50
illis servum principis sacerdotum, et ampu-
tavit auriculam eius dexteram. Respondens 51

52.

39-46:

Mt 26,80,86-46.

Mc 14,36,32-42.

21,37. J 18,1.

1 Rg 19,5.

1 Pt 32,48 Lxx.

J 12,29.

47-53:

Mt 26,47-50.

Mc 14,48-49.

J 18,2-11.

37 et quod cum iniustus

38 > gladii duo

48 ei

- autem Iesus, ait: Sinite usque huc. * Et cum
 37. 52 tetigisset auriculam eius, sanavit eum. Dixit
 autem Iesus ad eos, qui venerant ad se, prin-
 cipes sacerdotum, et magistratus templi, et
 seniores: Quasi ad latronem existis cum gla-
 diis, et fustibus? Cum quotidie vobiscum
 J 7,30; 8,30. 53 fuerim in templo, non extendistis manus in
 Kol 1,18.
 54-62:
 Mt 26,57,58.
 69-75.
 Mc 14,53,54. 54 Comprehendentes autem eum, duxerunt
 66-72.
 J 18,12-18. ad domum principis sacerdotum: * Petrus vero
 25-27. 55 sequebatur a longe. Accenso autem igne in
 medio atrii, et circumsedentibus illis, erat
 56 Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset
 ancilla quaedam sedentem ad lumen, et eum
 fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat.
 57 * At ille negavit eum, dicens: Mulier, non
 58 novi illum. Et post pusillum alius videns
 eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait:
 59 O homo, non sum. Et intervallo facto quasi
 horae unius, alius quidam affirmabat, dicens:
 Vere et hic cum illo erat: nam et Galilaeus
 60 est. Et ait Petrus: Homo, nescio, quid dicis.
 Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus.
 34. 61 ¹ Et conversus Dominus respexit Petrum. Et re-
 cordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixe-
 rat: Quia prius quàm gallus cantet, ter me
 62 negabis. Et egressus foras Petrus flevit
 63 amare. Et viri, qui tenebant illum, illudebant
- 63-65:
 Mt 26,67,68.
 Mc 14,65.

52 fin — ?

54 ~~§~~ seq. eum

55 igni | atrio

61 dixit

63 ten. eum

ei, caedentes. Et velaverunt eum, et per- 64
cutiebant faciem eius: et interrogabant eum,
dicentes: Prophetiza, quis est, qui te per-
cussit? Et alia multa blasphemantes dice- 65
bant in eum.

Et ut factus est dies, convenerunt seniores 66
plebis, et principes sacerdotum, et Scribae,

et duxerunt illum in concilium suum, di- 67
centes: Si tu es Christus, dic nobis. * Et ait
illis: Si vobis dixerero, non credetis mihi: si 68

autem et interrogavero, non respondebitis
mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit 69
Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei.

Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius 70
Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.

At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus 71
testimonium? ipsi enim audivimus de ore
eius. Et surgens omnis multitudo eorum, 23

duxerunt illum ad Pilatum. Coeperunt autem 2
illum accusare, dicentes: Hunc invenimus

subvertentem gentem nostram, et prohiben-
tem tributa dare Caesari, et dicentem se

Christum regem esse. Pilatus autem inter- 3
rogavit eum, dicens: Tu es rex Iudaeorum?

At ille respondens ait: Tu dicis. ¹ Ait 4
autem Pilatus ad principes sacerdotum, et
turbas: Nihil invenio causae in hoc ho-

mine. At illi invalescebant, dicentes: Com- 5
movet populum docens per universam Iu-
daeam, incipiens a Galilaea usque huc. Pi- 6

66-71:

Mt 26,59-66.

Mc 14,55-64.

J 8,12; 8,45;
10,24.

Dn 7,13.

Ps 110,1.

1-25:

Mt 27,2,11-31.

Mc 15,1-20.

J 18,28-19,10.
20,25.

1 T 6,18.

67 (C inc. v. Et ait)

23,2 > accus. illum | ~~23~~ dari

5 ~~5~~ commovit | et incip.

- latus autem audiens Galilaeam, interrogavit
 8,1. 7 si homo Galilaeus esset. Et ut cognovit quòd
 de Herodis potestate esset, remisit eum ad
 Herodem, qui et ipse Ierosolymis erat illis
 9,9. 8 diebus. Herodes autem viso Iesu, gavisus est
 valde. erat enim cupiens ex multo tempore
 videre eum, eo quòd audierat multa de eo,
 et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.
 9 Interrogabat autem eum multis sermonibus.
 10 At ipse nihil illi respondebat. ²⁸⁵ Stabant autem
 principes sacerdotum, et Scribae constanter
 11 accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes ³⁰⁶
 cum exercitu suo: et illusit indutum veste ¹⁰
 12 alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt
 amici Herodes et Pilatus in ipsa die: nam
 13 antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem ³⁰⁷
 convocatis principibus sacerdotum, et magistra- ⁹
 Act 28,18. 14 tibus, et plebe, ¹ dixit ad illos: Obtulistis mihi
 hunc hominem, quasi avertentem populum, et
 ecce ego coram vobis interrogans, nullam
 causam inveni in homine isto ex his, in
 15 quibus eum accusatis. Sed neque Herodes: ³⁰⁸
 nam remisi vos ad illum, et ecce nihil ¹⁰
 16 dignum morte actum est ei. Emendatum ³⁰⁹
 17 ergo illum dimittam. Necesse autem habe-
 bat dimittere eis per diem festum, unum.
 18 Exclamavit autem simul universa turba, ³¹⁰
 dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barab-
 19 bam, qui erat propter seditionem quan-
 dam factam in civitate et homicidium, mis-
 20 sus in carcerem. Iterum autem Pilatus ³¹¹
 locutus est ad eos, volens dimittere Iesum. ¹

8 audiret | de illo

9 aut. illum 10 aut.] etiam

18 barabban

20 ad illos

At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, cru- 21
 cifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: 22
 Quid enim mali fecit iste? nullam causam
 mortis invenio in eo: corripiam ergo illum,
 et dimittam. At illi instabant vocibus magnis 23
 postulantes ut crucifigeretur: et invalescebant
 voces eorum. Et Pilatus adiudicavit fieri 24
 petitionem eorum. Dimisit autem illis eum, 25 *Mt 17,12.*
 qui propter homicidium, et seditionem missus
 fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum
 vero tradidit voluntati eorum.

Et cum ducerent eum, apprehenderunt 26 *Mt 27,82.*
 Simonem quendam Cyrenensem venientem de *Mc 15,21.*
 villa: et imposuerunt illi crucem portare post
 Iesum. Sequebatur autem illum multa turba 27
 populi, et mulierum: quae plangebant, et
 lamentabantur eum. Conversus autem ad 28 *Ap 1,7.*
 illas Iesus, dixit: Filiae Ierusalem, nolite
 flere super me, sed super vos ipsas flete, et
 super filios vestros. Quoniam ecce venient 29 *11,27; 21,23.*
 dies, in quibus dicent: Beatae steriles, et
 ventres, qui non genuerunt, et ubera, quae
 non lactaverunt. Tunc incipient dicere mon- 30 *Hos 10,8.*
 tibus: Cadite super nos. et collibus: Operite *Ap 6,16; 9,6.*
 nos. Quia si in viridi ligno haec faciunt, in 31 *1 P 4,17 s.*
 arido quid fiet? Ducebantur autem et alii 32 *Is 11,1.*
 duo nequam cum eo, ut interficerentur. Et 33 *33-49:*
 postquam venerunt in locum, qui vocatur *Mt 27,88-86.*
 Calvariae, ibi crucifixerunt eum: * et la- *Mc 15,22-41.*
 trones, unum a dextris, et alterum a si- *J 19,17-80.*
 nistris. Iesus autem dicebat: Pater, dimitte 34 *Mt 5,44.*
 illis: non enim sciunt quid faciunt. * Divi- *Is 58,12.*
 dentes vero vestimenta eius, miserunt sortes. *Ps 22,19.*

- Ps 22,8. 35 Et stabat populus spectans, * et deridebant
 eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos
 fecit, se saluum faciat, si hic est Christus
 Ps 69,22. 36 Dei electus. Illudebant autem ei et milites
 37 accedentes, et acetum offerentes ei, ¹ et di-
 centes: Si tu es rex Iudaeorum, saluum te
 38 fac. Erat autem et superscriptio scripta super
 eum litteris Graecis, et Latinis, et Hebraicis:
 39 Hic est rex Iudaeorum. Unus autem de his,
 qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum,
 dicens: Si tu es Christus, saluum fac temet-
 40 ipsum, et nos. Respondens autem alter in-
 crepabat eum, dicens: Neque tu times Deum,
 41 quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem
 iuste, nam digna factis recipimus: hic vero
 Gn 40,14. 42 nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum:
 Mt 16,28. Domine, memento mei, cum veneris in
 2 K 12,4. Ap 2,7. 43 regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen
 dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.
 Am 8,9. 44 Erat autem fere hora sexta, et tenebrae
 Ex 36,35. factae sunt in universam terram usque in
 Am 8,3 (Lxx); 9,1. 45 horam nonam. Et obscuratus est sol: * et
 Ps 31,6. 46 velum templi scissum est medium. Et cla-
 Act 7,59. 2,49. 1 P 4,19. mans voce magna Iesus ait: Pater, in ma-
 nus tuas commendo spiritum meum. Et
 7,16. 47 haec dicens, expiravit. Videns autem Cen-
 turio quod factum fuerat, glorificavit Deum.

35 der. illum

36 off. illi

37 — et

38 inscripta s. illum

40 incr. illum | quod] ² qui

44 universa terra

³⁸¹ ²⁰ ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹

- R 1,4. 3 monumento. Et ingressae non invenerunt
 Act 1,10. 4 corpus Domini Iesu. Et factum est, dum
 mente consternatae essent de isto, ecce duo
 viri steterunt secus illas in veste fulgenti.
 Ap 1,18. 5 Cum timerent autem, et declinarent vultum
 in terram, dixerunt ad illas: Quid quaeritis
 6 viventem cum mortuis? non est hic, sed
 surrexit: recordamini qualiter locutus est
 Mt 17,22,23. 7 vobis, cum adhuc in Galilaea esset, ¹ dicens:
 Quia oportet filium hominis tradi in manus
 hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia
 8 resurgere. Et recordatae sunt verborum eius.
 9 Et regressae a monumento nunciaverunt haec
 8,2,3. 10 omnia illis undecim, et ceteris omnibus. Erat
 autem Maria Magdalene, et Ioanna, et Maria
 Iacobi, et ceterae, quae cum eis erant, quae
 Gn 45,26. 11 dicebant ad Apostolos haec. Et visa sunt
 ante illos, sicut deliramentum verba ista: et
 12 non crediderunt illis. Petrus autem surgens
 cucurrit ad monumentum: et procumbens
 vidit linteamina sola posita, et abiit secum
 mirans quod factum fuerat.
 13—35: 13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in
 Mc 16,12,13. castellum, quod erat in spatio stadiorum
 9,22. 14 sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus. et
 ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus,
 Mt 18,20. 15 quae acciderant. Et factum est, dum fabula-
 rentur, et secum quaererent: et ipse Iesus ap-
 31. 16 propinquans ibat cum illis: oculi autem illorum

24,10 iohanna

11 credebant

12 — sola

16 eorum

tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad 17 Mt 8,16.
illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis
ad invicem ambulantes, et estis tristes? Et 18.
respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit
ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, et
non cognovisti quae facta sunt in illa his
diebus? ¹ Quibus ille dixit: Quae? Et dixe- 19 Mt 21,11.
runt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, Act 2,22.
potens in opere, et sermone coram Deo, et
omni populo: Et quomodo eum tradiderunt 20
summi sacerdotes, et principes nostri in
damnationem mortis, et crucifixerunt eum.
nos autem sperabamus quia ipse esset re- 21 1,68; 2,38;
dempturus Israel: et nunc super haec omnia, 19,11.
tertia dies est hodie quòd haec facta sunt. Act 1,6.
Sed et mulieres quaedam ex nostris terrue- 22 1—11.
runt nos, quae ante lucem fuerunt ad monu-
mentum, ¹ et, non invento corpore eius, vene- 23
runt, dicentes se etiam visionem angelorum
vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt 24 12. J 20,3—10.
quidam ex nostris ad monumentum: et ita
invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero
non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O 25
stulti, et tardi corde ad credendum in
omnibus, quae locuti sunt Prophetæ! Nonne 26
haec oportuit pati Christum, et ita intrare
in gloriam suam? Et incipiens a Moyse, 27 Dt 18,15.
et omnibus Prophetis, interpretabatur illis Ps 22. Is 53.
in omnibus scripturis, quae de ipso
erant. Et appropinquaverunt castello quo 28
ibant: et ipse se finxit longius ire. Et co- 29

18 cleopas

21 — est

24 inven.] viderunt

28 — se

- egerunt illum, dicentes: Mane nobiscum,
 quoniam advesperascit, et inclinata est iam
 22,19. 30 dies. Et intravit cum illis. ¹ Et factum est,
 dum recumberet cum eis, accepit panem, et
 2 Rg 6,17. 31 benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. Et
 16. aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum:
 Is 42,3. 32 et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt
 ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat
 in nobis dum loqueretur in via, et aperiret
 33 nobis Scripturas? Et surgentes eadem hora
 regressi sunt in Ierusalem: et invenerunt
 congregatos undecim, et eos, qui cum illis
 1 K 15,4.5. 34 erant, ¹ dicentes: Quòd surrexit Dominus vere,
 35 et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quae
 gesta erant in via: et quomodo cognoverunt
 36 eum in fractione panis. Dum autem haec ³⁴⁰₉
 Mc 16,14—18. J 20,19—28. loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, et
 1 K 15,5. dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere.
 Mt 14,36. 37 Conturbati vero, et conterriti, existimabant
 38 se spiritum videre. Et dixit eis: Quid tur-
 bati estis, et cogitationes ascendunt in corda
 1 J 1,1. 39 vestra? Videte manus meas, et pedes, quia
 Act 17,37. ego ipse sum: palpate, et videte: quia spiritus
 carnem, et ossa non habet, sicut me videtis
 40 habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis
 41 manus, et pedes. Adhuc autem illis non cre- ³⁴¹₉
 dentibus, et mirantibus prae gaudio, dixit:
 J 21,5.10. 42 Habetis hic aliquid, quod manducetur? At

30 c. illis

33 c. ipsis

36 > haec aut. | > iesus stetit

39 > ipse ego

illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum
 mellis. Et cum manducasset coram eis, su- 43 Act 10,41.
 mens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos: 44 9,22,45;
 18,31—33,
 Haec sunt verba, quae locutus sum ad vos, 27.
 cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse
 est impleri omnia, quae scripta sunt in lege
 Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. Tunc 45
 aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas.
 et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic 46 1 T 3,16.
 oportebat Christum pati, et resurgere a mor-
 tuis tertia die: et praedicari in nomine eius 47 Act 17,30.
 poenitentiam, et remissionem peccatorum in
 omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma. Vos 48
 autem testes estis horum. Et ego mitto pro- 49 J 15,26; 16,7.
 missum Patris mei in vos. vos autem sedete
 in civitate, quoadusque induamini virtute
 ex alto.
 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: 50 50—53:
 et elevatis manibus suis benedixit eis. Et 51 Mc 16,19.
 factum est, dum benediceret illis, recessit ab
 eis, et ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes 52 J 16,22; 14,28.
 regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno:
 et erant semper in templo, laudantes, et 53
 benedicentes Deum. Amen.

46 > die tertia

48 > estis testes

49 & mittam | virtutem

Subscr. EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

SANCTVM IESV CHRISTI

EVANGELIVM

SECVNDVM IOANNEM.

- ¹ J 1,1.2. 17,5. **1** IN principio erat verbum, et verbum erat ¹/₃
 Ap 19,18. **2** apud Deum, et Deus erat verbum. Hoc erat
 Prv 8,22. **3** in principio apud Deum. Omnia per ipsum
 Kol 1,16.17. **4** quod factum est, ¹ in ipso vita erat, et vita
 H 1,2. **5** erat lux hominum: et lux in tenebris lucet,
 5,26. **6** et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit ²/₃
 8,19; 12,35. **7** homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes.
 L 1,13-17. **8** Hic venit in testimonium ut testimonium
 57-80. Mt 3,1. **9** perhiberet de lumine, ut omnes crederent
 Mc 1,4. **10** per illum. non erat ille lux, sed ut testimo-
 L 3,3. **11** nium perhiberet de lumine. Erat lux vera, ³/₃
 20. **12** quae illuminat omnem hominem venientem in
 3-5. **13** hunc mundum. in mundo erat, et mundus
 per ipsum factus est, et mundus eum non
 Mt 21,38. **14** cognovit. In propria venit, et sui eum non ⁴/₁₀
 G 3,26. **15** receperunt. quotquot autem receperunt eum,
 dedit eis potestatem filios Dei fieri, his,
 3,5.6. **16** qui credunt in nomine eius: qui non ex
 sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
 Is 7,14. **17** ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et ⁵/₃
 2 P 1,16.17. **18** verbum caro factum est, et habitavit in no-
 Is 60,1. **19** bis: et vidimus gloriam eius, gloriam quasi
 Lc 9,32. **20** unigeniti a patre plenum gratiae, et veri-
 Ap 21,3.

Inscr. EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM.

1,3 ~~est~~ nihil: (20); 3.4 ~~est~~ est in ipso 9 - hunc

- tatis. Ioannes testimonium perhibet de ipso, 15 27,30. Mt 3,11.
 et clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui
 post me venturus est, ante me factus est:
 quia prior me erat. Et de plenitudine eius 16 8,34. Kol 1,19.
 nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. R 6,14; 10,4.
 quia lex per Moysen data est, gratia, et 17 Ps 34,6.
 veritas per Iesum Christum facta est. Deum 18 Ps 25,10;
 nemo vidit umquam: unigenitus filius, qui 40,11; 85,11.
 est in sinu patris, ipse enarravit. 6,46. 1 J 4,12.
 Et hoc est testimonium Ioannis, quando 19 Mt 11,27.
 miserunt Iudaei ab Ierosolymis sacerdotes et L 10,22.
 Levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu 1 T 6,16.
 quis es? Et confessus est, et non negavit: 20 L 8,15,16.
 et confessus est: Quia non sum ego Christus. Act 13,25.
 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias 21 Mt 11,14; 17,10.
 es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Dt 18,15.
 Et respondit: Non. Et dixerunt ergo ei: Quis 22 6,14; 7,40.
 es ut responsum demus his, qui miserunt
 nos? quid dicis de teipso? Ait: Ego vox 23 Is 40,3. Mt 3,3.
 clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, Mc 1,3. L 3,4.
 sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi 24
 fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogave- 25 Mt 21,25.
 runt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas,
 si tu non es Christus, neque Elias, neque
 Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: 26 Mt 3,11.
 Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum Mc 1,7,8.
 stetit, quem vos nescitis. Ipse est, qui post 27 31,33.
 me venturus est, qui ante me factus est:
 cuius ego non sum dignus ut solvam eius cori-
 giam calceamenti. Haec in Bethania facta 28 8,26. Act 13,25.
 sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes bapti-

15 dixi vobis

21 dicit

26 non scitis

28 iordanen

36. Is 58,4.7. Jr 11,19. 29 zans. Altera die vidit Ioannes Iesum
Mt 8,1.7. venientem ad se, et ait: Ecce agnus Dei,
Ap 5,6.9.12. 15.27. 30 ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est, de
quo dixi: Post me venit vir, qui ante me
26. 31 factus est: quia prior me erat. et ego nescie-
bam eum, sed ut manifestetur in Israel,
Mt 3,16. 32 propterea veni ego in aqua baptizans. Et¹⁵
Mc 1,10. testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia¹
L 3,22. vidi Spiritum descendantem quasi columbam
L 3,2. 33 de caelo, et mansit super eum. Et ego nescie-
Mt 3,11. bam eum: sed qui misit me baptizare in
26. aqua, ille mihi dixit: Super quem videris
Spiritum descendantem, et manentem super
eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.
Mt 3,17. 34 Et ego vidi: et testimonium perhibui quia
hic est Filius Dei.
35 Altera die iterum stabat Ioannes, et ex¹⁶
29. Is 58,7. Jr 11,19. 36 discipulis eius duo. Et respiciens Iesum am-
40. 37 bulantem, dicit: Ecce agnus Dei. Et audie-
runt eum duo discipuli loquentem, et secuti
38 sunt Iesum. Conversus autem Iesus, et vi-
dens eos sequentes se, dicit eis: Quid quae-
ritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur
39 interpretatum Magister) ubi habitas? Dicit
eis: Venite, et videte. Venerunt, et vide-
runt ubi maneret, et apud eum manserunt
Mt 4,18 ss. 40 die illo: hora autem erat quasi decima. Erat
37. autem Andreas frater Simonis Petri unus
ex duobus, qui audierant a Ioanne, et secuti
1 Sm 2,10. 41 fuerant eum. Invenit hic primum fratrem¹⁷
4,25. Ps 2,2.

29 videt | — ecce | ☿ peccata

31 — in 1°

36 ☿ c. corr. dixit

40 ab ioh.

suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Mes-
 siam. (quod est interpretatum Christus.) Et 42 Mt 16,18.
 adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Mc 3,16.
 Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vo-
 caberis Cephas. quod interpretatur Petrus.
 In crastinum voluit exire in Galilaeam, et in- 43 Mt 8,22.
 venit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere Mc 2,14.
 me. Erat autem Philippus a Bethsaida, civi- 44
 tate Andreae, et Petri. Invenit Philippus 45 Dt 18,18.
 Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses Ia 7,14; 53,2.
 in lege, et Prophetarum, invenimus Iesum filium Jr 23,5.
 Ioseph a Nazareth. Et dixit ei Nathanael: Es 24,23.
 A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit 46 7,41.52.
 ei Philippus: Veni, et vide. Vidit Iesus Natha- 47 Ps 22,2; 73,1.
 nael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce Gn 25,27;
 vere Israelita, in quo dolus non est. Dicit 48 32,29.
 ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit 21,2.
 Iesus, et dixit ei: Priusquam te Philippus
 vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Res- 49 2 Sm 7,14.
 pondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es 6,69. Ps 2,7.
 Filius Dei, tu es Rex Israel. Respondit Iesus, Mt 14,33; 16,16.
 et dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, 50
 credis: maius his videbis. Et dicit ei: Amen, 51 Gn 28,12,
 amen dico vobis, videbitis caelum apertum, Mt 4,11.
 et Angelos Dei ascendentes, et descendentes Mc 1,18.
 supra Filium hominis.
 Et die tertia nuptiae factae sunt in 2 1,43.45.
 Cana Galilaeae: et erat mater Iesu ibi. 21,2.
 Vocatus est autem et Iesus, et discipuli eius 2

42 Ioanna iohanna

50 credis?

2,1 tertio

- 3 ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater
 19,26. Mt 12,48. 4 Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei
 Mc 1,24. Iesus: Quid mihi, et tibi est mulier? nondum
 5 venit hora mea. Dicit mater eius ministris:
 Mc 7,3,4. 6 Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant
 autem ibi lapideae hydriae sex positae se-
 cundum purificationem Iudaeorum, capientes
 7 singulae metretas binas vel ternas. Dicit eis
 Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt
 8 eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus:
 Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt.
 9 Ut autem gustavit architriclinus aquam
 vinum factam, et non sciebat unde esset, mi-
 nistri autem sciebant, qui hauserant aquam:
 10 vocat sponsum architriclinus, et dicit ei:
 Omnis homo primum bonum vinum ponit: et
 cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius
 est: Tu autem servasti bonum vinum usque
 1,14; 11,40. 11 adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in
 Cana Galilaeae: et manifestavit gloriam suam,
 et crediderunt in eum discipuli eius.

- 7,8. Mt 4,13. 12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, et
 mater eius, et fratres eius, et discipuli eius:
 et ibi manserunt non multis diebus.
 6,4; 11,55. 13 Et prope erat Pascha Iudaeorum, et
 14—16: 14 ascendit Iesus Ierosolymam: et invenit in
 Mt 21,12,13. templo vendentes boves, et oves, et colum-
 Mc 11,15—17. bas, et numularios sedentes. Et cum fe-
 L 19,45,46. 15 cisset quasi flagellum de funiculis, omnes
 eiecit de templo, oves quoque, et boves, et

10 — autem

12 Post haec

13 hierosolyma iesus

numulariorum effudit aes, et mensas sub-
vertit. Et his, qui columbas vendebant, dixit: 16 L 2,49.
Auferte ista hinc, et nolite facere domum
patris mei, domum negotiationis. Recordati 17 Ps 69,10.
sunt vero discipuli eius quia scriptum est:
Zelus domus tuae comedit me. Responderunt 18 Mt 21,23.
ergo Iudaei, et dixerunt ei: Quod signum 3,2.
ostendis nobis quia haec facis? Respondit 19 Mt 26,61; 27,40.
Iesus, et dixit eis: Solvite templum hoc, et
in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo 20
Iudaei: Quadraginta et sex annis aedificatum
est templum hoc, et tu in tribus diebus ex-
citabis illud? Ille autem dicebat de templo 21 1 K 6,19.
corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mor- 22 12,16; 14,26.
tuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc
dicebat, et crediderunt scripturae, et sermoni,
quem dixit Iesus.

Cum autem esset Ierosolymis in pascha 23
in die festo, multi crediderunt in nomine eius,
videntes signa eius, quae faciebat. Ipse autem 24
Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod
ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat 25 Mc 2,8.
ut quis testimonium perhiberet de homine:
ipse enim sciebat quid esset in homine.

Erat autem homo ex Phariseis, Nicode- 3 7,50; 19,39.
mus nomine, princeps Iudaeorum. Hic venit 2 Mt 22,16.
ad Iesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus Act 2,22.
quia a Deo venisti magister, nemo enim
potest haec signa facere, quae tu facis,
nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Iesus, et 3 Mt 18,3.
dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis re- L 17,21.
natus fuerit denuo, non potest videre regnum 1 P 1,23.
Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo 4 Jc 1,17 s.

- potest homo nasci, cum sit senex? numquid
 potest in ventrem matris suae iterato introire,
 et renasci? Respondit Iesus: Amen, amen
 dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, et
 Spiritu sancto, non potest introire in regnum
 Dei. Quod natum est ex carne, caro est: et
 quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non
 mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci de-
 nuo. Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius
 audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat:
 sic est omnis, qui natus est ex spiritu. Re-
 spondit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo
 possunt haec fieri? Respondit Iesus, et dixit
 ei: Tu es magister in Israel, et haec ignoras?
 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loqui-
 mur, et quod vidimus testamur, et testimo-
 nium nostrum non accipitis. Si terrena dixi
 vobis, et non creditis: quomodo, si dixerō
 vobis caelestia, credetis? Et nemo ascendit
 in caelum, nisi qui descendit de caelo, Fi-
 lius hominis, qui est in caelo. Et sicut
 Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita
 exaltari oportet Filium hominis: ut omnis,
 qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat
 vitam aeternam. Sic enim Deus dilexit
 mundum, ut Filium suum unigenitum
 daret: ut omnis, qui credit in eum, non
 pereat, sed habeat vitam aeternam. Non
- En 30,25—27. 5
 E 5,26. Tt 3,5.
 1,13. Gn 5,2. 6
 Ps 51,7. 7
 Mc 4,41. 8
 Eccl 11,5. 8
 L 1,34. 9
 7,16; 8,26,28; 11
 12,49. 11
 L 22,67. 12
 Prv 20,4. 13
 6,62. E 4,9. 13
 Nu 21,8,9. 14
 R 5,8; 8,32. 16
 1 J 4,9. 16
 5,22; 12,47. 17

4 > senex sit | nasci

5 — sancto

8 non scis | aut] et

15 in ipso

16 > dilexit deus

enim misit Deus Filium suum in mundum, ut
iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per
ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur: qui
autem non credit, iam iudicatus est: quia
non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc
est autem iudicium: quia lux venit in mun-
dum, et dilexerunt homines magis tenebras,
quàm lucem: erant enim eorum mala opera.
Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non
venit ad lucem, ut non arguantur opera eius:
qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut
manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

L 19,10.
Act 17,31.

18 86. 5,34.

19 1,5,9—11;
12,48.

20 E 5,18.

21

Post haec venit Iesus, et discipuli eius
in terram Iudaeam: et illic demorabatur cum
eis, et baptizabat. Erat autem et Ioannes
baptizans in Aenon, iuxta Salim: quia aquae
multae erant illic, et veniebant, et baptiza-
bantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes
in carcerem.

22 2,12; 4,1,2;
5,1; 6,1; 7,1.

23 Mt 4,12.

24 Mt 14,3.

Facta est autem quaestio ex discipulis
Ioannis cum Iudaeis de Purificatione. Et vene-
runt ad Ioannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui
erat tecum trans Iordanem, cui tu testimo-
nium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes
veniunt ad eum. Respondit Ioannes, et dixit:
Non potest homo accipere quidquam, nisi
fuerit ei datum de caelo. Ipsi vos mihi testi-
monium perhibetis, quòd dixerim: Non sum
ego Christus: sed quia missus sum ante illum.

25 1,26—34.

26

27 H 5,4.
I K 4,7.

28 1,30.23.37.
Mc 1,2.
Mt 11,10.

Qui habet sponsam, sponsus est: amicus
autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio

29 Mt 9,15; 22,2.

18 credit 30] credidit 20 mala 21 > eius opera
22 > iudaeam terram 23 aenon | adveniebant
24 > in carc. ioh. 25 aut.] ergo 26 iordanen
27 > ei fuerit 28 > ego non sum

- gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo
 2 Sm 3,1. 30 gaudium meum impletum est. Illum oportet
 8,28. 31 crescere, me autem minui. Qui desursum
 venit, super omnes est. Qui est de terra, de
 terra est, et de terra loquitur. Qui de caelo
 11. 32 venit, super omnes est. Et quod vidit, et
 audivit, hoc testatur: et testimonium eius
 33 nemo accipit. Qui accepit eius testimonium,
 1,33.34. 34 signavit quia Deus verax est. Quem enim
 misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad
 5,30; 17,2. 35 mensuram dat Deus spiritum. Pater diligit 30
 Mt 11,27. 36 Filium: et omnia dedit in manu eius. Qui 31
 18. L 3,7. 36 credit in Filium, habet vitam aeternam: qui 10
 1 J 5,12. autem incredulus est Filio, non videbit vitam,
 sed ira Dei manet super eum.
 3,32.36. 4 Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt
 Pharisei quòd Iesus plures discipulos facit,
 1 K 1,17. 2 et baptizat, quàm Ioannes ¹ (quamquam Iesus 32
 3 non baptizaret, sed discipuli eius) ¹ reliquit 33
 L 9,52. 4 Iudaeam, et abiit iterum in Galilaeam. oportet 10
 Gn 48,22. 5 bat autem eum transire per Samariam. Venit
 Jos 24,32. ergo in civitatem Samariae, quae dicitur Sichar:
 iuxta praedium, quod dedit Iacob Ioseph filio
 13,25. 6 suo. ¹ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo
 7 Hora erat quasi sexta. ¹ Venit mulier de Sa-
 maria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da
 8 mihi bibere. (Discipuli enim eius abierant
 L 9,58. 9 in civitatem ut cibos emerent.) Dicit ergo ei

31 supra bis

33 qui autem | accipit

4,1 quod | quia

4 per diam

6 super | hora autem

mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere a me pascis, quae sum mulier Samaritana? non enim contuntur Iudaei Samaritanis. Respondit Iesus, et dixit ei: Si 10 7,88.89. scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier: 11 Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro 12 8,58. Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii eius, et pecora eius? Respondit 13 8,58. Iesus, et dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, 14 8,27.85; 7,87—89. quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Dicit ad 15 eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam: neque veniam huc haurire. Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum, et 16 veni huc. Respondit mulier, et dixit: Non 17 habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros 18 habuisti, et nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Do- 19 1 K 14,24.25. mine, video quia Propheta es tu. Patres 20 9,17. L 7,89. nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Ierosolymis est locus, ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier 21 Mc 14,58. crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nescitis: 22 2 Rg 17,39—41. Is 2,3.

14 (C inc. v. sed aqua)

18 nunc] hunc

20 in hierosol.

- 5,25. 23 Iudaeis est. Sed venit hora, et nunc est.
 E 2,18. quando veri adoratores adorabunt Patrem in
 spiritu et veritate. Nam et Pater tales quaerit,
 R 12,1. 24 qui adorent eum. Spiritus est Deus: et eos,
 2 K 8,17. qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet
 1,41. 25 adorare. Dicit ei mulier: Scio quia Messias
 venit, (qui dicitur Christus.) cum ergo venerit
 9,37; 10,25. 26 ille, nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Iesus:
 27 Ego sum, qui loquor tecum. Et continuo
 venerunt discipuli eius: et mirabantur quia
 cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit:
 Quid quaeris, aut quid loqueris cum ea?
 28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit
 39. 29 in civitatem, et dicit illis hominibus: Venite,
 et videte hominem, qui dixit mihi omnia
 quaecumque feci: numquid ipse est Christus?
 30 Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad
 31 eum. Interea rogabant eum discipuli, di-
 34. 32 centes: Rabbi, manduca. Ille autem dicit eis:
 Ego cibum habeo manducare, quem vos nesci-
 33 tis. Dicebant ergo discipuli ad invicem: Num-
 17,4. 34 quid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis
 Iesus: Meus cibus est ut faciam voluntatem
 eius, qui misit me, ut perficiam opus eius.
 Mt 9,37. 35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quattuor menses
 L 10,2. sunt, et messis venit? Ecce dico vobis: Le-
 vate oculos vestros, et videte regiones, quia
 36 albae sunt iam ad messem. Et qui metit,
 mercedem accipit, et congregat fructum in
 vitam aeternam: ut, et qui seminat, simul
 Mch 6,15. 37 gaudeat, et qui metit. In hoc enim est verbum

25 venerit, ille nobis

29 — et 30 — ergo

32 dixit | non scitis

verum: quia alius est qui seminat, et alius
est qui metit. Ego misi vos metere quod vos 38
non laborastis: alii laboraverunt, et vos in
labores eorum introistis.

Ex civitate autem illa multi crediderunt 39 ²⁰.
in eum Samaritanorum, propter verbum mu-
lieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi
omnia quaecumque feci. Cum venissent ergo 40
ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi
maneret. Et mansit ibi duos dies. ¹ Et multo 41
plures crediderunt in eum propter sermonem
eius. Et mulieri dicebant: Quia iam non 42 ^{1 J 4,14.}
propter tuam loquelam credimus: ipsi enim
audivimus, et scimus quia hic est vere Sal-
vator mundi.

³⁴₇ Post duos autem dies exiit inde: et abiit 43 ^{Mt 4,12.}
³⁵₁ in Galilaeam. Ipse enim Iesus: testimonium 44 ^{Mt 13,57.}
perhibuit quia Propheta in sua patria honorem ^{Mc 6,4.}
non habet. Cum ergo venisset in Galilaeam, 45 ^{L 4,24.}
³⁶₁₀ exceperunt eum Galilaei, cum omnia vidissent
quae fecerat Ierosolymis in die festo: et ipsi
enim venerant ad diem festum.

Venit ergo iterum in Cana Galilaeae, 46 ^{2,1.9.}
³⁷₃ ubi fecit aquam vinum. * Et erat quidam ^{L 8,3.}
regulus, cuius filius infirmabatur Caphar-
naum. Hic cum audisset quia Iesus ad- 47 ^{L 7,9 a.}
veniret a Iudaea in Galilaeam, abiit ad eum,
et rogabat eum ut descenderet, et sanaret
filium eius: incipiebat enim mori. Dixit 48 ^{2,16. 1 K 1,22.}
ergo Iesus ad eum: Nisi signa, et prodigia
videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: 49

38 laborem

41 — in eum

45 ad] in

Domine, descende prius quàm moriatur filius
 50 meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit.
 Creditit homo sermoni, quem dixit ei Iesus.
 Mt 8,6. 51 et ibat. Iam autem eo descendente, servi
 occurrerunt ei, et nunciaverunt dicentes, quia
 52 filius eius viveret. Interrogabat ergo horam
 ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt
 ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.
 L 19,9. 53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in
 Act 16,16.31. qua dixit ei Iesus: Filius tuus vivit: et cre-
 2,11.23. 54 didit ipse, et domus eius tota. Hoc iterum
 secundum signum fecit Iesus, cum venisset
 a Iudaea in Galilaeam.

6,4. 5 Post haec erat dies festus Iudaeorum, et ³⁸₁
 9,7. 2 ascendit Iesus Ierosolymam. Est autem Iero-
 solymis Probatica piscina, quae cognominatur
 Hebraice Bethesda, quinque porticus habens.
 3 In his iacebat multitudo magna languentium,
 caecorum, claudorum, aridorum expectantium
 4 aquae motum. Angelus autem Domini descen-
 debat secundum tempus in piscinam: et mo-
 vebatur aqua. Et qui prior descendisset in
 piscinam post motionem aquae, sanus fiebat
 5 a quacumque detinebatur infirmitate. Erat
 autem quidam homo ibi triginta et octo an-
 6 nos habens in infirmitate sua. Hunc cum
 vidisset Iesus iacentem, et cognovisset quia
 iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis
 7 sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine,
 hominem non habeo, ut cum turbata fuerit

53 quia] quod

5,1 hierosolymis

2 super probatica, pisc.

4 — vers.

6 > multum iam | habet

aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim
 ego, alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: 8 Mt 9,6.
 Surge, tolle grabatum tuum, et ambula. Et 9 9,14.
 statim sanus factus est homo ille: et sustulit
 grabatum suum, et ambulabat. Erat autem
 sabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudaei 10 Jr 17,21.
L 6,2.
 illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non
³⁹₁₀ licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit 11
 eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle
 grabatum tuum, et ambula. Interrogaverunt 12 L 5,31.
 ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi,
 Tolle grabatum tuum, et ambula? Is autem, 13
 qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset.
 Iesus enim declinavit a turba constituta in
 loco. Postea invenit eum Iesus in templo, 14 8,11.
 et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli
 peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.
 Abiit ille homo, et nunciavit Iudaeis quia 15
 Iesus esset, qui fecit eum sanum.

Propterea persequabantur Iudaei Iesum, 16 Mt 12,14.
 quia haec faciebat in sabbato. Iesus autem 17 9,4.
 respondit eis: Pater meus usque modo ope-
 ratur, et ego operor. Propterea ergo magis 18 7,1,30; 10,33.
 quaerebant eum Iudaei interficere: quia non
 solum solvebat sabbatum, sed et patrem
 suum dicebat Deum, aequalem se faciens
 Deo. Respondit itaque Iesus, et dixit eis: 19 8,1,32.
30. 15,6.
 Amen, amen dico vobis: non potest Filius a
 se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem
 facientem: quaecumque enim ille fecerit, haec
 et Filius similiter facit. Pater enim diligit 20 8,35.
 Filium, et omnia demonstrat ei, quae ipse

9 — ille | > illo die

11 > me fecit san. | ☿ — tuum

13 — a

19 (☿ inc. v. Amen amen)

- facit: et maiora his demonstrabit ei opera,
 21 ut vos miremini. Sicut enim Pater suscitavit
 mortuos, et vivificat: sic et Filius, quos vult,
 22 vivificat. Neque enim Pater iudicat quem-
 23 quam: sed omne iudicium dedit Filio, ¹ ut
 omnes honorificent Filium, sicut honorificant
 Patrem: * qui non honorificat Filium, non
 24 honorificat Patrem, qui misit illum. Amen, ⁴⁰
 amen dico vobis, quia qui verbum meum ⁴¹
 audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam
 aeternam, et in iudicium non venit, sed tran-
 25 siit a morte in vitam. Amen, amen dico
 vobis, quia venit hora, et nunc est, quando
 mortui audient vocem Filii Dei: et qui audie-
 26 rint, vivent. Sicut enim Pater habet vitam
 in semetipso: sic dedit et Filio habere vitam
 27 in semetipso: et potestatem dedit ei iudicium
 28 facere, quia Filius hominis est. Nolite mirari
 hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in
 monumentis sunt, audient vocem Filii Dei:
 29 et procedent qui bona fecerunt, in resurrec-
 tionem vitae: qui vero mala egerunt, in re-
 30 surrectionem iudicii. Non possum ego a me-
 ipso facere quidquam. Sicut audio, iudico: et
 iudicium meum iustum est: * quia non quaero ⁴²
 voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui ¹
 31 misit me. Si ego testimonium perhibeo de
 meipso, testimonium meum non est verum. ⁴³
 32 Alius est, qui testimonium perhibet de me: ¹⁰
 et scio quia verum est testimonium, quod
 33 perhibet de me. Vos misistis ad Ioan-
 nem: et testimonium perhibuit veritati.
 34 Ego autem non ab homine testimonium ac-
 35 cipio: sed haec dico ut vos salvi sitis. Ille

22 > iudic. omne 24 & transiet 26 > vitam habere
 27 et iudic. 28 voc. eius 31 — ipso 32 & test. eius (2°)

erat lucerna ardens, et lucens. Vos autem
 voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego 36 ^{1 J 5,9.}
 autem habeo testimonium maius Ioanne. Opera ^{1,33; 3,2.}
 enim, quae dedit mihi Pater ut perficiam ea:
 ipsa opera, quae ego facio, testimonium per-
 hibent de me, quia Pater misit me: et qui 37 ^{Mt 3,17.}
 misit me Pater, ipse testimonium perhibuit ^{Dt 4,12.}
 de me: * neque vocem eius umquam audistis,
 neque speciem eius vidistis. et verbum eius 38
 non habetis in vobis manens: quia quem
 misit ille, huic vos non creditis. Scrutamini 39 ^{L 24,27.44.}
 Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam ^{3 T 3,15—17.}
 aeternam habere: et illae sunt, quae testimo- ^{1 P 1,11.}
 nium perhibent de me: et non vultis venire 40
 ad me ut vitam habeatis. Claritatem ab 41
 hominibus non accipio. Sed cognovi vos, 42
 quia dilectionem Dei non habetis in vobis.
 Ego veni in nomine Patris mei, et non ac- 43 ^{Mt 24,5.}
 cipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum ^{7,16.}
 accipietis. Quomodo vos potestis credere, qui 44 ^{12,43.}
 gloriam abinvicem accipitis: et gloriam, quae ^{Mt 23,5—7.}
 a solo Deo est, non quaeritis? Nolite putare 45 ^{Dt 31,26.}
 quia ego accusaturus sim vos apud Patrem.
 est qui accusat vos Moyses, in quo vos spe-
 ratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis 46 ^{Gn 3,15; 49,10.}
 forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. ^{Dt 18,15.}
 Si autem illius litteris non creditis: quomodo 47 ^{L 24,44.}
 verbis meis credetis? ^{7,19. L 16,31.}

46
 1 Post haec abiit Iesus trans mare 6
 Galilaeae, quod est Tiberiadis: et seque- 2
 batur eum multitudo magna, quia videbant

35 > exult. ad horam
 36 > me misit 43 & accepistis
 44 > potestis vos | > est deo
 45 & acc. vos, 47 > meis verbis

- signa, quae faciebat super his, qui infirma-
 Mt 5,1⁴⁷ 3 bantur. Subiit ergo in montem Iesus: et ³
 2,18; 11,55. 4 ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem ⁴⁸
 L. 22,1. 5 proximum Pascha dies festus Iudaeorum. Cum ¹
 sublevasset ergo oculos Iesus, et vidisset quia
 multitudo maxima venit ad eum, dixit ad
 Philippum: Unde ememus panes, ut mandu-
 6 cent hi? Hoc autem dicebat tentans eum:
 7 ipse enim sciebat quid esset factururus. Re-
 spondit ei Philippus: Ducentorum denariorum
 panes non sufficiunt eis, ut unusquisque mo-
 8 dicum quid accipiat. Dicit ei unus ex disci-
 Rg 4,42.48. 9 pulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est
 puer unus hic, qui habet quinque panes
 ordeaceos, et duos pisces: sed haec quid
 10 sunt inter tantos? Dixit ergo Iesus: Facite
 homines discumbere. Erat autem foenum
 multum in loco. Discubuerunt ergo viri, nu-
 11 mero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus
 panes: et cum gratias egisset, distribuit dis-
 cumbentibus: similiter et ex piscibus quantum
 12 volebant. Ut autem impleti sunt, dixit disci-
 pulis suis: Colligite quae superaverunt frag-
 13 menta, ne pereant. Collegerunt ergo, et
 impleverunt duodecim cophinos fragmento-
 rum ex quinque panibus ordeaceis, quae
 Dt 18,15. 14 superfuerunt his, qui manducaverant. Illi ⁵⁰
 ergo homines cum vidissent quod Iesus ¹⁰
 fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere
 12,13; 18,36. 15 propheta, qui venturus est in mundum. Iesus
 ergo cum cognovisset quia venturi essent
 ut raperent eum, et facerent eum regem,
 16 * fugit iterum in montem ipse solus. Ut ⁵¹
 4

16-21:
 Mt 14,22-33.
 Mc 6,45-52.

6,5 dicit 9 hordiac-; it 13 11 > panes iesus
 13 & ord. et duobus piscibus | manducaverunt
 14 — Iesus

autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent navim, 17 venerunt trans mare in Capharnaum: et tenebrae iam factae erant: et non venerat ad eos Iesus. Mare autem, vento magno 18 flante, exurgebat. Cum remigassent ergo 19 quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulans supra mare, et proximum navi fieri, et timuerunt. Ille autem 20 dicit eis: Ego sum, nolite timere. Voluerunt 21 ergo accipere eum in navim: et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

⁵²
¹⁰ Altera die, turba, quae stabat trans mare, 22 vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abiissent: aliae vero supervenerunt naves a Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino. Cum ergo vidisset 24 turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum quaerentes Iesum. Et cum in- 25 venissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti? Respondit eis Iesus, et 26 dixit: Amen, amen dico vobis: quaeritis me non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. Operamini non 27 ^{4,14. 5,36.} cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam ^{Mt 10,12.} aeternam, quem Filius hominis dabit vobis.

17 navem, it 21.22

19 super

21 > fuit navis

22 abissent

23 & agentes Deo

24 — in

27 > vobis dabit

- 28 Hunc enim Pater signavit Deus. ¹ Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur
- ^{1 J 8,22.} 29 opera Dei? Respondit Iesus, et dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem
- ^{2,18. Mc 8,11.} 30 misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut videamus, et credamus tibi?
- ^{Ex 16,13.14. Ps 78,24.} 31 quid operaris? Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem
49. 32 de caelo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus
51. 33 dat vobis panem de caelo verum. Panis enim Dei est, qui de caelo descendit, et dat vitam
- 34 mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc. Dixit autem
- ^{48. 4,14; 7,37.} 35 eis Iesus: Ego sum panis vitae: qui venit ad me, non esuriet: et qui credit in me, non
- ^{26,29.} 36 sitiet umquam. Sed dixi vobis quia et vidi-
- ^{17,6-8. Mt 11,28.} 37 stis me, et non creditis. Omne, quod dat
- ^{4,34. Mt 26,29.} 38 ad me, non eiiciam foras: quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed
- ^{10,28,29; 17,12.} 39 voluntatem eius, qui misit me. Haec est autem voluntas eius, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.
- ^{5,29; 11,24.} 40 Haec est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam aeternam, et
61. 41 ego resuscitabo eum in novissimo die. Mur-

31 > manna manduc.

33 Dei] ~~et~~ verus | > descend. de caelo

35 ~~et~~ ei | umq.] ~~et~~ in aeternum

36 ~~et~~ credidistis

39 illum

40 aut.] enim | > resusc. ego

murabant ergo Iudaei de illo, quia dixisset:
 Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi,
 et dicebant: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, 42 L 4,22.
 cuius nos novimus patrem, et matrem? Quo-
 modo ergo dicit hic: Quia de caelo descendi?
 Respondit ergo Iesus, et dixit eis: Nolite mur- 43
 murare in invicem: nemo potest venire ad 44 66.
 me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum:
 et ego resuscitabo eum in novissimo die. Est 45 In 54,12.
 scriptum in Prophetis: Et erunt omnes doci- Jr 31,33,34.
 biles Dei. Omnis, qui audivit a Patre, et
 didicit, venit ad me. Non quia Patrem vidit 46 1,18.
 quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit
 Patrem. Amen, amen dico vobis: Qui credit 47 2,16.
 in me, habet vitam aeternam. Ego sum panis 48 35.
 vitae. Patres vestri manducaverunt manna in 49 31,32.
 deserto, et mortui sunt. Hic est panis de 50 1 K 10,3,5.
 caelo descendens: ut si quis ex ipso mandu-
 caverit, non moriatur. Ego sum panis vivus, 51 H 10,5,10.
 qui de caelo descendi. Si quis manducaverit
 ex hoc pane, vivet in aeternum: et panis,
 quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.
 Litigabant ergo Iudaei ad invicem, dicentes: 52 60.
 Quomodo potest hic nobis carnem suam,
 dare ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: 53 5,26; 4,14.
 Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis
 carnem Filii hominis, et biberitis eius sangui-
 nem, non habebitis vitam in vobis. Qui 54

41 — vivus

49 > in des. manna

51 (C inc. v. 52 Si quis et numerat 53—72 pro 52—71)

52 > carn. suam nob. dare

53 habetis

- manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam: et ego resuscitabo
 55 eum in novissimo die. Caro enim mea, vere ⁶⁷₁
 est cibus: et sanguis meus, vere est potus.
 15.4. 56 qui manducat meam carnem, et bibit meum ⁶⁸₁₀
 1 J 3,24; 2,24. 57 sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut
 misit me vivens Pater, et ego vivo propter
 Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet
 58 propter me. Hic est panis, qui de caelo
 descendit. Non sicut manducaverunt patres
 vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat
 59 hunc panem, vivet in aeternum. Haec dixit
 60 in synagoga docens, in Capharnaum. Multi
 ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt:
 Durus est hic sermo, et quis potest eum
 41. 61 audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum
 quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit
 3,18. 62 eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis ⁶⁹₁
 Filium hominis ascendentem ubi erat prius? ⁷⁰₄
 2 K 3,6. 63 Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest
 1 P 3,18. quidquam. * verba, quae ego locutus sum ⁷¹₁₀
 13,11. 64 vobis, spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ⁷²₄
 ex vobis, qui non credunt. * Sciebat enim ab
 initio Iesus qui essent non credentes, et quis
 44. 65 traditurus esset eum. Et dicebat: Propterea ⁷³₁₀
 dixi vobis, quia nemo potest venire ad me,
 66 nisi fuerit ei datum a Patre meo. Ex hoc
 multi discipulorum eius abierunt retro: et
 11,8. L 22,28. 67 iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo
 Iesus ad duodecim: Numquid et vos vultis

60 — et

64 ~~et~~ — non 2°

⁵⁴₁ abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: 68 ⁶³.
 Domine, ad quem ibimus? verba vitae aeter-
 nae habes. et nos credidimus, et cognovimus 69 ^{1,49; 11,27.}
⁷⁵₁₀ quia tu es Christus Filius Dei. Respondit 70 ^{Mt 14,33; 16,16.}
 eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: et
 ex vobis unus diabolus est? Dicebat autem 71 ⁶⁴.
 Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat
 traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

Post haec autem ambulabat Iesus in 7 ^{5,18; 6,1.}
 Galilaeam, non enim volebat in Iudaeam
 ambulare: quia quaerebant eum Iudaei inter-
 ficere. Erat autem in proximo dies festus 2 ^{Lv 23,34.}
 Iudaeorum, Scenopogia. Dixerunt autem ad 3 ^{2,12. Mt 12,46.}
 eum fratres eius: Transi hinc, et vade in
 Iudaeam, ut et discipuli tui videant opera
 tua, quae facis. Nemo quippe in occulto 4 ^{Mt 12,16.}
 quid facit, et quaerit ipse in palam esse: si
 haec facis, manifesta teipsum mundo. Neque 5 ^{Mt 13,35.}
 enim fratres eius credebant in eum. Dicit 6 ^{2,4.}
 ergo eis Iesus: Tempus meum nondum ad-
 venit: tempus autem vestrum semper est
 paratum. Non potest mundus odisse vos: me 7 ^{15,18.}
 autem odit: quia ego testimonium perhibeo
 de illo quòd opera eius mala sunt. Vos 8
 ascendite ad diem festum hunc, ego autem
 non ascendo ad diem festum istum: quia meum
 tempus nondum impletum est. Haec cum dixis- 9
 set, ipse mansit in Galilaea. Ut autem as- 10

69 ~~et~~ credimus 70 elegi? ... est.
 71 ~~et~~ de iuda | ~~et~~ iscariotis ~~et~~ scariotis
 7,1 — autem 2 ~~et~~ scenopogia
 4 ~~et~~ quidquam ~~et~~ aliquid
 7 quod] quia
 8 — autem | ~~et~~ ascendam

cenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit
ad diem festum non manifeste, sed quasi in

11 occulto. Iudaei ergo quaerebant eum in die
47. Mt 27,68. 12 festo, et dicebant: Ubi est ille? Et murmur
multum erat in turba de eo. Quidam enim
dicebant: Quia bonus est. Alii autem dice-
9,22; 12,42; 13 bant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen
19,38. palam loquebatur de illo propter metum Iu-
daeorum.

87. 14 Iam autem die festo mediante, ascendit

Mt 12,54. 15 Iesus in templum, et docebat. Et mirabantur
L 2,47. Iudaei, dicentes: Quomodo hic litteras scit,

12,49. 16 cum non didicerit? Respondit eis Iesus, et
dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius,

17 qui misit me. Si quis voluerit voluntatem
eius facere: cognoscet de doctrina, utrum ex

5,41—44. 18 Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a
semetipso loquitur, gloriam propriam quaerit.
qui autem quaerit gloriam eius, qui misit

5,47. Act 7,58.

5,16.18.

R 2,17—29.

Mc 3,21 a.

8,48.52; 10,20.

19 est. Nonne Moyses dedit vobis legem: et
20 nemo ex vobis facit legem? Quid me quae-

ritis interficere? Respondit turba, et dixit:
Daemonium habes: quis te quaerit inter-

5,16. 21 ficere? Respondit Iesus, et dixit eis: Unum

Gen 17,10—12. 22 opus feci, et omnes miramini. Propterea
Lv 12,3 a. Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia

ex Moyse est, sed ex patribus) et in sabbato

5,8. 23 circumciditis hominem. Si circumcisionem
accipit homo in sabbato, ut non solvatur

lex Moysi: mihi indignamini quia totum

12 ~~et~~ multus | > de eo erat in t.

17 ~~et~~ meipso (de ~~et~~ hic et 4; 8, 18 dubitari potest)

18 eum] illum

19 legem? . . . legem.

hominem sanum feci in sabbato? Nolite 24 8,15.
iudicare secundum faciem, sed iustum iudi-
cium iudicate. Dicebant ergo quidam ex 25 1.19. 5,18.
Ierosolymis: Nonne hic est, quem quaerunt
interficere? Et ecce palam loquitur, et nihil 26
ei dicunt. Numquid vere cognoverunt prin-
cipes quia hic est Christus? Sed hunc scimus 27 41.
unde sit: Christus autem cum venerit, nemo
⁷⁶/₉ scit unde sit. Clamabat ergo Iesus in templo 28
docens, et dicens: Et me scitis, et unde sim
scitis: et a me ipso non veni, sed est verus,
qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio 29 Mt 11,27.
eum: quia ab ipso sum, et ipse me misit.
⁷⁷/₁ Quaerebant ergo eum apprehendere: et nemo 30 8,30; 13,1.
misit in illum manus, quia nondum venerat L 22,53.
⁷⁸/₁₀ hora eius. De turba autem multi credide- 31 8,30; 10,42;
runt in eum, et dicebant: Christus cum ve- 11,45; 12,42.
nerit, numquid plura signa faciet quàm quae
hic facit? Audierunt Pharisei turbam mur- 32
⁷⁹/₁ murantem de illo haec: *et miserunt prin-
cipes, et Pharisei ministros ut apprehenderent
⁸⁰/₁₀ eum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum 33 12,28.
tempus vobiscum sum: et vado ad eum, qui
⁸¹/₁₀ me misit. Quaeritis me, et non invenietis: 34 8,21; 12,36;
et ubi ego sum, vos non potestis venire. 17,24.
Dixerunt ergo Iudaei ad semetipsos: Quò 35 12,20.
hic iturus est, quia non inveniemus eum? Jo 1,1. 1 P 1,1.
numquid in dispersionem Gentium iturus est,
et docturus Gentes? Quis est hic sermo, quem 36
dixit: Quaeritis me, et non invenietis: et
ubi sum ego, vos nos potestis venire?

28 > doc. in templo iesus

33 — eis | > misit me

34 quaeritis | > sum ego

35 se ipsos

36 quaeritis

14. 4,10.14. 37 In novissimo autem die magno festivitatis
Lv 23,36.
Is 44,3; 55,1; 58,11. 38 stabat Iesus, et clamabat, dicens: Si quis
Ex 47,1:12. 38 sitit, veniat ad me, et bibat. Qui credit in
Zch 13,1; 14,8. me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre
Joel 3,1.28. 39 eius fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de
20,32. Spiritu, quem accepturi erant credentes in
Act 5,32. eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia
16,7. 2 K 8,17. 40 Iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo
6,14. Dt 18,15. 40 turba cum audissent hos sermones eius, dice-
1,46. 41 bant: Hic est vere propheta. Alii dicebant:
Hic est Christus. * Quidam autem dicebant: ⁸³/₇
2 Sm 7,12. 42 Numquid a Galilaea venit Christus? Nonne
Mch 5,1. Scriptura dicit: Quia ex semine David, et de
Mt 2,5,6; 22,42. Bethlehem castello, ubi erat David, venit
Ps 89,4 s. 43 Christus? Dissensio itaque facta est in turba ⁸⁴/₁₀
9,16. 44 propter eum. Quidam autem ex ipsis vole-
30. 44 bant apprehendere eum: sed nemo misit super ⁸⁵/₁
82. 45 eum manus. Venerunt ergo ministri ad Ponti-
fices, et Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare ⁸⁶/₁₀
Mt 7,28.29. 46 non adduxistis illum? Responderunt ministri:
Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.
12. Mt 27,68. 47 Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid et
12,42. 48 vos seducti estis? Numquid ex principibus
aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis?
49 sed turba haec, quae non novit legem, male-
3,1.2. 50 dicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille, qui
venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:
Dt 1,16.17; 19,15. 51 Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi
prius audierit ab ipso, et cognoverit quid

38 dixit 39 non enim | fuerat gl.

41 > christus venit

44 eum] illum

45 illum] eum

48 > aliq. ex princ.

50 dicit

51 > aud. ab ipso prius

faciat? Responderunt, et dixerunt ei: Num- 52 ^{41. 1,46.}
quid et tu Galilaeus es? Scrutare Scrip- ^{Mt 4,14—16.}
turas, et vide quia a Galilaea propheta non
surgit. Et reversi sunt unusquisque in 53 ^{L 21,37 a.}
domum suam.

Iesus autem perrexit in montem Oliveti: 8
et diluculo iterum venit in templum, et omnis 2
populus venit ad eum, et sedens docebat eos.
Adducunt autem Scribae, et Pharisei mu- 3
lierem in adulterio deprehensam: et statue-
runt eam in medio, ¹ et dixerunt ei: Magister, 4
haec mulier modo deprehensa est in adulterio.
In lege autem Moyses mandavit nobis huius- 5 ^{Lv 20,10.}
modi lapidare. Tu ergo quid dicis? ^{Dt 22,22—24.} ^{Mt 22,15.} 6
autem dicebant tentantes eum, ut possent
accusare eum. Iesus autem inclinans se deor-
sum, digito scribebat in terra. Cum ergo 7 ^{Dt 17,7.}
perseverarent interrogantes eum, erexit se,
et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum,
primus in illam lapidem mittat. Et iterum 8
se inclinans, scribebat in terra. Audientes 9 ^{Mt 22,22.} ^{R 2,22.}
autem unus post unum exhibant, incipientes a
senioribus: et remansit solus Iesus, et mulier
in medio stans. Erigens autem se Iesus, dixit 10
ei: Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo
te condemnavit? Quae dixit: Nemo, Domine. 11 ^{5,14.}
Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo:
Vade, et iam amplius noli peccare.

52 — scripturas | > proph. a galil.

8,6 haec

7 ergo] autem

9 ~~5~~ aut. haec | exhibant | — Iesus

10 — qui te accus.

11 > ampl. iam

- In 49,6. 1,5.9. 12 Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens:
 12,46. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non
 Mt 5,14. ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae.
 13 Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te ipso
 testimonium perhibes: testimonium tuum non
 5,31. 14 est verum. Respondit Iesus, et dixit eis: Et
 si ego testimonium perhibeo de meipso, verum
 est testimonium meum: quia scio unde veni,
 et quò vado: vos autem nescitis unde venio,
 7,34; 12,47. 15 aut quò vado. Vos secundum carnem iudi-
 29. 16 catis: ego non iudico quemquam: ¹ et si iu-
 dico ego, iudicium meum verum est, quia
 solus non sum: sed ego, et qui misit me,
 Dt 17,6; 19,15. 17 Pater. Et in lege vestra scriptum est, quia
 1 J 5,9. 18 duorum hominum testimonium verum est. Ego
 sum, qui testimonium perhibeo de me ipso:
 et testimonium perhibet de me, qui misit me,
 14,7. 19 Pater. Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus?
 *Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Pa-
 trem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem
 7,30; 13,1. 20 meum sciretis. Haec verba locutus est Iesus ⁸⁸
 L 22,53. in gazophylacio, docens in templo: et nemo ap-
 prehendit eum, quia necdum venerat hora eius.
 7,34; 13,33. 21 Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, ⁸⁸
 Prv 1,28. et quaeritis me, et in peccato vestro morie-
 mini. Quò ego vado, vos non potestis venire.
 7,35. 22 Dicebant ergo Iudaei: Numquid interficiet se-
 metipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non
 3,31. 23 potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum
 estis, ego de supernis sum. Vos de mundo
 24 hoc estis, ego non sum de hoc mundo: Dixi
 ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris:

12 ambulabit		lucem
13 te teipso		16 > me misit
20 — Iesus		21 quaeritis
22 dicit		23 de de superius

si enim non credideritis quia ego sum, moriemini
 in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? 25 14.
 Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor vobis.
 Multa habeo de vobis loqui, et iudicare. sed qui 26 38. 12,49.
 me misit, verax est: et ego quae audiui ab eo,
 haec loquor in mundo. Et non cognoverunt 27
 quia Patrem eius dicebat Deum. Dixit ergo 28 3,14; 12,82.
 eis Iesus: Cum exaltaveritis Filium hominis,
 tunc cognoscetis quia ego sum, et a meipso
 facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec
 loquor: et qui me misit, mecum est, et non 29 16. Mt 27,46.
 reliquit me solum: quia ego quae placita sunt
 ei, facio semper. Haec illo loquente, multi 30 7,31; 10,42;
 crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad 31 12,11.42.
 eos, qui crediderunt ei, Iudaeos: Si vos man-
 seritis in sermone meo, vere discipuli mei
 eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas 32
 liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abra- 33 Mt 8,9.
 hae sumus, et nemini servivimus umquam: Neh 9,36.
 quomodo tu dicis: Liberi eritis? Respondit 34 8 6,16.20.
 eis Iesus: Amen, amen dico vobis: quia 1 J 3,8.
 omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.
 servus autem non manet in domo in aeter- 35 G 4,30.
 num: filius autem manet in aeternum. si 36 2 6,18.22.
 ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis.
 Scio quia filii Abrahae estis: sed quaeritis me 37
 interficere, quia sermo meus non capit in
 vobis. Ego quod vidi apud Patrem meum, 38
 loquor: et vos quae vidistis apud patrem
 vestrum, facitis. Responderunt, et dixerunt ei: 39 Mt 8,9.

25 qui] quia 26 > misit me

27 eius] eis | — Deum

29 — et 2° 35 — autem 2°

36 > filius vos

38 — meum

- Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus:
 Si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite.
 40 Nunc autem quaeritis me interficere, hominem,
 qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui
 a Deo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis
 opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos
 ex fornicatione non sumus nati: unum patrem
 J 5,1. 42 habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus: Si
 Deus pater vester esset: diligeretis utique me.
 ego enim ex Deo processi, et veni: neque
 12,39. 43 enim a me ipso veni, sed ille me misit. Quare
 Mt 12,34; 36,73. R 8,7. loquelam meam non cognoscitis? Quia non
 1 J 3,8—10. 44 potestis audire sermonem meum. Vos ex
 Gn 3,4. patre diabolo estis: et desideria patris vestri
 2 P 2,4. vultis facere. ille homicida erat ab initio, et
 in veritate non stetit: quia non est veritas
 in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis
 L. 22,67. 45 loquitur, quia mendax est, et pater eius. Ego
 autem si veritatem dico, non creditis mihi.
 2 K 5,21. 46 'Quis ex vobis arguet me de peccato? Si
 1 P 2,32. veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
 18,37. 47 'Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea
 1 J 4,6. vos non auditis, quia ex Deo non estis.
 7,20. Mc 3,21 a. 48 Responderunt ergo Iudaei, et dixerunt ei:
 Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus
 49 es tu, et daemonium habes? Respondit
 Iesus: Ego daemonium non habeo: sed
 honorifico Patrem meum, et vos inhono-
 5,41. 50 rastis me. Ego autem non quaero glo-
 5,24; 6,40,47; 11,25. 51 riam meam: est qui quaerat, et iudicet.
 Amen, amen dico vobis: si quis sermonem

42 ~~ex~~ me ipso 45 si] quia
 46 arguit | — vobis | quare vos
 47 > est ex deo 48 resp. igitur
 49 inhonoratis
 50 quaerit et iudicat

meum servaverit, mortem non videbit in
aeternum. Dixerunt ergo Iudaei: Nunc cogno- 52 Mc 9,1.
vimus quia daemonium habes. Abraham mor-
tuus est, et Prophetæ: et tu dicis: Si quis
sermonem meum servaverit, non gustabit
mortem in aeternum. Numquid tu maior es 53 4,12.
patre nostro Abraham, qui mortuus est? et
Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis?
Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, 54
gloria mea nihil est: est Pater meus, qui
glorificat me, quem vos dicitis quia Deus
vester est, ¹ et non cognovistis eum: ego 55 7,28.
Mt 26,72.
autem novi eum: Et si dixero quia non scio
eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio
eum, et sermonem eius servo. Abraham pater 56 1 P 1,8.
vester exultavit ut videret diem meum: vidit,
et gavisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum: 57
Quinquaginta annos nondum habes, et Abra-
ham vidisti? Dixit eis Iesus: Amen, amen 58 28.
dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.
Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum: 59 10,81.
Iesus autem abscondit se, et exivit de templo.

Et praeteriens Iesus vidit hominem cae- 9 Act 3,2; 14,8.
cum a nativitate: et interrogaverunt eum 2 L 18,2.
Ex 20,5.
discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic,
aut parentes eius, ut caecus nasceretur?
Respondit Iesus: Neque hic peccavit, neque 3 11,4.
parentes eius: sed ut manifestentur opera
Dei in illo. Me oportet operari opera 4 5,17,20; 11,9.
eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest operari.
quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. 5 8,12; 12,35.
Haec cum dixisset, expuit in terram, et fecit 6 Mc 8,28.

54 ¶ ergo | d. noster 56 et vidit
9,1 — Iesus 2 disc. sui
5 > in mundo sum

- lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos
 5,9. 7 eius,¹ et dixit ei: Vade, lava in natatoria
 Siloe (quod interpretatur Missus.) Abiit ergo,
 8 et lavit, et venit videns. Itaque vicini, et
 qui viderant eum prius quia mendicus erat,
 dicebant: Nonne hic est, qui sedebat, et
 9 mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est.
 Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei.
 10 Ille vero dicebat: Quia ego sum. ¹ Dicebant
 11 ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Re-
 spondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum
 fecit: et unxit oculos meos, et dixit mihi:
 Vade ad natatoria Siloe, et lava. Et abiit, et
 12 lavi, et video. Et dixerunt ei: Ubi est ille?
 13 Ait: Nescio. ¹ Adducunt eum ad Phariseos,
 5,9. 14 qui caecus fuerat. Erat autem sabbatum
 quando lutum fecit Iesus, et aperuit oculos
 15 eius. Iterum ergo interrogabant eum Phari-
 saei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis:
 Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et
 81.38. 7,43. 16 video. Dicebant ergo ex Phariseis quidam:
 8,2. Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non
 custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest
 homo peccator haec signa facere? Et scisma
 4,19. 17 erat inter eos. Dicunt ergo caeco iterum:
 Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos
 tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.
 18 Non crediderunt ergo Iudaei de illo, quia
 caecus fuisset et vidisset, donec vocaverunt

6 levit 7 ~~et~~ vade et | siloae, et 11 8 videbant
 9 (~~et~~ inc. v. Alii autem) | ei] eius | — vero
 10 > oculi tibi
 11 natatoriam | ~~et~~ ^{et} — et 5° | vidi
 12 — Et | est? ille ait
 13 > pos. mihi
 14 qui] quia | — autem | ~~et~~ ^{et} schisma | in eis
 17 de eo

parentes eius, qui viderat: et interrogaverunt 19
 eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos
 dicitis quia caecus natus est? Quomodo ergo
 nunc videt? Responderunt eis parentes eius, 20
 et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster,
 et quia caecus natus est: quomodo autem 21
 nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuit
 oculos, nos nescimus: ipsum interrogate:
 aetatem habet, ipse de se loquatur. Haec 22 ^{7,18; 12,42.}
 dixerunt parentes eius, quoniam timebant ^{16,2.}
 Iudaeos: iam enim conspiraverant Iudaei, ut
 si quis eum confiteretur esse Christum, extra
 synagogam fieret. Propterea parentes eius 23
 dixerunt: Quia aetatem habet, ipsum inter-
 rogate. Vocaverunt ergo rursum hominem, 24 ^{Jos 7,19.}
 qui fuerat caecus, et dixerunt ei: Da gloriam
 Deo. nos scimus quia hic homo peccator est.
 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: 25
 unum scio, quia caecus cum essem, modo
 video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? 26
 quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: 27
 Dixi vobis iam, et audistis: quid iterum vultis
 audire? numquid et vos vultis discipuli eius
 fieri? Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: 28
 Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi
 discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi 29
 locutus est Deus: hunc autem nescimus
 unde sit. Respondit ille homo, et dixit eis: 30
 In hoc enim mirabile est quia vos nescitis
 unde sit, et aperuit meos oculos: scimus 31 ^{Is 1,15.}
 autem quia peccatores Deus non audit: sed ^{Prv 15,29.}
^{Act 10,35,}

22 quia | — esse

25 — eis

28 — ergo | sis] es

- si quis Dei cultor est, et voluntatem eius
 32 facit, hunc exaudit. A saeculo non est audi-
 16. 33 tum quia quis aperuit oculos caeci nati. Nisi
 esset hic a Deo, non poterat facere quid-
 2. Ps 51,7. 34 quam. Responderunt, et dixerunt ei: In pec-
 catis natus es totus, et tu doces nos? Et
 35 eiecerunt eum foras. Audivit Iesus quia
 eiecerunt eum foras: et cum invenisset eum,
 36 dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Respondit
 ille, et dixit: Quis est, Domine, ut credam in
 4,26; 10,25. 37 eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et
 38 qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait:
 Credo Domine. Et procidens adoravit eum.
 Mt 18,11—15. 39 Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc
 L 2,34. mundum veni: ut qui non vident videant, et
 Mt 28,26; 40 qui vident caeci fiant. Et audierunt quidam
 15,14. ex Phariseis, qui cum ipso erant, et dixerunt
 Prv 26,12. 41 ei: Numquid et nos caeci sumus? Dixit eis
 Iesus: Si caeci essetis, non haberetis pec-
 catum. nunc vero dicitis: Quia videmus. Pec-
 10 catum vestrum manet. Amen, amen dico
 vobis: qui non intrat per ostium in ovile
 ovium, sed ascendit aliunde: ille fur est,
 2 et latro. Qui autem intrat per ostium,
 3 pastor est ovium. Huic ostiarius aperit,
 et oves vocem eius audiunt, et proprias
 4 oves vocat nominatim, et educit eas. Et
 cum proprias oves emiseric, ante eas vadit:
 et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem
 27. 5 eius. Alienum autem non sequuntur, sed

32 > aperuit quis

39 — Et 1° | ~~2°~~ ei Iesus

40 — quidam

10,5 sequuntur ... fugient

fugiant ab eo: quia non noverunt vocem alie-
 norum. ¹ Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi 6 10,25.
 autem non cognoverunt quid loqueretur eis. Ps 118,20.
 Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico 7 14,6.
 vobis, quia ego sum ostium ovium. Omnes 8 Mt 7,13,14.
 quotquot venerunt, fures sunt, et latrones, Jr 28,1,2.
 et non audierunt eos oves. Ego sum ostium. 9 Ps 118,20.
 Per me si quis introierit, salvabitur: et ingre- 14,6. 1 K 8,15.
 dietur, et egredietur, et pascua inveniet. Fur 10
 non venit nisi ut furetur, et mactet, et perdat.
 Ego veni ut vitam habeant, et abundantius
 habeant. ¹ Ego sum pastor bonus. Bonus 11 Ps 23,1.
 pastor animam suam dat pro ovibus suis. L 15,4-7.
 Mercenarius autem, et qui non est pastor, 12 Is 40,11.
 cuius non sunt oves propriae, videt lupum Ez 34,11-23;
 venientem, et dimittit oves, et fugit: et lupus 37,24.
 rapit, et dispergit oves: mercenarius autem 13 15,15. Mt 10,16.
 fugit, quia mercenarius est, et non pertinet Act 20,29.
 ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus: 14 T 2,19.
 et cognosco meas, et cognoscunt me meae.
 Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem: 15 Mt 11,27.
 * et animam meam pono pro ovibus meis.
 Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc 16 Ez 37,24; 34,23.
 ovili: et illas oportet me adducere, et 11,52.
 vocem meam audient, et fiet unum ovile, 1 P 2,25.
 et unus pastor. Propterea me diligit Pater: 17 K 4,5.
 quia ego pono animam meam, ut iterum
 sumam eam. Nemo tollit eam a me: sed 18 3,26.
 ego pono eam a meipso, et potestatem 19,11.
 habeo ponendi eam: et potestatem ha-
 beo iterum sumendi eam. Hoc mandatum

6 eis] illis 8 et 2°] sed
 11 — suis 12 — autem
 14 * cognosco oves 15 — meis
 17 > pater diligit
 18 — et 1°

- 7,48; 9,16. 19 accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta
 7,20; 8,48. 20 est inter Iudaeos propter sermones hos. Dice-
 Mc 8,21 n.
 Act 26,24. bant autem multi ex ipsis: Daemonium habet,
 21 et insanit: quid eum auditis? Alii dicebant:
 Haec verba non sunt daemonium habentis:
 numquid daemonium potest caecorum oculos
 aperire?
- 1 Mc 4,59. 22 Facta sunt autem Encaenia in Ierosolymis:
 Act 3,11; 5,12. 23 et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo,
 24 in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo
 L 22,67. eum Iudaei, et dicebant ei: Quousque animam
 nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis
 4,26; 5,38. 25 palam. Respondit eis Iesus: Loquor vobis,
 9,37. et non creditis. opera, quae ego facio in no-
 mine Patris mei, haec testimonium perhibent
 6,64; 8,45. 26 de me: sed vos non creditis, quia non estis
 3,4. 8,47. 27 ex ovibus meis. Oves meae vocem meam
 audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur
 5,28; 6,89. 28 me: et ego vitam aeternam do eis: et non
 17,12; 18,9. peribunt in aeternum, et non rapiet eas quis-
 29 quam de manu mea. Pater meus quod dedit
 mihi, maius omnibus est: et nemo potest
 30 rapere de manu Patris mei. Ego, et Pater
 8,59. 31 unum sumus. Sustulerunt ergo lapides Iu-
 32 daei, ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus:
 Multa bona opera ostendi vobis ex Patre
 meo, propter quod eorum opus me lapi-
 5,18. Mt 26,65. 33 datis? Responderunt ei Iudaei: De bono
 opere non lapidamus te, sed de blasphe-
 mia: et quia tu homo cum sis, facis
 Ps 82,6. 34 teipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne

22 encenia

31 — ergo

32 > opera bona

33 ☞ Iudei

scriptum est in lege vestra: quia Ego dixi,
 dii estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo 35 Mt 5,17.18.
 Dei factus est, et non potest solvi scriptura:
 quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, 36 5,17—20.
 vos dicitis: Quia blasphemias: quia dixi, Fi- L 1,35.
 lius Dei sum? Si non facio opera Patris 37
 mei, nolite credere mihi. Si autem facio: et 38 14,11.
 si mihi non vultis credere, operibus credite,
 ut cognoscatis, et credatis quia Pater in me
 est, et ego in Patre. Quaerebant ergo eum 39 8,59. L 4,80.
 apprehendere: et exivit de manibus eorum.

Et abiit iterum trans Iordanem in eum 40 1,38.
 locum, ubi erat Ioannes baptizans primum:
 et mansit illic: et multi venerunt ad eum, 41
 et dicebant: Quia Ioannes quidem signum
 fecit nullum. Omnia autem quaecumque dixit 42 8,30.
 Ioannes de hoc, vera erant. Et multi credi-
 derunt in eum.

Erat autem quidam languens Lazarus a 11 L 10,38.39.
 Bethania, de castello Mariae, et Marthae
 sororis eius. (Maria autem erat, quae unxit 2 12,3.
 Dominum unguento, et extersit pedes eius
 capillis suis: cuius frater Lazarus infirma-
 batur.) Miserunt ergo sorores eius ad eum 3
 dicentes: Domine, ecce quem amas infir-
 matur. Audiens autem Iesus dixit eis: In- 4 9,3.
 firmitas haec non est ad mortem, sed pro
 gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.
 Diligebat autem Iesus Martham, et sororem 5
 eius Mariam, et Lazarum. Ut ergo audivit 6
 quia infirmabatur, tunc quidem mansit in

38 > in me est pater
 40 iordanem
 11,1 & sororum
 3 — eius

- 7 eodem loco duobus diebus. deinde post haec dixit discipulis suis: Eamus in Iudaeam iterum.
- 8 Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quaerebant te Iudaei lapidare, et iterum vadis illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt horae diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit,
- 9 quia lucem huius mundi videt: si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est
- 10 in eo. Haec ait, et post haec dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, salvus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est: et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. sed eamus ad eum.
- 11 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo. Venit itaque Iesus: et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. (Erat autem Bethania iuxta Ierosolimam quasi stadiis quindecim.) Multi autem ex Iudaeis venerant ad Martham, et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: sed et nunc scio quia quaecumque

7 dicit 8 > lapid. iudaei
 9 > horae sunt 10 — in 1°
 11 post hoc dicit | exsuscitem
 14 > dixit eis Iesus
 16 ut] ~~et~~
 18 hierosolyma

poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi 23
 Iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: 24 ^{5,39; 6,40.}
 Scio quia resurget in resurrectione in novis-
 simo die. Dixit ei Iesus: Ego sum resur- 25
 rectione, et vita: qui credit in me, etiam si
 mortuus fuerit, vivet: et omnis, qui vivit, et 26 ^{5,24; 8,51.}
 credit in me, non morietur in aeternum.
 Credis hoc? Ait illi: Utique Domine, ego 27 ^{6,40.}
 credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi,
 qui in hunc mundum venisti. Et cum haec 28
 dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem
 suam silentio, dicens: Magister adest, et
 vocat te. Illa ut audivit, surgit cito, et venit 29
 ad eum: nondum enim venerat Iesus in 30 ^{20.}
 castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi
 occurrerat ei Martha. Iudaei ergo, qui erant 31
 cum ea in domo, et consolabantur eam, cum
 vidissent Mariam quia cito surrexit, et exiit,
 secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad
 monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo, cum 32 ^{21.}
 venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit
 ad pedes eius, et dicit ei: Domine, si fuisses
 hic, non esset mortuus frater meus. Iesus 33 ^{12,21.}
 ergo, ut vidit eam plorantem, et Iudaeos,
 qui venerant cum ea, plorantes, infremuit
 spiritu, et turbavit seipsum, et dixit: Ubi 34
 posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, et
 vide. Et lacrymatus est Iesus. Dixerunt 35 ^{L 19,41.}
 ergo Iudaei: Ecce quomodo amabat eum. 36
 Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat 37
 hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut

27 — vivi | — hunc

29 & surrexit 31 ergo] igitur

32 dixit 33 fremuit

37 > dix. ex ipsis | — nati | ut et

- Mt 27,60. 38 hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum. erat autem spelunca: et lapis superpositus
- 20,1. 39 erat ei. ¹ Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius, qui mortuus fuerat: Domine, iam foetet, quadriduanus est enim.
- 4.23.25.26. 40 Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si
- 1 Rg 18,26 a. 41 credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam
- 12,30. 42 audisti me. ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat,
- Act 14,10. 43 dixi: ut credant quia tu me misisti. Haec cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare veni
- 44 foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Solvite
- 45 eum, et sinite abire. Multi ergo ex Iudaeis, qui venerant ad Mariam, et Martham, et viderant quae fecit Iesus, crediderunt in eum.
- 46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisaeos, et dixerunt eis quae fecit Iesus. Collegerunt ergo Pontifices et Pharisei concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic
- 48 homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: et venient Romani, et tollent nostrum locum, et gentem.
- 49 Unus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos
- 18,14. 50 nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro

39 quadriduanus | > enim est

44 dicit | > eis Iesus

45 — et Martham | — Iesus

48 nostrum et l.

49 Caiaphas cum 50 nobis

populo, et non tota gens pereat. Hoc autem 51 Gn. 50,20.
Ex 28,30.
Nu 27,21.
a semetipso non dixit: sed cum esset Ponti-
fex anni illius, prophetavit, quòd Iesus mori-
turus erat pro gente, et non tantum pro 52 10,16. 1 J 2,2.
Mt 12,30.
gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi,
⁹⁶ congregaret in unum. Ab illo ergo die cogita- 53
⁴ verunt ut interficerent eum.

Iesus ergo iam non in palam ambulabat 54
apud Iudaeos, sed abiit in regionem iuxta
desertum, in civitatem, quae dicitur Ephrem,
⁹⁶ et ibi morabatur cum discipulis suis. Proxi- 55 2 Chr 30,17.
Mc 10,32.
Act 21,24,26.
2,18; 6,4.
¹ mum autem erat Pascha Iudaeorum: * et
⁹⁷ ascenderunt multi Ierosolymam de regione
¹⁰ ante Pascha, ut sanctificarent se ipsos. Quae- 56 12,9.
rebant ergo Iesum: et colloquebantur ad in-
vicem, in templo stantes: Quid putatis, quia
non venit ad diem festum? Dederant autem
Pontifices, et Pharisei mandatum, ut si quis
cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehen-
dant eum.

Iesus ergo ante sex dies Paschae venit 12 1-8:
Mt 26,6-13.
Mc 14,3-9.
11,1,48.
Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem
⁹⁶ suscitavit Iesus. Fecerunt autem ei coenam 2 L 10,40.
¹ ibi: et Martha ministrabat, Lazarus vero
unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria 3 L 7,38.
ergo accepit libram unguenti nardi pistici,
pretiosi, et unxit pedes Iesu, et extersit
pedes eius capillis suis: et domus impleta
est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex 4
discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum

51 quod] quia 52 sed et ut
55 hierosolyma 56 veniat
12,1 > fuerat lazarus
3 > cap. suis ped. eius
4 dicit | scariotis

- 5 traditurus: Quare hoc unguentum non vaeniit
 L 8,8. 6 trecentis denariis, et datum est egenis? Dixit
 18,29. autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad
 eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea,
 7 quae mittebantur, portabat. Dixit ergo Iesus:
 Sinite illam ut in diem sepulturae meae servet
 Dt 15,11. 8 illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum:
 11,56 a. 9 me autem non semper habetis. Cognovit ergo ⁹⁹/₁₀
 turba multa ex Iudaeis quia illic est: et vene-
 runt, non propter Iesum tantum, sed ut La-
 zarum viderent, quem suscitavit a mortuis.
 10 Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut
 11 et Lazarum interficerent: quia multi propter
 illum abibant ex Iudaeis, et credebant in
 Iesum.
 12 In crastinum autem turba multa, quae ¹⁰⁰/₁
 Mt 21,1—11. 12 venerat ad diem festum, cum audissent quia
 Mc 11,1—10.
 L 19,29—40. venit Iesus Ierosolymam: acceperunt ramos
 Ps 118,25,26. 13 palmarum, et processerunt obviam ei, et
 Lv 23,40.
 6,15. clamabant:
 Hosanna,
 benedictus, qui venit in nomine Domini,
 Rex Israel.
 zch 9,9. 14 Et invenit Iesus asellum, et sedit super eum, ¹⁰¹/₇
 sicut scriptum est:
 15 Noli timere filia Sion:
 ecce rex tuus venit
 sedens super pullum asinae.
 7,39. 16 Haec non cognoverunt discipuli eius primum: ¹⁰²/₁₀
 2,22; 14,26. sed quando glorificatus est Iesus, tunc re-
 cordati sunt quia haec erant scripta de eo:
 17 et haec fecerunt ei. Testimonium ergo
 perhibebat turba, quae erat cum eo quando

Lazarum vocavit de monumento, et suscitavit eum a mortuis. Propterea et obviam venit 18 ¹⁸. ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad se- 19 ^{11,48}. metipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

Erant autem quidam Gentiles ex his, qui 20 ^{7,35; 11,55}. ascenderant ut adorarent in die festo. Hi 21 ^{1,44}. ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a ^{L 19,3; 18,8}. Bethsaida Galilaeae, et rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Venit 22

¹⁰³/₄ Philippus, et dicit Andreae: Andreas rursum, 23 ^{14,19}. et Philippus dixerunt Iesu. Iesus autem re-

¹⁰⁴/₁₀ spondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis. Amen, amen dico vobis, nisi 24 ^{B 14,9}. ^{I K 15,36}.

granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit; ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. ¹⁰⁵/₈ Qui amat 25 ^{Mt 10,39}. animam suam, perdet eam: et qui odit animam ^{L 14,26; 17,33}. suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit

¹⁰⁶/₁₀ eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur: et 26 ^{14,3; 17,24}. ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si

¹⁰⁷/₄ quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. Nunc anima mea turbata est. 27 ^{Ps 6,4; 42,6}. ^{Mt 26,38}. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac

¹⁰⁸/₁₀ hora. * Sed propterea veni in horam hanc. ¹ Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox 28 ^{1,51; 5,37}. ^{Mt 3,17; 17,5}. de caelo: Et clarificavi, et iterum clarificabo.

Turba ergo, quae stabat, et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus, et 30 ^{11,43}. dixit: Non propter me haec vox venit, sed

19 — ? 20 > gent. quidam 22 dicunt
23 glorificetur 24 (C inc. v. 25 ipsum sol.)
27 > hora hac 28 > tuum nomen | 29 caelo dicens
29 > fact. esse | 30 Alii autem 30 > vox haec

- 14,80; 16,11. 31 propter vos. Nunc iudicium est mundi: nunc
L 10,18.
8,28; 17,24. 32 princeps huius mundi eiicietur foras. Et ego
si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad
33 me ipsum. (hoc autem dicebat, significans
Ps 110,4 34 qua morte esset moriturus.) Respondit ei
Is 9,7. Dn 7,14.
turba: Nos audivimus ex lege, quia Christus
manet in aeternum: et quomodo tu dicis,
Oportet exaltari Filium hominis? Quis est
8,12; 9,5. 35 iste Filius hominis? Dixit ergo eis Iesus:
11,10.
1,5.
Adhuc modicum, lumen in vobis est. Ambu-
late dum lucem habetis, ut non vos tenebrae
comprehendant: et qui ambulat in tenebris,
E 5,8. 36 nescit quo vadat. Dum lucem habetis, credite
Mt 23,39.
in lucem, ut filii lucis sitis. Haec locutus
est Iesus: et abiit, et abscondit se ab eis.
37 Cum autem tanta signa fecisset coram eis,
Is 53,1. 38 non credebant in eum: ut sermo Isaiae
R 10,16.
prophetae impleretur, quem dixit: Domine,
quis credidit auditui nostro? et brachium
Is 6,9.10. 39 Domini cui revelatum est? Propterea non¹⁰⁹
Mt 13,14.15. poterant credere, quia iterum dixit Isaias:
Ac 28,26 s. 40 Excaecavit oculos eorum, et induravit cor
eorum: ut non videant oculis, et non intelli-
gant corde, et convertantur, et sanem eos.
Is 6,1. 41 Haec dixit Isaias, quando vidit gloriam eius,¹¹⁰
7,48; 9,32. 42 et locutus est de eo. Verumtamen et ex
principibus multi crediderunt in eum: sed
propter Phariseos non confitebantur, ut e
5,44. 43 synagoga non eiicerentur. dilexerunt enim
gloriam hominum magis, quàm gloriam
Mt 10,40. 44 Dei. Iesus autem clamavit, et dixit:¹¹¹
Qui credit in me, non credit in me,

32 ~~me~~ meipsum34 ~~Et~~ Et quis 35 > teneb. vos38 ~~—~~ — prophetas

40 > eorum cor | — non 2° 42 e] de

sed in eum, qui misit me. Et qui videt me, **45** ^{14,9.}
¹¹²
¹⁰ videt eum, qui misit me. Ego lux in mundum **46** ^{ss. 8,12.}
 veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris
 non maneat. Et si quis audierit verba mea, **47** ^{8,17. L 9,56.}
 et non custodierit: ego non iudico eum. non
 enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvi-
 ficem mundum. Qui spernit me, et non ac- **48** ^{L 10,16.}
 cipit verba mea: habet qui iudicet eum. ^{H 4,12.}
 sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum ^{Ap 19,16.}
 in novissimo die. Quia ego ex me ipso non **49**
 sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse
 mihi mandatum dedit quid dicam, et quid
 loquar. Et scio quia mandatum eius vita **50** ^{8,26.28.}
 aeterna est. Quae ergo ego loquor, sicut dixit
 mihi Pater, sic loquor.

Ante diem festum Paschae, sciens Iesus **13** ^{7,30; 8,30;}
 quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo
 ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in
 mundo, in finem dilexit eos. Et coena facta, **2** ^{L 22,3.}
 cum diabolus iam misisset in cor ut traderet
 eum Iudas Simonis Iscariotae: sciens quia **3** ^{8,35; 16,28.}
 omnia dedit ei Pater in manus, * et quia a ^{17,2.}
 Deo exivit, et ad Deum vadit: surgit a coena, **4** ^{Mt 11,29;}
 et ponit vestimenta sua: et cum accepisset ^{30,28.}
 linteam, praecinxit se. Deinde mittit aquam **5** ^{L 12,37.}
 in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum,
 et extergere linteo, quo erat praecinctus.
 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei **6** ^{1 P 5,3.}
 Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Re- **7**
 spondit Iesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu

⁴⁹ ⁸ meipso

^{13,1} diem autem | > eius hora

² corde | ⁸ Iscariotis ³⁰ scariotis, et ²⁶

⁵ ⁸ misit | pelvem

⁷ dicit

12. 8 nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in aeternum. Respondit ei Iesus: Si non laverō te, non
 9 habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed
 15,3. 10 et manus, et caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non
 6,64.70.71. 11 omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi
 12 omnes. Postquā ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua: cum recubisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
 Mt 23,8.10. 13 Vos vocatis me Magister, et Domine: et bene ¹¹⁶/₃
 L 22,27. 14 dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes ¹¹⁷/₁₀
 1 T 5,10. vestros, Dominus, et Magister: et vos debetis
 1 J 8,16. alter alterius lavare pedes. Exemplum enim
 Ph2,5. Kol8,13. 15 dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis,
 1 P 2,21. ita et vos faciatis. Amen, amen dico vobis: ¹¹⁸/₈
 Mt 10,24. 16 Non est servus maior Domino suo: neque
 Mt 7,24. apostolus maior est eo, qui misit illum. Si
 L 10,37. 17 haec scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de ¹¹⁹/₁₀
 Jc 1,25. 18 omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim:
 Ps 41,10. sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat
 14,29. 19 mecum panem, levabit contra me calcaneum
 suum. Amodo dico vobis, priusquā fiat: ut
 cum factum fuerit, credatis, quia ego sum.
 Mt 10,40. 20 Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem ¹²⁰/₁
 misero, me accipit: qui autem me accipit, ac-

8 > iesus ei | habes
 10 indig. ut lavet | sed] & et
 12 & — et | & sua et
 16 — est 2°
 18 impleatur | levavit
 19 > cred. c. f. fuerit

¹⁹¹ cipit eum, qui me misit. Cum haec dixisset 21 ^{21-30:}
⁴ Iesus, turbatus est spiritu: et protestatus est, ^{Mat 26,21-25.}
et dixit: Amen, amen dico vobis: Quia unus ^{Mc 14,18-21.}
¹²² ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad in- 22 ^{L 22,21-23.}
¹ vicem discipuli, haesitantes de quo diceret. ^{12,27.}
¹²³ Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius 23 ^{19,26; 20,2;}
¹⁰ in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Innuit 24 ^{21,7.20.}
ergo huic Simon Petrus, et dixit ei: Quis est,
de quo dicit? Itaque cum recubisset ille 25 ^{4,6.}
supra pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est?
Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctum 26
¹⁹⁴ panem porrexero. * Et cum intinxisset panem, ⁹
dedit Iudae Simonis Iscariotae. Et post buc- 27 ^{2.}
¹²⁵ cellam, introivit in eum satanas. * Et dixit ¹⁰
ei Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc autem 28
nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.
Quidam enim putabant, quia loculos habebat 29 ^{12,6.}
Iudas, quòd dixisset ei Iesus: Eme ea, quae
opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis
ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille 30 ^{L 22,53.}
buccellam, exivit continuo. Erat autem nox.
Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clari- 31
ficatus est filius hominis: et Deus clarificatus
est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, 32 ^{12,23; 17,1-5.}
et Deus clarificabit eum in semetipso: et
continuo clarificabit eum. Filioli, adhuc 33 ^{7,33; 8,21.}
modicum vobiscum sum. Quaeretis me: et
sicut dixi Iudaeis: Quò ego vado, vos non
potestis venire: et vobis dico modo. Mandatum 34 ^{15,12.13.17.}
novum do vobis: Ut diligatis invicem, sicut ^{1 J 2,8.10.}
dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc 35 ^{17,25.}

24 dixit | dicit

26 cui resp. | cf 2

27 bucc. tunc | illum | — et | dicit

29 quod | quia | dicit

31 dicit

33 quaeritis

- 36—38: Mt 26,32—35. 36 si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit¹³⁶
 Mc 14,39—51. ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Re-
 L 22,31—34. spondit Iesus: Quò ego vado, non potes me
 7,34; 21,18,19. 37 modo sequi: sequéris autem postea. Dicit ei
 Petrus: Quare non possum te sequi modo?
 38 animam meam pro te ponam. Respondit ei
 Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen,
 amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec
 27. Mc 11,32. 14 ter me neges. Non turbetur cor vestrum.¹³⁷
 2 Creditis in Deum, et in me credite. In domo¹⁰
 Patris mei mansiones multae sunt. si quo
 minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis
 12,26; 17,24. 3 locum. Et si abiero, et praeparavero vobis
 locum: iterum venio, et accipiam vos ad
 4 meipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. Et
 5 quò ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei
 Thomas: Domine, nescimus quò vadis: et quo
 H 10,30. 6 modo possumus viam scire? Dicit ei Iesus:
 Mt 11,27. Ego sum via, et veritas, et vita. nemo venit
 11,25. R 5,1,2. 7 ad Patrem, nisi per me. Si cognovissetis
 me, et Patrem meum utique cognovissetis:
 et amodo cognoscetis eum, et vidistis eum.
 12,45. H 1,3. 8 Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis
 Mt 17,17. 9 Patrem, et sufficit nobis. Dicit ei Iesus:
 Tanto tempore vobiscum sum: et non
 cognovistis me? Philippe, qui videt me,
 videt et Patrem. Quomodo tu dicis:
 12,49. 10 Ostende nobis Patrem? Non creditis quia

35 > mei discip.

38 — ei | ponis | > me ter

14,3 & utubi

6 — et 1°

7 cognoscitis

9 me philippe? | vidit bis

10 credis

ego in Patre, et Pater in me est? Verba,
 quae ego loquor vobis, a me ipso non loquor.
 Pater autem in me manens, ipse facit opera.
 Non creditis quia ego in Patre, et Pater in 11 20. 10,25.38.
 me est? Alioquin propter opera ipsa credite.
 Amen, amen dico vobis, qui credit in me, 12 Mc 16,19.20.
 opera, quae ego facio, et ipse faciet, et
 maiora horum faciet: quia ego ad Patrem
 vado. Et quodcumque petieritis Patrem in 13 15,7. Mc 11,24.
 nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater
 in Filio. Si quid petieritis me in nomine 14 16,23.24.
 meo, hoc faciam. Si diligitis me: mandata 15 15,10. 1 J 5,8.
 mea servate. Et ego rogabo Patrem, et alium 16 26. 15,26; 16,7.
 paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum
 in aeternum, ¹ Spiritum veritatis, quem mundus 17 16,13. 7,39.
 non potest accipere, quia non videt eum, nec
 scit eum. vos autem cognoscetis eum: quia
 apud vos manebit, et in vobis erit. Non 18
 relinquam vos orphanos: veniam ad vos.
 Adhuc modicum: et mundus me iam non 19 16,16.
 videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo,
 et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis quia 20 17,21—23.
 ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego
 in vobis. Qui habet mandata mea, et servat 21 2 K 3,18.
 ea: ille est, qui diligit me. * Qui autem diligit 1 J 5,8.
 me, diligetur a Patre meo: et ego diligam
 eum, et manifestabo ei me ipsum. Dicit ei 22 Act 10,41.
 Iudas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum
 est, quia manifestaturus es nobis teipsum, et
 non mundo? Respondit Iesus, et dixit ei: 23 21. 18,34.
 Prv 8,17.
 Mt 16,20;
 28,20.
 E 8,17.
 2 K 6,16.

11 (C inc. v. 12 Alioquin)

13 — patrem

16 paraclit-, et 26; 15,26; 16,7.

17 cognoscitis

18 orphanos

22 scariotis | > nobis manif. es

- Si quis diligit me, sermonem meum servabit,
et Pater meus diliget eum, et ad eum venie-
mus, et mansionem apud eum faciemus: qui
non diligit me, sermones meos non servat.
* Et sermonem, quem audistis, non est meus:
sed eius, qui misit me, Patris. Haec locu-
tus sum vobis apud vos manens. Paracletus
autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in
nomine meo, ille vos docebit omnia, et sug-
geret vobis omnia, quaecumque dixerō vobis.
Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:
non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non
turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis
quia ego dixi vobis: Vado, et venio ad vos.
Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado
ad Patrem: quia Pater maior me est. Et
nunc dixi vobis prius quàm fiat: ut cum
factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar
vobiscum. venit enim princeps mundi huius,
et in me non habet quidquam. Sed ut
cognoscat mundus quia diligo Patrem, et
sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.
Surgite, eamus hinc.
- 15 Ego sum vitis vera: et Pater meus
agricola est. Omnem palmitem in me non
ferentem fructum, tollet eum: et omnem,
qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum
plus afferat. Iam vos mundi estis propter
sermonem, quem locutus sum vobis. Ma-
nete in me: et ego in vobis. Sicut
palmes non potest ferre fructum a se-
metipso, nisi manserit in vite: sic nec vos,

- nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos 5 ¹ K 12,12,27.
 palmites: qui manet in me, et ego in eo, ² K 3,5.
 hic fert fructum multum: quia sine me nihil ^{5,19.}
 potestis facere. Si quis in me non manserit: 6 ^{Mt 3,10;}
 mittetur foras sicut palmes, et arescet, et ^{13,6,40.}
 colligent eum, et in ignem mittent, et ardet.
¹³³ Si manseritis in me, et verba mea in vobis 7 ^{Mc 11,24.}
⁴ manserint: quodcumque volueritis petetis, et
¹³⁴ fiet vobis. In hoc clarificatus est Pater meus, 8 ^{Mt 5,16.}
¹⁰ ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini
 mei discipuli. Sicut dilexit me Pater, et ego 9
 dilexi vos. Manete in dilectione mea. ¹ Si 10 ^{14,15. 8,29.}
 praecepta mea servaveritis, manebitis in di- ^{1 J 2,4,8.}
 lectione mea, sicut et ego Patris mei prae-
 cepta servavi, et maneo in eius dilectione.
 Haec locutus sum vobis: ut gaudium meum 11 ^{16,24; 17,13.}
 in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur. ^{1 J 1,4.}
 Hoc est praeceptum meum ut diligatis in- 12 ^{18,34. 1 J 3,11.}
¹³⁵ vicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac di- ^{Mc 12,30.}
⁴ lectionem nemo habet, ut animam suam ponat 13 ^{10,12. 1 J 3,16.}
¹³⁶ quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si 14 ^{8,31. Mt 12,50;}
¹⁰ feceritis quae ego praecipio vobis. Iam non ^{28,20.}
 dicam vos servos: quia servus nescit quid 15 ^{Act 20,27.}
 faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos:
 quia omnia quaecumque audiui a Patre meo,
 nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed 16 ^{13,18; 6,70.}
 ego elegi vos, et posui vos ut eatis, et
 fructum afferatis: et fructus vester maneat:
¹³⁷ * ut quodcumque petieritis Patrem in nomine
⁴ meo, det vobis. Haec mando vobis, ut diligatis 17
¹³⁸ invicem. Si mundus vos odit: scitote quia 18 ^{7,7. 1 J 3,13.}
¹⁰ me priorem vobis odio habuit. Si de mundo 19 ^{1 J 4,5. 17,14.}
¹⁰ ^{L 6,22.}

15,6 aruit | eos | mittunt | ardent
 13 > quis ponat
 15 dico | facit

fuissetis: mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

18,16. 20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: ¹³⁰
Mt 10,24, Non est servus maior domino suo. * Si me ¹⁴⁰

persecuti sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum serva- ¹⁴¹

10,22; 18,2. 21 bunt. Sed haec omnia facient vobis propter ¹
Mt 5,11. nomen meum: * quia nesciunt eum, qui misit ¹⁴²
Mc 18,13. me. Si non venissem, et locutus fuisset eis, ¹⁴³

peccatum non haberent: nunc autem excusa- ¹⁰

5,23. 1 J 2,23. 22 tionem non habent de peccato suo. Qui me ¹⁴⁴

Lc 10,16. 23 odit: et Patrem meum odit. Si opera non ¹

14,11. 24 fecissem in eis, quae nemo alius fecit, pec- ¹⁴⁵
catum non haberent: nunc autem et viderunt, ¹⁰

1 Ps 35,19; 69,5. 25 et oderunt et me, et Patrem meum. Sed ut ¹⁴⁶

14,26. L 24,49. 26 est: Quia odio habuerunt me gratis. Cum ¹
autem venerit Paraclitus, quem ego mittam ¹⁴⁷
vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre ¹⁰
procedit, ille testimonium perhibebit de me:

Lc 1,2. 27 et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio ¹⁴⁸
Act 1,8; 5,32. 16 mecum estis. Haec locutus sum vobis, ut ¹

9,22. 2 non scandalizemini. Absque synagogis facient ¹⁴⁹
Mt 5,11; 24,9. vos: * sed venit hora, ut omnis, qui interficit ¹
L 6,22. vos, arbitretur obsequium se praestare Deo.

15,21. 3 et haec facient vobis, quia non noverunt

Lc 22,58. 4 Patrem, neque me. Sed haec locutus sum ¹⁵⁰
17,12. vobis: ut cum venerit hora eorum, reminisca- ¹⁰
mini, quia ego dixi vobis. * Haec autem ¹⁵¹
vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram:

7,88. 5 Et nunc vado ad eum, qui misit me; et nemo

6 ex vobis interrogat me, Quò vadis? Sed ¹⁵²
quia haec locutus sum vobis, tristitia implevit

22 ~~¶~~ non fuiss. 25 impleatur | > me hab.
26 cf 14, 16 27 perhibetis | quia] ~~¶~~ qui (cf p. 281)

cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: 7 14,16.26.28.
 expedit vobis ut ego vadam: si enim non
 abiero, Paraclitus non veniet ad vos: si autem
 abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit 8 1 K 14,24.
 ille, arguet mundum de peccato, et de iustitia, H 4,12.
 et de iudicio. de peccato quidem: quia non Act 24,25.
 crediderunt in me: de iustitia vero: quia ad 9 3,18. R 1,18.
 Patrem vado: et iam non videbitis me: De 10 Act 5,31.
 iudicio autem: quia princeps huius mundi iam R 4,25.
 iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis di- 11 12,31; 14,30.
 cere: sed non potestis portare modo. Cum 12 1 K 3,1.
 autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit 13 14,26. 1 J 2,27.
 vos omnem veritatem. non enim loquetur a Act 8,31.
 semetipso: sed quaecumque audiet loquetur, 1 T 4,1.
 et quae ventura sunt annuntiabit vobis. Ille 14
 me clarificabit: quia de meo accipiet, et an-
 nuntiabit vobis. Omnia quaecumque habet 15 17,10.
 Pater, mea sunt. *Propterea dixi: quia de meo
 accipiet, et annuntiabit vobis. Modicum, et 16 14,19.
 iam non videbitis me: et iterum modicum, et
 videbitis me: quia vado ad Patrem. Dixerunt 17
 ergo ex discipulis eius ad invicem: Quid est
 hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non vide-
 bitis me: et iterum modicum, et videbitis me,
 et quia vado ad Patrem? Dicebant ergo: 18
 Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus
 quid loquitur. Cognovit autem Iesus, quia 19 L 9,45.
 volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc Q,2.
 quaeritis inter vos quia dixi, Modicum, et non
 videbitis me: et iterum modicum, et videbitis
 me. Amen, amen dico vobis: quia plora- 20
 bitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit:

(ad p. 280) 16,3 — vobis 4 eorum,] § —, | (C inc.
 r. 5 Haec a.) 5 et 1°] at | > me misit
 7 cf 14, 16 8 venerit, ille arg. 9 credunt
 11 > mundi huius | — iam 17 me? et quia

16,21—33. SECVNDVM IOANNEM.

- vos autem contristabimini, sed tristitia vestra
Is 26,17. 21 vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in
Is 66,14. 22 mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrum
11,20. 14,18,14. 23 nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis quidquam. * Amen, amen dico vobis: ¹⁵⁰/₄
1 J 5,14. Mt 7,7. Mc 11,24. siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit
15,11; 17,18. 24 vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, et accipietis, ut gaudium
1 J 1,4. 10,8. 25 vestrum sit plenum. Haec in proverbiiis ¹⁵¹/₁₀
locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiiis loquar vobis, sed palam de Patre
26 annuntiabo vobis. in illo die in nomine meo petetis: et non dico vobis quia ego rogabo
14,21. 27 Patrem de vobis: Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego
28 a Deo exivi. Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad
25. 29 Patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis.
2,26. 30 nunc scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus
31 quia a Deo existi. Respondit eis Iesus: Modo ¹⁵²/₄
Zeh 13,7. 32 creditis? Ecce venit hora, et iam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me
Mt 26,31.45. Mc 14,27.50. 8,29; 19,27. solum relinquatis: et non sum solus, quia
14,27. R 5,1. 33 Pater mecum est. Haec locutus sum vobis, ut ¹⁵³/₁₀

26 — in 1°

27 amatis

in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

Haec locutus est Iesus: et sublevatis 17 11,41; 12,1.
oculis in caelum, dixit: Pater venit hora,
clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet
te: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, 2 Mt 11,27.
ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam
aeternam. Haec est autem vita aeterna: Ut 3 1 J 5,20.
cognoscant te, solum Deum verum, et quem 1 Th 1,9.
misisti Iesum Christum. Ego te clarificavi 4 4,34.
super terram: opus consummavi, quod dedisti
mihi ut faciam: et nunc clarifica me tu Pater 5 24. 1,1. Ph 2,6.
apud te ipsum, claritate, quam habui prius,
quam mundus esset, apud te. Manifestavi 6 9. Mt 6,9.
nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de
mundo: Tui erant, et mihi eos dedisti: et
sermonem tuum servaverunt. Nunc cognove- 7
runt quia omnia, quae dedisti mihi, abs te
sunt: quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis: 8 16,30.
et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia
a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti.
Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed 9 6,37.44.65.
pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: et 10 16,15. L 15,31.
mea omnia tua sunt, et tua mea sunt: et
clarificatus sum in eis: Et iam non sum in 11 16,30.
mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te Mt 6,13.
venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo,
quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut et nos.
Cum essem cum eis, ego servabam eos in 12 6,39.
Ps 41,10; 109,8.

17,3 > verum deum

5 5 fleret

- 2 Th 2,8. nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi: et
 nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut
 15,11; 16,24. 13 Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio:
 1 J 1,4. et haec loquor in mundo, ut habeant gaudium
 15,19. 14 meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis
 sermonem tuum, et mundus eos odio habuit,
 2 Th 2,8. quia non sunt de mundo, sicut et ego non
 1 J 5,16. 15 sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de
 Mt 6,18. mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo
 L 22,52. 16 non sunt, sicut et ego non sum de mundo.
 6,68. 17 'Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas
 20,21. 18 est. Sicut tu me misisti in mundum, et ego
 H 10,10. 19 misi eos in mundum. Et pro eis ego sancti-
 fico meipsum: ut sint et ipsi sanctificati in
 20 veritate. Non pro eis autem rogo tantum,
 sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum
 G 8,28. 21 eorum in me: ut omnes unum sint, sicut tu
 Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis
 unum sint: ut credat mundus, quia tu me
 Act 4,32. 22 misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi,
 dedi eis: ut sint unum, sicut et nos unum
 1 K 6,17. 23 sumus. Ego in eis, et tu in me: ut sint con-
 G 2,20. summati in unum: et cognoscat mundus quia tu
 me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti.
 10,29; 12,26.29. 24 Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego,
 E 1,4. et illi sint mecum: ut videant claritatem meam,
 quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante con-
 25 stitutionem mundi. Pater iuste, mundus te
 non cognovit. ego autem te cognovi: * et hi

$\frac{184}{8}$
 $\frac{186}{10}$

12 ego custod. | his | perivit
 14 > odio eos 15 a] ex
 18 — tu | ita et 20 his
 21 > mund. credat
 22 quam tu | illis | — et 2°
 24 > ego sum
 25 et mundus

cognoverunt, quia tu me misisti. Et notum 26 R 8,39.
feci eis nomen tuum, et notum faciam: ut
dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego
in ipsis.

¹⁵⁶
¹ Haec cum dixisset Iesus, egressus est 18
cum discipulis suis trans Torrentem Cedron,
ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et
¹⁵⁷
¹⁰ discipuli eius. Sciebat autem et Iudas, qui 2
tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus
¹⁵⁸
¹ convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas 3
ergo cum accepisset cohortem, et a Ponti-
ficibus, et Pharisaeis ministros, venit illuc
¹⁵⁹
¹⁰ cum lanternis, et facibus, et armis. Iesus 4 19,28.
itaque sciens omnia, quae ventura erant super
eum, processit, et dixit eis: Quem quaeritis?
Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit 5
eis Iesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas,
qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit 6
eis: Ego sum: abierunt retrorsum, et cecide-
runt in terram. Iterum ergo interrogavit eos: 7
Quem quaeritis? Illi autem dixerunt: Iesum
Nazarenum. Respondit Iesus: Dixi vobis, quia 8 Act 10,31.
ego sum: si ergo me quaeritis, sinite hos
abire. Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia 9 17,12.
quos dedisti mihi, non perdi ex eis quem-
¹⁶⁰
¹ quam. Simon ergo Petrus habens gladium 10
eduxit eum: et percussit pontificis servum: et
abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem
¹⁶¹
¹ nomen servo Malchus. Dixit ergo Iesus Petro: 11 Mt 26,39.
Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem,
quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

18,3 lanternis 4 dicit
7 > eos interrog. 9 ipsis
10 > eius auric. | dextram
11 - tuum | 8 non vis ut b.

- 12-27: 12 Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iu-¹⁶²
 Mt 26,57-75. daeorum comprehenderunt Iesum, et ligave-¹
 Mc 14,53-72. runt eum: Et adduxerunt eum ad Annam¹⁶³
 L 22,54-71. 13 primum, erat enim socer Caiphae, qui erat¹⁰
 11,49,50. 14 pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui
 20,8; 21,20. 15 consilium dederat Iudaeis: Quia expedit, unum¹⁶⁴
 Act 3,1. hominem mori pro populo. Sequebatur⁴
 autem Iesum Simon Petrus, et alius disci-¹⁶⁵
 pulus. * Discipulus autem ille erat notus¹⁰
 pontifici, et introivit cum Iesu in atrium¹⁶⁶
 16 pontificis. Petrus autem stabat ad ostium¹
 foris. * Exivit ergo discipulus alius, qui erat¹⁶⁷
 notus pontifici, et dixit ostiariae: et introduxit¹⁰
 17 Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria:¹⁶⁸
 Numquid et tu ex discipulis es hominis istius?¹
 18 Dicit ille: Non sum. * Stabant autem servi, et¹⁶⁹
 ministri ad prunas: quia frigus erat, et cale-¹⁰
 faciebant se: erat autem cum eis et Petrus
 19 stans, et calefaciens se. Pontifex ergo inter-
 rogavit Iesum de discipulis suis, et de doctrina
 7,14,26. 20 eius. Respondit ei Iesus: Ego palam locutus¹⁷⁰
 Mt 10,27. sum mundo: ego semper docui in synagoga,¹
 et in templo, quo omnes Iudaei conveniunt:
 21 et in occulto locutus sum nihil. Quid me¹⁷¹
 interrogas? interroga eos, qui audierunt quid¹⁰
 locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quae dixerim
 19,8. 22 ego. Haec autem cum dixisset, unus assistens¹⁷²
 Act 23,2. ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic¹
 23 respondes pontifici? Respondit ei Iesus:¹⁷³
 Si male locutus sum, testimonium perhibe¹⁰
 de malo: si autem bene, quid me caedis?

13 caiaphae

14 caiaphas

18 calefebant.

21 sum

¹⁷⁴₁ Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pon- 24
¹⁷⁵₁ tificem. Erat autem Simon Petrus stans, 25
¹ et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid
et tu ex discipulis eius es? Negavit ille, et
dixit: Non sum. Dicit ei unus ex servis pon- 26
tificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus
auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum
illo? Iterum ergo negavit Petrus: et statim 27
gallus cantavit.

¹⁷⁶₁ Adducunt ergo Iesum a Caipha in prae- 28 ^{28-19,15:}
¹⁷⁷₁₀ torium. Erat autem mane: * et ipsi non in- ^{Mt 27,9,11-30.}
troierunt in praetorium, ut non contamina- ^{Mc 15,1-19.}
rentur, sed ut manducarent Pascha. Exivit 29 ^{L 28,1-25.}
ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam ac-
cusationem affertis adversus hominem hunc?
Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset 30
hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.
Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et 31 ^{19,6,7.}
secundum legem vestram iudicate eum. Dixe- ^{Act 18,15.}
runt ergo ei Iudaei: Nobis non licet interficere
quemquam. Ut sermo Iesu impleretur, quem 32 ^{8,14; 8,28;}
dixit, significans qua morte esset moriturus. ^{12,32,33.}
¹⁷⁸₁ Introivit ergo iterum in praetorium Pilatus, 33 ^{Mt 20,19.}
et vocavit Iesum, et dixit ei: Tu es rex lu-
daeorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc 34 ^{Mt 16,18.}
dicis, an alii dixerunt tibi de me? Respondit 35 ^{1,11. Mt 21,39.}
Pilatus: Numquid ego Iudaeus sum? Gens
tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid
fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum 36 ^{19,16.}
non est de hoc mundo. si ex hoc mundo ^{L 28,25.}
esset regnum meum, ministri mei utique

24 caiaphan 26 — ei
28 caiapha | — ut 2°
32 > esset morte
34 et resp. | > tibi dix.
35 ~~et~~ pontif. tui
36 > hoc mundo | — utique

¹ T 6,12.

8,47; 10,37.

- decertarent ut non traderer Iudaeis: nunc
 87 autem regnum meum non est hinc. Dixit¹⁸⁰
 itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit¹
 Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. * Ego in¹⁸¹
 hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum,¹⁰
 ut testimonium perhibeam veritati: omnis,
 38 qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit
 ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc
 dixisset, iterum exivit ad Iudaeos, * et dicit¹⁸²
 89 eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est⁹
 autem consuetudo vobis ut unum dimittam¹⁸³
 vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis⁴
 40 regem Iudaeorum? Clamaverunt ergo rursum¹⁸⁴
 omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam.¹
 Erat autem Barabbas latro.
- 19 Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, et¹⁸⁵
 2 flagellavit. Et milites plectentes coronam de⁴
 spinis, imposuerunt capiti eius: et veste pur-
 18,22. 3 purea circumdederunt eum. Et veniebant ad
 eum, et dicebant: Ave rex Iudaeorum: et
 4 dabant ei alapas. Exivit ergo iterum Pi-¹⁸⁶
 latus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis⁹
 eum foras, ut cognoscatis quia nullam inve-
 5 nio in eo causam. (Exivit ergo Iesus portans¹⁸⁷
 coronam spineam, et purpureum vestimen-⁴
 6 tum:) Et dicit eis: Ecce homo. ¹ Cum ergo¹⁸⁸
 vidissent eum Pontifices, et ministri, clama-¹
 bant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. * Di-¹⁸⁹
 cit eis Pilatus: Accipite eum vos, et crucifi-¹⁰
 gite: * ego enim non invenio in eo causam.¹⁹⁰
⁹

37 > meam vocem

40 ~~330~~ - ergo | barabban

19,3 have

4 exiit, # 5 | - ergo | > in eo nul. caus. invenio

5 > spin. coron.

6 - eum

¹⁹¹ Responderunt ei Iudaei: Nos legem habemus, 7 ^{5,18; 10,88.}
 et secundum legem debet mori, quia filium ^{Lv 24,16.}
¹⁹² Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus 8
⁴ hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus 9
 est praetorium iterum: et dixit ad Iesum:
 Unde es tu? Iesus autem responsum non
¹⁹³ dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non 10
¹⁰ loqueris? nescis quia potestatem habeo cruci-
 figere te, et potestatem habeo dimittere te?
 Respondit Iesus: Non haberes potestatem ad- 11 ^{10,18. Act 2,28.}
 versum me ullam, nisi tibi datum esset desuper.
 Propterea qui me tradidit tibi, maius pecca-
 tum habet. Et exinde quaerebat Pilatus dimit- 12 ^{Act 17,7.}
 tere eum. Iudaei autem clamabant dicentes:
 Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. omnis
 enim, qui se regem facit, contradicit Caesari.
 Pilatus autem cum audisset hos sermones, 13
 adduxit foras Iesum: et sedit pro tribunali, in
 loco, qui dicitur Lithóstrotos, Hebraice autem
 Gabbatha. Erat autem parasceve Paschae, 14
 hora quasi sexta, et dicit Iudaeis: Ecce rex
¹⁹⁴ vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, 15 ^{a.}
¹ crucifige eum. * Dicit eis Pilatus: Regem
¹⁹⁵ vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices:
¹⁰ Non habemus Regem, nisi Caesarem. Tunc 16
¹⁹⁶ ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. * Susce-
¹ perunt autem Iesum, et eduxerunt. ^{16-30: Mt 27,31-50. Mc 15,20-37. L 23,26-46.}
 Et baiulans sibi crucem exivit in eum, 17 ^{Gn 22,6.}
 qui dicitur Calvariae, locum, Hebraice autem
¹⁹⁸ Golgotha: ubi crucifixerunt eum, * et cum eo 18
¹ alios duos hinc et hinc, medium autem Iesum.

9 dicit 11 > esset dat. | > trad. me
 12 — Et | — enim
 13 aut.] ergo | locum | lithostrotus
 15 Dixit 17 — autem
 18 > eum crucifix.

- 19 Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit ¹⁹⁰
super crucem. Erat autem scriptum: Iesus ₁
- 20 Nazarenus, Rex Iudaeorum. Hunc ergo titu- ²⁰⁰
lum multi Iudaeorum legerunt: quia prope ₁₀
civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus:
Et erat scriptum Hebraice, Graece, et Latine.
- 21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudaeorum:
Noli scribere, Rex Iudaeorum: sed quia ipse
- 22 dixit: Rex sum Iudaeorum. Respondit Pilatus:
Quod scripsi, scripsi.
- 23 Milites ergo cum crucifixissent eum, ac- ²⁰¹
ceperunt vestimenta eius, (et fecerunt quat- ₁
tuor partes: unicuique militi partem) et tuni-
cam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper
- Ps 22,19. 24 contexta per totum. Dixerunt ergo ad in-
vicem: Non scindamus eam, sed sortiamur
de illa cuius sit. Ut Scriptura impleretur,
dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: et
in vestem meam miserunt sortem. Et milites
- 25 quidem haec fecerunt. Stabant autem iuxta ²⁰²
crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, ₁₀
- 13,23. 26 Maria Cleophae, et Maria Magdalene. Cum
vidisset ergo Iesus matrem, et discipulum
stantem, quem diligebat, dicit matri suae:
- 16,32. 27 Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo:
Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam
- 13,3; 18,4. 28 discipulus in sua. Postea sciens Iesus quia ²⁰³
Ps 22,16. omnia consummata sunt, ut consummaretur ₄
- Ps 69,22. 29 Scriptura, dixit: Sitio. Vas ergo erat positum
aceto plenum. Illi autem spongiam plenam
aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt

20 > leg. iud.

24 impleatur 25 cleopae

28 iam omnia | dicit

29 > pos. erat | hyssopo

²⁰⁴₁ ori eius. Cum ergo accepisset Iesus acetum, 30 Job 19,26.27
dixit: Consummatum est. Et inclinato capite Lxx.
²⁰⁵₁₀ tradidit spiritum. Iudaei ergo, (quoniam 31 Dt 31,28.
Parasceve erat) ut non remanerent in cruce
corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille
Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur
eorum crura, et tollerentur. Venerunt ergo 32
milites: et primi quidem fregerunt crura, et
alterius, qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum 33
autem cum venissent, ut viderunt eum iam
mortuum, non fregerunt eius crura, ¹ sed unus 34
militum lancea latus eius aperuit, et continuo
exivit sanguis, et aqua. Et qui vidit, testi- 35
monium perhibuit: et verum est testimonium
eius. Et ille scit quia vera dicit: ut et vos
credatis. Facta sunt enim haec ut Scriptura 36
impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et 37
iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem
transfixerunt.
²⁰⁶₁ Post haec autem rogavit Pilatum Ioseph 38
ab Arimathaea, (eo quòd esset discipulus Iesu,
occultus autem propter metum Iudaeorum) ut
tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit
ergo, et tulit corpus Iesu. Venit autem et 39
Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte pri-
mum, ferens mixturam myrrhae, et aloes,
quasi libras centum. Acceperunt ergo cor- 40
pus Iesu, et ligaverunt illud linteis cum
aromatibus, sicut mos est Iudaeis sepelire.
Erat autem in loco, ubi crucifixus est, 41
hortus: et in horto monumentum novum,
in quo nondum quisquam positus erat.

Ex 12,46.

Nu 9,12.

Ps 34,21.

Zch 12,10.

Ap 1,7.

38—42:

Mt 27,57—61.

Mc 15,42—47.

L 23,50—55.

39 2,2. Mt 2,11.

35 > eius testim. 36 impleatur

38 ~~330~~ Arimathia 39 murrae

40 illud] eum | > iud. est

42 Ibi ergo propter Parasceven Iudaeorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

1-18:
Mt 28,1-10.
Mc 16,1-11.
L 24,1-12.

20 Una autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebrae essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monu-

13,32. 2 mento. Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem amabat Iesus, et dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et

4 venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus praecucurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum.

5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, 6 non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et

11,44. 7 vidit linteamina posita, et sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteamini-

8 locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: et vidit,

1 K 15,4. 9 et credidit: nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere.

10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans: Dum ergo fleret, inclinavit se, et

12 prospexit in monumentum: et vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat

13 corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum

20,1 videt

2 eis

5 videt

6 videt

9 oportet

10 > ad semet ips. disc.

meum: et nescio ubi posuerunt eum. Haec 14.
cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit
Iesum stantem: et non sciebat quia Iesus est.
Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem 15
quaeris? Illa existimans quia hortulanus esset,
dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito
mihi ubi posuisti eum: et ego eum tollam.
¹ Dicit ei Iesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: 16
Rabboni (quod dicitur Magister). Dicit ei Iesus: 17 H 2,11.12.
R 8,29.
7,5.
Noli me tangere, nondum enim ascendi ad
Patrem meum: vade autem ad fratres meos,
et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et
Patrem vestrum, Deum meum, et Deum
vestrum. Venit Maria Magdalene annuncians 18
discipulis: Quia vidi Dominum, et haec dixit
mihi.

²¹³₉ Cum ergo sero esset die illo, una sabba- 19 19-23:
Mc 16,14-18.
L 24,36-49.
7,13; 9,22;
19,38.
torum, et fores essent clausae, ubi erant
discipuli congregati propter metum Iudaeorum:
venit Iesus, et stetit in medio, et dixit eis:
Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis 20 1 J 1,1.
16,22.
²¹⁴₁₀ manus, et latus. * Gavisi sunt ergo discipuli,
viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax 21 17,18.
vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto
vos. Haec cum dixisset, insufflavit: et dixit 22 7,39. Gn 2,7.
1 K 15,45.
²¹⁵₇ eis: Accipite Spiritum sanctum: ¹ quorum re- 23 Mt 16,19; 18,18.
miseritis peccata, remittuntur eis: et quorum
retinueritis, retenta sunt.

²¹⁶₁₀ Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur 24 11,16; 14,5.
Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

14 videt

17 et deum m.

19 > esset ergo sero | — congregati | dicit

22 hoc | insufflavit | dicit

- 19,24. 25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam.
19. 26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius²¹⁷₉ intus: et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis.
- 27 Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum: et noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, et dixit²¹⁸₁₀
- 1,1. 28 ei: Dominus meus, et Deus meus. Dixit ei²¹⁹₁₀
- 1 P 1,8. 29 Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati, qui non viderunt, et crediderunt.
- 30 Multa quidem, et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: et ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.
- 1 J 5,13. 31
- R 1,17.
- 21 Postea manifestavit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem
- 1,45. 2 sic: Erant simul Simon Petrus, et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilaeae, et filii Zebedaei, et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt, et ascenderunt in navim: et illa nocte

26 dixit eis

27 dixit

29 dicit | — Thoma

21,1 — discipulis

2 nathanahel

3 navem

nihil prendiderunt. Mane autem facto stetit 4 20,14.
 Iesus in littore: non tamen cognoverunt disci- L 24,16.
 puli quia Iesus est. Dixit ergo eis Iesus: 5 L 24,41.
 Pueri numquid pulmentarium habetis? Re-
 sponderunt ei: Non. Dicit eis: Mittite in 6 L 5,4-7.
 dexteram navigii rete: et invenietis. Miserunt
 ergo: et iam non valebant illud trahere prae
 220
 10 multitudine piscium. Dixit ergo discipulus 7 18,28 a.
 ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus
 est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus
 est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et
 misit se in mare. Alii autem discipuli navigio 8
 venerunt: (non enim longe erant a terra, sed
 quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.
 221
 9 Ut ergo descenderunt in terram, viderunt 9
 prunas positas, et piscem superpositum, et
 panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, 10
 222
 9 quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Pe- 11
 trus, et traxit rete in terram, plenum magnis
 piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum
 223
 9 tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis 12
 224
 10 Iesus: Venite, prandete. * Et nemo audebat
 discumbentium interrogare eum: Tu quis es?
 225
 9 scientes, quia Dominus est. Et venit Iesus, et 13 6,11.
 accipit panem, et dat eis, et piscem similiter.
 226
 10 Hoc iam tertio manifestatus est Iesus disci- 14 20,19,26.
 pulis suis cum resurrexisset a mortuis.
 227
 9 Cum ergo prandissent, * dicit Simoni Pe- 15 1,42.
 tro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his?
 Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo

4 aut. iam f. 5 dicit

6 ~~et~~ dixit | prae] a

7 dicit | tunicam

12 discumb.] discentium | esset

13 ~~et~~ accepit | ~~et~~ dabat

14 — suis

- 1 P 5,2.4. 16 te. Dicit ei: Pasce agnos meos. ²²⁶ ¹⁰ Dicit ei
iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi:
Etiam Domine, tu scis quia amo te. * Dicit ²²⁹ ⁹
13,38; 16,30. 17 ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon ²³⁰ ¹⁰
Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus,
quia dixit ei tertio, Amas me? et dixit ei:
Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. ²³¹
7. 18 * Dixit ei: Pasce oves meas. ⁹ Amen, amen dico ²³² ¹⁰
Mt 16,22;
26,39. tibi: cum esses iunior, cingebas te, et ambu-
labas ubi volebas: cum autem senueris, ex-
tendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet
13,36. 19 quò tu non vis. Hoc autem dixit significans
qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum
13,23. 20 hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus
Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat
Iesus, sequentem, qui et recubuit in coena
super pectus eius, et dixit: Domine quis est
21 qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus,
22 dixit Iesu: Domine hic autem quid? Dicit
ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam,
23 quid ad te? tu me sequere. Exiit ergo sermo
iste inter fratres quia discipulus ille non mori-
tur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur. sed:
Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?
15,27. 24 Hic est discipulus ille, qui testimonium
perhibet de his, et scripsit haec: et scimus,
20,30. 25 quia verum est testimonium eius. Sunt autem
et alia multa, quae fecit Iesus: quae si scri-
bantur per singula, nec ipsum arbitror mundum
capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

16 ei 20] 21 + iterum 17 dixit bis] dicit bis |
nosti] scis 18 — tu 19 > hoc cum 20 tradit
21 dicit 22 21 dixit | si sic 23 exivit | in fr. |
si sic 24 — ille 25 — posse | fin + amen

Subscr. EXPLICIT EUANGELIUM SECUNDUM IOHANNEM.

ACTVS APOSTOLORVM.

- (1) PRIMUM quidem sermonem feci de omnibus o Theophile, quae coepit Iesus facere, et docere ¹ usque in diem, qua praecipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est: quibus et praebuit seipsum ³ vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et ¹ loquens de regno Dei. Et convescens, praecipit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum: quia Ioannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur ⁶ qui convenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum ⁷ nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Ierusalem, et in omni Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae.
- ¹ L 1,3.
² L 6,18.
J 20,22.
⁴ 10,41. J 15,26.
L 24,49.
Mt 26,29.
⁵ 11,16. Mt 3,11.
⁶ L 24,21.
3,21.
Mt 6,10.
⁷ Mc 13,32.
⁸ 10,89.

1,4 — inquit
6 convenerunt

- Mc 16,19. 9 Et cum haec dixisset, videntibus illis, elevatus
 L 24,51. est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum.
 J 8,62.
 L 24,4. 10 Cumque intuerentur in caelum euntem illum,
 ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus
 Mt 26,64. 11 albis,¹ qui et dixerunt: Viri Galilaei quid statis
 L 21,27. aspicientes in caelum? hic Iesus, qui assumptus
 1 T 3,16. est a vobis in caelum, sic veniet quemadmo-
 Ap 1,7.
 1. 24,50.52.58. 12 dum vidistis eum euntem in caelum. Tunc
 reversi sunt Ierosolymam a monte, qui vocatur
 Oliveti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati habens
 L 6,13—16. 13 iter. Et cum introissent in coenaculum, ascen-
 derunt ubi manebant Petrus, et Ioannes, Ia-
 cobus, et Andreas, Philippus, et Thomas,
 Bartholomaeus, et Matthaeus, Iacobus Alphaei,
 2,1. J 7,3.5. 14 et Simon Zelotes, et Iudas Iacobi. hi omnes
 Mt 13,55. erant perseverantes unanimiter in oratione
 cum mulieribus, et Maria matre Iesu, et fratri-
 bus eius.
 15 In diebus illis exurgens Petrus in medio 2
 fratrum dixit (erat autem turba hominum
 Ps 41,10. 16 simul, fere centum viginti.) Viri fratres, oportet
 impleri Scripturam, quam praedixit Spiritus
 sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux
 17 eorum, qui comprehenderunt Iesum: qui con-
 numeratus erat in nobis, et sortitus est sor-
 Mt 27,8—10. 18 tem ministerii huius. Et hic quidem possedit
 agrum de mercede iniquitatis, et suspensus

13 coenaculum,] —, | bartholomeus | mattheus
 | alphei
 15 Et in d.
 17 quia

crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: 20 Ps 69,26; 109,8.

Fiat commoratio eorum deserta,
et non sit qui inhabitet in ea:

et

episcopatum eius accipiat alter.

Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt 21 J 15,27.
congregati in omni tempore, quo intravit et
exivit inter nos Dominus Iesus, incipiens a 22
baptismate Ioannis usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis
eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, 23
qui cognominatus est Iustus: et Mathiam. Et 24 J 2,24,25; 6,70. 15,8.
orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti
omnium, ostende, quem elegeris ex his duobus unum ¹ accipere locum ministerii huius, et 25
apostolatus, de quo praevaricatus est Iudas
ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes 26 Prv 16,33.
eis, et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

3 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant 2 Lv 23,15-21. 1,14. L 9,51.
omnes pariter in eodem loco: et factus est repente de caelo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum 2 4,31.

19 ~~§~~ Hacheldema ~~§§~~ acheldemach

20 habitet | alius

21 > congreg. sunt

23 barsabbas | matthiam

24.25 ~~§~~ duobus, unum acc.

26 matthiam

2,1 ~~§~~ Et dum

- Mt 8,11. 3 ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis disper-
 titae linguae tamquam ignis, seditque supra
 4,31; 4 singulos eorum: et repleti sunt omnes Spiritu
 10,44-46; 19,6. sancto, et coeperunt loqui variis linguis, prout
 18,26. 5 Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant
 autem in Ierusalem habitantes Iudaei, viri
 religiosi ex omni natione, quae sub caelo est.
 6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, et
 mente confusa est, quoniam audiebat unus-
 7 quisque lingua sua illos loquentes. Stupebant
 autem omnes, et mirabantur, dicentes: Nonne
 ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilaei sunt,
 8 et quomodo nos audivimus unusquisque lin-
 9 guam nostram, in qua nati sumus? Parthi,
 et Medi, et Aelamitae, et qui habitant Meso-
 potamiam, Iudaeam, et Cappadociam, Pontum,
 10 et Asiam, ¹Phrygiam, et Pamphyliam, Aegyp-
 tum, et partes Libyae, quae est circa Cyrenen,
 11 et advenae Romani, ¹Iudaei quoque, et Pro-
 selyti, Cretes, et Arabes: audivimus eos lo-
 12 quentes nostris linguis magnalia Dei. Stupe-
 bant autem omnes, et mirabantur ad invicem
 Job 82,18.19 13 dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alii autem
 Lxx. irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt
 Job 82,10 Lxx. 14 isti. Stans autem Petrus cum undecim le-4
 vavit vocem suam, et locutus est eis:
 Viri Iudaei, et qui habitatis Ieru-

4 variis] aliis

8 lingua nostra | fin — ?

9 elamitae | et iudaeam

10 pamphiliam | lybiae

11 fin ?

12 > hoc vult

salem universi, hoc vobis notum sit, et auri-
bus percipite verba mea. Non enim, sicut 15
vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora
diei tertia: sed hoc est, quod dictum est per 16 Joel 3,1—5.
prophetam Ioel:

Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) 17 21,9.

effundam de Spiritu meo super omnem
carnem:

et prophetabunt filii vestri, et filiae vestrae,
et iuvenes vestri visiones videbunt,
et seniores vestri somnia somniabunt.

Et quidem super servos meos, et super 18
ancillas meas

in diebus illis effundam de Spiritu meo,
et prophetabunt:

et dabo prodigia in caelo sursum, 19
et signa in terra deorsum,

sanguinem, et ignem, et vaporem fumi:

Sol convertetur in tenebras, 20

et luna in sanguinem,

antequam veniat dies Domini magnus et
manifestus.

Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen 21 47. R 10,13.

Domini, salvus erit.

5 Viri Israelitae, audite verba haec: Iesum Naza- 22 J 8,2.
renum, virum approbatum a Deo in vobis, virtu- L 24,19.
tibus, et prodigiis, et signis, quae fecit Deus per
illum in medio vestri, sicut et vos scitis: hunc 23 4,28. 1 P 1,20.

- definito consilio, et praescientia Dei traditum,
per manus iniquorum affligentes interemistis:
 24 quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni,
 Ps 116,3 Lxx; iuxta quod impossibile erat teneri illum ab
 Ps 116,3 Lxx. eo. David enim dicit in eum:
 Ps 116,8—11. Providebam Dominum in conspectu meo
semper:
 quoniam a dextris est mihi ne commovear:
 26 Propter hoc laetatum est cor meum, et
exultavit lingua mea,
insuper et caro mea requiescet in spe:
 116,35. 27 Quoniam non derelinques animam meam
in inferno,
nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
 28 Notas mihi fecisti vias vitae:
et replebis me iucunditate cum facie tua.
 116,36. 29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de
1 Rg 2,10. patriarcha David quoniam defunctus est, et
sepultus: et sepulchrum eius est apud nos
 Ps 89,4.5. 30 usque in hodiernum diem. Propheta igitur
2 Sm 7,12.13. cum esset, et sciret quia iureiurando iurasset
Ps 132,11. illi Deus de fructu lumbi eius sedere super
 Ps 116,10. 31 sedem eius: providens locutus est de re-
surrectione Christi, quia neque derelictus
est in inferno, neque caro eius vidit cor-
 32 ruptionem. Hunc Iesum resuscitavit Deus,
 1,4. 33 cuius omnes nos testes sumus. Dextera
igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus
sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem

23 affligentes

25 dom. coram me semp. | dextr. meis est

27 neque

28 > fec. mihi | — et

29 quon. et def. | ~~23~~ sepult. est

33 ~~2~~ hoc donum quod

vos videtis, et auditis. Non enim David 34 Ps 110,1.
ascendit in caelum: dixit autem ipse: Mt 22,44.

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris
meis

donec ponam inimicos tuos scabellum pedum 35
tuorum.

Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia 36 3,31.
et Dominum eum, et Christum fecit Deus, hunc
Iesum, quem vos crucifixistis. His autem 37 16,30.
auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad
Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid facie-
6 mus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Poeni- 38 3,17—19.
tentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque L 24,47.
vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem
peccatorum vestrorum: et accipietis donum
Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio, 39 Joel 3,5.
et filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, Is 57,19.
quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.
Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et 40 Dt 32,5.
exhortabatur eos, dicens: Salvamini a genera- Ph 2,15.
7 tione ista prava. Qui ergo receperunt ser- 41 4,4; 5,14.
monem eius, baptizati sunt: et appositae sunt
in die illa animae circiter tria millia. Erant 42 20,7; 27,35.
autem perseverantes in doctrina Apostolorum,
et communicatione fractionis panis, et oratio-
nibus. Fiebat autem omni animae timor: 43
multa quoque prodigia, et signa per Apostolos
in Ierusalem fiebant, et metus erat magnus in
universis. Omnes etiam, qui credebant, erant 44 4,32.
pariter, et habebant omnia communia. Posses- 45

34 caelos | dicit aut.

36 > ergo sciat | > deus fecit

37 — autem

38 > sancti spir.

40 pluribus 41 > illa die

43 > fieb. in hierus.

siones et substantias vendebant, et dividebant
 42. 27,38. 46 illa omnibus, prout cuique opus erat. Quotidie
 quoque perdurantes unanimiter in templo, et
 frangentes circa domos panem, sumebant
 cibum cum exultatione, et simplicitate cordis,
 21. 4,4; 5,14; 47 ^{11,21; 14,1.} collaudantes Deum, et habentes gratiam ad
 omnem plebem. Dominus autem augebat qui
 salvi fierent quotidie in idipsum.

3 Petrus autem, et Ioannes ascendebant in 8
 14,8. J 9,1. 2 templum ad horam orationis nonam. Et qui-
 dam vir, qui erat claudus ex utero matris
 suae, baiulabatur: quem ponebant quotidie
 ad portam templi, quae dicitur Speciosa, ut
 3 peteret eleemosynam ab introeuntibus in
 templum. Is cum vidisset Petrum, et Ioan-
 nem incipientes introire in templum, rogabat
 14,9. 4 ut eleemosynam acciperet. Intuens autem in
 eum Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos.
 5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid
 16. 6 accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argen-
 10. 14,8. tum et aurum non est mihi: quod autem habeo,
 hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni
 7 surge, et ambula. Et apprehensa manu eius
 dextera, allevavit eum, et protinus consoli-
 J 5,14. 8 datae sunt bases eius, et plantae. Et exi-
 liens stetit, et ambulabat: et intravit cum illis
 in templum ambulans, et exiliens, et laudans
 9 Deum. Et vidit omnis populus eum ambu-
 10 lantem, et laudantem Deum. Cognoscebant

3,7 > eius manu

autem illum, quòd ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt stupore et extasi in eo, quod contigerat illi. Cum teneret autem Petrum, 11 5,12. et Ioannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quae appellatur Salomonis, stupentes. Videns autem Petrus, respondit ad 12 populum: Viri Israelitae quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus 13 Ex 3,6. 5,30. Is 52,13; 53,11. 2,28; 28,18. Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos 14 Mt 27,20,21. 22,14. 1 J 2,1. autem sanctum, et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis: auctorem vero 15 1,10; 5,31. H 2,10. vitae interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide 16 nominis eius, hunc, quem vos vidistis, et nostis, confirmavit nomen eius: et fides, quae per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc 17 18,27; 17,30. L 23,34. 1 T 1,13. fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. Deus autem, quae 18 L 24,27. praenunciavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. Poenitemini 19 2,38. igitur, et convertimini ut deleantur peccata

10 quoniam ipse

11 ten.] viderent | concurrat

12 pot.] pietate

16 — vos | videtis

18 (a. 98) qui | > implevit sic

19 > vestra peccata

- 20 vestra: ut cum venerint tempora refrigerii
a conspectu Domini, et miserit eum, qui
1,11. Kol 3,1. 21 praedicatus est vobis, Iesum Christum, ¹quem
Ap 19,11. oportet quidem caelum suscipere usque in
tempora restitutionis omnium, quae locutus
est Deus per os sanctorum suorum a saeculo
Dt 18,15.19. 22 Prophetarum. Moyses quidem dixit: Quoniam
7,37. Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus
vester de fratribus vestris, tamquam me,
Lv 23,29. 23 tus fuerit vobis. Erit autem: omnis anima,
quae non audierit Prophetam illum, exter-
H 11,32. 24 minabitur de plebe. Et omnes prophetae a
Samuel, et deinceps, qui locuti sunt, annun-
Gn 12,3; 22,18. 25 ciaverunt dies istos. Vos estis filii prophe-
G 3,8. tarum et testamenti, quod disposuit Deus ad
patres nostros, dicens ad Abraham: Et in
semine tuo benedicentur omnes familiae ter-
13,46. 26 rae. Vobis primum Deus suscitans Filium
suum, misit eum benedicientem vobis: ut con-
L 22,4.52. 4 vertat se unusquisque a nequitia sua. Lo-
quentibus autem illis ad populum, supervene-
runt sacerdotes, et magistratus templi, et Sad-
23,6. 2 ducaei, ¹dolentes quòd docerent populum, et
annunciarent in Iesu resurrectionem ex mor-
3,1. 3 tuis: et iniecerunt in eos manus, et posuerunt
eos in custodiam in crastinum: erat enim iam
2,47. 4 vespera. Multi autem eorum, qui audierant

20 ut cum] † cum †

21 > cael. quid.

22 > vobis suscit. | ☩ —, bis ☩ 2°

23 quaecumque

24 et adnunt.

25 vestros

4,2 ☩ 92 c. 96 in Iesum

3 in eis

verbum, crediderunt: et factus est numerus virorum quinque millia.

Factum est autem in crastinum, ut con- 5
gregarentur principes eorum, et seniores, et
scribae in Ierusalem. et Annas princeps sacer- 6
dotum, et Caiphas, et Ioannes, et Alexander,
et quotquot erant de genere sacerdotali. Et 7 *Mt 21,23.*
statuentes eos in medio, interrogabant: In
qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc
vos? Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, 8 *Mt 10,19.20.*
dixit ad eos: Principes populi, et seniores
audite: Si nos hodie diiudicamur in bene- 9
facto hominis infirmi, in quo iste salvus factus
est, 'notum sit omnibus vobis, et omni plebi 10 *s. s. 18—16.*
Israel: quia in nomine Domini nostri Iesu
Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem
Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat
coram vobis sanus. Hic est lapis, qui repro- 11 *Mt 21,42.*
batus est a vobis aedificantibus, qui factus *Po 118,22.*
est in caput anguli: et non est in alio aliquo 12 *Mt 1,21.*
salus. Nec enim aliud nomen est sub caelo
datum hominibus, in quo oporteat nos salvos
10 fieri. Videntes autem Petri constantiam, et 13
Ioannis, comperto quòd homines essent
sine litteris, et idiotae, admirabantur, et
cognoscebant eos quoniam cum Iesu fue-
rant: hominem quoque videntes stantem 14 *s. s. 2.*
cum eis, qui curatus fuerat, nihil pote-
rant contradicere. Iusserunt autem eos fo- 15
ras extra concilium secedere: et conferebant
ad invicem, ' dicentes: Quid faciemus ho- 16 *J 11,47.*

8 > petr. replet. spir. s. | — audite

9 iudicamur

10 — Domini nostri

12 > nom. al.

4,17—25. ACTVS APOSTOLORVM.

minibus istis? quoniam quidem notum signum
factum est per eos, omnibus habitantibus
Ierusalem: manifestum est, et non possumus
5,28. 17 negare. Sed ne amplius divulgetur in popu-
lum, comminemur eis, ne ultra loquantur in
18 nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos,
denunciaverunt ne omnino loquerentur, neque
5,29. 19 docerent in nomine Iesu. Petrus vero, et
Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si
iustum est in conspectu Dei, vos potius audire
20 quàm Deum, iudicate. non enim possumus
21 quae vidimus et audivimus non loqui. At illi
comminantes dimiserunt eos: non inuenientes
quomodo punirent eos propter populum, quia
omnes clarificabant id, quod factum fuerat
22 in eo quod acciderat. Annorum enim erat
amplius quadraginta homo, in quo factum
23 fuerat signum istud sanitatis. Dimissi 11
autem venerunt ad suos: et annuntiaverunt
eis quanta ad eos principes sacerdotum, et
Ex 20,11. 24 seniores dixissent. Qui cum audissent, unani-
Ps 146,6.
Is 37,16.
Jr 32,17.
L 2,29. Ap 6,10.
Ps 2,1,2. 25 miter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt:
Domine, tu es qui fecisti caelum, et terram,
mare, et omnia, quae in eis sunt: qui Spiritu
sancto per os patris nostri David, pueri tui,
dixisti:

Quare fremuerunt Gentes,
et populi meditati sunt inania?

21 clarif. . . accid.] † clarif. deum in eo quod
factum erat †

22 fuerat] erat

24 — es | et mare

- Astiterunt reges terrae, 26
 et principes convenerunt in unum
 adversus Dominum, et adversus Christum
 eius?
 convenerunt enim vere in civitate ista adversus 27 L 28,12.
 sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti,
 Herodes, et Pontius Pilatus cum Gentibus, et
 populis Israel, ¹ facere quae manus tua, et 28 2,28.
 consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc 29 R 6,19.
 Domine respice in minas eorum, et da servis
 tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,
 in eo quòd manum tuam extendas ad sani- 30
 tates, et signa, et prodigia fieri per nomen
 sancti filii tui Iesu. Et cum orassent, motus 31 2,2.4; 16,26.
 est locus, in quo erant congregati: et repleti
 sunt omnes Spiritu sancto, et loquebantur
 verbum Dei cum fiducia.
- 12 Multitudinis autem credentium erat cor 32 2,44.
 unum, et anima una: nec quisquam eorum,
 quae possidebat, aliquid suum esse dicebat,
 sed erant illis omnia communia. Et virtute 33 2,47.
 magna reddebant Apostoli testimonium resur-
 rectionis Iesu Christi Domini nostri: et gratia
 magna erat in omnibus illis. Neque enim quis- 34 2,45.
 quam egens erat inter illos. Quotquot enim
 possessores agrorum, aut domorum erant ven-
 dentes afferebant pretia eorum, quae vende-
 bant, et ponebant ante pedes Apostolorum. 35
 Dividebatur autem singulis prout cuique opus
 erat. Ioseph autem, qui cognominatus est 36 11,22.24.
 Barnabas ab Apostolis, (quod est interpret- 13,4; 15,39.
 tatum Filius consolationis) Levites, Cyprius

26 — ? 30 quod] cum | — ad

32 — unum 33 — nostri

35 dividebantur

4,37—5,11. ACTVS APOSTOLORVM.

37 genere,¹ cum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

5 Vir autem quidam nomine Ananias, cum **13**

4,37. 2 Saphira uxore sua vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: et afferens partem quamdam, ad pedes Aposto-

J 13,2. 3 lorum posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri?

4 Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus,

5 sed Deo. Audiens autem Ananias haec verba, cecidit, et expiravit. Et factus est timor

6 magnus super omnes, qui audierunt. Surgentes autem iuvenes amoverunt eum, et

7 efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius,

8 nesciens quod factum fuerat, introivit. Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti.

9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium,

10 et efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius, et expiravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam: et extulerunt, et

11 sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia, et in omnes, qui audierunt haec.

³⁷ illum

^{6,3} Petrus] ⁸ + ad Ananiam

⁵ super] in | audierant

⁷ introiit

⁸ Dix.] respondit | — mulier

- 14 Per manus autem Apostolorum fiebant 12 ^{8,11.}
 signa, et prodigia multa in plebe. Et erant
 unanimiter omnes in porticu Salomonis. Ce- 13
 terorum autem nemo audebat se coniungere
 illis: sed magnificabat eos populus. Magis 14 <sup>2,47; 6,7;
21,20.</sup>
 autem augebatur credentium in Domino mul-
 titudo virorum, ac mulierum, ¹ ita ut in plateas 15 <sup>19,11.12.
Mc 6,56.</sup>
 eiicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac
 grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra
 illius obumbraret quemquam illorum, et libe-
 rarentur ab infirmitatibus suis. Concurrebat 16
 autem et multitudo vicinarum civitatum Ieru-
 salem, afferentes aegros, et vexatos a spiri-
 tibus immundis: qui curabantur omnes.
- 15 Exurgens autem princeps sacerdotum, et 17 <sup>4,1.6; 13,45.
Mt 27,18.</sup>
 omnes, qui cum illo erant, (quae est haeresis
 Sadducaeorum) repleti sunt zelo: et iniece- 18
 runt manus in Apostolos, et posuerunt eos
 in custodia publica. Angelus autem Domini 19 ^{12,7. H 1,14.}
 per noctem aperiens ianuas carceris, et
 educens eos, dixit: Ite, et stantes loqui- 20 ^{Ph 2,16.}
 mini in templo plebi omnia verba vitae
 huius. Qui cum audissent, intraverunt dilu- 21
 culo in templum, et docebant. Adveniens
 autem princeps sacerdotum, et qui cum eo
 erant, convocaverunt concilium, et omnes
 seniores filiorum Israel: et miserunt ad car-
 cerem ut adducerentur. Cum autem venis- 22
 sent ministri, et aperto carcere non invenis-
 sent illos, reversi nunciaverunt, ¹ dicentes: 23

13 > coniung. se

15 ac] et | saltim | eorum | — et lib. o. ab
inf. s.

16 ab

18 illos

22 > ven. aut.

Carcerem quidem invenimus clausum cum
 omni diligentia, et custodes stantes ante ia-
 nuas: aperientes autem neminem intus inve-
 24 nimus. Ut autem audierunt hos sermones
 magistratus templi, et principes sacerdotum
 25 ambigebant de illis quidnam fieret. Adveniens
 autem quidam nunciavit eis: Quia ecce viri,
 quos posuistis in carcerem, sunt in templo
 26 stantes, et docentes populum. Tunc abiit
 magistratus cum ministris, et adduxit illos
 sine vi: timebant enim populum ne lapida-
 27 rentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt
 in concilio: Et interrogavit eos princeps sa-
 4,18. Mt 27,25. 28 cerdotum, ¹ dicens: Praecipiendo praecepimus
 vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce
 replestis Ierusalem doctrina vestra: et vultis
 inducere super nos sanguinem hominis istius.
 4,10. Dn 8,18. 29 Respondens autem Petrus, et Apostoli, dixe-
 runt: Obedire oportet Deo magis, quàm ho-
 Dt 21,22. 30 minibus. Deus patrum nostrorum suscitavit
 8,15. Iesum, quem vos interemistis, suspendentes
 2,38. 31 in ligno. Hunc principem, et salvatorem Deus
 H 2,10; 12,2. exaltavit dextera sua ad dandam poenitentiam
 L 24,48. 32 Israeli, et remissionem peccatorum. et nos
 J 7,39; 15,26.27. sumus testes horum verborum, et Spiritus
 sanctus, quem dedit Deus omnibus obedi-
 7,54. 33 bus sibi. Haec cum audissent, dissecabantur, et
 22,8. 34 cogitabant interficere illos. Surgens autem
 quidam in concilio Pharisaeus, nomine Gama-
 liel, legisdoctor honorabilis universae plebi,
 35 iussit foras ad breve homines fieri. dixitque ad

23 ad ian.

25 in carcere

31 > deus princ. et salv. | israhel

- illos: Viri Israelitae attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim 36 21,28.
dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et redacti ad nihilum.
Post hunc extitit Iudas Galilaeus in diebus 37 L 2,2; 13,1.
professionis, et avertit populum post se, et ipse periit: et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis, 38 Mt 15,13.
discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur: si vero ex Deo est, 39 9,5. Sap 12,14.
non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo 16
repugnare inveniamini. * Consenserunt autem illi. Et convocantes Apostolos, caesis denunciaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant 40 22,19.
gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. 41 Mt 5,10—12.
1 P 4,13.
Omni autem die non cessabant in templo, 42 18,5.
et circa domos docentes, et evangelizantes Christum Iesum.
- 17 In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Graecorum adversus Hebraeos; eo quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduae eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt:

36 > viror. num. | quicumque | redactus est

39 illud] eos

40 — omnino

42 > in templo et c. dom. non cess.

6,1 factus

- Non est aequum nos derelinquere verbum
 1 T 3,7.8. 3 Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo
 fratres, viros ex vobis boni testimonii septem,
 plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos
 4 constituamus super hoc opus. Nos vero ora-
 tioni, et ministerio verbi instantes erimus.
 8,5. 5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et
 elegerunt Stephanum, virum plenum fide, et
 Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum,
 et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et
 1,24; 13,8; 6 Nicolaum advenam Antiochenum. Hos sta-
 14,23. tuerunt ante conspectum Apostolorum: et
 orantes imposuerunt eis manus.
 19,20. 7 Et verbum Domini crescebat, et multipli-
 cabatur numerus discipulorum in Ierusalem
 valde: multa etiam turba sacerdotum obedie-
 bat fidei.
 8 Stephanus autem plenus gratia, et forti-18
 tudine faciebat prodigia, et signa magna in
 9 populo. Surrexerunt autem quidam de sy-
 nagoga, quae appellatur Libertinorum, et
 Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum
 qui erant a Cilicia, et Asia, disputantes cum
 L. 21,15. 10 Stephano: et non poterant resistere sapien-
 Mt 26,60—66. 11 tia, et Spiritui, qui loquebatur. Tunc sum-
 miserunt viros, qui dicerent se audivisse eum
 dicentem verba blasphemiae in Moysen, et in
 12 Deum. Commoverunt itaque plebem, et se-

3 — sancto

7 Dom.] dei

11 audisse | — in 2°

- niores, et Scribas: et concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium,¹ et stauerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, et legem. audivimus enim eum dicentem: quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, et mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem Angeli. Dixit autem princeps sacerdotum: Si haec ita se habent? Qui ait:
- 19 Viri fratres, et patres audite: Deus gloriae apparuit patri nostro Abrahae cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charan,¹ et dixit ad illum: Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram, quam monstravero tibi. Tunc exiit de terra Chaldaeorum, et habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra aliena, et servituti eos subiicient, et male tractabunt eos annis quadringentis: et gentem, cui servierint, iudicabo ego, dixit Dominus. et post haec
- 13 Jr 26,11. 21,28.
14
15 L 4,20.
7 17,11.
2 Ps 29,8. Gn 11,31; 15,7.
3 Gn 12,1; 48,4.
4 Gn 11,31 s.; 12,5.
5 Gn 12,7; 18,15; 17,8; 48,4. Dt 2,5.
6 Gn 15,13.14. Ex 2,22; 12,40.
7 Ex 3,12.

13 testes falsos dicentes

15 ~~et~~ tanquam

7,1 ~~et~~ haberent

2 abraham | charram

3 > tibi monstr.

4 charram 5 sed] et

6 — ei | eius] ~~et~~ tuum 7 Dom.] deus

- Gn 17,10; 21,4. 8 exhibunt, et servient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis: et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo: et Isaac, Gn 37,11,28; 89,1,2,21; 45,4. 9 Iacob: et Iacob, duodecim Patriarchas. Et Patriarchae aemulantes, Ioseph vendiderunt 5,17. Mt 27,18. 10 in Aegyptum. et erat Deus cum eo: et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: et dedit ei gratiam, et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, et constituit eum praepositum super Aegyptum, et super Gn 41,54; 42,5. 11 omnem domum suam. Venit autem fames in universam Aegyptum, et Chanaan, et tribulatio magna: et non inveniebant cibos patres Gn 42,2. 12 nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto: misit patres nostros primum: et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph accersivit 46,27. Ex 1,5. Dt 10,22. 14 Iacob patrem suum, et omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque. Et Gn 46,1; 49,33. Ex 1,6. 15 descendit Iacob in Aegyptum: et defunctus est ipse, et patres nostri. Et translati sunt Gn 28,16,17; 38,19; 45,9; 50,13. Jos 24,32. 16 in Sichem, et positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor Ex 1,7. 17 filii Sichem. Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abrahae, crevit populus, et multiplicatus est in Aegypto, quoadusque surrexit 18 alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. Gn 24,7. 19 Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos,

8 octava | 9 Isaac (2°) et (sed et atramento del.)

14 — suam 16 sychem bis | emmor

17 > adprop. aut. | repromissionis

18 > rex alius 19 — nostros

ne vivificarentur. Eodem tempore natus est 20 Ex 2,2. H 11,23.
 Moyses, et fuit gratus Deo, qui nutritus est
 tribus mensibus in domo patris sui. Exposito 21 Ex 2,5.10.
 autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, et
 nutritivit eum sibi in filium. Et eruditus est 22
 Moyses omni sapientia Aegyptiorum, et erat
 potens in verbis, et in operibus suis. Cum 23 Ex 2,11.
 autem impleretur ei quadraginta annorum
 tempus, ascendit in cor eius ut visitaret
 fratres suos filios Israel. Et cum vidisset 24 Ex 2,12.
 quendam iniuriam patientem, vindicavit illum:
 et fecit ultionem ei, qui iniuriam sustinebat,
 percusso Aegypto. Existimabat autem in- 25
 telligere fratres, quoniam Deus per manum
 ipsius daret salutem illis: at illi non intellexe-
 runt. Sequenti vero die apparuit illis litigan- 26 Ex 2,18.
 tibus: et reconciliabat eos in pace, dicens:
 Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum?
 Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit 27 Ex 2,14.
L 12,14.
 eum, dicens: Quis te constituit principem,
 et iudicem super nos? numquid interficere 28
 me tu vis, quemadmodum interfecisti heri
 Aegyptium? Fugit autem Moyses in verbo 29 Ex 2,15.22;
18,3.4.
 isto: et factus est advena in terra Madian,
 ubi generavit filios duos. Et expletis annis 30 Ex 2,2.
Dt 33,16.
 quadraginta, apparuit illi in deserto montis
 Sina Angelus in igne flammae rubi. Moyses 31
 autem videns, admiratus est visum. Et ac-
 cedente illo ut consideraret, facta est ad
 eum vox Domini, dicens: 'Ego sum Deus 32 Ex 3,6.
 patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et

21 enutrivit 26 in pacem

29 madian

31 — ad eum | — dicens

32 — sum | abrah. et

- Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non
 Ex 3,5. 33 audebat considerare. Dixit autem illi Domi-
 nus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus
 Ex 3,7.10; 2,34. 34 enim, in quo stas, terra sancta est. Videns
 vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto,
 et gemitum eorum audiui, et descendi liberare
 eos. Et nunc veni, et mittam te in Aegyptum.
 Ex 2,14. 35 Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes:
 3,13.14; 5,31. Quis te constituit principem, et iudicem? hunc
 Deus principem, et redemptorem misit, cum
 Ex 7,8.10; 14,21. 36 manu Angeli, qui apparuit illi in rubo. Hic
 Nu 14,33. eduxit illos faciens prodigia, et signa in terra
 Aegypti, et in rubro mari, et in deserto annis
 3,22. Dt 18,15. 37 quadraginta. Hic est Moyses, qui dixit filiis
 Israel: Prophetam suscitabit vobis Deus de
 fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis.
 53. Ex 19,3. 38 Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum
 Dt 9,10; 33,2 Lxx. Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, et
 cum patribus nostris: qui accepit verba vitae
 Nu 14,3. 39 dare nobis. Cui noluerunt obedire patres no-
 stri: sed repulerunt, et aversi sunt cordibus
 Ex 32,1.23. 40 suis in Aegyptum, ¹ dicentes ad Aaron: Fac
 nobis deos, qui praecedant nos: Moyses enim
 hic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus
 Ex 32,4.6. 41 quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in
 diebus illis, et obtulerunt hostiam simulachro,
 et laetabantur in operibus manuum suarum.
 Jr 7,18 Lxx. 42 Convertit autem Deus, et tradidit eos servire
 19,13. militiae caeli, sicut scriptum est in Libro
 Am 5,25—27. Prophetarum:

37 > vobis suscit. | ☞ meipsum (300 me ipsum)

40 hic] ☞ huic

41 > illis dieb.

Numquid victimas, et hostias obtulistis mihi
annis quadraginta in deserto, domus Israel?

Et suscepistis tabernaculum Moloch, 43
et sidus Dei vestri Rempham,
figuras, quas fecistis, adorare eas.

Et transferam vos trans Babylonem.

Tabernaculum testimonii fuit cum patribus 44 Ex 25,40.
nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus,
loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum
formam, quam viderat. Quod et induxerunt, 45 Gn 17,8; 48,4.
Dt 32,49.
Jos 3,14; 18,1.
suscipientes patres nostri cum Iesu in pos-
sessionem Gentium, quas expulit Deus a facie
patrum nostrorum, usque in diebus David,
qui invenit gratiam ante Deum, et petiit ut 46 2 Sm 7,2.
Ps 132,5.
inveniret tabernaculum Deo Iacob. Salomon 47 1 Rg 6,1.
autem aedificavit illi domum. Sed non Ex- 48 Is 66,1,2.
celsus in manufactis habitat, sicut Propheta
dicit:

Caelum mihi sedes est: 49

terra autem scabellum pedum meorum.

Quam domum aedificabitis mihi, dicit Do-
minus?

aut quis locus requietionis meae est?

Nonne manus mea fecit haec omnia? 50 Ex 32,9; 33,3.
Lv 26,41.
Nu 27,14.
Jr 9,26; 6,10.
Is 63,10.

Dura cervice, et incircumcisis cordibus, et 51
auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis,
sicut Patres vestri, ita et vos. Quem Prophe- 52
tarum non sunt persecuti patres vestri? Et
occiderunt eos, qui praenunciabant de adventu
Iusti, cuius vos nunc proditores, et homicidae

42 et 2°] ~~et~~ aut

43 trans] ~~et~~ in

44 — cum | — illis Deus

48 ~~et~~ per prophetam 49 — ? 1°

51 duri | incircumcisi | — ita

- Ex 20. G 3,19. 53 fuistis: qui accepistis legem in dispositione
38. H 2,2. Angelorum, et non custodistis.
- 5,23. 54 Audientes autem haec dissecabantur cor-20
dibus suis, et stridebant dentibus in eum.
- L 22,69. 55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, in-
tendens in caelum, vidit gloriam Dei, et Iesum
- Mt 26,64. 56 stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video
caelos apertos, et filium hominis stantem a
57 dextris Dei. Exclamantes autem voce magna
continuerunt aures suas, et impetum fecerunt
22,20. 58 unanimiter in eum. Et eiicientes eum extra
civitatem lapidabant: et testes deposuerunt
vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui
Ps 31,6. 59 vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum
L 23,46. invocantem, et dicentem: Domine Iesu suscipe
L 23,34. 60 spiritum meum. Positis autem genibus, cla-
mavit voce magna, dicens: Domine, ne sta-
tuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset,
obdormivit in Domino. Saulus autem erat
consentiens neci eius.
- 7,58; 11,19. 8 Facta est autem in illa die persecutio 21
22,20. magna in Ecclesia, quae erat Ierosolymis, et
omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae, et
- Mt 14,12. 2 Samariae praeter Apostolos. Curaverunt autem
Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum
- 9,1; 22,4. 3 magnum super eum. Saulus autem devastabat
Ecclesiam per domos intrans, et trahens viros,
ac mulieres, tradebat in custodiam.
- 4 Igitur qui dispersi erant per-
transibant, evangelizantes verbum Dei.
- 6,5. 5 Philippus autem descendens in

53 in dispositionem 56 > a dextris stant. |
 2 virtutis Dei 60 — in Domino
 8,1 2 Iudaeae 2 s. illum 3 aut.] vero
 4 pertransiebant | — Dei

civitatem Samariae, praedicabat illis Christum. Intendebant autem turbae his, quae 6
a Philippo dicebantur unanimiter audientes, et videntes signa quae faciebat. Multi enim 7 *Mc 16,17.*
eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exhibant. Multi autem paralytici, et claudi curati sunt. Factum est 8 *J 4,40—42.*
22 ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir 9
autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariae, dicens se esse aliquem magnum: cui auscul- 10
tabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quae vocatur magna. Attendebant autem eum: propter quod 11
multo tempore magiis suis dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti 12 *Mt 28,19.*
de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres. Tunc Simon et ipse 13
credidit: et cum baptizatus esset, adhaerebat Philippo. Videns etiam signa, et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. Cum 14 *3,1.*
autem audissent Apostoli, qui erant Ierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, et Ioannem: Qui cum 15
venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum: Nondum enim in quem- 16
quam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc impone- 17 *1 T 4,14.*
23 tum sanctum. Cum vidisset autem Simon 18
quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,

7 exiebant 8 > magn. gaud.

11 ~~magis~~ magicis 12 in] † et | † baptiz.

14 quia recepit | illos

- 19 ¹dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut
 cuicumque imposuero manus, accipiat Spiri-
 20 tum sanctum. Petrus autem dixit ad eum:
 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quo-
 niam donum Dei existimasti pecunia possi-
 21 deri. Non est tibi pars, neque sors in ser-
 mone isto. cor enim tuum non est rectum
 22 coram Deo. Poenitentiam itaque age ab hac
 nequitia tua: et roga Deum, si forte remit-
 23 tatur tibi haec cogitatio cordis tui. In felle
 enim amaritudinis, et obligatione iniquitatis
 24 video te esse. Respondens autem Simon, dixit:
 Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil
 25 veniat super me horum, quae dixistis. Et
 illi quidem testificati, et locuti verbum Domini,
 redibant Ierosolymam, et multis regionibus
 Samaritanorum evangelizabant.
- 26 Angelus autem Domini locutus est ad ²⁴
 Philippum, dicens: Surge, et vade contra meri-
 dianum ad viam, quae descendit ab Ierusalem
 27 in Gazam: haec est deserta. Et surgens abiit.
 Et ecce vir Aethiops, eunuchus, potens Candacis
 Reginae Aethiopum, qui erat super omnes gazas
 28 eius: venerat adorare in Ierusalem: ¹et reverte-
 batur sedens super currum suum, legensque
 29 Isaiam prophetam. Dixit autem Spiritus Phi-
 lippo: Accede, et adiunge te ad currum istum.
 30 Accurrens autem Philippus, audivit eum

20 (C inc. v. Pecunia)

25 rediebant

28 > proph. esaiam

legentem Isaiam prophetam, et dixit: Putasne
intelligis quae legis? Qui ait: Et quomodo 31 J 16,13.
possum, si non aliquis ostenderit mihi? Ro-
gavitque Philippum ut ascenderet, et sederet
secum. Locus autem Scripturae, quam lege- 32 Is 55,7.8.
bat, erat hic:

Tamquam ovis ad occisionem ductus est:
et sicut agnus coram tondente se, sine
voce,

sic non aperuit os suum.

In humilitate iudicium eius sublatum est. 33

Generationem eius quis enarrabit,

quoniam tolletur de terra vita eius?

Respondens autem eunuchus Philippo, dixit; 34
Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de
se, an de alio aliquo? Aperiens autem Phi- 35
lippus os suum, et incipiens a Scriptura ista,
evangelizavit illi Iesum. Et dum irent per 36 10,47.
viam, venerunt ad quandam aquam: et ait
Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me
baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis 37
ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo,
Filius Dei esse Iesum Christum. Et iussit 38
stare currum: et descenderunt uterque in
aquam, Philippus, et Eunuchus, et baptizavit
eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spi- 39 1 Rg 18,12.
1 Th 4,17.
ritus Domini rapuit Philippum, et amplius
non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per
viam suam gaudens. Philippus autem in- 40 21,8.9.
ventus est in Azoto, et pertransiens evange-
lizabat civitatibus cunctis, donec veniret
Caesaream.

33 gen. illius | tollitur

35 ab 37 — vers.

39 aut. 2°] enim

- 1-29: 9 Saulus autem adhuc spirans minarum, et²⁵
 22,3-31; caedis in discipulos Domini, accessit ad prin-
 26,9-30. cipem Sacerdotum, et petiit ab eo epistolas
 8,3. 2 in Damascum ad synagogas: ut si quos in-
 1 K 15,8. 3 perduceret in Ierusalem. Et cum iter fa-
 ceret, contigit ut appropinquaret Damasco:
 Eph 5,30. 4 et subito circumfulsit eum lux de caelo. Et
 5,39. 5 cadens in terram audivit vocem dicentem
 6 sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui
 dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum
 Iesus, quem tu persequeris. durum est tibi
 7 contra stimulum calcitrare. Et tremens, ac
 stupens dixit: Domine, quid me vis facere?
 Et Dominus ad eum: Surge, et ingredere
 civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat
 Sap 18,1. 7 facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum
 8 eo, stabant stupefacti, audientes quidem vo-
 cem, neminem autem videntes. Surrexit autem
 Saulus de terra, apertisque oculis nihil vide-
 bat. Ad manus autem illum trahentes, intro-
 9 duxerunt Damascum. Et erat ibi tribus diebus
 non videns, et non manducavit, neque bibit.
 10,17; 16,9. 10 Erat autem quidam discipulus Damasci, no-
 mine Ananias: et dixit ad illum in visu Domi-
 nus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
 21,39. 11 Et Dominus ad eum: Surge, et vade in vicum,
 qui vocatur rectus: et quaere in domo Iudae
 Saulum nomine Tharsensem: ecce enim orat.
 12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem,
 et imponentem sibi manus ut visum recipiat.)
 13 Respondit autem Ananias: Domine, audivi a
 multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis

9,1 aspirans 5,6 durum . . . ad eum] sed 6 (C nu-
 merat: 7 Et Dominus . . . 7 Viri) | — ibi, it 9 11 ad
 illum | — et 2° | 5,6 Tarsensem 13 > sanct. t. fec.

tuis in Ierusalem: et hic habet potestatem 14 ^{1 K 1,2.}
a principibus sacerdotum alligandi omnes, ^{32,16. 2 T 2,22.}
qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad 15 ^{R 1,5.}
eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis ^{25,13; 27,24.}
est mihi iste, ut portet nomen meum coram ^{2 K 4,7.}
gentibus, et regibus, et filiis Israel. Ego enim 16 ^{23,29.}
ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine ^{2 K 11,28—28.}
meo pati. Et abiit Ananias, et introivit in 17 ^{Kol 1,24.}
domum: et imponens ei manus, dixit: Saule
frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit
tibi in via, qua veniebas, ut videas, et im-
plearis Spiritu sancto. Et confestim cecide- 18
runt ab oculis eius tamquam squamae, et
visum recepit: et surgens baptizatus est. Et 19 ^{27,36.}
cum accepisset cibum, confortatus est.

Fuit autem cum discipulis, qui erant
Damasci, per dies aliquot. Et continuo in 20
synagogis praedicabat Iesum, quoniam hic
est Filius Dei. Stupebant autem omnes, qui 21 ^{1.14. 8,1; 26,10.}
audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui
expugnabat in Ierusalem eos, qui invocabant
nomen istud: et huc ad hoc venit ut vinctos
26 illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus 22 ^{18,28.}
autem multo magis convalescebat, et confun-
debat Iudaeos, qui habitabant Damasci, affir-
mans quoniam hic est Christus. Cum autem 23 ^{23,12—29.}
implerentur dies multi, consilium fecerunt in
unum Iudaei ut eum interficerent. Notae autem 24 ^{23,16.}
factae sunt Saulo insidiae eorum. Custodiebant
autem et portas die ac nocte, ut eum interfe-
rent. Accipientes autem eum discipuli nocte, 25 ^{2 K 11,32,33.}
per murum dimiserunt eum, submittentes

20 ~~§~~ ingressus in synagogas

23 > impler. aut. | — in unum

25 — eum 1° | ~~§~~ discip. eius | submittentes

- G 1,17—19. 26 in porta. Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, et omnes timebant eum, non credentes quòd esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intrans, et exiens in Ierusalem, et fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoque Gentibus, et disputabat cum Graecis: illi autem quaerebant occidere eum. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, et dimiserunt Tharsum.
- 11,25. G 1,21. 30
- 1 K 14,3. 81 Ecclesia quidem per totam Iudaeam, et Galilaeam, et Samariam habebat pacem, et aedificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione sancti Spiritus replebatur.
- 32 Factum est autem, ut Petrus dum per-27 transiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddae. Invenit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddae, et Saronae: qui conversi sunt ad Dominum. In Ioppe autem fuit quaedam discipula, nomine Tabitha,

26 > iungere se | quia

28 — et 30 29 — Gentibus

30 30 Tarsum

34 aeneas | 35 sanat | — Dominus

35 illum 36 tabita

quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis, et eleemosynis, quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, 37 ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in coenaculo. Cum autem 38 prope esset Lydda ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos. Exurgens autem Petrus 39 venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in coenaculum: et circumsteterunt illum omnes viduae flentes, et ostendentes ei tunicas, et vestes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis 40 Mc 5,40.41. autem omnibus foras: Petrus ponens genua oravit: et conversus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, 41 32. erexit eam. Et cum vocasset sanctos, et vi-
duas, assignavit eam vivam. Notum autem 42 factum est per universam Ioppen: et crediderunt multi in Domino. Factum est autem 43 10,6. ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

28 Vir autem quidam erat in Caesarea, nomine 10 Mt 8,5. 27,1. Cornelius, Centurio cohortis, quae dicitur Italica,¹ religiosus, ac timens Deum cum omni domo 2 sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper: is vidit in visu manifeste, 3 3,1. quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi, Corneli. At ille intuens 4 eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuae, et eleemo-

38 ab ioppe

40 tabita

10,2 ac] et

39 & circumsteterunt | — ei

43 > quend. simonem

3 — is | > nona diei 4 & quis es

- synae tuae ascenderunt in memoriam in con-
 5 spectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen,
 et accersi Simonem quendam, qui cognomi-
 9,48. 6 natur Petrus: hic hospitatur apud Simonem
 quendam coriarium, cuius est domus iuxta
 mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.
 7 Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur
 illi, vocavit duos domesticos suos, et militem
 metuentem Dominum ex his, qui illi parebant.
 8 Quibus cum narrasset omnia, misit illos in
 9 Ioppen. Postera autem die iter illis facien-
 tibus, et appropinquantibus civitati, ascendit
 Petrus in superiora ut oraret circa horam
 10 sextam. Et cum esuriret, voluit gustare.
 Parantibus autem illis, cecidit super eum
 11,5—17. 11 mentis excessus: et vidit caelum apertum,
 et descendens vas quoddam, velut linteum
 magnum, quattuor initiis submitti de caelo
 12 in terram, in quo erant omnia quadrupedia,
 13 et serpentina terrae, et volatilia caeli. Et facta
 est vox ad eum: Surge Petre, occide, et
 Ez 4,14. Lv 11. 14 manduca. Ait autem Petrus: Absit Domine,
 quia numquam manducavi omne commune, et
 Mt 15,11. 15 immundum. Et vox iterum secundo ad eum:
 Mc 7,15,19. Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.
 16 Hoc autem factum est per ter: et statim re-
 12,9. 17 ceptum est vas in caelum. Et dum intra se
 haesitaret Petrus quidnam esset visio, quam
 vidisset: ecce viri, qui missi erant a Cornelio, in-
 quirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam.
 18 Et cum vocassent, interrogabant, si Simon,
 qui cognominatur Petrus, illic haberet hospi-
 13,2; 15,28. 19 tium. Petro autem cogitante de visione, dixit

Spiritus ei: Ecce viri tres quaerunt te. Surge 20
itaque, descende, et vade cum eis nihil dubi-
tans: quia ego misi illos. Descendens autem 21 J 18,8.
Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem
quaeritis: quae causa est, propter quam
venistis? Qui dixerunt: Cornelius Centurio, 22
vir iustus, et timens Deum, et testimonium
habens ab universa gente Iudaeorum, respon-
sum accepit ab Angelo sancto accersire te in
domum suam, et audire verba abs te. Intro- 23 11,12.
ducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti
autem die surgens profectus est cum illis: et
quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt
eum. Altera autem die introivit Caesaream. 24
29* Cornelius vero expectabat illos, convocatis
cognatis suis, et necessariis amicis. Et factum 25
est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cor-
nelius, et procidens ad pedes eius adoravit.
Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge, et 26 14,15. I. 5,8.
ego ipse homo sum. Et loquens cum illo in- 27 Ap 11,10.
travit, et invenit multos, qui convenerant:
dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abomi- 28
natum sit viro Iudaeo coniungi, aut accedere ad
alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem
communem aut immundum dicere hominem.
Propter quod sine dubitatione veni accersitus. 29
Interrogo ergo, quam ob causam accersistis

20 itaque et d.

23 ergo] igitur , it 33 | eis

25 — venit

26 levavit

28 sed] et

- 30 me? Et Cornelius ait: A nudiusquarta die³⁰
 usque ad hanc horam, orans eram hora nona
 in domo mea, et ecce vir stetit ante me in
 31 veste candida, ¹et ait: Corneli, exaudita est
 oratio tua, et eleemosynae tuae commemo-
 32 ratae sunt in conspectu Dei. Mitte ergo in
 Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur
 Petrus: hic hospitatur in domo Simonis co-
 33 riarum iuxta mare. Confestim ergo misi ad
 te: et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo
 omnes nos in conspectu tuo adsumus audire
 omnia quaecumque tibi praecepta sunt a
 34 Domino. ^{Dt 10,17.} ^{1 Sm 16,7.} ^{R 2,11.} ^{J 9,31; 10,16.} ^{18,14.} ^{Pn 107,20;} ^{147,18.} ^{1s 52,7.} ^{Nah 2,1.} ^{Mt 28,18.} ^{E 2,17; 6,15.} ^{Mt 4,12—17.} ^{Is 61,1.} ^{Mt 3,16.} ^{Dt 21,22.} ^{1,8.} ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹
 35 sonarum acceptor Deus, sed in omni gente
 qui timet eum, et operatur iustitiam, acceptus
 36 est illi. Verbum misit Deus filiis Israel, an-
 nuncians pacem per Iesum Christum: (hic
 37 est omnium Dominus.) Vos scitis quod
 factum est verbum per universam Iudaeam:
 incipiens enim a Galilaea post baptismum,
 38 quod praedicavit Ioannes, ¹Iesum a Nazareth:
 quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, et
 virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sa-
 nando omnes oppressos a diabolo, quoniam
 39 Deus erat cum illo. Et nos testes sumus om-
 nium, quae fecit in regione Iudaeorum, et Ieru-

30 nudius quartana | ad] in

31 (C inc. v. Corneli)

32 cf 23

34 — suum | quoniam

36 — Deus

38 pertransivit

- saalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.
 Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum 40 1 K 15,4-7.
 manifestum fieri non omni populo, sed testi- 41 J 14,19,22;
15,27.
1,4. L 24,30,43.
J 21,18.
Mt 26,29.
 bus praeordinatis a Deo: nobis, qui manduca-
 vimus, et bibimus cum illo postquam resur-
 rexit a mortuis. Et praecepit nobis praedicare 42 17,31.
R 14,9,10.
1 P 4,5. 2 T 4,1.
 populo, et testificari quia ipse est, qui consti-
 tutus est a Deo iudex vivorum, et mortuorum.
 Huic omnes Prophetiae testimonium perhibent 43 Is 55,24; 58,5.6.
Jr 31,34.
Ex 24,16.
Dn 9,24.
 remissionem peccatorum accipere per nomen
 eius omnes, qui credunt in eum. Adhuc 44
 loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus
 sanctus super omnes, qui audiebant verbum.
 Et obstupuerunt ex circumcissione fideles, qui 45
 venerant cum Petro: quia et in nationes
 gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant 46 2,4. 19,6.
Mc 16,17.
 enim illos loquentes linguis, et magnificantes
 Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid 47
 aquam quis prohibere potest ut non bapti-
 zentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt
 sicut et nos? Et iussit eos baptizari in no- 48 J 4,40.
 mine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt
 eum ut maneret apud eos aliquot diebus.
 31 Audierunt autem Apostoli, et fratres, 11
 qui erant in Iudaea: quoniam et Gen-
 tes receperunt verbum Dei. Cum autem 2 10,45.
 ascendisset Petrus Ierosolymam, discepta-
 bant adversus illum, qui erant ex

45 obstupuerunt

46 (*inc. v. 47* Tunc resp.)

48 in nomine iesu chr. baptizari | — apud eos

11,2 > ascend. aut. | in hieros.

- 3 circumcissione, ¹ dicentes: Quare introisti ad
 viros praeputium habentes, et manducasti
 4 cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat
 10,9-48; 16,9. 5 illis ordinem, dicens: ¹ Ego eram in civitate
 Ioppe orans, et vidi in excessu mentis visionem,
 descendens vas quoddam velut linteam magnum
 quattuor initiis summitti de caelo,
 6 et venit usque ad me. In quod intuens considerabam,
 et vidi quadrupedia terrae, et
 7 bestias, et reptilia, et volatilia caeli. Audivi
 autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre,
 8 occide, et manduca. Dixi autem: Nequaquam
 Domine: quia commune aut immundum numquam
 9 introivit in os meum. Respondit autem
 vox secundo de caelo: Quae Deus mundavit,
 10 tu ne commune dixeris. Hoc autem factum
 est per ter: et recepta sunt omnia rursum in
 11 caelum. Et ecce viri tres confestim astiterunt
 in domo, in qua eram, missi a Caesarea ad
 10,23. 12 me. Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum
 illis, nihil haesitans. Venerunt autem mecum
 et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum
 13 viri. Narravit autem nobis, quomodo vidisset
 Angelum in domo sua, stantem et dicentem sibi:
 14 Mitte in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur
 Petrus, ¹ qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris
 tu, et
 15 universa domus tua. Cum autem coepissem loqui,
 cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut et

5 ~~8~~ mentis meae

10 > rursum omnia

11 > conf. tres viri

15 decedit

in nos in initio. Recordatus sum autem verbi 16 ^{1,5.}
 Domini, sicut dicebat: Ioannes quidem bapti-
 zavavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu
 sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis 17 ^{15,8.}
 Deus, sicut et nobis, qui credidimus in Do-
 minum Iesum Christum: ego quis eram, qui
 possem prohibere Deum? His auditis, tacue- 18 ^{13,48; 14,27.}
 runt: et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo ^{L 7,16; 23,47.}
 et Gentibus poenitentiam dedit Deus ad vitam.

Et illi quidem, qui dispersi fuerant a 19 ^{8,1-4.}
 tribulatione, quae facta fuerat sub Stephano,
 perambulaverunt usque Phoenicen, et Cyprum,
 et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi
 solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis 20 ^{13,1.}
 viri Cyprii, et Cyrenaei, qui cum introissent
 Antiochiam, loquebantur et ad Graecos, an-
 nunciantes Dominum Iesum. Et erat manus 21 ^{2,47.}
 Domini cum eis: multusque numerus creden-
 tium conversus est ad Dominum. Pervenit 22 ^{4,36.}
 autem sermo ad aures ecclesiae, quae erat
 Ierosolymis super istis: et miserunt Barna-
 bam usque ad Antiochiam. Qui cum per- 23 ^{13,48.}
 venisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus
 est: et hortabatur omnes in proposito cordis
 permanere in Domino: quia erat vir bonus, 24 ^{8,5; 5,14.}
 et plenus Spiritu sancto, et fide. Et appo-
 sita est multa turba Domino. Profectus est 25 ^{9,30.}
 autem Barnabas Tarsum, ut quaereret Saulum:
 quem cum invenisset, perduxit Antiochiam. 26 ^{G 2,11.}

18 > deus paenit. ad vit. dedit

20 cyrenei

22 barnaban | — ad 2°

23 — in 1°

24 > turba multa

25 — Barnabas | tharsum

Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiae discipuli, Christiani.

26,28.

1 P 4,16.

18,1; 15,39. 27 In his autem diebus supervenerunt ab 32

21,10. 28 Ierosolymis prophetae Antiochiam: et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio.

G 2,10.

R 15,27.

2 K 8,12.

12,26. 30 Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea fratribus: quod et fecerunt, et mittentes ad seniores per manus Barnabae, et Sauli.

4,3. 12 Eodem autem tempore misit Herodes rex 33 manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia.

Mt 20,22 n.

2 Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.

24,27; 25,9.

R 8,36.

3 Videns autem quia placeret Iudaeis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem

4 dies Azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus militum custodiendum, volens post

Je 5,16.

5 Pascha producere eum populo. Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad

26 (C inc. v. Et annum) | — ibi

29 — singuli

12,3 adposuit adprehendere

4 2 ad cust. 30 custodire eum

Deum pro eo. Cum autem producturus eum 6 ^{5,22,23.}
 esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dor-
 miens inter duos milites, vinctus catenis dua-
 bus: et custodes ante ostium custodiebant
 carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit: 7 ^{5,19. H 1,14.}
 et lumen refulsit in habitaculo: percussoque
 latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge
 velociter. Et ceciderunt catenae de manibus
 eius. Dixit autem Angelus ad eum: Praecin- 8
 gere, et calcea te caligas tuas. Et fecit sic.
 Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum,
 et sequere me. Et exiens sequebatur eum, 9 ^{10,17.}
 et nesciebat quia verum est, quod fiebat per
 angelum: existimabat autem se visum videre.
 Transeuntes autem primam et secundam custo- 10
 diam, venerunt ad portam ferream, quae ducit
 ad civitatem: quae ultro aperta est eis. Et
 exeuntes processerunt vicum unum: et con-
 tinuo discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad 11
 se reversus, dixit: Nunc scio vere quia misit
 Dominus Angelum suum, et eripuit me de
 manu Herodis, et de omni expectatione
 plebis Iudaeorum. Consideransque venit ad 12 <sup>25. 12,5.13;
15,37.</sup>
 domum Mariae matris Ioannis, qui cogno-
 minatus est Marcus, ubi erant multi congre-
 gati, et orantes. Pulsante autem eo ostium 13 ^{16,16.}
 ianuae, processit puella ad audiendum, no-
 mine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, 14
 prae gaudio non aperuit ianuam, sed in-
 tro currens nunciavit stare Petrum ante ia-

7 suscitavit

8 calcia | galliculas

9 aestimabat | aut.] enim13 aud.] videndum

- ^{26,24.} 15 nuam. ¹ At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa
^{L 24,27.} autem affirmabat sic se habere. Illi autem
 16 dicebant: Angelus eius est. Petrus autem per-
 severabat pulsans. Cum autem aperuissent,
 17 viderunt eum, et obstupuerunt. Annuens
 autem eis manu ut tacerent, narravit quo-
 modo Dominus eduxisset eum de carcere,
 dixitque: Nunciate Iacobo, et fratribus haec.
^{5,21.22.} 18 Et egressus abiit in alium locum. ¹ Facta ³⁴
 autem die, erat non parva turbatio inter
 19 milites, quidnam factum esset de Petro. He-
 rodes autem cum requisisset eum, et non
 invenisset, inquisitione facta de custodibus,
 iussit eos duci: descendensque a Iudaea in
^{1 Rg 5,25 [11].} 20 Caesaream, ibi commoratus est. Erat autem
^{Ez 27,17.} iratus Tyriis, et Sidoniis. At illi unanimes
 venerunt ad eum, et persuaso Blasto, qui erat
 super cubiculum regis, postulabant pacem, eo
 21 quòd alerentur regiones eorum ab illo. Statuto
 autem die Herodes vestitus veste regia, sedit
^{Ez 28,2.} 22 pro tribunali, et concionabatur ad eos. Po-
 pulus autem acclamabat: Dei voces, et non
^{Dn 5,20.} 23 hominis. Confestim autem percussit eum
 Angelus Domini, eo quòd non dedisset hono-
 rem Deo: et consumptus a vermibus, expira-
^{6,7. Is 55,11.} 24 vit. Verbum autem Domini crescebat, et
^{11,29. 12. 15,37.} 25 multiplicabatur. Barnabas autem et Saulus
 reversi sunt ab Ierosolymis expleto mini-
 sterio, assumpto Ioanne, qui cognominatus
 est Marcus.

16 ~~aper.~~ ostium | obstip-

18 > de petro fact. esset

21 contion-

- 35 Erant autem in Ecclesia, quae erat Antiochiae, prophetae, et doctores, in quibus Barnabas, et Simon, qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manahen, qui erat Herodis Tetrarchae collactaneus, et Saulus. Ministrantibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. 13 11,20.27.
- Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam; et inde navigaverunt Cyprum. Et cum venissent Salaminam, praedicabant verbum Dei in synagogis Iudaeorum. Habebant autem et Ioannem in ministerio. Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quendam virum magum pseudoprophetam, Iudaeum, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, et Saulo, desiderabat audire verbum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quaerens avertere Proconsulem a fide. Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiae, non desinis subvertere vias Domini 2 9,15.
- 14,23. 6,6. 1 T 4,14; 5,22. 4 15,89. 5 12,12.25. 13. 6 7 8 2 T 3,8. 9 2,4; 4,8; 7,55. 10 Hos 14,10.

13,1 symeon | manaen | conlact-

2 — illis 2° | separate | barnaban et saul. | — ad

4 ab

5 salamina

6 ¶ usque ad | 62 (c. corr.). 96 magnum | ¶ Barieu

7 paulo

- 9,8. J 9,89. 11 rectas. Et nunc ecce manus Domini super
22,11. te, et eris caecus, non videns solem usque
ad tempus. Et confestim cecidit in eum ca-
ligo, et tenebrae, et circuiens quaerebat qui
12 ei manum daret. Tunc Proconsul cum vidisset
factum, credidit admirans super doctrina
Domini.
- 12,12,25; 15,38. 13 Et cum a Papho navigassent Paulus, et 36
Mt 21,30. qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphy-
liae. Ioannes autem discedens ab eis, reversus
14 est Ierosolymam. Illi vero pertranseuntes
Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiae: et in-
gressi synagogam die sabbatorum, sederunt.
- 15,21; 28,17. 15 Post lectionem autem legis, et Prophetarum,
miserunt principes synagogae ad eos, dicen-
tes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo
21,40. 16 exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem
Paulus, et manu silentium indicens, ait: Viri
- Is 1,2. Ex 6,1,6; 17 Israelitae, et qui timetis Deum, audite: Deus
12,37,41;
14,8. plebis Israel elegit patres nostros, et plebem
exaltavit cum essent incolae in terra Aegypti,
Ex 16,35. 18 et in brachio excelso eduxit eos ex ea, et per
Nu 14,34.
Dt 1,31. quadraginta annorum tempus mores eorum
Dt 7,1. Jos 14,2. 19 sustinuit in deserto. Et destruens gentes
septem in terra Chanaan, sorte distribuit
- Jud 2,16. 20 eis terram eorum, quasi post quadrin-
1 Sm 3,20. gentos et quinquaginta annos: et post
haec dedit iudices, usque ad Samuel
- 1 Sm 8,5; 21 Prophetam. Et exinde postulaverunt re-
10,21,24. gem: et dedit illis Deus Saul filium Cis,
virum de tribu Benjamin, annis quadra-
Ps 89,21. 22 ginta. et amoto illo, suscitavit illis David
Is 44,28.
1 Sm 16,12,13;
18,14.
H 1,5; 5,5.

10 fin ? 11 circumiens
12 s. doctrinam
13 — erant | pamphiliae

regem: cui testimonium perhibens, dixit: In-
 veni David filium Iesse, virum secundum cor
 meum, qui faciet omnes voluntates meas.
 Huius Deus ex semine secundum promissio- 23 ^{8 Sm 7,12.}
 nem eduxit Israel salvatorem Iesum, prae- 24 ^{Is 11,1.}
 dicante Ioanne ante faciem adventus eius
 baptismum poenitentiae omni populo Israel.
 Cum impleret autem Ioannes cursum suum, 25 ^{J 1,20,27.}
 dicebat: Quem me arbitramini esse, non sum ^{L 3,16. Mc 1,7.}
 ego, sed ecce venit post me, cuius non sum
 37 dignus calceamenta pedum solvere. Viri 26 ^{Ps 107,20.}
 fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis ^{46.}
 timent Deum, vobis verbum salutis huius
 missum est. Qui enim habitabant Ierusalem, 27 ^{s,17. J 16,3.}
 et principes eius hunc ignorantes, et voces
 prophetarum, quae per omne sabbatum legun-
 tur, iudicantes impleverunt, et nullam causam 28 ^{Mt 27,22.23.}
 mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato,
 ut interficerent eum. Cumque consummassent 29 ^{Mt 27,59.60.}
 omnia, quae de eo scripta erant, deponentes
 eum de ligno, posuerunt eum in monumento.
 Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia 30 ^{s,15.}
 die: qui visus est per dies multos his, qui 31 ^{1,3.}
 simul ascenderant cum eo de Galilaea in
 Ierusalem: qui usque nunc sunt testes eius
 ad plebem. Et nos vobis annunciamus 32 ^{28.}
 eam, quae ad patres nostros repromissio
 facta est: quoniam hanc Deus adimplevit 33 ^{Ps 2,7.}
 filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et in ^{R 1,4.}

22 cui et t. | ☩ Iessae

28 in eum

29 — eum 2°

31 (☩ inc. v. qui simul)

32 ea

33 ☩ vestris

Psalmο secundo scriptum est: Filius meus
 Is 55,8. 34 es tu, ego hodie genui te. Quòd autem
 suscitavit eum a mortuis, amplius iam non
 reversurum in corruptionem, ita dixit: Quia
 2,27. Ps 16,10. 35 dabo vobis sancta David fidelia. Ideoque et
 alias dicit: Non dabis Sanctum tuum videre
 1 Rg 2,10. 36 corruptionem. David enim in sua generatione
 Jnd 2,10.
 2,29. cum administrasset, voluntati Dei dormivit:
 et appositus est ad patres suos, et vidit cor-
 37 ruptionem. Quem vero Deus suscitavit a
 10,43. 38 mortuis, non vidit corruptionem. Notum
 Nu 15,30.
 H 9,9; 13,20. igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc
 vobis remissio peccatorum annuntiatur, et ab
 omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi
 R 10,4. 39 iustificari, ¹ in hoc omnis, qui credit, iustifica-
 Hb 1,5. 40 tur. Videte ergo ne superveniat vobis quod
 dictum est in Prophetis:

41 Videte contemptores, et admiramini, et
 disperdimini:

quia opus operor ego in diebus vestris,
 opus quod non credetis, siquis enarraverit
 vobis.

42 Exeuntibus autem illis rogabant ut se-
 quenti sabbato loquerentur sibi verba haec.
 11,23. 43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti
 sunt multi Iudaeorum, et colentium advena-
 rum, Paulum, et Barnabam: qui loquentes
 suadebant eis ut permanerent in gratia
 44 Dei. Sequenti vero sabbato pene universa

34 suscitaverit

36 — in | vol. dei c. praec. con.

37 — a mortuis

38 — et

43 & colent. Deum | barnaban

civitas convenit audire verbum Dei. Videntes 45 30. 14,2; 17,5.
autem turbas Iudaei, repleti sunt zelo, et 5,17. R 10,19.
contradicebant his, quae a Paulo dicebantur,
blasphemantes. Tunc constanter Paulus, et 46 3,26. Mt 10,6.
Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum L 7,30.
loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, 18,6.
et indignos vos iudicatis aeternae vitae, ecce
convertimur ad Gentes. sic enim praecepit 47 Is 49,6.
nobis Dominus: L 2,32.

Posui te in lucem Gentium,
ut sis in salutem usque ad extremum
terrae.

Audientes autem Gentes gavisae sunt, et 48 11,18. R 8,29.
glorificabant verbum Domini: et crediderunt
quotquot erant praeordinati ad vitam aeter-
nam. Disseminabatur autem verbum Domini 49
per universam regionem. Iudaei autem con- 50
citaverunt mulieres religiosas, et honestas, et
primos civitatis, et excitaverunt persecutionem
in Paulum, et Barnabam: et eiecerunt eos de
finibus suis. At illi excusso pulvere pedum 51 18,6. Mt 10,14.
in eos, venerunt Iconium. Discipuli quoque 52
replebantur gaudio, et Spiritu sancto.

38 Factum est autem Iconii, ut simul in-14
troirent in synagogam Iudaeorum, et lo-
querentur, ita ut crederet Iudaeorum, et
Graecorum copiosa multitudo. Qui vero 2 13,45.
increduli fuerunt Iudaei, suscitaverunt,
et ad iracundiam concitaverunt animas

44 Dei] domini

46 iudicastis

47 gentibus

50 > relig. mul. | barnaban

14,1 in iconio (☞ 02 —,) | — in

- 19,11. H 2,4.
Mc 16,20.
20,32. 3 Gentium adversus fratres. Multo igitur tem-
pore demorati sunt, fiducialiter agentes in
Domino, testimonium perhibente verbo gra-
tiae suae, dante signa, et prodigia fieri per
4 manus eorum. Divisa est autem multitudo
civitatis: et quidam quidem erant cum Iu-
19. 2 T 3,11. 5 daeis, quidam vero cum Apostolis. Cum
autem factus esset impetus Gentilium, et
Iudaeorum cum principibus suis, ut contume-
Mt 10,28. 6 liis afficerent, et lapidarent eos,¹ intelligentes
confugerunt ad civitates Lycaoniae Lystram,
et Derben, et universam in circuitu regio-
11,16,20. 7 nem, et ibi evangelizantes erant. Et qui- 39
3,2; 9,38. 8 dam vir Lystris infirmus pedibus sedebat,
J 9,1. claudus ex utero matris suae, qui numquam
3,4. Mt 9,28. 9 ambulaverat. Hic audivit Paulum loquentem.
J 11,48. 10 Qui intuitus eum, et videns quia fidem haberet
28,6. 11 ut salvus fieret,¹ dixit magna voce: Surge
super pedes tuos rectus. Et exilivit, et am-
bulabat. Turbae autem cum vidissent quod
fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Ly-
caonicè dicentes: Dii similes facti hominibus,
12 descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam
Iovem, Paulum vero Mercurium: quoniam ipse
13 erat dux verbi. Sacerdos quoque Iovis, qui
erat ante civitatem, tauros, et coronas ante
ianuas afferens, cum populis volebat sacri-
14 ficare. Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas,
et Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in

6 \S Licaoniae7 (\textcircled{C} = 6) *fin* \S + Et commota est omnis multi-
tudo in doctrina eorum. Paulus autem, et Barnabas
morabantur Lystris.8-28 (\textcircled{C} 7-27)

8 in lystris

9 > haberet fidem

11 \S Licaonicè

12 barnaban

turbas clamantes,¹ et dicentes: Viri, quid haec 15 Ex 20,11.
Ps 146,6.
Is 87,16.
Jr 32,17.
10,26. Jc 5,17.
facitis? et nos mortales sumus, similes vobis
homines, annunciantes vobis ab his vanis
converti ad Deum vivum, qui fecit caelum,
et terram, et mare, et omnia, quae in eis
sunt: qui in praeteritis generationibus di- 16 17,30.
misit omnes gentes ingredi vias suas. Et 17 Ps 145,16;
147,8.
Jr 5,24.
quidem non sine testimonio semetipsum reli-
quit, benefaciens de caelo, dans pluvias, et
tempora fructifera, implens cibo, et laetitia
corda nostra. Et haec dicentes, vix sedave- 18
runt turbas ne sibi immolarent. Supervene- 19 2 K 11,26.
2 T 8,11.
2 K 6,9.
runt autem quidam ab Antiochia, et Iconio
Iudaei: et persuasis turbis lapidantesque Pau-
lum, traxerunt extra civitatem, existimantes
eum mortuum esse. Circumdantibus autem 20
eum discipulis, surgens intravit civitatem, et
postera die profectus est cum Barnaba in
Derben. Cumque evangelizassent civitati 21 Mt 28,19.
illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystram,
et Iconium, et Antiochiam, ¹ confirmantes ani- 22 11,28. 1 Th 3,3.
Mt 7,14.
mas discipulorum, exhortantesque ut perma-
nerent in fide: et quoniam per multas tribu-
lationes oportet nos intrare in regnum Dei.
Et cum constituissent illis per singulas ec- 23 18,3; 20,32.
clesias presbyteros, et orassent cum ieiuna-
tionibus, commendaverunt eos Domino, in
quem crediderunt. Transeuntesque Pisi- 24
diam, venerunt in Pamphiliam, ¹ et loquen- 25
tes verbum Domini in Perge, descenderunt

17 nostra] ~~se~~ eorum ~~est~~ vestra

19 aestimantes

25 > in pergen (-en et ~~se~~) verb. domini

13,1,2; 15,40. 26 in Attaliam: et inde navigaverunt Antiochiam,
unde erant traditi gratiae Dei in opus, quod
1 K 16,9. 27 compleverunt. Cum autem venissent, et
11,18. congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta
fecisset Deus cum illis, et quia aperuisset
28 Gentibus ostium fidei. Morati sunt autem 40
tempus non modicum cum discipulis.

G 5,2. 15 Et quidam descendentes de Iudaea, doce-
bant fratres: Quia nisi circumcidamini
secundum morem Moysi, non potestis salvari.

11,80. G 2,1. 2 Facta ergo seditione non minima Paulo, et
Barnabae adversus illos, statuerunt ut as-
cenderent Paulus, et Barnabas, et quidam
alii ex aliis ad Apostolos, et presbyteros in
3 Ierusalem super hac quaestione. Illi ergo
deducti ab Ecclesia pertransibant Phoenicem,
et Samariam, narrantes conversionem Gen-
tium: et faciebant gaudium magnum omni-
14,27. 4 bus fratribus. Cum autem venissent Iero-
solumam, suscepti sunt ab Ecclesia, et ab
Apostolis, et senioribus, annunciantes quanta
5 Deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem
quidam de haeresi Pharisaeorum, qui cre-
diderunt, dicentes: Quia oportet circum-
cidi eos, praecipere quoque servare legem
Moysi.

27 — et 2°

15,2 ex illis

3 ergo] igitur , it 30 | phoenicen

4 a senior.

5 crediderant

Conveneruntque Apostoli, et seniores vi- 6
dere de verbo hoc. Cum autem magna con- 7 10,44; 11,15.
quisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos:
Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis
diebus Deus in nobis elegit, per os meum
audire Gentes verbum Evangelii, et credere.
Et qui novit corda Deus, testimonium perhi- 8 1,24; 11,17.
buit, dans illis Spiritum sanctum, sicut et
nobis, et nihil discrevit inter nos et illos, 9 10,34.
fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid 10 G 2,10; 5,1.
tentatis Deum, imponere iugum super cervices
discipulorum, quod neque patres nostri, neque
nos portare potuimus? Sed per gratiam Do- 11 G 2,16.
mini Iesu Christi credimus salvari, quemad-
modum et illi. Tacuit autem omnis multi- 12 E 2,4—10.
tudo: et audiebant Barnabam, et Paulum
narrantes quanta Deus fecisset signa, et
prodigia in Gentibus per eos. Et postquam 13 21,18. G 2,9.
tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri
fratres, audite me. Simon narravit quemad- 14 7—9.
modum primum Deus visitavit sumere ex
Gentibus populum nomini suo. Et huic con- 15 L 1,88.
cordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:
Post haec revertar, 16 Jr 12,15.
et reaedicabo tabernaculum David, quod
decidit:
et diruta eius reaedicabo,
et erigam illud:

7 > in nob. eleg. deus

10 cervicem

11 — Christi

12 barnaban, it 36 | > fec. deus

14 simeon

16 aedicabo tab.

17 ut requirant ceteri hominum Dominum,
et omnes gentes, super quas invocatum
est nomen meum,
dicit Dominus faciens haec.

Is 45,21. 18 Notum a saeculo est Domino opus suum.

19 Propter quod ego iudico non inquietari eos,

Gn 9,4. 20 qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, ¹sed
Lv 3,17; 5,2; scribere ad eos ut abstineant se a contami-
17,10—18. nationibus simulachrorum, et fornicatione, et

18,15. 21 suffocatis, et sanguine. Moyses enim a tem-
poribus antiquis habet in singulis civitatibus
qui eum praedicent in synagogis, ubi per

22 omne sabbatum legitur. Tunc placuit Apo-
stolis, et senioribus cum omni Ecclesia, eligere
viros ex eis, et mittere Antiochiam cum Paulo,
et Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Bar-
sabas, et Silam viros primos in fratribus,

23 ¹scribentes per manus eorum. *APOSTOLI et ⁴¹
seniores fratres, his, qui sunt Antiochiae, et
Syriae, et Ciliciae fratribus ex Gentibus, sa-

1. 24 lutem. Quoniam audivimus quia quidam ex
nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, ever-
tentes animas vestras, quibus non mandavi-

25 mus: placuit nobis collectis in unum, eligere
viros, et mittere ad vos cum charissimis nostris

R 16,4. 26 Barnaba, et Paulo, ¹hominibus, qui tradiderunt
animas suas pro nomine Domini nostri Iesu

19 Deum] dominum

20 @ 93 c. corr. fornicationis

22 cognominatur , it 37 | barsabbas

Christi. Misimus ergo Iudam, et Silam, qui 27
 et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum 28 Mc 28,4.
 est enim Spiritui sancto, et nobis nihil ultra
 imponere vobis oneris quàm haec necessaria:
 ut abstineatis vos ab immolatis simulachro- 29
 rum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione,
 a quibus custodientes vos, bene agetis. Valet.
 42 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam; 30
 et congregata multitudo tradiderunt episto-
 lam. Quam cum legissent, gavisii sunt super 31
 consolatione. Iudas autem, et Silas, et ipsi 32 11,27; 18,1.
 cum essent Prophetæ, verbo plurimo conso-
 lati sunt fratres, et confirmaverunt. Facto 33
 autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt
 cum pace a fratribus ad eos, qui miserant
 illos. Visum est autem Silae ibi remanere: 34
 Iudas autem solus abiit Ierusalem. Paulus 35
 autem, et Barnabas demorabantur Antiochia
 docentes: et evangelizantes cum aliis pluribus
 verbum Domini.

Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam 36 1 Th 3,5.
 Paulus: Revertentes visitemus fratres per uni-
 versas civitates, in quibus praedicavimus ver-
 bum Domini, quomodo se habeant. Barnabas 37 12,12,25.
 autem volebat secum assumere et Ioannem, qui
 cognominabatur Marcus. Paulus autem rogabat 38 13,13.
Kol 4,10.
2 T 4,11.
 eum (ut qui discessisset ab eis de Pamphilia,
 et non isset cum eis in opus) non debere re-
 cipi. Facta est autem dissensio, ita ut dis- 39 1,26; 13,4.
17,16. 1 K 13,5.

28 necessario

29 sanguine [suffocato]

30 cf 3 33 — aliquanto

34 — vers 36 cf 12 37 cf 22

38 — ut | & Pamphylia | recipi eum

- cederent ab invicem, et Barnabas quidem
 14,36. 40 assumpto Marco navigaret Cyprum. Paulus
 2 K 1,12. vero electo Sila profectus est, traditus gra-
 41 tiae Dei a fratribus. Perambulabat autem
 Syriam, et Ciliciam, confirmans Ecclesias:
 praecipiens custodire praecepta Apostolorum,
 17,14; 19,22. 16 et seniorum. Pervenit autem Derben, et
 3 T 1,5. Lystram. *Et ecce discipulus quidam erat ibi 43
 Ph 2,19—22. nomine Timotheus, filius mulieris Iudaeae fide-⁽²⁾
 6,3. 2 lis, patre Gentili. Huic testimonium bonum
 reddebant qui in Lystris erant, et Iconio
 3 fratres. Hunc voluit Paulus secum proficisci:
 et assumens circumcidit eum propter Iudaeos,
 qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes
 15,23—29. 4 quòd pater eius erat Gentilis. Cum autem
 pertransirent civitates, tradebant eis custodire
 dogmata, quae erant decreta ab Apostolis et
 5 senioribus, qui erant Ierosolymis. Et Ec-
 clesiae quidem confirmabantur fide, et abun-
 dabant numero quotidie.
 18,23. 6 Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiae (43)
 regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui
 7 verbum Dei in Asia. Cum venissent autem in
 Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: et non
 8 permisit eos Spiritus Iesu. Cum autem per- 44
 transissent Mysiam, descenderunt Troadem:
 11,5; 18,9. 9 et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir
 Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et

39 — quidem 40 Dei] domini

41 — praecip. . . senior.

16,1 ~~330~~ in Derben

2 — bonum

3 gentilis esset

4 qui essent

6 > sancto spiritu (s spritu) | — Dei

7 — in 2°

dicens: Transiens in Macedoniam, adiuva nos.
 Ut autem visum vidit, statim quaesivimus¹⁰
 proficisci in Macedoniam, certi facti quòd
 vocasset nos Deus evangelizare eis.

Navigantes autem a Troade, recto cursu¹¹
 venimus Samothraciam, et sequenti die Nea-
 polim: et inde Philippos, quae est prima¹²
 partis Macedoniae civitas, colonia. Eramus
 autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes.
 Die autem sabbatorum egressi sumus foras¹³
 portam iuxta flumen, ubi videbatur oratio
 esse: et sedentes loquebamur mulieribus,
⁴⁵ quae convenerant. Et quaedam mulier no-¹⁴ *J 8,44.*
⁽⁴⁾ mine Lydia, purpuraria civitatis Thyatiren-^{10,55.}
 orum, colens Deum, audivit: cuius Dominus
 aperuit cor intendere his, quae dicebantur a
 Paulo. Cum autem baptizata esset, et domus¹⁵
 eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me
 fidelem Domino esse, introite in domum meam,
⁴⁶ et manete. Et coegit nos. ¹⁶ *12,18; 19,24.*
⁽⁵⁾ autem euntibus nobis ad orationem, puellam
 quandam habentem spiritum pythonem obviare
 nobis, quae quaestum magnum praestabat do-
 minis suis divinando. Haec subsecuta Paulum,¹⁷ *Mc 1,24.34.*
 et nos, clamabat dicens: Isti homines servi
 Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viam
 salutis. Hoc autem faciebat multis diebus.¹⁸ *19,18.*
Mc 16,17.

¹⁰ quod] quia

¹² philippis | ☿ consistentes

- Dolens autem Paulus, et conversus, spiritui dixit: Praecipio tibi in nomine Iesu Christi
- 19,25. 19 exire ab ea. Et exiit eadem hora. ¹ Videntes autem domini eius quia exivit spes quaestus eorum; apprehendentes Paulum, et Silam per-
- 17,8. 20 duxerunt in forum ad principes: et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines con-
- 1 Rg 18,17. turbant civitatem nostram, cum sint Iudaei:
- 21 et annunciant morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.
- 2 K 11,25. 22 Et cucurrit plebs adversus eos: et magistra-
- Ph 1,30. tus, scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis
- 1 Th 2,2. 23 caedi. Et cum multas plagas eis imposuis-
- 24 senti, miserunt eos in carcerem, praecipientes
- 24 custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale praeceptum accepisset, misit eos in in-
- 25 teriorem carcerem, et pedes eorum strinxit
- 25 ligno. Media autem nocte Paulus, et Silas orantes, laudabant Deum: et audiebant eos,
- 4,31. 26 qui in custodia erant. Subito vero ter-
- 26 raemotus factus est magnus, ita ut move-
- 27 rentur fundamenta carceris. Et statim
- 27 aperta sunt omnia ostia: et universorum
- 28 vincula soluta sunt. Expergefactus autem
- 28 custos carceris, et videns ianuas apertas
- 28 carceris, evaginato gladio volebat se inter-
- 28 ficere, aestimans fugisse vinctos. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi

22 — eos 2°

24 in ligno

25 adorantes

26 > et aperta sunt stat. ostia omnia

27 > apertas ianuas

28 > magna voce

mali feceris: universi enim hic sumus. Peti- 29
 toque lumine, introgressus est: et tremefactus
 procidit Paulo et Silae ad pedes: et produ- 30 ^{2,37.}
 cens eos foras, ait: Domini, quid me oportet
 facere, ut salvus fiam? At illi dixerunt: 31
 Crede in Dominum Iesum: et salvus eris tu,
 et domus tua. Et locuti sunt ei verbum 32
 Domini cum omnibus, qui erant in domo
 eius. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit 33
 plagas eorum: et baptizatus est ipse, et
 omnis domus eius continuo. Cumque per- 34
 duxisset eos in domum suam, apposuit eis
 mensam, et laetatus est cum omni domo
 sua credens Deo. Et cum dies factus 35
 esset, miserunt magistratus lictores, di-
 centes: Dimitte homines illos. Nunciavit 36
 autem custos carceris verba haec Paulo: Quia
 miserunt magistratus ut dimittamini, nunc
 igitur exeuntes, ite in pace. Paulus autem 37 ^{22,25.}
 dixit eis: Caesos nos publice, indemnatos,
 homines Romanos miserunt in carcerem, et
 nunc occulte nos eiiciunt? Non ita: sed
 veniant, et ipsi nos eiician. Nunciaverunt 38
 autem magistratibus lictores verba haec.
 Timueruntque audito quòd Romani essent:
 et venientes deprecati sunt eos, et edu- 39 ^{Mt 8,34.}
 centes rogabant ut egrederentur de Urbe.

28 > fec. tibi mali

29 — ad pedes

31 in domino iesu

33 omn. dom.] omnes

35 dimittite

37 (C inc. v. 38 et ipsi)

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos, et profecti sunt.

1 Th 2,2. 17 Cum autem perambulassent Amphipolim, et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi

L 4,16. 2 erat synagoga Iudaeorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis,

L 24,26,27. 3 adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis: et quia hic est Iesus Christus, quem ego annuncio vobis.

45,46.

4 Et quidam ex eis crediderunt, et adiuncti sunt Paulo, et Silae, et de colentibus, Gentilibusque multitudo magna, et mulieres

13,45. 5 nobiles non paucae. Zelantes autem Iudaei,⁴⁷ assummentesque de vulgo viros quosdam⁽⁶⁾ malos, et turba facta, concitaverunt civitatem: et assistentes domui Iasonis quaere-

16,20. 6 bant eos producere in populum. Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem, et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem conci-

L 2,1; 23,2.
J 19,12.
R 16,21.
Ph 1,17.

7 tant, et huc venerunt, quos suscepit Iason, et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt,

8 regem alium dicentes esse, Iesum. Concitaverunt autem plebem, et principes civitatis

17,3 > christus iesus

6 orbem

audientes haec. Et accepta satisfactione a 9
 Iasone, et a ceteris, dimiserunt eos. Fratres 10
 vero confestim per noctem dimiserunt Paulum,
 et Silam in Beroeam. Qui cum venissent, in
 synagogam Iudaeorum introierunt. Hi autem 11 J 5, 39.
 erant nobiliores eorum, qui sunt Thessaloni- 7, 1.
 cae, qui susceperunt verbum cum omni avi-
 ditate, quotidie scrutantes Scripturas, si haec
 ita se haberent. Et multi quidem crediderunt 12
 ex eis, et mulierum Gentilium honestarum, et
 viri non pauci. Cum autem cognovissent in 13 1 Th 2, 14.
 Thessalonica Iudaei, quia et Beroeae praedi-
 catum est a Paulo verbum Dei, venerunt et
 illuc commoventes, et turbantes multitudinem.
 Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, 14 16, 1.
 ut iret usque ad mare: Silas autem, et
 Timotheus remanserunt ibi. Qui autem de- 15
 ducebant Paulum, perduxerunt eum usque
 Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam,
 et Timotheum ut quàm celeriter venirent ad
 illum, profecti sunt.

Paulus autem cum Athenis eos expectaret, 16
 incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolo-
 latriae deditam civitatem. Disputabat igitur 17
 in synagoga cum Iudaeis, et colentibus, et
 in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant.
 Quidam autem Epicurei, et Stoici philosophi 18 1 K 4, 12.

9 accepto satis ab

10 advenissent

12 > gentil. mul.

15 — eum | C^{oe} Sylam

16 idolatriae

- disserebant cum eo, et quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic, dicere? Alii vero: Novorum daemoniorum videtur annunciator esse: quia Iesum, et resurrectionem annun-
- 19 ciabat eis. Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quae est
- 20 haec nova, quae a te dicitur, doctrina? nova enim quaedam infers auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint haec esse.
- 21 (Athenienses autem omnes, et advenae hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere,
- 22 aut audire aliquid novi.) Stans autem Paulus ⁴⁸ in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses per
- 23 omnia quasi superstitiosiores vos video. Praeteriens enim, et videns simulachra vestra, inveni et aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes co-
- 1 Rg 8,27. 24 litis, hoc ego annuncio vobis. Deus, qui
Is 42,5.
Mt 11,25.
7,48.
- Ps 50,19. 25 fecit mundum, et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in
- Dt 32,8. 26 manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, et inspirationem, et omnia:
- Is 55,6. 27 fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora, et terminos habitationis
- L 24,39.
1 J 1,1. eorum, quaerere Deum si forte attrahant eum, aut inveniant, quamvis non longe sit ab
- Ps 145,18. 28 unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus,
Jr 23,23.

19 ariopag- , it 22. 34

24 inhabitat

27 adtractent

et movemur, et sumus: sicut et quidam
vestrorum Poetarum dixerunt:

Ipsius enim et genus sumus.

Genus ergo cum simus Dei, non debemus ²⁹ Gn 1,27.
aestimare auro, aut argento, aut lapidi, ^{Is 40,18.}
sculpturae artis, et cogitationis hominis, Di- ^{19,26. 1 K 12,2.}

vinum esse simile. Et tempora quidem huius ³⁰ 23. 14,16.
ignorantiae despiciens Deus, nunc annunciat ^{L 24,47.}
hominibus ut omnes ubique poenitentiam ^{Sir 28,7.}

agant, ³¹ Ps 9,9; 96,13;
eo quòd statuit diem, in quo iudica- ^{98,9.}
tus est orbem in aequitate, in viro, in quo ^{10,42. R 10,14.}

statuit, fidem praebens omnibus, suscitans ³²

eum a mortuis. Cum audissent autem resur-

rectionem mortuorum, quidam quidem irride-

bant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de

hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. ³³

⁴⁹ Quidam vero viri adhaerentes ei, crediderunt: ³⁴

in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier

nomine Damaris, et alii cum eis.

(48) Post haec egressus ab Athenis, venit ¹⁸

Corinthum: et inveniens quendam Iudaeum ²

nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper

venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius,

(eo quòd praecepisset Claudius discedere

omnes Iudaeos a Roma) accessit ad eos. Et ³

quia eiusdem erat artis, manebat apud eos,

et operabatur: (erant autem scenofacto-

riae artis.) Et disputabat in synagoga per ⁴

R 16,3.
26.

20,34. 1 K 4,12.

28 vestrum

31 quo 1°] qua

34 dionisius | cf 19

18,3 erant] erat

4 = vers.

- omne sabbatum, interponens nomen Domini
 17,14.15. 5 Iesu, suadebatque Iudaeis, et Graecis. Cum
 venissent autem de Macedonia Silas et Ti-
 motheus, instabat verbo Paulus, testificans
 13,46.51. 20,26. 6 Iudaeis esse Christum Iesum. Contradicientibus
 autem eis, et blasphemantibus, excutiens vesti-
 menta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super
 caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes
 7 vadam. Et migrans inde, intravit in domum
 cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum,
 1 K 1,14. 8 cuius domus erat coniuncta synagogae. Crispus
 autem archisynagogus credidit Domino cum
 omni domo sua: et multi Corinthiorum audien-
 1 K 2,3. 9 tes credebant, et baptizabantur. Dixit autem
 Dominus nocte per visionem Paulo: Noli ti-
 mere, sed loquere, et ne taceas: propter
 Ex 3,12. 10 quod ego sum tecum: et nemo apponetur
 Jos 1,5.9. Is 41,10; 48,5. Jr 1,8. Hos 2,25. 22,18. J 10,16. tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi
 11 multus in hac civitate. Sedit autem ibi an-
 num et sex menses, docens apud eos verbum
 12 Dei. Gallione autem proconsule Achaiae,⁵⁰
 insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum,⁽⁴⁹⁾
 13 et adduxerunt eum ad tribunal, ¹ dicentes:
 Quia contra legem hic persuadet homini-
 26,18—20. 14 bus colere Deum. Incipiente autem Paulo
 aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos: Si

6 — sua

11 — ibi

quidem esset iniquum aliquid, aut facinus
 pessimum o viri Iudaei, recte vos sustinerem,
 Si vero quaestiones sunt de verbo, et nomi- 15 J 18,31.
 nibus, et lege vestra, vos ipsi videritis: Iudex
 ego horum nolo esse. Et minavit eos a tri- 16
 bunali. Apprehendentes autem omnes Sosthe- 17 1 K 1,1.
 nem principem synagogae, percutiebant eum
 ante tribunal: et nihil eorum Gallioni curae
 erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset 18 21,23 s.
 dies multos, fratribus valefaciens, navigavit
 in Syriam, (et cum eo Priscilla, et Aquila)
 qui sibi totonderat in Cenchris caput: habebat
 enim votum. Devenitque Ephesum, et illos 19
 ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam,
 disputabat cum Iudaeis. Rogantibus autem 20
 eis ut ampliori tempore maneret, non consen-
 sit, sed valefaciens, et dicens, Iterum revertar 21 R 1,10.
 ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso. 1 K 4,19.
 Et descendens Caesaream, ascendit, et salu- Jc 4,15.
 tavit Ecclesiam, et descendit Antiochiam. Et 22 21,15.
 facta ibi aliquanto tempore profectus est,
 perambulans ex ordine Galaticam regionem,
 et Phrygiam, confirmans omnes discipulos. 23

51 Iudaeus autem quidam, Apollo nomine, 24 1 K 8,6.
 (1) Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit
 Ephesum, potens in scripturis. Hic erat 25 19,3. R 12,11.
 edoctus viam Domini: et fervens spiritu lo- Ap 3,15.
 quebatur, et docebat diligenter ea, quae sunt

15 卷 — et 20 | 卷 卷 legis vestrae

17 sosthenen

18 — in | totonderant et habebant | ceneris

23 卷 Galatiam

24 gen.] natione

18,26—19,6. ACTVS APOSTOLORVM.

3. 26 Iesu, sciens tantum baptisma Ioannis. Hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt eum, et diligentius exposuerunt ei
 3 K 3,1. 27 viam Domini. Cum autem vellet ire Achaiam, Kol 4,10. exhortati fratres, scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit
 9,22; 17,3. 28 multum his, qui crediderant. Vehementer enim Iudaeos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum Iesum.
- 19 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, et inveniret
 2,38. 2 quosdam Discipulos: ¹ dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus
 3 sanctus est, audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Ioan-
 Mt 3,11. 4 nis baptismo. Dixit autem Paulus: Ioannes baptizavit baptismo poenitentiae populum, dicens: In eum, qui venturus esset post
 5 ipsum, ut crederent, hoc est, in Iesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.
 8,17; 40,44.46. 6 Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur

26 Dom.] dei

28 publice c. *seqq. coni.*

19,1 ~~de~~ de discipulis

2 — dixerunt

4 baptisma

linguis, et prophetabant. Erant autem omnes 7
 viri fere duodecim. Introgressus autem 8 18,26; 28,23.31.
 synagogam, cum fiducia loquebatur per tres
 menses, disputans, et suadens de regno Dei.
 Cum autem quidam indurarentur, et non 9 9,2. 2 T 1,15.
 crederent, maledicentes viam Domini coram T 3,10.11.
 multitudine, discedens ab eis, segregavit disci- 2 K 8,17.
 pulos, quotidie disputans in schola tyranni 2 J 10.
 cuiusdam. Hoc autem factum est per bien- 10
 nium, ita ut omnes, qui habitabant in Asia,
 audirent verbum Domini, Iudaei atque Gen-
 tiles. Virtutesque non quaslibet faciebat 11 14,3.
 Deus per manum Pauli: ita ut etiam super 12 5,15.
 languidos deferrentur a corpore eius sudaria, Mc 5,28.
 et semicinctia, et recedebant ab eis languores,
 et spiritus nequam egrediebantur. Tenta- 13 L 9,49.
 verunt autem quidam et de circumeuntibus
 Iudaeis exorcistis, invocare super eos, qui
 habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu,
 dicentes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus
 praedicat. Erant autem quidam Iudaei Scevae 14
 principis sacerdotum septem filii, qui hoc fa-
 ciebant. Respondens autem spiritus nequam 15 Mc 1,34.
 dixit eis: Iesum novi, et Paulum scio: vos L 4,41.
 autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in 16
 quo erat daemonium pessimum, et dominatus
 amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi, et

8 per tres mens. c. seqq. cont.

9 — Domini | — cuiusdam

11 & non modicas quasl. | > deus fac. | manus

12 et 1°] vel

14 quid.] & cuiusdam | & iud. nomine Sc.

16 > scevae iudaei

16 > homo in eos

19,17—26. ACTVS APOSTOLORVM.

5,5.11. 17 vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus Iudaeis, atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur
18 nomen Domini Iesu. Multique credentium veniebant confitentes, et annunciantes actus
19 suos. Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus: et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta
6,7; 12,24. 20 millium. Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur.

23,11. R 1,18. 21 His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia et Achaia ire Ierosolymam, dicens: quoniam postquam fuero
17,14. R 16,23. 22 ibi, oportet me et Romam videre. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum, et Erastum, ipse remansit
1 K 4,17. 23 ad tempus in Asia. Facta est autem illo⁵³₍₂₎ tempore turbatio non minima de via Domini.
16,16. 24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens aedes argenteas Dianae, praestabat
16,19. 25 artificibus non modicum quaestum: quos convocans, et eos, qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio
17,29. 26 est nobis acquisitio: et videtis, et auditis quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiae, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui

19 eis] his | & comb. eos

20 > verb. dei cresc.

23 in illo t. | — Domini

25 > adquis. est nobis

manibus fiunt. Non solum autem haec periculi- 27
 tabitur nobis pars in redargutionem venire,
 sed et magnae Dianae templum in nihilum
 reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas
 eius, quam tota Asia, et orbis colit. His 28
 auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt
 dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et im- 29 20,4; 21,30.
 pleta est civitas confusione, et impetum fece-
 runt uno animo in theatrum, raptο Gaio, et
 Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
 Paulo autem volente intrare in populum, non 30
 permiserunt discipuli. Quidam autem et de 31
 Asiae principibus, qui erant amici eius, mise-
 runt ad eum rogantes ne se daret in theatrum:
 'alii autem aliud clamabant. Erat enim Eccle- 32
 sia confusa: et plures nesciebant qua ex
 causa convenissent. De turba autem detraxe- 33
 runt Alexandrum, propellentibus eum Iudaeis.
 Alexander autem manu silentio postulato,
 volebat reddere rationem populo. Quem ut 34
 cognoverunt Iudaeum esse, vox facta una
 est omnium, quasi per horas duas claman-
 tium: Magna Diana Ephesiorum. Et cum 35
 sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii,
 quis enim est hominum, qui nesciat Ephesio-
 rum civitatem cultricem esse magnae Dianae,
 Iovisque prolis? Cum ergo his contradici 36
 non possit, oportet vos sedatos esse, et nihil

31 & darent

33 aut. 2°] ergo | > rat. reddere

34 > est una

37 temere agere. Adduxistis enim homines istos,
neque sacrilegos, neque blasphemantes deam
38 vestram. Quòd si Demetrius, et qui cum eo
sunt artifices, habent adversus aliquem causam,
conventus forenses aguntur, et proconsules
39 sunt, accusent invicem. Si quid autem alterius
rei quaeritis: in legitima Ecclesia poterit ab-
40 solvi. Nam et periclitamur argui seditionis
hodiernae: cum nullus obnoxius sit (de quo
possimus reddere rationem) concursus istius.
Et cum haec dixisset, dimisit Ecclesiam.

20 Postquam autem cessavit tumultus, vo-⁵⁴
catis Paulus discipulis, et exhortatus eos, ⁽³⁾
valedixit, et profectus est ut iret in Macedo-
2 niam. Cum autem perambulasset partes illas,
et exhortatus eos fuisset multo sermone,
3 venit ad Graeciam: ubi cum fecisset men-
ses tres, factae sunt illi insidiae a Iudaeis
navigaturo in Syriam: habuitque consilium
17,10; 19,29. 4 ut reverteretur per Macedoniam. Comitatus
R 16,21. est autem eum Sopater Pyrrhi Beroeensis,
Thessalonicensium vero Aristarchus, et Se-
cundus, et Gaius Derbeus, et Timotheus:
16,8. 5 Asiani vero Tychicus, et Trophimus. Hi
cum praecessissent, sustinuerunt nos Tro-
6 ade: nos vero navigavimus post dies

38 pro consulibus

20,3 fec.] fuisset

4 ~~S~~ Sosipater | pyrrhi | beroensis

5 sustinebant

Azymorum a Philippis, et venimus ad eos
 Troadem in diebus quinque, ubi demorati
 sumus diebus septem. Una autem Sabbati 7 <sup>1 K 16,2.
2,42.46.</sup>
 cum convenissemus ad frangendum panem,
 Paulus disputabat cum eis profecturus in
 crastinum, protraxitque sermonem usque in
 mediam noctem. Erant autem lampades co- 8
 piosae in coenaculo, ubi eramus congregati.
 Sedens autem quidam adolescens nomine 9
 Eutychus super fenestram, cum mergeretur
 somno gravi, disputante diu Paulo, ductus
 somno cecidit de tertio coenaculo deorsum,
 et sublatus est mortuus. Ad quem cum 10 ^{1 Rg 17,21.}
 descendisset Paulus, incubuit super eum: et
 complexus dixit: Nolite turbari, anima enim
 ipsius in ipso est. Ascendens autem, fran- 11
 gensque panem, et gustans, satisque allocutus
 usque in lucem, sic profectus est. Adduxerunt 12
 autem puerum viventem, et consolati sunt
 non minimè. Nos autem ascendentes na- 13
 vem, navigavimus in Asson, inde suscepturi
 Paulum: sic enim disposuerat ipse per ter-
 55ram iter facturus. Cum autem convenisset 14
 nos in Asson, assumpto eo, venimus Mi-
 tylenen. Et inde navigantes, sequenti die 15
 venimus contra Chium, et alia applicuimus
 Samum, et sequenti die venimus Miletum.
 proposuerat enim Paulus transnavigare 16 ^{18,21.}
 Ephesum, nequa mora illi fieret in Asia.
 Festinabat enim, si possibile sibi esset,

7 In una | — cum 2°

9 eductus

10 ipso] eo

11 ~~et~~ alloc. est . . . et sic | usq. ad

13 enavigavimus

14 ~~et~~ convenissemus in | mytilenen15 alia] ~~et~~ + die

ut diem Pentecostes faceret Ierosolymis.

- 17 A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit maiores natu Ecclesiae. Qui cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus
 18 vit maiores natu Ecclesiae. Qui cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos
 19 fuerim, serviens Domino cum omni humilitate, et lacrymis, et tentationibus, quae mihi
 20 acciderunt ex insidiis Iudaeorum: quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annuntiarem vobis, et docerem vos publice, et per
 21 domos, ¹ testificans Iudaeis, atque Gentilibus in Deum poenitentiam, et fidem in Dominum
 22 nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem: quae
 23 in ea ventura sint mihi, ignorans: nisi quòd Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula, et tribulationes Ierosolymis me manent. Sed nihil
 24 horum vereor: nec facio animam meam pretiosorem quàm me, dummodo consummem cursum meum, et ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu, testificari Evangelium gratiae Dei.
 25 Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi praedicans regnum Dei. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a

16 pentecosten

20 ~~et~~ subtrax. vobis

22 sunt

23 > protest. mihi | — Ierosolymis

24 — verbi

sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo- 27 J 15,15.
minus annunciarer omne consilium Dei vobis.
Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos 28 Pa 74,2.
Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ec- 1 T 4,16.
clesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. 1 P 5,2.
Ego scio quoniam intrabunt post discessionem 29 Mt 7,15; 10,16.
meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. J 10,12.
Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes per- 30 1 J 2,19.
versa, ut abducant discipulos post se. Propter G 4,17.
quod vigilate memoria retinentes: quoniam 31 Mc 13,35.37.
per triennium nocte et die non cessavi, cum 1 Th 2,11.
lacrymis monens unumquemque vestrum. Et 32 Dt 32,2.
nunc commendo vos Deo, et verbo gratiae 14,3.28.
ipsius, qui potens est aedificare, et dare here- Kol 1,12.
ditatem in sanctificatis omnibus. Argentum, 33 Mt 10,8.
et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut 1 K 9,12.
1 ipsi scitis: quoniam ad ea, quae mihi opus 1 Sm 12,3.
erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt 34 18,3. 1 K 4,12.
manus istae. Omnia ostendi vobis, quoniam 1 Th 2,9.
sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac 35
meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse
dixit: Beatius est magis dare, quàm accipere.
Et cum haec dixisset, positus genibus suis 36 21,5.
oravit cum omnibus illis. Magnus autem fletus 37 21,8. R 16,16.
factus est omnium: et procumbentes super 1 P 5,14.
collum Pauli, osculabantur eum, 1 dolentes 38 25.
maximè in verbo, quod dixerat, quoniam Kol 2,1.
amplius faciem eius non essent visuri. Et
deducebant eum ad navem.

29 rap.] graves

33 et] aut | — sicut

36 > cum omn. illis oravit

- 21 Cum autem factum esset ut navigaremus⁵⁶
 abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum,⁽⁴⁾
 et sequenti die Rhodum, et inde Pataram.
- 2 Et cum invenissemus navem transfretantem
- 3 in Phoenicen, ascendentes navigavimus. Cum
 apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam
 ad sinistram, navigavimus in Syriam, et veni-
 mus Tyrum: ibi enim navis expositura erat
- 11,12, 20,23. 4 onus. Inventis autem discipulis, mansimus
 ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per
- 20,36. 5 Spiritum ne ascenderet Ierosolymam. Et ex-
 pletis diebus profecti ibamus, deducentibus
 nos omnibus cum uxoribus, et filiis usque
 foras civitatem: et positis genibus in littore,
- J 16,32; 19,27. 6 oravimus. Et cum valefecissemus invicem,
 ascendimus navem: illi autem redierunt in
- 7 sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro
 descendimus Ptolemaidam: et salutatis fratri-
- 8,40. 8 bus, mansimus die una apud illos. Alia autem
 die profecti, venimus Caesaream. Et intrantes
 domum Philippi evangelistae, qui erat unus de
- 2,17. 9 septem, mansimus apud eum. Huic autem erant⁵⁷
- 11,28. 10 quattuor filiae virgines prophetantes. Et cum⁽⁵⁾
 moraremur per dies aliquot, supervenit quidam
- 20,23. 11 a Iudaea propheta, nomine Agabus. Is cum
 venisset ad nos, tulit zonam Pauli: et alligans
 sibi pedes, et manus dixit: Haec dicit Spiri-
 tus sanctus: Virum, cuius est zona haec, sic

21,1 cho | patara 2 — in
 3 paruissemus | et relinquin. | > erat expos.
 5 explicitis
 6 in navem
 7 explicita | ptolomaida
 8 in domum | — unus
 9 > filiae quatt.
 10 & quidam vir

alligabunt in Ierusalem Iudaei, et tradent in
 manus Gentium. Quod cum audissemus, roga- 12 Mt 16,22.
 bamus nos, et qui loci illius erant, ne ascen-
 deret Ierosolymam. Tunc respondit Paulus, 13 20,24.
 et dixit: Quid facitis flentes, et affligentes
 cor meum? Ego enim non solum alligari, sed
 et mori in Ierusalem paratus sum propter
 nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non 14 Mt 26,39.
 possemus, quievimus, dicentes: Domini vo- J 21,18.
 luntas fiat.

58 (6) Post dies autem istos praeparati, ascen- 15
 debamus in Ierusalem. Venerunt autem et ex 16
 discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes
 secum apud quem hospitaremur Mnasonem
 quendam Cyprium, antiquum discipulum. Et 17
 cum venissemus Ierosolymam, libenter excepe-
 runt nos fratres. Sequenti autem die introi- 18 15,13. G 1,19.
 bat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque
 collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, 19
 narrabat per singula, quae Deus fecisset in
 Gentibus per ministerium ipsius. At illi cum 20 15,1.
 audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei:
 Vides frater, quot millia sunt in Iudaeis, qui
 crediderunt, et omnes aemulatores sunt legis.
 Audierunt autem de te quia discessionem do- 21 16,3. R 10,4.

15 — in

16 et] § quidam | — secum | § Iasonem

19 > fec. deus

- ceas a Moyse eorum, qui per Gentes sunt,
Iudaeorum: dicens non debere eos circum-
cidere filios suos, neque secundum consuetu-
dinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet
convenire multitudinem: audient enim te super-
venisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt
nobis viri quattuor, votum habentes super
se. His assumptis, sanctifica te cum illis: et
impende in illis ut radant capita: et scient
omnes quia quae de te audierunt, falsa sunt,
sed ambulas et ipse custodiens legem. De
his autem, qui crediderunt ex Gentibus, nos
scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab
idolis, immolato, et sanguine, et suffocato, et
fornicatione. Tunc Paulus, assumptis viris,
postera die purificatus cum illis intravit in
templum, annuncians expletionem dierum
purificationis, donec offerretur pro unoquoque
eorum oblatio.
- Dum autem septem dies consummarentur,
hi, qui de Asia erant, Iudaei, cum vidissent
eum in templo, concitaverunt omnem populum,
et iniecerunt ei manus, clamantes: Viri Israe-
litae, adiuvate: hic est homo, qui adversus
populum, et legem, et locum hunc, omnes
ubique docens, insuper et Gentiles induxit
in templum, et violavit sanctum locum
istum. Viderant enim Trophimum Ephesium
in civitate cum ipso, quem aestimaverunt

Nu 6,9—20. 26
1 K 9,20.
1 Mc 3,49,50.

6,13. Ez 44,7. 28

20,4. 2 T 4,20. 29

25 idolis (—,)

27 de] ab

28 (C inc. v. Viri)

29 ~~Θ~~ Trophimum

quoniam in templum introduxisset Paulus.
 Commotaeque est civitas tota, et facta est 30 19,29.
 concursio populi. Et apprehendentes Paulum,
 trahebant eum extra templum: et statim clau-
 sae sunt ianuae. Quaerentibus autem eum 31
 occidere, nunciatum est tribuno cohortis:
 Quia tota confunditur Ierusalem. Qui statim 32
 assumptis militibus, et centurionibus, decurrit
 ad illos. Qui cum vidissent tribunum, et
 milites, cessaverunt percutere Paulum. Tunc 33 11. 20,23.
 accedens tribunus apprehendit eum, et iussit
 eum alligari catenis duabus: et interrogabat
 quis esset, et quid fecisset. Alii autem aliud 34
 clamabant in turba. Et cum non posset cer-
 tum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum
 in castra. Et cum venisset ad gradus, contigit 35
 ut portaretur a militibus propter vim populi.
 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: 36 22,22. L 23,18.
 Tolle eum. Et cum coepisset induci in 37
 castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi
 loqui aliquid ad te? Qui dixit: Graecè
 nosti? Nonne tu es Aegyptius, qui ante hos 38 5,36.37.
 dies tumultum concitasti, et eduxisti in de-
 sertum quattuor millia virorum sicariorum?
 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum 39 9,11.
 quidem Iudaeus a Tharso Ciliciae, non ignotae
 civitatis municeps. Rogo autem te, permitte
 mihi loqui ad populum. Et cum ille permi- 40 13,16.
 sisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu

32 decurrit

33 — eum 2°

37 dixit] 𐀓 + ei

39 𐀓 Tarso | Ciliciae,] — ,

- 16,37; 22,27. 25 castra, et flagellis caedi, et torqueri eum, ut
sciret propter quam causam sic acclamarent
ei. Et cum astrinxissent eum loris, dicit
astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem
Romanum et indemnatum licet vobis flagel-
26 lare? Quo audito, Centurio accessit ad tri-
bunum, et nunciavit ei, dicens: Quid acturus
27 es? hic enim homo civis Romanus est. Ac-
cedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi si
28 tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. ¹ Et
respondit tribunus: Ego multa summa civili-
tatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait:
29 Ego autem et natus sum. Protinus ergo
discesserunt ab illo, qui eum torturi erant.
Tribunus quoque timuit postquam rescivit,
quia civis Romanus esset, et quia alligas-
set eum.
- 30 Postera autem die volens scire diligentius
qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit
eum, et iussit sacerdotes convenire, et omne
concilium, et producens Paulum, statuit inter
22,1; 24,16. 23 illos. Intendens autem in concilium Paulus ⁶²
ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona ⁽⁵⁹⁾
conversatus sum ante Deum usque in hodie-
J 18,22,28. 2 num diem. Princeps autem sacerdotum
Ananias praecepit astantibus sibi percutere
Mt 23,27. 3 os eius. Tunc Paulus dixit ad eum: Percu-
Ez 13,10—15. 3 tiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens
Lv 19,15. iudicas me secundum legem, et contra legem
4 iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt:

25 dixit
26 — ei
27 — si
28 civitatem
23,1 — in 1°
3 > ad eum dix.

Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit 5 Ex 22,27.
autem Paulus: Nesciebam fratres quia prin-
ceps est sacerdotum. Scriptum est enim:
Principem populi tui non maledices. Sciens 6 4,2; 22,3; 26,5.
autem Paulus quia una pars esset Saddu-
caeorum, et altera Pharisaeorum, exclamavit
in concilio: Viri fratres, ego Pharisaeus sum,
filius Pharisaeorum, de spe et resurrectione
mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, 7
facta est dissensio inter Pharisaeos, et Sad-
ducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei 8 Mt 22,23.
enim dicunt, non esse resurrectionem, neque
Angelum, neque Spiritum: Pharisei autem
utramque confitentur. Factus est autem clamor 9 25,25. 5,39.
magnus. Et surgentes quidam Pharisaeorum,
pugnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in
homine isto: quid si Spiritus locutus est ei,
aut Angelus? Et cum magna dissensio facta 10
esset, timens tribunus ne discerneretur Paulus
ab ipsis, iussit milites descendere, et rapere
eum de medio eorum, ac deducere eum in
castra. Sequenti autem nocte assistens ei 11 16,9; 18,9;
19,21; 27,23;
28,16,23.
Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testi-
ficatus es de me in Ierusalem, sic te oportet
et Romae testificari. Facta autem die col- 12
legerunt se quidam ex Iudaeis, et devoverunt
se dicentes, neque manducatuos, neque bi-
bituros donec occiderent Paulum. Erant 13
autem plus quàm quadraginta viri, qui
hanc coniurationem fecerant: qui accesse- 14 J 16,2,3.
R 9,3.
runt ad principes sacerdotum, et seniores,
et dixerunt: Devotione devovimus nos

11 — in

13 — viri

- nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.
- 15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero prius quàm appropiet, parati sumus inter-
- 16 ficere illum. Quòd cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, et intravit in castra,
- 17 nunciavitque Paulo. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid
- 18 indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum, et ait: Vincetus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad
- 19 te, habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est,
- 20 quod habes indicare mihi? Ille autem dixit: Iudaeis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid
- 21 certius inquisituri sint de illo: tu vèro ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere donec interficiant eum: et nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescen-⁶⁴
- 22 tem, praecipiens ne cui loqueretur quoniam⁽¹⁾
- 23 haec nota sibi fecisset. Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos ut eant usque Caesaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos a tertia

18 paul. vocans rog.

20 > paul. producas

21 — quam

22 𐀀 praecip. ei

hora noctis: et iumenta praeparate ut im- 24
 ponentes Paulum, saluum perducerent ad
 Felicem praesidem, (Timuit enim ne forte
 raperent eum Iudaei, et occiderent, et ipse
 postea calumniam sustineret, tamquam accep-
 turus pecuniam) scribens epistolam continen- 25
 tem haec: CLAUDIUS Lysias optimo Praesidi, 26 L 1,3.
 Felici salutem. Virum hunc comprehensum 27 21,33; 22,25.
 a Iudaeis, et incipientem interfici ab eis, super-
 veniens cum exercitu eripui, cognito quia Ro-
 manus est: Volensque scire causam, quam 28 22,30.
 obiiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.
 Quem inveni accusari de quaestionibus legis 29 6.9. 18,14.15.
 ipsorum, nihil vero dignum morte aut vin-
 culis habentem criminis. Et cum mihi per- 30 24,8.
 latum esset de insidiis, quas paraverant illi,
 misi eum ad te denunciatus: et accusatoribus
 ut dicant apud te, Vale. Milites ergo se- 31
 cundum praeceptum sibi, assumentes Paulum,
 duxerunt per noctem in Antipatridem. Et 32
 postera die dimissis equitibus ut cum eo
 irent, reversi sunt ad castra. Qui cum venis- 33
 sent Caesaream, et tradidissent epistolam prae-
 sidi, statuerunt ante illum et Paulum. Cum 34 22,3.
 legisset autem, et interrogasset de qua pro-
 vincia esset: et cognoscens quia de Cilicia,
 Audiam te, inquit, cum accusatores tui vene- 35
 rint. Iussitque in praetorio Herodis custo-
 diri eum.

25. 26 (C numerat 25 Timuit ... 26 scribens) |
 scrib. ei

29 nih.] scrib. nullum | scrib. crimen

30 paraverunt ei | — eum | ante, non post denun-
 tians distinx. | — Vale

32 > irent cum eo

35 cum et

- 24 Post quinque autem dies descendit prin-⁶⁶
ceps sacerdotum, Ananias, cum senioribus⁽²⁾
quibusdam, et Tertullo quodam oratore, qui
2 adierunt praesidem adversus Paulum. Et ci-
tato Paulo coepit accusare Tertullus, dicens:
Cum in multa pace agamus per te, et multa
23,26; 26,25. 3 corrigantur per tuam providentiam; semper
et ubique suscipimus, optime Felix, cum omni
4 gratiarum actione. Ne diutius autem te pro-
traham, oro, breviter audias nos pro tua cle-
17,6. 5 mentia. Invenimus hunc hominem pestiferum,
et concitantem seditiones omnibus Iudaeis in
universo orbe, et auctorem seditionis sectae
21,28. 6 Nazarenorum: qui etiam templum violare co-
natus est, quem et apprehensum volumus
7 secundum legem nostram iudicare. Super-
veniens autem tribunus Lysias, cum vi magna
eripuit eum de manibus nostris, iubens accu-
23,30. 8 satores eius ad te venire: a quo poteris ipse
iudicans, de omnibus istis cognoscere, de qui-
7,1; 17,11. 9 bus nos accusamus eum. Adiecerunt autem
10 et Iudaei, dicentes haec ita se habere. Re-⁶⁷
spondit autem Paulus, (annuente sibi Praeside
dicere) Ex multis annis te esse iudicem genti
huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.
21,17. 11 Potes enim cognoscere quia non plus sunt
mihi dies quàm duodecim, ex quo ascendi
12 adorare in Ierusalem: et neque in templo
invenerunt me cum aliquo disputantem, aut
concursum facientem turbae, neque in sy-
13 nagogis, neque in civitate: neque probare

24,4 ~~ut~~ ut aud.

6. 7 apprehendimus et — vol. . . . venire | (C inc.
v. 8 iubens)

10 > esse te 11 > dies mihi

12 (C inc. v. 13 neque in civ.)

possunt tibi de quibus nunc me accusant. Confiteor autem hoc tibi, quòd secundum 14 s.
sectam, quam dicunt haeresim, sic deservio Patri, et Deo meo, credens omnibus, quae in Lege, et Prophetis scripta sunt: spem habens 15 Dn 12,2.
in Deum, quam et hi ipsi expectant, resur- J 5,28.29.
rectionem futuram iustorum, et iniquorum. In 16 23,1.
hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et ad homines semper. Post annos autem plures eleemosynas facturur 17 R 15,25.26.
in gentem meam, veni, et oblationes, et vota. G 2,10.
in quibus invenerunt me purificatum in templo: 18 21,27.
non cum turba, neque cum tumultu. Quidam 19
autem ex Asia Iudaei, quos oportebat apud te praesto esse, et accusare siquid haberent adversum me: aut hi ipsi dicant siquid in- 20
venerunt in me iniquitatis cum stem in concilio, nisi de una hac solummodo voce, qua 21 23,6.
clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. 68 Distulit autem illos Felix, certissime sciens 22 23,26.
de via hac, dicens: Cum Tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Iussitque Centurioni 23 27,3.
custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. Post 24 Mc 6,20.
aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem, quae est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia, et 25 J 16,8.
castitate, et de iudicio futuro, tremefactus

13 > accus. me 14 patrio deo m.

18 *fin* + et apprehenderunt me clamantes, et dicentes: tolle inimicum nostrum.

22 — hac

23 custodiri | > prohib. de suis

24 > iesum christum 25 timefactus.

Felix respondit: Quod nunc attinet, vade:

- 26 tempore autem opportuno accersam te: ¹ simul et sperans, quòd pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter accersens eum, ^{12,3; 25,9.} 27 loquebatur cum eo. Biennio autem expleto, ^{L 23,35.} accepit successorem Felix Portium Festum. ^{R 8,36.} Volens autem gratiam praestare Iudaeis Felix, reliquit Paulum vinctum.

- 25 Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam a Caesarea. ^{24,1.} 2 Adieruntque eum principes sacerdotum, et primi Iudaeorum adversus Paulum: et rogabant eum, ^{23,15 s.} 3 postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perducì eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via. 4 Festus autem respondit servari Paulum in Caesarea: se autem maturius profecturum. 5 Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum. ^{21,34; 22,30.} 6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quàm octo, aut decem, descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali, 7 et iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Ierosolyma descenderant Iudaei, multas, et graves causas 8 obiiicientes, quas non poterant probare, ¹ Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in templum, neque in ^{24,37.} 9 Caesarem quidquam peccavi. Festus autem volens gratiam praestare Iudaeis, re-

25 ~~accersam~~ accersiam

26 sper. quia | — ei | ~~accersiens~~ accersiens

27 porcium

25,3 — in 1° | > eum interf. 4 ~~serv.~~ serv. quidem

8 paulo autem 9 > iudaeis grat. praest.

spondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? Dixit 10 autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudaeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum 11 morte aliquid feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum, quae hi accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: 12 Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis.

69 Et cum dies aliquot transacti essent: 13 ^{9,15.}
 (4) Agrippa rex, et Bernice descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. Et cum dies 14 ^{24,27.} plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, et seniores Iudaeorum, postulantes adversus illum damnationem. Ad quos respondi: Quia non 15 est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius quam is, qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Cum 17 ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum. De quo, cum stetissent accusatores, 18 nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum: Quaestiones vero quas- 19 ^{18,15.}dam de sua superstitione habebant adversus

10 ubi

12 consilio | — ?

14 ~~§~~ morarentur

16 > consuet. rom. | donare | ~~§~~ crimina, quae ei obiiiciuntur.

17 (~~§~~ quoque sine u. dil. cum praec. coni.)

18 ~~§~~ caussam | malam

- eum, et de quodam Iesu defuncto, quem af-
 20 firmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego
 de huiusmodi quaestione, dicebam si vellet
 21 ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. Paulo
 autem appellante ut servaretur ad Augusti
 cognitionem, iussi servari eum, donec mittam
 L 23,8. 22 eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad
 Festum: Volebam et ipse hominem audire.
 Mt 10,18. 23 Cras, inquit, audies eum. ¹ Altera autem die
 cum venisset Agrippa, et Bernice cum multa
 ambitione, et introissent in auditorium cum
 tribunis, et viris principalibus civitatis, iu-
 2.7. 32,32. 24 bente Festo, adductus est Paulus. Et dicit
 Festus: Agrippa rex, et omnes, qui simul
 adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo
 omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me
 Ierosolymis, petentes et acclamantes non opor-
 25 tere eum vivere amplius. Ego vero comperi
 nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem
 hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere.
 26 De quo quid certum scribam domino, non
 habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et
 maxime ad te rex Agrippa, ut interrogatione
 27 facta habeam quid scribam. Sine ratione enim
 mihi videtur mittere vinctum, et causas eius
 13,16; 21,40. 26 non significare. Agrippa vero ad Paulum
 ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. * Tunc ⁷⁰
 Paulus extenta manu coepit rationem red- ⁽⁶⁵⁾
 2 dere. De omnibus, quibus accusor¹ a Iudaeis,
 rex Agrippa, aestimo me beatum, apud te

21 ¶⁹² Caesaream

22 — dixit 23 et iub.

24 dixit | ¶ hunc hominem | petens et hic cla-
 mantes (—, ante pet.)25 > eum morte | ¶ appellante, ad Augustum
 iud. (¶ —,)

cum sim defensurus me hodie, maxime te 3
 sciente omnia, et quae apud Iudaeos sunt
 consuetudines, et quaestiones: propter quod
 obsecro patienter me audias. Et quidem 4
 vitam meam a iuventute, quae ab initio fuit
 in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes
 Iudaei: praescientes me ab initio (si velint 5 23,6. Ph 3,5.
 testimonium perhibere) quoniam secundum
 certissimam sectam nostrae religionis vixi
 Pharisaeus. Et nunc in spe, quae ad patres 6 28,20.
 nostros repromissionis facta est a Deo, sto
 iudicio subiectus: in quam duodecim tribus 7 24,15.
 nostrae nocte ac die deservientes, sperant
 devenire. De qua spe accusor a Iudaeis, rex.
 Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus 8
 mortuos suscitatur? Et ego quidem existima- 9
 veram, me adversus nomen Iesu Nazareni
 debere multa contraria agere. quod et feci 10
 Ierosolymis, et multos sanctorum ego in
 carceribus inclusi, a principibus sacerdotum
 potestate accepta: et cum occiderentur, de-
 tuli sententiam. Et per omnes synagogas 11
 frequenter puniens eos, compellebam blasphe-
 mare: et amplius insaniens in eos, perse-
 quebar usque in exterarum civitates. In qui- 12
 bus dum irem Damascum cum potestate,
 et permissu principum sacerdotum, die me- 13
 dia in via, vidi, rex, de caelo supra splen-
 dorem solis circumfulsisse me lumen, et eos,
 qui mecum simul erant. Omnesque nos cum 14
 decidissemus in terram, audivi vocem lo-

9-20 :
 9,1-29 ;
 22,3-21.
 J 16,2. Ap 2,10.

- quentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule,
quid me persequeris? durum est tibi contra
15 stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis
es Domine? Dominus autem dixit: Ego sum
Ez 2,1.3. 16 Iesus, quem tu persequeris. Sed exurge, et
sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui
tibi, ut constituam te ministrum, et testem
eorum, quae vidisti, et eorum, quibus appa-
Jr 1,7.
1 Chr 16,35. 17 rebo tibi, ¹eripiens te de populo, et gentibus,
Dt 33,3. 18 in quas nunc ego mitto te, ¹aperire oculos
Is 35,5; 42,7.16;
61,1. eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem,
20,32.
E 2,2. Kol 1,13. et de potestate satanae ad Deum, ut acci-
pant remissionem peccatorum, et sortem inter
G 1,16. 19 sanctos per fidem, quae est in me. Unde
rex Agrippa, non fui incredulus caelesti vi-
Mt 3,8. 20 sioni: sed his, qui sunt Damasci primum, et
Ierosolymis, et in omnem regionem Iudaeae,
et Gentibus annuntiabam, ut poenitentiam
agerent, et converterentur ad Deum, digna
21 poenitentiae opera facientes. Hac ex causa
me Iudaei, cum essem in templo, comprehen-
sum tentabant interficere. Auxilio autem adiu-
tus Dei usque in hodiernum diem sto, testi-
ficans minori, atque maiori, nihil extra dicens
quàm ea, quae Prophetae locuti sunt futura
esse, et Moyses, ¹si passibilis Christus, si
primus ex resurrectione mortuorum, lumen
annunciaturus est populo, et Gentibus.
J 10,20. 24 Haec loquente eo, et rationem reddente, ⁷¹
(66) Festus magna voce dixit: Insanis Paule:
multae te litterae ad insaniam convertunt.
25 Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste,

17 & populi
19 caelestis visionis
22 > sunt locuti
25 Et] at

sed veritatis, et sobrietatis verba loquor. Scit 26 J 18,20.
 enim de his rex, ad quem et constanter lo-
 quor: latere enim eum nihil horum arbitror.
 Neque enim in angulo quidquam horum gestum
 est. ¹ Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia 27
 credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico 28 11,26. 1 P 4,10.
 suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto 29
 apud Deum, et in modico, et in magno, non
 tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt,
 hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis
 vinculis his. Et exurrexit rex, et praeses, 30
 et Bernice, et qui assidebant eis. Et cum 31
 secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes:
 Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid
 fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: 32 25,11.
 Dimitti poterat homo hic, si non appellasset
 Caesarem.

(69) Ut autem iudicatum est navigare eum 27 25,12.
 in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis
 custodiis centurioni nomine Iulio cohortis
 72 Augustae, ascendentes navem Adrumetinam, 2 19,29; 20,4.
 incipientes navigare circa Asiae loca, sustu-
 limus, perseverante nobiscum Aristarcho Ma-
 cedone Thessalonicensi. Sequenti autem die 3 24,29; 28,2.16.
 devenimus Sidonem. Humane autem trac-
 tans Iulius Paulum, permisit ad amicos 43.

25 eloquor

29 etiam] et | omnes hos

27,1 > eum navig.

2 ascend. autem | hadrumetinam | incipientem
 | thessalonicense

- 4 ire, et curam sui agere. Et inde cum sustul-
 5 lissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea
 6 quòd essent venti contrarii. Et pelagus Cili-
 7 ciae, et Pamphiliae navigantes, venimus Lys-
 8 tram, quae est Lyciae: et ibi inveniens cen-
 9 turio navem Alexandrinam navigantem in
 10 Italiam, transposuit nos in eam. Et cum
 11 multis diebus tarde navigaremus, et vix de-
 12 venissemus contra Gnidum, prohibente nos
 13 vento, adnavigavimus Cretae iuxta Salmónem:
 14 et vix iuxta navigantes, venimus in locum
 15 quendam, qui vocatur Boniportus, cui iuxta
 16 erat civitas Thalassa. Multo autem tem-
 17 pore peracto, et cum iam non esset tuta
 18 navigatio, eo quòd et ieiunium iam praeteri-
 19 isset, consolabatur eos Paulus, ¹ dicens eis:
 20 Viri, video quoniam cum iniuria, et multo
 21 damno non solum oneris, et navis, sed etiam
 22 animarum nostrarum incipit esse navigatio.
 23 Centurio autem gubernatori et nauclero magis
 24 credebat, quàm his, quae a Paulo dicebantur.
 25 Et cum aptus portus non esset ad hieman-
 26 dum, plurimi statuerunt consilium navigare
 27 inde, si quomodo possent, devenientes Phoe-
 28 nicen, hiemare, portum Cretae respicientem
 29 ad Africum, et ad Corum. Aspirante autem
 30 Austro, aestimantes propositum se tenere,
 31 cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.
 32 Non post multum autem misit se contra ip-
 33 sam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilus.
 34 Cumque arrepta esset navis, et non posset

2 K 11,25,26.
 L.v 16,29.

4 cypro 5 ~~§~~ Pamphyliae
 7 cnidum | iuxta] secundum
 9 ~~§~~ — et 2° | ~~§~~ praeterisset | — eos
 11 nauclerio 12 chorum

conari in ventum, 'data nave flatibus, fere-
 bamur. In insulam autem quandam decur- 16
 rentes, quae vocatur Cauda, potuimus vix
 obtinere scapham. Qua sublata, adiutoriis 17
 utebantur, accingentes navem, timentes ne
 in Syrtim inciderent, summisso vase sic fere-
 bantur. Valida autem nobis tempestate iactatis, 18
 sequenti die iactum fecerunt: et tertia die 19 *Jon 1,5.*
 suis manibus armamenta navis proiecerunt.
 Neque autem sole, neque sideribus apparenti- 20
 bus per plures dies, et tempestate non exigua
 imminente, iam ablata erat spes omnis salutis
 nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc 21 *33.*
 stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportet-
 bat quidem, o viri, audito me, non tollere a
 Creta, lucrique facere iniuriam hanc, et iac-
 turam. Et nunc suadeo vobis bono animo 22
 esse. amissio enim nullius animae erit ex
 vobis, praeterquam navis. Astitit enim mihi 23
 hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, et cui
 deservio, 'dicens: Ne timeas Paule, Caesari te 24 *9,15; 23,11.*
 oportet assistere: et ecce donavit tibi Deus
 omnes, qui navigant tecum. Propter quod 25
 bono animo estote viri: credo enim Deo, quia
 sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In 26 *28,1.*
 insulam autem quandam oportet nos devenire.
 73 (68) Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, 27
 navigantibus nobis in Adria circa mediam
 noctem, suspicabantur nautae apparere sibi
 aliquam regionem. Qui et summittentes boli- 28
 dem, invenerunt passus viginti: et pusillum inde
 separati, invenerunt passus quindecim. Timen- 29

16 — In 18 valide
 20 > sole autem 27 hadria
 28 — et 1° | — bolidem

- tes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant
 30 diem fieri. Nautis vero quaerentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras
 31 extendere, 'dixit Paulus Centurioni, et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri
 32 non potestis. Tunc absciderunt milites funes
 21,27. 33 scaphae, et passi sunt eam excidere. Et cum
 2,46. lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
 1 Sm 14,45. 34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro
 2 Sm 14,11. salute vestra: quia nullius vestrum capillus
 Mt 10,30. de capite peribit. Et cum haec dixisset,
 J 6,11. 1 T 4,4. 35 sumens panem, gratias egit Deo in conspectu
 L 22,19. omnium: et cum fregisset, coepit manducare.
 9,19. 36 Animaequiores autem facti omnes, et ipsi
 37 sumpserunt cibum. Eramus vero universae
 38 animae in navi ducentae septuaginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset,
 39 terram non agnoscebant: sinum vero quendam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, eiicere navem. Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: et levato artemone secundum aurae flatum ten-
 40 debant ad littus. Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem: et

30 > a prora incip.

33 > hodie die

36 adsumserunt

39 possent eic. (— ,)

40 abstulissent | > flat. aurae

41 bithalassum

prora quidem fixa manebat immobilis, puppis
 vero solvebatur a vi maris. Militum autem 42
 consilium fuit ut custodias occiderent: ne-
 quis cum enatasset, effugeret. Centurio autem 43 a.
 volens servare Paulum, prohibuit fieri: ius-
 sitque eos, qui possent natare, emittere se
 primos, et evadere, et ad terram exire: et 44 22-25.
 ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam
 super ea, quae de navi erant. Et sic factum
 est, ut omnes animae evaderent ad terram.

(69) Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia 28
 Melita insula vocabatur. Barbari vero prae- 2 27,8.
 stabant non modicam humanitatem nobis. 2 K 11,27.
 Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes
 propter imbrem, qui imminebat, et frigus. Cum 3
 congregasset autem Paulus sarmentorum ali-
 quantam multitudinem, et imposuisset super
 ignem, vipera a calore cum processisset, in-
 vasit manum eius. Ut vero viderunt Barbari 4
 pendentem bestiam de manu eius, ad invicem
 dicebant: Utique homicida est homo hic, qui
 cum evaserit de mari, ultio non sinit eum
 vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in 5 Mc 16,18.
 ignem, nihil mali passus est. At illi existima- L 10,19.
 bant eum in tumorem convertendum, et subito 6 14,11.
 casurum, et mori. Diu autem illis expectanti-
 bus, et videntibus nihil mali in eo fieri, conver-
 tentes se, dicebant eum esse Deum. In locis 7
 autem illis erant praedia principis insulae,

43 mittere | se in mare prim.

44 essent

28,1 militene

2 (C inc. v. Accensa)

4 > eum non sinit

6 sperantibus

Mc 1,30.
L 10,9.

nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit. Contigit autem, patrem Publii febribus, et dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit: et cum orasset, et imposuisset ei manus, salvavit eum. Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, et curabantur: qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus imposuerunt quae necessaria erant.

11 Post menses autem tres navigavimus in⁷⁴
navi Alexandrina, quae in insula hiemaverat,⁽⁰⁾

12 cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus Rhegium: et post unum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos; ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic

R 1,7. 15 venimus Romam. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

27,8. 16 Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum custodiante se milite.

13,15; 28,1. 17 Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut

7 ~~se~~ se exhib.

9 et omnes

12 syracusas

13 regium

15 ac] et | tribus tabernis

16 > ven. autem

morem paternum, vinctus ab Ierosolymis
 traditus sum in manus Romanorum, qui cum 18 Lc 23,14 s.
3,13.
 interrogationem de me habuissent, voluerunt
 me dimittere, eo quòd nulla esset causa mor-
 tis in me. Contradicientibus autem Iudaeis, 19 25,11.
 coactus sum appellare Caesarem, non quasi
 gentem meam habens aliquid accusare. Pro- 20 23,6.7.
 pter hanc igitur causam rogavi vos videre, et
 alloqui. Propter spem enim Israel catena hac
 circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: 21
 Nos neque litteras accepimus de te a Iudaea,
 neque adveniens aliquis fratrum nunciavit,
 aut locutus est quid de te malum. Rogamus 22 24,14. I. 2,34.
 autem a te audire quae sentis: nam de secta
 hac notum est nobis quia ubique ei contra-
 dicitur. Cum constituissent autem illi diem, 23 19,8
 venerunt ad eum in hospitium plurimi, qui-
 bus exponebat testificans regnum Dei, sua-
 densque eis de Iesu ex Lege Moysi, et Pro-
 phetis a mane usque ad vesperam. Et quidam 24
 credebant his, quae dicebantur: quidam vero
 non credebant. Cumque invicem non essent 25
 consentientes, discedebant dicente Paulo unum
 verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus
 est per Isaiam prophetam ad Patres nostros,
 dicens: 26

Vade ad populum istum, et dic ad eos:

Aure audietis, et non intelligetis:

Is 6,9.10.
Mt 13,14.
Mc 4,12.
J 12,40.

18 > causa esset

23 plures | eos

26 — ad eos

28,27—31. ACTVS APOSTOLORVM.

et videntes videbitis, et non perspicietis.

2 K 3,14 ss. 27

Incrassatum est enim cor populi huius,
et auribus graviter audierunt,
et oculos suos compresserunt:
ne forte videant oculis,
et auribus audiant,
et corde intelligant, et convertantur,
et sanem eos.

Pa 67,8; 98,8.
13,46. L 3,6.

28 Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus
missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.

29 Et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudaei,
multam habentes inter se quaestionem.

30 Mansit autem biennio toto in suo con-
ducto: et suscipiebat omnes, qui ingredie-
bantur ad eum, ¹ praedicans regnum Dei, et
docens quae sunt de Domino Iesu Christo
cum omni fiducia, sine prohibitione.

23. 1,3. 31
19,8. 2 T 2,9.

27 eos] illos

28 > ipsi et

29 — *vers.*

31 *fin* + amen.

Subscr. EXPLICIT ACTVS APOSTOLORVM.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD ROMANOS.

- 1 PAULUS, servus Iesu Christi, vocatus 1 Act 9,15; 13,2.
Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, ¹ quod 2 G 1,15.
ante promiserat per Prophetas suos in Scrip- Tt 1,2.
turis sanctis ¹ de Filio suo, qui factus est ei 3 16,25,26.
ex semine David secundum carnem, qui prae- 4 9,5. 2 Sm 7,12.
destinatus est Filius Dei in virtute secundum Mt 22,42. 2T2,8.
spiritum sanctificationis ex resurrectione mor- Act 13,33.
tuorum Iesu Christi Domini nostri: per quem 5 Act 26,16-18.
accepimus gratiam, et Apostolatam ad obe- 15,18. G 2,7,9.
diendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine
eius, in quibus estis et vos vocati Iesu Christi: 6
omnibus qui sunt Romae, dilectis Dei, vocatis 7 1 K 1,2. 2 K 1,1.
sanctis. Gratia vobis, et pax a Deo Patre E 1,1.
nostro, et Domino Iesu Christo. Nu 6,25,26.
Act 28,15.
- 2 Primum quidem gratias ago Deo meo per 8 16,19. 1 Th 1,8.
Iesum Christum pro omnibus vobis: quia
fides vestra annuntiatur in universo mundo.
Testis enim mihi est Deus, cui servio in spi- 9 Ph 1,8.
ritu meo in Evangelio filii eius, quòd sine E 1,16.
intermissione memoriam vestri facio ¹ semper in 10 Act 19,21.
15,23,32.

Inscr. Epistula 10 | — beati 1 | — b. P. A. 10
1,1 > Chr. I. 3 — ei F²

5 accipimus A²F¹

7 dil.] in dilectione A in caritate F¹

8 univ.] omni F¹

9 > est enim mihi F

- orationibus meis: obsecrans, si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in
 Act 28,31. 11 voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim
 2 P 1,1. 12 videre vos: ut aliquid impertiar vobis gratiae
 J 15,16. 13 spiritualis ad confirmandos vos: id est, simul
 consolari in vobis per eam, quae invicem est,
 14 fidem vestram, atque meam. Nolo autem vos
 15 ignorare fratres: quia saepe proposui venire
 ad vos, (et prohibitus sum usque adhuc) ut
 aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et
 16 in ceteris gentibus. Graecis, ac Barbaris,
 17 sapientibus, et insipientibus debitor sum: ita
 (quod in me) promptum est et vobis, qui Ro-
 mae estis, evangelizare. Non enim erubesco
 1 K 1,18,24. Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem
 Act 18,46. omni credenti, Iudaeo primum, et Graeco.
 8,21,22. 17 Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem:
 G 8,11. sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit.
 Hb 2,4. H 10,38. 18 Revelatur enim ira Dei de caelo super omnem
 J 16,9. impietatem, et iniustitiam hominum eorum, qui
 2 Th 2,12. 19 veritatem Dei in iniustitia detinent: quia quod
 19—32: notum est Dei, manifestum est in illis. Deus
 Sap 18—15. 20 enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius,
 Act 14,15—17; a creatura mundi, per ea quae facta sunt, in-
 17,24—28. tellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius
 Ps 19,2. H 11,3. 21 virtus, et divinitas: ita ut sint inexcusabiles.
 Job 12,7—9. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum
 E 4,18. 22 glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evan-
 Ap 14,7. uerunt in cogitationibus suis, et obscuratum
 Jr 10,14. 23 est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse
 1 K 1,20. sapientes, stulti facti sunt. Et mutaverunt
 Ps 106,20. 24
 Dt 4,15—19. Sap 12,24.

11 > grat. vob. CAF¹ | spiritalis 12 adque CAF¹
 13 aut.] enim F | — et 2° G[F]F | — et 3° A 15 in vo-
 bis [G]AF¹ 16 salute A 17 revelabitur F | in fide A |
 aut.] + [meus] 18 sup.] in F¹ | — Dei 2° CAF | in
 iniustitiam GA(F?) 19 qui A 20 et] ac A | — ita
 [G]F | sint] + ipsi F 21 magnificaverunt F

gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem
 imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et
 quadrupedum, et serpentium. Propter quod 24 Act 14,16.
 tradidit illos Deus in desideria cordis eorum,
 in immunditiam: ut contumeliis afficiant cor-
 pora sua in semetipsis: qui commutaverunt 25 9,5.
 veritatem Dei in mendacium: et coluerunt,
 et servierunt creaturae potius quàm Creatori,
 5 qui est benedictus in saecula. Amen. Pro- 26
 pterea tradidit illos Deus in passiones ignomi-
 niae. Nam feminae eorum immutaverunt na-
 turalem usum in eum usum, qui est contra
 naturam. Similiter autem et masculi, relicto 27 Lv18,22; 20,13.
 naturali usu feminae, exarserunt in desideriis
 suis in invicem, masculi in masculos turpi-
 tudinem operantes, et mercedem, quam oportuit,
 erroris sui in semetipsis recipientes. Et 28 18,13. L 18,11.
 sicut non probaverunt Deum habere in notitia:
 tradidit illos Deus in reprobum sensum: ut
 faciant ea, quae non conveniunt, 1 repletos 29 1 K 5,10; 6,9.
 omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia,
 nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione,
 dolo, malignantate, susurrones, 1 detractores, Deo 30 2 K 12,20.
 odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, in-
 ventores malorum, parentibus non obedientes,
 1 insipientes, incompositos, sine affectione, abs- 31 E 4,31; 5,35.
 que foedere, sine misericordia. Qui cum 32 Kol 3,5.8.
 iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt
 quoniam qui talia agunt, digni sunt morte:
 et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui
 consentiunt facientibus. 1 T 1,9.
 2 T 3,2-4.

23 serpentum F 25 mendacio | — Amen A¹
 27 (— et merc. ... recip.) | semetipsos F 28 notitiam
 1 AF | eos F | — ea [E] F | convenit A 29 homicidiis F
 31 — foed. sine [E] F¹ 32 — et 1° | — qui 3° 4° C¹ |
 illa [E] F | etiam] et

- Mt 7,2. J 8,7. **2** Propter quod inexcusabilis es o homo **6**
 omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum,
 teipsum condemnas: eadem enim agis quae
2 iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei
 est secundum veritatem in eos, qui talia agunt.
3 Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos,
 qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies
2 P 3,15. **4** iudicium Dei? An divitias bonitatis eius, et
 patientiae, et longanimitatis contemnis? ignoras
 quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te
5 adducit? Secundum autem duritiam tuam, et
 impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die
Pa 62,13. **6** irae, et revelationis iusti iudicii Dei, ¹ qui reddet
Prv 24,12. **7** unicuique secundum opera eius: iis quidem,
Mt 16,27. qui secundum patientiam boni operis, gloriam,
2 K 5,10. J 5,29. et honorem, et incorruptionem quaerunt, vitam
2 Th 1,8. **8** aeternam: iis autem, qui sunt ex contentione,
 et qui non acquiescunt veritati, credunt autem
1,16; 3,9. **9** iniquitati, ira, et indignatio. Tribulatio, et
 angustia in omnem animam hominis operantis
10 malum, Iudaei primum, et Graeci: gloria
 autem, et honor, et pax omni operanti bonum.
Act 10,34. **11** Iudaeo primum, et Graeco: non enim est
1 P 1,17. **12** acceptio personarum apud Deum. Quicum-
 que enim sine lege peccaverunt, sine lege
 peribunt: et quicumque in lege peccaverunt,
Mt 7,31. **13** per legem iudicabuntur: Non enim audi-
1 J 8,7. tores legis iusti sunt apud Deum, sed fac-
Jc 1,22,25. tores legis iustificabuntur. Cum enim Gen-
Act 10,35. **14** tes, quae legem non habent, naturaliter ea,
 quae legis sunt, faciunt, eiusmodi legem

2,1 > alt. iud. F | quae | qui C.1 2 quia F
 4 ignorans | fin: S 5 > dur. aut. SC.1 | > cor in-
 poenit. F | diem F 6 retribuet F¹ 7 his | quae-
 rentibus 8 his | — sunt | non adq. | diffidunt F¹
 11 > est enim | > pers. accept. 12 perib.] pr et
 [S]C.1 F 14 — ea [S]C.1 | [sunt] | > non hab. leg. A

non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, ¹ in die, cum iudicabit Deus occulta hominum, secundum Evangelium meum per Iesum Christum. Si autem tu Iudaeus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo, ¹ et nosti voluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, confidis teipsum esse ducem caecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, ¹ eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae, et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui praedicas non furandum, furaris: qui dicis non moechandum, moecharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras. (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.)

Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem praevaricator legis sis, circumcisio tua praeputium facta est. Si igitur praeputium iustitias legis custodiat: nonne praeputium illius in circumcisionem reputabitur? et iudicabit id, quod ex natura est praeputium, legem consummans, te, qui per litteram, et circumcisionem praevaricator legis es? Non enim qui in manifesto, Iudaeus est: neque quae in manifesto, in carne, est circumcisio: ¹ sed qui in abscondito Iudaeus est: et circum-

15 1,32.

16 2 T 2,8.

17 Jc 2,19.

18 Ph 1,10.

19 Mt 15,14.
L 18,9.

20 2 T 3,5.

21 Ps 50,16—21.
Mt 23,3,4.

22

23

24 Is 52,5.
Es 38,30.

25 Jr 4,4; 9,24,25.

26 G 5,6.

27

28 J 8,15,39; 7,24.

29 Gn 49,8.
Dt 30,6.
Kol 2,11.

15 [et] qui | — illis [§] F¹ | consc. illorum F | cogitationum accusantium | aut] vel F | defendentium [§] A excusantium F 18 — eius [§] F¹ dei F² 19 confidens A² F¹ | > duc. esse 21—23 doces? ... furaris? ... moecharis? ... facis? ... inhonoras? [§] A 22 execraris F¹ 24 in gentibus F 25 > sis legis F 26 in circumcisione [§] F¹ 27 — id | quod. ... praep.] naturalis praeputiatio [§] F 28 manif. 1° | + est [§] | neque in palam F² | manifesto in carne est, est [§] | — est 2° 29 absco.] + est [§] | absconso F | — est 1° [§] A

9,4. Dt 4,7.8.
Ps 147,19.20;
103,7. 1 P 4 11.

9,6; 11,29.
S T 2,18.

Ps 118,11.
Ps 51,6.

- cisio cordis in spiritu, non littera: cuius laus
3 non ex hominibus, sed ex Deo est. Quid
ergo amplius Iudaeo est? aut quae utilitas
2 circumcisionis? Multum per omnem modum.
Primum quidem quia credita sunt illis eloquia
3 Dei. quid enim si quidam illorum non credi-
derunt? Numquid incredulitas illorum fidem
4 Dei evacuabit? ¹ Absit. Est autem Deus verax:
omnis autem homo mendax, sicut scriptum est:

Ut iustificeris in sermonibus tuis:
et vincas cum iudicaris.

- 5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei com-
mendat, quid dicemus? Numquid iniquus est
Deus, qui infert iram? (secundum hominem
6 dico.) ¹ Absit. alioquin quo modo iudicabit
7 Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in
meo mendacio abundavit in gloriam ipsius:
quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor?
6,1.2. 8 et non (sicut blasphemamur, et sicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant
bona: quorum damnatio iusta est.
1,18—2,24. 9 Quid ergo? praecellimus eos? Nequaquam.
Causati enim sumus Iudaeos, et Graecos om-
nes sub peccato esse, sicut scriptum est:

Ps 14,1—3;
53,2—4.

- Quia non est iustus quisquam:
11 non est intelligens, non est requires
Deum.

29 cord. qui non lit. sed. spir. F

3,1 (Iudaeo \mathfrak{L}) est Iudaeo \mathfrak{CA} Iudaeis est F^1

3 (in \mathfrak{C} deest „3^a) incred. eorum F | evacuavit \mathfrak{S}

4 (\mathfrak{C} inc. v. Est aut)

5 — est

6 — hunc [\mathfrak{L}] \mathfrak{CA}

8 et 2°] + [non] | dicunt F | > nos quidam \mathfrak{LAF}

9 ergo?] igitur \mathfrak{CA}

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, 12
non est qui faciat bonum, non est usque
ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum, 13 Ps 5,10.
linguis suis dolose agebant: Ps 140,4.

Venenum aspidum sub labiis eorum:

Quorum os maledictione, et amaritudine 14 Ps 10,7.
plenum est:

Veloces pedes eorum ad effundendum 15 Is 59,7.8.
sanguinem: Prv 1,16.

Contritio, et infelicitas in viis eorum: 16
et viam pacis non cognoverunt: 17 L 1,70.

Non est timor Dei ante oculos eorum. 18 Ps 36,2.

Scimus autem quoniam quaecumque lex lo- 19 2,12. G 3,22.
quitur, iis, qui in lege sunt, loquitur: ut omne
os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus
Deo: quia ex operibus legis non iustificabitur 20 Ps 143,2.
omnis caro coram illo. Per legem enim cog- 7,7. G 2,16.
nitio peccati.

Nunc autem sine lege iustitia Dei mani- 21 Act 10,43.
festata est: testificata a lege et Prophetis. 1,17.

Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in 22
omnes, et super omnes, qui credunt in eum:
non enim est distinctio. Omnes enim pecca- 23 9,19. 5,9.
verunt, et egent gloria Dei. Iustificati gratis 24 5,1. E 2,8.
per gratiam ipsius, per redemptionem, quae Tt 3,7.

est in Christo Iesu, quem proposuit Deus pro- 25 Lv 16,12—15.
pitiatiorem per fidem in sanguine ipsius, ad H 4,16. E 1,7.

ostensionem iustitiae suae propter remissio-
nem praecedentium delictorum ¹ in susten- 26
tatione Dei, ad ostensionem iustitiae eius in

16 — in viis *F* 19 his 20 > non iustif. ex
op. leg. *F* | ipso *F* 21 per legem et prophetas *F*
22 — in omnes et [E]C[A] | — in eum [E]C[A] 23 glo-
riam *AF*¹ 24 > ips. gr. *F* 25 propitiatiorem *F* |
per fid.] fidei *F* | ad] in *F*

- hoc tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans
 1 K 1,29.31. 27 eum, qui est ex fide Iesu Christi. Ubi est 10
 ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam
 legem? Factorum? Non: sed per legem fidei.
 G 2,16. 28 Arbitramur enim iustificari hominem per fidem
 10,12. 29 sine operibus legis. An Iudaeorum Deus tan-
 tum? nonne et Gentium? Immo et Gentium.
 4,11.12. 30 quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat
 circumcisionem ex fide, et praeputium per
 21. 4,8; 8,4. 31 fidem. Legem ergo destruimus per fidem?
 Mt 5,17. Absit: sed legem statuimus.

- 4 Quid ergo dicemus invenisse Abraham
 2 patrem nostrum secundum carnem? Si enim
 Abraham ex operibus iustificatus est, habet
 Gn 15,6. 3 gloriam, sed non apud Deum. Quid enim
 G 3,6. Jc 2,23. dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo: et
 11,6. 4 reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem,
 Mt 20,7.14. qui operatur, merces non imputatur secundum
 5 gratiam, sed secundum debitum. Ei vero,
 qui non operatur, credenti autem in eum, qui
 iustificat impium, reputatur fides eius ad iusti-
 Ps 32,1.2. 6 tiam secundum propositum gratiae Dei. Sicut
 et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus
 accepto fert iustitiam sine operibus:
 7 Beati, quorum remissae sunt iniquitates, et
 quorum tecta sunt peccata.
 8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
 peccatum.

- Gn 15,6. 9 Beatitudo ergo haec in circumcissione
 tantum manet, an etiam in praeputio?
 Dicimus enim quia reputata est Abra-
 10 hae fides ad iustitiam. Quomodo ergo

26 — et F | > ex fide est | — Christi [4]CAF¹
 30 — est | iustificavit CA -abit C
 4,2 op. legis F 3 > script. dic. | ei F 4 re-
 putatur F 5 vero] autem A | — sec. ... Dei [4]CA
 8 imputabit CA 9 — ergo A | — tant. manet | an et F

reputata est? in circumcisione, an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio. Et signum accepit circumcisionis, 11 Gn 17,10.11. signaculum iustitiae fidei, quae est in praeputio: ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis ad iustitiam: et sit pater circumcisionis non iis tantum, 12 Mt 2,9. 1 P 2,21. 2 K 12,18. qui sunt ex circumcisione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quae est in praeputio patris nostri Abrahae. Non enim per legem 13 Gn 18,18; 22,17.18. promissio Abrahae, aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim 14 qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec praevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam 16 firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui pater est omnium nostrum¹ (sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt. qui contra spem in 18 Gn 15,5. spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum. Et non infirmatus est fide, nec 19 Gn 17,17. consideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum: et emortuam vulvam Sarae: In repromissione etiam Dei non 20 H 11,7.11.34. haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide,

12 et 1°] ut *F* | his *bis* | vest. eius *F* | > quae
est in pr. fidei 14 > sunt haer. *F* ([*g*] — sunt)
16 ut firma *GA* | — et [*g*] *F* | > est pater 17 cre-
didisti *gF* | — ea 1° *GA* 18 — ei [*g*] *GA* *F* |
fin + sicut stellae caeli, et arena maris *g* 19 > est
inf. *g* | — est et nec *GA* *F*² | in fide *gF*¹ |
— iam *GA* | > ann. esset | Sarrae

- 21 dans gloriam Deo: plenissime sciens quia quae-
 3. Gn 15,6. 22 cumque promisit, potens est et facere. Ideo
 15,4. 23 et reputatum est illi ad iustitiam. Non est
 autem scriptum tantum propter ipsum quia re-
 1 P 1,21. 24 putatum est illi ad iustitiam: sed et propter nos,
 quibus reputabitur credentibus in eum, qui
 suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a
 Is 53,4.5. 25 mortuis, qui traditus est propter delicta nostra,
 1 K 15,17. et resurrexit propter iustificationem nostram.
- 5 Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus 11
 3,24.28; 4,24. ad Deum per Dominum nostrum Iesum Chri-
 Is 53,5. stum: per quem et habemus accessum per
 E 3,12. 2 fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloria-
 3,23. mur in spe gloriae filiorum Dei. Non solum
 Jc 1,2.3. 3 autem, sed et gloriamur in tribulationibus:
 1 P 1,5-7. scientes quòd tribulatio patientiam operatur:
 4 patientia autem probationem, probatio vero
 Ps 22,6; 25,20. 5 spem, ¹ spes autem non confundit: quia charitas
 H 6,18.19. Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum
 6 sanctum, qui datus est nobis. Ut quid enim 12
 Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum
 7 tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro
 iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis
 J 3,16. 8 audeat mori. Commendat autem charitatem
 1 J 4,10. suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc pec-
 catores essemus, secundum tempus Christus pro
 1,18; 2,5.8. 9 nobis mortuus est: multo igitur magis nunc
 1 Th 1,10. iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira
 8,7. 10 per ipsum. Si enim cum inimici essemus, re-
 conciliati sumus Deo per mortem filii eius: multo

21 credens *F* | prom. deus [E] 22 ideoque rep. *F*
 23 — ad iustitiam [E] *CAF* 24 — Christum | — nostrum
*F*² | ex *F* 5,1 ergo | igitur 2 — et 1° 2 | > acc. hab. |
 per fid.] fide [E] *CAF* in fide *F* | in 1°] per *F* 6 Ut quid]
 Si *F*¹ 8 > suam. car. | in nos *CA* | quon. si 2 |
 [E]⁹³ essemus. | — sec. temp. (*E* inc. v. 9 Christus)
 9 > mag. ig. *A* — ig. *F*¹ | > iustif. nunc.

magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.
Non solum autem: sed et gloriamur in Deo 11
per Dominum nostrum Iesum Christum, per
quem nunc reconciliationem accepimus.

Propterea sicut per unum hominem pec- 12 Gn 2,17; 3,19.
6,23.
catum in hunc mundum intravit, et per pec-
catum mors, et ita in omnes homines mors
pertransiit, in quo omnes peccaverunt: Usque 13 1,15.
ad legem enim peccatum erat in mundo: pec-
catum autem non imputabatur, cum lex non
13 esset. Sed regnavit mors ab Adam usque 14 1 K 15,21.22.
45.56.
ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt
in similitudinem praevaricationis Adae, qui
14 est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita 15
et donum. si enim unius delicto multi mortui
sunt: multo magis gratia Dei et donum in
gratia unius hominis Iesu Christi in plures
abundavit. Et non sicut per unum peccatum, 16
ita et donum. nam iudicium quidem ex uno
in condemnationem: gratia autem ex multis
delictis in iustificationem. Si enim unius de- 17
licto mors regnavit per unum: multo magis
abundantiam gratiae, et donationis, et iustitiae
accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum
Christum. Igitur sicut per unius delictum in 18 1 K 15,22.
omnes homines in condemnationem: sic et per
unius iustitiam in omnes homines in iustifi-
cationem vitae. Sicut enim per inobedientiam 19 Is 53,11.

12 > in hunc mund. pecc. | — mors 2° F

13 in (+ hunc F¹) mundum F | imputatur $\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{A}F^1$ |
est $\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{A}F^2$

15 don. in gratiam u. A

16 unius F | peccantem $\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{A}F^2$ delictum F¹ |
— quidem AF¹ | iustif. vitae F¹

17 unius] *pr* in $\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{A}$ | magis quia F² | — et 1° F |
acc. in vita, \mathfrak{S} | in vitam A | regnabimus F | — unum F

18 — in 1° 3° F¹

- unius hominis, peccatores constituti sunt multi:
ita et per unius obeditionem, iusti consti-
4,15; 7,8. 20 tuentur multi. Lex autem subintravit ut ab-
G 3,19. undaret delictum. Ubi autem abundavit de-
6,23. 21 lictum, superabundavit gratia. ut sicut regna-
vit peccatum in mortem: ita et gratia regnet
per iustitiam in vitam aeternam, per Iesum
Christum Dominum nostrum.
- 3,5—8. 6 Quid ergo dicemus? permanebimus in
1 P 4,1. 2 peccato ut gratia abundet? ¹ Absit. Qui enim
mortui sumus peccato, quo modo adhuc vive-
G 3,27. 3 mus in illo? An ignoratis quia quicumque 15
baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ip-
1 P 3,21. 4 sius baptizati sumus? Consepulti enim sumus
Kol 2,12. cum illo per baptismum in mortem: ut quo-
modo Christus surrexit a mortuis per gloriam
Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus.
- Ph 3,10.11. 5 Si enim complantati facti sumus similitudini
G 5,24. 6 mortis eius: simul et resurrectionis erimus. Hoc
scientes, quia vetus homo noster simul cruci-
fixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra
1 P 4,1. 7 non serviamus peccato. Qui enim mortuus
4. 8 est, iustificatus est a peccato. Si autem mortui
sumus cum CHRISTO: credimus quia simul etiam
9 vivemus cum Christo: scientes quòd Christus
resurgens ex mortuis iam non moritur, mors
H 2,26—28. 10 illi ultra non dominabitur. Quòd enim mortuus
G 2,19. est peccato, mortuus est semel: quòd autem
1 P 3,18. vivit, vivit Deo. Ita et vos existimate, vos
2 K 5,15. 11 mortuos quidem esse peccato, viventes autem
1 P 2,24.

19 oboedientiam *F* | constituuntur *F* 20 del. 2° |
peccatum *F*¹ | et gratia *¶* 21 morte | — Christum *F*
6,1 dicimus *¶F* | manebimus *¶* 3 ignor.] + fratres *¶F*¹
| mortem *F*¹ 4 ipso *F* | quemadmodum *F*¹ | > surr.
Chr. | — ita *F*¹ | ambulamus *F* 6 cruci fixus *¶* | et] ut
8 > etiam simul *F* | vivamus *F* (* -imus) | Christo 2° |
illo *¶* ipso *¶F* 9 surgens *¶CAF*¹ | a | et mors *¶A*
10 est, peccato m. *A* 11 > mortuus vos *F* | — quidem *F*

- 16) Deo, in Christo Iesu Domino nostro. Non 12 Gn 4,7.
 ergo regnet peccatum in vestro mortali cor-
 pore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed 13 12,1.
 neque exhibeatis membra vestra arma ini- E 2,6; 5,14.
 quitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tam-
 quam ex mortuis viventes: et membra vestra
 arma iustitiae Deo. Peccatum enim vobis 14 1 J 3,6.
 non dominabitur: non enim sub lege estis,
 sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus, 15 5,17,21.
 quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia?
- 16 Absit. ¹ Nescitis quoniam cui exhibetis vos 16 J 8,24.
 servos ad obediendum, servi estis eius, cui 2 P 2,19.
 obeditis, sive peccati ad mortem, sive obe-
 ditionis ad iustitiam? Gratias autem Deo quòd 17
 fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde
 in eam formam doctrinae, in quam traditi
 estis. Liberati autem a peccato, servi facti 18 J 8,32.
 estis iustitiae. Humanum dico, propter in- 19
 firmitatem carnis vestrae: sicut enim ex-
 hibuistis membra vestra servire immunditiae,
 et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete
 membra vestra servire iustitiae in sanctifi-
 cationem. Cum enim servi essetis peccati, 20
 liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum 21 Ez 16,61.63.
 habuistis tunc in illis, in quibus nunc erube- 8,6.18.
 scitis? Nam finis illorum mors est. ¹ Nunc 22 1 P 1,9.
 vero liberati a peccato, servi autem facti Deo,
 habetis fructum vestrum in sanctificationem,
 finem vero vitam aeternam. Stipendia enim 23 5,12.
 peccati, mors. Gratia autem Dei, vita aeterna,
 in Christo Iesu Domino nostro.

11 — Dom. nostro 12 ad oboediendum desideriis
 eius F 13 exhibete F it 19 14 in vobis F 15 peccavi-
 mus ~~GA~~F 16 An nescitis ~~GF~~ | oboedistis ~~GA~~F |
 — ad mort. A in mort. F 17 oboeditis F¹ | qua ~~GA~~F
 19 cf 13 21 in illis] ? ~~GA~~ in his F | — ? ~~GA~~ |
 — est ~~GF~~ 23 aut.] enim F

- 7 An ignoratis fratres (scientibus enim¹⁷ legem loquor) quia lex in homine dominatur
- 1 K 7,89. 2 quanto tempore vivit? Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a
- 3 lege viri. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro.
- Kol 2,14. 4 Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex
- 7-25. 6,21. 5 mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in mem-
- 8,1,2; 6,2,4. 6 bris nostris, ut fructificarent morti. nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate
- 2,20. 2 K 3,6. 7 spiritus, et non in vetustate litterae. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret:
- Ex 20,14,17. Dt 5,18,21. 8 Non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim
11. 5,18. 9 peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset
- Jc 1,15. 10 mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum,
- Lv 18,5. 11 quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam
- H 8,18. 12 peccatum occasione accepta per mandatum,
- Gn 3,13. 13 seduxit me, et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et iustum, et bonum. Quod ergo bonum est,
- 2 K 11,8. 5,20. 13

7,1 > dom. in hom. 1 F 8 > cum a. fu. 2° F 4 fructificetis 5 fructificaremus 6 A 6 legem morientes in quo 7 A¹ 7 dicimus 1 8 occasiones F¹ 9 venit F¹ 10 esset F¹ 11 occasionem 1¹

mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum,
 ut appareat peccatum, per bonum operatum
 est mihi mortem: ut fiat supra modum pec-
 18 cans peccatum per mandatum. Scimus enim 14 Ps 51,7.
18. J 3,6.
 quia lex spiritualis est: ego autem carnalis
 sum venundatus sub peccato. Quod enim 15
 operor, non intelligo. non enim quod volo
 bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud
 facio. Si autem quod nolo, illud facio: con- 16 12.
 sentio legi, quoniam bona est. Nunc autem 17
 iam non ego operor illud, sed quod habitat
 in me peccatum. Scio enim quia non habitat 18 Gn 6,5; 8,21.
 in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam
 velle, adiacet mihi: perficere autem bonum,
 non invenio. Non enim quod volo bonum, 19
 hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.
 Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego 20
 operor illud, sed quod habitat in me, pecca-
 tum. Invenio igitur legem volenti mihi facere 21
 bonum, quoniam mihi malum adiacet: conde- 22
 lector enim legi Dei secundum interiorem
 hominem: video autem aliam legem in mem- 23 G 5,17.
1 P 2,11.
Jc 4,1.
 bris meis, repugnantem legi mentis meae,
 et captivantem me in lege peccati, quae est
 in membris meis. Infelix ego homo, quis 24 8,10.
 me liberabit de corpore mortis huius? Gratia 25 1 K 15,57.
 Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.
 Igitur ego ipse mente servio legi Dei: car-
 ne autem, legi peccati. Nihil ergo nunc 8 81—89. 4.
 damnationis est iis, qui sunt in Chris-

13 pareat *F*¹ | > mihi op. est | > peccat. pec-
 cans *F* 14 quod | spiritalis 15 nescio *F* | — bonum
 et malum *Ⓢ* *Ⓢ* *Ⓢ* 16 odi *F* | illud] hoc *Ⓢ* *F* | est]
 — [*Ⓢ*] *Ⓢ* *Ⓢ* *Ⓢ* 17 — iam *F* 18—20 — *F*¹ 18 inhabi-
 tat *A* it 20 19 volo facio bonum *Ⓢ* | facio ... ago] ago:
 sed quod odi m., illud facio *Ⓢ* 20 — iam 21 quia *F*
 | inest malum *F*¹ > adiac. m. *F*² 23 legem p. *F*
 | quod *F* 8,1 his

to Iesu: qui non secundum carnem ambulant.

- 3,27. 7,23.24. 2 Lex enim spiritus vitae in Christo Iesu libe-
 J 1,14. Ph 2,7. 3 ravit me a lege peccati et mortis. Nam quod
 Act 13,38; impossibile erat legi, in quo infirmabatur per
 15,10. carnem: Deus filium suum mittens in simili-
 H 2,17; 4,15. tudinem carnis peccati, et de peccato damna-
 G 5,16.25. 4 vit peccatum in carne, ut iustificatio legis
 impleretur in nobis, qui non secundum car-
 nem ambulamus, sed secundum spiritum.
 5 Qui enim secundum carnem sunt: quae car-
 nis sunt, sapiunt. qui vero secundum spiritum
 6,21. 6 sunt: quae sunt spiritus, sentiunt. Nam pru-19
 dentia carnis, mors est: prudentia autem
 Mt 12,34. 7 spiritus, vita, et pax. quoniam sapientia
 J 8,43; 12,39. 8 carnis inimica est Deo: legi enim Dei non
 Jc 4,4. 8 est subiecta: nec enim potest. Qui autem in
 1 K 3,16; 12,3; 9 carne sunt, Deo placere non possunt. Vos
 15,28. 9 autem in carne non estis, sed in spiritu: si
 G 5,24. tamen spiritus Dei habitat in vobis. Siquis
 autem Spiritum Christi non habet: hic non
 G 2,20. 10 est eius. Si autem Christus in vobis est:
 Ph 1,21. corpus quidem mortuum est propter pecca-
 1 P 4,6. tum, spiritus vero vivit propter iustificationem.
 2 K 4,14. 11 Quod si Spiritus eius, qui suscitavit Iesum a
 mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Iesum
 Christum a mortuis, vivificabit et mortalia
 corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum
 eius in vobis.
 6,7.18. 12 Ergo fratres debitores sumus non carni, ut
 G 6,8. 13 secundum carnem vivamus. Si enim secundum
 E 4,22—24. carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu
 14 facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicum-
 que enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

3 legis | per carn. c. seqq. con. F | de p.] propter
 peccatum A 5 — sunt 3° | sent.] sapiunt CA
 6 — est F¹ 7 inimicitia est in deum CA | en.]
 autem A | subicitur CA 9 > non est. in carne F
 10 quid.] enim F¹ | vivit] vita CAF¹ 11 vivi-
 ficavit CAF¹ | — corp. vestra F¹ 13 mortificatis CA
 mortificetis F 14 hi (F hii) | filii CAF | > f. sunt
 dei CA > f. dei sunt F

- 20 Non enim accepistis spiritum servitutis ite- 15 ^{3 T 1,7.}
rum in timore, sed accepistis spiritum adop- ^{G 4,5,6.}
tionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). ^{Mc 14,36.}
- Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiri- 16 ^{3 K 1,22.}
- (20) tui nostro quod sumus filii Dei. Si autem 17 ^{G 4,7.}
filii, et heredes: heredes quidem Dei, cohere- ^{Ap 21,7.}
des autem Christi: si tamen compatimur, ut
et conglorificemur. Existimo enim quod 18 ^{2 K 4,17.}
non sunt condignae passiones huius temporis ^{5,2.}
ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.
- Nam expectatio creaturae, revelationem fili- 19 ^{Kol 3,4.}
orum Dei expectat. Vanitati enim creatura 20 ^{Ecc 1,2.}
subiecta est non volens, sed propter eum, ^{Gn 3,17—19;}
qui subiecit eam in spe: quia et ipsa crea- ^{5,29.}
tura liberabitur a servitute corruptionis in 21 ^{3 P 3,13.}
libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim 22 ^{1 J 3,2.}
- quod omnis creatura ingemiscit, et parturit
usque adhuc. Non solum autem illa, sed et 23 ^{2 K 5,2.}
nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi ^{G 5,5.}
intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei
expectantes, redemptionem corporis nostri.
- 21 Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, 24 ^{2 K 5,7.}
quae videtur, non est spes: nam quod videt
quis, quid sperat? Si autem quod non vide- 25
mus, speramus: per patientiam expectamus.
- Similiter autem et Spiritus adiuvat infirmi- 26
tatem nostram: nam quid oremus, sicut
oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postu-
lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui 27 ^{Ps 139,1.}
autem scrutatur corda, scit quid desideret ^{1 K 4,5.}

16 — enim [E]CAF | reddet F¹

17 simul glorificemur F¹

18 vobis F 19 spectatio F

20 — eam | spem CAF 21 — in A¹

22 congemiscit F 23 nosmet (10) F¹ | — Dei

26 inf. orationis nostrae F¹ | inenarr. quae verbis
exprimi non possunt F¹

- Spiritus: quia secundum Deum postulat pro
 sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.
- E 1,11; 3,11.** 28 Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et iustificavit: quos autem iustificavit, illos et glorificavit. Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro nobis, quis contra nos?
- Kol 1,18.** 29 Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quo modo non etiam cum illo omnia nobis donavit?
- H 1,6.** 30
- Ps 118,6.** 31
- Mt 1,23.** 32
- J 3,16.** 33
- Gn 22,16.** 34
- 2 Sm 18,5 Lxx.** 35
- Is 50,8.** 36
- Ps 110,1.** 37
- 1. 1 J 2,1.** 38
- H 7,25.** 39
- 1 Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis.)
- J 16,33.** 37 Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos

28 bono *F*¹ | his | — sancti [*J*]*F*² 29 praesciit
JF | eius *AF* 30 magnificavit *SA* 31 dicimus *A*
 32 — etiam *F*¹ | — proprio *JAF*¹ | eum *F*¹ | quom.
 ergo *F*² | donabit *F*² 33 accusavit *AF*¹ | — adversus *A*
 | deus [est] *fin.* *S* ? *JA* 34 — et *CA*¹ | qui et est *C.1* |
fin ? *JCA* 35 — ergo *JCA*¹ | famis *JF*¹ | an persec.
 post angust. pon. 36 morti adificimur (² aff-) *F* | ut oves
 38 angelus *F* | — neque virtutes | fort.] virtus *F*

separare a charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.

- 24 Veritatem dico in Christo, non mentior: 9
testimonium mihi perhibente conscientia mea
in Spiritu sancto: quoniam tristitia mihi magna 2
est, et continuus dolor cordi meo. Optabam, 3
enim ego ipse anathema esse a Christo pro
fratribus meis, qui sunt cognati mei secun-
dum carnem, ¹ qui sunt Israelitae, quorum 4
adoptio est filiorum, et gloria, et testamen-
tum, et legislatio, et obsequium, et promissa:
quorum patres, et ex quibus est Christus se- 5
cundum carnem, qui est super omnia Deus
25 benedictus in saecula. Amen. Non autem 6
quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes
qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitae: neque 7
qui semen sunt Abrahae, omnes filii: sed in
Isaac vocabitur tibi semen: id est, non qui filii 8
carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promis-
sionis, aestimantur in semine. Promissionis 9
enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus
veniam: et erit Sarae filius. Non solum autem 10
illa: sed et Rebecca ex uno concubitu habens,
Isaac patris nostri. Cum enim nondum nati 11
fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali,
(ut secundum electionem propositum Dei ma-
neret) ¹ non ex operibus, sed ex vocante dictum 12
est ei: Quia maior serviet minori, ¹ sicut scrip- 13
tum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.
26 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud 14
Deum? Absit. ¹ Moysi enim dicit: Miserebor cuius 15

Ex 32,32.
Act 28,14.
1 J 8,16.

Ex 4,22.
Dt 7,6; 14,1.2.

1,25. Mt 1.
L 3,28-34.
J 1,1.

2,28. Nu 23,19.

Gn 21,12.

G 4,28.

Gn 18,10,14.

Gn 25,21.

Gn 25,23.

Mi 1,2.3.

Dt 32,4.

Ex 33,19.

9,1 Christo Iesu 2 > est mihi magna 3 > ipse
ego CAF 4 testamenta CA 5 — et 6 — est 1° 6 quo
exc. A | — sunt 1° | hi CCA hii F 7 quia CAF¹ 8 hii CAF
9 en.] autem A | Sarrae 10 — illa CAF² illi F¹ |
Reueccae F | concubitum F¹ | patre nostro 11 egis-
sent bonum (F² boni) aut malum (F² mali) | > dei
prop. F 12 vocatione F 15 cui bis CF

misereor: et misericordiam praestabo cuius

E 2,8. 16 miserebor. Igitur non volentis, neque cur-

Ex 9,16. 17 rentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim
Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum ex-
citavi te, ut ostendam in te virtutem meam:
et ut annuncietur nomen meum in universa

Ex 4,21; 7,2; 18 terra. Ergo cuius vult miseretur, et quem²⁷
9,12; 14,4.17. 19 vult indurat. Dicis itaque mihi: Quid ad-

huc queritur? voluntati enim eius quis resistit?

Is 29,16; 45,9. 20 O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?
Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit:

Jr 18,6. 21 Quid me fecisti sic? ¹ An non habet potesta-
tem figulus luti ex eadem massa facere aliud
quidem vas in honorem, aliud vero in con-

Jr 50,25. 22 tumeliam? Quòd si Deus volens ostendere²⁸
Is 18,5; 54,16.
2,4. iram, et notam facere potentiam suam, susti-

E 1,3—12. 23 nituit in multa patientia, vasa irae, apta in in-
8,29. teritum, ut ostenderet divitias gloriae suae in
vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam.

24 Quos et vocavit nos non solum ex Iudaeis,

Hos 2,25. 25 sed etiam ex Gentibus, ¹ sicut in Osee dicit:

Vocabo non plebem meam, plebem meam:
et non dilectam, dilectam:

et non misericordiam consecutam, miseri-
cordiam consecutam.

Hos 2,1. 26 Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non
plebs mea vos:

ibi vocabuntur filii Dei vivi.

Is 10,22.23. 27 Isaias autem clamat pro Israel: Si fuerit nu-²⁹
11,5. merus filiorum Israel tamquam arena maris,

28 reliquiae salvae fient. Verbum enim con-

15 misertus fuero F 17 — enim A | — ut 2° A
18 cui | obturat F² 19 quaeritur 22 > vol. deus |
aptata ~~SC~~ A¹ F¹ 24 — nos ~~SC~~ 25 vocavi A | — et
non dil. dil. [E] ~~SC~~ A F¹ | — et non mis. cons. mis.
cons. F² 26 locum F | — eis A

summans, et abbrevians in aequitate: quia
verbum brevium faciet Dominus super ter-
ram. et sicut praedixit Isaias:

29 Is 1,9.

Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis
semen,

sicut Sodoma facti essemus, et sicut Go-
morrha similes fuissetus.

30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quae 30 10,20.

non sectabantur iustitiam, apprehenderunt
iustitiam: iustitiam autem, quae ex fide est.

Israel vero sectando legem iustitiae, in legem 31 10,2.3.

iustitiae non pervenit. ¹ Quare? Quia non ex 32 Is 8,14.

fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim
in lapidem offensionis, sicut scriptum est:

33 Is 8,14; 28,16.

Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et
petram scandali:

Mt 21,42.44.

1 P 2,6.

et omnis, qui credit in eum, non con-
fundetur.

31 Fratres, voluntas quidem cordis mei, et 10 Act 22,3.

obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem.

Testimonium enim perhibeo illis quod aemu- 2

lationem Dei habent, sed non secundum scien-
tiam. Ignorantes enim iustitiam Dei, et suam 3

9,31.32.

quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt
subiecti. Finis enim legis, Christus, ad iusti- 4

Mt 5,17.

H 8,13. J 3,18.

tiam omni credenti.

32 Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam, 5 Lv 18,5.

G 3,12.

quae ex lege est, qui fecerit homo, vivet in
ea. Quae autem ex fide est iustitia, sic dicit: 6

Dt 30,12.13.

Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in cae-
lum? id est, Christum deducere: ¹ Aut quis 7

descendet in abyssum? hoc est, Christum a

28 brevians 29 Sodom F² | Gomorra 31 sectans C¹
32 — ex 1° A¹ | — enim [C] C¹ AF 33 ponam F²

10,3 > dei iustitiam | subiectae F¹ 5 iustitia F |
vivit F 6 > est ex fide F | ascendit AF 7 descen-
dit AF | ex

- Dt 30,14. 8 mortuis revocare. Sed quid dicit Scriptura?
 Prope est verbum in ore tuo, et in corde
 tuo: hoc est verbum fidei, quod praedicamus.
- 2 K 4,5. 9 Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum,
 et in corde tuo credideris quòd Deus illum
 10 suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim
 creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit
 Is 28,16. 11 ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis,
 Act 10,34; 15,9. 12 qui credit in illum, non confundetur. Non
 enim est distinctio Iudaei, et Graeci: nam
 idem Dominus omnium, dives in omnes, qui
 Joel 3,5. 13 invocant illum. Omnis enim, quicumque in-
 14 vocaverit nomen Domini, salvus erit. Quo-33
 modo ergo invocabunt, in quem non credi-
 derunt? Aut quomodo credent ei, quem non
 audierunt? Quomodo autem audient sine
 Is 52,7. 15 praedicante? Quomodo vero praedicabunt nisi
 mittantur? sicut scriptum est: Quàm speciosi
 pedes evangelizantium pacem, evangelizantium
 Is 53,1. 16 bona! Sed non omnes obediunt Evangelio.
 Isaias enim dicit: Domine quis credidit audi-
 J 17,20. 17 tui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus
 Ps 19,5. 18 autem per verbum Christi. Sed dico: Num-
 quid non audierunt? Et quidem
 in omnem terram exivit sonus eorum,
 et in fines orbis terrae verba eorum.
- Dt 32,21. 19 Sed dico: Numquid Israel non cognovit?
 Primus Moyses dicit:
 Ego ad aemulationem vos adducam in non
 gentem:
 in gentem insipientem, in iram vos mittam.

9 excitavit .1 | ex mort. F¹ 10 in sal.
 12 > est enim ¶ F¹ | et Gr.] atque gentilis F²
 14 credunt F¹ 16 oboedierunt ¶ .1 18 exiit ¶ F¹ |
 finis F¹ 19 primum F²

Isaias autem audet, et dicit:

20 Is 65,1.

Inventus sum a non quaerentibus me:

palam apparui iis, qui me non interrogabant.

Ad Israel autem dicit: Tota die expandi ma- 21 Is 65,2.
nus meas ad populum non credentem, et

34 contradicentem. Dico ergo: Numquid Deus 11 Ps 94,14.
repulit populum suum? Absit. Nam et ego 1 Sm 12,22.
Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Jr 31,37.
Beniamin: Non repulit Deus plebem suam, 2 Ph 3,5.

quam praescivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat

Deum adversum Israel? Domine, Prophetas 3 1 Rg 19,10,14.

tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: et

ego relictus sum solus, et quaerunt animam meam. Sed quid dicit illi divinum responsum? 4 1 Rg 19,18.

Reliqui mihi septem millia virorum, qui non

curvaverunt genua ante Baal. Sic ergo et in 5 9,27.

hoc tempore reliquiae secundum electionem

gratiae salvae factae sunt. Si autem gratia, 6 G 3,18.

iam non ex operibus: alioquin gratia iam non

35 est gratia. Quid ergo? quod quaerebat 7 9,31.

Israel, hoc non est consecutus: electio autem

consecuta est: ceteri vero excaecati sunt:

'sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum 8 Is 29,10.

compunctionis: oculos ut non videant, et Dt. 29,3.

aures ut non audiant, usque in hodiernum

diem. Et David dicit:

9 Ps 69,23,24;
35,8.

Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem,

et in scandalum, et in retributionem illis.

20 audit A | — a | his 21 contrad. mihi 5[4]F
11,1 > repp. deus | — de CAF [ex] 2 praesciit |
adversus AF 3 dominum F 4 > resp. divin. |
genu CA | — ante 5[4]A | Bahal 5 — salvae 6[4]A
6 — iam 1° [4]CAF | al. gratiam F¹ 7 conse-
cutus? 8 — et F 9 eorum coram ipsis in 5 |
capt.] retributionem illis et — et in r. i. F²

10 Obscurentur oculi eorum ne videant:
et dorsum eorum semper incurva.

^{Dt 32,21.} 11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut³⁶
^{Act 13,46.} caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus
^{10,19.}

12 est Gentibus ut illos aemulentur. Quòd si
delictum illorum divitiae sunt mundi, et dimi-
nutio eorum divitiae Gentium: quanto magis
plenitudo eorum?

13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu qui-³⁷
dem ego sum Gentium Apostolus, ministerium

^{1 T 4,16.} 14 meum honorificabo, si quomodo ad aemulan-
dum provocem carnem meam, et salvos faciam

15 aliquos ex illis. Si enim amissio eorum, re-
conciliatio est mundi: quae assumptio, nisi

^{Nu 15,17—21.} 16 vita ex mortuis? Quòd si delibatio sancta
est, et massa: et si radix sancta, et rami.

^{E 2,11—14,19.} 17 Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem
cum oleaster esses, insertus es in illis, et
socius radicis, et pinguedinis olivae factus es,

^{J 4,22.} 18 'noli gloriari adversus ramos. Quòd si gloriaris:
19 non tu radicem portas, sed radix te. Dices

^{12,16.} 20 ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene:
^{1 T 6,17.} propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem

21 fide stas: noli altum sapere, sed time. Si
enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne

^{J 15,2,4.} 22 forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, et
^{H 3,14.} severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt,
severitatem: in te autem bonitatem Dei, si per-

^{2 K 3,16.} 23 manseris in bonitate, alioquin et tu excideris. Sed
et illi, si non permanserint in incredulitate, in-
serentur: potens est enim Deus iterum inserere

10 dors. illorum *A* 11 — est 12 deminutio *CAF*
16 s. [est] 17 pinguidinis 19 dicis *EF* | insererer *F*¹
20 sta *EF* 22 b. esse veritatem *F* | perm. in boni-
tatem *AF* (+ dei *F*¹) 23 incredulitatem *F*

illos. Nam si tu ex naturali excisus es ole- 24
 astro, et contra naturam insertus es in bonam
 olivam: quanto magis ii, qui secundum naturam,
 38 inserentur suae olivae? Nolo enim vos ig- 25 L 21,24.
 norare fratres mysterium hoc: (ut non sitis J 10,16.
 vobisipsis sapientes) quia caecitas ex parte 12,16.
 contigit in Israel, donec plenitudo Gentium
 intraret, et sic omnis Israel salvus fieret, sicut 26 Mt 23,39.
 scriptum est: Is 59,20; 27,9.
 Ps 14,7.

Veniet ex Sion, qui eripiat,
 et avertat impietatem a Iacob.

Et hoc illis a me testamentum:
 cum abstulero peccata eorum.

27 Jr 31,33,34.
 Is 27,9.

Secundum Evangelium quidem, inimici propter 28
 vos: secundum electionem autem, charissimi
 propter patres. Sine poenitentia enim sunt 29 Nu 23,19.
 dona, et vocatio Dei. Sicut enim aliquando 30 1 Sm 15,29.
 et vos non credidistis Deo, nunc autem mi-
 sericordiam consecuti estis propter increduli-
 tatem illorum: ita et isti nunc non crediderunt 31
 in vestram misericordiam: ut et ipsi miseri-
 cordiam consequantur. Conclisit enim Deus 32 G 3,22.
 omnia in incredulitate: ut omnium misereatur. 1 T 2,4.
 39 O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae 33 9,23; 10,12.
 Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia Is 45,15.
 eius, et investigabiles viae eius!

Quis enim cognovit sensum Domini? Aut 34 Is 40,13.
 quis consiliarius eius fuit? Job 15,8.
 Jr 23,18.
 1 K 2,16.

Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? 35 Job 41,3.

24 hi (hii F) | — qui | suae] propriae F²

26 firet CA | advertet CA | impietates JCAF¹ |
 — a A ab JF

30 > et vos aliq. JF | > illor. incred.

32 in incredulitatem CA

H 2,10. 36 Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso
sunt omnia: ipsi gloria in saecula. Amen.

- 6,11,13. 1 P 2,5. 12 Obsecro itaque vos fratres per miseri-40
J 4,24. cordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra
hostiam viventem, sanctam, Deo placentem,
E 4,23. 2 rationabile obsequium vestrum. Et nolite con-
E 5,10,17. formari huic saeculo, sed reformamini in novi-
1,28. G 1,4. tate sensus vestri: ut probetis quae sit voluntas
Dei bona, et beneplacens, et perfecta.
- 1 K 12,11. 3 Dico enim per gratiam quae data est 41
E 4,7. mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus
sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad
sobrietatem: et unicuique sicut Deus divisit
1 K 12,12. 4 mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore 42
multa membra habemus, omnia autem mem-
1 K 12,27. 5 bra non eundem actum habent: ita multi
E 4,25. unum corpus sumus in Christo, singuli autem
1 K 12,4. 6 alter alterius membra. Habentes autem do-
nationes secundum gratiam, quae data est
nobis, differentes: sive prophetiam secundum
1 P 4,10,11. 7 rationem fidei, sive ministerium in ministrando,
Mt 6,8. 8 sive qui docet in doctrina, ¹qui exhortatur in
2 K 8,2; 9,7. exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui prae-
est in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.
- 1 P 1,22. 9 ¹Dilectio sine simulatione. Odientes malum, ad-
1 T 1,5. 2 K 6,6. haerentes bono: Charitate fraternitatis invi-
Am 5,15. cem diligentes: Honore invicem praevenientes:
2 P 1,7. Ph 2,7. 10 ¹Sollicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domi-
Ap 8,15. no servientes: ¹Spe gaudentes: In tribulatione
Act 18,25. 11
1 Th 5,17. 12

36 — sunt [A]CA | saecula] + seculorum [A]F

12,1 rationabilem F 2 confirmari F | — et
2° A* | placens 3 gr. dei F | > divisit deus CA
| mensura F 6 donat. dei diversas F¹ | pro-
phetiae F 7 doctrinam F 10 caritatem et [A] (ch-)
| honorem F 11 sollicitudinem F

patientes: Orationi instantes: ¹ Necessitatibus 13 H 13,2.
 sanctorum communicantes: Hospitalitatem Mt 5,44.
 sectantes. Benedicite persequentibus vos: 14 ¹ K 4,12.
 benedicite, et nolite maledicere. Gaudere cum 15 Ps 35,13.
 gaudentibus, flere cum flentibus: Idipsum in- 16 Prv 8,7; 11,20.
 vicem sentientes: Non alta sapientes, sed 15,5.
 humilibus consentientes. Nolite esse prudentes
 apud vosmetipsos: Nulli malum pro malo 17 Prv 2,4 Lxx.
 reddentes: providentes bona non tantum co- Is 5,21.
 ram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. 1 Th 5,15.
 Si fieri potest, quod ex vobis est, cum om- 18 Mc 9,50.
 nibus hominibus pacem habentes: Non vos- H 12,14.
 metipsos defendentes charissimi, sed date 19 Dt 32,35.
 locum irae. scriptum est enim: Mihi vindicta: Lv 19,18.
 ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit Mt 5,39.
 inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da 13,4. H 10,30.
 illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres 2 Th 1,6,7.
 super caput eius. Noli vinci a malo, sed 20 Prv 25,21,22.
 43 vince in bono malum. Omnis anima pote- Mt 5,44.
 statibus sublimioribus subdita sit: Non est
 enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, 21
 a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit po- 13
 testati, Dei ordinationi resistit. Qui autem re- Tt 2,1. J 19,11.
 sistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: nam Prv 8,15.
 principes non sunt timori boni operis, sed mali. 2
 Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: 3
 et habebis laudem ex illa: ¹ Dei enim minister 1 P 2,13,14;
 est tibi in bonum. Si autem malum feceris, 3,13.
 time: non enim sine causa gladium portat. Dei 4 Ps 82,6.
 12,19.

13 Nec.] memoriis A 14 persequentes F | — vos CA
 15 Gaudete... flete F 16 in id ips. F 17 — etiam F¹
 19 vindictam et F | et ego F 20 esurit F |
 congerisuper F | supra CA

13,1 Omnibus potestatibus F¹ | subditi estote
 F | sunt a Deo, ordinatae sunt F 3 — operis F¹
 4 bono F¹ | male A

- enim minister est: vindex in iram ei, qui
 5 malum agit. Ideo necessitate subditi estote
 non solum propter iram, sed etiam propter
 6 conscientiam. Ideo enim et tributa praestatis:
 ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servien-
 Mt 22,21. 7 tes. Reddite ergo omnibus debita: cui tribu-44
 tum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui
 timorem, timorem: cui honorem, honorem.
 G 5,14. 8 Nemini quidquam debeatis: nisi ut invicem
 1 T 1,5. diligatis: qui enim diligit proximum, legem
 Ex 20,13—17. 9 implevit. Nam: Non adulterabis: Non occides:
 Lv 19,18. Non furaberis: Non falsum testimonium dices:
 Dt 5,17. Non concupisces: et si quod est aliud man-
 E 1,10. datum, in hoc verbo instauratur: Diliges pro-
 1 K 13,4. 10 ximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi
 Mt 7,12; 22,40. malum non operatur. Plenitudo ergo legis est
 E 5,14. 11 dilectio. Et hoc scientes tempus: quia hora est45
 1 Th 5,6,7. iam nos de somno surgere. Nunc enim propior
 1 J 2,8. 12 est nostra salus, quàm cum credidimus. Nox
 E 5,11. praecessit, dies autem appropinquavit. Abiici-
 2 T 1,10. amus ergo opera tenebrarum, et induamur arma
 L 21,34. 13 lucis. Sicut in die honeste ambulemus: non in
 E 5,18. comessionibus, et ebrietatibus, non in cubili-
 G 3,27. 14 latione: sed induimini Dominum Iesum Chris-
 tum,* et carnis curam ne feceritis in desideriis.46
 15,1. 1 K 8,9. 14 Infirmum autem in fide assumite, non in
 Gn 1,29; 9,3. 2 disceptionibus cogitationum. Alius enim
 credit se manducare omnia: qui autem infir-
 Kol 2,16. 3 mus est, olus manducet. Is, qui manducat
 non manducantem non spernat: et qui

4 ira F 5 etiam] et 7 — ergo [1] A 8 in plebem F¹
 implebit F² 9 occidis F | — Non f. t. d. [1] CAF | con-
 cupiscis A | diligit F | tamquam F 11 en.] autem A |
 propior AF¹ 12 adpropriavit A? F appropi- C | indua-
 mus F | armis A 13 comest- CA comisit- F |
 — in 4° F 14 induite F 14,2 — se | olera AF 3 His F

non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit. Tu quis es, qui 4 Mt 7,1.
iudicas alienum servum? Domino suo stat, Jc 4,11.12.
aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus
statuere illum. Nam alius iudicat diem inter 5 G 4,10.
diem: alius autem iudicat omnem diem: unus-
quisque in suo sensu abundet. Qui sapit 6
diem, Domino sapit: Et qui manducat, Do-
mino manducat: gratias enim agit Deo. Et
qui non manducat, Domino non manducat, et
47 gratias agit Deo. Nemo enim nostrum sibi 7
vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivi- 8 G 2,20.
mus, Domino vivimus: sive morimur, Domino 1 Th 5,10.
morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, L 20,38.
48 Domini sumus. In hoc enim Christus mor- 9
tuus est, et resurrexit: ut et mortuorum et
vivorum dominetur. Tu autem quid iudicas 10 Act 17,31.
fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem Mt 25,31.32.
tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal 2 K 5,10.
Christi. scriptum est enim: 11 Is 45,23; 49,18.

Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi

flectetur omne genu:

et omnis lingua confitebitur Deo.

Itaque unusquisque nostrum pro se rationem 12 G 6,5.
reddet Deo. Non ergo amplius invicem 13
iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis
49 offendiculum fratri, vel scandalum. Scio, et 14 Mt 15,11.
confido in Domino Iesu, quia nihil commune Act 10,15.
per ipsum, nisi ei qui existimat quid com- Tt 1,15.
45 mune esse, illi commune est. Si enim propter 15 1 K 8,11—13.
cibum frater tuus contristatur: iam non se-
cundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo

4 iudices | > suo domino | > enim est \mathcal{EF} |
iterum stat. F 5 plus inter | — autem [\mathcal{E}] AF |
— in F | sensum F 7 vivet F | — et F | (\mathcal{E} ² moritur)
8 — dom. viv. F^1 | moriemur ter F 9 et mor-
tuus $\mathcal{E}A$ | revixit F^2 | > viv. et mort. F 10 tuum 1° |
+ in non manducando et tuum 2° | + in manu-
cando A^3 | trib. dei 11 flectet \mathcal{EF} flectent omnes A^3
13 > iudic. hoc A 15 Nam si F^2

- illum perdere, pro quo Christus mortuus est.
 16 Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non
 17 est enim regnum Dei esca, et potus: sed
 iustitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto:
 18 qui enim in hoc servit Christo, placet Deo,
 19 et probatus est hominibus. Itaque quae pacis
 sunt, sectemur: et quae aedificationis sunt,
 20 in invicem custodiamus. Noli propter escam
 destruere opus Dei. omnia quidem sunt
 munda: sed malum est homini, qui per offen-
 21 diculum manducat. Bonum est non mandu-
 care carnem, et non bibere vinum, neque in
 quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur,
 22 aut infirmatur. Tu fidem habes? penes te-
 metipsum habe coram Deo: Beatus, qui non
 23 iudicat semetipsum in eo, quod probat. Qui
 autem discernit, si manducaverit, damnatus
 est: quia non ex fide. Omne autem, quod
 15 non est ex fide, peccatum est. Debemus
 autem nos firmiores imbecillitates infirmorum
 2 sustinere, et non nobis placere. Unusquisque
 vestrum proximo suo placeat in bonum, ad
 3 aedificationem. Etenim Christus non sibi
 placuit, sed sicut scriptum est: Improperia
 impropertium tibi ceciderunt super me.
 4 Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram
 doctrinam scripta sunt: ut per patientiam,
 et consolationem Scripturarum, spem ha-
 5 beamus. Deus autem patientiae, et solatii
 det vobis idipsum sapere in alterutrum
 6 secundum Iesum Christum: ut unanimes,

16 Non enim *F*² 17 — enim *CAF* 19 sunt in *g*
 20 > munda sunt | offensionem *AF* offendiculum *A*
 21 offendit 22 quo prob. *A*¹

15,1 nobis[met ipsis] 2 in bonam aedif. *F* 3 Nam
 Chr. *F*² 5 in id ips. *F* 6 unianimes *AF*

uno ore honorificetis Deum, et patrem Domini nostri Iesu Christi.

Propter quod suscipite invicem, sicut et 7
Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico 8 Mt 15,24.
Act 8,26.
enim Christum Iesum ministrum fuisse cir-
cumcisionis propter veritatem Dei, ad confir-
mandas promissiones patrum: Gentes autem 9 11,30.
2 Sm 22,50.
Ps 18,50.
super misericordia honorare Deum, sicut
scriptum est: Propterea confitebor tibi in
Gentibus Domine, et nomini tuo cantabo. Et 10 Dt 32,43.
iterum dicit: Laetamini Gentes cum plebe eius.
Et iterum: 11 Ps 117,1.

Laudate omnes Gentes Dominum:
et magnificate eum omnes populi:

Et rursus Isaias ait:

12 Is 11,10.
Ap 5,5.

Erit radix Iesse,
et qui exurget regere Gentes,
in eum Gentes sperabunt.

Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et 13
pace in credendo: ut abundetis in spe, et
virtute Spiritus sancti.

Certus sum autem fratres mei et ego ipse 14
de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione,
repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum
monere. Audacius autem scripsi vobis fratres 15 1,5; 12,3.
ex parte, tamquam in memoriam vos redu-
cens: propter gratiam, quae data est mihi a

9 misericordiam | Propter hoc | — Domine
[3]CAF

10 populo F

11 > domin. omn. gent. F

12 rursum CA | in eo

13 inpleat F | et 2°] in F

- 11,18. Ph 2,17. 16 Deo, ut sim minister Christi Iesu in Gentibus:
 sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio
 Gentium accepta, et sanctificata in Spiritu
 17 sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu
 1,5. 3 K 3,5. 18 ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui
 eorum, quae per me non efficit Christus in
 Mc 16,17. 19 obedientiam Gentium, verbo et factis: in vir-
 tute signorum, et prodigiorum, in virtute Spi-
 ritus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum
 usque ad Illyricum repleverim Evangelium
 2 K 10,15,16. 20 Christi. Sic autem praedicavi Evangelium
 hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super
 Is 52,15. 21 alienum fundamentum aedificarem: sed sicut
 scriptum est:

Quibus non est annunciatum de eo, videbunt:
 et qui non audierunt, intelligent.

- 1,18. 22 Propter quod et impediabar plurimum
 venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc.
 1,10,11. 23 Nunc vero ulterius locum non habens in his
 regionibus, cupiditatem autem habens veniendi
 ad vos ex multis iam praecedentibus annis:
 1 K 16,6. 24 cum in Hispaniam proficisci coepero, spero
 quòd praeteriens videam vos, et a vobis
 deducar illuc, si vobis primum ex parte
 Act 18,21;
 19,21; 20,22. 25 fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in
 1 K 16,1. 26 Ierusalem ministrare sanctis. Probaverunt
 enim Macedonia, et Achaia collationem
 aliquam facere in pauperes sanctorum, qui
 9,4. 1 K 9,11. 27 sunt in Ierusalem. Placuit enim eis: et
 2 K 9,12—14.

16 — et
 18 effecit $\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{F}$ | oboedientia F 19 usque in F
 20 > evang. hoc praed. \mathfrak{L} > hoc praed. ev. $\mathfrak{C}\mathfrak{A}\mathfrak{F}$
 21 (\mathfrak{C} inc. v. Quibus) | aud. de eo \mathfrak{F}
 22 et 2°] sed \mathfrak{F} | — et proh. s. u. adh. [$\mathfrak{L}\mathfrak{C}\mathfrak{A}\mathfrak{F}$
 24 Sed cum F^2
 25 — in $\mathfrak{L}\mathfrak{A}$
 26 Machedonia F^1 | Acaia F^2 | — in 2° $\mathfrak{L}\mathfrak{A}$

debitores sunt eorum. Nam si spiritualium
 eorum participes facti sunt Gentiles: debent
 et in carnalibus ministrare illis. Hoc igitur 28
 cum consummavero, et assignavero eis fructum
 hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. Scio 29 ^{1,11.}
 autem quoniam veniens ad vos, in abundan-
 tia benedictionis Evangelii Christi veniam.
 Obsecro ergo vos fratres per Dominum 30 <sup>2 K 1,11.
Ph 1,27.
Kol 4,8.
2 Th 3,1.</sup>
 nostrum Iesum Christum, et per charitatem
 sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus
 vestris pro me ad Deum, ut liberer ab in- 31
 fidelibus, qui sunt in Iudaea, et obsequii mei
 oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ut 32
 veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei,
 et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit 33 ^{16,20.}
 cum omnibus vobis. Amen.

Commendo autem vobis Phoeben sororem 16
 nostram, quae est in ministerio Ecclesiae,
 quae est in Cenchrus: ut eam suscipiatis in 2
 Domino digne sanctis: et assistatis ei in quo-
 cumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa
 quoque astitit multis, et mihi ipsi.

Salutate Priscam, et Aquilam adiutores 3 ^{Act 18,2.18.26.}
 meos in Christo Iesu; (qui pro anima mea 4 ^{Act 15,26.}
 suas cervices supposuerunt: quibus non
 solus ego gratias ago, sed et cunctae ec-
 clesiae Gentium) ¹ et domesticam Ecclesiam 5 ^{1 K 16,19.15.}

27 > eorum sunt *F* | spiritualium | eis

28 — eis *F*¹ | > prof. per vos

29 abundantiam *F* | — Evangelii

30 igitur | — sancti ~~ICA~~ | et me ~~et~~ | — vestris |
 pro] *pr* et oretis *F* | dominum *F*

31 et ministerium meum quod Hierosolymam defertur
 acceptabile sanctis fiat *F* | Hierusolyma *A*

32 per voluntate Christi Ihesu et requiescam *F*

16,1 Phoebem | — in 2° | Cenchrus *A*

2 dignae satis *F* | adsistit *A*¹ *F*¹ | > mihi ipsi et
 multis *F* 5 > eor. eccl.

- eorum. Salutate Epaenetum dilectum mihi,
 6 qui est primitivus Asiae in Christo. Salutate
 Mariam, quae multum laboravit in vobis.
 2 K 8,28. 7 Salutate Andronicum, et Iuniam cognatos,
 et concaptivos meos: qui sunt nobiles in
 Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo.
 8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Do-
 9 mino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum
 in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum.
 10 Salutate Apellen probum in Christo. Salutate
 11 eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate
 Herodionem cognatum meum. Salutate eos,
 qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Do-
 12 mino. Salutate Tryphaenam, et Tryphosam:
 quae laborant in Domino. Salutate Persidem
 charissimam, quae multum laboravit in Do-
 13 mino. Salutate Rufum electum in Domino,
 14 et matrem eius, et meam. Salutate Asyncritum,
 Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen:
 15 et qui cum eis sunt, fratres. Salutate Philo-
 logum, et Iuliam, Nereum, et sororem eius,
 et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt,
 16 sanctos. Salutate invicem in osculo sancto.
 1 K 16,20. 1 P 5,14. Salutant vos omnes Ecclesiae Christi.
 17 Rogo autem vos fratres, ut observetis
 1 K 16,20. 1 P 5,14. eos, qui dissensiones, et offendicula praeter
 Tt 2,2 a.; 3,10. 2 T 3,5. doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et
 2 J 10. 17 declinate ab illis. Huiuscemodi enim Christo
 Ph 3,19. 18 Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et
 En 13,18. Kol 3,4. Tt 1,10. 2 P 2,8.

5 Ephraenetum 34 Ephinitum F | Ecclesiae Asiae
 in Chr. Iesu 6 nobis 7 Iuliam 34 Iunilium F²
 8 dilectum F 9 — Iesu 4 CAF | Stachin F 10 (C inc.
 v. 11 Sal. eos) | Aristoboli A | — domo, et 11 Ero-
 dionem F | Narcassis F | — qui sunt in D. F¹
 12 Triphenam 4 Thryfenam A et trifenam F | Tryfo-
 sam A Trifosam F | [sal. Pers. . . dom.] | Persi-
 dam CAF¹ Praesidam F² 14 Asincritam F |
 Phlegonta 34 Flegontan F | Hermen | Her-
 mam 34 Herman F 15 Filologum F | Olim-
 piadem 34 Olympia F² | et Ner. F | — sunt A¹
 18 huius modi 3 F

per dulces sermones, et benedictiones seducunt
 corda innocentium. Vestra enim obedientia in 19 1,8. 1 K 14,20.
 omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur Mt 10,16.
 in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono,
 et simplices in malo. Deus autem pacis conterat 20 15,33.
 Satanam sub pedibus vestris velociter. Gn 3,15.
 Ph 4,9.

Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

Salutat vos Timotheus adiutor meus, et 21 Act 16,1,3;
 Lucius, et Iason, et Sosipater cognati mei. 19,22; 20,4.
 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, 22 Ph 2,19.
 in Domino. Salutat vos Caius hospes meus, 23 1 K 1,14.
 et universa Ecclesia. Salutat vos Erastus Act 19,32.
 arcarius civitatis, et Quartus, frater. Gratia 24
 Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis.
 Amen.

Ei autem, qui potens est vos confirmare 25 E 1,9;
 iuxta Evangelium meum, et praedicationem 3,5.9.20 s.
 Iesu Christi, secundum revelationem mysterii Kol 1,26.
 temporibus aeternis taciti, (quod nunc pate- 26 2 T 1,10.
 factum est per Scripturas Prophetarum se- 1,5.
 cundum praeceptum aeterni Dei, ad obedi-
 tionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti, ¹ soli 27 1 T 1,17.
 sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor, Jud 25.
 et gloria in saecula saeculorum. Amen.

19 provulgata F 20 conteret ~~IF~~ | satanan

21 Lason F | Susipater F 22 [et] ego

23 Gaius | universae ecclesiae (+ gentium F) |

— vos 2° A | Herastus F | archarius ~~2~~

24 — vers. 26 cognito ~~IAF~~

27 solo | — et glor. [~~ICAF~~] | — Amen A

Subscr. Exp. epist. (~~2~~ + [Pauli apostoli]) ad Ro-
 manos ~~IF~~

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD CORINTHIOS PRIMA.

- 1 PAULUS vocatus Apostolus Iesu Christi(1
 6,11. Act 9,14. 2 per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, ¹ Ec-
 clesiae Dei, quae est Corinthi, sanctificatis in
 Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui
 invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in
 R 1,7. 3 omni loco ipsorum, et nostro. Gratia vobis, et
 Ps 108,13. pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
 4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis
 in gratia Dei, quae data est vobis in Christo
 5 Iesu: quòd in omnibus divites facti estis in
 6 illo, in omni verbo, et in omni scientia: sicut
 testimonium Christi confirmatum est in vobis:
 L 17,30. 7 ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectan-
 2 Th 1,7. tibus revelationem Domini nostri Iesu Christi,
 Tt 2,13. Ph 3,20. 8 qui et confirmabit vos usque in finem sine
 Ph 1,6. crimine, in die adventus Domini nostri Iesu
 1 Th 3,13; 5,23. 9 Christi. Fidelis Deus: per quem vocati estis in
 1 Th 5,24. societatem filii eius Iesu Christi Domini nostri.
 1 J 1,3.
 Ph 2,2; 3,16. 10 Obsecro autem vos fratres per nomen²
 Domini nostri Iesu Christi: ut idipsum

Inscr. Incipit epistula ad Corinthios *A* Inc. ad Co-
 rinth. *F* Epistula ad Corinthios I *Θ* INC. [EPISTVLA]
 AD CORINTHIOS (-THEOS) [PRIMA]. *¶*

1,1 > Chr. Ies. | Sostines *¶* Sostinens *A* Sustinens *F*¹
 Sostenes *F*² 2 — quae est Cor. [*¶* *F*⁽¹⁷⁾ | Iesu qui
 sunt Corinthii *¶F* | — nostri *F* 4 vobis 2°] nobis *F*¹
 5 quia 6 — est *A*¹ 7 nulla *F* 8 confirmavit
¶AF | in 1°] ad *¶AF* 9 societate *F*

- dicatis omnes, et non sint in vobis schismata:
 sitis autem perfecti in eodem sensu, et in
 3 eadem sententia. Significatum est enim mihi 11
 de vobis fratres mei ab iis, qui sunt Chloes,
 quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem 12
 dico, quòd unusquisque vestrum dicit: Ego 12
 quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego 3,4.
 vero Cephae: ego autem Christi. Divisus est Act 18,24.27.
 Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro J 1,42.
 vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? 13
 4 Gratias ago Deo, quòd neminem vestrum bap- 14 Act 18,8.
 tizavi, nisi Crispum, et Caium: nequis dicat R 10,28.
 quòd in nomine meo baptizati estis. Baptizavi 15
 autem et Stephanae domum: ceterum nescio 16 18,15,17.
 si quem alium baptizaverim. Non enim misit 17 J 4,2.
 me Christus baptizare, sed evangelizare: non in 2,4. Mt 28,19.
 sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi.
 5 Verbum enim crucis pereuntibus quidem 18 2 K 4,8.
 stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est R 1,16.
 nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: 19 Is 29,14.
 Perdam sapientiam sapientium,
 et prudentiam prudentium reprobabo.
 Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius 20 Job 12,17.
 saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam Is 19,11; 33,18.
 huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non 21 Mt 11,25.
 cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit L 8,12.
 Deo per stultitiam praedicationis salvos facere Mt 12,38.
 credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, et J 4,48.
 Graeci sapientiam quaerunt: nos autem prae- Act 17,18.32.
 dicamus Christum crucifixum: Iudaeis quidem 22 2,14. R 9,32.
 scandalum, Gentibus autem stultitiam, ¹ipsis 24 18. Kol 2,8.
 autem vocatis Iudaeis, atque Graecis Chris-

10 et 1°] ut A | sent.] scientia et Φ (-iam F)
 11 his | Cloes A | > inter vos sunt 12 Cephe F 13 —?
 1° Φ 2° Φ 14 deo meo Φ F | Caium 15 sitis Φ AF⁹
 16 Stefanæ AF | Ceterorum autem Φ | > bapt.
 alium F¹ | alium vestrum Φ 18 his | — id est nob. A² F¹
 | > virt. dei 20 inquisitor A 21 in dei sapien-
 tiam AF¹ 22 — et 1° Φ F

22. 2 K 12,4. 25 tum Dei virtutem, et Dei sapientiam: quia
quod stultum est Dei, sapientius est homini-
bus: et quod infirmum est Dei, fortius est
Mt 11,25. 26 hominibus. Videte enim vocationem vestram 6
J 7,48.
Jc 2,1—5. fratres, quia non multi sapientes secundum
carnem, non multi potentes, non multi nobiles:
27 sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut
confundat sapientes: et infirma mundi elegit
28 Deus, ut confundat fortia: et ignobilia mundi,
et contemptibilia elegit Deus, et ea, quae non
R 3,27. E 2,9. 29 sunt, ut ea quae sunt destrueret: ut non glo-
Jr 22,5,6. 30 rietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso
2 K 5,21.
J 17,19. autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est
nobis sapientia a Deo, et iustitia, et sancti-
Jr 9,22,23. 31 ficatio, et redemptio: ut quemadmodum scrip-
tum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.
1,17. 2 Et ego, cum venissem ad vos, fratres,⁷
veni non in sublimitate sermonis, aut sapien-
tiae, annuncians vobis testimonium Christi.
G 6,14. 2 Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos,
Act 18,9. 3 nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum. Et
2 K 10,1. ego in infirmitate, et timore, et tremore multo
1. 4 fui apud vos: et sermo meus, et praedicatio
mea non in persuasibilibus humanae sapientiae
E 1,17,19. 5 verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis: ut
1 Th 1,5. fides vestra non sit in sapientia hominum, sed
Ph 3,15. 6 in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter
perfectos: sapientiam vero non huius saeculi,
neque principum huius saeculi, qui destruuntur:
R 16,25. 7 sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae
L 10,21. abscondita est, quam praedestinavit Deus ante
L 23,34. 8 saecula in gloriam nostram, quam nemo prin-
Jc 2,1.
Kol 1,26.

28 contempt. mundi F | — ea 1° [4] AF 30 > sap. nob.
2,1 per sublimitatem 2 > scire me 4 F | > Chr. I. A
4 persuasione A | — humanae 4 AF¹ | verbi A 5 sit
insipientia F¹

cipum huius saeculi cognovit: si enim cognovissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent. Sed sicut scriptum est:

9 Is 64,8.

Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae prae-
paravit Deus iis, qui diligunt illum:

- 9 nobis autem revelavit Deus per spiritum suum: 10 Mt 13,11.
Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Prv 20,21 (27)
Dei. Quis enim hominum scit quae sunt homi- Lxx.
nis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita 11
et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus
10 Dei. Nos autem non spiritum huius mundi 12 J 16,18.14.
accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut
sciamus quae a Deo donata sunt nobis: quae 13 1.4.
et loquimur non in doctis humanae sapientiae
verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus
spiritualia comparantes. Animalis autem homo 14 6. 1,38.
non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei: stul- J 8,47; 14,17.
titia enim est illi; et non potest intelligere:
quia spiritualiter examinatur. Spiritualis au- 15 1 J 2,20.
tem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur.
Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat 16 R 11,84.
eum? Nos autem sensum Christi habemus. Is 40,18.
- 11 Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi 3 J 16,19.
spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam
parvulis in Christo, ¹lac vobis potum dedi, non 2 1 P 2,2.
escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc H 5,12.13.
quidem potestis: adhuc enim carnales estis. 3. 1,10.11; 11,18.
Cum enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne

8 glor.] maiestatis F¹ 9 Quod ('calamo') ... ascen-
derunt & | his | eum F 10 revelabit A 11 > scit
hominum | sint (1°) 12 — huius & F | accipimus F 13 spir.
et virtutis AF¹ spir. sancti F² | spirital- bis, it 14. 15
14 > est enim | intelleg. ea F | examinantur & 15 et
ipse | i. A¹F¹ i. autem & | fin +, sicut scriptum est: &
16 aut quis (quis et F²) instruxit eum & 3,1 spirital-
| tanq. p. in Chr. (> in Chr. p. A¹) c. praec. con. & A
3 > estis carn. | (& inc. v. Cum enim)

carnales estis, et secundum hominem ambulatis?

- 1,12. 4 Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli.
 Alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis?
- Act 18,24.27. 5 'Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Mi-
 nistri eius, cui credidistis, et unicuique sicut
- Act 18,4.11. 6 Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit:
 7 sed Deus incrementum dedit. Itaque neque
 4,5. 8 qui incrementum dat, Deus. Qui autem plantat,
 et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem
 propriam mercedem accipiet secundum suum
- Mt 13,8—9. E 2,20. 9 laborem. Dei enim sumus adiutores: Dei agri-
 15,10. 10 cultura estis, Dei aedificatio estis. Secundum
 2 P 3,15. B 15,20. gratiam Dei, quae data est mihi, ut sapiens archi-
 tectus fundamentum posui: alius autem super-
 aedificat. Unusquisque autem videat quomodo
- 1 P 2,4—6. 11 supraedificet. Fundamentum enim aliud nemo
 potest ponere praeter id, quod positum est, quod
 12 est Christus Iesus. Si quis autem supraedificat
 super fundamentum hoc, aurum, argentum,
 4,5. 13 lapides pretiosos, ligna, foenum, stipulam, 'uni-
 2 Th 1,8. usculusque opus manifestum erit: Dies enim
 Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et
 uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.
- 14 Si cuius opus manserit quod supraedificavit,
 15 mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detri-
 mentum patietur: ipse autem salvus erit: sic
- 6,19. 2 K 6,16. 16 tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum 13
 17 Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis
 autem templum Dei violaverit, disperdet illum
 Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis
- Ap 3,17.18. 18 vos. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos 14

4 dicit | estis et secundum hominem ambulatis F
 5 quod. ig. F 8 > plant. aut. 9 Dei 1° | Domini F¹ |
 estis 1° | est F¹ 11 enim | autem F¹ | quod 2° | qui F
 12 supraedificat A | supra CAF | — hoc F¹ 13 — Domini
 CAF | declaravit CAF¹ 17 disperdit A 18 se | vos A

- sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanae sunt. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt,¹ sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura: omnia enim vestra sunt: ¹vos autem Christi: Christus autem Dei. Sic nos existimet homo ut ministros Christi: et dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo. Haec autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio. ¹ Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis, iam divites facti estis: sine nobis regnatis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod Deus nos Apostolos

19 Job 5,12.13.

20 Ps 94,11.

21

22 1,12.

23 11,3.

4 Tt 1,7.

2* L 12,42.

3

4 Ps 143,2.

5 3,8.

6 R 12,3.

7 R 12,6.
J 3,27. H 5,4.8 Ap 3,17.
Ap 3,21.9 R 8,38.
H 10,33.

19 conpraehendens *F* 20 sap.] hominum *A* 21 > Itaque nemo | (*C inc. v.* 22 Omnia) 22 — sive Cephas *F*¹ 4,3 neque ego *A* 5 inluminavit *F* | manifestavit *AF* | > erit laus *F* 8 regnastis *C* *A* | regnaretis *C* *AF*² | regnaremus *C* *A* 9 — quod *C* *C* *A* et *F*¹ quia et *F*² | > nos deus nov. apost. *A*

- novissimos ostendit, tamquam morti destina-
 3,18. 10 Angelis, et hominibus. Nos stulti propter
 Christum, vos autem prudentes in Christo:
 nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles,
 2 K 11,23—27. 11 nos autem ignobiles. Usque in hanc horam
 et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et
 Act 18,8; 20,34. 12 colaphis caedimur, et instabiles sumus, et
 1 Th 2,9. 9,15. 2 Th 3,8. laboramus operantes manibus nostris: male-
 R 12,14. dicimur, et benedicimus: persecutionem pati-
 Ps 109,28. mur, et sustinemus: blasphemamur, et obse-
 Dt 17,7; 22,24. 13 cramus: tamquam purgamenta huius mundi
 facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.
 14 Non ut confundam vos, haec scribo, sed ut
 G 4,19. 15 filios meos charissimos moneo. Nam si decem 19
 millia paedagogorum habeatis in Christo: sed
 non multos patres. Nam in Christo Iesu per
 11,1. 16 Evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos,
 imitatores mei estote, sicut et ego Christi.
 Act 19,22. 17 Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius
 Ph 2,20 ss. meus charissimus, et fidelis in Domino: qui
 vos commonefaciet vias meas, quae sunt in
 Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia
 18 doceo. Tamquam non venturus sim ad vos, 20
 Act 18,21. 19 sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos
 Jc 4,15. cito, si Dominus voluerit: et cognoscam non
 sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem.
 2,4. L 17,20. 20 Non enim in sermone est regnum Dei, sed in
 21 virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos,
 an in charitate, et spiritu mansuetudinis?
- Lv 18,7.8. 5 Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis 21
 fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxo-
 2 rem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati

9 [huic] mundo 8 | — et 1° F 11 in] ad F¹ |
 stabiles F¹ 12 vestris F¹ 13 peripsima 88A
 perissima F¹ 14 — meos F¹ | carissimus F¹
 16 — sicut et ego Chr. 17 — et F¹ | commone-
 faciat | quae] qui F¹ | — Iesu 88A 19 > cito
 ad vos 21 an] aut A 5,1 quales A | gentes]
 + nominatur F² | — sui 88A

- estis: et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.
- 22 Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, ¹ tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.
- 23 ¹ Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, et nequitiae: sed in azymis sinceritatis, et veritatis. Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis. non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, iudicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos iudicatis? nam eos, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis.
- 25 Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos, et non apud

Kol 2,5.

Mt 16,19; 18,18.
2 K 18,10.1 T 1,30.
1 P 4,6.

G 5,9.

Ex 19,21; 18,7.
Is 58,7.
1 P 1,19.

Ex 12,8-20.

Mt 18,17.
2 Th 3,14.2 Th 3,6.
Tt 3,10.
2 J 10.

Mc 4,11.

Dt 18,6; 17,7;
22,24.

5,2 tolleretur CA | (vestri) | fin? CA 4 — nostri 20
CAF 5 huiusmodi hominem S | interitu F | diem F¹ |
— nostri et Christi CA 6 — est | nesc.] pr fratres F²
8 — vet. n. in f. F¹ | — et ver. F¹ 9 Scripsi [ergo]
10 serv.] + aut maledicis F² 11 comm.] + fornicariis F¹ | nom.] + inter vos F² | — est F¹ | idolorum cultor F | huius modi F 12 Quo F¹ | his bis 13 iudicavit F | vobis[met] ips.

- Ap 3,21. 2 sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc
 Dn 7,22. mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur
 mundus, indigni estis qui de minimis iudi-
 3 cetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus?
 4 quanto magis saecularia? Saecularia igitur
 iudicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt
 in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.
 5 ¹ Ad verecundiam vestram dico. Sic non est
 inter vos sapiens quisquam, qui possit iudi-
 6 care inter fratrem suum? Sed frater cum
 fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles?
 Mt 5,39. 7 Iam quidem omnino delictum est in vobis,²⁶
 1 Th 5,15. quòd iudicia habetis inter vos. Quare non
 1 P 3,9. magis iniuriam accipitis? quare non magis
 8 fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis,
 15,50. 9 et fraudatis: et hoc fratribus. An nescitis²⁷
 quia iniqui regnum Dei non possidebunt?
 Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis
 servientes, neque adulteri, neque molles, neque
 G 5,19—21. 10 masculorum concubitores, ¹ neque fures, neque
 E 5,5. avari, neque ebriosi, neque maledici, neque
 Tr 3,3—7. 11 rapaces regnum Dei possidebunt. Et haec qui-
 dam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati
 estis, sed iustificati estis in nomine Domini
 nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.
 10,23. 12 Omnia mihi licent, sed non omnia ex-²⁸
 pediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub
 1 Th 4,3—5. 13 nullius redigar potestate. Esca ventri, et
 venter escis: Deus autem et hunc, et has
 destruet: corpus autem non fornicationi, sed
 15,15,20. 14 Domino: et Dominus corpori. Deus vero et
 2 K 4,14. Dominum suscitavit: et nos suscitabit per
 R 8,11.

6,2 — hoc [E] CA 9 (E inc. v. 10 neque molles) 11 qui-
 dem F² 12 potestatem F¹ 13 et esca F¹ | — et 20
 E⁹⁸ c. corr. | has] haec | fornicationis F¹ 14 suscitavit
 (20) AF

- 29 virtutem suam. Nescitis quoniam corpora 15 ^{12,27.}
 vestra membra sunt Christi? Tollens ergo
 membra Christi, faciam membra meretricis?
 Absit. ¹ An nescitis quoniam qui adhaeret 16 ^{Gn 2,24.}
 meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim
 (inquit) duo in carne una. Qui autem adhaeret 17 <sup>J 17,21.22.
E 5,30.</sup>
 30 Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem. 18 ^{2 K 3,17.}
 Omne peccatum, quodcumque fecerit
 homo, extra corpus est: qui autem fornicatur,
 in corpus suum peccat. An nescitis quoniam 19 ^{3,16.}
 membra vestra, templum sunt Spiritus sancti,
 qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non
 estis vestri? Empti enim estis pretio magno. 20 <sup>7,28.
1 P 1,18.19.
Ph 1,30.</sup>
 Glorificate, et portate Deum in corpore vestro.
 31 De quibus autem scripsistis mihi: Bonum 7
 est homini mulierem non tangere: propter for- 2
 nicationem autem unusquisque suam uxorem
 habeat, et unaquaeque suum virum habeat.
 Uxori vir debitum reddat: similiter autem et 3
 uxor viro. Mulier sui corporis potestatem 4
 non habet, sed vir. Similiter autem et vir
 sui corporis potestatem non habet, sed mulier.
 Nolite fraudare invicem, nisi forte ex con- 5
 sensu ad tempus, ut vacetis orationi: et
 iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos
 32 Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc 6
 autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo enim omnes vos esse sicut 7 ^{Mt 19,12.}
 meipsum: sed unusquisque proprium donum
 habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.

15 quia *F* | > Chr. sunt *CA* 16 — enim *F*
 18 Omne] + enim *§[C]A* 19 sunt] est | domino *F*
 20 dominum *F*

7,1 — mihi *CAF*¹ 4 habeat (1°) *A* 5 in invicem *F*² 7 en.] autem (et *§*) | vos] homines |
 > hab. (habeat *F*¹) donum

- 8 Dico autem non nuptis, et viduis: bonum 33
 1 T 5,14. 9 est illis si sic permaneant, sicut et ego. Quòd
 si non se continent, nubant. Melius est enim
 12.25.40. 10 nubere, quàm uri. Iis autem, qui matrimonio 34
 Mt 5,32.
 Mc 10,11,12. 11 iuncti sunt, praecipio non ego, sed Dominus,
 12 uxorem a viro non discedere: quòd si disces-
 serit, manere innuptam, aut viro suo recon-
 13 ciliari. Et vir uxorem non dimittat. ¹ Nam
 ceteris ego dico, non Dominus. * Si quis frater 35
 14 uxorem habet infidelem, et haec consentit ha-
 15 bitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua
 mulier fidelis habet virum infidelem, et hic
 consentit habitare cum illa, non dimittat vi-
 R 11,16. 16 rum: sanctificatus est enim vir infidelis per
 mulierem fidelem, et sanctificata est mulier
 infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri
 R 14,19. 17 immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quòd
 si infidelis discedit, discedat: non enim servi-
 tuti subiectus est frater, aut soror in huius-
 1 P 3,1. 18 modi: in pace autem vocavit nos Deus. Unde
 enim scis mulier, si virum salvum facies?
 aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?
 20.24. 19 nisi unicuique sicut divisit Dominus, unum-
 quemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et
 18 sicut in omnibus Ecclesiis doceo. Circumcisis
 aliquis] vocatus est? non adducat praeputium.
 In praeputio aliquis vocatus est? non cir-
 G 5,6; 6,15. 19 cumcidatur. Circumcisio nihil est, et praepu-
 R 2,25. tium nihil est: sed observatio mandatorum
 17.24. 20 Dei. Unusquisque in qua vocatione voca- 36
 21 tus est, in ea permaneat. Servus vocatus
 es? non sit tibi curae: sed et si potes

8 Hoc aut. dico *F* | maneant *ICA* manserint *F*
 9 > se non *F* 10 his | aut.] enim *A* | coniuncti *F* |
 uxore *F*¹ 11 aut] a *F*¹ | ne 12 consistit *F*¹ |
 demittam *F*¹ 13 — fidelis [*ICA*] *F* | — habitare *F*¹
 14 in muliere fidele (-e *F*²) 15 > est en. serv. subi.
 | eiusmodi | autem (enim) | vocabit *F* 16 facias
 (1°) *F* 17 quemquem si *F*¹ | sicut 3°] + ubi-
 que *A* 18 circumdatur *F* 19 prode est (1°) *F*¹
 21 es] est *F*¹

fieri liber, magis utere. Qui enim in Domino **22** E 6,6. Phm 16.
 vocatus est servus, libertus est Domini: si-
 militer qui liber vocatus est, servus est Christi.
 Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. **23** 6,20.
 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in **24** 17,20.
 hoc permaneat apud Deum.

- 37** De virginibus autem praeceptum Domini **25** 10,40.
 non habeo: consilium autem do, tamquam mi-
 sericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.
 Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem **26** 29. 10,11.
 necessitatem, quoniam bonum est homini sic
 esse. Alligatus es uxori? noli quaerere solutio- **27**
 nem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem.
 'Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si **28** L 21,22.
 nupserit virgo, non peccavit: tribulationem ta-
 men carnis habebunt huiusmodi. Ego autem
 vobis parco. Hoc itaque dico, fratres: Tempus **29** R 18,11.
 breve est: reliquum est, ut et qui habent uxores,
 tamquam non habentes sint: et qui flent, tam- L 14,26.
 quam non flentes: et qui gaudent, tamquam **30**
 non gaudentes: et qui emunt, tamquam non
 possidentes: et qui utuntur hoc mundo, tam- **31** 1 J 2,15—17.
 quam non utantur: praeterit enim figura huius
 mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. **32**
 Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini
 sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum **33** L 14,20.
 uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quo- E 5,29.
 modo placeat uxori, 'et divisus est. Et mulier in- **34**
 nupta, et virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit
 sancta corpore, et spiritu. Quae autem nupta est,
 cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro.

21 > liber fieri 22 simil. [et] 24 Unusq. ergo & |
 est frater, & (- fratres F) | maneat F 25 miser.
 suam A* 26 ergo | enim & | - hoc A 28 peccabit A |
 - vobis F¹ | parcam A 29 [quia] tempus | - et 1°
 [4] AF 32 - autem F 33 huius mundi A 34 divisa est
 mulier et virgo quae innupta est F | dei A¹ | et corp.

- 35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem praebet
 36 sine impedimento Dominum obsecrandi. Si³⁸ quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quòd sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat.
 37 Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo,
 38 servare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene
 R 7,2. 39 facit: et qui non iungit, melius facit. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. quòd si dormierit vir eius, liberata est: cui vult
 25. 40 nubat: tantum in Domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium: puto autem quòd et ego Spiritum Dei habeam.
 Act 15,29. 8 De iis autem, quae idolis sacrificantur,³⁹ scimus quia omnes scientiam habemus. Scien-
 G 6,3. 2 tia inflat, charitas vero aedificat. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.
 G 4,9. 3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est
 10,19. 4 ab eo. De escis autem, quae idolis immo-
 Dt 6,4. lantur, scimus quia nihil est idolum in mundo,
 Ps 82,6. J 10,34. 5 et quòd nullus est Deus, nisi unus. Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in caelo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et domini
 6 multi:) nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo

Mt 2,10.
 12,5,6.
 Kol 1,16.

35 Porro hoc] hoc autem \mathfrak{F}^1 | — et . . . obsecr. F^1 | — quod 2° $\mathfrak{A}(F^1)$ | sive $F^{(2)}$ | observandi A^1
 36 supra F | virginem suam 37 — autem F^1 | habet (2°) \mathfrak{F} | indicabit F^2 . 39 — legi \mathfrak{A} | est 2° | — A^1 + a lege F 40 — permans. A^1 | > cons. meum F | habeo 8,1 his | immolantur \mathfrak{F} | quoniam \mathfrak{A} 2 — autem 4 escis | his F^1 | — est 2° 6 Deus] pr est \mathfrak{A} corr. 98 corr. 98 \mathfrak{A} + et A

omnia, et nos in illum: et unus Dominus Iesus
Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.
¹ Sed non in omnibus est scientia. Quidam 7 10,27.
autem cum conscientia usque nunc idoli,
quasi idolothytum manducant: et conscientia
ipsorum cum sit infirma, polluitur. Esca autem 8 R 14,17.
nos non commendat Deo. Neque enim si
manducaverimus, abundabimus: neque si non
manducaverimus, deficiemus. Videte autem 9 G 5,13.
ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat
infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet 10
scientiam, in idolio recumbentem: nonne con-
scientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad
manducandum idolothyta? Et peribit infirmus 11 R 14,15.
in tua scientia frater, propter quem Christus
mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, 12
et percutientes conscientiam eorum infirmam,
in Christum peccatis. Quapropter si esca scan- 13 R 14,21.
dalizat fratrem meum: non manducabo carnem
in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

40 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne 9 15,8. Act 26,16;
Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne 22,17.
opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non 2 2 K 3,2,3.
sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam sig-
naculum Apostolatus mei vos estis in Domino.
mea defensio apud eos, qui me interrogant, 3
haec est: Numquid non habemus potestatem 4 L 10,8.
manducandi, et bibendi? Numquid non habe- 5 J 1,42.
mus potestatem mulierem sororem circum-
ducendi sicut et ceteri Apostoli, et fratres

6 illum] illo *F*² 7 — cum (in *F*²) | id. q. id.] quasi
idolo immolatum *F* 8 — enim et > *membra CA* neque
... abundavimus (-v- et *A*) *F* in ras. et — neque si non m.
def. *F*¹ 9 infirmis *F*¹ 10 idolo ~~CA~~ | idoloth.] im-
molata *F* 11 > inf. fr. in tua sc. *F*¹ | scientia (*hic*,
~~CA~~)] conscientia ~~CA~~ 12 in Christo 9,1 > n. s.
ap. n. s. lib. *F* | — Christum 2 — Et ~~CA~~ | — sed *F*
4 — vers. *F*¹ 5 > sor. mul. | — et 1° *F*

- dispensatio mihi credita est. Quae est ergo 18 s.9.
 merces mea? Ut Evangelium praedicans, sine
 sumptu ponam Evangelium, ut non abutar
 41 potestate mea in Evangelio. Nam cum liber 19 Mt 20,26,27.
 essem ex omnibus, omnium me servum feci,
 ut plures lucrificerem. Et factus sum Iudaeis 20 Act 16,8;
 tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer. iis 21,20—26.
 qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum
 ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege
 erant, lucrificerem. iis, qui sine lege erant, 21 G 2,2; 6,2.
 tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei
 non essem: sed in lege essem Christi) ut
 lucrificerem eos, qui sine lege erant. Factus 22 2 K 11,29.
 sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. R 11,14.
 Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem
 salvos. Omnia autem facio propter Evange- 23
 42 lium: ut particeps eius efficiar. Nescitis 24 2 T 4,7.
 quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem Ph 8,14.
 currunt, sed unus accipit bravium? Sic cur-
 rite ut comprehendatis. Omnis autem, qui in 25 2 T 2,4,5; 4,8.
 agone contendit, ab omnibus se abstinet, et 1 P 5,4.
 illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: Je 1,12.
 43 nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, 26
 non quasi in incertum: sic pugno, non quasi
 aërem verberans: sed castigo corpus meum, 27 R 8,13; 13,14.
 et in servitutem redigo: ne forte cum aliis
 praedicaverim, ipse reprobus efficiar.
 44 Nolo enim vos ignorare fratres quoniam 10 Ex 13,21; 14,22.
 patres nostri omnes sub nube fuerunt,
 et omnes mare transierunt, ¹ et omnes in 2
 Moyse baptizati sunt in nube, et in mari:
 et omnes eandem escam spiritalem man- 3 Ex 16,4,35.
 ducaverunt, et omnes eundem potum 4 Dt 8,8.
 Ex 17,6.

18 potestatem meam F¹ 20 (C inc. v. 21 iis qui sub
 lege) | his, it 21 | lege 20 | legem F 24 hi (hii F) |
 ut omnes compr. A 25 in agonem F 26 verberant A

- spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus) sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. neque idololatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana: * fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere. Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura: Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. Videte Israel secundum carnem:
- Nu 14, 16. 23. 30. 5
Nu 11, 4. 34. 6
Ex 32, 6. 7
Nu 25, 1. 9. 8
Nu 21, 5. 6. 9
Nu 14, 2. 36. 10
H 3, 11. 17.
1 P 4, 7. 11
1 J 5, 21. 14
Mt 26, 27. 16
Act 2, 42.
12, 27. R 12, 5. 17
Lv 7, 8. 15. 18
G 8, 16.

10, 4 consequenti 6 mala A 7 idolorum cultores F | ex is ipsis F 8 [in] una | — millia A + hominum F¹ 13 super | pot.] + sufferre F² | > cum tempt. etiam 15 — ipsi 16 calicem EF 17 panis, et F | omnesque de | pane] + et de uno calice F² | participamus CAF 18 Vid. [enim]

- nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? dico quòd idolis immolatum sit aliquid? aut quòd idolum, sit aliquid? Sed quae immolant Gentes, daemoniis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri daemoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem daemoniorum: non potestis mensae Domini participes esse, et mensae daemoniorum. An aemulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus?
- Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Omne, quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra, et plenitudo eius. Si quis vocat vos infidelium, et vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum, qui indicavit, et propter conscientiam: conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quòd gratias ago? Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote Iudaeis, et Gentibus, et Ecclesiae Dei: sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis: ut salvi fiant. Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

19 8,4.

20 ^{1. v 17,7.}
Dt 32,17.
Ps 106,37.
Ap 9,20.21 2 K 6,15.16.
Mt 1,7.12.

22 Dt 32,21.

23 8,12.

24 88. R 15,3.

25 14,2—10.22.

26 Ps 24,1.

27 L 10,8.

28 8,7.

29

30 1 T 4,4.

31 Kol 3,17.
L 13,26.

32 R 14,13.

33 9,20—22.

11 4,16. Ph 3,17.

19 ergo dico? *ICA* | *fn* + non quod idolum sit aliquid *F*² 22 aemulemur *A* 23 (*C inc. v. post exped.*) | — mihi *bis* | — Omnia (3°) ... aedif. *F*¹ 25 venditur *F* 27 infid.] + ad coenam *CF*¹ 28 immolationis (-tium *A*¹) 29 alia *CA* infidele *F* 30 si [enim] | ego] ergo *F* 31 sive 3°] vel *CAF* | gloria facite Dei *F* 32 gentilibus *F*
11,1 — et *F*

- 2 Laudo autem vos fratres quòd per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis,
 3,28. E 5,28. Gn 3,16. 3 praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire 54
 quòd omnis viri caput, Christus est: caput autem mulieris, vir: caput vero Christi, Deus.
 12,10; 14,1. 4 Omnis vir orans, aut prophetans velato ca-55
 5 pite, deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est
 6 ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi,
 Gn 1,27; 5,1. 7 aut decalvari, velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri
 Gn 2,22.28. 1 T 2,18. 8 est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier
 Gn 2,18. 9 ex viro. Etenim non est creatus vir propter
 Gn 6,2. 10 mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput
 11 propter Angelos. Verumtamen neque vir sine muliere: neque mulier sine viro in Domino.
 12 Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem: omnia autem ex Deo. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum?
 14 Nec ipsa natura docet vos, quòd vir quidem
 15 si comam nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam
 16 capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.
 22. 17 Hoc autem praecipio: non laudans quòd non

2 — per CAF¹ 4 Omn. [autem] 5 > est enim | atque CAF¹ 6 et tondeatur 7 — suum | > et glor. est dei CA > est et gl. dei F 10 pot.] velamen F | cap. suum F | et propter F 13 Vos ipsi] in vobis ipsis CAF² vid vos autem A 14 > vos docet F | quoniam F 15 propter velamine F (2-men) | fin ? F 16 ecclesiae (F¹)

- 56 in melius, sed in deterius convenitis. Primum 18 1,10—12; 3,3.
quidem convenientibus vobis in Ecclesiam,
audio scissuras esse inter vos, et ex parte
credo. Nam oportet et haereses esse, ut et 19 1 J 2,19.
qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Dt 12,4.
Convenientibus ergo vobis in unum, iam non 20
est Dominicam coenam manducare. Unus 21
quisque enim suam coenam praesumit ad
manducandum. Et alius quidem esurit: alius
autem ebrius est. Numquid domos non ha- 22 Jc 2,5,6.
betis ad manducandum, et bibendum? aut
Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos,
qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo
57 vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a 23 Mt 26,26—28.
Domino quod et tradidi vobis, quoniam Do- Mc 14,22—24.
minus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit L 22,19,20.
panem, et gratias agens fregit, et dixit: Acci- 24 Ex 12,4; 13,9.
pite, et manducate: hoc est corpus meum, Dt 16,3.
quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
commemorationem. Similiter et calicem, post- 25 Ex 12,14; 24,8.
quam coenavit, dicens: Hic calix novum te- Zch 9,11.
stamentum est in meo sanguine. hoc facite
quotiescumque bibetis, in meam commemo-
rationem. Quotiescumque enim manducabitis 26 Mt 26,29.
panem hunc, et calicem bibetis: mortem Do-
58mini annunciabitis donec veniat. Itaque qui- 27 H 6,6; 10,29.
cumque manducaverit panem hunc, vel biberit
calicem Domini indigne: reus erit corporis,
et sanguinis Domini. Probet autem seipsum 28 Mt 26,22.
homo: et sic de pane illo edat, et de calice 3 K 13,5.
bibat. Qui enim manducat, et bibit indigne, 29
iudicium sibi manducat, et bibit: non
diudicans corpus Domini. Ideo inter vos 30 15,20.
E 5,14. 1 Th 5,6.

18 in ecclesia (F¹) | schismata F | — inter vos
19 — et 1° F | — et 2° F 22 vos in hoc? F
23 d. noster I. A² 24 — Acc. et mand. | — quod A
25 coenatum est F | bibitis 26 bibitis F¹ | ad-
nuntiatis A 27 — hunc 29 bibit 1° F² | discern-
nens F | — Domini [A] A¹ F¹

multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi.

31 Quòd si nosmetipsos diiudicaremus, non uti-

H 12,5.6.
1 P 4,17.

32 que iudicaremur. Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo

33 damnemur. Itaque fratres mei, cum conveni-

34 tis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem, cum venero, disponam.

12 De spiritualibus autem, nolo vos ignorare⁶⁰

Hb 2,18.19.

2 fratres. Scitis quoniam cum Gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes.

Mc 9,39.
1 J 4,2.3.
Mt 7,21.

3 Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu

R 12,6. E 4,4.

4 sancto. Divisiones vero gratiarum sunt,

28. E 4,11.

5 idem autem Spiritus: Et divisiones ministrarum sunt, idem autem Dominus: Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus,

14,26.

7 qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.

8 Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae secundum eun-

9 dem Spiritum: alteri fides in eodem Spiritu:

14,5. Act 2,4.

10 alii gratia sanitatum in uno Spiritu,¹ alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio

7,7. R 12,3.
E 4,7.

11 sermonum. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout

27. 10,17.

12 vult. Sicut enim corpus unum est, et

30 inbec. sunt A

31 diiud.] iudicaremus F

33 — cum F¹

12,1 spiritualibus

2 Scit. autem 2

3 anath. Ihesum F | potens A¹ | (dominum Jesum)

membra habet multa, omnia autem membra
 corporis cum sint multa, unum tamen corpus
 sunt: ita et Christus. Etenim in uno Spiritu 13 G 3,28.
 omnes nos in unum corpus baptizati sumus,
 sive Iudaei, sive Gentiles, sive servi, sive
 liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus.
 Nam et corpus non est unum membrum, sed 14 20.
 multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum 15
 manus, non sum de corpore: num ideo non
 est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam 16
 non sum oculus, non sum de corpore: num
 ideo non est de corpore? Si totum corpus 17
 oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi
 odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, 18
 unumquodque eorum in corpore sicut voluit.
 Quòd si essent omnia unum membrum, ubi 19
 corpus? Nunc autem multa quidem membra, 20 14.
 unum autem corpus. Non potest autem ocu- 21
 lus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut
 iterum caput pedibus: Non estis mihi neces-
 sarii. Sed multo magis quæ videntur mem- 22
 bra corporis infirmiora esse, necessaria sunt:
 et quæ putamus ignobiliora membra esse 23
 corporis, his honorem abundantiorum circum-
 damus: et quæ inhonesta sunt nostra, abun-
 dantiorum honestatem habent. Honestam autem 24
 nostra nullius egent: sed Deus temperavit
 corpus, ei, cui deerat, abundantiorum tribuendo
 honorem, ut non sit schisma in corpore, sed 25
 idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et 26
 si quid patitur unum membrum, compatiun-
 tur omnia membra: sive gloriatur unum mem-
 brum, congaudent omnia membra. Vos autem 27 R 12,5. E 5,30.
 estis corpus Christi, et membra de mem-
 bro. Et quosdam quidem posuit Deus 28 E 4,11.12.

12 — tamen 13 omn. nos (2°) F¹ | in u. Sp. 2°]
 unum spiritum 15 num] non , it 16 | fin. pro? ~~¶~~ ~~¶~~ ~~¶~~ , it 16
 16 — Et A | quia 18 unumquoque F¹ 21 — aut. ~~¶~~ F¹ |
 > dic. oc. ~~¶~~ A F¹ 23 ignobiliora A | circumdamur F² |
 ab abund. 2° ad abund. 1° rediit F¹ 25 scismata F¹ |
 in idipsum ~~¶~~ | sint] sunt A¹ 26 gloriatur F⁽¹⁾

in Ecclesia primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?

29 numquid omnes virtutes? ¹ numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpre-

14,1. 31 tantur? Aemulamini autem charismata meliora.

Et adhuc excellentiorem viam vobis de- 61
 Ps 150,5 Lxx. 13 monstro. Si linguis hominum loquar, et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, aut cymbalum tinniens.

Mt 7,22; 17,20. 2 Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et

Mt 6,2. 3 si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero,

4 nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est: Charitas non aemulatur, non

Zch 8,17 Lxx. 5 agit perperam, non inflatur, ¹ non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, Ph 2,4,21.

R 12,9. 6 non cogitat malum, ¹ non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Prv 10,12. 7 Charitas numquam excidit: sive prophetiae evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim

9,12. R 15,1. 8 cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur

1 P 4,8. 9
 10

28 exin A¹ | gratia A⁽¹⁾ F | — interpr. serm.
 30 gratia curat. habent F 31 charism.] dona F¹ |
 maiora C¹ A | demonstrobo F

13,1 — autem F¹ | vel A¹ 2 — et 3° A¹ | — si 2° A
 3 — ita [C¹] C¹ A F | ardeat A | prode est F 4 est
 caritas, non C 6 iniquitatem 8 excidit A | distribuetur F¹

quod ex parte est. Cum essem parvulus, 11
 loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus,
 cogitabam ut parvulus. Quando autem factus
 sum vir, evacuavi quae erant parvuli. Vide- 12 ^{2 K 5,7.}
 mus nunc per speculum in aenigmate: tunc ^{Je 1,28.}
 autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex ^{Nu 12,8.}
 parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus
 sum. Nunc autem manent, fides, spes, chari- 18 ^{1 Th 1,3.}
 tas: tria haec. maior autem horum est charitas. ^{1 J 4,16.}
 62 Sectamini charitatem, aemulamini spiri- 14 ^{12,10.31.}
 talia: magis autem ut prophetetis. Qui enim 2
 loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed
 Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loqui- 3
 tur mysteria. nam qui prophetat, hominibus
 loquitur ad aedificationem, et exhortationem,
 et consolationem. Qui loquitur lingua, semet- 4
 ipsum aedificat: qui autem prophetat, Eccle-
 siam Dei aedificat. Volo autem omnes vos 5 ^{Nu 11,29.}
 loqui linguis: magis autem prophetare. Nam ^{12,10.}
 maior est qui prophetat, quàm qui loquitur
 linguis: nisi forte interpretetur ut Ecclesia
 aedificationem accipiat. Nunc autem, fratres, 6 ^{12,8.}
 si venero ad vos linguis loquens: quid vobis
 prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione,
 aut in scientia, aut in prophetia, aut in doc-
 trina? Tamen quae sine anima sunt vocem 7
 dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinc-
 tionem sonituum dederint, quomodo sciatur id,
 quod canitur, aut quod citharizatur? Etenim 8
 si incertam vocem det tuba, quis parabit se
 ad bellum? Ita et vos per linguam nisi mani- 9
 festum sermonem dederitis: quomodo sciatur id,
 quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes. Tam 10
 multa, utputa genera linguarum sunt in hoc
 mundo: et nihil sine voce est. Si ergo nesciero 11

11 Cum autem F | > ut parv. loq. ut p. sap. ut p.
 cog. F | quando] cum F | — aut. CA | quae p. er. depo-
 sui F 12 sicut] si F¹ 13 manet | his 14,2 quia nemo
 intellegit F¹ | Spiritus GA²F 3 — ad [G]CAF | consola-
 tiones A 4 — Dei 5 > ling. loq. A | nisi] + si F | forte
 ut AF | ecclesiam F 6 nisi] + si [G]CA (cf p. 450)

virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus:

1-4. 12 et qui loquitur, mihi barbarus. Sic et vos, quoniam aemulatores estis spirituum, ad aedificationem Ecclesiae quaerite ut abundetis.

12,10. 13 Et ideo qui loquitur lingua: oret ut inter-
14 pretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus

E 5,10. 15 orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente:

16 psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotae, quomodo dicet, Amen, super tuam bene-
17 dictionem? quoniam quid dicas, nescit. ¹ nam

18 tu quidem bene gratias agis: sed alter non aedificatur. Gratias ago Deo meo, quòd om-

19 nium vestrum lingua loquor. Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam: quàm decem millia verborum

E 4,14. 20 in lingua. Fratres, nolite pueri effici sensi-
Ph 3,12.15. bus, sed malitià parvuli estote: sensibus

Dt 28,49. 21 autem perfecti estote. In lege scriptum est:
Is 28,11.12. Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit

22 Dominus. Itaque linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiae autem

Act 2,18. 23 non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotae, aut

Act 4,18. 24 infideles: nonne dicent quòd insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus,

(ad p. 149) 6 revelationem A¹ | — in 2° 3° A 7 sonitus F | — id [L]CAF | — quod 2° F 8 q. paravit CAF (qui speravit F¹) 9 aere A 10 — hoc [L]CA

11 — ei F¹ 15 mentem bis F | — et 2° A¹ 16 Quis (et ? post id. 5) CAF | dicit F 18 — meo [L]CAF 21 lege enim [L] 22 in signo F 23 aut. et A | quod] : quid 24 intrent F¹

diiudicatur ab omnibus: occulta cordis eius 25 J 4,19; 16,8.
 manifesta fiunt: et ita cadens in faciem ado- Is 45,14.
 rabit Deum, pronuncians quòd vere Deus in Dn 2,47.
 vobis sit. Quid ergo est, fratres? cum con- Zch 8,28.
 venitis, unusquisque vestrum psalmum habet, 26 11,18.30.
 doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam 12,8—10.
 habet, interpretationem habet: omnia ad aedi- E 4,12.
 ficationem fiant. Sive lingua quis loquitur, 27
 secundum duos, aut ut multum tres, et per
 partes, et unus interpretetur. Si autem non 28
 fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem
 63 loquatur, et Deo. Prophetæ autem duo, aut 29 1 Th 5,21.
 tres dicant, et ceteri diiudicent. Quòd si alii 30 Act 17,11.
 revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Po- 31
 testis enim omnes per singulos prophetare:
 ut omnes discant, et omnes exhortentur: et 32
 spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt.
 Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: 33
 sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.
 64 Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim per- 34 11,3. 1 T 2,12.
 mittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et E 5,22. Tt 2,5.
 lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi Gn 3,16.
 viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri
 loqui in Ecclesia. An a vobis verbum Dei 36
 processit? aut in vos solos pervenit? Si 37 1 J 4,8.
 quis videtur propheta esse, aut spiritualis,
 cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt
 mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. 38
 Itaque fratres aemulamini prophetare: et 39

25 occulta enim Φ (oc. etiam) | adoravit AF^1 |
 sit (est) 26 apocalypsin $\mathcal{C}A$ | — ling. hab. F^1
 27 — ut \mathcal{F} | et 20] ut F 29 — aut. [\mathcal{A}] A | diiud.]
 dei iudicent F^1 (?) 32 subiectus est ΦF^2 33 pacis.
 et fin, \mathcal{C} | sed sicut F^2 | — et | — doceo [\mathcal{A}] $\mathcal{C}A$
 34 in ecclesia F^2 | subditæ F 37 spiritualis

Kol 2,5. 40 loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.

15 Notum autem vobis facio, fratres, Evan-65 gelium, quod praedicavi vobis, quod et acce-

14. 2 pistis, in quo et statis, ¹ per quod et salvamini: qua ratione praedicaverim vobis, si tenetis,

Is 53,8.9. 3 nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum

2 Rg 20,5.
1s 54,7. Hos 6,2.

Jon 2,1.

Ps 16,10.

L 24,24.

Mc 16,14.

4 Scripturas: et quia sepultus est, et quia re-
5 surrexit tertia die secundum Scripturas: et quia visus est Cephae, et post hoc undecim:

6 Deinde visus est plus quam quingentis fratri-
bus simul: ex quibus multi manent usque

L 24,50. 7 adhuc, quidam autem dormierunt: Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus:

9,1. 8 Novissime autem omnium tamquam abortivo,

E 3,8.

1 T 1,15.

Mt 5,19.

9 visus est et mihi. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apo-
stolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam

2 K 11,5.28; 6,1. 10 Dei. Gratia autem Dei sum id, quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed ab-

undantius illis omnibus laboravi: non ego

11 autem, sed gratia Dei mecum: Sive enim ego, sive illi: sic praedicamus, et sic credidistis.

12 Si autem Christus praedicatur quod resur-
rexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vo-

13 bis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque

14 Christus resurrexit. Si autem Christus non resur-
rexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis

Act 1,22; 5,32. 15 est et fides vestra: invenimur autem et falsi

40 sec. ordine F | fiant in vobis 2
15,1 — autem C | > fac. vobis F 2 retinetis F² |
nisi] + si C A F² 3 > vobis enim A¹ 4 surrexit A
5 — et 1° A | haec 7 et Iac A 10 gratiam (1°) F |
— id F 11 praedicavimus 2 F 14 — non A¹ | > ergo
est (2 — ergo) | inan. 2°] vana F + ergo A

testes Dei: quoniam testimonium diximus ad-
versus Deum quòd suscitaverit Christum, quem
non suscitavit, si mortui non resurgunt. Nam 16 8,14.
si mortui non resurgunt, neque Christus re-
surrexit. Quòd si Christus non surrexit, 17 14.
vana est fides vestra, adhuc enim estis in
peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in 18
Christo, perierunt. Si in hac vita tantum in 19
Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus
omnibus hominibus. Nunc autem Christus 20 Kol 1,18.
resurrexit a mortuis primitiae dormientium, 11,30.
' quoniam quidem per hominem mors, et per 21 Gn 3,17—19.
hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in 22 R 5,12,18.
Adam omnes moriuntur, ita et in Christo om-
nes vivificabuntur. Unusquisque autem in 23 20. 1 Th 4,16.
suo ordine, primitiae Christus: deinde ii, qui R 8,9. Ap 20,5.
sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt.
Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo et 24 Dn 2,44.
Patri, cum evacuaverit omnem principatum,
et potestatem, et virtutem. Oportet autem 25 Ps 110,1.
illum regnare donec ponat omnes inimicos sub Mt 22,44.
pedibus eius. Novissima autem inimica de- 26 Ap 20,14; 21,4.
struetur mors: Omnia enim subiecit sub pedi- 27 Ps 8,7.
bus eius. Cum autem dicat: Omnia subiecta
sunt ei, sine dubio praeter eum, qui subiecit
ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi 28
omnia: tunc et ipse Filius subiectus erit ei,
qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia
in omnibus. Alioquin quid facient qui 29
baptizantur pro mortuis, si omnino mortui
non resurgunt? ut quid et baptizantur pro
illis? ut quid et nos periclitamur omni hora? 30 R 8,36.

15 — si mortui non res. *F*⁽²⁾ 16 — Nam si m. n. res. *A* *F*⁽¹⁾
18 — et *F*¹ 21 quid.] enim *Q* *C* *A* 22 vivificantur. *A*² *F*¹ 23 hi
(hii *F*) | — qui 2° et cred. *Q* *C* *A* | adventum *F* 25 — omn. *A*¹
26 Novissime *Q* 27 dicat haec *Q* (*C* inc. v. Omnia 2°) | — ei
1° *Q* 28 > illi fuer. omnia *F* | — et | illi | > sibi subiec.

- 2 K 4,10.11. 31 Quotidie morior per vestram gloriam, fratres,
quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.
- Is 23,13. 32 Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi
Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non re-
surgunt? manducemus, et bibamus, cras enim
33 moriemur. Nolite seduci: Corruptunt mores
R 13,11. E 5,14. 34 bonos colloquia mala. Evigilate iusti, et nolite
6,5. Act 28,8. peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent,
ad reverentiam vobis loquor.
- 35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt
J 12,24. 36 mortui? qualive corpore venient? Insuper,
tu quod seminas non vivificatur, nisi prius
37 moriatur. Et quod seminas, non corpus, quod
futurum est, seminas, sed nudum granum, ut
Gn 1,11. 38 puta tritici, aut alicuius ceterorum. Deus
autem dat illi corpus sicut vult: et unicuique
39 seminum proprium corpus. Non omnis caro,
eadem caro: sed alia quidem hominum, alia
vero pecorum, alia volucrum, alia autem pis-
cium. Et corpora caelestia, et corpora terre-
stria: sed alia quidem caelestium gloria, alia
41 autem terrestrium: Alia claritas solis, alia
claritas lunae, et alia claritas stellarum. Stella
42 enim a stella differt in claritate: sic et re-
surrectio mortuorum. Seminatur in corruptione,
Ph 3,20.21. 43 surget in incorruptione. Seminatur in ignobili-
tate, surget in gloria: Seminatur in infirmitate,
44 surget in virtute: Seminatur corpus animale,
surget corpus spiritale. Si est corpus animale,
Gn 2,7. 45 est et spiritale, sicut scriptum est: Factus est pri-
2 K 3,6.17. mus homo Adam in animam viventem, novissi-
J 8,68. 46 mus Adam in spiritum vivificantem. Sed non pri-
us quod spiritale est, sed quod animale: deinde

31 propter *2AF* 32 prodest (prode est *F*)? Si ...
resurgunt, Mand. *2CA* 33 mala] + subrii estote *F*²
34 vigilate *F*² | iuste | > dei enim *A* | rev. (verecun-
diam) 35 dicit *F* | quali autem | veniunt 38 prout *F* |
voluit *2A* 39 — quidem | — vero | alia caro vol. (*F*¹) |
— autem *F*¹ 40 glor. (gratia)] + est *F* 41 — et *A* | ab
st. *2* stillae *F*¹ 42 ita *F* | corruptionem et incorruptio-
nem *F* 42/44 surgit quater *2CF* (*A* 40) 45 sic et scr. *2CA*
(*2* inc. v. Factus) 46 Sed] et *F* | > prius non *A*¹ | anim. est

quod spiritale. Primus homo de terra, terre- 47 Gn 2,7.
 nus: secundus homo de caelo, caelestis. Qualis 48
 terrenus, tales et terreni: et qualis caelestis,
 tales et caelestes. Igitur, sicut portavimus 49 Gn 5,3.
 imaginem terreni, portemus et imaginem cae-
 lestis. Hoc autem dico, fratres: quia caro 50 6,9 s. 13.
 et sanguis regnum Dei possidere non possunt:
 neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce 51 1 Th 4,15,17.
 mysterium vobis dico: Omnes quidem resur-
 gemus, sed non omnes immutabimur. In mo- 52 Mt 24,31.
1 Th 4,16.
 mento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet
 enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et
 nos immutabimur. Oportet enim corruptibile 53 2 K 5,4.
 hoc induere incorruptionem: et mortale hoc
 induere immortalitatem. Cum autem mortale 54
 hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo,
 qui scriptus est: Absorpta est mors in vic-
 toria. Ubi est mors victoria tua? ubi est 55 Is 25,8.
Hos 13,14.
 mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis 56 R 7,13; 6,11.
 peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo 57
 autem gratias, qui dedit nobis victoriam per
 Dominum nostrum Iesum Christum. Itaque 58 2 Chr 15,7.
Ap 14,13.
 fratres mei dilecti, stabiles estote, et immo-
 biles: abundantes in opere Domini semper,
 scientes quòd labor vester non est inanis in
 Domino.

66 De collectis autem, quae fiunt in sanc- 16 Act 11,29.
2 K 8; 9.
G 2,10.
 tos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiae, ita et

46 spirit. [est]

47 sec. homo (autem) | — caelestis *C*.¹¹

48 — et 2° *A*.¹

50 quoniam | possidebit] -dere *A*

51 resurgimus *AF*

52 canit *F* | — tuba 2° [*q*]*C**AF* | resurgunt *F*

53 incorruptelam 56 vero] autem *F* 58 opera *A*

16,1 in eo sanctos *F*.¹ in sanctis *A* sanctis *F*.²

- Act 20,7. 2 vos facite. Per unam sabbati unusquisque
vestrum apud se seponat, recondens quod ei
bene placuerit: ut non, cum venero, tunc col-
3 lectae fiant. Cum autem praesens fuero:
quos probaveritis per epistolas, hos mittam
4 perferre gratiam vestram in Ierusalem. Quòd
si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt.
- Act 19,31. 5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam per-
R 15,24. 6 transiero: nam Macedoniam pertransibo. Apud
Tt 3,12. vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo:
Act 20,2. 7 ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo
Act 18,31. enim vos modo in transitu videre, spero enim
me aliquantulum temporis manere apud vos,
Act 19,1.10. 8 si Dominus permiserit. Permanebo autem
2 K 2,12. 9 Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim
Kol 4,3. mihi apertum est magnum, et evidens: et ad-
Ap 3,8. 10 versarii multi. Si autem venerit Timotheus,
4,17. Ph 2,20. videte ut sine timore sit apud vos: opus enim
6. 1 T 4,12. 11 Domini operatur, sicut et ego. Nequis ergo
illum spernat: deducite autem illum in pace,
ut veniat ad me: expecto enim illum cum fra-
1,12; 3,6. 12 tribus. De Apollo autem fratre vobis notum⁶⁷
facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret
ad vos cum fratribus: et utique non fuit vo-
luntas ut nunc veniret: veniet autem, cum ei
Pa 31,25 Lxx. 13 vacuum fuerit. Vigilate, state in fide, viriliter⁶⁸
E 6,10. 14 agite, et confortamini. omnia vestra in cha-
1,16. R 16,5. 15 ritate fiant. Obsecro autem vos fratres, nostis⁶⁹
domum Stephanae, et Fortunati, et Achaici:
quoniam sunt primitiae Achaiae, et in mi-
nisterium sanctorum ordinaverunt seipsos:
Ph 2,29. 16 ut et vos subditi sitis eiusmodi, et omni

2 ponat | — bene [4] CA | placitum fuerit F | col-
lecta A 3, per epistulas 4 — et .1 5 Machedonia (2°) F
6 — aut. A | ut] et A 7 transitum A | aliquantum 12 — vob.
n. f. quon. [4] CA | > not. vob. F | vol. eius 8 | nunc] non
F | opportunum F¹ 15 Fortunati F | — et Achaici 16 subd.
sitis] subditis F¹

- 70 cooperanti, et laboranti. Gaudeo autem in 17
 praesentia Stephanae, et Fortunati, et Achaici:
 quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleve-
 runt: refecerunt enim et meum spiritum, et 18 1 Th 5,12.
 vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.
- 71 Salutant vos Ecclesiae Asiae. Salutant vos 19 Act 18,2.18.26.
 in Domino multum, Aquila, et Priscilla cum R 16,2.5.
 domestica sua ecclesia: apud quos et hospitor. R 16,16.
 1 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem 20 2 K 18,12.
 1 P 5,14.
- 72 in osculo sancto. Salutatio, mea manu Pauli. 21 Kol 4,18.
 Si quis non amat Dominum nostrum Iesum 22 2 Th 3,17.
 Christum, sit anathema, Maran Atha. Gratia 23 G 1,8.9.
 Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Charitas 24
 mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD CORINTHIOS SECVNDA.

- 1 PAULUS Apostolus Iesu Christi per vo- 1 1 K 1,1.
 luntatem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiae
 Dei, quae est Corinthi cum omnibus sanctis,
 qui sunt in universa Achaia. Gratia vobis, et 2 R 1,7.
 pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
- Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu 3 R 15,5.
 Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius E 1,3. 1 P 1,3.
 consolationis, qui consolatur nos in omni tribu- 4 Dn 9,9.
 latione nostra: ut possimus et ipsi consolari

18 eiusmodi A 19 omnes Eccles. S | Achaiae F¹ |
 Aquilam F | Prisca CA | — apud q. et hosp. [J]CAF
 20 >fratr. omn. 22 — nostrum [J]CAF | Maranatha S — an F
 23 — nostri [J]CA | — Christi CA 24 — Amen [J]CF
 Expl. ad Corinthios I (Ad Corrintios prima explicit) J
 Inscr. Inc. ad eosdem II J Epistula ad Corinthios II C
 1,1 (> Chr. Ies.) | > sanct. omn. 4 (consolare)

- eos, qui in omni pressura sunt. per exhorta-
 tionem, qua exhortamur et ipsi a Deo. Quo-
 niam sicut abundant passiones Christi in nobis:
 ita et per Christum abundat consolatio nostra.
 Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione
 et salute, sive consolamur pro vestra conso-
 latione, sive exhortamur pro vestra exhortatione
 et salute, quae operatur tolerantiam earundem
 passionum, quas et nos patimur: ut spes
 nostra firma sit pro vobis: scientes quòd
 sicut socii passionum estis, sic eritis et con-
 solationis. Non enim volumus ignorare vos
 fratres de tribulatione nostra, quae facta est
 in Asia, quoniam supra modum gravati sumus
 supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vi-
 vere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum
 mortis habuimus, ut non simus fidentes in
 nobis, sed in Deo, qui suscitavit mortuos: qui
 de tantis periculis nos eripuit, et eruit: in
 quem speramus quoniam et adhuc eripiet,
 adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis: ut
 ex multorum personis, eius quae in nobis est
 donationis, per multos gratiae agantur pro nobis.
 Nam gloria nostra haec est, testimo-
 nium conscientiae nostrae, quòd in sim-
 plicitate cordis et sinceritate Dei: et non
 in sapientia carnali, sed in gratia Dei
 conversati sumus in hoc mundo: abun-

4 quae F^1 6 (— Sive 1° ... salute 1°) | — exhortatione et EF^2 | sal. 1°] consolatione F^2 | — sive 2° ... consolat. EE | — sive 3° ... exhortat. A | exhortat. 2°] consolatione F | — et salute 2° EEAF | operantur A^2 | in tolerantia 7 ut] et | — sit | quoniam | ita et cons. erit. F 8 > vos ignor. EA | virtute F 9 nobis ipsis (1°) | (confidentes) | Domino F | suscitavit F 10 > erip. nos | eruet EA 11 multarum EAF^2 | pers.] facie EEF^1 facierum A + facier. EF^2 | — eius F^1 | (vobis) | don.] gratia F^1 12 (gratia) | (quoniam) | — cordis | — in 2° A | — hoc EEA

3 dantius autem ad vos. Non enim alia scribi- 13
mus vobis, quàm quae legistis, et cognovistis.
Spero autem quòd usque in finem cognoscetis,
'sicut et cognovistis nos ex parte, quòd gloria 14 5,12. Ph 2,16.
vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Do-
mini nostri Iesu Christi.

Et hac confidentia volui prius venire ad 15
vos, ut secundam gratiam haberetis: et per 16 1 K 16,5.6.
vos transire in Macedoniam, et iterum a Ma-
cedonia venire ad vos, et a vobis deduci in
Iudaeam. Cum ergo hoc voluissem, numquid 17 5,16.
levitate usus sum? Aut quae cogito, secun-
dum carnem cogito, ut sit apud me EST, et
NON? Fidelis autem Deus, quia sermo noster, 18
qui fuit apud vos, non est in illo EST, et
NON. Dei enim filius Iesus Christus, qui in 19
vobis per nos praedicatus est, per me, et
Silvanum, et Timotheum, non fuit EST et
NON, sed EST in illo fuit. Quotquot enim 20 Ap 3,14.
promissiones Dei sunt, in illo EST: ideo et
per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram.
Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, 21 1 J 2,27.
et qui unxit nos Deus: qui et signavit nos, 22 5,5. R 8,16.
et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. E 1,13.14.
4 Ego autem testem Deum invoco in animam 23 11,31. R 1,9.
meam, quòd parcens vobis, non veni ultra
Corinthum: non quia dominamur fidei vestrae, 24 1 P 5,3.
sed adiutores sumus gaudii vestri: nam fide 1 J 1,3 s.
5 statis. Statui autem hoc ipsum apud me, 2 12,21. 1 K 4,21.

13 (legitis) | cognoscitis (10) $\text{I}^{\text{C}}\text{A}^{\text{F}}\text{F}^1$ | cognoscitis
(20) F^1 14 quia 16 transirem $\text{I}^{\text{C}}\text{F}$ | (venirem) 17 > hoc
ergo $\text{I}^{\text{C}}\text{A}^2$ (1 — hoc) | est est non non F^2 18 fit | fn + sed
est in illo EST F 19 vob. est qui per F | fuit 10 | + in
illo F 20 quodquod $\text{A}^{\text{F}}\text{F}^1$ | Domini F^1 21 (quia) | in
Christum C^{A} Christus Dominus F^1 22 > et qui |
dedit [nobis] | Spir. (spiritum) | Christum F^1 24 fide
enim F^1 | stetistis C^{A} (stetis) 2,1 ipse

- 2 ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me
 1 K 5. 3 laetificet, nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum
 Act 20,81. 4 est. Nam ex multa tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristavit, non me contristavit:
 1 K 5,1. 5 sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio haec,
 6 quae fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori
 7 tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum
 7,15. 9 charitatem. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus
 L 10,10. 10 obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a satana: non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem 6
 Act 14,27. 1 K 16,9. 12 Troadem propter Evangelium Christi, et ostium
 Act 20,1. 13 mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, et odorem notitiae suae manifestat per
 1 K 1,18. 15 nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem:

1 tristitiam AF (F¹ — in) 2 quis] qui F 3 — vobis 1° [A] 4 trib. [mea] | > lac. mult. A¹ | habeo 5 contrist. 1°] + me 6 | honorem F¹ 7 econtra F² 8 — in A¹ 9 — et A | scripsi vobis 10 donatis A 11 satanan F 12 Troade F 13 — eis A¹ 15 his bis

aliis autem odor vitae in vitam. Et ad haec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut 17 1,12. 1 P 4,11. plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

- 7 Incipimus iterum nosmetipsos commen- 3 5,12. R 16,1.
dare? aut numquid egemus (sicut quidam) Act 18,27.
commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis?
Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus 2 1 K 9,2.
nostris, quae scitur, et legitur ab omnibus
hominibus: manifestati quòd epistola estis 3 Ex 24,12.
Christi, ministrata a nobis, et scripta non 31,18; 34,1.
atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabu- Prv 8,8; 7,3.
lis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Ez 11,19; 36,26.
Jr 31,33.
R 15,16.
- 8 Fiduciam autem talem habemus per Chri- 4
stum ad Deum: non quòd sufficientes simus 5 2,16.
cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed
sufficiencia nostra ex Deo est: qui et idoneos 6 Jr 31,31.
nos fecit ministros novi testamenti: non lit- 1 K 11,25.
tera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiri- R 7,6. J 6,68.
tus autem vivificat. Quòd si ministratio 7 Ex 34,80.
mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in
gloria, ita ut non possent intendere filii Is-
rael in faciem Moysi propter gloriam vultus
eius, quae evacuatur: quomodo non magis 8 G 8,2.5.
ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si 9 Dt 27,26.
ministratio damnationis gloria est: multo R 1,17; 3,21.
magis abundat ministerium iustitiae in glo-
ria. Nam nec glorificatum est, quod claruit 10 Ex 34,29 ss.

16 aut.] quidem F

17 — sed 2° F | Christo Ihesu F

3,1 (Incipiamus) | it.] autem F'

2 estis] + in Christo F

3 (manifestatis) | quoniam 4 (dominum)

5 (sumus) 6 facit A | litterae s. spiritus CA

8 gloriam A

9 ministerio (1°) CAF² | damn. in gl. F

- in hac parte, propter excellentem gloriam.
- 11 Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.
- 12 Habentes igitur talem spem, multa fiducia⁹
- Ex 34,33.35. 13 utimur: et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii
- R 11,25. 14 Israel in faciem eius, quod evacuatur,¹ sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quoniam in Christo evacuatur) sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen
- R 11,23.26. Ex 34,34. J 7,39; 8,36. R 8,2. Ex 16,7.10; 24,17. 16 positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.
- Ex 16,7.10; 24,17. 17 Dominus autem Spiritus est: Ubi autem Spiritus Domini: ibi libertas. Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.
- 3.6. 1 K 7,25. 4 Ideo habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus,
- 2,17. 1 Th 2,5. 2 T 1,12. 2 non deficimus,¹ sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem
- 1 K 1,18. 3 conscientiam hominum coram Deo. Quod si¹⁰ etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis,
- H 1,3. 4 qui pereunt, est opertum: in quibus Deus huius saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non
- E 2,2. 2 Th 2,11. Kol 1,15.

11 in gloriam A¹13 filii $\mathfrak{L}F$ 14 — enim F² | id ipsud F | (— in Chr.)

15 > est pos.

16 deum AF | aufertur

18 — omnes A | claritate (2°) A

4,1 hanc ministrationem

2 — hominum F¹ 3 his

fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. Non enim nos-
metipsos praedicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros
per Iesum: quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deiicimur, sed non perimus: semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Iesum: ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum: et nos credimus, propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum Iesu suscitabit, et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. Id enim, quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra

4 — illis | quae 1 5 — nostrum [E]CA | Ies. 2° | Christum F' 6 (— de) | lumen F' | ipse | qui | (faciem) 7 (habentes) 8 operiamur F' 9 derel.] + humiliamur, sed non confundimur 9 10 semp. [enim] | — nostro CA¹ | > in corp. n. manif. 13 (— et 2°) 14 Iesu (1°) F' | suscitavit 2° CAF | > susc. cum Iesu A¹ | constituit F' 15 (multas grat. actiones) | — in 1° (gloria) 16 (defecimus) | his bis F' | corrumpitur | die (2°) F' 17 (— est)

- modum in sublimitate aeternum gloriae pon-
 dus operatur in nobis, non contemplantibus
 nobis quae videntur, sed quae non videntur.
 Quae enim videntur, temporalia sunt: quae
 autem non videntur, aeterna sunt. Scimus
 enim quoniam si terrestris domus nostra hu-
 ius habitationis dissolvatur, quòd aedificatio-
 nem ex Deo habemus, domum non manu-
 factam, aeternam in caelis. Nam et in hoc
 ingemiscimus, habitationem nostram, quae de
 caelo est, superindui cupientes: si tamen
 vestiti, non nudi inveniamur. Nam et qui
 sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gra-
 vati: eo quòd nolumus expoliari, sed super-
 vestiri, ut absorbeatur quod mortale est, a
 vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum,
 Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. Au-
 dentes igitur semper, scientes quoniam dum
 sumus in corpore, peregrinamur a Domino:
 (per fidem enim ambulamus, et non per spe-
 ciem) ¹audemus autem, et bonam voluntatem
 habemus magis peregrinari a corpore, et
 praesentes esse ad Dominum. Et ideo conten-
 dimus sive absentes, sive praesentes placere
 illi. Omnes enim nos manifestari oportet
 ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque
 propria corporis, prout gessit, sive bonum,
 sive malum.
- Scientes ergo timorem Domini homini-
 bus suademus, Deo autem manifesti sumus.
 Spero autem et in conscientiis vestris ma-
 nifestos nos esse. Non iterum commen-
 damus nos vobis, sed occasionem damus
 vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis

17 sublimitatem *EF* | — in 3° *CA*
 5,1 habeamus *s* [et] non *4* — hoc *CA* | habita-
 culo *F* | a] in *F* *s* efficit *EF* | (— deus) | spi-
 ritu *F* *6* (audientes) | et scient. | in hoc corp. *EF*
 7 (et] sed) *8* habentes *F*¹ | deum *A* *12* > nos
 commend. | — vobis *F* 2°

- ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. Sive enim mente excedimus, Deo: 13
sive sobrii sumus, vobis. Charitas enim 14
Christi urget nos: aestimantes hoc, quoniam
si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes
mortui sunt: et pro omnibus mortuus est 15 ^{1 T 2,6.}
Christus: ut, et qui vivunt, iam non sibi vi- ^{R 14,7.8.}
vant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et re-
surrexit. Itaque nos ex hoc neminem no- 16
vimus secundum carnem: Et si cognovimus
secundum carnem Christum: sed nunc iam
non novimus. Si qua ergo in Christo nova 17 ^{R 8,1.10.}
creatura, vetera transierunt: ecce facta sunt ^{G 8,15. Ap 21,5.}
omnia nova. Omnia autem ex Deo, qui nos ^{Is 48,18; 65,17.}
reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis 18 ^{R 5,10.}
ministerium reconciliationis. quoniam quidem 19 ^{R 8,24.25.}
Deus erat in Christo mundum reconcilians ^{Kol 1,19.20.}
sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et
posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro 20 ^{Is 52,7.}
Christo ergo legatione fungimur, tamquam
Deo exhortante per nos. Obsecramus pro
Christo, reconciliamini Deo. Eum, qui non 21 ^{J 8,46. H 4,15.}
noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ^{G 3,18.}
ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. ^{1 K 1,30.}
Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum 6 ^{Ph 3,9.}
gratiam Dei recipiatis. Ait enim: ^{1 P 2,22.}
Tempore accepto exaudivi te,
et in die salutis adiuvi te.
17* Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies
salutis. nemini dantes ullam offensionem, ut non 3
vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus 4 ^{4,2.}
exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in

14 iudicantes *F*² 15 — Christus | — ut *F*¹ 16 (Ita)
| — ex hoc *A*¹ *F*¹ 17 — omnia 18 > reconc nos |
mysterium *F*² 20 legationem | reconciliari *F*
6,1 et exhort. | gratia *AF* 2 — in *A* | (diem) |
adiuvavi 3 (— offens.) | (— nostr.) 4 — in *l*^o *F*¹

- multa patientia, in tribulationibus, in necessariis, in angustis, in plagis, ¹ in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, ¹ in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, ¹ in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiae a dextris, et a sinistris, ¹ per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam: ut seductores, et veraces, ¹ sicut qui ignoti, et cogniti: quasi morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.
- Os nostrum patet ad vos o Corinthii, ¹⁸ cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris: eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico: dilatamini et vos.
- ¹ Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras? ¹ Quae autem conventio Christi ad Belial? Aut quae pars fidei cum infidei? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.
- Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus,

6 > in spir. s. in suav. F 7 — a 2° [E] [E] LF
 9 (— qui) | (E inc. v. Quasi) 14 (lucis) 15 Beliar
 EF | infidele 16 Quis E | — inter eos [E] A
 (ad p. 467) 17 (E inc. v. 18 et ego)

et immundum ne tetigeritis:

et ego recipiam vos:

et ero vobis in patrem,

et vos eritis mihi in filios, et filias,

dicat Dominus omnipotens.

18 2 Sm 7,8.14.

Is 43,6.

Jr 31,9; 32,38.

Hos 1,10.

Am 4,13 Lxx.

9 Has ergo habentes promissiones charissimi, 7

mundemus nos ab omni inquinamento carnis,

et spiritus perficientes sanctificationem in ti-

more Dei. Capite nos. Neminem laesimus, 2

neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

Non ad condemnationem vestram dico. prae- 3

diximus enim quòd in cordibus nostris estis

20 ad commoriendum, et ad convivendum. Multa 4

mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio

pro vobis, repletus sum consolatione, supera-

bundo gaudio in omni tribulatione nostra.

Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam 5

requiem habuit caro nostra, sed omnem tri-

bulationem passi sumus: foris pugnae, intus

timores. Sed qui consolatur humiles, conso- 6

latus est nos Deus in adventu Titi. Non 7

solum autem in adventu eius, sed etiam in

consolatione, qua consolatus est in vobis, re-

ferens nobis vestrum desiderium, vestrum

fletum, vestram aemulationem pro me, ita ut

magis gauderem. Quoniam etsi contristavi 8

vos in epistola, non me poenitet: etsi poeni-

teret, videns quòd epistola illa (etsi ad horam)

vos contristavit; ¹ nunc gaudeo: non quia con-

tristati estis, sed quia contristati estis ad

poenitentiam. Contristati enim estis secundum

Deum, ut in nullo detrimentum patiamini

12,17.

Act 20,33.

6,11—13.

Act 20,1.2.

1,3.4. 2,13.

Ps 113,6; 138,6.

Is 66,2.

2,4.

(cf p. 486) 7,1 igitur | carnis et spiritus, **CAF** | (Christi)
2 corrumpimus (¹-ur) **A** 3 - vestram | praedixi | (eritis)
4 consolationem **F** | trib. vestra **S** 5 - in [**CAF**] **AF** |
- sumus [**CAF**] 6 est] + et **F** | > deus nos **A** | adven-
tum **F**, it 7 7 solacio quo | vobis] nobis **F**¹ 8 vid. enim **F**

- Mt 27,3—5. 10 ex nobis. Quae enim secundum Deum tristitia
H 12,17. est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur.
- 11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solitudinem: sed defensionem, sed indignationem. sed timorem, sed desiderium, sed aemulationem. sed vindictam. in omnibus exhibuistis vos, in-
- 12 contaminatos esse negotio. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit iniuriam. nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestandam solitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quae fuit ad Titum, veritas
- 2,9. 15 facta est; et viscera eius abundantius in vobis
E 8,5. sunt: remniscentis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore, et tremore ex-
- Ph 2,12. 16 cepistis illum. Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.
- R 15,22. 8 Notam autem facimus vobis, fratres, 21 gratiam Dei, quae data est in Ecclesiis Macedoniae: quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in
- 2 3 divitias simplicitatis eorum: quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra

10 tristitiam (2°) F 12 > pro vob. habemus | coram | pr ad vos 10 (C inc. v. 13 coram Deo:) 13 (— magis) | s. gaudium 15 in vos 10A | remniscentes F. (obedientium) | eum 8,1 faciemus F¹ (feci) | — fratres F¹ 2 trib. eorum F² | gaudi A (gaudia) | — fuit

virtutem voluntarii fuerunt, cum multa ex- 4 9,1. Act 11,29.
 hortatione obsecrantes nos gratiam, et com-
 municationem ministerii, quod fit in Sanctos.
 Et non sicut speravimus, sed semetipsos de- 5
 derunt primum Domino, deinde nobis per
 voluntatem Dei, ¹ ita ut rogaremus Titum: ut 6
 quemadmodum coepit, ita et perficiat in vobis
 22 etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus 7 1 K 1,5.
 abundantis fide, et sermone, et scientia, et 1 K 16,1.2.
 omni sollicitudine, insuper et charitate vestra
 in nos, ut et in hac gratia abundetis. Non 8
 quasi imperans dico: sed per aliorum solici-
 tudinem, etiam vestrae charitatis ingenium
 bonum comprobans. Scitis enim gratiam Do- 9 Mt 8,20.
 mini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos
 egenus factus est, cum esset dives, ut illius
 inopia vos divites essetis. Et consilium in 10
 hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non
 solum facere, sed et velle coepistis ab anno
 priore: ¹ nunc vero et facto perficite: ut que- 11
 madmodum promptus est animus voluntatis,
 ita sit et perficiendi ex eo, quod habetis. Si 12 Prv 3,27.28.
 enim voluntas prompta est, secundum id, quod 12 Mc 12,43.
 habet, accepta est, non secundum id, quod
 non habet. Non enim ut aliis sit remissio, 13
 vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate.
 In praesenti tempore vestra abundantia il- 14 9,12.
 lorum inopiam suppleat: ut et illorum ab-
 undantia vestrae inopiae sit supplementum,
 ut fiat aequalitas, ¹ sicut scriptum est: Qui 15 Ex 16,18.
 multum non abundavit: et qui modicum,
 non minoravit. Gratias autem Deo, qui 16
 dedit eandem sollicitudinem pro vobis in
 corde Titi, quoniam exhortationem quidem 17

6 ut 2°] et F¹ | (— et) | in vos ~~et~~ in nos F |
 grat. [dei] ist. 7 (— omni) | — insuper [et] F² 8 (— sed)
 | (propter) | (ing. probans) 11 (anima) 12 — est 1°
 [et] F¹ | — id 2° 13 alii A¹ | sed] + et A 14 in hoc
 temp. praesenti F | inopia F | (aequalitatis) 15 (et) inc.
 r. Qui | mult. habet F | minorabit F 17 exh.
 quid.] consolationem F

- suscepit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate protectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est in Evangelio
- G 2,10. 19 per omnes Ecclesias: non solum autem, sed et ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hanc gratiam, quae ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinata voluntatem nostram: devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine.
- Prv 3,4 Lxx. 21 quae ministratur a nobis. Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram
- 22 hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis saepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem,
- 7,13; 12,18. 23 confidentia multa in vos, ¹sive pro Tito, qui est socius meus, et in vos adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi.
- R 16,7. 24 Ostensionem ergo, quae est charitatis vestrae, et nostrae gloriae pro vobis, in illos ostendite
- 8,4,20. 9 in faciem Ecclesiarum. Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex abundanti est mihi
- 8,19. 2 scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam et Achaia parata est ab anno praeterito, et vestra aemulatio provocavit plurimos. Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte,
- 8,24. 3 ut (quemadmodum dixi) parati sitis: ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus

17 accepit, cum sit autem sollicitior voluntarius prof. F
 18 et.] autem F | fr. nostrum F | > in ev. est F
 (- est) 19 sed et] verum etiam F | - est [4]CAF |
 ecclesias F | in hac gratia | ad] + eandem F | et [ad] |
 designatam F 20 reprae-hendat F | fin + in Domini glo-
 riam F 21 bonam F | - etiam F¹ 23 adiutor in
 vobis F in vobis adi. F | gloriae CAF | domini F¹
 24 carit. nostrae F | in ipsis ostendentes F | facie A
 9,2 enim voluntatem vestram F¹ | Macedonas CAF | Mach-
 edonas F | - et 1° CAF | vestra] quae ex vobis est F
 3 Misimus F | fratrem ne F¹ | evac.] + ut exultatio vestra
 (nostra) quae (quam) de vobis habemus non evacuetur F¹
 4 > mecum Macedones | - vos 1° A¹ | nos] + in hac parte F

vos) in hac substantia. Necessarium ergo 5
 existimavi rogare fratres, ut praeveniant ad
 vos, et praeparent repromissam benedictionem
 hanc paratam esse sic, quasi benedictionem,
 non tamquam avaritiam. Hoc autem dico: 6
 Qui parce seminat, parce et metet: et qui
 seminat in benedictionibus, de benedictionibus
 et metet. Unusquisque prout destinavit in 7
 corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate:
 hilarem enim datorem diligit Deus. Potens 8
 est autem Deus omnem gratiam abundare
 facere in vobis: ut in omnibus semper omnem
 sufficientiam habentes, abundetis in omne opus
 bonum, sicut scriptum est: 9

Prv 11,24;
19,17.

R 12,8.
Prv 22,8 lxx.
1 Chr 29,17.

Ps 112,9.

Dispensit, dedit pauperibus:

iustitia eius manet in saeculum saeculi.

Qui autem administrat semen seminanti: et 10
 panem ad manducandum praestabit, et multi-
 plicabit semen vestrum, et augebit incrementa
 frugum iustitiae vestrae: ut in omnibus locu-
 pletati abundetis in omnem simplicitatem,
 quae operatur per nos gratiarum actionem
 Deo. Quoniam ministerium huius officii non 12
 solum supplet ea, quae desunt sanctis, sed
 etiam abundat per multas gratiarum actiones
 in Domino, per probationem ministerii hu- 13
 ius, glorificantes Deum in obedientia confes-
 sionis vestrae, in Evangelium Christi, et sim-
 plicitate communicationis in illos, et in omnes,
 et in ipsorum obsecratione pro vobis, desi- 14
 derantium vos propter eminentem gratiam Dei

5 (— ergo) | praeveniat *F*¹ | (et) | ut) | promissam *A*
 | tamq.] quasi 6 — dico [*Q*] *A* | quoniam qui *F*² |
 metit 1° *F* (2°) | (— et 2°) | in benedictione ex bene-
 dictione et met. vitam aeternam *F* 7 un. secundum
 propositum cordis *F* | — in [*Q*] de *A* | (— enim)
 8 (— deus) | — facere *F*¹ | — omnem *F* | in omni opere
 bono *F* 9 dispensit *F* | in aeternum. 10 (ministrat) |
 praestavit et multiplicavit *F* 11 (— nos) | actione *F*²
 12 (desint) 13 (oboedientiam) 14 — in 1° | observa-
 tione *A* | (— dei)

15 in vobis. Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

^{1 K 2,3. G 5,2.} 10 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, et modestiam Christi, qui in

^{11. 1 K 4,21.} 2 autem confido in vobis. Rogo autem vos ne²³

praesens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non secundum

^{E 6,13—17. 18,10.} 4 carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes,

5 et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi,

^{2,9.} 6 et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

7 ¹ Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita

^{12,6; 13,10. 1 K 5,4.5.} 8 et nos. Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem, et non in destru-

9 ctionem vestram: non erubescam. Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epi-

^{1.} 10 stolas: quoniam quidem epistolae, inquit, graves sunt et fortes: praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis: hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes

^{13,2.10.} 11 in facto. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes,

^{3,1; 5,12.} 12 in facto. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes,

15 Grat. ago ² 10,1 faciem ^{CAF} 1 | — sum
2 — vos [²] ^{CAF} 1 | (audiam et audire) | existimo ^{2F}
4 — sunt 5 (— se) | — in ¹⁰ ^A 1 6 vestr. oboedientiam ^F 7 confidet ^A | Christi ¹⁰ | + servum ^F |
(— se) | (hic) | (— iterum) 8 — nobis [²] ^{CAF} 2
9 — autem [²] ^F | (exstitemur) 10 fortis ^A
11 hoc [ergo]

- et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem 13 R 12,3.
 non in immensum gloriabimur, sed secundum
 mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus,
 mensuram pertingendi usque ad vos. Non 14
 enim quasi non pertingentes ad vos, super-
 extendimus nos: usque ad vos enim perveni-
 mus in Evangelio Christi. non in immensum 15 R 15,20.
 gloriantes in alienis laboribus: spem autem
 habentes crescentis fidei vestrae, in vobis
 magnificari secundum regulam nostram in
 abundantiam, etiam in illa, quae ultra vos 16 Act 19,21.
 sunt, evangelizare, non in aliena regula in
 iis quae praeparata sunt gloriari. Qui autem 17 Jr 9,22.23.
 gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim 18 1 K 4,5.
 qui seipsum commendat, ille probatus est:
 sed quem Deus commendat.
- 24 Utinam sustineretis modicum quid insi- 11
 pientiae meae, sed et supportate me: Aemulor 2 E 5,26.27.
 enim vos Dei aemulatione. Despondi enim
 vos uni viro virginem castam exhibere Christo.
 Timeo autem ne sicut serpens Hevam sedu- 3 Gn 3,4.13.
 xit astutia sua, ita corrumpantur sensus
 vestri, et excidant a simplicitate, quae est
 25 in Christo. Nam si is, qui venit, alium 4 G 1,8.9.
 Christum praedicat, quem non praedicavimus,
 aut alium spiritum accipitis, quem non ac-
 cepistis: aut aliud Evangelium, quod non
 recepistis: recte pateremini. Existimo enim 5 12,11.
 nihil me minus fecisse a magnis Apostolis.
 Nam etsi imperitus sermone, sed non sci- 6 1 K 15,10.
 entia, in omnibus autem manifestati sumus
 vobis. Aut numquid peccatum feci, 7 G 2,6.9.
 1 K 2,1.2.13.
 E 3,4.
 1 K 9,12.18.

13 — sed A | quam | mensura $\mathfrak{L}F - A$ 14 (supra)
 15 — in 1° F¹ | crescentes F 16 (illam) | — in
 2° F¹ | his | parata A 18 dominus
 11,1 (modum) | — et F¹ 3 Evam | Chr. Iesu F
 (+ domino nostro) 4 his F | nos non F | spir.]
 Christum F | accip.] accepistis A¹F | alium ev F
 5 fec. vobis F | — a \mathfrak{L} CA ab F | magn.] aliis F
 6 — nam $\mathfrak{L}A$ sed $\mathfrak{L}F$ | imper. [sum] | (sed] et) |
 non tam sc. F | manifestatus sum et \mathfrak{L}

- me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, et egerem; nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo.
- Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. ¹Quare? quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum.
- Iterum dico, (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier) ¹quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae. Quoniam multi gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego: Hebraei sunt,

9 meme A 10 gloria 12 tales inv. F² 13 — sunt 14 cum ipse en. F | transfigureret F¹ | in] ut F¹ 15 transfigurerentur F 16 putat A existitnet F | — esse AF¹ — et F 17 sec. dominum 18 A | (— in 1°) | insipientiam A, et 21 20 accepit F | > in vos fac. A 21 nos] non F¹ | — in hac parte [1] A | — in 2° A¹

et ego: Israelitae sunt, et ego: Semen Abra-
 hae sunt, et ego: Ministri Christi sunt, (ut 23 1 K 15,10.
 minus sapiens dico) plus ego: in laboribus
 plurimis, in carceribus abundantius, in plagis
 supra modum, in mortibus frequenter. A 24 Dt 25,3.
 Iudaeis quinquies, quadragenas, una minus,
 accepi. Ter virgis caesus sum, semel lapi- 25 Act 16,22.
 datus sum, ter naufragium feci, nocte et die Act 14,19.
 in profundo maris fui, in itineribus saepe, pe- 26
 riculis fluminum, periculis latronum, periculis
 ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in
 civitate, periculis in solitudine, periculis in
 mari, periculis in falsis fratribus: in labore, 27 6,5.
 et aerumna, in vigiliis multis, in fame, et siti, 1 Th 2,9.
 in ieiuniis multis, in frigore, et nuditate,
 praeter illa, quae extrinsecus sunt, instantia 28 Act 20,18—21.
 mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesia-
 rum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? 29 1 K 9,22.
 quis scandalizatur, et ego non uror? Si glo- 30 12,5.
 riari oportet: quae infirmitatis meae sunt,
 gloriabor. Deus et Pater Domini nostri Iesu 31 1,23.
 Christi, qui est benedictus in saecula, scit
 quod non mentior. Damasci praepositus 32
 Gentis Aretae regis, custodiebat civitatem
 Damascenorum ut me comprehenderet: et 33 Act 9,24,25.
 per fenestram in sporta dimissus sum per
 murum, et sic effugi manus eius. Si glo- 12
 riari oportet (non expedit quidem:) veniam
 autem ad visiones, et revelationes Domini.
 Scio hominem in Christo ante annos quattu- 2
 ordecim, sive in corpore nescio, sive extra
 corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi
 usque ad tertium caelum. Et scio huius- 3

22.23 sunt, quater] sunt? 100A 23 sunt] + et
 ego 2F | (minimus) | montibus F¹ 25 (- sum 2°) |
 noctu F | profundum 1AF 31 - Deus et F¹ vid |
 - nostri et Christi 100A | > scit qui e. b. in 8. |
 quia F 33 sportam 1AF | demissus 1F | - sic 100A
 12,2 - nescio 1° 2 | extr. corpore F¹ | eius-
 modi A, it 5

- modi hominem sive in corpore, sive extra
 L 23,43. 4 corpus nescio, Deus scit: quoniam raptus est
 Ap 2,7. in Paradisum: et audivit arcana verba, quae
 11,80. 5 non licet homini loqui. Pro huiusmodi glo-
 10,8; 11,16. 6 infirmitatibus meis. Nam, et si voluero glo-
 riari, non ero insipiens: veritatem enim dicam:
 parco autem, ne quis me existimet supra id,
 quod videt in me, aut aliquid audit ex me.
 Job 2,6. 7 Et ne magnitudo revelationum extollat me,
 8 satanae, qui me colaphizet. Propter quod ter
 L 1,85. 9 Dominum rogavi ut discederet a me: et dixit
 mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in
 infirmitate perficitur. Libenter igitur gloria-
 bor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me
 Ph 4,13. 10 virtus Christi. Propter quod placeo mihi in
 infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessi-
 tatibus, in persecutionibus, in angustiis pro
 Christo: Cum enim infirmor, tunc potens sum.
 11,5. 11 Factus sum insipiens, vos me coegistis.
 Ego enim a vobis debui commendari: nihil
 enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum
 R 15,19. 12 Apostoli: tametsi nihil sum: ¹signa tamen
 H 2,4. Apostolatus mei facta sunt super vos in
 omni patientia, in signis, et prodigiis, et vir-
 11,9. 13 tutibus. Quid est enim, quod minus habu-
 istis prae ceteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse
 non gravavi vos? * Donate mihi hanc iniu-27
 13,1. 14 riam. Ecce tertiò hoc paratus sum venire

4 licebat A (licent) 5 cf 2 6 (dico) | quis]
 + in CA | — in | — aliquid [4]CAF¹ (> aud. aliq. F²)
 7 (carni) | qui] ut 8 (auferetur) 10 (— in 1°) |
 — meis [4]CAF 11 > deb. a vob. 4F | feci 5F² |
 his | super A | tamen etsi A 12 tamen] vero F |
 apostoli f. | potentia A | — in 2° 14 (— sum)

ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quaero quae vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis? Olim putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem charissimi propter aedificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, distractiones, susurrationses, inflationes, seditiones sint inter vos: ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt poenitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt. Ecce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum. Praedixi, et praedico, ut praesens, et nunc absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. An experimentum quaeritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non

15 Ph 2,17.

16

17

18 8,6.16-18.

19

20 10,2. 1 K 4,6.

21 2,1. 13,2.

13 Dt 19,15.
Mt 18,18.
1 T 5,19.

15 aut.] enim A | —vos C A 16 ego ipse F 18 isdem A 1
hisdem A²F 19 . pro ? C A | > vestr. aedif. 20 (in-
veniam] veniam in) | > non qualem F. 21 his] immun-
ditiam et fornicationem et impudicitiam F 13,1 venio]
paratus sum venire F 2 Praedixi enim S | praes.]
+ bis C F + vobis S A | his 3 Christi F² | in vos (10)

- Ph 2,7.8. 4 infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in
- 1 K 11,28. 5 vobis. Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est?
- 6 nisi forte reprobi estis. Spero autem quòd cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.
- 7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciat, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciat: nos autem ut re-
- 1 K 13,6. 8 probi simus. Non enim possumus aliquid ad-
9 versus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram con-
- 2,8. 10,4.8.11. 10 summationem. Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in aedificationem, et non in destructionem.
- Ph 4,4. R 15,33. 11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote,²⁸ exhortamini, idem sapite, pacem habete, et
- 1 K 16,20. 12 Deus pacis, et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
- 13 Gratia Domini nostri Iesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

4 vivet A | vivimus ~~EF~~ 5 vos ipsos (2°) ~~EEAF~~¹
vos F² 6 cognoscitis ~~EF~~ 7 ad deum F² | (male) |
pareamus ~~EEAF~~² pereamus F¹ | sumus A 9 gaude-
amus ~~EA~~ | quando 11 > dilect. et pac. ~~EEA~~ 12 in
invicem F | > sancti omnes 13 (- et 1°) | > spir.
sancti A | - sit [~~E~~]~~EEAF~~ | (- vobis)

Subscr. Expl. ad Corint. II ~~E~~(F)

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.

- (1) PAULUS Apostolus non ab hominibus, 1 11.12.
neque per hominem, sed per Iesum Christum,
et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mor-
tuis: et qui mecum sunt omnes fratres, Ec- 2
clesiis Galatiae. Gratia vobis, et pax a Deo 3 R 1,7.
Patre, et Domino nostro Iesu Christo, ¹ qui 4 2,20. 1 T 2,6.
dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eri- Tt 2,14. 1J 5,19.
peret nos de praesenti saeculo nequam, se-
cundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui 5
est gloria in saecula saeculorum: Amen.
- 2 Miror quòd sic tam cito transferimini ab 6
eo, qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud
Evangelium: quod non est aliud, nisi sunt 7 Act 15,1.24.
aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere
Evangelium Christi. Sed licet nos, aut Ange- 8 1 K 16,22.
lus de caelo evangelizet vobis praeterquàm 2 K 11,4.
quod evangelizavimus vobis, anathema sit.
Sicut praediximus, et nunc iterum dico: Si 9 5,8.
quis vobis evangelizaverit praeter id, quod
accepistis, anathema sit.
- 3 Modo enim hominibus suadeo, an Deo? 10 1 Th 2,4.
An quaero hominibus placere? Si adhuc
hominibus placerem, Christi servus non
4 essem. Notum enim vobis facio, fratres, 11
Evangelium, quod evangelizatum est a

Inscr. Inc. [Epistula] ad Galatas ¶ Epistula ad
Galatas ¶ 1,3 > nostro et domino F' nostro et dom.
nostro ¶ 4 eriperent A¹ (eripiat) 5 (- amen) 6 trans-
feremini ¶ AF' | gratia F' 7 nisi si F' | (- sunt) |
(- aliqui) 10 an 1° | aut A | An (2°) | aut 11 en.] autem F'

- 12 me, quia non est secundum hominem: neque
 enim ego ab homine accepi illud, neque di-
 Act 20,4—20. 13 dici, sed per revelationem Iesu Christi. Aud-
 istis enim conversationem meam aliquando
 in Iudaismo: quoniam supra modum perse-
 quebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam,
 Act 22,3. 14 et proficiebam in Iudaismo supra multos co-
 aetaneos meos in genere meo, abundantius
 aemulator existens paternarum mearum tra-
 ditionum. Cum autem placuit ei, qui me
 R 1,1. Jr 1,5. 15 segregavit ex utero matris meae, et vocavit
 Is 49,1.
 2,7. 16 per gratiam suam, ut revelaret Filium suum
 Mt 11,27; 16,17.
 17 continuo non acquievi carni et sanguini, ¹ ne-
 que veni Ierosolymam ad antecessores meos
 Apostolos: sed abii in Arabiam: et iterum
 Act 9,26. 18 reversus sum Damascum: deinde post annos
 tres veni Ierosolymam videre Petrum, et mansi
 Mt 13,55. 19 apud eum diebus quindecim: alium autem
 Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fra-
 trem Domini. Quae autem scribo vobis, ecce
 Act 9,30. 21 coram Deo quia non mentior. Deinde veni in
 1 Th 2,14. 22 partes Syriae, et Ciliciae. Eram autem ignotus
 facie Ecclesiis Iudaeae, quae erant in Christo:
 23 ¹ tantum autem auditum habebant: Quoniam qui
 persequabatur nos aliquando, nunc evange-
 24 lizat fidem, quam aliquando expugnabat: et in
 Act 15,2. 2 me clarificabant Deum. Deinde post annos 6
 quattuordecim, iterum ascendi Ierosolymam
 6,9. 2 cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi
 autem secundum revelationem: et contuli cum
 illis Evangelium, quod praedico in Gentibus,

14 — meos 15 ex | de 16 evangelizem F¹
 17 Hierosolyma, it 18; 2,1 | Arabia A 20 quoniam A
 23 (— nos) | clarificabat F' (glor-)
 2,1 — et F' 2 evang. dei F'

seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset 3 Act 16,8.
 Gentilis, compulsus est circumcidi: sed propter 4 Act 15,1.24.
 subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectione, 5 3,1.
 ut veritas Evangelii permaneat apud vos: ab 6
 iis autem, qui videbantur esse aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus personam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. Sed 7 1,16.
 econtra cum vidissent quòd creditum est mihi Act 9,15;
 Evangelium praeputii, sicut et Petro circum- 15,12; 22,21.
 cisionis: (qui enim operatus est Petro in Apo- 8
 stolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter Gentes) et cum cognovissent gratiam, 9 J 1,42.
 quae data est mihi, Iacobus, et Cephas, et Ioannes, qui videbantur columnae esse, dex-
 tras dederunt mihi, et Barnabae societatis: ut nos in Gentes, ipsi autem in circumcisio-
 nem: tantum ut pauperum memores essemus, 10 Act 11,30;
 quòd etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. 12,26.
 (7) Cum autem venisset Cephas Antiochiam: in 11
 faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quàm venirent quidam a Iacobo, 12 L. 15,2.
 cum Gentibus edebat: cum autem venissent, Act 11,3.
 subtrahebat, et segregabat se timens eos, Prv 29,25.
 qui ex circumcisione erant. Et simulationi 13
 eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simu-
 lationem. Sed cum vidissem quòd non recte 14
 ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephae coram omnibus: Si tu, cum Iudaeis

2 his, *ut* 6 | — aliq. esse *GA* 4 subintrod. autem f. *A* 5 subiectioni *GA* 6 accepit *F* | — esse ali-
 quid 2° *GA* 7 e contrario | — et [*GA*] 9 Petrus
 et Iac. et Ioh. *F* | — et 2° *GA* | (ipse) 11 Petrus Ceph. *F*¹
 Petrus *F*² 12 ab | edebant *F* | (venisset) 13 (— et 2°) |
 illa simulatione *GA* 14 Petro Ceph. *F*¹ Petro *F*²

- sis, gentiliter vivis, et non Iudaice: quomodo
 15 Gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudaei,
 Act 15,10.11. 16 et non ex Gentibus peccatores. Scientes
 R 3,20.28; 4,6;
 11,8. E 2,8.
 Ps 143,2. autem quòd non iustificatur homo ex operi-
 bus legis, nisi per fidem Iesu Christi: et nos
 in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex
 fide Christi, et non ex operibus legis: propter
 quod ex operibus legis non iustificabitur om-
 17 nis caro. Quòd si quaerentes iustificari in
 Christo, inventi sumus et ipsi peccatores,
 numquid Christus peccati minister est? Absit.
 18 Si enim quae destruxi, iterum haec aedifico:
 R 7,8. 19 praevaricatorem me constituo. Ego enim per
 legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam:
 1,4. 20 Christo confixus sum cruci. Vivo autem, iam
 J 13,1. 17,28.
 1 J 3,16. non ego: vivit vero in me Christus. Quòd
 autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii
 Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro
 21 me. ¹ Non abiicio gratiam Dei. Si enim per
 legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.
 3 O insensati Galatae, quis vos fascinavit ⁹
 non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus
 Christus praescriptus est, in vobis crucifixus?
 2 Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus
 legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
 3 Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc
 4 carne consummemini? Tanta passi estis sine
 5 causa? si tamen sine causa. Qui ergo tribuit
 vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis:
 Gn 15,8 6 ex operibus legis, an ex auditu fidei? Sicut
 scriptum est: Abraham credidit Deo, et repu-
 tatum est illi ad iustitiam.
 7 Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii sunt filii

14 > et non iud. vivis 15 nos [autem] | fin: \mathfrak{L} , $\mathfrak{C}A$
 16 — autem F^1 | iustificabitur F^2 | (> Chr. I.) | credi-
 dinus $\mathfrak{L}F^2$ | (— et non e. o. l.) | propt. ... op.] ex op.
 enim F^1 18 > haec iterum | reaedifico A | instituo F
 20 vivet A | filii F | se ipsum F^1 21 > Chr. gratis 3,1 > ve-
 rit. non oboed. $A - \mathfrak{L}CF$ | > Chr. Ies. $\mathfrak{L}F$ | proscriptus $\mathfrak{L}F$
 | — in vobis $\mathfrak{L}CF^2$ et F^3 2 > volo a vobis $\mathfrak{L}CF$
 3 — ut $\mathfrak{L}CA^1$ | consummami $\mathfrak{L}CF$ consumamini A
 6 — script. est $\mathfrak{L}CA$ | > cred. Abr. F | ei 7 hi $\mathfrak{L}CF$ hii AF

- Abrahae. Providens autem Scriptura quia ex 8 Gn 12,3; 18,18.
Act 3,25.
fide iustificat Gentes Deus, prae-nunciavit
Abrahae: Quia benedicentur in te omnes
10 Gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur 9 R 4,16.
cum fidei Abraham. Quicumque enim ex 10 Dt 27,26.
Jc 2,10.
operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scri-
ptum est enim: Maledictus omnis, qui non
permanserit in omnibus, quae scripta sunt in
11 Libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in 11 Hb 2,4. R 1,17.
H 10,38.
lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum
est: quia iustus ex fide vivit. Lex autem 12 Lv 18,5.
R 10,5.
non est ex fide, sed, Qui fecerit ea, vivet in
12 illis. Christus nos redemit de maledicto legis, 13 R 8,3.
2 K 5,21.
Dt 21,23.
factus pro nobis maledictum: quia scriptum
est: Maledictus omnis qui pendet in ligno:
ut in Gentibus benedictio Abrahae fieret in 14
Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus acci-
piamus per fidem.
- 13 Fratres (secundum hominem dico) tamen 15
hominis confirmatum testamentum nemo sper-
nit, aut superordinat. Abrahae dictae sunt 16 Gn 12,7; 13,15;
17,7; 22,18;
24,7.
promissiones, et semini eius. Non dicit: Et
seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno:
Et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem 17 Ex 12,40.
dico, testamentum confirmatum a Deo: quae
post quadringentos et triginta annos facta est
Lex, non irritum facit ad evacuandam promis-
sionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex 18 R 11,6.
promissione. Abrahae autem per repromissio-
nem donavit Deus. Quid igitur lex? Propter 19 R 5,20.
Act 7,38.53.
H 2,2.
Dt 38,2 Lxx.

10 — non *A* | faciant *F* 11 — : *ⲉ* | Iust. *ⲁ*
12 ea homo *ⲉ* | vivit *F* 13 redimit *A* | pependit *F*¹
15 (spern] irritum facit) 17 quadrig- *A* | irritam
*ⲁ**A**F* | prom. patrum *F* 18 ex repromissione (-em *A*¹)
19 transgressionem *ⲉ* | repromiserat *F*

- 20 diatoris. Mediator autem unius non est: Deus
 R 8,2-4. 21 autem unus est. Lex ergo adversus promissa 15
 Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae
 posset vivificare, vere ex lege esset iustitia.
 R 8,9-19; 11,32. 22 Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut
 promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.
 4,8. 23 Prius autem quàm veniret fides, sub lege
 1 P 1,5. 24 custodiebamur conclusi in eam fidem, quae
 24 revelanda erat. Itaque lex paedagogus noster
 R 10,4. 25 fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At
 ubi venit fides, iam non sumus sub paedagogo.
 J 1,12. R 8,17. 26 Omnes enim filii Dei estis per fidem, quae
 R 6,3. R 13,14. 27 est in Christo Iesu. Quicumque enim in 16
 Christo baptizati estis, Christum induistis.
 R 10,12. 28 Non est Iudaeus, neque Graecus: non est ser-
 1 K 12,13. 29 vus, neque liber: non est masculus, neque
 femina. Omnes enim vos unum estis in
 7. R 9,7. 29 Christo Iesu. Si autem vos Christi: ergo 17
 semen Abrahae estis, secundum promissionem
 4 heredes. Dico autem: Quanto tempore heres 18
 parvulus est, nihil differt a servo, cum sit do-
 2 minus omnium: sed sub tutoribus, et actoribus
 3,28; 5,1. 3 est usque ad praefinitum tempus a patre: ita 19
 Kol 2,20. 4 et nos cum essemus parvuli, sub elementis
 E 1,10. 4 mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo
 temporis, misit Deus Filium suum factum ex
 3,13,20. 5 muliere, factum sub lege, ¹ ut eos, qui sub lege er-
 ant, redimeret, ut adoptionem filiorum recipere-
 Mc 14,36. 6 mus. Quoniam autem estis filii, misit Deus Spi-
 R 8,15. 20 ritum filii sui in corda vestra clamantem: Abba,

20 unus (1°) A¹ 21 possit F | (— ex lege) 22 Scr- 23
 | repromissio F 24 erat F | Chr. Iesu F 25 ad ubi F |
 (— iam) 26 (— Dei) | — quae est 28 — unum F¹ 29 vos
 unum estis in Christo Iesu F | > Abr. semen
 4,1 (— autem) | — est F | — a A¹ 2 > est et actor.
 3 huius mundi F 4 ad ubi F | (temporum) | fact.
 1° natum F 6 — aut. F | estis filii (-li F) dei F | nostra

Pater. Itaque iam non est servus, sed filius: 7 ^{8,29. R 8,16.17.}
 Quod si filius: et heres per Deum.

Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, 8
 qui natura non sunt dii, serviebatis. Nunc 9
 autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti
 sitis a Deo: quomodo convertimini iterum ad
 infirma, et egena elementa, quibus denuo ser-
 vire vultis? Dies observatis, et menses, et 10 ^{R 14,5.}
 tempora, et annos. Timeo vos, ne forte sine 11 ^{Kol 2,16.}
 causa laboraverim in vobis. ^{2 J 8.}

Estote sicut ego, quia et ego sicut vos: 12 ^{2 K 2,5.}
 21 * fratres obsecro vos: Nihil me laesistis. Scitis 13 ^{Act 16,6.}
 autem quia per infirmitatem carnis evangeli- ^{1 K 2,8.}
 zavi vobis iampridem: et tentationem vestram 14 ^{Act 14,11.12.}
 in carne mea non sprevisistis, neque respuistis:
 sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut
 Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo ve- 15
 stra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia,
 si fieri posset, oculos vestros eruissetis, et
 dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus 16 ^{Is 68,10.}
 22 sum, verum dicens vobis? Aemulantur vos 17 ^{Am 5,10.}
 non bene: sed excludere vos volunt, ut illos
 aemulemini. Bonum autem aemulamini in 18
 bono semper: et non tantum cum praesens
 23 sum apud vos. Filioli mei, quos iterum par- 19 ^{1 K 4,15.}
 turio, donec formetur Christus in vobis. Vel- 20
 lem autem esse apud vos modo, et mutare
 vocem meam: quoniam confundor in vobis.

Dicite mihi qui sub lege vultis esse: 21 ^{9. 3,28.}
 legem non legistis? Scriptum est enim: Quo- 22 ^{Gn 16,15.}
 niam Abraham duos filios habuit: unum de ^{Gn 21,2.9.}
 ancilla, et unum de libera. Sed qui de ancilla, 23 ^{R 9,7-9.}
^{Gn 17,18.}

7 es **CA** 8 his 9 > el. eg. **A**¹ 11 — vos **g**
 12 sicut et (1°) **CAF** | (— et) | sicut [et] | obs. autem
 vos fr. **F** 14 mea. **g** (**C** inc. v. non sprevis.) 15 possit **F**
 20 mutarem **F** | (confundar)

secundum carnem natus est: qui autem de
 5,1. R 8,15. 24 libera, per repromissionem: quae sunt per al-
 legoriam dicta. Haec enim sunt duo testa-
 25 vimenta. Unum quidem in monte Sina, in ser-
 vitutem generans: quae est Agar: Sina enim
 mons est in Arabia, qui coniunctus est ei,
 quae nunc est Ierusalem, et servit cum filiis
 H 12,22. 26 suis. Illa autem, quae sursum est Ierusalem,
 Is 54,1. 27 libera est, quae est mater nostra. Scriptum
 est enim:

Laetare sterilis, quae non paris:

erumpe, et clama, quae non parturis:

quia multi filii desertae, magis quàm eius,
 quae habet virum.

28. 28 Nos autem fratres secundum Isaac promis-
 Gn 21,9. 29 sionis filii sumus. Sed quomodo tunc is, qui
 secundum carnem natus fuerat, persequabatur
 eum, qui secundum spiritum: ita et nunc.
 Gn 21,10.12. 30 ^{J 8,35.} Sed quid dicit Scriptura? Eiice ancillam, et
 filium eius: non enim heres erit filius ancillae
 3,39. 31 cum filio liberae. Itaque, fratres, non sumus
 4,5.31. 5 ancillae filii, sed liberae: qua libertate Chri-
 Act 15,10. stus nos liberavit.

State, et nolite iterum iugo servitutis
 contineri.

2 K 10,1. 2 Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si²⁴
 circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.
 1,9. 3 Testificor autem rursus omni homini circumci-
 denti se, quoniam debitor est universae legis fa-
 4 ciendae. Evacuati estis a Christo, qui in lege ius-
 5 tificamini: a gratia excidistis. Nos enim spiritu

24 allegoria *F* | in 1°] a 25 iunctus *A*¹ | f. eius *A*
 26 Illa ... est] quae s. e. autem *F* | mater] maior *C*
 27 sicut scr. est *F*¹ | sterilis *GA* *F* | exclama *F* 29 — is
 30 ancilla (1°) *F* | — enim *S* 31 *fn.* *GA* 5,1 > nos
 Christ. | liberavit, *GC* | (*C* inc. v. State) 2 prodest *F*²
 3 rursum 4 (lege eius) 5 spiritum *F* (Christum)

- 25 ex fide, spem iustitiae expectamus. Nam in 6. 6,15. 1 K 7,19.
 Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, ne-
 que praeputium: sed fides, quae per charitatem
 26 operatur. Currebatis bene: quis vos impedivit 7:
 veritati non obedire? Persuasio haec non est ex 8 1,8.
 eo, qui vocat vos. Modicum fermentum totam 9 1 K 5,6.
 massam corrumpit. Ego confido in vobis in 10 1,7. 2 K 11,15.
 Domino, quòd nihil aliud sapietis: qui autem
 conturbat vos, portabit iudicium, quicumque
 27 est ille. Ego autem, fratres, si circumcisionem 11 1 K 1,23.
 adhuc praedico: quid adhuc persecutionem
 patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.
 Utinam et abscindantur qui vos conturbant. 12 Ps 12,4.
 Vos enim in libertatem vocati estis fratres: 13 1 P 2,16.
 tantum ne libertatem in occasionem detis. R 7,8.
 carnis, sed per charitatem Spiritus servite in-
 28 vicem. Omnis enim lex in uno sermone im- 14 Lv 19,18.
 pletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.
 Quòd si invicem mordetis, et comeditis: videte 15
 29 ne ab invicem consumamini. Dico autem: 16 25.
 Spiritu ambulate, et desideria carnis non per-
 ficietis. Caro enim concupiscit adversus spi- 17 R 7,15,23.
 ritum: spiritus autem adversus carnem: haec Jc 4,5.
 enim sibi invicem adversantur: ut non quae- 1 P 2,11.
 cumque vultis, illa faciatis. Quòd si spiritu 18 R 8,14.
 ducimini, non estis sub lege. Manifesta sunt 19 1 K 6,9,10.
 autem opera carnis: quae sunt fornicatio,
 immunditia, impudicitia, luxuria, ¹ idolorum 20
 servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones,
 aemulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae,
¹ invidiae, homicidia, ebrietates, commessatio- 21 E 5,5.
 nes, et his similia, quae praedico vobis, sicut Ap 22,15.
 praedixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei

7 vobis *F* | *fn* + nemini consenseritis. § 8 — haec
 § 10 — in ¹⁰ *A*¹ | portavit *AF* 12 — et *F*² | ab-
 scindantur § *F*² 13 > carn. detis *F* | — Spiritus | in in-
 vicem *F*, § 15 14 diligis § *AF* 15 consumamini *F*
 16 aut.] + in Christo § | desiderium 17 (en.) autem |
 — sibi § 18 > inv. sibi *F* 18 ducimini *A* 19 > aut.
 sunt | fornicationes immunditiae luxuriae *F*² | — impu-
 dicitia 20 beneficia *F* | sect.] hereses *F* 21 sicut [et]

- E 5,9. 22 non consequentur. Fructus autem Spiritus
 est: charitas, gaudium, pax, patientia, beni-
 gnitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo,
 1 T 1,9. 23 fides, modestia, continentia, castitas. Adver-
 sus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt
 R 6,6; 8,9. 24 Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis,
 Kol 3,5.
 1 P 2,11. et concupiscentiis. Si spiritu vivimus, spi-
 16. R 8,4. 25 ritu et ambulemus. Non efficiamur inanis
 Ph 2,3. 26 gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem
 Mt 18,18. 6 invidentes. Fratres, et si praeoccupatus fu-
 Jc 5,19. erit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales
 estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis,
 1 K 9,21. 2 considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Alter
 alterius onera portate, et sic adimplebitis
 3 legem Christi. Nam si quis existimat se ali-
 2 K 13,5. 4 quid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Opus
 autem suum probet unusquisque, et sic in
 semetipso tantum gloriam habebit, et non in
 R 14,12. 5 altero. Unusquisque enim onus suum portabit.
 1 K 9,14. 6 Communicet autem is, qui catechizatur verbo, 32
 7 ei, qui se catechizat, in omnibus bonis. No- 33
 lite errare: Deus non irridetur. Quae enim
 R 8,18. 8 seminaverit homo, haec et metet. Quoniam
 J 6,63; 3,6. qui seminat in carne sua, de carne et metet
 corruptionem: qui autem seminat in spiritu,
 2 Th 3,18. 9 de spiritu metet vitam aeternam. Bonum
 H 12,3. autem facientes, non deficiamus: tempore
 2 P 1,7. 10 enim suo metemus non deficientes. Ergo 34
 dum tempus habemus, operemur bonum ad
 omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

- 11 Videte qualibus litteris scripsi vobis mea 35
 5,11. 12 manu. Quicumque enim volunt placere in carne,
 Ph 3,18.

22 — patient. (F¹) | > long. bon. ben. | — mansuet.
 (C inc. v. 23 mansu.) 23 — castitas 24 > Christi sunt F |
 — suam 25 (C inc. c. 6) | > viv. spir. 26 (in)videntes
 6,1 spirituales (F¹ -le) | > instr. hui. 27 | spir.
 mansuetudinis F 3 > sit nihil A 4 — in 2° A
 6 verbum 7 (C inc. v. 8 Quae) 8 (— et) | [et]
 metet 2° 9 > suo enim A⁽¹⁾ 12 — enim 28 |
 > plac. vol. F

- hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis
Christi persecutionem non patiantur. Neque 13
enim qui circumcidentur, legem custodiunt:
sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra
36 glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in 14 1 K 1,31; 2,2.
cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem
mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In 15 5,6. 1 K 7,19.
Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid
valet, neque praeputium, sed nova creatura.
Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax 16 Ps 73,1; 125,5;
super illos, et misericordia, et super Israel Dei. 128,6.
Ph 3,3.
- 37 De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim 17 2 K 4,10.
stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.
Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum 18 Ph 4,23.
spiritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD EPHESIOS.

- (1) PAULUS Apostolus Iesu Christi per vo- 1 R 1,7. 1 K 1,2.
luntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi,
et fidelibus in Christo Iesu. Gratia vobis, et 2 Kol 1,1.
pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
Benedictus Deus et Pater Domini nostri 3 2,6.
Iesu Christi, qui benedixit nos in omni bene-
dictione spiritali in caelestibus in Christo,

12 hii \mathfrak{LAF} | in cruce Chr. F 13 ne en. A^1
16 — et 2° F 17 — domini $[\mathfrak{L}]\mathfrak{CAF}$ 18 (— fratres)

Subscr. Expl. Epistula ad Galatas \mathfrak{LF}

Inscr. Epistula $[\mathfrak{L}]\mathfrak{C}$ | — b. P. a. \mathfrak{LC}

1,1 > Christi I. \mathfrak{LCA} | > sanct. omn. 2 > et
dom. nostro A^1 3 spiritali

- J 15,16; 17,24. 4 sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in
5,27. R 8,29.
- J 1,12. 5 conspectu eius in charitate. Qui prae-
1 J 3,1. navit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum: secundum propositum
- Mt 8,17. 6 voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae
Kol 1,13. suae, in qua gratificavit nos in dilecto filio
- Kol 1,14.20. 7 suo. In quo habemus redemptionem per
2,7; 3,8.16. sanguinem eius, remissionem peccatorum se-
- Kol 1,9. 8 cundum divitias gratiae eius, quae super-
abundavit in nobis in omni sapientia, et pru-
- 3,9. R 16,35. 9 dentia: ut notum faceret nobis sacramentum
Kol 1,9. voluntatis suae, secundum beneplacitum eius,
- R 13,9. G 4,4. 10 quod proposuit in eo, ¹in dispensatione pleni-
Kol 1,16. tudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis, et quae in terra sunt, in ipso:
- Kol 1,12. 11 In quo etiam et nos sorte vocati sumus prae-
R 8,28. destinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis
- 12 suae: ut simus in laudem gloriae eius nos,
- 4,30. 13 qui ante speravimus in Christo: In quo et
Kol 1,5.6. vos, cum audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestrae) in quo et credentes si-
- 2 K 1,22; 5,5. 14 gnati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius.
- Kol 1,4.9. 15 Propterea et ego audiens fidem vestram, ²quae est in Domino Iesu, et dilectionem in
- Kol 1,3. 16 omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ut Deus, Domini nostri Iesu Christi
- Kol 1,10. 17

4 ante] aut e F¹ | (— et) 5 optionem A¹ (adoptionem) 6 — filio suo [E]C A¹ 9 (vobis) | bonum placitum | (posuit) 10 dispensationem | instaurari F¹ 11 (quod) | — et nos | > omn. oper. | — sec. A¹ 12 — nos 13 — et 2° A | sancto] spu A 14 eius A 15 Domino] Christo E 17 deus dom. ... Christi,

pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae
 et revelationis, in agnitione eius: illuminatos 18 Dt 33,3.4.
 oculos cordis vestri, ut sciatis quae sit spes Kol 1,5,11.
 vocationis eius, et quae divitiae gloriae here- 12,27.
 ditatis eius in sanctis, et quae sit supereminens 19 3 K 13,4.
 magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus Kol 1,11; 2,12.
 secundum operationem potentiae virtutis eius, 3,20.
¹quam operatus est in Christo, suscitans illum 20 Ps 110,1.
 a mortuis, et constituens ad dexteram suam
 in caelestibus: supra omnem principatum et 21 Kol 1,10; 2,10.
 potestatem, et virtutem, et dominationem, et
 omne nomen, quod nominatur non solum in
 hoc saeculo, sed etiam in futuro. Et omnia 22 Ps 8,7. Mt 28,18.
 subiecit sub pedibus eius: et ipsum dedit 4,15. Kol 1,18.
 caput supra omnem Ecclesiam, quae est cor- 23 R 12,5.
 pus ipsius, et plenitudo eius, qui omnia in Kol 1,19.
 3 omnibus adimpletur. Et vos, cum essetis 1 K 12,27.
 mortui delictis, et peccatis vestris, ¹in quibus 4,10.
 aliquando ambulastis secundum saeculum 2 Kol 1,21; 2,13.
 mundi huius, secundum principem potestatis 2 5,6; 6,12.
 aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios Tt 3,3.
 diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando J 12,31.
 conversati sumus in desideriis carnis nostrae, Kol 1,13.
 facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et
 4 eramus natura filii irae, sicut et ceteri: Deus 4 1 P 1,3.
 autem, qui dives est in misericordia, propter
 nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, ¹et 5 L. 15,24.32.
 cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos 5,14. R 6,13.

17 pater, 20° | (agnitionem)

18 inlum. [habere] | — et

19 credidimus

21 — etiam F¹ et 20° A

22 s. omnia ecclesiae (-ia F) 23 — et | quia A

2,1 vos] + convivificavit 20° | — et 2° A

3 (faciatis) | voluntates 2 voluptates F | cogitationem A

4 misericordiam A | quam F

- R 8,10. Ph 3,20. 6 in Christo, (cuius gratia estis salvati) ¹ et con-
resuscitavit, et consedere fecit in caelestibus
- 1,7. 7 in Christo Iesu: ut ostenderet in saeculis
supervenientibus abundantes divitias gratiae
suae, in bonitate super nos in Christo Iesu.
- G 2,16. 8 Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc ⁵
- 1 K 1,29. 9 non ex vobis: Dei enim donum est, ¹ non ex
- Tt 2,14. 10 operibus, ut nequis gloriatur. Ipsius enim
sumus ~~factura~~, creati in Christo Iesu in ope-
ribus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis
ambulemus.
- 5,8. 11 Propter quod memores estote, quòd ali- ⁶
quando vos Gentes in carne, qui dicimini prae-
putium ab ea, quae dicitur circumcisio in carne,
manu facta: quia eratis illo in tempore sine
- R 9,4. 12 Christo, alienati a conversatione Israel, et ho-
1 Th 4,18. spites testamentorum, promissionis spem non
- In 57,19; 52,7. 13 habentes, et sine Deo in hoc mundo. Nunc ⁷
Kol 1,20. autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis
longe, facti estis prope in sanguine Christi.
- Is 9,5. G 3,28. 14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque
Kol 2,14. unum, et medium parietem maceriae solvens,
Kol 2,14. 15 inimicitias in carne sua: legem mandatorum
2 K 5,17. decretis evacuans, ut duos condat in semetipso
- Kol 1,20.22. 16 in unum novum hominem, faciens pacem, ¹ et
reconciliet ambos in uno corpore, Deo per cru-
cem, interficiens inimicitias in semetipso. Et
- 6,15. Act 10,36. 17 veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe
Is 57,19. Zeh 9,10. fuistis, et pacem iis, qui prope. quoniam per
3,12. 18 ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu
J 4,23. ad Patrem. Ergo iam non estis hospites, et ad- ⁸
- 3,6. II 12,22.23. 19

5 — in | — cuius ~~ICA~~ 6 (conresedere) 7 osten-
dere F | divitiae F | bonitatem F¹ 8 — enim [~~I~~]
10 — Iesu [~~I~~] 11 vos] + eratis ~~F~~ + qui er. F | diceba-
mini ~~F~~ 12 qui ~~F~~ > in illo F | conversione A | test.
promiss., | — hoc [~~I~~]~~ICA~~ hunc F 14 > est enim | ma-
cheriae ~~IAF~~ | inimicitiam ~~I~~, it 16 ~~ICA~~ (-tia F bis)
15 conderet F | semet ipsum ~~IAF~~ 17 his 19 — et 1° F¹

- venae: sed estis cives sanctorum, et domestici Dei: supraedificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu: in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.
- 9 Huius rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Iesu, pro vobis Gentibus, 'si tamen audistis dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi in vobis: quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi: prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi: quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis eius, et Prophetis in Spiritu, 'Gentes esse coheredes, et corporales, et comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Evangelium: Cuius factus sum minister secundum donum gratiae Dei, quae data est mihi secundum operationem virtutis eius. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo, qui omnia creavit: ut innotescat principatibus, et potestatibus in caelestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum praefinitionem sae-
- 20 Mt 16,18.
Is 28,16.
- 21 Kol 2,19.
- 22 1 P 2,5.
- 3 Ph 1,7.18.
Kol 1,24.
- 2 Kol 1,25.
1 K 4,1.
- 3 1,9.10.
Kol 1,26.
- 5 Kol 1,26.
- 6 2,18.18.19.
- 7 Kol 1,25.29.
- 8 1 K 15,9.10.
1,7. G 1,16.
- 9 R 16,25.
Kol 1,16.26.
- 10 1 P 1,13.
R 11,33.
Kol 1,26.
- 11 1,11.

19 *fin*, *☩*, : *☩*⁹² 22 Spir. sancto *☩*[*☩*]

3,5 sicut *F* 6 > esse gentes | — eius [*☩*]*CAF*
6/7 Per ev. factus *F*¹ 7 sum ego *F* | (don. gr.]
gratiam) 8 Mihi enim *☩* | > min. sanct. *F* | in-
investigabiles *F* 9 absconditis *F* | *fin*. *☩*⁹³ 10 prin-
cipibus | sapientiae *F*

- culorum, quam fecit in Christo Iesu Domino
 J 14,6. H 4,16. R 5,2. 12 nostro: In quo habemus fiduciam, et accessum
 Kol 1,24. 13 in confidentia per fidem eius. Propter quod 10
 peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro
 14 vobis: quae est gloria vestra. Huius rei 11
 gratia flecto genua mea ad Patrem Domini
 15 nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas
 1,7. 6,10. 16 in caelis, et in terra nominatur, ¹ut det vobis
 Kol 1,11. secundum divitias gloriae suae, virtute corro-
 borari per Spiritum eius in interiorem homi-
 J 14,23. Kol 1,23; 2,7. 17 nem, Christum habitare per fidem in cordibus
 Kol 2,3. 18 vestris: in charitate radicati, et fundati, ¹ut
 possitis comprehendere cum omnibus sanctis,
 quae sit latitudo, et longitudo, et sublimitas,
 Kol 2,3. 19 et profundum: scire etiam supereminentem
 scientiae charitatem Christi, ut impleamini in
 omnem plenitudinem Dei.
 Kol 1,29. 20 Ei autem, qui potens est omnia facere 12
 1,19. superabundanter quàm petimus, aut intelli-
 gimus, secundum virtutem, quae operatur in
 21 nobis: Ipsi gloria in Ecclesia, et in Christo
 Iesu in omnes generationes saeculi saeculo-
 rum. Amen.
 Kol 1,10. 4 Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, 13
 ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis,
 Kol 3,12. 2 ¹cum omni humilitate, et mansuetudine, cum
 patientia, supportantes invicem in charitate,
 Kol 3,14.15. 3 solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo
 Kol 3,15. R12,5. 4 pacis. Unum corpus, et unus Spiritus sicut vo-
 J 10,16. 1 K 8,6. 5 cati estis in una spe vocationis vestrae. Unus 14
 1 K 12,6. 6 Dominus, una fides, unum baptisma. Unus

12 confidentiam F 13 (- meis) 16 virtutem
 17 > hab. Chr. 18 possetis F | (> long. et lat.)
 19 (omni plenitudine) 20 sup.] abundanter super F²
 | quam op. A² 21 saeculis saec. A
 4,1 (victus) 4 sicut et F

Deus et Pater omnium, qui est super omnes,
 15 et per omnia, et in omnibus nobis. Unicui- 7 R 12,3.6.
 que autem nostrum data est gratia secundum 1 K 12,11.
 mensuram donationis Christi. Propter quod 8 Ps 68,19.
 dicit: Kol 2,15.

Ascendens in altum captivam duxit capti-
 vitatem:

dedit dona hominibus.

Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia et 9 J 3,13.
 descendit primùm in inferiores partes terrae?
 Qui descendit, ipse est et qui ascendit super 10
 omnes caelos, ut impleret omnia. Et ipse de- 11 1 K 12,28.
 dit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Act 21,8.
 Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem
 pastores, et doctores 1 ad consummationem 12 1 P 2,5.
 sanctorum in opus ministerii, in aedificationem 2 T 3,17.
 corporis Christi: donec occurramus omnes in 13 Kol 1,28.
 unitatem fidei, et agnitionis filii Dei, in virum
 perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis
 Christi: ut iam non simus parvuli fluctuantes, 14 1 K 14,20.
 et circumferamur omni vento doctrinae in H 18,9.
 nequitia hominum, in astutia ad circumventio-
 nem erroris. Veritatem autem facientes in 15 1,22; 5,28.
 charitate, crescamus in illo per omnia, qui Kol 1,18.
 est caput Christus: ex quo totum corpus com- 16 Kol 2,19.
 pactum, et connexum per omnem iuncturam
 subministrationis, secundum operationem in
 mensuram uniuscuiusque membri, augmentum
 corporis facit in aedificationem sui in charitate.
 16 Hoc igitur dico, et testificor in Domino, 17 R 1,31.
 Kol 2,4.6.

6 — est [E]CAF | (— et 3°) 7 (vestrum) |
 mensura F 9 quia] quod CA | — primum CA¹ |
 fin . pro ? C² 11 > proph. . . apost. A¹ | aut.
 1°] quidem A¹ | — vero A¹ 13 occurramus CA
 14 circumferamus F | verbo F¹ | — ad A¹ 15 cari-
 tatem F | (Christi).

- ut iam non ambuletis, sicut et Gentes ambul-
 2,12. Kol 1,21. 18 lant in vanitate sensus sui, tenebris obscura-
 1 P 1,14. tum habentes intellectum, alienati a vita Dei
 per ignorantiam, quae est in illis, propter
 Kol 3,5. 19 caecitatem cordis ipsorum, qui desperantes,
 semetipsos tradiderunt impudicitiae, in ope-
 20 rationem immunditiae omnis in avaritiam.
 21 * Vos autem non ita didicistis Christum, si 17
 tamen illum audistis, et in ipso edocti estis,
 R 8,18. Kol 3,9. 22 sicut est veritas in Iesu. deponere vos se-
 G 6,6. cundum pristinam conversationem veterem
 hominem, qui corrumpitur secundum desideria
 R 13,2. 23 erroris. Renovamini autem spiritu mentis
 Gn 1,26. 24 vestrae, ¹ et induite novum hominem, qui se-
 cundum Deum creatus est in iustitia, et sancti-
 tate veritatis.
- Zeh 8,16. 25 Propter quod deponentes mendacium, lo-
 Kol 3,8. quimini veritatem unusquisque cum proximo
 Ps 4,5. 26 suo: quoniam sumus invicem membra. Ira-18
 Jc 1,19.20. scimini, et nolite peccare: sol non occidat
 27 super iracundiam vestram. Nolite locum dare
 1 Th 4,11. 28 diabolo: qui furabatur, iam non furetur:
 magis autem laboret, operando manibus suis,
 quod bonum est, ut habeat unde tribuat ne-
 5,4. 29 cessitatem patienti. Omnis sermo malus ex 19
 Kol 3,16.17; ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad
 4,6. aedificationem fidei ut det gratiam audientibus.
- 1,13. Is 68,10. 30 Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei:
 Kol 3,8. 31 in quo signati estis in diem redemptionis. Om-
 nis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor,
 et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia.

17 — et 20 ~~AF~~ 19 in avaritia (et avaritiae) 20 di-
 dicisti *F*¹ 21 et docti *F*¹ | est] et *F*¹ | *in*, ~~AF~~
 22 Deponite vos ~~AF~~ 23 spiritum *F* 24 inducite *F*¹
 25 [et] depon. | in invicem *A* 26 irasc. autem et *F*
 28 — suis ~~AF~~ | retribuatur *F* 29 bon. [est] | fid.]
 oportunitatis ~~AF~~² opp. fid. *F*¹ 30 die ~~AF~~

- Estote autem invicem benigni, misericordes, 32 Mt 6,14;
donantes invicem sicut et Deus in Christo 18,22—25.
20 donavit vobis. Estote ergo imitatores Dei, 5 Kol 3,12,13.
sicut filii charissimi: et ambulate in dilectione, 2 Mt 5,48.
sicut et Christus dilexit nos, et tradidit se- Kol 3,12.
metipsum pro nobis oblationem, et hostiam 25. G 2,20.
21 Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem, 3 H 10,10.
et omnis immunditia, aut avaritia nec nomi- Kol 3,13.
netur in vobis, sicut decet sanctos: aut tur- Ps 40,7.
pitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, Ex 29,18.
quae ad rem non pertinet: sed magis grati- Ez 20,41.
arum actio. Hoc enim scitote intelligentes: 4,19. Kol 3,5.
quòd omnis fornicator, aut immundus, aut 4 4,29. Kol 3,8.
avarus, quod est idolorum servitus, non habet
22 hereditatem in regno Christi, et Dei. Nemo 6 1 K 6,9.10.
vos seducat inanibus verbis: propter haec Kol 3,5.
enim venit ira Dei in filios diffidentiae. No- Act 8,21.
lite ergo effici participes eorum. Eratis enim Ap 21,8.
aliquando tenebrae: nunc autem lux in Do- 2,2. R 1,18.
mino. Ut filii lucis ambulate: fructus enim Kol 2,4.8.
lucis est in omni bonitate, et iustitia, et ve- 7 2 K 6,14.
ritate: probantes quid sit beneplacitum Deo: 8 2,11.13. L 16,8.
et nolite communicare operibus infructuosis 1 P 2,9.
tenebrarum, magis autem redarguite. Quae J 12,36.
enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et 9
dicere. Omnia autem, quae arguuntur, a lu- 10 17. R 12,2.
mine manifestantur: omne enim, quod mani- 11 J 16,8.
festatur, lumen est. Propter quod dicit: 12 R 1,24.
Surge qui dormis, et exurge a mortuis, 13 J 3,20.21.
et illuminabit te Christus. 14 Is 26,19; 60,1.
R 13,11.
2,5. R 6,18.
- 23 Videte itaque fratres, quomodo caute 15 Mt 10,16.
ambuletis: non quasi insipientes, sed Kol 4,5.
ut sapientes: redimentes tem- 16

32 nobis CAF¹ 5,2 dilectionem A¹ | se ipsum A
3 (— aut.) | (aut.] et) 4 — non A¹ | pertinent CA
10 quod A 11 aut.] + et 13 (aut.] enim) 14 quid dorm. F
| illuminavit A | tibi 15 vidite F | (C inc. v. 16 sed ut)

10. R 12,2. 17 pus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quae
 Prv 28,31 Lxx. 18 sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto,
 L 21,34.
 Kol 3,16. 19 loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, Ps 33,2,3.
 et canticis spiritualibus, cantantes, et psal-
 Kol 3,17. 20 lentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Do-
 1 P 5,5. 21 mini nostri Iesu Christi Deo et Patri. Sub-
 Gn 3,16. Kol 3,18. 22 iecti invicem in timore Christi. Mulieres 24
 1 P 3,1. 23 viris suis subditae sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus
 1 K 11,3. Kol 1,18. caput est Ecclesiae: Ipse, salvator corporis
 24 eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo,
 Kol 3,19. 25 ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri 25
 diligit uxores vestras, sicut et Christus dile-
 Tt 3,5. 26 xit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut
 illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in
 Ps 45,14. 27 verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam
 2 K 11,2. Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et
 28 immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem
 29 diligit, seipsum diligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit: sed nutrit, et fovet
 1,32. 1 K 6,15. 30 eam, sicut et Christus Ecclesiam: quia mem-
 Act 9,4. bra sumus corporis eius, de carne eius, et
 Gn 2,23. 31 de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo
 Gn 2,24. patrem, et matrem suam, et adhaerebit uxori

17 domini (dei A¹) 18 omnis lux. A | — sancto
 19 vosmet ipsis A | (— in 1°) | spiritualibus
 21 in invicem F 22 subiectae A
 23 sicut et F | (— est 2°) | — eius
 24 — Sed F | ut ~~est~~ A | (— est)
 25 Viri similiter F | (— vestras) | semet ipsum F
 26 mund. eam ~~est~~ F² | — vitae [~~est~~] AF
 27 ~~est~~ 22 c. corr. in glorios. | eiusmodi
 31 relinquit F

- suae: et erunt duo in carne una. Sacramen- 32 Ap 19,7.
 tum hoc magnum est, ego autem dico in
 Christo et in Ecclesia. Verumtamen et vos 33
 singuli, unusquisque uxorem suam sicut se-
 ipsum diligit: uxor autem timeat virum suum.
 (26) Filii, obedite parentibus vestris in Domino: 6 Kol 3,20.
 hoc enim iustum est. Honora patrem tuum, 2 Ex 20,12.
 et matrem tuam. quod est mandatum pri-
 mum in promissione: ut bene sit tibi, et sis 3 Dt 5,16.
 27 longaevus super terram. Et vos patres no- 4 Kol 3,21.
 lite ad iracundiam provocare filios vestros: Prv 2,2; S,11;
 sed educate illos in disciplina, et correptione 19,18.
 28 Domini. Servi obedite dominis carnalibus 5 Is 50,5.
 cum timore et tremore, in simplicitate cordis Dt 6,7,20—25.
 vestri, sicut Christo: non ad oculum servien- Ps 78,4.
 tes, quasi hominibus placentes, sed ut servi 6 Kol 3,22—25.
 Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, Tt 2,9,10.
 cum bona voluntate servientes, sicut Domino, 1 P 2,18.
 et non hominibus: scientes quoniam unus- 8 2 K 5,10.
 quisque quodcumque fecerit bonum, hoc reci-
 29 piet a Domino, sive servus, sive liber. Et 9 Kol 4,1.
 vos domini eadem facite illis, remittentes mi- 2 Chr 19,7.
 nas: scientes quia et illorum, et vester Do- Act 10,34.
 minus est in caelis: et personarum acceptio
 non est apud eum.
 30 De cetero fratres confortamini in Domino, 10 1 K 16,13.
 et in potentia virtutis eius. Induite vos 1 J 2,14.
 armaturam Dei, ut possitis stare adversus 11 4,14. 2 K 10,4.
 insidias diaboli. quoniam non est nobis colluc-
 12 2,2. J 14,30.
 tatio adversus carnem et sanguinem: sed adver- Kol 1,13.
 sus principes, et potestates, adversus mundi 1 P 5,8,9.

32 (— et) 33 > suam ux. | ut tim. | — suum
 6,1 Fili F | > enim est iust. ¶ F (> est enim i.)
 2 — tuam | promissionem F 3 sis | sit F 4 — vos
 5 simplicitatem F 6 placeatis A | voluntate F
 8 percipiet 9 — vos [¶] A | deum F 11 Et ind. F |
 arma | possetis F | (persistere) | (versutias) 12 quia

- rectores tenebrarum harum, contra spiritualia
 1 Rg 20,11. 13 nequitiæ, in caelestibus. Propterea accipite
 In 11,5; 59,17. armaturam Dei, ut possitis resistere in die
 L 12,35. 14 malo, et in omnibus perfecti stare. State
 1 P 1,13. 14 ergo succincti lumbos vestros in veritate, et
 1 Th 5,8. 15 induiti lorica[m] iustitiæ, et calceati pedes in
 In 52,7; 40,8.9. 16 præparatione Evangelii pacis: in omnibus
 2,7. Act 10,36. 16 sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia
 1 P 5,9. 17 tela nequissimi ignea extinguere: et galeam
 1 J 5,4. 17 salutis assumite: et gladium spiritus (quod
 1 Th 5,8. 17 est verbum Dei) ¹per omnem orationem, et
 In 59,17; 11,4; 49,2; 51,16. obsecrationem orantes omni tempore in spi-
 Hos 6,5. 18 ritu: et in ipso vigilantes in omni instantia,
 Mt 26,41. 18 et obsecratione pro omnibus sanctis: et pro
 Kol 4,2.3. 18 me, ut detur mihi sermo in apertione oris
 Kol 4,3. 19 mei cum fiducia, notum facere mysterium
 2 Th 3,1. 19 Evangelii: pro quo legatione fungor in catena,
 Act 4,29. 20 ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.
 2 K 5,20. 21 Ut autem et vos sciatis quæ circa me ³¹
 Kol 4,4. 21 sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet
 Act 20,4. 21 Tychicus, charissimus frater, et fidelis minister
 2 T 4,12. 21 in Domino: quem misi ad vos in hoc ipsum,
 Kol 4,7. 22 ut cognoscatis quæ circa nos sunt, et con-
 Kol 4,7.8. 22 soleatur corda vestra.
 23 Pax fratribus, et charitas cum fide a
 1 P 1,8. 24 Deo Patre, et Domino Iesu Christo. Gratia
 cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum
 Iesum Christum in incorruptione. Amen.

12 spiritalia | nequitia F 13 armatura ~~EF~~ arma
 CA | — in 2° [4] CA | perfectis ~~EE~~ 14 induiti F (induite) |
 lorica A 15 præparationem ~~E~~ 16 possetis F 17 ad-
 sumete F 18 stantia F | obsecrationem F 19 fidu-
 ciam F 20 legationem F | cat.] + ista ~~E~~ 21 > sciatis.
 vos A¹ | > not. fac. vob. ~~EF~~ > n. v. f. CA | Tythi-
 cus F⁽²⁾ 22 ut consuletur F | nostra F¹ 23 patre
 nostro ~~EF~~ 24 — nostrum A¹ | incorruptionem A²F |
 — Amen CA¹ Subscr. Expl. ad Ephesios ~~EF~~

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

- (1) PAULUS, et Timotheus servi Iesu Christi, 1 1 K 1,2.
1 T 3,1,8.
omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt
Philippis, cum episcopis, et diaconibus. Gra- 2 R 1,7.
tia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Do-
mino Iesu Christo.
- 2 Gratias ago Deo meo in omni memoria 3 R 1,8. 1 K 1,4.
vestri, semper in cunctis orationibus meis pro 4
omnibus vobis, cum gaudio deprecationem
faciens, super communicatione vestra in Evan- 5
gelio Christi a prima die usque nunc. confi- 6 2,13. 1 K 1,6—8.
dens hoc ipsum, quia qui coepit in vobis
opus bonum, perficiet usque in diem Christi
Iesu. sicut est mihi iustum hoc sentire pro 7
omnibus vobis: eo quòd habeam vos in corde,
et in vinculis meis, et in defensione, et con-
firmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes
vos esse. Testis enim mihi est Deus, quo- 8 R 1,9. 2 K 1,23.
1 Th 2,5.
modo cupiam omnes vos in visceribus Iesu
Christi. Et hoc oro ut charitas vestra magis 9
ac magis abundet in scientia, et in omni sensu:
ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine 10 R 2,18; 12,2.
1 Th 5,23.
H 5,14.
offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiae 11 E 5,9;
1,6.12.14.
J 15,8.
per Iesum Christum, in gloriam et laudem Dei.
- 3 Scire autem vos volo fratres, quia quae circa 12 2 T 2,9.
me sunt, magis ad profectum venerunt Evan-
gelii: ita ut vincula mea manifesta fierent in 13 4,22. E 3,1.

Inscr. Ep. . . . ap.] Incip. **IF** Epistula **C**

1,1 (— Christo) 3 memoriam **F** 5 communicationem
vestram **F** | — Christi | — a **F**¹ 6 in hoc **F**² | in opus **F**
| > Ies. Chr. **A**¹ 7 dignum **F** | > in corde vos **ICA**
8 > Chr. Ies. 9 in omni sc. **S** | — in 2° **IF** 10 sin-
ceres | offensione **F** 11 fructus **F**² | > Chr. Ies.

- Christo in omni praetorio, et in ceteris omni-
 14 bus, et plures e fratribus in Domino confi-
 dentes vinculis meis, abundantius auderent
 15 sine timore verbum Dei loqui. Quidam qui-
 dem et propter invidiam, et contentionem:
 quidam autem et propter bonam voluntatem
 16 Christum praedicant: quidam ex charitate:
 scientes quoniam in defensionem Evangelii
 7. 17 positus sum. Quidam autem ex contentione
 Christum annunciant non sincere, existimantes
 2,17.18. 18 pressuram se suscitare vinculis meis. Quid
 enim? Dum omni modo sive per occasionem,
 sive per veritatem Christus annuncietur: et
 Job 18,16. 19 in hoc gaudeo, sed et gaudebo. Scio enim
 2 K 1,11. quia hoc mihi proveniet ad salutem, per ve-
 stram orationem, et subministrationem Spiritus
 1 P 4,16. 20 Iesu Christi ¹ secundum expectationem, et spem
 meam, quia in nullo confundar: sed in omni
 fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur
 Christus in corpore meo, sive per vitam, sive
 G 2,20. 21 per mortem. Mihi enim vivere Christus est,
 R 1,13. 22 et mori lucrum. Quòd si vivere in carne, hic
 J 15,16. mihi fructus operis est, et quid eligam ignoro.
 1 Rg 19,4. 23 Coarctor autem e duobus: desiderium habens
 2 K 5,8. dissolvi, et esse cum Christo, multo magis me-
 24 lius: permanere autem in carne, necessarium
 25 propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo,
 et permanebo omnibus vobis ad profectum ve-
 26 strum, et gaudium fidei: ut gratulatio vestra
 abundet in Christo Iesu in me, per meum ad-

13 Chr. [Iesu] 14 et] ut ~~S~~ | — e F | in vinc.
~~S~~F | audere 15 — et 1° F 16 quid. vero F¹
 17 se susc.] resuscitare F 18 (— per 2°) 19 ad]
 in 20 spectationem F | (magnificatur) 21 > viv.
 enim A¹ 22 — operis F¹ 23 e] me F | > cum
 Chr. esse 24 nec. est 25 in omn. F

ventum iterum ad vos. Tantum digne 27 Kol 1,10.
1 Th 2,12.
4,8.
Evangelio Christi conversamini: ut sive cum
venero, et videro vos, sive absens audiam de
vobis quia statis in uno spiritu unanimes,
collaborantes fidei Evangelii: et in nullo terre- 28
amini ab adversariis: quae illis est causa per-
ditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo:
quia vobis donatum est pro Christo, non so- 29
lum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo
patiāmini: idem certamen habentes, quale et 30 Act 16,22.
vidistis in me, et nunc audistis de me.

5 Si qua ergo consolatio in Christo, si 2
quod solatium charitatis, siqua societas spi-
ritus, siqua viscera miserationis: implete 2
gaudium meum ut idem sapiatis, eandem cha-
ritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes,
'nihil per contentionem, neque per inanem glo- 3 G 5,26. R 12,10.
riam: sed in humilitate superiores sibi invicem
arbitrantes, non quae sua sunt singuli consi- 4 1 K 10,24.33.
derantes, sed ea, quae aliorum.

Hoc enim sentite in vobis, quod et in 5
Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, 6 J 1,1,2; 17,5.
Gn 1,27; 3,5.
non rapinam arbitratus est esse se aequalem
Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi 7 Is 53,8. 2 K 8,9.
H 2,14.17.
accipiens, in similitudinem hominum factus,
et habitu inventus ut homo. Humiliavit 8 H 12,2; 5,8.
J 10,17.
semetipsum factus obediens usque ad mor-
tem, mortem autem crucis. Propter quod et 9 Act 2,33.
E 1,21. H 1,8.4.
Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen,
quod est super omne nomen: ut in nomine 10 Is 45,23.
J 5,23. Ap 5,13.

27 in ev. *F* evangelium *A*¹ | unanimes *AF* | fide *AF*
28 > est illis | salutem *F*¹ | domino *F*² 30 eundem *AF*
| qualem *F* | (auditis) 2,1 siqua 2°] siquod *A* |
siqua 3°] siquid | miserationes *F* et mis-es *ACA*
2 unian- *AF*, it 20 *AF* 3 contentione *F* 4 sed et
5 (- et) 7 *fn* - . *AF*, *CA* 9 > ill. exalt. | - quod
est *A*¹ | omnem n. *F*

Iesu omne genu flectatur caelestium, terre-
 11 strium, et infernorum,¹ et omnis lingua confi-
 teatur quia Dominus Iesus Christus in gloria
 est Dei Patris.

1 P 1,17. 12 Itaque charissimi mei (sicut semper obe- 6
 Ps 2,11. distis:) non ut in praesentia mei tantum, sed

J 15,5. 2 K 3,5 13 multo magis nunc in absentia mea, cum metu
 1 Th 2,13. et tremore vestram salutem operamini. Deus

1 P 4,9. 14 est enim, qui operatur in vobis et velle, et
 perficere pro bona voluntate. Omnia autem

1,10. Mt 5,14; 15 ut sitis sine querela, et simplices filii Dei,
 10,16. sine reprehensione in medio nationis pravae,
 E 5,8. Dt 32,5. et perversae: inter quos lucetis sicut lumina-
 Act 2,40. ria in mundo, verbum vitae continentes ad

1 Th 2,19. 16 gloriam meam in die Christi, quia non in va-
 Is 49,4; 65,23. cuum cucurri, neque in vacuum laboravi. Sed
 G 2,2. et si immolor supra sacrificium, et obsequium

R 15,16. 17 fidei vestrae, gaudeo, et congratulor omnibus
 2 T 4,6. vobis. Idipsum autem et vos gaudete, et con-

3,1; 4,4. 18 gratulamini mihi.

19 Spero autem in Domino Iesu, Timotheum (7)

1 K 16,10. 20 me cito mittere ad vos: ut et ego bono animo
 sim, cognitis quae circa vos sunt. Neminem

2 T 4,10.16. 21 enim habeo tam unanimem, qui sincera affec-
 G 4,17. tione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae

22 sua sunt quaerunt, non quae sunt Iesu Christi.
 Experimentum autem eius cognoscite, quia

23 sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio.
 1,25. 24 Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut
 video quae circa me sunt. Confido autem in

4,18. 25 Domino quoniam et ipse veniam ad vos cito.
 Necessarium autem existimavi Epaphrodi- 8
 tum fratrem, et cooperatorem, et commili-

10 flectat A¹ | et terrestr. CA 12 — in 1° F
 13 > enim est CA | (— qui) 15 simplices, C |
 dei sine CA 17 et 2°] in F 19 ihesu christo F¹ |
 > cito me | — et F¹ | cognitus F¹ 20 cf 2 21 — quae
 et sunt 1° CA | > Chr. Ies. F 22 quoniam |
 evangelium F 23 — ad vos

- tonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meae, mittere ad vos: quoniam quidem omnes vos desiderabat: et 26 moestus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad 27 mortem: sed Deus misertus est eius: non solum autem eius, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius 28 ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum 29 ^{1 K 16,16.} ^{1 T 5,17.} cum omni gaudio in Domino, et eiusmodi cum honore habetote. quoniam propter opus 30 Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id, quod ex vobis de- erat erga meum obsequium.
- 9 De cetero fratres mei gaudete in Domino. 3 ^{2,18; 4,4.} Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.
- 10 Videte canes, videte malos operarios, vi- 2 ^{Ap 22,15.} dete concisionem. Nos enim sumus circum- 3 ^{R 2,20; 14,18.} cisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Iesu, et non in carne fiduciam habentes, quamquam ego habeam confidentiam et in carne. 4 ^{2 K 11,18.22.}
- 11 *Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, 1 circumcisis octavo die, ex genere Israel, de 5 ^{Act 26,5.} ^{L 1,59; 2,21.} tribu Benjamin, Hebraeus ex Hebraeis, secundum legem Pharisaeus, secundum aemulationem 6 persequens Ecclesiam Dei, secundum iustitiam, quae in lege est, conversatus sine querela: Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus 7 ^{Mt 13,44.46.} sum propter Christum detrimenta. Verumta- 8 men existimo omnia detrimentum esse propter

25 — autem 2° A | (mittere ~~§~~) 26 audieritis F²
 27 — et 1° F 28 (festinatus) | tristitiam F 29 habitote A
 3,1 gaudite F 2 vidite *ter* F | carnes F¹ 3 > deo
 serv. 4 et ego ~~§~~ | — et ~~§~~ | carnem F | quis autem F
 5 octava ~~CA~~F | et de F 8 et exist. ~~§~~CA

- eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei:
 propter quem omnia detrimentum feci, et ar-
 bitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam,⁹ et
 inveniari in illo non habens meam iustitiam,
 quae ex lege est, sed illam, quae ex fide est
 Christi Iesu: quae ex Deo est iustitia in fide ad
 cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis
 eius, et societatem passionum illius: configu-
 ratus morti eius: si quo modo occurram ad
 resurrectionem, quae est ex mortuis: non quòd
 iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor
 autem, si quomodo comprehendam in quo et
 comprehensus sum a Christo Iesu. Fratres,
 ego me non arbitror comprehendisse. Unum
 autem: quae quidem retro sunt obliviscens,
 ad ea vero, quae sunt priora, extendens me-
 ipsum,¹ ad destinatum persequor, ad bravium
 supernae vocationis Dei in Christo Iesu. Qui-
 cumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus:
 et siquid aliter sapitis, et hoc vobis Deus
 revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus
 ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus
 regula. Imitatores mei estote fratres, et ob-
 servate eos qui ita ambulant, sicut habetis
 formam nostram. Multi enim ambulant, quos
 saepe dicebam vobis (nunc autem et flens
 dico) inimicos crucis Christi: quorum finis
 interitus: quorum Deus venter est: et gloria
 in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.
 Nostra autem conversatio in caelis est: unde
 etiam Salvatorem expectamus Dominum no-
 strum Iesum Christum, qui reformabit cor-
 pus humilitatis nostrae, configuratum cor-
 pori claritatis suae, secundum operationem,

9 (invenior, -iam) | > Ihesu Chr. F² Christi $\mathfrak{C}\mathfrak{A}\mathfrak{F}^1$
 10 agnoscendum 12 iam 2°] etiam F¹ | (sum) | — quo-
 modo 13 compreh. adhuc F | eam F¹ | (in priore) |
 ext. me 14 super A¹ 15 — sumus $\mathfrak{C}\mathfrak{C}\mathfrak{A}^1$ | aliud sentitis F¹
 | revelavit AF 16 ad id q. F² 17 form. nos $\mathfrak{C}\mathfrak{A}$
 19 — est [$\mathfrak{C}\mathfrak{C}\mathfrak{A}$] 20 spectamus F | — nostrum [$\mathfrak{C}\mathfrak{C}\mathfrak{A}$]
 21 reformavit $\mathfrak{C}\mathfrak{A}\mathfrak{F}$ | op.] + suam F¹ + virtutis suae \mathfrak{C}

- qua etiam possit subiicere sibi omnia. Itaque fratres mei charissimi, et desideratis- **4** 2 K 1,14.
1 Th 2,19,20.
- simi, gaudium meum, et corona mea: sic state in Domino, charissimi: Evodiam rogo, et **2**
- Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te germane compar, adiuva **3** 1,27. Ps 69,29.
L 10,30.
- illas, quae mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et ceteris adiutoribus meis,
- 13** quorum nomina sunt in libro vitae. Gaudete **4** 3,1. 2 K 18,11.
- in Domino semper: iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: **5** H 10,37.
Jc 5,8,9.
- Dominus prope est. Nihil solliciti sitis: sed **6** Mt 6,25—34.
Kol 4,2.
1 P 5,7.
Ps 145,18.
J 14,27.
Kol 3,15.
- in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum. Et pax Dei, quae exuperat om- **7**
- nem sensum, custodiat corda vestra, et intel- **14**
- ligentias vestras in Christo Iesu. De cetero **8** R 12,17.
- fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae fama-
mae, siqua virtus, siqua laus disciplinae, haec cogitate. Quae et didicistis, et accepistis, et **9** 1 Th 5,23.
R 16,20.
1 K 14,33.
- audistis, et vidistis in me, haec agite: et Deus pacis erit vobiscum.
- 15** Gavisus sum autem in Domino vehementer, **10**
- quoniam tandem aliquando refluistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico: **11** 1 T 6,6.
- ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. Scio et humiliari, scio et abundare: **12** 2 K 6,10.
- (ubique et in omnibus institutus sum) et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat. **13** 2 K 12,10.
2 T 4,17.

21 > possit etiam 4,1 desiderant- | — meum [4]
 2 Euhodiam 4,1 Euvod- F | Syntychen 8 Sinthicen F
 3 (evangelium) 4 gaudite 10 F 5 Dom. enim 8 (bona)
 | (— siq. virt.) | — discipl. 4,1 12 — et abund. 20 A

4,14—1,3. AD PHILIPPENSES. COLOSSENSES.

- 14 Verumtamen bene fecistis, communicantes tri-
 2 K 11,9. 15 bulationi meae. Scitis autem et vos Philippen- 16
 ses, quòd in principio Evangelii, quando pro-
 fectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia
 communicavit in ratione dati et accepti, nisi
 16 vos soli: quia et Thessalonicam semel et bis
 1 K 9,11. 17 in usum mihi misistis. Non quia quaero da-
 tum, sed requiro fructum abundantem in ratione
 Ex 29,18. 18 vestra. Habeo autem omnia, et abundo: re- 17
 Ez 20,41. 2,25. pletus sum, acceptis ab Epaphrodito quae
 misistis odorem suavitatis, hostiam acceptam,
 19 placentem Deo. Deus autem meus impleat omne
 desiderium vestrum secundum divitias suas in
 20 gloria in Christo Iesu. Deo autem et Patri
 nostro gloria in saecula saeculorum: Amen.
 21 Salutate omnem sanctum in Christo Iesu.
 1,18. 22 Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. ¹ Salu-
 tant vos omnes sancti, maxime autem qui de
 Caesaris domo sunt.
 G 6,18. 23 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
 spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

- E 1,1. 1 PAULUS Apostolus Iesu Christi per vo- (1)
 R 1,7. 2 luntatem Dei, et Timotheus frater: eis, qui
 E 1,2. sunt Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in
 1 K 13,18. 3 Christo Iesu. Gratia vobis, et pax a Deo
 1 Th 1,2,3. Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
 E 1,16. Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri

14 verum b. ¶ 15 Machedonia AF (-iam A¹) | ra-
 tionem F 16 Tessallonicam F | et semel ¶ 17 > q.
 quia A¹ | rationem vestram (orat- A¹) 18 Epaphro-
 dito F | in odor. ¶ F 19 omnem F¹ | gloriam ¶ F 21 (C inc.
 r. 22 Salutant) 23 — nostri [¶] C A Subscr. Expl.
 ad Philippenses [scripta de urbe Roma, habet versus
 CCCLXXXVIII]. Inc. ad Thessall. ¶ (similiter F). (cf p. 509)

- Iesu Christi semper pro vobis orantes: audi- 4 E 1,15.
entes fidem vestram in Christo Iesu, et dile-
ctionem, quam habetis in sanctos omnes
'propter spem, quae reposita est vobis in cae- 5 1 P 1,4.
lis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii: E 1,13,18.
quod pervenit ad vos, sicut et in universo 6 1 T 3,16.
mundo est, et fructificat, et crescit sicut in E 1,13.
vobis, ex ea die, qua audistis, et cognovistis
gratiam Dei in veritate, sicut didicistis ab 7 2,1; 4,12.
Epaphra charissimo conservo nostro, qui est
fidelis pro vobis minister Christi Iesu, qui 8
etiam manifestavit nobis dilectionem vestram
2 in spiritu: ideo et nos ex qua die audivimus, 9 E 1,8 s. 15—17.
non cessamus pro vobis orantes, et postulantes Ph 1,9.
ut impleamini agnitione voluntatis eius, in
omni sapientia et intellectu spiritali: ut am- 10 E 1,17,2,10,4,1.
buletis digne Deo per omnia placentes: in Ph 1,37.
omni opere bono fructificantes, et crescentes
in scientia Dei: in omni virtute confortati se- 11 1 K 1,5.
cundum potentiam claritatis eius in omni E 1,13,19; 3,16.
patientia, et longanimitate cum gaudio 'gratias 12 E 1,11,18.
agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in Act 20,32.
partem sortis sanctorum in lumine: qui eri- 13 2,15. L 22,53.
puit nos de potestate tenebrarum, et tran- E 2,2; 6,12; 1,8.
stulit in regnum filii dilectionis suae, in quo 14 E 1,7.
habemus redemptionem per sanguinem eius,
remissionem peccatorum: qui est imago 15 H 1,3.
2 K 4,4.
Ap 3,14.

(ad p. 508) Inscr. — Ep. b. P. a. ¶ Epistula ad C. ¶
(in F post I. II. Thess. posita) 1,1 > Chr. I. 2 his
2 Colosis A 3 — Gratia . . . nostro F | — et D.
I. Chr. | domino nostro Ihesu Christo F

4 > omn. sanct. ¶ F 5 quae] quam F | — vobis F
6 in vob.] et nobis F | > qua aud. die A 7 Ephra F¹
Epaphrodito F² 8 (— vers) 9 in agnit. A¹
10 amb.] + in dilectione F | — in 2° [¶] A 11 fin,
¶ A 12 — Deo [¶] A + et ¶ | vos A , it 13 |
parte F 14 — per sang. eius et ¶ | et rem. ¶

- 1 T 6,16. J 1,16. Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae:
 J 1,3.10. 16 quoniam in ipso condita sunt universa in
 E 1,10.21. caelis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive
 throni, sive dominationes, sive principatus,
 sive potestates: omnia per ipsum, et in ipso
 Prv 8,25—27.
 E 1,22. H 1,8. 17 creata sunt: et ipse est ante omnes, et omnia
 15. E 1,22; 18 in ipso constant. Et ipse est caput corporis
 4,15; 5,23. Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex
 Act 4,2; 26,23. mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum
 1 K 16,20. tenens. quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem
 R 8,20. Ap 1,6. inhabitare: et per eum reconciliare
 E 1,23. 19 omnia in ipsum, pacificans per sanguinem
 2,9. J 1,16. crucis eius, sive quae in terris, sive quae in
 E 1,7.10; 20 caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando
 2,18 aa. alienati, et inimici sensu in operibus malis:
 1 J 2,2. nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius
 E 2,1.12; 4,18. 21 per mortem, exhibere vos sanctos, et imma-
 R 5,10. culatos, et irreprehensibiles coram ipso: si
 E 2,11.14.16; 22 tamen permanetis in fide fundati, et stabiles,
 5,27. et immobiles a spe Evangelii, quod audistis,
 Mc 16,15. 23 quod praedicatum est in universa creatura,
 1 T 3,16. quae sub caelo est, cuius factus sum ego
 E 3,17. H 3,14. Paulus minister.
- E 3,1.13. 24 Qui nunc gaudeo in passionibus pro vo-
 Act 9,16. bis, et adimpleo ea, quae desunt passionum
 1 Th 3,10. Christi, in carne mea pro corpore eius,
 E 3,2.7 s. 25 quod est Ecclesia: cuius factus sum ego
 minister secundum dispensationem Dei, quae
 R 16,25.26. 26 Dei: mysterium, quod absconditum fuit a
 E 3,3.5.9.10.

15 omni *AF* 16 quia | et in cael. *A*

18 > ipse in omn. *F*

19 plen. divinitatis *F* | habitare *A* + corporaliter *F*

20 reconciliari *A*² | > caelis et terris *F*

21 sensus *F* 22 ut exhiberet *ⲥ*

23 ab *F* (in) 25 > min. ego *F* | in vobis *ⲥ*

- saeculis, et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit Deus
 27 1 T 1,1.
R 16,25.
E 3,9. 1,18.
 notas facere divitias gloriae sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriae, ¹quem nos annunciamus, corripientes
 28 22.
E 4,13.
 omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu. in
 29 Ph 4,13.
E 3,7.20.
 quo et laboro, certando secundum operationem eius, quam operatur in me in virtute.
 4 Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciae, et quicumque non viderunt faciem meam in carne: ut consolentur corda ipsorum, instructi
 2 1,7. Act 20,38.
 in charitate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Iesu: in quo sunt omnes thesauri
 3 1,27. In 45,3.
Prv 2,8.4.
E 3,19.
1 K 1,24.30.
 5 sapientiae, et scientiae absconditi. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns ordinem vestrum, et firmamentum eius, quae in Christo est, fidei vestrae.
 6 Sicut ergo accepistis Iesum Christum
 6 E 4,17.
 Dominum, in ipso ambulate, ¹radicati, et
 7 E 3,17; 2,20.22.
 superaedificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione: Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum

26 in saec. in gen. F 27 Christus in vobis, **ICA**
 28 — omn. hom. 2° **[I]F** 29 et virtutem F

2,1 his | Laudiciae A¹ 2 agnitione **IAF** |
 — et 2° 4 subtilitate (supt- **IA**) 5 etsi] et A¹
 6 > Chr. Ies. **CA** 7 in fide **S** | — in illo | actionem F 8 vide A¹ | (manem **C** ^{64 c. 64})

17. J 1,14.16. 9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divini-
 E 1,21. 10 tatis corporaliter: et estis in illo repleti, qui
 1 P 3,21. 11 in quo et circumcisi estis circumcisione non
 R 2,29. manu facta in expoliatione corporis carnis,
 3,1. R 6,4. 12 sed in circumcisione Christi: consepulti ei in
 E 1,19 a. baptismo, in quo et resurrexistis per fidem
 operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.
 E 2,1.5. 13 Et vos cum mortui essetis in delictis, et prae-8
 putio carnis vestrae, convivificavit cum illo,
 E 2,14.16. 14 donans vobis omnia delicta: delens quod ad-
 1 P 2,24. versus nos erat chirographum decreti, quod
 erat contrarium nobis, et ipsum tulit de me-
 1,18. 15 dio, affigens illud cruci: et expolians princi-
 patus, et potestates traduxit confidenter, palam
 R 14,1—12. 16 triumphans illos in semetipso. Nemo ergo 9
 vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte
 diei festi, aut neomeniae, aut sabbatorum:
 H 8,5; 10,1. 17 ' quae sunt umbra futurorum: corpus autem
 23. 18 Christi. Nemo vos seducat, volens in humi-10
 litate, et religione angelorum, quae non vidit
 ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae,
 E 2,21; 4,15.16. 19 ' et non tenens caput, ex quo totum corpus
 per nexus, et coniunctiones subministratum,
 et constructum crescit in augmentum Dei.
 G 4,3.9. 20 Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis

9 habitat *F*¹

11 expoliationem *F*¹ | (— corporis) | — sed

12 (— ei) 13 > ess. mort. *F*

14 adversum *CA* | decretis *GA*

15 — et 1° | confidentem *F*¹ | conf. palam, *G*

16 poto *A* (-um) | (— in 3°) | nominiae *A*

18 humilitatem *A*¹*F*¹ | religiones *A*¹ | videns *F*

19 nexu *F*¹ | coniunctionis *F*

20 — ergo

- huius mundi: quid adhuc tamquam viventes
in mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque
gustaveritis, neque contrectaveritis: quae sunt
omnia in interitum ipso usu, secundum prae-
cepta, et doctrinas hominum: quae sunt ratio-
nem quidem habentia sapientiae in super-
stitutione, et humilitate, et non ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad saturitatem
- 11** carnis. Igitur, si consurrexistis cum Christo: **3**
quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est
in dextera Dei sedens: quae sursum sunt
sapite, non quae super terram. Mortui enim
estis, et vita vestra est abscondita cum Christo
in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra:
tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.
- 12** Mortificate ergo membra vestra, quae
sunt super terram: fornicationem, immundi-
tiam, libidinem, concupiscentiam malam, et
avaritiam, quae est simulacrorum servitus:
propter quae venit ira Dei super filios incre-
dulitatis: in quibus et vos ambulastis ali-
- 13** quando, cum viveretis in illis. Nunc autem
deponite et vos omnia: iram, indignationem,
malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de
ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes
vos veterem hominem cum actibus suis, et
induentes novum eum, qui renovatur in agni-
tionem secundum imaginem eius, qui creavit
illum. ubi non est Gentilis, et Iudaeus, circum-
cisio, et praeputium, Barbarus, et Scythia, ser-
vus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus.
- 14** Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et
dilecti, viscera misericordiae, benignitatem,
- 21** G 6,8.
22 Ls 29,13.
Mt 15,9.
23 R 13,14.
1 T 4,3.
3 Ps 110,1.
2,12.
2 Mt 6,33.
3 R 6,2.
4 1 K 15,43.
Ph 1,21.
G 2,20.
5 R 6,6; 8,13.
E 4,19; 5,8.5.
Ap 21,8.
6 E 5,8.
7
8 E 4,25.26.31.29;
5,4.
9 E 4,25.22.
10 E 4,24. Gn 1,27.
11 G 3,28.
12 1 P 2,9.
E 4,2.32; 5,1.

20 — huius [1] CA | in hoc m. F 21 tetigeris n.
gustaveris [1] CA | contract- F contrectaveris [1] CA
22 interitu [1] AF | secum A 23 > ad non
3,1 conresurrexistis [1] AF¹ | — cum CA 2 supra F¹
3 > absc. est 4 Cum autem [1] — et F 5 — ergo A¹ |
simulachr- [1] A 6 in fil. diffidentiae F 7 viveritis A
8 fin + non procedat F² 9 mentire F | eius 10 — et F
| novum, eum qui [1] CA | agnit. Dei [1] | cr. eum
11 est | + masculus, et femina, [1] 12 (— ergo)

- Mt 6,14; 17,17. 13 humilitatem, modestiam, patientiam: suppor-
 E 4,2.82; 5,2. tantes invicem, et donantes vobismetipsis si
 quis adversus aliquem habet querelam: sicut
 R 13,8.10. 14 et Dominus donavit vobis, ita et vos. Super 15
 E 4,3. omnia autem haec, charitatem habete, quod
 E 4,3.4. Ph 4,7. 15 est vinculum perfectionis: et pax Christi ex-
 1 K 12,18.27. ultet in cordibus vestris, in qua et vocati
 R 5,19. 16 estis in uno corpore: et grati estote. Verbum
 Christi habitat in vobis abundanter, in omni
 sapientia, docentes, et commonentes vosmet-
 ipsos, psalmis, hymnis, et canticis spirituali-
 bus, in gratia cantantes in cordibus vestris
 1 K 10,81. 17 Deo. Omne, quodcumque facitis in verbo aut
 E 5,20. in opere, omnia in nomine Domini Iesu Chri-
 sti, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.
 18—c 4,1: 18 Mulieres subditae estote viris, sicut oportet, 16
 E 5,22—6,9. in Domino. Viri diligite uxores vestras, et 17
 1 P 3,7. 19 nolite amari esse ad illas. Filii obedite pa- 18
 20 rentibus per omnia: hoc enim placitum est
 21 in Domino. Patres, nolite ad indignationem 19
 provocare filios vestros, ut non pusillo animo
 22 fiant. Servi obedite per omnia dominis 20
 carnalibus, non ad oculum servientes, quasi
 hominibus placentes, sed in simplicitate
 23 cordis, timentes Deum. Quodcumque fa-
 citis, ex animo operamini sicut Domino,
 24 et non hominibus: scientes quòd a

13 [in] invic. | vobis ipsis \mathfrak{LCA} | — et 2° A¹
 14 > haec car. aut. F¹ | — habete \mathfrak{LCA} habentes F
 15 quo A
 16 in psalm. \mathfrak{L} | [et] hymn. | — et 2° \mathfrak{LCA} F¹ |
 spirital-
 17 — Christi \mathfrak{LCA} + facite \mathfrak{L}
 19 Viris F¹ | — vestras F 20 Fili F
 21 iracundiam F
 22 t. dominum 23 sicuti F

- Domino accipietis retributionem hereditatis.
 Domino Christo servite. ¹ qui enim iniuriam 25 R 2,11.
 facit, recipiet id, quod inique gessit: et non
 21 est personarum acceptio apud Deum. Domini, 4 Lv 25,43.58.
 quod iustum est et aequum, servis praestate:
 scientes quòd et vos Dominum habetis in caelo.
 22 Orationi instate, vigilantes in ea in gra- 2 1 Th 5,17.
 tiarum actione: orantes simul et pro nobis, 3 E 6,18. Ph 4,6.
 ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad R 15,30.
 loquendum mysterium Christi (propter quod E 6,18.19.
 etiam vinctus sum) ut manifestem illud ita ut 2 Th 3,1.
 23 oportet me loqui. In sapientia ambulate ad 5 1 K 16,9.
 eos, qui foris sunt: tempus redimentes. Sermo 6 E 6,20.
 vester semper in gratia sale sit conditus, ut scia- E 5,15.16.
 tis quomodo oporteat vos unicuique respondere. 1 Th 4,12.
 24 Quae circa me sunt, omnia vobis nota 7 E 4,29. Mc 9,50.
 faciet Tychicus charissimus frater, et fidelis 1 P 3,15.
 minister, et conservus in Domino: quem misi 8 E 6,22.
 ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat, quae circa 9 Phm 10.
 vos sunt, et consoletur corda vestra, ¹ cum
 Onesimo charissimo, et fidei fratre, qui ex
 vobis est. Omnia, quae hic aguntur, nota
 facient vobis.
 25 Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, 10 Act 19,29; 27,2;
 et Marcus consobrinus Barnabae, de quo ac- 18,27.
 cepistis mandata: si venerit ad vos, exci-
 pite illum: ¹ et Iesus, qui dicitur Iustus: qui 11
 sunt ex circumcisione: hi soli sunt adiutores
 mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio.
 26 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, 12 1,7.

25 — ap. Deum [E]A 4,1 Dominis F¹ | sc. quo-
 niam | caelis F¹ 2 — in ea F¹ | (— in 2°) 3 ost. verbi F
 | mysteria A 4 illum F 5 sapientiam A¹ 7 Thyci-
 cus A | — conservus F 8 — ad 2° F | cognoscant F¹
 9 > est ex vob. | Qui omnia E | agunt F | faciet A
 10 Aristarchus F | suscipite F 11 Ihesus F |
 — mei [E]AF² | (— in) 12 Ephaphras F

- servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis
in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni in
13 omni voluntate Dei. Testimonium enim illi per-
hibeo quòd habet multum laborem pro vobis,
et pro iis, qui sunt Laodiciae, et qui Hiera-
2 T 4,10,11. 14 poli. Salutat vos Lucas medicus charissimus, 27
Phm 24. 15 et Demas. Salutate fratres, qui sunt Laodi- 28
ciae, et Nympham, et quae in domo eius est,
16 Ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epi- 29
stola haec, facite ut et in Laodicensium Ecclesia
legatur: et eam, quae Laodicensium est, vos
Phm 2. 17 legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium, (30)
quod accepisti in Domino, ut illud impleas.
1 K 16,21. 18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote (31)
2 Th 3,17. vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

- Act 15,40; 1 PAULUS, et Silvanus, et Timotheus Ec- (1)
16,1,19; 17,1,10. 13 clisiae Thessalonicensium in Deo Patre, et
2 Th 1,1. 2 Domino Iesu Christo. Gratia vobis, et pax.
2 Th 1,11. 2 Gratias agimus Deo semper pro omnibus
1 K 13,18. 3 vobis, memoriam vestri facientes in orationibus
Kol 1,4,5. 3 nostris sine intermissione, memores operis fidei
2 Th 2,18. 4 vestrae, et laboris, et charitatis, et sustinentiae
spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deum et
Patrem nostrum: scientes fratres, dilecti a Deo, 2

13 his | Hieropoli F¹ 15 Laud- A | ecclesia AF
16 epistula, f. | ea quae A + est F² | Laud- 2° A | vobis
legatur S ad vos legatur F 18 Gr] + Domini nostri
Iesu Christi S + d. n. F Subscr. Exp. ad Colossenses
[inc. ad Laodicenses — Exp. ad Laodicenses F a] inc.
ad Timotheum I (Incipit epist. I ad Timotheum) S
Sequitur in F ad Laodicenses quam vide in praefat.

Inscr. — Ep. b. P. a. et prima S Epistula ad Th. I S
1,1 Thessallo- F | Patre nostro S | dom. nostro F² |
(S inc. v. 2 Gratia) | pax] + a deo patre nostro et
domino Iesu Christo F 2 — vestri [S] S 2.3, sine
interm. memores S

- electionem vestram: quia Evangelium nostrum 5 1 K 2,5.
 non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in
 virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine
 multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis
 propter vos. Et vos imitatores nostri facti 6 1 K 4,16.
 Act 13,52.
 3 Th 3,9.
 estis, et Domini, excipientes verbum in tribu-
 latione multa, cum gaudio Spiritus sancti: ita 7 4,10. 2 Th 3,9.
 Ph 3,7. 1 P 5,3.
 ut facti sitis forma omnibus credentibus in
 Macedonia, et in Achaia. A vobis enim dif- 8 R 1,8.
 famatus est sermo Domini, non solum in Ma-
 cedonia, et in Achaia, sed et in omni loco
 fides vestra, quae est ad Deum, profecta est,
 ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.
 Ipsi enim de nobis annunciant qualem introi- 9 Act 14,15.
 1 K 12,2.
 J 17,3.
 tum habuerimus ad vos: et quomodo conversi
 estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo,
 et vero, ¹ et expectare Filium eius de caelis 10 5,9. Tt 2,13.
 Act 17,31.
 R 5,9.
 (quem suscitavit ex mortuis) Iesum, qui eri-
 puit nos ab ira ventura.
- 3 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum 2 1,5,9. 2 Th 3,7.
 ad vos, quia non inanis fuit: sed ante passi, 2 Act 16,20—24;
 17,1—5.
 et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philip-
 pis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad
 4 vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. Ex- 3
 hortatio enim nostra non de errore, neque de
 immunditia, neque in dolo, ¹ sed sicut pro- 4 Jr 11,20.
 1 T 1,11.
 G 1,10.
 obati sumus a Deo ut crederetur nobis Evan-
 gelium: ita loquimur non quasi hominibus
 placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.
 5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adu- 5 Act 20,33.
 Mc 12,40.
 3 P 2,3.
 lationis, sicut scitis: neque in occasione ava-

5 — et 1° ~~AF~~ | virtutem *F* | — in 5° *A* 6 (— et 2°)
 | tribulationem *F* 7 Mached- *AF*, it 8 (-iam *F*)
 8 (— et in Ach.) | — et 2° | vobis *F*(?) 9 simulachr- ~~AF~~
 2,1 Nam et ~~AF~~ | > scit. ipsi *A*¹ 2 passi multa
~~AF~~ | (contumelia) | (— in 1°) | domino *F* 3 (— de 2°)

2,6—15. AD THESSALONICENSES I.

- J 5,41.44.** 6 ritiae: Deus testis est: ¹ nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab
 7 aliis. Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios
 8 suos. Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi
1 K 4,12. 9 nobis facti estis. Memores enim estis fratres **6**
Act 20,34. laboris nostri, et fatigationis: nocte ac die
2 Th 3,8. operantes, ne quem vestrum gravaremus, prae-
2 K 11,27. 10 dicavimus in vobis Evangelium Dei. Vos testes estis, et Deus, quàm sancte, et iuste, et sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus:
Act 20,31. 11 sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum
E 4,1. Ph 1,27. 12 (sicut pater filios suos) ¹ deprecantes vos, et
2 Th 1,5. consolantes, testificati sumus, ut ambularetis
1 P 5,10. digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum, et gloriam.
1,2. G 1,11. 13 Ideo et nos gratias agimus Deo sine inter-
2 Th 2,18. missione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum
G 1,22. 14 Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. vos enim imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quae sunt in Iudaea in Christo Iesu: quia eadem passi estis et vos a contribulibus ve-
Act 2,23; 7,59. 15 stris, sicut et ipsi a Iudaeis: qui et Dominum occiderunt Iesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus homi-

7 possumus **ICA** possumus **F** | — vobis | on.]
 in gratia **F**¹

8 vos cupimus communicare vobiscum **F**

9 laborem nostrum et fatigationem | ac] et | — in **A**

10 testis **A** | affuimus **Σ**

11 sicut **2°**] tamquam

13 — illud | (— vere)

- nibus adversantur, prohibentes nos Gentibus 16 Gn 15,16.
Mt 12,28;
28,32,33.
L 21,28.
loqui ut salvae fiant, ut impleant peccata sua
semper: pervenit enim ira Dei super illos us-
que in finem.
- 8 Nos autem fratres desolati a vobis ad 17 R 1,11,13.
Act 20,38.
tempus horae, aspectu, non corde, abundantius
festinavimus faciem vestram videre cum multo
desiderio: quoniam volumus venire ad vos: 18
ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed
impedivit nos satanas. Quae est enim nostra 19 Ph 2,16; 4,1.
2 Th 1,4.
spes, aut gaudium, aut corona gloriae? Nonne
vos ante Dominum nostrum Iesum Christum
estis in adventu eius? vos enim estis gloria 20
9 nostra et gaudium. Propter quod non susti- 3 Act 17,14,15.
nentes amplius, placuit nobis remanere Athe-
nis, solis: et misimus Timotheum fratrem no- 2 Act 16,1—3.
strum, et ministrum Dei in Evangelio Christi
ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide
vestra: ut nemo moveatur in tribulationibus 3 E 3,13. 2 Th 3,12.
2 Th 1,4.
istis: ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus.
Nam et cum apud vos essemus, praediceba- 4 2 Th 3,10.
Act 14,22.
mus vobis passuros nos tribulationes, sicut et
10 factum est, et scitis. Propterea et ego amplius 5 Ph 2,16.
non sustinens, misi ad cognoscendam fidem
vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat,
11 et inanis fiat labor noster. Nunc autem veni- 6 Act 18,5.
ente Timotheo ad nos a vobis, et annunciante no-
bis fidem et charitatem vestram, et quia memo-
riam nostri habetis bonam semper, desiderantes
nos videre, sicut et nos quoque vos: ideo conso- 7 2 Th 1,4.

16 praevenit | (en.] autem) | (sup.] semper)

19 coronam F | — Christum [A]CAF² | adventum

3,1 (— non)

2 m. domini F | confortandos AF

4 praedicabamus F(?)

5 his F 6 — et 4°

3,8—4,6. AD THESSALONICENSES I.

- lati sumus fratres in vobis in omni necessitate,
 8 et tribulatione nostra per fidem vestram, ¹ quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino.
 9 Quam enim gratiarum actionem possumus ¹² Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,
 Kol 1,24. 10 ¹ nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea, quae de-
 2 Th 2,16. 11 sunt fidei vestrae? Ipse autem Deus, et Pater noster, et Dominus noster Iesus Christus diri-
 12 gat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat charitatem vestram in invicem, et in omnes, quemad-
 Ph 1,10. 13 modum et nos in vobis: ad confirmanda corda
 2 Th 1,7,10. vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.
 2 Th 3,6. 4 De cetero ergo, fratres, rogamus vos et ¹³ obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim quae praecepta de-
 5,13. H 10,10. 3 derim vobis per Dominum Iesum. Haec est ¹⁴
 1 P 1,16. enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut
 1 K 6,13,15. 4 abstinere vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in
 Jr 10,25. 5 sanctificatione, et honore: non in passione
 Ps 79,6. desiderii, sicut et Gentes, quae ignorant
 Ps 94,2. 6 Deum: et nequis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus,

7 > vestr. fid. 10 ac] et 11 — noster 2° |
 — Christus 12 — Dominus A¹ | multiplicat F¹ |
 — vestram 13 adventum | — Christi A¹ | — Amen
 [4] F¹ 4,1 (— ergo) | > vos oport. 14 F¹ (-tet F¹) |
 sicut et ambulatis | ut et A | (abundatis) 2 dederimus
 4 > suum vas 6 et 1°] ut

- sicut praediximus vobis, et testificati sumus.
 non enim vocavit nos Deus in immunditiam, 7 2 Th 2,13.14.
 sed in sanctificationem. Itaque qui haec sper- 8 L 10,16.
 nit, non hominem spernit, sed Deum: qui Ez 36,27; 37,14.
 etiam dedit Spiritum suum sanctum in vobis.
- 15 De charitate autem fraternitatis non necesse 9 J 13,34.
 habemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo Jr 31,33.31.
 didicistis ut diligatis invicem. Etenim illud 10 2 Th 3,4.
 facitis in omnes fratres in universa Macedonia.
- 16 *Rogamus autem vos fratres ut abundetis ma-
 gis, et operam detis ut quieti sitis, et ut ve- 11 E 4,28.
 strum negotium agatis, et operemini manibus 2 Th 3,8.12.
 vestris, sicut praecepimus vobis: et ut honeste 12 Kol 4,5.
 ambuletis ad eos, qui foris sunt: et nullius 1 K 5,12.13.
 aliquid desideretis.
- 17 Nolumus autem vos ignorare fratres de 13 1 K 15,20.
 dormientibus, ut non contristemini sicut et E 2,12.
 ceteri, qui spem non habent. Si enim credi- 14 R 14,9.
 mus quod Iesus mortuus est, et resurrexit: 1 K 15,3.4.12.
 ita et Deus eos, qui dormierunt per Iesum,
 adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in 15 1 K 15,51;
 verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui re- 7,10.25.
 sidui sumus in adventum Domini, non prae- Mc 13,26.27.
 veniemus eos, qui dormierunt. Quoniam ipse 16 1 K 15,23.52.
 Dominus in iussu, et in voce Archangeli, et in 2 Th 1,7.
 tuba Dei descendet de caelo: et mortui, qui
 in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, 17 Mt 24,31.
 qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur J 12,28; 17,24.
 cum illis in nubibus obviam Christo in aera, Act 8,39.
 et sic semper cum Domino erimus. Itaque 18
 consolamini invicem in verbis istis.

7 (vos) | immunditia (imm- C) et sanctificatione
 8 spernet 2° F | vobis 9 habuimus A | (- vos) | in
 invic. F 10 > fac. illud | Mached- AF | (- autem)
 11 (- et 1°) | - ut 2° C A | praecipimus F 12 (C^{ae} - „12“;
 C⁹⁸ num. 12—17 pro 13—18) | desideritis A 13 > ign.
 vos F 14 adducit F 15 adventu F 16 descendit F |
 resurgunt F 17 - nos F¹ | reliqui sumus F² | Chr.]
 domino 18 in invic. F | - in A | his verbis F

5,1—15. AD THESSALONICENSES I.

- Mt 24,36. **5** De temporibus autem, et momentis fra-18
 Mt 24,42-44. **2** tres non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi
 2 P 3,10. enim diligenter scitis quia dies Domini, sicut
 Ap 3,5; 10,15. **3** fur in nocte, ita veniet. cum enim dixerint
 Jr 6,14. pax, et securitas: tunc repentinus eis super-
 Mt 24,39. veniet interitus, sicut dolor in utero habenti,
 J 16,21.32. **4** et non effugient. Vos autem fratres non estis **19**
 L 21,34 s. in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur com-
 R 13,12. E 5,9. **5**prehendat: omnes enim vos filii lucis estis, et
 filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum.
6 Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vi-**20**
7 gilemus, et sobrii simus. Qui enim dormiunt,
 nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii
 E 6,14-17. **8** sunt. Nos autem, qui diei sumus, sobrii si-
 Is 59,17. mus, induti loricam fidei, et charitatis, et ga-
 1,10. **9** leam spem salutis: quoniam non posuit nos
 2 Th 2,14. Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per
 4,14. R 14,8.9. **10** Dominum nostrum Iesum Christum, qui mor-
 tuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive
 Jd 20. **11** dormiamus, simul cum illo vivamus. Propter
 R 15,2. quod consolamini invicem: et aedificate alter-
 utrum, sicut et facitis.
12 Rogamus autem vos fratres ut noveritis **21**
 1 K 16,18. eos, qui laborant inter vos, et praesunt vobis
 1 T 5,17. **13** in Domino, et monent vos, ¹ut habeatis illos
 abundantius in charitate propter opus illo-
 2 Th 3,6.11.15. **14** rum: pacem habete cum eis. Rogamus autem
 vos fratres, corripite inquietos, consolamini
 pusillanimes, suscipite infirmos, patientes
 Prv 20,22. **15** estote ad omnes. Videte ne quis malum pro
 R 12,17. 1 P 3,9.

5,1 scribam *F* 2 (> sic. f. ita in n.)
 3 habentis *5* 4 d. ille *A* > illa dies *F*
 5 — enim *A* | fil. dei. et non estis n. *F*
 6 — et 1° [*5*] *A* | sumus *F*
 8 [vigilemus et] sobr. | sumus *F*
 10 (— simul) 12 — vos 1° *A*
 13 et pacem *5* 14 pusillan- *5AF*

- malo alicui reddat: sed semper quod bonum
est sectamini in invicem, et in omnes. Sem- 16 Ph 4,4.
per gaudete. Sine intermissione orate. 17 L 18,1. R 12,12.
In omnibus gratias agite: haec est enim 18 Kol 4,2.
voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. 18 E 5,20.
- 22 Spiritum nolite extinguere. 19 1 K 14,30.39.
Prophetias nolite spernere. 20 1 K 14,1.
Omnia autem probate: quod bonum est 21 1 K 14,20.
tenete. 1 J 4,1.
- Ab omni specie mala abstinete vos: 22 Job 1,1.8; 2,3.
- 23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per om- 23 2 Th 3,16.
nia: ut integer spiritus vester, et anima, et H 13,20.
corpus sine querela in adventu Domini nostri
Iesu Christi servetur. Fidelis est, qui voca- 24 1 K 1,9.
vit vos: qui etiam faciet. 2 Th 3,8.
- 24 Fratres orate pro nobis. 25 2 Th 3,1.
- Salutate fratres omnes in osculo sancto. 26 1 K 16,20.
- 25 Adiuro vos per Dominum ut legatur epistola 27
haec omnibus sanctis fratribus.
- Gratia Domini nostri Iesu Christi vobis- 28
cum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD THESSALONICENSES SECVNDA.

- (1) PAULUS, et Silvanus, et Timotheus: Ec- 1 1 Th 1,1.
clesiae Thessalonicensium in Deo Patre nostro,
et Domino Iesu Christo. Gratia vobis, et pax 2 R 1,7.
a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
- Gratias agere debemus semper Deo pro 3 2,18. 1 Th 1,2.3.
vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam super-
crescit fides vestra, et abundat charitas unius-

15 in 1°] pr et *CF* — *A¹F¹* 18 > en. vol. dei est
20 prophetiam *F* 22 > vos abst. *F* 23 ut] et *A* | ad-
ventum *F* | — nostri *F* | conservetur *CF* 27 — haec
CA 28 — Amen *CA* *Subscr.* Exp. ad Thesall. I *F*
Inscr. Inc. ad eosdem II. (Incip. II ad Thesalonic.) *CF*
Epistula ad Thess. II *CF* 1,1 Thessallo- *F* 2 (— et
Dom.) 3 > deo semper

1,4—2,2. AD THESSALONICENSES II.

- 2 K 7,4. 4 cuiusque vestrum in invicem: ita ut et nos
Ap 1,9. ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro
1 Th 2,19; patientia vestra, et fide, et in omnibus perse-
3,2.7. cutionibus vestris, et tribulationibus, quas
- 1 Th 2,12. 5 sustinetis ¹ in exemplum iusti iudicii Dei, ut
Ph 1,28. digni habeamini in regno Dei, pro quo et pa-
L 21,36. timini. si tamen iustum est apud Deum retri-
Ap 18,6.7. 6 buere tribulationem iis, qui vos tribulant: et
R 12,19. vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in
Mt 25,31. 7 revelatione Domini Iesu de caelo cum angelis
1 Th 3,13; 4,16. 8 virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam
R 2,8. iis, qui non noverunt Deum, et qui non obe-
Is 66,15. diunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi.
Jr 10,25. 9 qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie
Ps 79,6. 10 Domini, et a gloria virtutis eius: cum venerit
1 P 4,17. glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri
Is 2,10.19.21. in omnibus, qui crediderunt, quia creditum est
1 Th 3,13. 11 testimonium nostrum super vos in die illo.
Kol 3,4. In quo etiam oramus semper pro vobis: ut
Ps 89,7; dignetur vos vocatione sua Deus noster, et
68,88 Lxx. impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus
Is 49,3; 2,11.17. 12 fidei in virtute, ut clarificetur nomen Domini
Mt 1,11. nostri Iesu Christi in vobis, et vos in illo secun-
1 Th 4,18—17. 2 dum gratiam Dei nostri, et Domini Iesu Christi.
- 3,17. 2 Rogamus autem vos fratres per adventum
Domini nostri Iesu Christi, et nostrae congre-
gationis in ipsum: ut non cito moveamini a ve-
stro sensu, neque terreamini, neque per spiritum,
neque per sermonem, neque per epistolam tam-
quam per nos missam, quasi instet dies Domini.

3 vestr.] *pr* omnium **EEF** 4 — et 1° **[E]EA** |
— et 3° 5 habemini **F**¹ | — in 2° **[E]EA** 6 his, *it* 8
7 revelationem **F** 8 — Christi **F**¹ 9 (habent) | inter-
itum **A** | — a 2° **F**¹ 11 — noster **[E]A** | bonit. suae **E**
12 — nostri 1° **E**⁹² *c. corr.* **A**¹ | Dom. nostri **E**⁹² *c. corr.*
2,1 (— aut., *it* 13.16) 2 > sens. vestro **F** — vestro
[E] | a nobis **F** | — missam **[E]EA**

- Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi 3 1 T 4,1.
1 J 2,18; 4,8.
J 17,12.
 venerit discessio primùm, et revelatus fuerit
 homo peccati, filius perditionis, ¹ qui adversatur, 4 Dn 11,36.
Es 28,2.
 et extollitur supra omne, quod dicitur Deus,
 aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat
 ostendens se tamquam sit Deus. Non reti- 5
 netis quòd cum adhuc essem apud vos, haec
 dicebam vobis? Et nunc quid detineat scitis, 6
 ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium 7 Act 20,29.
1 T 3,16.
 iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet
 nunc, teneat, donec de medio fiat. Et tunc 8 Is 11,4.
Job 4,9.
Ap 19,15,20.
 revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus
 interficiet spiritu oris sui, et destruet illu-
 stratione adventus sui eum: cuius est adven- 9 Mt 24,24.
Ap 13,11—18.
 tus secundum operationem satanae in omni
 virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, ¹ et 10 2 K 2,15; 4,8.
 in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt:
 eo quòd charitatem veritatis non receperunt
 ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus opera- 11 1,28. 2 T 4,4.
 tionem erroris ut credant mendacio, ut iudi- 12 R 1,32.
 centur omnes, qui non crediderunt veritati,
 sed consenserunt iniquitati.
- 3 Nos autem debemus gratias agere Deo 13 1,3. E 1,4.
Dt 23,12.
1 Th 1,4; 2,13;
4,7.
 semper pro vobis fratres dilecti a Deo, quòd
 elegerit vos Deus primitias in salutem in
 sanctificatione spiritus, et in fide veritatis:
 in qua et vocavit vos per Evangelium nostrum 14 1 Th 4,7; 5,9.
 in acquisitionem gloriae Domini nostri Iesu
 4 Christi. Itaque fratres state: et tenete 15 3,6.

4 extolletur *F*² | omnem *F* | — Dei *F*
 5 adh. ess.] > *F*² essemus adhuc *F*¹ essemus *A*
 essem *g* | dicebamus *AF*¹

7 > nunc tenet *F* (tenent teneant *F*¹)

8 revelabit *F*¹ | sui, (9) eum c. *CA*

9 — et 1° *A* 10 — et *A* | his

11 (*C*⁹² — „11“, *C*⁹³ num. 11—16 pro 12—17) | mittit

13 cf 1 | > grat. deb. *F* | vos] nos *gAF* | — in 3°

14 quo *g* | quisitionem *A*

2,16—3,11. AD THESSALONICENSES II.

- traditiones, quas didicistis, sive per sermonem,
^{1 Th 3,11—13.} 16 sive per epistolam nostram. Ipse autem
 Dominus noster Iesus Christus, et Deus et
 Pater noster, qui dilexit nos, et dedit conso-
 lationem aeternam, et spem bonam in gratia,
 17 exhortetur corda vestra, et confirmet in omni
 opere, et sermone bono.
- ^{Kol 4,3.} 3 De cetero fratres orate pro nobis ut ser-
^{1 Th 5,25.} mo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud
 2 vos: et ut liberemur ab importunis, et malis
^{1 Th 5,24.} 3 hominibus: non enim omnium est fides. Fi-
 4 delis autem Deus est, qui confirmabit vos, et
^{1 Th 4,10.} 4 custodiet a malo. Confidimus autem de vobis,
^{2 K 7,16.} in Domino, quoniam quae praecipimus, et fa-
^{G 5,10.} 5 citis, et facietis. Dominus autem dirigat corda
 vestra in charitate Dei, et patientia Christi.
- ^{Mt 18,17.} 6 Denunciamus autem vobis fratres in no-
^{R 18,17.} mine Domini nostri Iesu Christi, ut subtraha-
^{1 Th 5,14; 4,1.} tis vos ab omni fratre ambulante inordinate,
 et non secundum traditionem, quam accepe-
^{1 Th 2,1; 1,6.} 7 runt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum
 oporteat imitari nos: quoniam non inquieti
^{1 K 4,12.} 8 fuimus inter vos: neque gratis panem mandu-
^{1 Th 2,9.} cavimus ab aliquo, sed in labore, et in fati-
^{Ph 3,17.} gatione, nocte et die operantes, ne quem ve-
^{Mt 10,10.} 9 strum gravaremus. Non quasi non habuerimus
^{1 Th 1,6,7.} potestatem, sed ut nosmetipsos formam dare-
^{1 K 4,16.} 10 mus vobis ad imitandum nos. Nam et cum
^{Gn 3,19.} essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis:
^{1 Th 3,4; 4,11.} quoniam si quis non vult operari, nec man-
^{1 Th 5,14.} 11 ducet. Audivimus enim inter vos quosdam 8

16 cf 1 | gratiam F 17 Et exh. F¹ consoletur F²
 3,1 domini F 3 dominus CA | — est F¹ | confirmavit CAF
 4 vobis fratres, & | quaecumque & | praecepimus F
 6 inquiete F | accepistis F 7 — enim A | oport. vos F
 8 — in 2° | [et] nocte 10 — hoc den. vob. F¹ (suppl.
 hoc den. F²) | (manducat) 11 Audimus CA

ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose
 agentes. Iis autem, qui eiusmodi sunt, de- 12 ¹ Th 4,11.
 nunciamus, et obsecramus in Domino Iesu 8.
 Christo, ut cum silentio operantes, suum pa-
 nem manducent. Vos autem fratres nolite 13 G 6,9.
 deficere benefacientes. Quòd si quis non obe- 14 6. 1 K 5,9,11.
 dit verbo nostro per epistolam, hunc notate,
 et ne commisceamini cum illo ut confundatur:
 et nolite quasi inimicum existimare, sed cor- 15 ¹ Th 5,18,14.
 ripite ut fratrem. Ipse autem Dominus pa- 16 ¹ Th 5,28.
 cis det vobis pacem sempiternam in omni
 loco. Dominus sit cum omnibus vobis.
 Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum 17 2,2. 1 K 16,21.
 in omni epistola. ita scribo. Gratia Domini 18
 nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD TIMOTHEVM PRIMA.

(1) PAULUS Apostolus Iesu Christi secundum 1 Kol 1,27.
 imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Iesu
 spei nostrae: Timotheo dilecto filio in fide. 2 Th 1,4.
 Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et 3 T 1,2.
 Christo Iesu Domino nostro.

Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum 3 Act 20,1.
 irem in Macedoniam, ut denunciares quibusdam
 ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, et 4 4,7.
 genealogiis interminatis: quae quaestiones prae-
 stant magis quàm aedificationem Dei, quae est in

11 ambulantes **CA** (-ri) 12 his 14 abaudit **F**¹ ab-
 oed. **F**² | ne | non 16 Dom. 1° | Deus **Θ** | — sit 17 epi-
 stulam **F** 18 — Amen **CF** Subscr. [Exp. ad Thessall. II **F**]
 Inc. ad Colossenses (Colosenses) **Θ** Sequitur ad Hebr. in **Θ**
 Inscr. Ep. b. P. a.] Incipit **CF** 1,1 > Chr. I. **CF** |
 — et **F** 2 — et 1° [**Θ**] **F**¹ | pat. [nostro] 3 remaneris
AF | Mached- **AF** | ut 2° | et **A** | denuntiarem **F**

- R 13,10. G 5,6. 5 fide. Finis autem praecepti est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non
 6,4.20. 6 ficta. A quibus quidam aberrantes, conversi
 7 sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quae loquuntur,
 R 7,12. 8 neque de quibus affirmant. Scimus autem
 9 quia bona est lex, si quis ea legitime utatur:
 10 sciens hoc quia lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis, et
 6,3. 10 matricidis, homicidis, ¹ fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, et periuris, et si quid aliud sanae doctrinae adversatur, quae est secundum Evangelium gloriae
 6,15. 11 beati Dei, quod creditum est mihi. Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens
 Act 9,15. 12 in ministerio: qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione, quae
 1 K 15,9.10. 13 est in Christo Iesu. Fidelis sermo, et omni
 G 1,13—16. 14 acceptione dignus: quòd Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere,
 L 15,2; 19,10. 15 quorum primus ego sum: Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt
 4,9. 16 illi, in vitam aeternam. Regi autem saeculorum immortalis, invisibili, soli Deo honor, et gloria in saecula saeculorum. Amen.
 R 16,27. 17 Hoc praeceptum commendo tibi fili Timothee, secundum praecedentes in te prophetias

5 aut.] enim F | (praeceptum) | (scientia) 8 eam \mathfrak{E} ei F¹ 9 Scientes \mathfrak{E} | > iusto non est lex $\mathfrak{E}\mathfrak{C}\mathfrak{F}$ | patricidis et \mathfrak{E} 10 — et 1° | periuriis F 12 in Chr. \mathfrak{E} | quia (qui) | : pro, 3° et — : \mathfrak{E} 13 primus F | > fui blasphem. | — Dei $\mathfrak{E}\mathfrak{C}\mathfrak{A}$ 14 — autem A 15 quia 16 primum F | deformationem A exemplum F 17 et invis. \mathfrak{E} | (— Amen) 18 Timotheae AF

ut milites in illis bonam militiam, ¹ habens fidem, 19 3,9; 6,10.
et bonam conscientiam, quam quidam repel-
lentes, circa fidem naufragaverunt: ex quibus 20 3 T 2,17.
est Hymenaeus, et Alexander: quos tradidi 1 K 5,5.
Satanæ, ut discant non blasphemare.

5 Obsecro igitur primùm omnium fieri ob- 2 Ph 4,6.
secrationes, orationes, postulationes, gratiarum
actiones pro omnibus hominibus: pro regibus, 2
et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quie-
tam, et tranquillam vitam agamus in omni
pietate, et castitate. hoc enim bonum est, et 3 1,1; 4,10.
acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui 4 Ez 18,28.
omnes homines vult salvos fieri, et ad agni- 2 P 8,9.
tionem veritatis venire. Unus enim Deus, 5 R 8,29.30.
unus et mediator Dei et hominum homo Chri- H 12,24.
stus Iesus: qui dedit redemptionem semet- 6 G 1,4; 2,20.
ipsum pro omnibus, testimonium temporibus Mt20,28.Tt2,14.
suis: in quo positus sum ego praedicator, et 7 3 T 1,11.
Apostolus (veritatem dico, non mentior) doc- G 2,7.8.
tor Gentium in fide, et veritate. Volo ergo 8
viros orare in omni loco, levantes puras ma-
nus sine ira, et disceptatione. Similiter et 9 1 P 3,8—5.
mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et
sobrietate ornantes se, et non in tortis crini-
bus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa:
sed quod decet mulieres, promittentes pieta- 10 5,10.
tem per opera bona. Mulier in silentio dis- 11 E 5,22.
cat cum omni subiectione. Docere autem 12 1 K 14,34.
mulieri non permitto, neque dominari in virum: Gn 3,16.
sed esse in silentio. Adam enim primus for- Gn 1,27; 2,7.22.
matus est: deinde Heva. et Adam non est seduc- 13 1 K 11,8.9.
tus: mulier autem seducta in praevaricatione 14 Gn 3,6.
2 K 11,3.

20 quis A¹ | Hymineus & F Hymenius A

2,1 primo 2 subl. constituti sunt & 3 salva-
tori A¹F 4 ad] in F¹ 5 (— et 1°) | , homo &
homo, A 6 pro multis F | cuius test. temp. s. con-
firmatum est & 9 — et 3° [4] & A F 10 pudicitiam A |
per bonam conversationem F 11 (mulieres ... dis-
cant) 12 mulierem F 13 prior figuratus A |
Eua & Eva & Eua F

5,14. 15 fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

Act 20,28. 3 Fidelis sermo: Si quis episcopatum desi-

Tt 1,6,7. 2 derat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed suae domui bene praepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit? Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et

1 Sm 2,12. 4 in laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primùm: et sic ministrent, nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

5,10. 7 Diaconi sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene praesint, et suis domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirunt, et multam fiduciam in fide, quae

Ph 1,1. Act 6,3. 8 est in Christo Iesu. Haec tibi scribo spe-
16. 9 rans me ad te venire cito. si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et mani-

3 T 2,20. 15 rans me ad te venire cito. si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et mani-

J 1,14. J 16,10. 16 rans me ad te venire cito. si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et mani-

R 1,4. Mc 16,19. 9. 15 (aut.] enim) | regenerationem F¹ | permanserint CA 3,2 ergo] enim & | esse: & | — pudicum (post prud. supplet F²) 3 (litigos-) | — sed 2° 6 superbia | (incedat, it 7) 7 his | — in 2° 8 Diacones F | (turpilucrum) 9 (fide) 10 hii F (hic) | (ministrentur) 12 diacones | praesunt 13 > sibi bonum CA | adquirent F | — et... Iesu F¹ | (— in 1°) 14 scribo filii Thimothee & | — me [CA] | > venire ad te 15 > te oport. A

feste magnum est pietatis sacramentum, 2 Th 2,7.
 quod manifestatum est in carne,
 iustificatum est in spiritu,
 apparuit angelis,
 praedicatum est Gentibus,
 creditum est in mundo,
 assumptum est in gloria.

- 10** Spiritus autem manifeste dicit, quia in **4** J 16,18.
 novissimis temporibus discedent quidam a 2 T 3,1. 2 P 3,3.
 fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis Jd 18. 1 J 2,18.
 daemoniorum, in hypocrisi loquentium men- 2 Th 2,3.
 dacium, et cauteriatam habentium suam con-
 scientiam, ¹ prohibentium nubere, abstinere a 3 Gn 9,8.
 cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum 1 K 10,30.31.
 gratiarum actione fidelibus, et iis, qui cogno-
 verunt veritatem. Quia omnis creatura Dei 4 Gn 1,31.
 bona est, et nihil reiiciendum quod cum gra- Act 10,15.
 tiarum actione percipitur: sanctificatur enim 5
 per verbum Dei, et orationem. Haec pro- 6
 ponens fratribus, bonus eris minister Christi
 Iesu, enutritus verbis fidei, et bonae doctrinae,
11 quam assecutus es. Ineptas autem, et aniles 7 1,4; 6,20.
 fabulas devita: exerce autem teipsum ad pi- 2 T 2,16.23.
 etatem. Nam corporalis exercitatio, ad mo- Tt 1,14; 3,9.
 dicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis 8 6,6.
 est, promissionem habens vitae, quae nunc est,
12 et futurae. Fidelis sermo, et omni acceptione 9 1,15.
 dignus. In hoc enim laboramus, et maledici- 10 2,3.4.
 mur, quia speramus in Deum vivum, qui est
 Salvator omnium hominum, maxime fidelium.

16 — in mundo . . . gloria F¹

4,1 descendit A¹ 2 (habentes) | > consc.
 suam A 3 et abst. 5 | his 4 — est 6 (bonis) |
 > Ies. Chr. A | (secutus) 7 (an.] inanes) | — autem 2°
 8 futura F 10 (— enim) | (maled.] + et benedi-
 cimus) | speravimus F | (— Salvator)

- 11 12 Praecepit haec, et doce. Nemo adolescentiam 13
 Tt 2,16. tuam condemnat: sed exemplum esto fidelium
 13 fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni,
 5,22. 14 exhortationi, et doctrinae. Noli negligere gra-
 Act 8,6; 8,17. tiam, quae in te est, quae data est tibi per
 2 T 1,6. prophetiam, cum impositione manuum pres-
 2 T 3,18. 15 byterii. Haec meditare, in his esto: ut pro-14
 R 11,14. 16 fectus tuus manifestus sit omnibus. Attende
 tibi, et doctrinae: insta in illis. Hoc enim
 faciens, et teipsum salvum facies, et eos, qui
 te audiunt.
- Lv 19,32. 5 Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut 15
 2 patrem: iuvenes, ut fratres: 1 anas, ut matres:
 5. 3 iuvenulas, ut sorores in omni castitate: Vi-16
 4 duas honora, quae vere viduae sunt. Si qua
 autem vidua filios, aut nepotes habet: discat
 primum domum suam regere, et mutuum vi-
 cem reddere parentibus: hoc enim acceptum
 Jr 49,11. 5 est coram Deo. Quae autem vere vidua est,
 L 2,27; 18,7. et desolata, speret in Deum, et instet obse-
 6 crationibus, et orationibus nocte ac die. Nam
 7 quae in deliciis est, vivens mortua est. Et
 8 hoc praecipe ut irreprehensibiles sint. Si
 quis autem suorum, et maxime domesticorum
 curam non habet, fidem negavit, et est in-
 9 fidei deterior. Vidua eligatur non minus
 sexaginta annorum, quae fuerit unius viri
 H 13,2. 10 uxor, in operibus bonis testimonium habens,
 J 13,14. si filios educavit, si hospitio recepit, si sancto-
 rum pedes lavit, si tribulationem patienti-
 bus ministravit, si omne opus bonum sub-
 11 secuta est. Adolescentiores autem viduas de-17
 vita: Cum enim luxuriatae fuerint in Christo,

11 — haec F (1 > et haec F²) 13 et exhort. F |
 — et 14 manum F 16 faciens (2°) F¹ (facias) |
 — eos (F¹) | audiunt F¹

5,3 (verae) 4 (habeat) | discant C¹ | (— prim.)
 5 speravit (-at) | (deo) | instat | ac] et F 7 (— hoc)
 8 (et 1°] ei) 10 (recipit) | omnes A¹ -em F

- nubere volunt: habentes damnationem, quia 12 Ap 2,4.
 primam fidem irritam fecerunt. simul autem 13 2 Th 3,11.
 et otiosae discunt circuire domos: non solum
 otiosae, sed et verbosae, et curiosae, loquen-
 tes quae non oportet. Volo ergo iuniores 14 1 K 7,9.
 nubere, filios procreare, matresfamilias esse, 2,15.
 nullam occasionem dare adversario maledicti
 (18) gratia. Iam enim quaedam conversae sunt 15
 18 retro satanam. Si quis fidelis habet viduas, 16
 subministret illis, et non gravetur Ecclesia:
 19 ut iis, quae vere viduae sunt, sufficiat. Qui 17 R 12,8. Ph 2,29.
 bene praesunt presbyteri, duplici honore digni
 habeantur: maxime qui laborant in verbo et
 doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis 18 Dt 25,4; 21,15.
 os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius 1 K 9,9. L 10,7.
 20 mercede sua. Adversus presbyterum accusa-
 tionem noli recipere, nisi sub duobus aut tri-
 21 bus testibus. Peccantes coram omnibus argue: 19 Dt 19,15.
 22 ut et ceteri timorem habeant. Testor coram 20 2 K 13,1.
 Deo, et Christo Iesu, et electis angelis, ut Mt 18,16.
 haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens 21 G 2,14.
 23 in alteram partem declinando. Manus cito 22 L 9,26.
 nemini imposueris, neque communicaveris pec-
 catis alienis. Teipsum castum custodi. ¹ Noli 23
 adhuc aquam bibere, sed modico vino utere
 propter stomachum tuum, et frequentes tuas
 24 infirmitates. Quorundam hominum peccata 24
 manifesta sunt, praecedentia ad iudicium:
 quosdam autem et subsequuntur. Similiter et 25
 facta bona, manifesta sunt: et quae aliter se
 25 habent, abscondi non possunt. Quicumque 6 E 6,5. Tt 2,9,10.
 sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore

12 prima F 13 (otiose discent) | circuire CA |
 sol. [autem] | — et 3° F¹ 14 iuveniores 15 post
 Sat. § satanan 16 si quis f.] si qua f. § CA + vel
 si qua fidelis F | (illi sed) | et] ut CA | his |
 qui A¹ | verae F 17 in doctr. A 18 infrenabis |
 mercedem suam (A¹) 19 — sub F | aut] et CAF
 20 Peccantem A | — et F¹ 21 angel. eius § F² |
 facias F² | aliam 23 > vino modico 24 praeci-
 dentia F | quorundam aut. subseq. §

- dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis seruiant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt.
- Phm 16.** 2 **G 1,6—9.** 3 * Haec doce, et exhortare. ¹ Si quis aliter ²⁶ docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei, quae secundum pietatem est, doctrinae: superbus est, nihil sciens, sed languens circa questiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, ¹ conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quae-
2 T 1,13. 4 stum esse pietatem. Est autem quaestus
2 T 3,8; 4,4. 5 magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim
Ti 1,14. 6 intulimus in hunc mundum: haud dubium
4,8. Ph 4,11.12. 7 quòd nec auferre quid possumus. Habentes
H 13,5. 8 autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum, et perditionem.
Ecc 5,14. 9 Radix enim omnium malorum est cupiditas:
Job 1,21. 10 quam quidam appetentes erraverunt a fide, et
Prv 30,8. 11 inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o ²⁸
Prv 28,4; 28,22. 12 homo Dei haec fuge: sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es, et confes-

6,1 (— et) 2 contemnat F | hortare CA 3 ei qui F 4 — est | pugnans A¹ 5 quia (qui a?) F 7 in mund. CC in mundo A | haud] aut F | (— h. dub.) | quia CA verum tamen F 8 sumus et C⁹² c. corr. 9 (incedunt) | — in 2° | — diaboli [C]CA | (hominem) 10 avaritia F | (inserunt) 11 — o F 12 confessus es F

- sus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram Deo, qui vivificat
 omnia, et Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem:
 ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Iesu
 Christi, quem suis temporibus ostendet beatus
 et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem,
 et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nulus hominum vidit, sed nec videre potest:
 cui honor, et imperium sempiternum: Amen.
- 29 Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum)¹ bene agere, divites fieri
 in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum
 in futurum, ut apprehendant veram vitam.
- 30 O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.

13 J 18,36,37;
19,11.

14

15 1,11. Ap 17,24.
Dt 10,17.

16 Ex 32,20.

17 Ps 62,11.
L 12,30.
R 12,16.
Jc 1,10.

18

19 Mt 6,20.

20 1,7.
2 T 1,14; 2,16.

21 1,8. 2 T 2,18.

Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD TIMOTHEVM SECVNDA.

- (1) PAULUS Apostolus Iesu Christi 1
 per voluntatem Dei, secundum promissionem vitae, quae est in Christo

14 inreprehensibilem *F* 15 qui *F*¹ | ostendit *F*
 16 — et 1° *GA* | habitans *GA* inhabitans *F* | > vid.
 null. h. | (— sed) | cui est gloria h. *F*² 17 superbe
 sap. *A* | — vivo (*F*¹) 18 > op. bon. 20 Timotheae *AF* |
 vitans *F*¹ 21 — Amen *C* Subscr. Exp. ad Timotheum
 prima [scripta de Laudicia. habet versus CCXXX] *G*

Inscr. Ad Tim. II *G* Epistula ad T. II *C*1,1 > Christi Iesu (*A*²)

- 1 T 1,2. 2 Iesu: Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.
- Act 22,1; 24,16. Ph 3,5. 3 Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quòd sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die¹ desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio
- Act 16,1. 5 implear, recordationem accipiens eius fidei, quae est in te non ficta, quae et habitavit primùm in avia tua Loide, et matre tua Eunice,
- 1 Th 5,19. 1 T 4,14. 6 certus sum autem quòd et in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem
- R 8,15. Ap 21,8. 7 manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris: sed virtutis, et dilectionis,
- R 1,16. 8 et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius: sed collabora Evangelio secundum virtutem
- Tt 3,5. 9 Dei: qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quae data est nobis in Christo Iesu ante tempora
- R 16,26. 1 K 15,55.57. H 2,14. 10 saecularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem
- 1 T 2,7. 11 vitam, et incorruptionem per Evangelium: in quo positus sum ego praedicator, et Apostolus,
- 2 K 4,2. 12 et magister Gentium. Ob quam causam etiam haec patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum
- 1 T 6,3. Tt 2,1. 13 meum servare in illum diem. Formam habes sanctorum verborum, quae a me audisti in fide,

2 [et] mis. \mathfrak{L} mis. et \mathfrak{F}^2 | Patre nostro \mathfrak{L} 3 Deo meo \mathfrak{F}^1 | progen. meis \mathfrak{L} | quam | intermissionem F | nocte ac die c. praec. coni. \mathfrak{CA} de \mathfrak{L} non liq. 4 gaudii F 5 Eunice F^1 | (— et 3°) 6 (— te 1°) | manum F 8 — me A^1 | euangelium F 9 — sua \mathfrak{L} \mathfrak{CA} 10 (manifesta) | (— nunc) 12 — etiam F^1 | (confundar) 13 (habens)

et in dilectione in Christo Iesu. Bonum de- 14 ^{1 T 6,20.}
positum custodi per Spiritum sanctum, qui
habitat in nobis. Scis hoc, quòd aversi sunt 15 ^{4,16.}
a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est
Phigelus, et Hermogenes. Det misericordiam 16
Dominus Onesiphori domui: quia saepe me
refrigeravit, et catenam meam non erubuit:
sed cum Romam venisset, solcite me quaesi- 17
vit, et invenit. Det illi Dominus invenire mi- 18 ^{Ja 21.}
sericordiam a Domino in illa die. Et quanta
Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

4 Tu ergo fili mi confortare in gratia, quae 2
est in Christo Iesu: et quae audisti a me per 2
multos testes, haec commenda fidelibus homi-
nibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora 3 ^{1,8; 4,5.}
5 sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans 4
Deo implicat se negotiis saecularibus: ut ei
placeat, cui se probavit. Nam et qui certat 5 ^{4,8.}
in agone, non coronatur nisi legitime certa-
6 verit. Laborantem agricolam oportet primùm 6 ^{1 K 9,7. 10.}
de fructibus percipere. Intellige quae dico: 7
dabit enim tibi Dominus in omnibus intellec-
7 tum. Memor esto Dominum IESUM CHRISTUM 8 <sup>R 1,8; 2,16.
1 K 15,4.20.
2 Sm 7,12.</sup>
resurrexisse a mortuis ex semine David, se-
cundum Evangelium meum, in quo laboro us- 9 <sup>E 3,1.18.
Act 28,31.
Ph 2,17.
Ph 1,12—14.</sup>
que ad vincula, quasi male operans: sed ver-
bum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo 10 ^{Kol 1,24.}
propter electos, ut et ipsi salutem consequan-
tur, quae est in Christo Iesu, cum gloria caelesti.

8 Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, et 11 ^{2 K 4,11.}
convivemus: si sustinebimus, et conregna- 12 ^{Mt 10,38.}

13 — in 2° 14 vobis F¹ 15 Scis enim ~~§~~ Philetus ~~§~~
Phigellus ~~§~~⁹³ Phygelus | Hermogenis F¹ 16 Onesifori
~~§~~⁹⁴ 17 venissem A¹ | quaesit F¹ 18 a Deo ~~§~~ |
(illo) | — mihi ~~§~~ ~~§~~ A F | > mel. tu ~~§~~ A 2,1 mihi F |
gratiam A¹ 2 audistis F | (commendo) 4 probabit A F
5 agonem F | coronabitur ~~§~~ 6 accipere 7 intellegere F¹
| > intell. in omn. ~~§~~ ~~§~~ F 8 — Domin ~~§~~ ~~§~~ A 9 labor F |
alleg- F 10 — et F 12 sustinemus ~~§~~ A | conregnauimus A

- R 3,2.8. 13 si non credimus, ille fidelis permanet, negare
 Nu 28,19. 14 seipsum non potest. Haec commune: testi-
 1 T 6,4. Tt 3,9. 14 ficans coram Domino. Noli contendere verbis:
 1 T 4,6. Tt 2,7.2. 15 ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem
 L 12,42. 15 audientium. Solicite cura teipsum probabilem
 1 T 4,7; 6,20. 16 exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte
 1 T 1,20. 17 tractantem verbum veritatis: Profana autem,⁹
 18 et vaniloquia devita: multum enim proficiunt
 19 ad impietatem: et sermo eorum ut cancer
 20 serpit: ex quibus est Hymenaeus, et Philetus,
 21 ¹qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectio-
 22 nem esse iam factam, et subverterunt quo-
 23 rundam fidem. Sed firmum fundamentum Dei¹⁰
 24 stat, habens signaculum hoc: Cognovit Do-
 25 minus qui sunt eius, et discedat ab iniquitate
 26 omnis, qui nominat nomen Domini. In magna¹¹
 27 autem domo non solum sunt vasa aurea, et
 28 argentea, sed et lignea, et fictilia: et quaedam
 29 quidem in honorem, quaedam autem in con-
 30 tumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab
 31 istis, erit vas in honorem sanctificatum, et
 32 utile Domino ad omne opus bonum paratum.
 33 Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero¹²
 34 iustitiam, fidem, spem, charitatem, et pacem
 35 cum iis, qui invocant Dominum de corde
 36 puro. Stultas autem, et sine disciplina quae-¹³
 37 stiones devita: sciens quia generant lites.
 38 Servum autem Domini non oportet litigare:
 39 sed mansuetum esse ad omnes, docibilem,
 40 patientem, ¹cum modestia corripientem eos,
 41 qui resistunt veritati: nequando Deus det il-

12 negabimus ACA -avimus F^2 | negavit AF
 13 (credidimus) | manet ACAF^2 14 cor. Deo S | > verb.
 cont. | in nih. AF | - enim | - est ACAF^2 | - nisi
 ACA 15 probabile F | oper. inreprehensibilem F^2 |
 16 aut. inaniloquia | proficiunt 17 Hymeneus AA Hymi-
 neus F | Philetus F 18 - esse ACA > iam esse F |
 subvertunt 19 stetit |, Discedat CA | invocat S 20 non
 sol. autem A^1 | - quid. ... quaed. 2° F^1 | contumelia F
 21 mundaverit AF | omnem F 22 - spem | - et | his
 23 evita F^1 25 - veritati [A] CA | > det illis deus

lis poenitentiam ad cognoscendam veritatem,
'et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi 26
tenentur ad ipsius voluntatem.

- 14 Hoc autem scito, quòd in novissimis die- 3 I T 4,1.
bus instabunt tempora periculosa: erunt ho- 2 R 1,29 ss.
mines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi,
blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati,
scelesti, 'sine affectione, sine pace, criminato- 3
res, incontinentes, immites, sine benignitate,
proditores, protervi, tumidi, et voluptatum 4 Ph 3,19.
amatores magis quàm Dei: habentes speciem 5 Mt 7,15,21.
quidem pietatis, virtutem autem eius abne- R 2,20.
gantes. Et hos devita: 'ex his enim sunt, qui 6 Tt 1,16.
penetrant domos, et captivas ducunt mulier- Mt 23,14.
culas oneratas peccatis, quae ducuntur variis Tt 1,11.
desideriis: semper discentes, et numquam ad 7 2,25.
scientiam veritatis pervenientes. Quemad- 8 Ex 7,11,22.
modum autem Iannes, et Mambres restiterunt 1 T 6,5; 1,12.
Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines
corrupti mente, reprobi circa fidem, 'sed ultra 9
non proficient: insipientia enim eorum manifesta
15 erit omnibus, sicut et illorum fuit. Tu autem 10
assecutus es meam doctrinam, institutionem, pro-
positum, fidem, longanimitatem, dilectionem,
patientiam, 'persecutiones, passionis: qualia mi- 11 Act 13,50;
hi facta sunt Antiochiae, Iconii, et Lystris: qua- 14,5,19.
les persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit Ps 34,20.
me Dominus. Et omnes, qui pie volunt vivere in 12 Mt 16,24.
Christo Iesu, persecutionem patientur. Mali 13 Act 14,22.
autem homines, et seductores proficient in peius, 1 T 4,1,15.

25 ignoscendam F¹ 26 capti 3,2 et erunt | par.
inobedientes CAF¹ 4 — et | voluptatum 5 > quid.
spec. A | (— eius) 6 petrant F¹ 8 (— autem) |
Iannes CAF² | hii F | restituerunt F¹ 9 (— et)
10 > doctr. meam F 11 Iconio F¹ | — et 1° |
(— et 2°) | > me erip. 12 > vol. pie | (patiuntur)

- 2,3. 14 errantes, et in errorem mittentes. Tu vero 16
 permane in iis, quae didicisti, et credita sunt
 J 5,39. 15 tibi: sciens a quo didiceris. et quia ab in-
 Ps 119,99. fantia sacras litteras nosti, quae te possunt
 instruere ad salutem, per fidem, quae est in
 2 P 1,19—21. 16 Christo Iesu. Omnis scriptura divinitus in-17
 R 15,4. spirata utilis est ad docendum, ad arguendum,
 ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia:
 1 T 6,11. 17 ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus
 Act 10,42. 4 bonum instructus. Testificor coram Deo, et 18
 R 14,9,10. Iesu Christo, qui iudicaturus est vivos, et mor-
 1 P 4,5. tuos, per adventum ipsius, et regnum eius:
 Act 20,20,31. 2 praedica verbum, insta opportune, importune:
 argue, obsecra, increpa in omni patientia, et
 1,13. 1 T 4,1. 3 doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doc-19
 trinam non sustinebunt, sed ad sua desideria
 1 T 4,7. 4 bus, et a veritate quidem auditum avertent,
 2 Th 2,11. 5 ad fabulas autem convertentur. Tu vero vi-20
 2,3. E 4,11. gila, in omnibus labora, opus fac Evangelistae,
 Ph 2,17. 6 ministerium tuum imple. Sobrius esto. Ego
 1 K 9,25. enim iam delibor, et tempus resolutionis meae
 1 T 6,12. Ph 3,14. 7 instat. Bonum certamen certavi, cursum con-
 Act 20,24. 8 summavi, fidem servavi. In reliquo reposita
 2,5. 1 P 5,4. est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi
 Jc 1,12. Dominus in illa die iustus iudex: non solum
 Ap 2,10. autem mihi, sed et iis, qui diligunt adven-
 tum eius.
21. 1,4. 9 Festina ad me venire cito. Demas 21
 Kol 4,14. 10

13 errore F 14 his 15 possint ~~GA~~ possent F
 16 Omnis enim ~~S~~ | > insp. div. A (TV) div. insti-
 tuta F | et util. ad | corrigendum 17 omnem F |
 — bonum A¹

4,1 > Chr. I. | et | ac | per | et 3 ad | secundum F
 5 vigila in o., ~~GA~~ | (- tuum) | — Sobr. esto ~~GA~~
 6 > meae resol. 7 > certavi certam. F 8 (reddidit) |
 illo F | his 9 > ven. ad me 10 (~~C~~ inc. r.
 9 Demas 10 Crescens)

- enim me reliquit, diligens hoc saeculum, et
 abiit Thessalonicam: Crescens in Galatiam,
 Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. 11 Act 15,37.
Kol 4,10.
 Marcum assume, et adduc tecum: est enim
 mihi utilis in ministerium. Tychicum autem 12 Act 20,4.
E 6,21. Kol 4,7.
 misi Ephesum. Penulam, quam reliqui Troade 13
 apud Carpum, veniens affer tecum, et libros,
 22 maxime autem membranas. Alexander aera-
 rius multa mala mihi ostendit: reddet illi Do-
 minus secundum opera eius: quem et tu de- 15
 23 vita: valde enim restitit verbis nostris. In 16 1,15.
 prima mea defensione nemo mihi affuit, sed
 omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
 Dominus autem mihi astitit, et confortavit 17 Ps 22,22.
Dn 6,21. 28.
Act 23,11;
27,28.
 me, ut per me praedicatio impleatur, et
 audiant omnes Gentes: et liberatus sum de
 ore Leonis. Liberavit me Dominus ab omni 18
 opere malo: et saluum faciet in regnum suum
 caeleste, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.
 24 Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphori domum. Erastus remansit Corinthi. 20
 Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Act 18,2.
1,16. R 16,8.
 25 Festina ante hiemem venire. * Salutant te 21 Act 19,22.
Act 20,4;
21,29.
 Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et
 fratres omnes.
 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. 22
 Gratia vobiscum. Amen.

10 dereliquit | Thessallo- F | Galliam A¹ Galatia F |
 Dalmatia F 11 — enim F¹ | ministerio S F 12 Tythi-
 cum F² 13 pannulam F¹ pae- TCAF² | Throade F |
 adfers F | — tecum [T]CA 14 reddat CAF | ei
 16 — me A¹ | reputetur CAF 17 leonis S 18 libera-
 bit CA | regno suo F | — Amen F 19 Priscillam F |
 Onesifori CAF 20 Throphimum F 21 hiemen F |
 Salutat CAF | Eubolus F 22 nobiscum AF

Subscr. Exp. ad Timotheum II [scripta de Laudicia.
 habet versus CLXXII] T

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD TITVM.

- 1 PAULUS servus Dei, Apostolus autem⁽¹⁾
Iesu Christi secundum fidem electorum Dei,
et agnitionem veritatis, quae secundum pie-
tatem est¹ in spem vitae aeternae, quam pro-
misit qui non mentitur, Deus, ante tempora
saecularia: manifestavit autem temporibus
suis verbum suum in praedicatione, quae cre-
dita est mihi secundum praeceptum Salvato-
ris nostri Dei: Tito dilecto filio secundum
communem fidem, gratia, et pax a Deo Patre,
et Christo Iesu Salvatore nostro.
- 5 Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea,²
quae desunt, corrigas, et constituas per civi-
tates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.
- 1 T 3,2—4. 6 Si quis sine crimine est, unius uxoris vir,
filios habens fideles, non in accusatione luxu-
riae, aut non subditos. Oportet enim epi-
scopum sine crimine esse, sicut Dei dispen-
satores: non superbum, non iracundum, non
vinolentum, non percussorem, non turpis
lucris cupidum: sed hospitalem, benignum,
2,1. 1 T 1,10. 9 sobrium, iustum, sanctum, continentem, ² am-
2 T 4,3. plectentem eum, qui secundum doctrinam
est, fidelem sermonem: ut potens sit ex-
hortari in doctrina sana, et eos, qui con-
10 tradicunt, arguere. Sunt enim multi etiam
inobedientes, vaniloqui, et seductores: maxi-
2 T 3,6. 11 me qui de circumcisione sunt: quos oportet

Inscr. Inc. [Epistula] ad Titum ¶ Epistula ad T. ¶
1,1 > Chr. Iesu F 3 — Dei F¹ 5 (— et 2°) | > tibi
disp. 7 turpilucris ¶ AF 8 ben.] + prudentem ¶ |
> sanct. iust. A 9 sit] + et ¶ AF¹ 10 — etiam A²
et ¶ A¹F² | (— et)

redargui: qui universas domos subvertunt, J 10,12. 1 P 5,2.
 docentes quae non oportet, turpis lucri gratia.
 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: 12

Cretenses semper mendaces, malae bestiae,
 ventres pigri.

1 Testimonium hoc verum est. Quam ob causam 13 2 T 4,2.
 increpa illos dure, ut sani sint in fide, 1 non 14 1 T 4,7.
 intendentes Iudaicis fabulis, et mandatis ho-
 minum, aversantium se a veritate. Omnia 15 Mt 15,11.
 munda mundis: coinquinatis autem, et infide- R 14,20.
 libus nihil est mundum, sed inquinatae sunt
 eorum et mens, et conscientia. Confitentur 16 2 T 3,5.
 se nosse Deum, factis autem negant: cum
 sint abominati, et incredibiles, et ad omne
 opus bonum reprobi.

3 Tu autem loquere quae decent sanam 2 1 T 6,8.
 doctrinam: Senes ut sobrii sint, pudici, 1 prudentes, 2 T 1,18.
 sani in fide, in dilectione, in patientia: 2 1 T 5,1.
 Anus similiter in habitu sancto, non crimina- 3 1 T 3,11.
 trices, non multo vino servientes, bene do-
 centes: ut prudentiam doceant adolescentulas, 4
 ut viros suos ament, filios suos diligant, 1 pruden- 5 E 5,22.
 tes, castas, sobrias, domus curam habentes,
 benignas, subditas viris suis, ut non
 blasphemetur verbum Dei: Iuvenes similiter 6
 hortare ut sobrii sint. In omnibus teipsum 7 1 T 4,12.
 praebe exemplum bonorum operum, in doc- 1 P 5,3.
 trina, in integritate, in gravitate, 1 verbum 8 1 P 2,15.
 sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex

11 subvertent F¹ | oportent F | turpilucris F 12 (qui-
 dem) | ips.] eorum A | ventris 20⁹² F 14 — se F²
 15 — est 10¹ 10² A F 16 Et confit. F | sunt 10¹ A F | omnem F

2,1 decet 2 — in ter 10¹ 10² A² — 1° 2° A¹ 3 Unus F¹ |
 criminatores A¹ -tices F¹ | > vino multo | deditos F¹ |
 -as F² 4 > dilig. et am. F | — suos 2° 5 > sobr. cast. F¹
 — sobr. 10¹ 10² A | > suis vir. 10¹ 10² A 6.7 sobrii in omnibus.
 Te ips. F 7 in int.] integritatem 10¹ 10² A + in casti-
 tate F² | in gr.] gravitatem 10¹ 10² A 8 in verb. F | in-
 repraehensibilem 10¹ A F pr et F² | his A¹ | ex] est F

- adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis: Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria: sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc saeculo, expectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Haec loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. Admone illos principibus, et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse: neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas, et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei: non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum re-
- E 6,5. 1 T 6,1. 9
1 P 2,18.
1,3. 10
E 1,4. 12
1 J 2,16.
1 K 1,7. 13
R 5,2. Ph 8,20.
G 1,4. 1 T 2,6.
E 2,10. 14
Ps 130,8.
Ex 19,5. Dt 14,2.
Ez 37,28.
1 P 3,18.
1 T 4,12 15
1 P 2,13. 3
Ph 4,5. 2
1 K 6,11. 3
E 2,2; 5,8.
2,11. Prv 8,31. 4
E 2,8,9. 5
J 3,5. E 5,26.
2 T 1,9.

8 (vincatur) | > dic. mal. \mathfrak{F}

9 esse in omn., \mathfrak{F}

10 salutaris \mathfrak{F} | > dei nostri \mathfrak{A}

11 — nostri $\mathfrak{C}\mathfrak{A}$ | in omn. \mathfrak{F}

13 spectantes \mathfrak{F} 15 et haec exh. \mathfrak{F}^1

3,1 (— bonum) 2 (litigo-) | — sed [$\mathfrak{C}\mathfrak{A}$]¹

3 en.] ergo \mathfrak{F} | > et nos aliq. | et incred. [$\mathfrak{C}\mathfrak{F}$]

4 > dei nostri \mathfrak{F}

- generationis, et renovationis Spiritus sancti,
 quem effudit in nos abunde per Iesum Chri- 6 Joel 3,1.
 stum Salvatorem nostrum: ut iustificati gratia 7 R 3,24.
 ipsius, heredes simus secundum spem vitae
 6 aeternae. Fidelis sermo est: et de his volo 8 14.
 te confirmare: ut curent bonis operibus prae-
 esse qui credunt Deo. Haec sunt bona, et
 7 utilia hominibus. Stultas autem questiones, 9 1 T 4,7.
 et genealogias, et contentiones, et pugnas legis
 8 devita. sunt enim inutiles, et vanae. Haere- 10 2 J 10.
 ticum hominem post unam, et secundam cor- Mt 18,15.16.
 reptionem devita: sciens quia subversus est, 11 1 T 6,4.5.
 qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio
 iudicio condemnatus.
- 9 Cum misero ad te Artemam, aut Tychi- 12 2 T 4,12.
 cum, festina ad me venire Nicopolim: ibi
 enim statui hiemare. Zenam legisperitum, et 13 Act 18,24.
 Apollo solícite praemitte, ut nihil illis desit. 1 K 3,5.6.
 Discant autem et nostri bonis operibus prae- 14 2,14. E 4,28.29.
 esse ad usus necessarios: ut non sint infructuosi. Mt 7,19.
- 10 Salutant te qui mecum sunt omnes: sa- 15 1 K 5,16.
 luta eos, qui nos amant in fide.
 Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

6 infudit *F* | in nobis *F*² | > Chr. Ies. *A* 7 in
 grat. *F* 8 (nolite confirmari) | curam habeant *F* |
 in deo *F* (in deum) 10 correctionem *F* 11 — cum sit
 [4] *CA* 12 Arthe- *A* -man | vel Tythicum *F* | Nicho- *A*
 -li *F* 13 Zenan *CA* | ut] et *A* 14 nostris *F*
 15 — eos | — Amen [4] *CF* Subscr. Expl. ad Titum
 [scripta. habet versus CXVII] 4

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

- E 3,1. 1 PAULUS vinctus Christi Iesu, et Timo-⁽¹⁾
theus frater: Philemoni dilecto, et adiutori
Kol 4,17. 2 nostro, ¹ et Appiae sorori charissimae, et Ar-
2 T 2,3. chippo commilitoni nostro, et Ecclesiae, quae
R 1,7. 3 in domo tua est. Gratia vobis, et pax a Deo
Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam²
5 tui faciens in orationibus meis, audiens cha-
ritatem tuam, et fidem, quam habes in Do-
Ph 1,9. 6 mino Iesu, et in omnes sanctos: ut communi-
catio fidei tuae evidens fiat in agnitione om-
nis operis boni, quod est in vobis in Christo
2 K 7,4. 7 Iesu. Gaudium enim magnum habui, et con-
solationem in charitate tua: quia viscera sanc-
8 torum requieverunt per te, frater. Propter³
quod multam fiduciam habens in Christo Iesu
9 imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter
charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut
Paulus senex, nunc autem et vinctus Iesu
Kol 4,9. 10 Christi: Obsecro te pro meo filio, quem genui
1 K 4,16. 11 in vinculis, Onesimo, ¹ qui tibi aliquando inuti-
G 4,19. lis fuit, nunc autem et mihi, et tibi utilis,
12 quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea vi-
Ph 2,30. 13 scera, suscipe: quem ego volueram mecum de-
tinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis
2 K 9,7. 14 Evangelii: sine consilio autem tuo nihil volui
1 P 5,2.

Inscr. Inc. ad Philemonem (Philimonem) ¶ Epistula
ad Ph. ¶ 1 > Ies. Chr. ¶ A F | — et 2° A 2 Appiae
¶ C 92 | — chariss. ¶ A A | Arcippo A | > est in d. tua F
4 promemoriā F¹ 5 audiens] + fidem et F¹ 6 agni-
tionem A | — operis ¶ A A | — quod ¶ A A | — est in
vob. A in nobis ¶ C in nobis est F 7 habuimus F |
caritatem tuam F 8 habentes F¹ 9 es F¹ | Iesu
Christo F 10 pro] de A 11 > tibi et mihi | — tibi 12 ut]
id est ¶ A pr id est F | > visc mea F 13 retinere F

facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum
 esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo 15
 discessit ad horam a te, ut aeternum illum
 reciperes: iam non ut servum, sed pro servo 16 1 T 3,2.
 charissimum fratrem, maxime mihi: quanto
 autem magis tibi et in carne, et in Domino?
 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut 17
 me: Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: 18
 hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea 19 G 6,11.
2 Th 3,17.
 manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod
 et teipsum mihi debes: ¹ ita frater. Ego te 20 7.
 fruar in Domino: Refice viscera mea in Domino.

Confidens in obedientia tua scripsi tibi: 21
 sciens quoniam et super id, quod dico, facies.
 Simul autem et para mihi hospitium: nam 22 Ph 1,25; 2,24.
 spero per orationes vestras donari me vobis.

⁴ Salutat te Epaphras concaptivus meus in 23 Kol 1,7; 4,12.
 Christo Iesu, ¹ Marcus, Aristarchus, Demas, et 24 Kol 4,10.14.
 Lucas, adiutores mei.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum 25
 spiritu vestro. Amen.

14 necessitatem *F*

15 Forsitam *F* | secessit *F* | in aet. *Ⓢ*

16 sicut *F* | pro | plus *ⓈA* | — et 1° *F* | caritate *F*¹

20 Itaque *F* | frater, *ⓈⓈA* facies. *Ⓢ* | — te *A*¹ |

fruar *F*¹ | Dom. 2° | Christo *ⓈF*

21 — in [*Ⓢ*]*ⓈA**F*¹ | oboedientiae tuae *F*¹ | — et *F*

24 Aristharcus *F* | — et [*Ⓢ*]*ⓈA*

Subscr. Exp. ad Philemonem (Philimonem) [scripta
 de urbe Roma. habet versus XXXIII]. Inc. ad He-
 braeos *Ⓢ*

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI

AD HEBRAEOS.

- 1** MULTIFARIAM, multisque modis olim⁽¹⁾
- 2** Deus loquens patribus in Prophetis: novissime,
Ps 2,8. J 1,3.
Kol 1,18.
Mt 21,38. diebus istis locutus est nobis in Filio, quem
constituit heredem universorum, per quem fe-
- 3** cit et saecula: qui cum sit splendor gloriae,
Ps 110,1.
2 K 4,1.
Kol 1,15.
9,14.26.
Mc 16,19. et figura substantiae eius, portansque omnia
verbo virtutis suae, purgationem peccatorum
faciens, sedet ad dexteram maiestatis in ex-
- 4** celsis: tanto melior Angelis effectus, quanto
- 5** differentius prae illis nomen hereditavit. Cui²
Ph 2,9.
Ps 2,7.
2 Sm 7,14.
5,5. Act 13,33. enim dixit aliquando Angelorum:
- Filius meus es tu, ego hodie genui te?
- Et rursum:
- Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in
filium?
- 6** Et cum iterum introducit primogenitum in
Dt 32,48 Lxx.
R 8,29.
Ps 97,7. orbem terrae, dicit:
- Et adorent eum omnes Angeli Dei.
- 7** Et ad Angelos quidem dicit:

Inscr. — Ep. b. P. a. § Epistula ¶ (habet § inter
II Thess. et I Tim.)

1,1 Multifariae ¶A -rie ¶ | et multis ¶AF¹ (multis)
3 portans quoque | sedit ¶A Sed et F
4 (tantum)
5 rursus F | patre ¶AF | filio A
7 (— et 1°)

Qui facit Angelos suos spiritus,
et ministros suos flammam ignis.

Ad filium autem:

8 Ps 15,7,8.

Thronus tuus Deus in saeculum saeculi:
virga aequitatis, virga regni tui.

Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem: 9
propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo
exultationis prae participibus tuis.

Et:

10 Ps 102,26—28.

Tu in principio Domine terram fundasti:
et opera manuum tuarum sunt caeli.

Ipsi peribunt, tu autem permanebis, 11
et omnes ut vestimentum veterascent:
et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur: 12
tu autem idem ipse es, et anni tui non
deficient.

(2) 3 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: 13 Ps 110,1.

Sede a dextris meis,
quoadusque ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum?

4 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in 14 Dn 7,10.
ministerium missi propter eos, qui hereditatem Ps 31,8; 91,11.
cipient salutis? Propterea abundantius 2 Act 5,19; 12,7.

oportet observare nos ea, quae audivimus ne
forte pereffluamus. Si enim qui per Angelos 2 Act 7,38.58.
dictus est sermo, factus est firmus, et omnis G 3,19.

praevaricatio, et inobedientia accepit iustam
mercedis retributionem: quomodo nos effu- 3 10,29. 12,25.

5 giemus si tantam neglexerimus salutem? * quae
cum initium accepisset enarrari per Dominum

8, deus, $\mathfrak{A}^2\mathfrak{A}$ (- D.) | et virga (10) \mathfrak{A}^2 et, V. \mathfrak{A}
9 te, $\mathfrak{A}^2\mathfrak{A}$ | laetitiae \mathfrak{F} 10 manum \mathfrak{F} 11 omnia $\mathfrak{A}\mathfrak{F}$ |
sicut \mathfrak{A} | veterascent 12 involves \mathfrak{F} | eos] + ut vesti-
mentum $\mathfrak{A}\mathfrak{F}$ | — ipse $\mathfrak{A}^2\mathfrak{A}\mathfrak{F}^1$ | est \mathfrak{F}^1 13 donec \mathfrak{F} |
scabill- $\mathfrak{A}\mathfrak{F}$ | (- pedum) 14 capiunt $\mathfrak{A}\mathfrak{F}$

2,1 effluamus \mathfrak{A} 2 — est 10 \mathfrak{F}

ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est,
 4 ^{Mc 16,20. 1 K 12,4.11. 2 K 12,12.} ¹ contestante Deo signis et portentis, et variis
 virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus
 secundum suam voluntatem.

5 Non enim Angelis subiecit Deus orbem ⁽³⁾

^{Ps 8,5-7.} 6 terrae futurum, de quo loquimur. Testatus
 est autem in quodam loco quis, dicens:

Quid est homo quòd memor es eius, 6

aut filius hominis quoniam visitas eum?

7 Minuisti eum paulominus ab Angelis:

gloria et honore coronasti eum:

et constituisti eum super opera manu-
 um tuarum.

^{1 K 15,27.} 8 Omnia subiecisti sub pedibus eius:

In eo enim quòd omnia ei subiecit, nihil di- 7
 misit non subiectum ei. Nunc autem necdum

^{Ph 2,8.9.} 9 videmus omnia subiecta ei. Eum autem, qui 8

modico quàm Angeli minoratus est, videmus
 Iesum propter passionem mortis, gloria et
 honore coronatum: ut gratia Dei, pro omni-

^{R 11,36.} 10 bus gustaret mortem. Decebat enim eum, 9 ⁽⁴⁾

propter quem omnia, et per quem omnia, qui
 multos filios in gloriam adduxerat, auctorem
 salutis eorum per passionem consummare.

^{Mc 8,34.35. Mt 25,40. J 20,17.} 11 Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex
 uno omnes. Propter quam causam non con-

^{Ps 22,23.} 12 funditur fratres eos vocare, dicens:

Nunciabo nomen tuum fratribus meis: 10
 in medio Ecclesiae laudabo te.

^{Is 8,17. Is 8,18.} 13 Et iterum:

^{2 Sm 22,3.}

Ego ero fidens in eum.

Et iterum:

Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus.

3 nobis *F* 5 — Deus [*3*] *F* | (loquitur) 6 > aut. est *A*
 | — quis *F* 7 minorasti *F* | gloriam et honorem *F*
 , it 9 *F*¹ | manum *F* 8 > ei omnia | demisit *F*
 9 angelis *F* 10 (— et per q. o.) | passiones | consum-
 mari *3* 11 — Qui ... omnes *F* | — qui 2° *A* 12 (*3* inc. v.
 Nunciabo) 13 (— Ego) | (— mei) | > mihi dedit

- Quia ergo pueri communicaverunt carni, et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: 14 17. 2 T 1,10.
J 12,81.
Ap 12,10.
1 K 15,56.
- 11 * ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam 15
- 12 obnoxii erant servituti. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. 16 Is 41,8 a.
17 Ps 22,23.
Ph 2,7.
- In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, 18 4,15.
potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.
- 13 Unde fratres sancti, vocationis caelestis participes, considerate Apostolum, et pontificem confessionis nostrae Iesum: qui fidelis est ei, qui fecit illum sicut et Moyses in omni domo eius. Amplioris enim gloriae iste prae Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. 3 4,14.
- 14 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: 4
15 qui autem omnia creavit, Deus est. Et Moyses 2 Nu 12,7.
quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum, quae dicenda erant: Christus vero tamquam filius in domo sua: quae domus sumus nos, si fiduciam, et gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus. 3
16 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: 7 Ps 95,7—11.
Hodie si vocem eius audieritis,
nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione 8 Ex 17,7.
Nu 20,2—5.

14 > sang. et carni | hisdem F iisd. C iisd. A |
(— mortis) 15 et | ut F | liberare F^1 17 et per A^1 |
similare (pr [se] C) | et ut repr. C 18 — et 1° |
— et 2° [C] C F

3,1 pontifice F^1 2 praefecit C | domu A^1 | illius
3 > hab. (— itatus A^1) est | quantum F^1 + magis F^2 |
habent F^1 | illum F^1 4 — est 5 toto F 6 (fidem) |
firmum A (sec. Tr) 8 exacerbationem A^1

secundum diem tentationis in deserto,

9 ubi tentaverunt me patres vestri:

10 probaverunt, et viderunt opera mea¹ quadraginta annis:

Propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde.

Ipsi autem non cognoverunt vias meas,
Nu 14,21—23. 11 sicut iuravi in ira mea:

Si introibunt in requiem meam.

12 Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum¹⁷ 6

cor malum incredulitatis, discedendi a Deo

1 Th 5,11. 13 vivo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non

6,11. 14 obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen
11,1. initium substantiae eius usque ad finem fir-

Ps 95,8 15 mum retineamus. Dum dicitur: 18
7.

Hodie si vocem eius audieritis,
nolite obdurare corda vestra, quemadmodum
in illa exacerbatione.

Ex 17,1 ss. 16 Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed¹⁹
non universi qui profecti sunt ex Aegypto per

Nu 14,29. 17 Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta
1 K 10,10. annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum ca-

Nu 14,22 s. 18 davera prostrata sunt in deserto? Quibus autem
11. iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis,

19 qui increduli fuerunt? Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem. Time-

Ps 95,11. 4 amus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis

2 deesse. Etenim et nobis nunciatum est, quemadmodum et illis. sed non profuit illis sermo²⁰ 7

10 annos \mathfrak{F} , it 17 | offensus \mathfrak{F} 11, sicut |
quibus \mathfrak{F} , it 4,3 12 Vidite F^1 | discendi F 13 qui F^1
14 — eius [\mathfrak{F}] F^2 16 exacerv. ? A | ab Aeg. | fn ?
 \mathfrak{FCA} 17 cf 10 18 (intrare) | illi F^1 | creduli A^1
19 qui F | intr.] + in requiem ipsius \mathfrak{F}
4,1 aliqui | nobis \mathfrak{F} 2 — et 1° F^1

auditus, non admistus fidei ex iis, quae audierunt. Ingrediemur enim in requiem, qui 3 3,11. Ps 95,11.
credidimus: quemadmodum dixit:

21 Sicut iuravi in ira mea:

Si introibunt in requiem meam:

22 * et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim in quodam loco de die 4 Gn 2,2.
septima sic: Et requievit Deus die septima ab

23 omnibus operibus suis. Et in isto rursum: 5 Ps 95,11.

24 Si introibunt in requiem meam. Quoniam 6
ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annunciatum est, non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat 7 3,7. Ps 95,7.8.
diem quendam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est:

26 Hodie si vocem eius audieritis,
nolite obdurare corda vestra.

27 Nam si eis Iesus requiem praestitisset, num- 8 Dt 31,7.
quam de alia loqueretur, posthac, die. Itaque 9 Jos 22,4.

relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui 10 Gn 2,2.
enim ingressus est in requiem eius: etiam Ap 14,13.

ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis

29 Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis 11 Ps 95,11.

30 exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et 12 Jr 23,29.
Is 49,2. E 6,17.

pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et J 12,48.
Ap 19,15.

discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu 13

2 admixtis | his 3 cf 3,11 | factis CA 4 — in
[G]CAF | dominus A | — omnibus F 5 sto F¹
6 > quosd. intr. | — in A¹ | hii CAF hi C 7 quan-
dam F² | sic post et — sicut F¹ 8 alio et — die F¹
9 (sabbatissimus) 10 — est A¹ 11 (incedat) 12 > enim
est dei sermo | ac 2°] et

3,1; 6,20; 7,26; 14 eius: omnia autem nuda et aperta sunt oculis
8,1; 9,11. eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo 31

2,17. 15 pontificem magnum, qui penetravit caelos,
Iesum filium Dei: teneamus confessionem.
Non enim habemus pontificem, qui non possit
compati infirmitatibus nostris: tentatum autem
per omnia pro similitudine absque peccato.

1 J 3,21. 16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gra- (9)
R 3,25. tia: ut misericordiam consequamur, et gra-
tiam inveniamus in auxilio opportuno.

5 Omnis namque Pontifex ex hominibus 32
assumptus, pro hominibus constituitur in iis,
quae sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacri-

4,15. 2 ficia pro peccatis: qui condolare possit iis,
qui ignorant, et errant: quoniam et ipse cir-

Lv 9,7; 16,8. 3 cumdatus est infirmitate: et propterea debet,
quemadmodum pro populo, ita etiam et pro

Ex 28,1. 4 semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam
sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo,

Ps 2,7. 5 tamquam Aaron. Sic et Christus non semet-
1,5. Act 18,28. ipsum clarificavit ut pontifex fieret: sed qui
locutus est ad eum:

Filius meus es tu, ego hodie genui te. 33

c 7. Ps 110,4. 6 Quemadmodum et in alio loco dicit:

Tu es sacerdos in aeternum, secundum or-
dinem Melchisedech.

Mt 26,29—40. 7 Qui in diebus carnis suae preces, suppli-
cationesque ad eum, qui possit illum sal-
vum facere a morte cum clamore valido,
et lacrymis offerens, exauditus est pro sua

Ph 2,8. 8 reverentia: Et quidem cum esset Filius 34
Dei, didicit ex iis, quae passus est, obe-

13 aut.] enim AF 14 spei nostrae conf. B et
conf. eius F 15 — pontif. A^1 | similitudinem A^1
16 gratiae eius B gloriae F^2 (gratia)

5,1 his, it 2,8 2 ignoranter err. A 3 et pro
pop. | — et 2° CAF^1 4 (vocatus est) 5 ita F^1
6 (— et) | — loco [B] CA | Melcis- F , it 10 7 > salv.
ill. CAF | > a morte fac. | et exaud. CAF^1 |
— est 8 — Dei [B] CA | cf 1

dientiam: et consummatus, factus est omni- 9 Is 46,17.
J 17,1.5.
bus obtemperantibus sibi, causa salutis aeter-
nae, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem 10 Ps 110,4.
Melchisedech.

De quo nobis grandis sermo, et ininter- 11
pretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles
35 facti estis ad audiendum. Etenim cum debe- 12 1 K 3,1—3.
1 P 2,2.
retis magistri esse propter tempus: rursum
indigetis ut vos doceamini quae sint elementa
exordii sermonum Dei: et facti estis quibus
lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim, 13 E 4,14.
qui lactis est particeps, expers est sermonis
36 iustitiae: parvulus enim est. Perfectorum 14 Ph 1,10.
R 16,19.
Gn 2,17.
autem est solidus cibus: eorum, qui pro con-
suetudine exercitatos habent sensus ad dis-
(11) 37 cretionem boni ac mali. Quapropter inter- 6
mittentes inchoationis Christi sermonem, ad
perfectiora feramur, non rursum iacentes fun-
damentum poenitentiae ab operibus mortuis,
et fidei ad Deum, ¹baptismatum doctrinae, im- 2
positionis quoque manuum, ac resurrectionis
mortuorum, et iudicii aeterni. Et hoc facie- 3
38 mus, si quidem permiserit Deus. Impossibile 4 10,26,27.
Mt 12,31.
1 J 5,16.
est enim eos, qui semel sunt illuminati, gu-
staverunt etiam donum caeleste, et parti-
cipes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt 5 1 P 2,2.
nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque
saeculi venturi, ¹et prolapsi sunt; rursus re- 6
novari ad poenitentiam, rursum crucifigentes
sibimetipsis filium Dei, et ostentui haben-
39 tes. Terra enim saepe venientem super se 7 Gn 1,11 a.
bibens imbrem, et generans herbam oppor-
tunam illis, a quibus colitur: accipit bene-
dictionem a Deo. proferens autem spinas, 8 Gn 3,17 a.

9 causam *F*¹ 10 iusta *F*¹ 11 > grand. nob. |
interpretabilis *§F*¹ 12 deberitis *A* | rursus *§F* |
(sunt) 13 expansa *F*¹ 6,1 sermone *F*¹ | perfectio-
nem | feramus *F*¹ | iacentes *A* facientes *F*¹ | fide *F*
+ (domum) | caelestem *F* | > sunt facti 5 virtutis-
que *F* 6 > renov. rurs. *§AF* (rursum *A*) | sibimet
ipsi *F* 7 germinans *§* | accepit *AF*¹

- ac tribulos, reprobata est, et maledicto proxima:
 9 cuius consummatio in combustionem. Con- 40
 fidimus autem de vobis dilectissimi meliora,
 10,32—[4. 10 et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. Non
 enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis
 vestri, et dilectionis, quam ostendistis in no-
 mine ipsius, qui ministrastis sanctis, et mini-
 8,14. Ph 1,6. 11 stratis. Cupimus autem unumquemque ve- 41
 strum eandem ostentare sollicitudinem ad ex-
 12 pletionem spei usque in finem: ut non segnes
 efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide,
 Gn 22,16.17. 13 et patientia hereditabunt promissiones. Abra- 42
 hae namque promittens Deus, quoniam nemi-
 nem habuit, per quem iuraret, maiorem, * iura- 43
 14 vit per semetipsum, ¹ dicens: Nisi benedicens
 benedicam te, et multiplicans multiplicabo te.
 15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est repro-
 Ex 22,10. 16 missionem. Homines enim per maiorem sui 44
 iurant: et omnis controversiae eorum finis,
 17 ad confirmationem, est iuramentum. In quo
 abundantius volens Deus ostendere pollicita-
 tionis heredibus immobilitatem consilii sui,
 Nu 23,19. 18 interposuit iusiurandum: ut per duas res im-
 1 Sm 15,29. mobiles, quibus impossibile est mentiri Deum,
 fortissimum solatium habeamus, qui confugi-
 Lv 16,2.12. 19 mus ad tenendam propositam spem, quam
 sicut anchoram habemus animae tutam ac
 firmam, et incedentem usque ad interiora ve-
 5,6. Ps 110,4. 20 laminis, ubi praecursor pro nobis introivit
 Iesus, secundum ordinem Melchisedech ponti-
 fex factus in aeternum.
 Gn 14,17—20. 7 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sa- 45
 cerdos Dei summi, qui obviavit Abrahae

8 (reprobata) 9 salutis \mathfrak{F}^2 | tamen etsi \mathfrak{F}
 tamen si A 10 iniust. est \mathfrak{F} | ministratibus (2°) \mathfrak{F}^1
 12 fidem \mathfrak{F}^1 | promissionis \mathfrak{F}^1 13 iurabit A 16 sui]
 sibi \mathfrak{F}^2 | omnes \mathfrak{F}^1 | iuramenti \mathfrak{F}^1 17 pollicita-
 tionis \mathfrak{F} -citanis A 18 (— est) | (mentire) | prop.]
 promissionis \mathfrak{F}^2 19 habeamus \mathfrak{F}^1 | ad] in 20 intro-
 iit \mathfrak{F} introit A | Melci- \mathfrak{F} Melchisedec A
 7,1 Melchisedec A

regresso a caede regum, et benedixit ei: cui 2
 et decimas omnium divisit Abraham: primùm
 quidem qui interpretatur rex iustitiae: deinde
 autem et rex Salem, quod est, rex pacis, ¹ sine 3 Ps 110,4.
 patre, sine matre, sine genealogia, neque ini-
 46 tium dierum, neque finem vitae habens, * assi-
 milatus autem Filio Dei, manet sacerdos in
 perpetuum. Intuemini autem quantus sit 4.
 hic, cui et decimas dedit de praecipuis Abra-
 ham patriarcha. Et quidem de filiis Levi 5 Nu 18,21.
 sacerdotium accipientes, mandatum habent
 decimas sumere a populo secundum legem, id
 est, a fratribus suis: quamquam et ipsi exi-
 47 erint de lumbis Abrahae. Cuius autem gene- 6
 ratio non annumeratur in eis, decimas sumpsit
 ab Abraham, et hunc, qui habebat repromis-
 siones, benedixit. Sine ulla autem contra- 7
 dictione, quod minus est, a meliore benedicatur.
 48 Et hic quidem, decimas morientes homines 8
 accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit.
 Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, 9
 qui decimas accepit, decimatus est: adhuc 10
 enim in lumbis patris erat, quando obviavit
 (14) 49 ei Melchisedech. Si ergo consummatio per 11 Ps 110,4.
 sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub 18,19.
 ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit
 secundum ordinem Melchisedech, alium surgere
 sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron
 dici? Translato enim sacerdotio, necesse est 12
 ut et legis translatio fiat. In quo enim haec 13
 dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus al-
 tari praesto fuit. Manifestum est enim quòd 14 Gn 49,10.
 ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tri- Is 11,1.

2 — et 1° [§] A F¹ | quia F¹ 3 adsimulatus § 4 — et F¹
 6 — ab 8 contestatus (-os F¹) 9 (accipit, it 11) 10 [et]
 in 11 — fuit 12 — et [§] F¹ | lex F¹ 13 ala tribus F¹ |
 altario 14 — est [§] C A. | sit] est A

- bu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.
- Ps 110,4. 15 Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius
- 16 sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem
- 5,6. Ps 110,4. 17 vitae insolubilis. Contestatur enim: Quoniam 50
- 18 tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit 51
- 19 praecedentis mandati, propter infirmitatem
- 9,p. 19 eius, et inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex: * introductio vero melioris spei, 15:
- 20 per quam proximamus ad Deum. Et quantum est non sine iureiurando (alii quidem sine
- Ps 110,4. 21 iureiurando sacerdotes facti sunt, hic autem 52
- cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum: Iuravit Dominus, et non poenitebit eum: tu es
- 8,6; 12,24. 22 sacerdos in aeternum:) in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. Et alii
- 23 quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco
- Ps 110,4. 24 quòd morte prohiberentur permanere: hic autem
- eo quòd maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum
- R 8,34. 1 J 2,1. 25 potest accedentes per semetipsum ad Deum: Ap 1,18.
- semper vivens ad interpellandum pro nobis.
- 4,14. 26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior caelis factus: qui non
- Lv 16,6.15. 27 habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel,
- Ps 2,7; 110,4. 28 seipsum offerendo. Lex enim homines constituit 5,1.2.
- sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem

15 Melci- F, it 17 | exurget ~~MF~~ 18 praecedentis F 19 maximamus A 20 — sac. f. s. A¹ + [ei] ~~MF~~ 23 sac.] + secundum legem ~~MF~~ 25 perpetuo (-tua) (-tua) | .accedens ~~MF~~ | pro eis 26 peccatis A 27 > cotid. nec. | populo F² | se

iurisiurandi, qui post legem est, Filium in aeternum perfectum.

- 6) 54 Capitulum autem super ea, quae dicuntur: 8 4,14. Ps 110,1.
 Talem habemus Pontificem, qui consedit in
 dextera sedis magnitudinis in caelis, sancto- 2 Nu 24,6 Lxx.
 rum minister, et tabernaculi veri, quod fixit
 55 Dominus, et non homo. Omnis enim pontifex 3 5,1.
 ad offerendum munera, et hostias constituitur:
 unde necesse est et hunc habere aliquid, quod
 offerat: si ergo esset super terram, nec esset 4
 sacerdos: cum essent qui offerrent secundum
 56 legem munera, ¹qui exemplari, et umbrae de- 5 Kol 2,17.
 serviunt caelestium. Sicut responsum est Ex 25,40.
 57 Moysi, cum consummaret tabernaculum: *Vide
 (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod
 tibi ostensum est in monte. Nunc autem me- 6 7,22; 12,24.
 58 lius sortitus est ministerium, *quanto et me- 2 K 8,6.
 lioris testamenti mediator est, quod in meli-
 (17) 59 oribus repromissionibus sancitum est. Nam 7
 si illud prius culpa vacasset: non utique se-
 60 cundi locus inquireretur. Vituperans enim 8 Jr 31,31-34.
 eos dicit: 10,16,17.

Ecce dies venient, dicit Dominus:

et consummabo super domum Israel, et
 super domum Iuda testamentum novum,
 non secundum testamentum, quod feci pa- 9 Ex 19,5.6.
 tribus eorum

in die, qua apprehendi manum eorum ut
 educerem illos de Terra Aegypti:
 quoniam ipsi non permanserunt in testa-
 mento meo:

et ego neglexi eos, dicit Dominus:

Quia hoc est testamentum, quod disponam 10
 domui Israel

8,2 Dom.] Deus 8 3 offerenda | esse A |
 et 2°] ut F¹ 4 (cum] qui) | offerent F 5 (exinpari) : in-
 quid 4 F¹ | quid F¹ : montem F¹ 6 (- et) | sanctum AF
 8 (- enim) | veniunt 9 fecit et adprehendit F¹ |
 man. illorum | (eos) 10 - est [4] 4

post dies illos, dicit Dominus:

Dando leges meas in mentem eorum,

et in corde eorum superscribam eas:

et ero eis in Deum,

et ipsi erunt mihi in populum:

- 11 et non docebit unusquisque proximum suum,
et unusquisque fratrem suum, dicens: Co-
gnosce Dominum:

quoniam omnes scient me

a minore usque ad maiorem eorum:

- 12 quia propitius ero iniquitatibus eorum,
et peccatorum eorum iam non memorabor.

- R 10,4. 13 Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod 61
autem antiquatur, et senescit, prope inter-
itum est.

9 Habuit quidem et prius, iustificationes 62 (18)

Ex 25,23.30.31. 2 culturae, et Sanctum saeculare. Tabernaculum
enim factum est primum, in quo erant candel-
abra, et mensa, et propositio panum, quae

Ex 26,38. 3 dicitur Sancta. Post velamentum autem se-
cundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta

Ex 16,33. 4 sanctorum: aureum habens thuribulum, et ar-
Nu 17,25. cam testamenti circumtectam ex omni parte
Ex 25,16.21. auro, in qua urna aurea habens manna, et
virga Aaron, quae fronderat, et tabulae testa-

Ex 25,18. 5 menti, superque eam erant Cherubim gloriae
Ex 26,34. obumbrantia propitiatorium: de quibus non est

Nu 18,3.4. 6 modo dicendum per singula. His vero ita 63
compositis: in priori quidem tabernaculo sem-
per introibant sacerdotes, sacrificiorum officia

Ex 80,10. 7 consummantes: in secundo autem semel in (19)
Lv 16,2.14.15. anno solus pontifex non sine sanguine, quem of-

10 Dabo \oint | mente F^2 (-es) 11 — et 2° F^1 | fr.]
patrem F | minorem F^1 12 peccata F | illorum
13 veterabit 9,1 iustificationis F^2 | saecularem F^1
2 inerant 4 turi- (-bo- F) et \oint | arca F | una urna A^1
5 — erant [\oint] CAF | cherubin | (in gloria) | > modo
non est A 7 offerret \oint

- fert pro sua, et populi ignorantia: hoc signifi- 8 10,19.
 ficante Spiritu sancto, nondum propalatam
 esse sanctorum viam, adhuc priore taberna-
 culo habente statum. quae parabola est tem- 9 10,1.2.
 poris instantis: iuxta quam munera, et hostiae
 offeruntur, quae non possunt iuxta conscien-
 tiam perfectum facere servientem, solummodo 10
 in cibis, et in potibus, et variis baptismatibus,
 et iustitiis carnis usque ad tempus correctio-
 nis impositis. Christus autem assistens pon- 11 6,20. 10,1.
 tifex futurorum bonorum, per amplius et per-
 fectius tabernaculum non manufactum, id est,
 non huius creationis: neque per sanguinem 12
 hircorum, aut vitulorum, sed per proprium
 sanguinem introivit semel in Sancta, aeterna
 redemptione inventa. Si enim sanguis hir- 13
 corum, et taurorum, et cinis vitulae aspersus
 inquinatos sanctificat ad emundationem car-
 nis: quanto magis sanguis Christi, qui per 14
 Spiritum sanctum semetipsum obtulit immacu-
 latum Deo, emundabit conscientiam nostram ab
 operibus mortuis, ad serviendum Deo viventibus?
 Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte 15
 intercedente, in redemptionem earum praevari-
 cationum, quae erant sub priori testamento,
 repromissionem accipiant qui vocati sunt aeter-
 nae hereditatis. Ubi enim testamentum est: 16
 mors necesse est intercedat testatoris. Testa- 17
 mentum enim in mortuis confirmatum est:
 alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus
 est. Unde nec primum quidem sine sanguine 18
 dedicatum est. Lecto enim omni mandato 19

Lv 11,3.
Lv 15,18.
Nu 19,18.

Lv 16,3.14.15.
Nu 19,9.17.

1 P 1,18.19.
1 J 1,7. Ap 1,5.
1 K 15,45. 6,1.

12,24. 1 T 2,5.

Ex 24,8 ss.
Lv 14,4.
Nu 19,6.

7 et pro pop. F 9 (servitutem) 10 et in var. Φ (hic inc. v. Θ) | baptismis | (- usq. ad t. c.) 11 (- autem) 12 aut] et | > inv. red. A¹ 14 (- per) | emundavit \mathcal{A} Et mundavit F | vestram | urienti F¹ | fin. \mathcal{A} 15 priore | accipiat F 16 - est 1° [\mathcal{A}] \mathcal{A} F 17 - enim A¹ 18 ne

- legis a Moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum, et hircorum cum aqua et lana coccinea, et hyssopo: ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, ¹ dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum, et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit: Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari: ipsa autem caelestia melioribus hostiis quàm istis. Non enim in manufacta Sancta Iesus introivit exemplaria verorum: sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis: Neque ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione saeculorum, ad destinationem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.
- Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, numquam potest addentes perfectos facere: alioquin cessassent of-

19 Moysen *F* | hyssopo 22 — sanguine *A*¹ sane *F*¹ |
 > mund. sec. leg. | si *F*¹ | fusione | fuit *F* 23 ista *A* (*Tr.*)
 24 manu factis sanctis | intro iit | verborum *F* 26 dist-*F*
 (destructionem) 28 — est | apparuit *F* | omnibus
 exp. *F* | — se *F* 10,1 Umbra *F* | > bon. fut. *CAF* | is-
 dem *CAF*¹ hisd. *A*² iisd. *C* | accidentes *F* 2 non cess.

ferri: ideo quòd nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: sed 3 Lv 16,21.
 in ipsis commemoratio peccatorum per singu-
 71 los annos fit. impossibile enim est sanguine 4 11. Is 1,11 sv.
 taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo 5 Ps 40,7-9.
 ingrediens mundum dicit:

Hostiam, et oblationem noluisti: corpus
 autem aptasti mihi:

holocaustomata pro peccato non tibi placu- 6
 erunt.

Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri 7
 scriptum est de me:

Ut faciam, Deus, voluntatem tuam.

Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, 8
 et holocaustomata pro peccato noluisti, nec
 placita sunt tibi, quae secundum legem offe-
 runtur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, 9
 72 voluntatem tuam: * aufert primum, ut sequens
 statuatur. In qua voluntate sanctificati sumus 10 9,12.28.
 per oblationem corporis Iesu Christi semel.
 73 Et omnis quidem sacerdos praesto est quoti- 11 Ex 29,38. 1.4.
 die ministrans, et easdem saepe offerens hostias,
 24) 74 quae numquam possunt auferre peccata: hic 12 10.14.
 autem unam pro peccatis offerens hostiam, in
 sempiternum sedet in dextera Dei, de cetero 13 Ps 110,1.
 expectans donec ponantur inimici eius sca-
 bellum pedum eius. Una enim oblatione, con- 14 12.
 75 summavit in sempiternum sanctificatos. Con- 15
 testatur autem nos et Spiritus sanctus. Post-
 quam enim dixit:

Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos 16 8,10. Jr 31,33.
 post dies illos, dicit Dominus,

2 *fn?* *ICA* 4 sanguinem *F* 5 — autem *F* 6 holo-
 caust- et *S*, *it* 8 | et pro p., *it* 8 | placuit *IAF* 7 capi-
 tulo *F* | deus meus *F* 8 *cf* 6 9 dixit | (statuit)
 10 > Chr. I. *IF* | in semel 12 sedit *ICA* sed *F*
 13 scabill- *IAF* 14 Unam *F*

Dando leges meas in cordibus eorum,
et in mentibus eorum superscribam eas:

- Jr 31,34. 8,12. 17 et peccatorum, et iniquitatum eorum iam
18 non recordabor amplius. Ubi autem horum
remissio: iam non est oblatio pro peccato.
- Mt 27,51. 19 Habentes itaque fratres fiduciam in in-76
9,8. 20 troitu Sanctorum in sanguine Christi, quam
initiauit nobis viam novam,¹ et viventem per
Zch 6,11 ss. 21 velamen, id est, carnem suam, et sacerdotem
Nu 12,7. 22 magnum super domum Dei: accedamus cum
Ex 36,26. 22 vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda
4,16. E 5,26. a conscientia mala, et abluti corpus aqua
4,14. 23 munda, teneamus spei nostrae confessionem
indeclinabilem, (fidelis enim est qui repromisit)
13,1. 24 et consideremus invicem in provocationem
3,13. 25 charitatis, et bonorum operum: non deserentes
collectionem nostram, sicut consuetudinis est
quibusdam, sed consolantes, et tanto magis
6,4—8. 26 quanto videritis appropinquantem diem. Vo-
1 T 2,4. luntarie enim peccantibus nobis post acceptam
notitiam veritatis, iam non relinquitur pro
Is 26,11 Lxx. 27 peccatis hostia, terribilis autem quaedam ex-
pectatio iudicii, et ignis aemulatio, quae con-
sumptura est adversarios. Irritam quis faciens 77 (26)
Nu 15,30; 35,30. 28 legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel
Dt 17,6. tribus testibus moritur: quanto magis putatis
Ex 24,8. 29 deteriora mereri supplicia qui filium Dei con-
2,2. culcaverit, et sanguinem testamenti pollutum
duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui

16 : Dabo ~~est~~ | mente

18 — est

24 et non cons. F

25 > est consu. | — sed F

26 derelinquitur F

27 quidam F

28 — testibus A

- 78 gratiae contumeliam fecerit? Scimus enim 30 Dt 32,35.36.
qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribuam. Et Ps 135,14.
iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. R 12,19.
- 79 Horrendum est incidere in manus Dei viventis. 31 12,29.
Rememoramini autem pristinos dies, in quibus 32 6,4.
illuminati, magnum certamen sustinuistis pas-
sionum: et in altero quidem opprobriis, et 33 1 K 4,9.
tribulationibus spectaculum facti: in altero
autem socii taliter conversantium effecti. Nam 34 Mt 6,20;
et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum 19,21 22.
vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscen-
tes vos habere meliorem, et manentem sub-
stantiam. Nolite itaque amittere confidentiam 35 11,8.
vestram, quae magnam habet remunerationem.
Patientia enim vobis necessaria est: ut volun- 36 6,12. L 21,29.
tatem Dei facientes, reportetis promissionem.
Adhuc enim modicum aliquantulum,
qui venturus est, veniet, et non tardabit. 37 25. Is 26,20.
81 iustus autem meus ex fide vivit. 38 Hb 2,3.
quòd si subtraxerit se, non placebit ani- L 21,28. Jc 5,8.
mae meae. 38 Hb 2,4. R 1,17.
G 3,11.
- 82 Nos autem non sumus subtractionis filii in 39
perditionem, sed fidei in acquisitionem animae.
- 83 Est autem fides sperandarum substantia 11 3,14. 2 K 5,7.
rerum, argumentum non apparentium. In 2
hac enim testimonium consecuti sunt se-
- 84 nes. Fide intelligimus aptata esse sae- 3 Gn 1.
cula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia
- 85 fierent. Fide plurimam hostiam Abel, quàm 4 Gn 4,4.
Cain, obtulit Deo, per quam testimonium Mt 23,35.
consecutus est esse iustus, testimonium

30 vindictam SCA | — et 1° [S] CAF | reddam |
indicavit CAF 31 incedere F 32 inluminatum F |
susten- AF 33 expectaculum F 34 suscipitis F^1 36 ut |
et F 37, aliquantulumque S quantulum SCA | tarda-
vit AF 39 — filii CA 11,1 sperandarum s., rerum
arg. n. parentum 2 haec F 4 fidem F^1

- perhibente muneribus eius Deo, et per illam
 Gn 5,24. 5 defunctus adhuc loquitur. Fide Henoch trans- 86
 latus est ne videret mortem, et non invenie-
 batur: quia transtulit illum Deus: ante trans-
 lationem enim testimonium habuit placuisse
 7,26; 10,35. 6 Deo. Sine fide autem impossibile est placere
 Deo. Credere enim oportet accedentem ad
 Deum quia est, et inquirentibus se remune-
 Gn 6,8,9. 7 rator sit. Fide Noe responso accepto de 87
 13—22; 7,1. iis, quae adhuc non videbantur, metuens ap-
 R 4,20. tavit arcam in salutem domus suae, per quam
 R 3,22,24. damnavit mundum: et iustitiae, quae per fidem
 Gn 12,1,4. 8 est, heres est institutus. Fide qui vocatur 88
 Abraham obedivit in locum exire, quem ac-
 cepturus erat in hereditatem: et exiit, nesciens
 Gn 22,4; 26,8; 9 quo iret. Fide demoratus est in Terra repro-
 35,12. missionis, tamquam in aliena, in casulis habi-
 10 missionis eiusdem. Expectabat enim funda-
 menta habentem civitatem: cuius artifex, et
 Gn 17,19; 21,2. 11 conditor Deus. Fide et ipsa Sara sterilis vir- 89 (29)
 tutem in conceptionem seminis accepit, etiam
 praeter tempus aetatis: quoniam fidelem credi-
 R 4,19. 12 dit esse eum, qui repromiserat. Propter quod
 Gn 15,6; 22,17; et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tam-
 32,13. quam sidera caeli in multitudinem, et sicut
 arena, quae est ad oram maris, innumera-
 Ps 89,13. 13 bilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes 90
 1 Chr 29,15. isti, non acceptis repromissionibus, sed a
 Gn 23,4; 47,9. longe eas aspicientes, et salutantes, et con-
 1 P 1,1; 2,11. fitentes, quia peregrini, et hospites sunt

4 perhibentem *F* | illum *F* 5 Enoch *ACA* Enoc *F* |
 habebat 6 — est [*ACF*] — Deo [*ACA*] | accedentem *F*
 | (qui) | fit 7 his | (— adhuc) | aptavit *bis scr. F* | heris *F*¹
 9 moratus *AF* | terram *F* 11 Sarra | sterel- *AF* | in]
 et *F* | conceptione *AC* | — eum | promiserat 12 — et *l^o A*
 | sunt [ei] | — hoc *F* | horam *AC* hora *F* 13 iusti *F*

super terram. Qui enim haec dicunt, signifi- 14
cant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius 15
meminissent de qua exierunt, habebant uti-
que tempus revertendi. nunc autem meliorem 16 *Ex 3,6.*
appetunt, id est, caelestem. Ideo non con- *Mc 12,26.27.*
funditur Deus vocari Deus eorum: paravit
91 enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham 17 *In 22.*
Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, *Jc 2,22.*
qui susceperat repromissiones: ad quem dic- 18 *Gn 21,12.*
tum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen:
arbitrans quia et a mortuis suscitare potens 19 *R 4,17.*
est Deus: unde eum et in parabolam accepit.
92 Fide et de futuris benedixit Isaac Iacob, et 20 *Gn 27,28.29.*
93 Esau. Fide Iacob, moriens, singulos filiorum 21 *Gn 48,15.16.*
Ioseph benedixit: et adoravit fastigium virgae *Gn 47,31.*
94 eius. Fide Ioseph, moriens, de profectione 22 *Gn 50,24.*
filiorum Israel memoratus est: et de ossibus
95 suis mandavit. Fide Moyses, natus, occul- 23 *Ex 2,2.*
tatus est mensibus tribus a parentibus suis,
eo quòd vidissent elegantem infantem, et non
timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis 24 *Ex 2,11.12.*
factus negavit se esse filium filiae Pharaonis,
'magis eligens affligi cum populo Dei, quàm 25
temporalis peccati habere iucunditatem, mai- 26 *Ps 89,51 s;*
ores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum, *89,10.*
improperium Christi: aspiciebat enim in re- *12,13. 10,34.35.*
munerationem. Fide reliquit Aegyptum, non ve- 27 *Ex 2,15; 12,51.*
ritus animositatem regis: invisibilem enim tam-
quam videns sustinuit. Fide celebravit pascha, 28 *Ex 12,12.13.*
et sanguinis effusionem: ne qui vastabat

13 supra 15 illius

16 repetunt *F* | caelestis *F*

17 in quo *2* | susceperat *F*

19 parabola 20 Isac *F* 23 elig- *14*

25 — peccati *F* 26 thesauros *F*

27 reliquit *14 F* | sustinuit *F*

- Ex 14,22.27. 29 primitiva, tangeret eos. Fide transierunt Mare 96
 rubrum tamquam per aridam terram: quod
 Jos 6,20. 30 experti Aegyptii, devorati sunt. Fide muri 97
 Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.
 Jos 2,11.12;
 6,17.23. 31 Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, 98
 Jc 2,25. 32 excipiens exploratores cum pace. Et quid 99
 Jud 6,11; 4,6;
 15,20; 12,7. 33 adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enar-
 Act 8,24. rantem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte,
 Jud 14,6. 33 David, Samuel, et Prophetis: qui per fidem
 1 Sm 17,24.35. vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti
 Dn 6,28. sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum,
 Dn 3,23—25. 34 extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem
 1 Rg 17,23. 35 gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti
 2 Rg 4,36. sunt in bello, castra verterunt exterorum: ac-
 2 Mcc 6, 18—7,42. ceperunt mulieres de resurrectione mortuos
 suos: alii autem distenti sunt non suscipien-
 Jr 20; 37; 88. 36 tes redemptionem, ut meliorem invenirent re-
 2 Chr 24,21. 37 surrectionem. Alii vero ludibria, et verbera
 experti, insuper et vincula, et carceres: lapi-
 dati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione
 gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in
 pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti:
 38 quibus dignus non erat mundus: in solitudini-
 bus errantes, in montibus, et speluncis, et in
 13. 39 cavernis terrae. Et hi omnes testimonio fidei
 40 probati, non acceperunt repromissionem, Deo
 pro nobis melius aliquid providente, ut non
 sine nobis consummarentur.
- 10,36. R 7,21. 12 Ideoque et nos tantam habentes im-100 (30)
 1 K 9,24.

30 Hiericho | ruerunt | circumiti A circuiti F²
 31 Raab | peribit A¹ | fin + et alia via eiciens F²
 32 deficit F² | Baruc A | Sampson F | Iepthae I
 Iepthe CA laetae F¹ Iepthae F² et Samuhel 33 devi-
 cerunt 34 extinx- CAF | effugaverunt 35 m. suos
 [filios] | accipientes (?) F² 37 — secti sunt F¹ |
 circumierunt ACA 38 et in m. F² et m. CAF¹ |
 et in sp. F² 39 hii F | testimonium A 40 ut ne
 12,1 tantum A

- positam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in Auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, 2 2,10. Ps 110,1. Mt 25,31.
- 101 animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes: et oblii estis consolationis, 3 Nu 16,37 Lxx. I. 2,84. G 6,9.
- 102 Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. 4
- Quem enim diligit Dominus, castigat: 6 Ap 3,19.
flagellat autem omnem filium, quem recipit.
- 103 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis 7
- (31) bis offert se Deus: * quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo 8 Ps 78,14.15.
- 104 adulteri, et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostrae, eruditores habuimus, et reverebamur eos. non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? Et illi 10
- 105 sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in praesenti quidem videtur non esse gaudii, sed moeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiae. 11 2 K 4,17.18. Je 3,17.

1 — ad 2 autorem F^2 | sustenuit F confusionem F | adque \mathfrak{F} | sedit $\mathfrak{C}AF$ 3 semet ipsos AF^1 4 — enim | adversum $\mathfrak{C}A$ 5 consolationes F 7 disciplinam F | perseverantem F^1 | — se $\mathfrak{F}AF$ 9 > hab. erud. | — eos $\mathfrak{F}\mathfrak{C}A$ | — non A^1 | multos F^1 | obtemperavimus A — perav- F 11 maer- \mathfrak{F} mer- A | reddit $\mathfrak{F}\mathfrak{C}F$ reddidit A

- Is 35,8. 12 Propter quod remissas manus, et soluta ge- (32)
 Prv 4,26 Lxx. 13 nua, erigite, et gressus rectos facite pedibus
 vestris: ut non claudicans quis erret, magis
 Ps 34,15. 14 autem sanetur. Pacem sequimini cum om- 106
 Mt 5,8. R 12,18. nibus, et sanctimoniam, sine qua nemo vide-
 2 T 2,22. bit Deum: contemplantes nequis desit gratiae
 Dt 29,17 Lxx. 15 Dei: nequa radix amaritudinis sursum germi-
 Act 8,28. nans impediatur, et per illam inquinentur multi.
 Gn 26,33.34. 16 Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau: 107
 qui propter unam escam vendidit primitiva
 Gn 27,30—40. 17 sua: scitote enim quoniam et postea cupiens (33)
 hereditare benedictionem, reprobatus est: non
 enim invenit poenitentiae locum, quamquam
 Ex 19,12.16.18. 18 cum lacrymis inquisisset eam. Non enim 108
 Dt 4,11. accessistis ad tractabilem montem, et accen-
 sibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et
 Ex 19,16.19; 19 procellam, et tubae sonum, et vocem verbo-
 20,19. rum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne
 Dt 5,28. eis fieret verbum. Non enim portabant quod 109
 Ex 19,18. 20 dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, la-
 pidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur.
 Dt 9,19. 21 Moyses dixit: Exterritus sum, et tremebundus.
 Ap 14,1. G 4,26. 22 Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem
 Ap 21,2. Dei viventis, Ierusalem caelestem, et multorum
 Ap 5,11. millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam
 L 10,20. 23 primitivorum, qui conscripti sunt in caelis, et
 iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum
 9,15. 11,4. 24 perfectorum, et testamenti novi mediatorem
 Gn 4,10. Iesum, et sanguinis aspersionem melius lo-
 1 P 1,2. quentem quam Abel. Videte ne recusetis lo- (34)
 2,2; 10,28.29. 25 quentem. * Si enim illi non effugerunt, recusantes 110
 eum, qui super terram loquebatur: multo magis

13 gressos F | — quis [E] CA 14 sanctimonia A |
 dominum CAF 15 (nequid) 18 — montem | accessi-
 bilem E 20 Etsi E 21 et, CA | dicebatur F² (pro. ECA)
 22 accessistis F | Hierus- | frequentiae CAF 23 ecclesia-
 rum A | spiritum E 24 sparsionem

- nos, qui de caelis loquentem nobis avertimus.
 cuius vox movit terram tunc: nunc autem 26 Hg 2,6.
 111 repromittit, dicens: Adhuc semel: et ego movebo non solum terram, sed et caelum. Quod 27
 112 autem, Adhuc semel, dicit: declarat mobiliū translationem tamquam factorum, ut maneat ea, quae sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est. 29 Is 83,14. Dt 4,24; 9,3.
 113 Charitas fraternitatis maneat in vobis. 13 J 13,84. 2 P 1,7.
 Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim 2 R 12,13. 1 P 4,9. Gn 18,3; 19,2,3.
 (35) Mementote victorum, tamquam simul victi: 3 Mt 25,38.
 et laborantium, tamquam et ipsi in corpore
 114 morantes. Honorabile connubium in omnibus, 4 G 5,19,21. E 5,5.
 et thorus immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine 5 Dt 31,6,8. Jos 1,5. 1 T 6,6.
 115 avaritia, contenti praesentibus: * ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. ita ut 6 Ps 118,6.
 confidenter dicamus:
 Dominus mihi adiutor: non timebo
 quid faciat mihi homo.
 116 Mementote praepositorum vestrorum, qui 7 17. 1 K 4,16.
 vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes
 117 exitum conversationis, imitamini fidem. Iesus 8 1 K 8,11. Ap 1,17.
 (36) Christus heri, et hodie: ipse et in saecula. Doc- 9 E 4,14. 2 K 1,21. R 14,17.
 118 trinis variis, et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quae
 119 non profuerunt ambulanti in eis. Habemus 10 8,4,5.
 altare, de quo edere non habent potestatem, qui

25 (caelo) | avertimur AF 26 nunc | modo | — et 1°
 [4] CAF 28 immobilem F¹ 29 consummens A¹
 13,1 — in vobis [4] CAF 2 placuerunt 2F 4 con-
 nub- | tor- | iudicavit F 6 adiut. est A | : q. f. m. homo? A
 8 — in A¹ 9 > enim est | stabiliri | in ambulanti bus CA

Lv 16,27. 11 tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra

Mt 21,39. 12 tra castra. Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra

J 9,22. 13 portam passus est. Exeamus igitur ad eum 120

11,10; 12,22. 14 extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed

Lv 7,12. 15 futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, idest, fructum

2 Chr 29,31. Ps 50,14,23. Is 57,19. Hos 14,3. Ph 4,18. 16 tum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiae autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.

1 Th 5,12. 17 Obedite praepositis vestris, et subiaccete eis. 121 (37)

Ez 3,18.

Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis.

2 K 1,12. 18 Orate pro nobis: * confidimus enim quia 122

Act 24,16.

bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celerius restituar vobis.

Is 68,11.

Zch 9,11.

Is 55,8. Jr 32,40.

Ez 37,26. J 10,12.

1 Th 5,28.

1 P 2,25.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis 123 (38)

pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti aeterni, Dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est

Jc 1,21. 22 gloria in saecula saeculorum. Amen. Ro- 124 (39)

go autem vos fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis.

12 — per F 14 futura F 16 beneficentiae CA

17 subiaccete F 18 habemus: S 19 ut quo

20 (— nostrum) | — Christ. [C] C 4 F¹

21 (perficiat) | > vol. eius | — in 2° A | placuit F |

— est | — Amen F

22 (— autem) | — ut A

Cognoscite fratrem nostrum Timotheum di- 23
missum: cum quo (si celerius venerit) vide-
bo vos.

125 Salutate omnes praepositos vestros, et 24
omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

Gratia cum omnibus vobis. Amen. 25

23 vobis demissum *F*

24 — fratres

25 — Amen *F*

Subscr. [Exp. ad Hebraeos feliciter: seq. epist.
sancti Iacobi *F*] ¶

EPISTOLA CATHOLICA

BEATI IACOBI APOSTOLI.

- 1 P 1,1. 1 IACOBUS Dei, et Domini nostri Iesu (1)
Act 15,28. Christi servus, duodecim tribubus, quae sunt
in dispersione, salutem.
- R 5,8-5. 2 Omne gaudium existimate fratres mei,
1 P 1,6. 3 cum in tentationes varias incideritis: scientes
1 P 1,7. quòd probatio fidei vestrae patientiam opera-
tur. Patientia autem opus perfectum habet:
ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes.
- Prv 2,8-6. 5 Si quis autem vestrum indiget sapientia, po-
stulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et
- Mc 11,24. 6 non impropere: et dabitur ei. Postulet autem
in fide nihil haesitans: qui enim haesitat, si-
milis est fluctui maris, qui a vento movetur
7 et circumfertur. non ergo aestimet homo ille
8 quòd accipiat aliquid a Domino. Vir duplex
2,5. 9 animo inconstans est in omnibus viis suis. Glo-
rietur autem frater humilis in exaltatione sua:
1 P 1,24. 10 dives autem in humilitate sua, quoniam sicut
1 T 6,17. flos foeni transibit: exortus est enim sol cum
Is 40,6.7. ardore, et arefecit foenum, et flos eius decidit,
et decor vultus eius deperit: ita et dives in

Inscr. [Epistulae Catholicae A] Epistula Sancti Iacobi [Apost.] ¶ (qui Epp. Cath. inter Act. et Epp. Paul. habet) Epistula Iacobi ¶ | Cath.] Canonica ¶

1,1 tribus F¹ 2 temptationibus variis 4 — autem
[¶].4 | habeat 5 sapientiam ¶A | affluenter F
6 en.] autem F | (tempestatu m. quae) 7 (accipiet)
8 duplici ¶F | — est [¶]¶AF 9 (exultatione)

- 2 itineribus suis marcescet. Beatus vir, qui 12 Dn 12,12.
2 T 4,8.
1 P 5,4.
1 K 9,25.
Ap 2,10.
suffert tentationem: quoniam cum probatus
fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit
Deus diligentibus se. Nemo cum tentatur, 13
dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim in-
tentator malorum est: ipse autem neminem
tentat. Unusquisque vero tentatur a concupi- 14 R 7,7,8.
scentia sua abstractus, et illectus. Deinde 15 R 7,10.
concupiscentia cum conceperit, parit pecca-
tum: peccatum vero cum consummatum fuerit,
3 generat mortem. Nolite itaque errare fratres 16
mei dilectissimi. Omne datum optimum, et 17 1 J 1,5.
Mt 7,11.
J 3,3.
3,15,17.
omne donum perfectum desursum est, de-
scendens a Patre luminum, apud quem non
est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.
Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut 18 J 1,18.
1 P 1,28.
Ap 14,4.
simus initium aliquod creaturae eius. 19 Ecl 7,9.
Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem
omnis homo velox ad audiendum: tardus autem
ad loquendum, et tardus ad iram. Ira enim 20 E 4,28.
4 viri, iustitiam Dei non operatur. Propter quod 21 Kol 3,8.
1 P 2,1.
abicientes omnem immunditiam, et abun-
dantiam malitiae, in mansuetudine suscipite
insitum verbum, quod potest salvare animas
vestras. Estote autem factores verbi, et non 22 Mt 7,26.
R 2,18.
auditores tantum: fallentes vosmetipsos. Quia 23
si quis auditor est verbi, et non factor:
hic comparabitur viri consideranti vultum
nativitatis suae in speculo: consideravit enim 24
se, et abiit, et statim oblitus est qualis
fuerit. Qui autem perspexerit in legem 25 2,12. R 8,2.
J 13,17.

11 marcescit *F* 12 quon.] quia *CA* 13 quia *F*

15 dein *EF* dehinc *A* | concup. [sua]

18 — enim *EF* | > aliq. init. *A*

19 dilecti 21 (suscipe) | verb. dei *A*

24 en.] autem *F*

25 lege perfectae *E* lege p-a

- perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis:
- Ps 34,14. 26 hic beatus in facto ſuo erit. Si quis autem 5
putat ſe religioſum eſſe, non refrenans lingu-
am ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana
27 eſt religio. Religio munda, et immaculata
apud Deum et Patrem, haec eſt: Viſitare pu-
pillos, et viduas in tribulatione eorum, et im-
maculatum ſe cuſtodire ab hoc ſaeculo.
- 1 K 2,8. 2 Fratres mei, nolite in perſonarum accep- 6
tione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti
H 10,25. 2 gloriae. Etenim ſi introierit in conventum
veſtrum vir aureum anulum habens in veſte
candida, introierit autem et pauper in ſordido
3 habitu,¹ et intendatis in eum, qui indutus eſt
veſte praeclara, et dixeritis ei: Tu ſede hic
bene: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut
4 ſede ſub ſcabello pedum meorum: nonne iu-
dicatis apud voſmetipſos, et facti eſtis iudices
1 K 1,26. 5 cogitationum iniquarum? Audite fratres mei
L 12,21. dilectiſſimi, nonne Deus elegit pauperes in
hoc mundo, diuites in fide, et heredes regni,
6 quod repromiſit Deus diligentibus ſe? Voſ
autem exhonoratiſti pauperem. Nonne diuites
per potentiam opprimunt voſ, et ipſi trahunt
7 voſ ad iudicia? Nonne ipſi blaſphemant bonum
Lv 19,18. 8 nomen, quod invocatum eſt ſuper voſ? Si ta-
men legem perficitis regalem ſecundum Scrip-

25 — in ea *℣*¹*ℱ* | (— factus) 26 [et] non
27 Relig. autem *A* | (dominum) | — et 4° [*℣*]*F*
2,1 acceptionem *F*
2 conventu (conſpectu) veſtro | anulum
3 — in [*℣*]*F* | — ei [*℣*]*F* | iſta *F*¹ | ſcabillo *℣**A**F*
5 promiſit *A* 6 adtrahunt *A*
7 b. nom. Chriſti *F*³

turas: Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: ¹ si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit, Non moechaberis, dixit et, Non occides. Quòd si non moechaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini, et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater, et soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis, quae necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo. ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est Deus: Bene facis: et daemones credunt, et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides co-operabatur operibus illius: et ex operibus fides

9 Dt 1,17.

10 Mt 5,19. G 3,10.

11 Ex 20,13,14.
Dt 5,17 s.

12 1,25.

13 Mt 5,7; 18,29.
34; 25,45.46.

14 Mt 7,21; 21,29.

15
16 1 J 3,17.

17

18 G 5,6.

19 Mc 5,7.

20

21 Gn 22,9.10.12.

22 H 11,17.

8 diligis AF | facis F 11 [occidens] autem
| est F¹ 13 facit & fecerit A | super exultat F |
iudicio 15 et 1°] aut | sunt F | indigent & F 16 ex]
de | calefacam- A -ficiem- F | [et] non | corporis
& A 17 habet F | semetipsam F 18 (dicat,
dicat) | aliquis A 19 deus? & | Benefacis &
contremes- & AF 20 otiosa & A² F 21 — suum &
22 — et & F

- Is 41,8. 23 consummata est? Et suppleta est Scriptura,
 Gn 15,6. R 4,3.
 2 Chr 20,7. dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum
 est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus
 J 8,39. R 4,12. 24 est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur
 H 11,31. 25 homo, et non ex fide tantum? Similiter et
 Jos 2,4.15; 6,17. Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata
 est suscipiens nuncios, et alia via eiiciens?
 17. 26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est,
 ita et fides sine operibus mortua est.
 1,19. 3 Nolite plures magistri fieri fratres mei, 10
 1,26. 2 scientes quoniam maius iudicium sumitis. In
 multis enim offendimus omnes. Si quis in
 verbo non offendit: hic perfectus est vir. potest
 3 etiam freno circumducere totum corpus. Si
 autem equis frena in ora mittimus ad consen-
 tiendum nobis, et omne corpus illorum circum-
 4 ferimus. Ecce et naves, cum magnae sint, et
 a ventis validis minentur, circumferuntur a
 modico gubernaculo ubi impetus dirigentis
 5 voluerit. Ita et lingua modicum quidem mem-
 brum est, et magna exaltat. * Ecce quantus 11
 Mt 15,11.18.19; 6 ignis quàm magnam silvam incendit! Et
 12,36.37. lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lin-
 gua constituitur in membris nostris, quae
 maculat totum corpus, et inflamat rotam
 nativitatis nostrae inflammata a gehenna.
 7 Omnis enim natura bestiarum, et volu-
 crum, et serpentium, et ceterorum domantur,
 Ps 140,4. 8 et domita sunt a natura humana: lingu-
 am autem nullus hominum domare potest:

22 fin. §CA 23 Cred. [autem] | ei A 24 fin. C
 25 sim. autem et Raab 26 emortuum F
 3,1 (magis) 2 > circumd. freno A 3 equorum §F
 | frenos | fin : §CA 4 > Et ecce § : circumf. autem
 §F | — a F¹ | in pectus diligentis F¹ 5 exultat §F
 6 [ita] et | iniquitatis l. C | inflamat a geh. F²
 7 repentium §CF | etiam cet. §F ceterorumque CA |
 domata A

- inquietum malum, plena veneno mortifero.
 In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in 9 Gn 1,27.
 ipsa maledicimus homines, qui ad similitudi-
 nem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit 10
 benedictio, et maledictio. Non oportet, fra-
 tres mei, haec ita fieri. Numquid fons de 11
 eodem foramine emanat dulcem, et amaram
 aquam? Numquid potest, fratres mei, ficus 12
 uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa
 dulcem potest facere aquam. Quis sapiens, 13 2,18.
 et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona
 conversatione operationem suam in mansue-
 tudine sapientiae. Quòd si zelum amarum 14 E 4,31.
 habetis, et contentiones sint in cordibus ve-
 stris: nolite gloriari, et mendaces esse adver-
 sus veritatem. non est enim ista sapientia 15 1,5,17.
 desursum descendens: sed terrena, animalis,
 diabolica. Ubi enim zelus et contentio: ibi 16
 inconstantia, et omne opus pravum. Quae 17 H 12,11.
 autem desursum est sapientia, primùm qui-
 dem pudica est, deinde pacifica, modesta, su-
 adibilis, bonis consentiens, plena misericordia,
 et fructibus bonis, non iudicans, sine simula-
 tione. Fructus autem iustitiae, in pace semi-
 natur, facientibus pacem. 18 Is 32,17.
 Mt 5,9.
- 13 Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc? 4 R 7,23.
 ex concupiscentiis vestris, quae militant in
 membris vestris? Concupiscitis, et non habe- 2
 tis: occiditis, et zelatis: et non potestis adi-
 pisci: litigatis, et belligeratis, et non habetis,
 propter quod non postulatis. Petitis, et non 3
 accipitis: eo quòd male petatis: ut in concupi-
 scentis vestris insumatis. Adulteri nescitis quia 4 I. 6,26. R 8,7.
 1 P 2,15.

9 (dominum) | ad] + imaginem, et 12 salsam F¹
 13 operam s. F¹ opera sua F² | mansuetudinem A
 14 sunt [E]F — CA | (caritatem) 15 — enim [E]CA
 16 ibi [et] 17 — bon. cons. [E]CA (al. suppl. ante suad.)
 | — non et , EF 18 — in p. F* in pacem F¹
 4,1 inter vos A | hinc, EC — EA 2 — et 5°
 [E]F | (postulastis) 3 accipietis A

- amicitia huius mundi, inimica est Dei? * Qui-
cumque ergo voluerit amicus esse saeculi hu-
ius, inimicus Dei constituitur. An putatis
quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam
concupiscit spiritus, qui habitat in vobis?
6 'Maiorem autem dat gratiam. Propter quod
dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem
7 dat gratiam. Subditi ergo estote Deo, resi-
stite autem diabolo, et fugiet a vobis. Ap-
propinquate Deo, et appropinquabit vobis.
Emundate manus, peccatores: et purificate
9 corda, duplices animo. Miseri estote, et lu-
gete, et plorate: risus vester in luctum con-
vertatur, et gaudium in moerorem. Humilia-
mini in conspectu Domini, et exaltabit vos.
11 'Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui de-
trahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum,
detrahit legi, et iudicat legem. Si autem iu-
dicas legem: non es factor legis, sed iudex.
12 Unus est legislator, et iudex, qui potest per-
dere, et liberare. Tu autem quis es, qui
iudicas proximum?
13 Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino
ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi qui-
dem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus:
14 'qui ignoratis quid erit in crastino. Quae est
enim vita vestra? vapor est ad modicum parens,
15 et deinceps exterminabitur; pro eo ut dicatis:

4 deo 1° F | (constituetur)

5 aut EF | inhabitat F 7 igitur | (dei)

8 domino EF | adpropinquavit AF | (duplici)

9 (— et plor.) | (luctu) | gaudius F¹

10 exaltavit AF¹

11 de alt. EF | fratres mei EA | est F

12 est enim E

13 (quid) | crastina EF | > quid. ibi

14 sit A | crastinum et E | (E inc. v. 15 Quae) |

> en. est | — et EF¹ | exterminatur EF

Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, facie-
 mus hoc, aut illud. Nunc autem exultatis in 16
 superbiis vestris. Omnis exultatio talis, ma-
 ligna est. Scienti igitur bonum facere, et 17 L 12,47. R14,28.
 16 non facienti, peccatum est illi. Agite nunc 5 L 6,24.
 divites, plorate ululantes in miseriis vestris,
 quae advenient vobis. Divitiae vestrae putre- 2 Mt 6,19.
 factae sunt: et vestimenta vestra a tineis
 comesta sunt. Aurum, et argentum vestrum 3 Prv 16,27.
 aeruginavit: et aerugo eorum in testimonium
 vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut
 ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissi-
 mis diebus. Ecce merces operariorum, qui 4 Lv 19,18.
 messuerunt regiones vestras, quae fraudata Dt 24,14.15.
 est a vobis, clamat: et clamor eorum in aures MI 3,6. Is 5,9.
 Domini sabaoth introivit. Epulati estis super Job 31,38—40.
 5 terram, et in luxuriis enutristis corda vestra
 in die occisionis. Addixistis, et occidistis 6 L 16,19.25.
 iustum, et non restitit vobis. Jr 12,8.

Patientes igitur estote fratres usque ad 7 Dt 11,14.
 17 adventum Domini. * Ecce agricola expectat Joel 2,28.
 pretiosum fructum terrae, patienter ferens Zch 10,1.
 donec accipiat temporaneum, et serotinum. Jr 5,24.
 Patientes igitur estote et vos, et confirmate 8 L 21,19.
 corda vestra: quoniam adventus Domini H 10,36.
 appropinquavit. Nolite ingemiscere fratres 9 H 10,25.
 in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce 1 Th 2,16;
 iudex ante ianuam assistit. Exemplum ac- 8,13.
 cipite, fratres, exitus mali, laboris, et pati- 10 Mt 5,12.

15 — Dom. A¹ | . Et: Si] et si I et CA
 5,1 Age A¹F | — vestris 3 — vobis 2° | — iram ICF
 4 qui fraudatus | ipsorum | Sabaoth | introit IF
 5 in die (diem A) occ. c. seqq. cont. F 6 Adduxistis CA |
 — et 1° | — et 2° [I]CF | resistit ICA restituit F¹
 7 fratr. [mei] | temporivum IF 8 — igitur | — et 2°
 [I]CA | dom. [iam] | appropinquabit CAF (adpr- AF)
 9 ingemescere CAF | ad ian. A¹ 10 — exitus mali

- entiae, Prophetas: qui locuti sunt in nomine
 Dn 12,12. 11 Domini. Ecce beatificamus eos, qui susti-
 Ps 103,8; 111,4. nuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem 18
 Job 1,21,22. Domini vidistis, quoniam misericors Dominus
 Mt 5,34—37. 12 est, et miserator. Ante omnia autem fra- 19
 tres mei nolite iurare, neque per caelum, ne-
 que per terram, neque aliud quodcumque
 iuramentum. Sit autem sermo vester: Est,
 est: Non, non: ut non sub iudicio decidatis.
 Ps 50,15. 13 Tristatur aliquis vestrum? oret: Aequo ani-
 Kol 3,16. 14 mo est? psallat. Infirmatur quis in vobis?
 Mc 6,18. 14 inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super
 eum, ungentes eum oleo in nomine Domini:
 Mc 16,18. 15 et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit
 eum Dominus: et si in peccatis sit, remitten-
 16 tur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata
 vestra, et orate pro invicem ut salvemini: mul-
 1 Rg 17,1; 18,1. 17 tum enim valet deprecatio iusti assidua. Elias 20
 L 4,25. homo erat similis nobis passibilis: et oratione
 Act 14,15. oravit ut non plueret super terram, et non
 1 Rg 18,42. 18 pluit annos tres, et menses sex. Et rursum
 oravit: et caelum dedit pluviam, et terra de-
 g 6,1. 19 dit fructum suum. Fratres mei, si quis ex
 vobis erraverit a veritate, et converterit quis
 Ps 51,15. 20 eum: scire debet quoniam qui converti fecerit
 Prv 10,12. peccatorem ab errore viae suae, salvabit ani-
 1 P 4,8. mam eius a morte, et operiet multitudinem
 peccatorum.

10 per proph. A 11 — eos | (dei) | (quia) | > est dom.
 12 sermo v.] vestrum ¶F | uti ¶F 13 Trist. autem a.
 v.: ¶ | oret aeq. an. et ps. ¶¶AF 14 aliquis ex v. F |
 vobis, ¶ 15 adlevabit (all- ¶A -avit F) | remittetur
 ¶¶F dimittentur A 17 Helias 18 rursus ¶A 19 — a F¹
 20 qui[cumque] | vitae A | salvavit F | operit ¶F
 cooperit A Subscr. [Legi meum F²] [Expl. epistula
 sancti Iacobi ad dispersos F] ¶

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

- PETRUS Apostolus Iesu Christi, electis
advenis dispersionis Ponti, Galatiae, Cappa-
dociae, Asiae, et Bithyniae ¹secundum praes-
cientiam Dei Patris, in sanctificationem Spi-
ritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis
Iesu Christi: Gratia vobis, et pax multiplicetur.
- (1) Benedictus Deus et Pater Domini nostri
Iesu Christi, qui secundum misericordiam su-
am magnam regeneravit nos in spem vivam,
per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis,
¹in hereditatem incorruptibilem, et incontami-
natam, et immarcescibilem, conservatam in
caelis in vobis, qui in virtute Dei custodimini
per fidem in salutem, paratam revelari in
tempore novissimo. In quo exultabitis, modi-
cum nunc si oportet contristari in variis ten-
tationibus: ut probatio vestrae fidei multo
²pretiosior auro (quod per ignem probatur) * in-
veniat in laudem, et gloriam, et honorem
in revelatione Iesu Christi: quem cum non
videritis, diligitis: in quem nunc quoque non
videntes creditis: credentes autem exultabitis
laetitia inenarrabili, et glorificata: reportantes
finem fidei vestrae, salutem animarum. De
qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt pro-
phetae, qui de futura in vobis gratia propheta-
verunt: scrutantes in quod, vel quale tempus
significaret in eis Spiritus Christi: praenuncians
eas quae in Christo sunt passionis, et poste-
riores glorias: quibus revelatum est quia non
- 1 Jc 1,1.
2 R 8,29.
H 12,24.
3 28. Jc 1,18.
E 2,4.
4 Kol 1,12.
5 J 10,28; 17,11.
R 5,3,4. 1 K 2,5.
G 3,28.
6 R 5,2. 2 K 4,17.
5,10. H 12,11.
Jc 1,2.
7 Prv 17,3.
Mt 3,3.
R 2,7,10.
Jc 1,3.
8 J 17,20; 20,29.
2 K 5,7.
2 T 4,8.
9 R 6,22.
10 Mt 13,17.
L 10,24.
11 Ps 22. In 53.
L 24,26.
Ap 19,10.
12 E 3,10.
L 2,13.

*Inscr. Ep.] Epistula 100 + Canonica 100 | Sancti P. A.
(ad Gentes F) prima 1 P. A. I. 1,1 Asiae [Frigiae]
| Bythi- A Bythy- F 2 praescientia F¹ | et [in] asp.
3 > magn. mis. suam | > Chr. I. 1 F 4 — in 3° [1] 1 A
6 exultatis (F¹) 7 pr. sit auro 1 A F | perit per i. probato F
(tio F¹) | et [in] gl. | revelationem A 8 — creditis [1] 1 F
| cred. aut.] quem cum (+ non A¹) videritis A (cf p. 584)*

sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quae nunc nunciata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de caelo, in quem desiderant Angeli prospicere.

L 12,35. 13
E 6,14.

R 12,2. 14
E 2,8; 4,17.

Lv 11,44; 19,2;
20,7. 16

Ps 89,27. 17
Jr 2,19. Mi 1,6.
Mt 6,9.
R 2,11. 2 K 5,11.

Is 52,8. 18
1 K 6,20; 7,23.
4,3. G 3,3.

Is 58,7. H 9,14. 19

R 16,25,26. 20
E 1,4.

J 14,6. 21
R 4,24.
Kol 1,27.

1 J 5,1. 22
4,8.

Dn 6,27. 23
J 1,18. Jc 1,18.

Is 40,6,7. 24
Jc 1,10,11.

Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam, quae offertur vobis, gratiam, in revelationem Iesu Christi: quasi filii obedientiae, non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriiis: sed secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis: quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum. Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini. Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati: praecogniti quidem ante mundi constitutionem,* manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra, et spes esset in Deo: Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius: renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in aeternum: quia

(ad p. 583) 8 exultatis $\mathfrak{C}\mathfrak{C}F^1$ | in laet. F^1 9 anim. vestrarum $\mathfrak{C}AF^2$ 10 nobis \mathfrak{C} | gratia dei F^2 11 — Christi F^1 sanctus F^2

12 sibi ipsis | — nunc F | adnuntiata $\mathfrak{C}A$ 13 sobrii [estote] | , perfecti, \mathfrak{C} | revelatione $\mathfrak{C}AF^2$ | > Chr. I. F 15 ut et \mathfrak{C} | (ipsi) vos omnes | > sancti in o. conv. 16 estote quia et ego A 18 non [in] corr. | > arg. v. auro $\mathfrak{C}F$ 19 praetio F^1 | > incont. et immac. Chr. $\mathfrak{C}\mathfrak{C}F$ (+ Iesu F^2) immac. et incont. Iesu Chr. A 20 > const. mundi | in nov. F^2 22 vestr.] + per spiritum F^2 | oboedientiam A | amore simplici, | corde [puro] 23 [quasi] ren. non | — ex A^1F^2 | — in aet. $\mathfrak{C}\mathfrak{C}F^1$

omnis caro ut foenum:

et omnis gloria eius tamquam flos foeni:
exaruit foenum,
et flos eius decidit.

Verbum autem Domini manet in aeternum. 25 *Is* 40,8.

- 5 * hoc est autem verbum, quod evangelizatum
est in vos. Deponentes igitur omnem malitiam, 2 *E* 4,22.
et omnem dolum, et simulationes, et invidias, *Jc* 1,21.
et omnes detractationes, 'sicut modo geniti in- 2 *H* 5,12,13.
fantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite: *Mt* 18,8.
ut in eo crescatis in salutem: 'si tamen gu- 1 *K* 8,2.
stastis quoniam dulcis est Dominus. Ad quem 3 *Ps* 34,9.
accedentes lapidem vivum, ab hominibus qui- 4 *Ps* 118,22.
dem reprobatum, a Deo autem electum, et *Is* 28,16.
6 honorificatum: et ipsi tamquam lapides vivi 5 *Mt* 21,42.
superaedificamini, domus spiritualis, sacer- *Act* 4,11.
dotium sanctum, offerre spirituales hostias, ac-
ceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter 6 *E* 2,21,22.
quod continet Scriptura: 9. *R* 12,1.

Ecce pono in Sion lapidem summum angu-
larem, electum, pretiosum:

et qui crediderit in eum, non confundetur.

- Vobis igitur honor credentibus: non credenti- 7 *Ps* 118,22.
bus autem lapis, quem reprobaverunt aedifi- *Mt* 21,42.
cantes, hic factus est in caput anguli: et la- 8 *Is* 8,14. *R* 9,33.
pis offensionis, et petra scandali his, qui of-
fendunt verbo, nec credunt in quo et positi
7 sunt. Vos autem genus electum, regale sacer- 9 *Is* 43,20 s.
dotium, gens sancta, populus acquisitionis: *Ex* 19,6; 28,22
ut virtutes annuncietis eius, qui de tenebris *Lxx.*
vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui 9 *Act* 26,18.
aliquando non populus, nunc autem populus 2 *K* 4,6.
Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc 9 *E* 5,8. *Ph* 2,15.
autem misericordiam consecuti. 10 *Ap* 1,6.
Hos 1,8,9;
2,5,25.
R 9,25.

24 — ut *CA*¹ | — eius 2° | cecidit *F* 25 (— Dom.) |
in vobis *CAF* 2,2 inf. rationabiles *CF* | et sine *A*
| (— ut) 3 — tamen [*CF*¹] | gustatis *A* | — est [*CF*¹]
4 — Ad *F*² 5 domos spirituales *CF* (— es et *A*) | spirital-
bis 6 ang.] + probatum *CF* | et omnis q. *AF*² | in eo *A*
confunditur *A*¹ 8 — his [*CF*¹] 10 pop. 1° | + Dei *CF*
non 2° | + aliquando *F*² | secuti 1° *A*¹

- Ps 39,13. 11 Charissimi, obsecro vos tamquam advenas 8
 G 5,17,24. et peregrinos abstinere vos a carnalibus de-
 E 2,19. Je 4,1. sideriis, quae militant adversus animam,¹ con-
 Is 10,3. 12 versationem vestram inter Gentes habentes
 Mt 5,16. bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis
 Jc 3,13. tamquam de malefactoribus, ex bonis operi-
 bus vos considerantes, glorificent Deum in
 die visitationis.
- R 13,1—7. 13 Subiecti igitur estote omni humanae crea-⁽⁹⁾
 Tt 3,1. turae propter Deum: sive regi quasi praece-
 14 lenti: sive ducibus tamquam ab eo missis ad
 vindictam malefactorum, laudem vero bono-
 3,16. 15 rum: quia sic est voluntas Dei, ut benefaci-
 G 5,13. 16 minum ignorantiam: quasi liberi, et non quasi
 R 12,10. 17 sicut servi Dei. Omnes honorate: fraterni-
 Prv 24,21. tatem diligite: Deum timete: Regem honori-
 Mt 22,21. ficate. Servi subditi estote in omni timore
 E 6,5. Tt 2,9. 18 dominis, non tantum bonis et modestis, sed
 19 etiam dyscolis. Haec est enim gratia, si pro-
 pter Dei conscientiam sustinet quis tristitias,
 3,11,17; 4,13,14. 20 patiens iniuste. Quae enim est gloria, si pec-
 Mt 5,10. cantes, et colaphizati suffertis? Sed si bene
 facientes patienter sustinetis: haec est gratia
 Mt 16,24. 21 apud Deum. In hoc enim vocati estis: quia et
 J 13,15. R 4,12. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens
 2 K 12,18. exemplum ut sequamini vestigia eius. qui pec-
 Is 53,9. J 8,46. 22 catum non fecit, nec inventus est dolus in ore
 2 K 5,31. eius: qui cum malediceretur, non maledicebat:
 Jr 11,20. 23 cum pateretur, non comminabatur: tradebat
 autem iudicanti se iniuste: qui peccata nostra

Is 53,12. 24
 1 J 3,5.
 R 3,24 s.; 6,11.
 H 9,28.

11 — vos 1° 12 detractant **F** detrahunt **CA** 13 — igitur
 14 dictam **F**¹ | malorum **A** 16 > mal. hab. **F** 17 [et]
 omnes 18 — estote (**F**¹) | dom. vestris **F**² | discolis **AF**
 19 > consc. dei | astinet **F**² 20 est gratia **g** > gl. est |
 et patientes | gloria **F** 21 (— et) | pro vobis **CA** | > rel.
 vobis **A** 22 > dol. inv. est **A** | ipsius **F** 23 > se iudic. **CA**

ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiae vivamus: cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, et episcopum animarum vestrarum. Similiter et mulieres subditae sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subiectae propriis viris. Sicut Sara obediebat Abrahae, dominum eum vocans: cuius estis filiae benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam et coheredibus gratiae vitae: ut non impediatur orationes vestrae. In fine autem omnes unanimes, compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis.

25 Is 53,6. Ez 34,5.
5,4. J 10,12.

3 E 5,22.
Tt 2,5.

2 2,12.

3 Is 3,18—21.
1 T 2,9.
Ap 17,4.

6 Gn 18,12.
Prv 3,25.

7 E 5,25.

8 R 12,16.

9 Mt 5,44.
R 12,14.
1 Th 5,15.
2,22.

24 super] per A | iust. eius F² | viveremus CA
3,1 — et 1° [F]CF¹ — sint [F]CF¹ | > suis viris |
— et si F² | verbo dei F² 2 (sanctam) | vestr.] harum F²
3 > sit non | capillaturae F | , vestimentorumve F
4 > cord. est | quod | locuplex AF² 5 domino A
6 Sara | oboedivit CA | timentes 7 vaso | mulieri F |
inpertientes | (— et) | (vit.) vestrae | ut ne 8 finem CF
fide CA | unian- F | — modesti 9 nec] vel (et)

- Ps 34,13—17. 10 Qui enim vult vitam diligere,
Je 1,26. et dies videre bonos,
coerceat linguam suam in malo,
et labia eius ne loquantur dolum:
- 11 Declinet a malo, et faciat bonum:
inquirat pacem, et sequatur eam:
- 12 Quia oculi Domini super iustos,
et aures eius in preces eorum:
Vultus autem Domini super facientes mala.
- R 8,34. 13 Et quis est qui vobis noceat, si boni
- Mt 5,10. 14 aemulatores fueritis? Sed et si quid patimini
2,30. propter iustitiam, beati. Timorem autem
1s 8,12. eorum ne timueritis, et non conturbemini.
- 1s 8,13. 15 Dominum autem Christum sanctificate in cor-
1,8,13. dibus vestris, parati semper ad satisfactionem
omni poscenti vos rationem de ea, quae in
- 2,12. 16 vobis est, spe. sed cum modestia, et timore,
conscientiam habentes bonam: ut in eo, quod
detrahunt vobis, confundantur, qui calumnian-
tur vestram bonam in Christo conversationem.
14. 2,20. 17 Melius est enim beneficientes (si voluntas Dei 11 (12)
2,31—24. 18 velit) pati, quàm malefacientes. quia et Chri-
R 6,10. E 2,18. stus semel pro peccatis nostris mortuus est,
H 9,28; 10,10. iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo, mortifi-
J 6,63. catus quidem carne, vivificatus autem spiritu.
- 4,8. 19 In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus
- Gn 7,7,17. 20 veniens praedicavit: qui increduli fuerant ali-
quando, quando expectabant Dei patientiam
in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua
pauci, id est octo animae salvae factae sunt per

10 et 10] + cupit F² | > vid. dies | — eius [I] F¹
sua F² 11 decl. autem (A²) | persequatur F¹ | (— eam)
12 in] ad F² | fin + [ut perdat de terra memoriam eorum]
14 — propter ... conturb. E¹ 15 fide et spe F² spe et
fide F² spes I 16 de vobis et F² (+ tamquam F²) + [t. de
malefactoribus] | (quia) 17 enim ut F² | > vel. vol. dei
18 — nostris (F¹) | mortificatos F² A | — quidem | vivi-
ficatos F² A² 20 expectabat dei patientia (clementia A)

- 3) 12 aquam. Quod et vos nunc similis formae sal- 21 E 5,26.
vos facit baptisma: non carnis depositio sor- H 10,22.
dium, sed conscientiae bonae interrogatio in
Deum per resurrectionem Iesu Christi, qui 22 E 1,20.21.
est in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitae Ps 110,1.
aeternae heredes efficeremur: profectus in Kol 1,18.
caelum subiectis sibi angelis, et potestatibus,
14) 13 et virtutibus. Christo igitur passo in carne, 4 R 6,2.7.
et vos eadem cogitatione armamini: quia qui
passus est in carne, desiit a peccatis: Ut 2 1 J 2,16.17.
iam non desideriiis hominum, sed voluntati
Dei, quod reliquum est in carne vivat tem-
poris. Sufficit enim praeteritum tempus ad 3 E 2,2.3. Tt 3,3.
voluntatem Gentium consummandam his, qui
ambulaverunt in luxuriis, desideriiis, vinolen-
tiis, comessionibus, potationibus, et illicitis
idolorum cultibus. In quo admirantur non 4
concurrentibus vobis in eandem luxuriae con-
fusionem, blasphemantes. Qui reddent ratio- 5
nem ei, qui paratus est iudicare vivos et Act 10,42.
15) 14 mortuos. Propter hoc enim et mortuis evange- R 14,9.10.
lizatum est: ut iudicentur quidem secundum 2 T 4,1.
homines in carne, vivant autem secundum 6 3,19. Sap 8,4.
Deum in Spiritu. R 8,10.
1 K 5,5.
16) 15 Omnium autem finis appropinquavit. *Est- 7 1 K 10,11.
ote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 1 J 2,18.
Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis 8 Prv 10,12.
charitatem continuam habentes: quia charitas 1,22. Jc 5,20.
operit multitudinem peccatorum. Hospitales in- 1 K 13,7.
vicem sine murmuratione: Unusquisque, sicut 9 H 13,2.
accepit gratiam, in alterutrum illam admini- 10 L 12,42.
strantes, sicut boni dispensatores multiformis
gratiae Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei: 11 R 3,2. 12,7.
si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam 1 K 10,31.

21 fecit A | carnalis F 22 — deglut. ... effc. [J]C F¹
4,1 — in 2° | desit A 2 > hom. desid. | voluntate F¹
3 — his | in desid. A | comisat- J F comesat- C A |
pot.] + ebrietatibus, § 4 quod F¹ | ammir- A 5 (et]
ac) 6 — in 2° F 7 adpropinquabit AF² 8 — aut. A |
vobis-sos F¹ vosmet ipsos J C A | > hab. cont. A | co-
operit A 10 accipit A 11 — Si quis 1° ... Dei F¹

administrat Deus: ut in omnibus honorificetur
Deus per Iesum Christum: cui est gloria, et
imperium in saecula saeculorum: Amen.

- 1,6.7. 12 Charissimi, nolite peregrinari in fervore, 16 (17)
qui ad tentationem vobis fit, quasi novi ali-
quid vobis contingat: sed communicantes
Christi passionibus gaudete, ut et in revela-
tione gloriae eius gaudeatis exultantes. Si
exprobramini in nomine Christi, beati eritis:
quoniam quod est honoris, gloriae, et virtutis
Dei, et qui est eius Spiritus, super vos re-
quiescit. Nemo autem vestrum patiat ut 17 (18)
homicida, aut fur, aut maledicus, aut alieno-
rum appetitor. Si autem ut Christianus, non
erubescat: glorificet autem Deum in isto no-
mine. quoniam tempus est ut incipiat iudicium
a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis
finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?
Et si iustus vix salvabitur, impius, et pecca-
tor ubi parebunt? Itaque et hi, qui patiuntur
secundum voluntatem Dei, fideli Creatori
commendent animas suas in benefactis.
- 5 Seniores ergo, qui in vobis sunt, ob- 18 (19)
secro, consenior et testis Christi passio-
num: qui et eius, quae in futuro revelanda
est, gloriae communicator: pascite qui in
vobis est gregem Dei, providentes non co-
acte, sed spontanee secundum Deum: neque
3 turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque
- Act 5,41. Jc 1,2. 13
R 8,17.
2 T 2,12.
2,20. L 10,6. 14
Act 5,41.
Ps 89,51.52.
Is 11,2.
Act 11,26; 16
26,28.
Ph 1,20.
Ez 9,6. 17
Jr 25,29.
2 Th 1,8.
H 3,6. 1 K 11,32.
Prv 11,31. 18
L 23,31.
Ps 31,6. 19
L 23,46.
Mt 17,5. 5
2 J 1. R 8,17.
Ap 1,9.
J 10,12. 21,16. 2
Phm 14. Tt 1,11.
Act 20,28.
1 T 3,2-7.
2 K 1,24.
Tt 2,7; 1,11.
Ph 3,17. 1 Th 1,7.

11 — saeculor. [A]AF | — Amen [A]F 12 mirari F²
13 revelationem A 14 — eritis [A]F¹ | quod ... vos]
glor. dei spir. in vobis | fin + ab aliis (illis F²)
blasphematus, a vobis autem honorificatus [A]AF²
15 aut.] enim | ut] quasi 17 — est | de domo (-u A) |
qui f. 18 iust. quidem [A] | salvatur [A]F | apparebunt F²
19 hii A | commendant [A]AF

5,2 > est in vob. | coactos (-o F¹)

ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus.

4 2,25. H 18,20.
1 K 9,25.
2 T 4,8.

5 E 5,21.
Prv 3,34 Lxx.
Mt 23,12.
J 13,4.14.
Jc 4,8.

6 Job 22,29.
Jc 4,10.

7 Ps 55,23.
Mt 6,25. Ph 4

8 Ps 22,14
1 Th 5,6.
L 18,8. Jc 4,7.
Mt 5,25. Ap 5,5.

9 E 6,11—13.

10 1,6.
1 Th 2,12.

11

12 H 13,22.

13 Act 12,12.25.
2 T 4,11.

14 1 K 16,20.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret: Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei, quae in mundo est, vestrae fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiae, qui vocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria, et imperium in saecula saeculorum: Amen.

Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. Salutat vos Ecclesia, quae est in Babylone coëlecta, et Marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto:

Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

3 formae | gregi | et ex F^1 5 (aut.] enim) | (dominus) 6 (ut et) 8 — et A | vig.] + et excitamini F^2 | circuiit F^2 9 — in l^o | eadem passionum F^1 | fraternitatis A 10 [et] conf. F^1 confirmavit A | [et] sol. F^1 solidavit F^1 11 — gloria et 12 > vob. fid. fr. | qua et A | state 13 — Eccl. F^1 | collecta F^1 conel- A cum el- F^1 14 vob. in (cum) omn. F^1 | — Iesu F^1 — Amen A Subscr. Exp. epistula sancti (apostoli) Petri [ad gentes prima F^1 a] F^1

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI
SECUNDA.

- 1 SIMON Petrus, servus, et Apostolus Iesu⁽¹⁾
Christi, iis, qui coaequalem nobiscum sortiti
sunt fidem in iustitia Dei nostri, et Salvatoris
Jd 2. 2 Iesu Christi. Gratia vobis, et pax adimpleatur
in cognitione Dei, et Christi Iesu Domini nostri:
1 P 2,9.
2 K 4,1,6. 3 quomodo omnia nobis divinae virtutis suae,
quae ad vitam, et pietatem donata sunt, per
cognitionem eius, qui vocavit nos propria glo-
4 ria, et virtute, ¹ per quem maxima, et pretiosa
nobis promissa donavit: ut per haec effici-
amini divinae consortes naturae: fugientes eius,
quae in mundo est, concupiscentiae corrupti-
G 5,6,22. 5 onem. Vos autem curam omnem subinferentes, ²
Jd 3. ministrare in fide vestra virtutem, in virtute
6 autem scientiam, in scientia autem abstin-
entiam, in abstinencia autem patientiam, in pa-
G 6,10. 7 tientia autem pietatem, in pietate autem amo-
rem fraternitatis, in amore autem fraternitatis
8 charitatem. Haec enim si vobiscum adsint, et
superent, non vacuos, nec sine fructu vos con-
stituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.
1 J 2,9,11. 9 Cui enim non praesto sunt haec, caecus est,
et manu tentans, oblivionem accipiens pur-
10 gationis veterum suorum delictorum. Quapro- ³
pter fratres magis satagite ut per bona opera
certam vestram vocationem, et electionem,

*Inscr. Epist.] + Canonica § Inc. Epistula Sancti
Petri Secunda (Incipit eiusdem secunda) § Epistula
P. A. II § 1,1 his | nobis 2 agnitione A cognitionem F¹ |
— Dei et Chr. I. 3 qui modo ... donavit F² | piet.] +
pertinent F² | sunt] est AF⁽¹⁾ | [in] propr. 4 quae §
quam A que F¹ | consortis F¹ 5 — omnem A¹ | (mini-
strare) 8 en.] autem omnia A | — si § | vobiscum
vobis cum F | nec] et F 10 agite A | (bonam operam*

faciatis: haec enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi. 11 J 3,5; 10,7.

Propter quod incipiam vos semper com- 12 Jd 5.
monere de his: et quidem scientes et confir-
matis vos in praesenti veritate. Iustum autem 13 2 K 5,1.
arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo,
suscitare vos in commonitione: certus quòd 14 J 21,18.19.
velox est depositio tabernaculi mei secundum
quod et Dominus noster Iesus Christus signi-
ficavit mihi. Dabo autem operam et frequen- 15 L 9,31.
ter habere vos post obitum meum, ut horum
memoriam faciatis.

Non enim doctas fabulas secuti notam 16 L 9,48.
fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi vir-
tutem, et praesentiam: sed speculatores facti
illius magnitudinis. Accipiens enim a Deo 17 Mt 17,5.
Patre honorem, et gloriam, voce delapsa ad
eum huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est
Filius meus dilectus, in quo mihi complacui,
ipsum audite. Et hanc vocem nos audi- 18
mus de caelo allatam, cum essemus cum ipso
(5) in monte sancto. Et habemus firmiorem 19
propheticum sermonem: cui benefacitis at-
tendentes quasi * lucernae lucenti in caliginoso
loco donec dies elucescat, et lucifer oriatur
in cordibus vestris: hoc primum intelligen- 20
tes quòd omnis prophetia Scripturae propria
interpretatione non fit. Non enim volun- 21 2 T 8,16.17.
tate humana allata est aliquando prophetia:

12 — vos 2° [L]CA 13 in incommotione F¹
15 et] ut F² | vos] + possitis F² | horum omnium
16 indoctas [L] | facimus F | — et praes. A 17 de-
labram F | — a 2° F | conplacuit F pr bene F² |
— ips. and. [L]CAF 19 lucescat [L]CAF¹ > luc. dies A¹

sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

- 2** Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat: et perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non ⁶ pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitiae praeconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. Et civitates Sodomorum, et Gomorrhaeorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: et iustum Lot oppressum a nefandorum iniuria, ac luxuriosa conversatione eripuit: aspectu enim, et auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemias.
- 3** sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat: et perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non ⁶ pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitiae praeconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. Et civitates Sodomorum, et Gomorrhaeorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: et iustum Lot oppressum a nefandorum iniuria, ac luxuriosa conversatione eripuit: aspectu enim, et auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemias.

2,1 inducent A introducunt F | superdoc- F¹ superinduc- F² 2 sequuntur A | blasphematur F¹ 3 - in A¹ | factis F¹ 4 rugientibus A | > in iudic. cruc. (cruciatos F¹) 5 diluv- F 6 Gomorrae- 7 Loth | iniusta F¹ | - ac lux. [F] AF | eruit A 8 diem de die F¹ 9 deus F | > cruc. res. 10 carn. alteram F² | concup. [sua] | - introducere F¹ facere AF²

7 mantes: ubi angeli fortitudine, et virtute cum 11 Ja 9.
sint maiores, non portant adversum se ex-
crabile iudicium.

Hi vero velut irrationabilia pecora, natu- 12 Ja 10.
raliter in captionem, et in perniciem in his Ps 49,13.
quae ignorant blasphemantes in corruptione
sua peribunt, percipientes mercedem iniusti- 13 Ja 12.
tiae, voluptatem existimantes diei delicias:
coinquinationes, et maculae deliciis affluentes,
in conviviis suis luxuriantes vobiscum, 14 oculos
habentes plenos adulterii, et incessabilis de-
licti. Pellicientes animas instabiles, cor exer-
citatum avaritia habentes, maledictionis filii:
derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti 15 Nu 22,7.
viam Balaam ex Bosor, qui mercedem ini- Ap 2,14.
quiritatis amavit: correptionem vero habuit suae Jd 11.
vesaniae: subiugale mutum animal, hominis 16 Nu 22,28.
voce loquens, prohibuit prophetae insipientiam.
8 Hi sunt fontes sine aqua, et nebulae turbini- 17 Ja 12,13.
bus exagitatae, quibus caligo tenebrarum
reservatur. Superba enim vanitatis loquen- 18 Ja 16.
tes, pellicunt in desideriis carnis luxuriae
eos, qui paululum effugiunt, qui in errore con-
versantur: libertatem illis promittentes, cum 19 J 8,34.
ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quis R 8,16.
superatus est, huius et servus est. Si enim 20 Mt 12,45.
refugientes coinquinationes mundi in cogni-
tione Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi,

12 et perib. 13 voluntatem A | dilic- bis A | coin-
quinationis GA | conviis F | — suis A 14 adulterio |
incessabiles GCF -li A | delicto A | pellicentes
CAF | avaritiae GF 15 sec. sunt A 16 s. ves.]
[propriae iniquitatis] | — animal GCAF¹ + in et G |
prophetiae F¹ 17 nubulae F¹ 18 superbia AF² |
sanitatis F | pellicent (perl- F¹) 20 coinquina-
tionis A

his rursus implicati superantur: facta sunt
 L 12,47,48. 21 eis posteriora deteriora prioribus. Melius
 Jd 3. enim erat illis non cognoscere viam iustitiae,
 quàm post agnitionem, retrorsum converti ab
 eo, quod illis traditum est sancto mandato.
 Prv 26,11. 22 Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis
 reversus ad suum vomitum: et, Sus lota in
 volutabro luti.

1,18. 3 Hanc ecce vobis, charissimi, secundam⁹
 scribo epistolam, in quibus vestram excito in
 Jd 17. 2 commonitione sinceram mentem: ut memores
 sitis eorum, quae praedixi verborum a sanctis
 Prophetis, et Apostolorum vestrorum, prae-
 1 T 4,1. 3 ceptorum Domini et Salvatoris. hoc primum
 Jd 18. scientes, quòd venient in novissimis diebus
 in deceptione illusores, iuxta proprias con-
 Is 5,19. 4 cupiscentias ambulantes, ¹dicentes: Ubi est
 Em 12,22. promissio, aut adventus eius? ex quo enim
 Mt 24,48. patres dormierunt, omnia sic perseverant ab
 Mt 24,38. 5 initio creaturae. Latet enim eos hoc volen-
 Gn 1,2,6,9. tes, quòd caeli erant prius, et terra, de aqua,
 Ps 24,2. 6 et per aquam consistens Dei verbo: per quae,
 2,5. Gn 7,21. 7 ille tunc mundus aqua inundatus periit. Caeli
 10. autem, qui nunc sunt, et terra eodem verbo
 Ps 90,4. 8 et perditionis impiorum hominum. Unum¹⁰
 vero hoc non lateat vos, charissimi, quia
 Hb 2,3. 1 T 2,4. 9 et mille anni sicut dies unus. Non tardat
 Dominus promissionem suam, sicut quidam

20 impliciti F 22 — enim [I]C A | > vom. suum A
 3,1 > exc. vestr. | commonitionem A F² commotionem F¹
 2 verb. sanctorum prophetarum C A 3 deceptionem A
 4 patr. nostri F² 5 (— per) 6 quem F¹ | (— tunc) |
 (— aqua) 7 sunt igni, I | servati F 9 prom. . .
 exist.] promissis

- existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini 10 ^{1 Th 5,2.3.}
ut fur: in quo caeli magno impetu transient, ^{7. Mt 24,29.35.}
elementa verò calore solvantur, terra autem ^{Ap 20,11.}
et quae in ipsa sunt opera, exurentur. Cum 11 ^{Is 66,16.}
igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, et pietatibus, ^{12 Is 34,4.}
^{Jd 5.} expectantes, et properantes in adventum diei Domini, per quem caeli ardentes solvantur, et elementa ignis ardore
11 tabescent? Novos vero caelos, et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod 13 ^{Is 65,17; 66,22.}
^{Ap 21,1.27.} charissimi haec expectantes, satagite immaculati, et inviolati ei inveniri in pace. et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitramini: sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, ^{14 1 K 1,7.8.}
^{Jd 24.} sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres praescientes custodite, ne insipientium errore tracti excidatis a propria firmitate. crescite 15 ^{R 2,4.}
^{1 K 3,10.} vero in gratia, et in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem aeternitatis. Amen.

9 aliquem A 10 sicut A | fur in nocte F² | qua AF | transeunt A | caelo resolventur F¹ | — terra ... exur. IAF 11 > haec igit. | (sunt) | > esse vos CA 12 adventu CA | (— diei) | dei IAF | quam IAF 13 sec.] et et F 14 satis agite IAF 15 arbitramini 16 — et 3° F | — ipsorum F² 17 transducti 18 gratiam F | — in 2° [I] F | cognitionem F | die AF² Subscr. [Legi F²] Exp. epist. sancti (apost.) Petri [II F al] I

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI

PRIMA.

- J 1,1.14.** **1** QUOD fuit ab initio, quod audivimus, **L 24,39.**
Act 17,27. quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostrae contrectaverunt de
J 1,4. **2** verbo vitae: et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annunciamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem, et appa-
Mt 13,17. **3** ruit nobis: quod vidimus et audivimus, annunciamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum
J 15,11; 16,24. **4** Patre, et cum Filio eius Iesu Christo. Et haec **2 K 1,24.**
scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.
Jc 1,17. **5** Et haec est annunciatio, quam audivimus ab eo, et annunciamus vobis: Quoniam Deus
2,4. J 3,21. **6** lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et
H 9,14. **7** veritatem non facimus. Si autem in luce **Ap 1,5; 7,14.**
ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Christi, Filii eius, emundat nos ab omni pec-
2,4. Prv 20,9. **8** cato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in
Prv 28,18. **9** nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est, et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni
10 iniquitate. Si dixerimus quoniam non

*Inscr. Epist.] + Canonica § Inc. Epistula [sancti F
a7] Iohannis prima (apostoli) § Epistula Iohannis I §
1,1 quod 3°] et A | — quod 4° F² | temtaverunt A
3 adnunt.] + et [§]C pr et A | — cum 2° A¹ 4 scri-
psimus A | — gaudeatis et [§]C A | nostrum 5 audi-
mus § A F 6 > non fac. ver. 7 lucem 1° F¹ | ambu-
lemus F | — Christi [§] F | mundat A | — ab A
9 > et iust. est A | (— nostra 2°)*

- peccavimus: mendacem facimus eum, et ver-
3 bum eius non est in nobis. Filioli mei, **2** R 8,34. H 7,25.
 haec scribo vobis, ut non peccetis. Sed et J 14,18.
 si quis peccaverit, advocatum habemus apud
 Patrem, Iesum Christum iustum: et ipse est **2** Kol 1,20.
 propitiatio pro peccatis nostris: non pro no- J 11,51 a.
 stris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.
 Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, **3**
 si mandata eius observemus. Qui dicit se **4** 1,8. 4,20.
 nosse eum, et mandata eius non custodit,
 mendax est, et in hoc veritas non est. Qui **5** J 14,21.23.
 autem servat verbum eius, vere in hoc cha- 5,3.
 ritas Dei perfecta est: et in hoc scimus quo-
 niam in ipso sumus. Qui dicit se in ipso **6** J 18,15.
 manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse
 ambulare.
4 Charissimi, non mandatum novum scribo **7** J 13,34.
 vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis Mt 5,17.
 ab initio: Mandatum vetus est verbum, quod
 audistis. Iterum mandatum novum scribo vo- **8** R 13,12.
 bis, quod verum est et in ipso, et in vobis: J 13,34;
 quia tenebrae transierunt, et verum lumen iam 15,10.12.
 lucet. Qui dicit se in luce esse, et fratrem **9** 4,20.
 suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui **10** R 14,13.15.
 diligit fratrem suum, in lumine manet, et J 11,9.
 scandalum in eo non est. Qui autem odit **11** J 11,10; 12,35.
 fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris
 ambulat, et nescit quo eat: quia tenebrae ob-
5 caecaverunt oculos eius. Scribo vobis, filioli, **12** 1 K 6,11.

10 faciemus A¹ | > in n. non est A

2,1 — et [E] 3 (Et] sed)

4 eum] Deum E | hoc] eo A, # 5 1°

5 — et 6 sicut [et]

8 (item) | > est ver. | (nobis) | quoniam | > lum. ver.

9 (— se) | (ambulare)

11 [manet et] amb. | quoniam

- quoniam remittuntur vobis peccata propter
 13 nomen eius. Scribo vobis patres, quoniam
 cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vo-
 bis adolescentes, quoniam vicistis malignum.
 14 Scribo vobis infantes, quoniam cognovistis
 patrem. Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes
 estis, et verbum Dei manet in vobis, et vici-
 15 stis malignum. Nolite diligere mundum, ne-
 que ea, quae in mundo sunt. Si quis diligit
 16 mundum, non est charitas Patris in eo: quo-
 niam omne, quod est in mundo, concupiscen-
 tia carnis est, et concupiscentia oculorum, et
 superbia vitae: quae non est ex Patre, sed
 17 ex mundo est. Et mundus transit, et concu-
 piscentia eius. Qui autem facit voluntatem
 Dei, manet in aeternum.

- 18 Filioli, novissima hora est: et sicut audi-
 stis quia Antichristus venit: et nunc Anti-
 christi multi facti sunt; unde scimus, quia
 novissima hora est. Ex nobis prodierunt,
 sed non erant ex nobis. nam, si fuissent ex
 nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut
 manifesti sint quoniam non sunt omnes ex
 20 nobis. Sed vos unctionem habetis a Sancto, et
 21 nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignoran-
 tibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et
 quoniam omne mendacium ex veritate non

12 remittentur A

14 quia CA | patrem] + scribo vobis, patres (fratres),
 quia cognovistis eum qui ab initio est [Treg.] F |
 scribo 2°] scripsi A | iuv.] adolescentes EF |
 quia | > in vob. man.

16 > in m. est CA | — est 2° [E] F | ocul. est [E] F

17 transibit A | (domini)

18 antechr- bis F¹ | et nunc] nunc EF n. autem A
 | (quoniam) 19 mansissent F | fiant EF

20 (a deo)

21 Quia non F

est. Quis est mendax, nisi is, qui negat 22
 quoniam Iesu est Christus? Hic est Anti-
 christus, qui negat Patrem, et Filium. Omnis, 23 ^{4,15.}
 qui negat Filium, nec Patrem habet. qui con- ^{J 5,28; 15,28.}
 8 fitetur Filium, et Patrem habet. Vos quod 24 7.
 audistis ab initio, in vobis permaneat: Si in
 vobis permanserit quod audistis ab initio, et
 vos in Filio, et Patre manebitis. Et haec est 25
 repromissio, quam ipse pollicitus est nobis,
 vitam aeternam. Haec scripsi vobis de his, 26
 qui seducunt vos. Et vos unctionem, quam 27 ^{20. J 14,26;}
 accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non ^{16,18.}
 necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed ^{Jr 31,24.}
 sicut unctio eius docet vos de omnibus, et
 verum est, et non est mendacium. Et sicut
 docuit vos: manete in eo. Et nunc filiolii ma- 28 3,2; 4,17.
 nete in eo: ut cum apparuerit, habeamus
 fiduciam, et non confundamur ab eo in ad-
 ventu eius. Si scitis quoniam iustus est, 29 3,7.10.
 scitote quoniam et omnis, qui facit iustitiam,
 ex ipso natus est.

9 Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, 3 ^{5,20. J 1,12.18.}
 ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc ^{J 16,3. E 1,5.}
 mundus non novit nos: quia non novit eum.
 Charissimi, nunc filii Dei sumus: et nondum 2 ^{2,28. R 8,17.}
 apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum ^{2 K 3,18.}
 apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbi- ^{Ph 8,21.}
 mus eum sicuti est. Et omnis, qui habet hanc 3 ^{Kol 3,4.}
 spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. ^{Ex 34,29.}
^{H 12,14.}

22 — is A his F¹ | Ies. non est ¹CA

24 Quia si ² | > ab in. aud. 2°

25 promissio A | poll. est [dare] | vobis

26 eis F 27 — vos 1° ²

28 adventum F¹ 29 — et ¹CA

3,1 sumus ¹F | — nos F¹

2 filii F | apparuerit 1° F | (scitis) | sicut F

3 > spem hanc

- Mt 7,28. 4 Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem¹²
 Is 53,4.5.9. 5 facit: et peccatum est iniquitas. Et scitis
 1 P 2,24. quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret:
 R 6,14. 6 et peccatum in eo non est. Omnis, qui in
 2,29. 7 non vidit eum, nec cognovit eum. Filioli,
 nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus
 J 8,44. 8 est: sicut et ille iustus est. Qui facit pecca-
 tum, ex diabolo est: quoniam ab initio dia-
 bolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut
 6. 5,18. 9 dissolvat opera diaboli. Omnis, qui natus
 est ex Deo, peccatum non facit: quoniam se-
 men ipsius in eo manet, et non potest pec-
 10 care, quoniam ex Deo natus est. In hoc ma-
 nifesti sunt Filii Dei, et filii diaboli. Omnis,
 qui non est iustus, non est ex Deo, et qui
 J 13,34; 15,12. 11 non diligit fratrem suum: quoniam haec est
 annunciatio, quam audistis ab initio, ut dili-
 Gn 4,8. 12 gatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex
 maligno erat, et occidit fratrem suum. Et
 propter quid occidit eum? Quoniam opera
 eius maligna erant: fratris autem eius, iusta.
 Mt 5,11. 13 Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. 11
 J 15,18.19. 2,11. J 5,24. 14 Nos scimus quoniam translati sumus de morte
 ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non
 Mt 5,21.22. 15 diligit, manet in morte: omnis, qui odit fra-
 J 8,44. trem suum, homicida est. Et scitis quoniam
 omnis homicida non habet vitam aeternam in
 J 13,1.14; 16 semetipso manentem. In hoc cognovimus
 15,18.
 G 2,20. R 9,8.

5 quoniam | — nostra

6 videt *F*

10 (manifestati) | ex] de *F* | *fin* + [non est ex deo]

11 audivimus *F* | diligamus

12 — qui | iuxta *F*¹

13 nos *AF* 14 ad] in

15 (quia) | se

charitatem Dei, quoniam ille animam suam
pro nobis posuit: et nos debemus pro fratri-
bus animas ponere. Qui habuerit substantiam 17 4,20. Dt 15,7.
huius mundi, et viderit fratrem suum neces-
sitate habere, et clausit viscera sua ab
12 eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Fi- 18 Jc 1,22; 2,15.16.
lioli mei, non diligamus verbo, neque lingua,
sed opere et veritate. in hoc cognoscimus 19
quoniam ex veritate sumus: et in conspectu
eius suadebimus corda nostra. Quoniam si 20
reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus
corde nostro, et novit omnia. Charissimi, si 21 R 5,1.2. H 4,16.
cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam
habemus ad Deum: et quidquid petierimus, 22 Mc 11,24.
accipiemus ab eo: quoniam mandata eius
custodimus, et ea, quae sunt placita coram
eo, facimus.

Et hoc est mandatum eius: Ut credamus 23 J 6,29; 15,17.
in nomine Filii eius Iesu Christi: et diligamus
alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. Et 24 4,13. R 8,9.
qui servat mandata eius, in illo manet, et
ipse in eo: et in hoc scimus quoniam manet
in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

13 Charissimi, nolite omni spiritui credere, 4 1 Th 5,21.
sed probate spiritus si ex Deo sint: quo- Mt 7,15.
niam multi pseudoprophetae exierunt in
mundum. in hoc cognoscitur spiritus Dei: 2 1 K 12,3.
omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum
in carne venisse, ex Deo est: et omnis 3 2,18. J 8,17.

16 — Dei [G]F | > pro nob. an. suam | fr. nostris
an. nostras F

17 — huius | necesse A 18 — mei [G]A | nec

19 suadeamus [G]F¹ -demus AF²

20 — nostrum [G]F, it 21

22 quodcumque 23 filii F 24 > nobis dedit [G]F

4,1 mundo F 2 Et omnis F

- spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, de quo audistis quoniam
- Mt 12,29. 4 venit, et nunc iam in mundo est. Vos ex Deo estis filioli, et vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.
- J 15,19. 5 Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris.
- J 8,47. 6
- 2,29. 7 Charissimi, diligamus nos invicem: quia¹⁴ charitas ex Deo est. Et omnis, qui diligit,
- 8 ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus
- J 3,16. 9 charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit
19. 2,2. 10 Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere.
- Mt 18,33. 11
- J 1,18. 12 Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas
- 3,21. R 5,5. 13 eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.
- J 3,17. 14 Et nos vidimus, et testificamur quoniam

3 Iesum Christum A | Antichristi ~~3~~CF (antech- F¹)
| de quo] quod

4 eos ~~3~~CF

5 locuntur AF

7 — nos [~~3~~CAF | quoniam | est.] — . ~~3~~ , CA
8 (vidit)

10 dileximus F | — prior [~~3~~CAF

11 (— sic) 13 intellegimus | Spir. sancto s. ~~3~~

- Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.
 Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est 15 5,5.
 Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo.
 Et nos cognovimus, et credidimus charitati, 16 a.
 16quam habet Deus in nobis. * Deus charitas
 est: et qui manet in charitate, in Deo manet,
 et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas 17 2,28.
 Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die
 iudicii: quia sicut ille est, et nos sumus in
 hoc mundo. Timor non est in charitate: sed 18
 perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam
 timor poenam habet. qui autem timet, non
 est perfectus in charitate. Nos ergo diliga- 19 10.
 mus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.
 Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fra- 20 2,4.
 trem suum oderit, mendax est. Qui enim
 non diligit fratrem suum quem videt, Deum,
 quem non videt, quomodo potest diligere? Et 21 Mc 12,39—41.
 hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit
 Deum, diligat et fratrem suum.
- 17 Omnis, qui credit, quoniam Iesus est Chri- 5
 stus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit
 eum qui genuit, diligit et eum qui natus est
 ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligi- 2
 mus natos Dei, cum Deum diligamus, et man-
 data eius faciamus. Haec est enim charitas 8
 Dei, ut mandata eius custodiamus: et mandata
 eius gravia non sunt. Quoniam omne, quod 4
 natum est ex Deo, vincit mundum: et haec

4,15.16.
 1 P 1,22.23.
 J 8,42.

J 14,15.23.24.
 Mt 11,50.

J 16,33.

14 — suum 15 Quicumque A
 16 (— nos) | credimus A | — et 2° A¹ | caritati dei A¹
 17 — Dei | > nobisc. car. A | est [in caritate] |
 (simus) 18 (foris)
 19 — Deum [E]F invicem A
 20 (en.] autem) | (vidit bis)
 21 ab eo EF | — et F
 5,1 — genuit, dil. et eum qui F | — et 2°
 2 natus F¹ | deo, A (Tr.) 4 vicit 1° F

est victoria, quae vincit mundum, fides nostra.

4,4. 5 Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit

J 19,34.35. 6 quoniam Iesus est filius Dei? hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine.

Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Chri-

7 stus est veritas. Quoniam tres sunt, qui te-

stimonium dant in caelo: Pater, Verbum, et

8 Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. Et

tres sunt, qui testimonium dant in terra:

Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres unum

J 5,32.34; 8,18. 9 sunt. Si testimonium hominum accipimus, 18

testimonium Dei maius est: quoniam hoc est

testimonium Dei, quod maius est, quoniam

R 8,16. 10 testificatus est de Filio suo. Qui credit in

I K 15,15. filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui

non credit Filio, mendacem facit eum: quia

non credit in testimonium quod testificatus

11 est Deus de Filio suo. Et hoc est testimo-

nium, quoniam vitam aeternam dedit nobis

J 3,36. 12 Deus. Et haec vita in Filio eius est. 1 Qui habet

Filium, habet vitam: qui non habet Filium,

J 20,31. 13 vitam non habet. Haec scribo vobis: ut 19

sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui

J 14,13; 16,23. 8,21.22. 14 creditis in nomine Filii Dei. Et haec est

fiducia, quam habemus ad eum: Quia quod-

4 — est *F* 5 vicit *F* | (— mundum)

6 sanguinem 2° *F*¹

7 quia 7.8 — in caelo ... in terra 8 — hi

9 — *hic* quod maius est *et fin* + quoniam hoc est testimonium dei quod maius est *F* | quia (2°)

10 filium] filio | — filio *A*¹ filium *EF* | quoniam | credidit (*A*¹) | in testimonio

11 — est 1° *F*¹ | — est 2° *A*

12 fil. Dei 1° *EF* 2° *EF* *A*² *F*

13 scripsi *EF* | (habeatis)

14 — est *F* | (ad] in) | eum] Deum *EF*

cumque petierimus: secundum voluntatem eius,
 audit nos. Et scimus quia audit nos quid- 15
 quid petierimus: scimus quoniam habemus
 petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit 16 Mt 12,31.
H 6,4—6.
 fratrem suum peccare peccatum non ad mor-
 tem, petat, et dabitur ei vita peccanti non
 ad mortem. Est peccatum ad mortem: non
 pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas, 17
 peccatum est: et est peccatum ad mortem.
 Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, 18 3,9. J 17,15.
 non peccat: sed generatio Dei conservat eum,
 20 et malignus non tangit eum. Scimus quo- 19 G 1,4.
J 8,47.
 niam ex Deo sumus: et mundus totus in ma-
 ligno positus est. Et scimus quoniam Filius 20 J 17,3. R 9,5.
 Dei venit, et dedit nobis sensum ut cogno-
 scamus verum Deum, et simus in vero Filio
 eius. Hic est verus Deus, et vita aeterna.
 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen. 21 1 K 10,14.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

1 SENIOR Electae dominae, et natis eius, 1 1 P 5,1. 3 J 1.
J 8,32.
 quos ego diligo in veritate, et non ego solus,
 sed et omnes, qui cognoverunt veritatem, 2 J 5,38; 8,44.
1 J 3,15;
1,8; 2,4.
 propter veritatem, quae permanet in nobis, et
 nobiscum erit in aeternum. Sit vobiscum gra- 3 1 T 1,2. 2 T 1,2.
 tia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo

14 pet.:] —: et 15 quoniam 16 petet *EF* petit *A*
 | dabit ei vitam | peccantibus *EA* | est [enim] |
 — quis *EF* 18 quoniam 20 vero, *EA* | eius [Iesu Christo] |
 — Deus *A* 21 simulachr- *EA* | — Amen *EA* *Subscr.* [Legi
*F*²] Exp. epistula [sancti *F al*] Iohannis [prima *F al*] *E*
Inscr. Ep.] + Canonica *E* Inc. eiusdem epistula
 secunda. (incipit secunda Ioh.) *E* Epistula Iohannis II *E*
 1 Electae] el- *EA* 2 — propter veritatem [*E*] *F*
 3 nobiscum *A* | [et] miser. | — a 2° *A*

Iesu Filio Patris in veritate, et charitate.

4 Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis²
tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum

1 J 2,7. 5 accepimus a Patre. Et nunc rogo te domina,
non tamquam mandatum novum scribens tibi,
sed quod habuimus ab initio, ut diligamus
6 alterutrum. Et haec est charitas, ut ambule-
mus secundum mandata eius. *Hoc est enim³
mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio,

1 J 2,18; 4,1—3. 7 in eo ambuletis: quoniam multi seductores
exierunt in mundum, qui non confitentur Ie-
sum Christum venisse in carnem: hic est se-

G 4,11. 8 ductor, et antichristus. Videte vosmetipsos,
ne perdatis quae operati estis: sed ut merce-

1 J 2,23. 9 dem plenam accipiat. Omnis, qui recedit,⁴
3 J 9. et non permanet in doctrina Christi, Deum
non habet: qui permanet in doctrina, hic et

2 Th 3,6. 10 Patrem et Filium habet. Si quis venit ad vos,
3 J 8. et hanc doctrinam non affert, nolite recipere
1 Rg 13,17.

1 T 5,22. 11 eum in domum, nec AVE ei dixeritis. Qui
Ap 18,4. enim dicit illi AVE, communicat operibus eius
malignis.

3 J 13. 12 Plura habens vobis scribere, nolui per⁽⁵⁾
chartam, et atramentum: spero enim me fu-
turum apud vos, et os ad os loqui: ut gaudium
13 vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis
tuae Electae.

4 veritatem *F*¹ | (accipimus) 5 (— ut) 6 Hoc
mand. est 7 fitetur *A*¹ | venientem in carne | an-
techr- *F*¹ 9 [scimus quoniam] Omnis | praecedit
(—det *A*¹) | manet 1° *CA**F* | — et 2° [*Q*]*F* | > fl. et patr.
10 domu *A* | have *Q**CF*, it 11 11 illius (— *A*¹) | *fn*
+ Ecce praedixi vobis, ut in die Domini non confun-
damini: *Q* 12 cartam *CA*¹*F*² cartham *F*¹ | (— me) |
apud] ad *Q**F* | > sit plen. *CA* 13 filii *F* | El.] el- *CA*
ecclesiae *F* | *fn* + Amen *F* Subscr. [Legi *F*²] Exp.
epistula sancti Iohannis secunda *Q*

EPISTOLA
BEATI IOANNIS APOSTOLI
TERTIA.

- 1 SENIOR Gaio charissimo, quem ego diligo 1 2 J 1.
Act 20,4.
in veritate.
- Charissime, de omnibus orationem facio 2
prosperare te ingredi, et valere, sicut prospere
agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus 3 2 J 4.
fratribus, et testimonium perhibentibus
veritati tuae, sicut tu in veritate ambulas.
Maiorem horum non habeo gratiam, quàm ut 4
2 audiam filios meos in veritate ambulare. Cha- 5
rissime, fideliter facis quidquid operaris in
fratres, et hoc in peregrinos, ¹ qui testimonium 6 Tt 2,12.
reddiderunt charitati tuae in conspectu Ec-
clesiae: quos, benefaciens, deduces digne Deo.
Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil acci- 7 Act 20,35.
1 K 9,12.15.
pientes a Gentibus. Nos ergo debemus suscipere 8 H 12,2.
2 J 10.
huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis.
- 3 Scripsissem forsitan Ecclesiae: sed is, 9 Mt 20,27. 2 J 9.
qui amat primatum gerere in eis, Diotrophes,
non recipit nos. propter hoc si venero, com- 10
monebo eius opera, quae facit: verbis ma-
lignis garriens in nos: et quasi non ei ista
sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos,
qui suscipiunt, prohibet, et de Ecclesia eiicit.
- 4 Charissime, noli imitari malum, sed quod 11 1 J 2,6.9.
bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui
malefacit, non vidit Deum. Demetrio testi- 12 J 19,35; 21,24.
monium redditur ab omnibus, et ab ipsa veri-
tate, sed et nos testimonium perhibemus: et
nostri quoniam testimonium nostrum verum est.

*Inscr. Ep.] + Canonica § Inc. [eiusdem epistula F]
tertia § Epistula Iohannis III § 1.2 verit. caritatis.
Ideo in omni. F⁽¹⁾ 3 [de] venient. 4 ambulantes 6 per-
hibuerunt F | bene facies deducens (ducens A) 7 — eius
[§] § A F | gentilibus § C F 8 sumus F¹ 9 forsitam F |
his F | genere A | Diotripes A | recepit F 10 com-
moneam | nec | suscepit F | cupiunt 11 emitari F¹ |
videt § A 12 — sed | nos] + autem § C F*

- 9 J 12. 13 Multa habui tibi scribere: sed nolui per
 14 atramentum, et calamus scribere tibi. Spero
 autem protinus te videre, et os ad os loque-
 15 mur. ¹ Pax tibi. Salutant te amici. Saluta
 amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IVDÆE APOSTOLI.

- Mt 13,55. 1 IUDAS Iesu Christi servus, frater autem 1
 Iacobi, his, qui sunt in Deo Patre dilectis, et
 2 P 1,2. 2 Christo Iesu conservatis, et vocatis. Miseri-
 cordia vobis, et pax, et charitas adimpleatur.
 1 T 1,18. 3 Charissimi, omnem sollicitudinem faciens
 2 P 1,5; 2,21. scribendi vobis de communi vestra salute, ne-
 cesse habui scribere vobis: deprecans super-
 G 2,4. 4 certari semel traditae sanctis fidei. Subintroi-
 2 P 2,1 s. erunt enim quidam homines (qui olim prae-
 scripti sunt in hoc iudicium) impii, Dei nostri
 gratiam transferentes in luxuriam, et solum
 Dominatorem, et Dominum nostrum Iesum
 Christum negantes.
 Nu 14,35. 5 Commonere autem vos volo, scientes semel 2
 1 K 10,5. omnia, quoniam Iesus populum de terra Aegypti
 2 P 1,12. salvans, secundò eos, qui non crediderunt, per-
 Gn 6. J 8,41. 6 didit: Angelos vero, qui non servaverunt suum
 2 P 2,4.9. principatum, sed dereliquerunt suum domici-
 lium, in iudicium magni diei, vinculis aeternis
 Gn 19,4-25. 7 sub caligine reservavit. Sicut Sodoma, et 3
 2 P 2,6.10. Gomorrha, et finitimae civitates simili modo

13 > scr. tibi 14 loquimur F 15 (C - „15“) | Saluta
 tu & | per nomen | fin + [amen (vale)] Subscr. [Legi F²]
 Exp. epistula sancti Iohannis tertia (apostoli) &
 Inscr. Cath.] Canonica & Inc. Epistula Iudae [Apo-
 stoli] & Epistula Iudae C 1 - sunt | > I. Chr. | - et 2°
 4 - et 2° A¹F 5 Ihesus F 6 angelus F¹ | dei F |
 [iudicio] reserv. 7 Gomorra

exfornicatae, et abeuntes post carnem alteram, factae sunt exemplum, ignis aeterni poenam sustinentes. Similiter et hi carnem quidem 8 2 P 2,10. maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. Cum Michael 9 Dn 12,1. Archangelus cum diabolo disputans altercatur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiae: sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quaecumque quidem 10 2 P 2,12. ignorant, blasphemant: quaecumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, 4 in his corrumpuntur. Vae illis, quia in via 11 Gn 4,8. Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt: Hi sunt in epulis suis maculae, convivantes 12 Ez 34,8. sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quae a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradicatae, 1 fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in aeternum. Pro- 14 Gn 5,21. phetavit autem et de his septimus ab Adam Dt 33,2. Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis 1 facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quae locuti sunt contra Deum peccatores impii. Hi sunt 15 Mt 25,31. murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quaestus causa.

7 (aeternae) 8 hii A, et 10.12.16.19 | Maiestates F
 9 Micahel F | arcang- F¹ | (nonne increpet?) 11 qui
 12 F | — in 1° [A]CAF | — in 2° 13 confessiones F |
 > in aet. serv. est 14 — et AF² | — de CAF¹ |
 (veniet) | (militibus) 15 Deum] eum 16 quaerellosi F
 querelo- CA | illorum | superbiam SA -bia F

2 F 5,2. 17 Vos autem charissimi memores estote verborum, quae praedicta sunt ab Apostolis Do-

1 T 4,1. 18 mini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illu-
2 F 5,3. sores, secundum desideria sua ambulantes in

1 K 2,14. 19 impietatibus. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

Kol 2,7. 20 Vos autem charissimi supraedificantes
1 Th 5,11. vosmetipsos sanctissimae vestrae fidei, in Spi-

21 ritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam aeternam.

22 Et hos quidem arguite iudicatos: illos vero
Am 4,11. 23 salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore: odientes et eam, quae carnalis est, maculatam tunicam.

1 Th 5,23. 24 Ei autem, qui potens est vos conservare 7
Ph 1,10. sine peccato, et constituere ante conspectum
2 P 3,14. gloriae suae immaculatos in exultatione in

R 16,27. 25 adventu Domini nostri Iesu Christi. Soli Deo
1 T 1,17. Salvatori nostro, per Iesum Christum Domi-
2 P 3,18. num nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne saeculum, et nunc, et in omnia saecula saeculorum. Amen.

17 — nostri [G]F 18 novissimis temporibus G |
> sua desid. | amb. impietatum 19 — semetipsos
[G]CF | spiritu F¹ 20 sanctissime F¹ | nostrae fid.
in Sp. s., G 21 ipsi vos [G]F ipsos vos CA | (— dei) |
— expect. ... aet. 23 salutate F¹ | timorem F¹ |
odientem F | — et A 24 potest A | — in adv. D.
n. I. Chr. 25 cui glor. A | — et 1° | — et 3° F |
omni F | — saeculorum

Subscr. [Legi F²] Expl. epistula sancti Iudae. F G

APOCALYPSIS

BEATI IOANNIS APOSTOLI.

APOCALYPSIS Iesu Christi, quam dedit 1 illi Deus palam facere servis suis, quae oportet fieri cito: et significavit, mittens per Angelum suum servo suo Ioanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Iesu Christi, quaecumque vidit. Beatus, qui legit, et audit 3 verba prophetiae huius: et servat ea, quae in ea scripta sunt: tempus enim prope est.

1 Ioannes septem Ecclesiis, quae sunt in Asia. 4 Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt: et a Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terrae, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, ¹ et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo: ipsi gloria, et imperium in saecula	<p>19. Dn 2, 26. 2v
2 9. 6, 9.
3 22, 7. 22, 10.
4 8. Ex 3, 14. 15.
Is 41, 4.
3, 1; 5, 6.
Is 11, 2 Lxx.
Zch 3, 9; 4, 6.
5 Ps 89, 28. 28;
130, 8.
Is 40, 2.
3, 14. J 18, 37.
18. Kol 1, 18.
19, 16. 7, 14.
H 9, 14.
6 5, 10. 1 P 2, 5. 9.
Ex 19, 6. Is 61, 6.</p> |
|--|---|

Inscr. Liber Ap. 3 | *Inc.* Apocalypsis [Sancti Iohannis Amen *F*, Iohannis Apostoli *al.*] 3 Apoc. Iohannis 3

1, 1 quam | quae *F* | — illi *A*¹ | (— per) | Ioh- *semper* 3 et qui audiunt | prophetae *F*¹ | — huius 3 *F* | servant | in illa 3 *A* 4 Iohannis *A*, it 9 5 ab 6 nostrum regn. | — et 2° 3 *CAF* | gloriam *F*¹

- Dn 7,13.
Zch 12,10.12.14.
J 19,37.
L 23,27.28. 7 saeculorum: Amen. Ecce venit cum nubibus,
et videbit eum omnis oculus, et qui eum pu-
pugerunt. Et plangent se super eum omnes
tribus terrae: Etiam: Amen.
- Ex 8,14. Is 41,4.
Am 4,13 Lxx.
4. 4,8; 21,6. 8 Ego sum α , et ω , principium, et finis, dicit
Dominus Deus: qui est, et qui erat, et qui
venturus est, omnipotens.
- 9 Ego Ioannes frater vester, et particeps in
tribulatione, et regno et patientia in Christo
Iesu: fui in insula, quae appellatur Patmos
15. 10 propter verbum Dei, et testimonium Iesu: Fui
in spiritu in Dominica die, et audiui post me
11 vocem magnam tamquam tubae, dicentis:
Quod vides, scribe in libro: et mitte septem
Ecclesiis, quae sunt in Asia, Epheso, et Smyr-
nae, et Pergamo, et Thyatirae, et Sardis, et
20. 12 Philadelphiae, et Laodiciae: Et conversus
sum ut viderem vocem, quae loquebatur mecum:
Ez 1,26; 8,2;
9,2.11 Lxx.
2,1. Dn 7,13.
Dn 10,5.6. 13 Et conversus vidi septem candelabra aurea: et
in medio septem candelabrorum aureorum si-
milem filio hominis, vestitum podère, et prae-
cinctum ad mamillas zona aurea: caput autem
eius, et capilli erant candidi tamquam lana
alba, et tamquam nix, et oculi eius tamquam
15 flamma ignis, et pedes eius similes aurichalco,
sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam
Ez 1,24; 48,2.
2,18. 16 vox aquarum multarum: et habebat in dextera
Jud 5,31.
20. 2,1.
2,12.16; 19,16.

7 (veniet) | pupuce- A^1 pupunxe- A^2 | — et $3^0 A^1$ |
sup. eo F 9 cf 4 | — Christo [4]CAF | insulam
qui A^1 | Path- A Paph- F | (— dei) 11 — quae s.
in A. | Ephesum | Zmyrnam [4]CA Z-ae F | Perga-
mum | Thyatiram [4]CA | Philadelphiam [4]CAFil-fiae F |
Laodiciam [4]CA 12 loquebantur F^1 13 — sept. [4]CA¹
| — aur. [4]CAF | filium A^1 | poderem CA
| mammillas [4]F | zonam auream 14 — eius $1^0 A^1$ | — et
 2^0 [4]CA¹ aut F | tamq. 3^0 | velut | flammam F^1
15 orich- [4]CA aeric- F^1 oric- F^2

sua stellas septem: et de ore eius gladius Mt 17,3.
 utraque parte acutus exibat: et facies eius
 sicut sol lucet in virtute sua. Et cum vidissem 17 Is 44,6; 48,12.
 eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Dn 8,18;
10,15—19.
 Et posuit dexteram suam super me, dicens:

Noli timere: ego sum primus, et novissi-
 mus, ¹ et vivus, et fui mortuus, et ecce sum 18 H 7,25.
 vivens in saecula saeculorum, et habeo claves
 2 mortis, et inferni. Scribe ergo quae vidisti, 19 Is 48,6 Lxx.
Dn 2,29.
 et quae sunt, et quae oportet fieri post haec.
 Sacramentum septem stellarum, quas vidisti 20 Mt 2,7.
 in dextera mea, et septem candelabra aurea:
 septem stellae Angeli sunt septem Ecclesia-
 rum: et candelabra septem, septem Eccle-
 siae sunt.

Angelo Ephesi Ecclesiae scribe: 2 1,18.16.20.

Haec dicit, qui tenet septem stellas in
 dextera sua, qui ambulat in medio septem
 candelabrorum aureorum: Scio opera tua, et 2 9.18.19.
3,1.8.15.
1 J 4,1.
 laborem, et patientiam tuam, et quia non
 potes sustinere malos: et tentasti eos, qui se
 dicunt Apostolos esse, et non sunt: et invenisti
 eos mendaces: et patientiam habes, et susti- 3
 nuisti propter nomen meum, et non defecisti.
 Sed habeo adversum te, quòd charitatem tuam 4 1 T 5,12.
 primam reliquisti. Memor esto itaque unde ex- 5 10.22. 3,3.19.
 cideris: et age poenitentiam, et prima opera fac.
 sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum
 tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris. Sed 6 15. Ps 139,21.

16 still- (A? it 18) F¹ | (de] ex) | exiebat
 18 — et vivus F | (— sum) 19 — et 1° A
 20 stellae] sigilla A

2,1 Et Ang. $\frac{1}{2}$ | dicet A¹ | (habet) 2 lab. [tuum] |
 — tuam A | potest A¹ | dicent F | > esse ap. F
 — esse [A] A 3 susten- A | defic- A 4 ad-
 versus CAF | te pauca $\frac{1}{2}$ | reliqueris F 5 ven-
 niam t. cito $\frac{1}{2}$

hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum,
 7 quae et ego odi. Qui habet aurem, audiat
 quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo
 edere de ligno vitae, quod est in Paradiso
 Dei mei.

- 11, 17, 20. 7
 3, 6, 17, 21; 22, 2.
 Gn 2, 9; 3, 22, 24.
 Ex 31, 8 LXX.
 L 23, 43.
 2 K 12, 4.
1. 44, 6; 48, 12. 8 Et Angelo Smyrnae Ecclesiae scribe:
 1, 17, 18. Haec dicit primus, et novissimus, qui
 3, 9. Je 2, 5. 9 fuit mortuus, et vivit: Scio tribulationem tu-
 2 K 11, 14, 15. am, et paupertatem tuam, sed dives es: et
 blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudaeos
 esse, et non sunt, sed sunt synagoga sa-
 Dn 1, 12, 14. 10 tanae. Nihil horum timeas quae passurus
 Mt 10, 28. es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex
 3, 11. 2 T 4, 8. vobis in carcerem ut tentemini: et habebitis
 Je 1, 12. tribulationem diebus decem. Esto fidelis us-
 que ad mortem, et dabo tibi coronam vitae.
- 20, 14. 11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
 Ecclesiis: Qui vicerit, non laedetur a morte
 secunda.
- 1, 16. 1. 49, 2. 12 Et Angelo Pergami Ecclesiae scribe:
 H 4, 12. Haec dicit qui habet rhomphaeam utra-
 19, 15. que parte acutam: Scio ubi habitas, ubi
 13, 2. 3, 8. 13 sedes est satanae: et tenes nomen me-
 14, 12. um, et non negasti fidem meam. Et in die-
 bus illis Antipas testis meus fidelis, qui
 occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

6 — et *F* | odi] dico *F*

7 aur. [audiendi] | dabo ei, *it* 17

8 Zm- | — Eccl- *A*¹ | scribae *F*¹, *it* 12' *AF*¹ 18 *F*¹

9 — tuam 2° [] | dicent *F* (ducunt) | synagogae §

10 eorum *A* | — aliquos

11 laeditur § *F* | (— a)

12 rom- (-pheam *AF*) | ex utr. § [in] utr.

13 inhabitas *F* | — illis | mei *F*².

Sed habeo adversus te pauca: quia habes 14 Nu 31,16;
25,1.2.
Jd 11.
illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat
Balac mittere scandalum coram filiis Israel,
edere, et fornicari: ita habes et tu tenentes 15 6.
doctrinam Nicolaitarum. Similiter ¹ poeniten- 16 12. 1,16.
tiam age: si quo minus veniam tibi cito, et
pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui 17 Ps 78,24.
Is 63,2; 65,15.
8,12.
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis:
Vincenti dabo manna absconditum, et dabo
illi calculum candidum: et in calculo nomen
novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

Et Angelo Thyatirae Ecclesiae scribe: 18 Dn 10,6.
1,14.15.

Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos
tamquam flammam ignis, et pedes eius simi-
les aurichalco: Novi opera tua, et fidem, et 19
charitatem tuam, et ministerium, et patien-
tiam tuam, et opera tua novissima plura pri-
oribus. Sed habeo adversus te pauca: quia 20 4.14.
1 Rg 16,31.
2 Rg 9,22.
Nu 25,1.2.
permittis mulierem Iezabel, quae se dicit pro-
pheten, docere, et seducere servos meos, for-
nicari, et manducare de idolothytis. Et dedi 21
illi tempus ut poenitentiam ageret: et non
vult poenitere a fornicatione sua. Ecce mit- 22
tam eam in lectum: et qui moechantur cum
ea, in tribulatione maxima erunt, nisi poeni-
tentiam ab operibus suis egerint. et filios 23 Ps 7,10; 62,18.
Jr 11,20; 17,10.
eius interficiam in morte, et scient omnes

14 — quia | Balaac F 15 (C inc. v. 16 . Simil.)
similiter. **CA** 16 si nihilominus F | venio F 17 cf 7
| abscondita F | illi] ei F | — et 2° F calculum 2° A¹
| — nomen F¹ — nov. F² 18 Tyathirae A (it 24 ?) |
oculus A¹ | ut F | flamma **CF** | oric- **CA** orich- **C**
aeric- F -cho A 19 operam tuam F¹ | > carit. et fid. |
— tuam 1° | mysterium F | — et op. tua F 20 — pauca
[C]CAF | permittes A¹ | Iezabel **CA** 21 illis et
agerent F | poeniteri AF 22 Ecce ego **C** | mitto
et **C** | tribulationem maximam **CA** | — erunt | > eg.
ab op. suis **CA** eg. ab op. eius **CF** 23 mortem AF¹

Ecclesiae, quia ego sum scrutans renes, et
corda: et dabo unicuique vestrum secundum

24 opera sua. Vobis autem dico, et ceteris qui
Thyatirae estis: Quicumque non habent doc-
trinam hanc, et qui non cognoverunt altitu-
dines satanae, quemadmodum dicunt, non

3,11. 25 mittam super vos aliud pondus: tamen id,

Pa 2,8 26 quod habetis, tenete donec veniam. Et qui
vicerit, et custodierit usque in finem opera

12,5 27 mea, dabo illi potestatem super Gentes, ¹ et
reget eas in virga ferrea, et tamquam vas

Pa 2,8.9. 28 figuli confringentur, sicut et ego accepi a
Patre meo: et dabo illi stellam matutinam.

3,6.12.22. 29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
Ecclesiis.

5,6. 1,16. 3 ET Angelo Ecclesiae Sardis scribe:

Haec dicit qui habet septem Spiritus Dei,
et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen
19. Ez 34,4. 2 habes quòd vivas, et mortuus es. Esto vigi-
lans, et confirma cetera, quae moritura erant.
Non enim invenio opera tua plena coram Deo

1 Th 5,2. 3 meo. In mente ergo habe qualiter accepe-
16,15.
Mt 24,42. ris, et audieris, et serva, et poenitentiam
age. Si ergo non vigilaveris, Veniam ad te

Jd 23. 4 ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis,
qui non inquinaverunt vestimenta sua: et
ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

Ex 32,32.33. 5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis,
Pa 69,29.
4,4; 6,11; 7,9.12.
Ph 4,3.
Mt 10,53. et non delebo nomen eius de Libro vitae,
et confitebor nomen eius coram Patre meo,

23 sua] vestra 24 — et 1° [G]CAF | qui 1°] quia
25 c. corr., 26 | quicum F¹ | — et 2° | altitudinis A¹
26 et 2°] + qui | ei A 27 illas | — et 2° [G]CAF
3,3 — et audieris F | (ergo] enim) | — ad
te 1° [G]CAF 4 ambulant CAF (-averunt) 5 (no-
mina eorum)

et coram angelis eius. Qui habet aurem, 6
audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Et Angelo Philadelpiae ecclesiae scribe: 7 Is 22,22.
Job 12,14.

Haec dicit Sanctus et Verus, qui habet 6,10.

clavem David: qui aperit, et nemo claudit: 1 K 16,9.
claudit, et nemo aperit: 'Scio opera tua. Ecce 8

dedi coram te ostium apertum, quod nemo 2,9.
Is 60,14; 49,23;
45,14; 66,23;
48,4.
potest claudere: quia modicam habes virtutem,
et servasti verbum meum, et non negasti no- 9
men meum. Ecce dabo de synagoga satanae, 18,10. H 10,36.
L 21,19.
3 T 2,19.
qui dicunt se Iudaeos esse, et non sunt, sed

mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, et 11 1,8; 2,5. 2,10.
adorent ante pedes tuos: et scient quia ego

dilexi te 'quoniam servasti verbum patientiae 12 Rs 48,25.
Is 62,2; 65,15.
G 2,9.
14,1; 22,4.
21,2. 19,12.
meae, et ego servabo te ab hora tentationis,

quae ventura est in orbem universum tentare 13
habitantes in terra. Ecce venio cito: tene

quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 14 Ps 89,38.
Prv 8,22.
1,5. J 1,3.
Kol 1,15.
Qui vicerit, faciam illum columnam in templo

Dei mei, et foras non egredietur amplius: et 14 Ps 89,38.
Prv 8,22.
1,5. J 1,3.
Kol 1,15.
scribam super eum nomen Dei mei, et nomen

civitatis Dei mei novae Ierusalem, quae de-
scendit de caelo a Deo meo, et nomen meum

novum. Qui habet aurem, audiat quid Spi- 14 Ps 89,38.
Prv 8,22.
1,5. J 1,3.
Kol 1,15.
ritus dicat Ecclesiis.

Et Angelo Laodiciae ecclesiae scribe: 14 Ps 89,38.
Prv 8,22.
1,5. J 1,3.
Kol 1,15.

7 Filadelpiae F | scribae F¹ : Scribe: $\mathfrak{F}^1 \mathfrak{C}^{26}$
: scribe: $\mathfrak{F}^2 \mathfrak{C}^{22.23}$ (in \mathfrak{F} tectura „scribe:“ iuxta, non
supra: 1° agglutinata est) | cludit bis $\mathfrak{F}^1 A^1 F^1$ | et cl. 2° F

8 ostium F¹ | cludere $\mathfrak{F}^1 A F^1$

9 (sciant) | \mathfrak{f}^n . $\mathfrak{F}^1 A (F)$

10 > te serv. $\mathfrak{F}^1 A$ | ad horam F | in terram A

11 — Ecce $\mathfrak{F}^1 A$

12 — et n. civ. D. mei F | Hierus- | descendet F |

— a F | (— et 4°) | — meum F

13 aures F, it 22

14 > ecc. Laod. F | (ecclesie: Scribae: \mathfrak{F}^1)

Haec dicit Amen, testis fidelis, et verus,

- 2,3. R 12,11. 15 qui est principium creaturae Dei. Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: 16 utinam frigidus esses, aut calidus: ¹ sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. quia dicis: quòd dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et caecus, et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo, arguo, et castigo. Aemulare ergo, et poenitentiam age. Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum patre meo in throno eius. 22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

- Ex 19,16.24. 4 Post haec vidi: et ecce ostium apertum 3
Dn 2,29.
1,10. 19. 11,12. in caelo, et vox prima, quam audiui tamquam tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri 2 post haec. Et statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem se-

14 dicit: ☩

17 dices A¹F | — quòd ☩ | mirabiles A¹

18 et 2°] ut ☩

20 — mihi | introibo (pr [et])

22 cf 13

4,1 — et 1° F | tuba F | fieri] + cito ☩

2 — Et 1° et ☩ | sedis A¹F¹ | super A | — sedem F

dens. Et qui sedebat similis erat aspectui 3 Ex 1,26—28.
 lapidis iaspidis, et sardinis: et iris erat in
 circuitu sedis similis visioni smaragdinae. Et 4 Is 24,28.
3,4; 5,10.
 in circuitu sedis sedilia vigintiquattuor: et
 super thronos vigintiquattuor seniores seden-
 tes, circumamicti vestimentis albis, et in ca-
 pitibus eorum coronae aureae: Et de throno 5 Ex 19,18.
Ex 1,18.
8,5; 11,19;
16,18.
1,4. Zch 4,2.
 procedebant fulgura, et voces, et tonitrua:
 et septem lampades ardentes ante thronum,
 qui sunt septem spiritus Dei. Et in conspectu 6 Ex 1,5,18.22.26;
10,1.
Is 6,1.
 sedis tamquam mare vitreum simile crystallo:
 et in medio sedis, et in circuitu sedis quat-
 tuor animalia plena oculis ante et retro. Et 7 Ex 1,10; 10,14.
 animal primum simile leoni, et secundum ani-
 mal simile vitulo, et tertium animal habens
 faciem quasi hominis, et quartum animal si-
 mile aquilae volanti. Et quattuor animalia, 8 Is 6,2,3; 41,4.
Ex 1,18; 10,12.
Am 4,18 Lxx.
Ex 3,14.
 singula eorum habebant alas senas: et in cir-
 cuitu, et intus plena sunt oculis: et requiem
 non habebant die ac nocte, dicentia:

Sanctus Sanctus, Sanctus Dominus Deus
 omnipotens, qui erat, et qui est, et qui ven-
 turus est.

Et cum darent illa animalia gloriam, et ho- 9 Is 6,1. Ps 47,9.
Dn 4,31; 6,26;
12,7.
 norem, et benedictionem sedenti super thro-
 num, viventi in saecula saeculorum, ¹proci- 10 5,14.
 debant vigintiquattuor seniores ante seden-
 tem in throno, et adorabant viventem in

3 hiasp- *EF* | sardini | hiris *F* | circuito *F*¹ |
 visionis *A* | zmar-

4 viginti [et] quattuor 2° | circumamictos | co-
 ronas aureas

5 procedunt | fulgora *EA* | quae

6 (— in 3°) 7 volantis *F*

8 senas in *EF* | habent 2° *EF* | ac] et *F*

9 — viv. in saec. saec. *A*

10 procident *EF* procedebant *A*

saecula saeculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes:

- 11 Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.

- Is 6,1; 29,11.
Ps 47,9.
4,2. Ez 2,9.10.
- 5 ET vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signatum
- 2 sigillis septem. Et vidi Angelum fortem, praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula eius? Et
- 3 nemo poterat neque in caelo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque
- 4 respicere illum. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum,
- Gn 49,9.10.
Is 11,1.10.
22,16.
1 P 5,8.
- 5 nec videre eum. Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, et solvere septem
- 6 signacula eius. Et vidi: et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem
- 7 terram. Et venit: et accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum, quattuor animalia, et vigintiquattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt
- Is 53,7; 11,2.
J 1,29.36.
4,5. Zch 4,10.
- Is 6,1. Ps 47,9.
Ps 141,2.
14,2; 15,2;
8,3.4.

10 mittent 11 et deus CA
5,1 dexteram CA¹ | super CAF | foris,] — , CCA
foras F
2 et praedic. A | Qui A
3 — neque 1° | terra 2° F
5 dicit AF | fleberis A | — solvere
6 corona A¹ | — septem 3° [C]CA¹F (2da Treg)
7 in] de AF | — librum [C]CA¹ suppl. A² post accepit
8 thiaras F | fialas F

orationes sanctorum: et cantabant canticum 9 Ps 33,3; 144,9.
novum, dicentes:

Dignus es Domine accipere librum, et aperire signacula eius: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione: et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: et regnabimus super terram. 10 Ex 19,6.
Is 61,6.
1,6; 20,6; 22,5.

Et vidi, et audiavi vocem angelorum multorum 11 1 Rg 22,19.
Dn 7,10.
in circuitu throni, et animalium, et seniorum: et erat numerus eorum millia millium, ¹ dicentium voce magna: 12 Is 53,7.
1 Chr 29,11.
Ph 2,9,10.

Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.

Et omnem creaturam, quae in caelo est, et super terram, et sub terra, et quae sunt in mari, et quae in eo: omnes audiavi dicentes: 13 Is 6,1. Ps 47,9.
Sedenti in throno, et Agno: benedictio, et honor, et gloria, et potestas in saecula saeculorum.

Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas: et adoraverunt viventem in saecula saeculorum.

5 ET vidi quòd aperuisset Agnus unum de 6 5,1,2. 4,6;
septem sigillis, et audiavi unum de quattuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitru: Veni, et vide. Et vidi: et ecce 2 Zch 1,8; 6,1—3.
equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et

9 cantant | > nov. cant. AF | — domine [E]CAF
+ deus [E] 10 nos | eos [E]A | regnabunt 12 divinitatem | num divitias? 13 et [quae] super | — et sub terra F et s. terram [E]A | ea 14 — vig. quatt. [E]CAF
| — in fac. suas | — viv. in s. s. 6,1 signaculis A | dicentem | thonit- AF 1,2 — et vide. CA — Et vidi [E]F

- 4,7. 3 exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum
4 animal, dicens: Veni, et vide. Et exivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius
- 4,7. 5 magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus niger: et qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.
- 6 Et audiui tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum, et
- 4,7. 7 oleum ne laesis. Et cum aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis
- 8 dicentis: Veni, et vide. Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum, nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quattuor partes terrae, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terrae.
- 8,5; 14,18; 16,7. 9 Et cum aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium, quod habebant, et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Domine, (sanctus, et verus) non iudicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae: et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec compleantur
- 8,7. Zch 1,12.
Ps 79,6.10.
Dt 32,43.
18,10. Gn 4,10.
2 Rg 9,7.
Hos 4,1.
8,4,5; 7,9.18.14.
Mt 23,32.

3 — et vide 4 interficerent *F* | ei 2°] illi
5 et vide.] . et vidi , it 8 | eum | statera *F*
6 dicentem *GA* | tritici *AF* | denario *bis*]
+ uno *8* | nec laesis *A*
8 cf 5 | (*G inc. v.* Et ecce) | inferus *GA* | bestiis *A*
9 > quint. sig. | altarem *A*¹
10 — non 2° | his | super terram *GA* terra *F*
11 — illis 1° *F* eis *GA* | > temp. adhuc |
impleantur (-atur *A*¹)

- conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terraemotus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis: et stellae de caelo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur. et caelum recessit sicut liber involutus: et omnis mons, et insulae de locis suis motae sunt: et reges terrae, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber absconderunt se in speluncis, et in petris montium: et dicunt montibus, et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni: quoniam venit dies magnus irae ipsorum: et quis poterit stare?
- 6 POst haec vidi quattuor Angelos stantes super quattuor angulos terrae, tenentes quattuor ventos terrae ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: et clamavit voce magna quattuor Angelis, quibus datum est nocere terrae, et mari, ¹dicens: Nolite nocere terrae, et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus
- 12 Is 13,10.
Es 32,7.8.
Joel 2,3.4.
L 21,25.
- 18 Is 24,4; 13,10.
- 14
- 15 Ps 48,5; 2,2.
Is 24,21; 24,12.
Jr 4,29.
Is 2,10.19.21.
Mc 6,21.
- 16 Hos 10,9.
Is 6,1. Ps 47,9.
L 23,30.
- 17 Joel 2,11; 3,4.
Sph 1,14.18.
Mt 3,2. R 2,5.
- 7 Es 7,2; 37,9.
Dn 7,2. Zch 6,5.
Mt 24,31.
- 2
- 3 Ez 9,4.6.

11 — et fratr. eor. F

12 cum] pr et [A] | — ecce | > factus est magn. | (— est 2°) | (— tota)

13 — de caelo [F] caeli [A] | mittit [A] mittet F | — a [A] | (— magno)

14 (mutati)

15 — in 2° [F]

16 Cadete [A] | (— nos 2°) | faciem F¹ | (supra)

7,1 supra q. [A] | ne flaret ventus [A]

3 noli A¹ | et] neque F

14,1.3. 4 eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadraginta quattuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel.

5 Ex tribu Iuda duodecim millia signati:
Ex tribu Ruben duodecim millia signati:
Ex tribu Gad duodecim millia signati:

6 Ex tribu Aser duodecim millia signati:
Ex tribu Nephtali duodecim millia signati:
Ex tribu Manasse duodecim millia signati:

7 Ex tribu Simeon duodecim millia signati:
Ex tribu Levi duodecim millia signati:
Ex tribu Issachar duodecim millia signati:

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia signati:
Ex tribu Ioseph duodecim millia signati:
Ex tribu Benjamin duodecim millia signati.

6,11. 9 Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum: et clamabant voce magna dicentes:

Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno.

5,11. 11,16. 11 Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quattuor animalium: et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et

5,12. 12 adoraverunt Deum, dicentes,
Amen. Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et

5-8 XII *F* ubique | — signati 2°-10° [G]CF

6 Neptalim GF Nephthalim C Nephthalim A

7 Symeon CA | Isachar GCF

8 (Zabulon) | (signatorum 3°)

9 tribus et populus F¹ | stolas albas (sth- F¹, it 13)

10 sedit A¹

12 et honor

virtus, et fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum, Amen.

Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: 13

Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? et

unde venerunt? Et dixi illi: Domine mi, tu 14

scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de

tribulatione magna, et laverunt stolas suas,

et dealbaverunt eas in sanguine Agni. ideo 15

sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac

nocte in templo eius: et qui sedet in throno,

habitabit super illos: non esurient, neque si-

tient amplius, nec cadet super illos sol, neque

ullus aestus: quoniam Agnus, qui in medio 17

throni est, reget illos, et deducet eos ad vitae

fontes aquarum, et absterget Deus omnem

lacrymam ab oculis eorum.

8 ET cum aperuisset sigillum septimum, fac-

tum est silentium in caelo, quasi media hora.

Et vidi septem Angelos stantes in conspectu 2

Dei: et datae sunt illis septem tubae. Et alius 3

Angelus venit, et stetit ante altare habens thu-

ribulum aureum: et data sunt illi incensa multa,

ut daret de orationibus sanctorum omnium su-

per altare aureum, quod est ante thronum Dei.

Et ascendit fumus incensorum de orationi- 4

bus sanctorum de manu Angeli coram Deo.

Et accepit Angelus thuribulum, et implevit il- 5

Dn 12,1.
Gn 49,11.
3,10. Mt 24,21.
H 9,14.
22,14.

Is 6,1. Ps 47,9.
11,19; 14,15,17;
15,5,8; 16,1;
21,3,22.

Is 49,10.

Ex 34,28.
Jr 2,13; 31,16.
5,6. Ps 23,2.
21,4. Is 25,8.

Zch 3,17.
Hb 2,20.

Mt 24,31.

Am 9,1.
5,8.

Ps 141,2.

Lv 16,12.
Ex 19,16.
Es 10,2.

13 et dixit] dicens | cf 9

14 illis A¹ | (— mi) | veniunt **☩☩F**

15 (super thronum) | (habitat) 16 nec] neque

17 deducit A¹ | fontis F | (abstergit) | — Deus F | ex

8,1 (— in caelo)

3 turabulum **☩AF** turib- **☩☩** | ut d. de orat.] — de

☩☩A quae sunt orationes F | ante thr.] in con-

spectu F | — Dei **☩☩A**

4 sanct.] + et **☩A**² + omnium ... orationibus

sanctorum ex v. 3.4 sine Dei F

5 turib- **☩☩A** + aureum **☩** turab- F

lud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et

6 terraemotus magnus. Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, praeparaverunt se ut tuba canerent.

Ex 38,22. Joel 3,8. Ex 9,28-26. 16,2. 7 Et primus Angelus tuba cecinit, et facta est grando, et ignis, mista in sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum concremata est, et omne foenum viride combustum

Jr 51,25. Ex 7,20,21. 16,8. 8 est. Et secundus Angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris

9 sanguis, et mortua est tertia pars creaturae eorum, quae habebant animas in mari, et

Is 14,12. Dn 8,10. 16,4. 10 tertia pars navium interiit. Et tertius Angelus tuba cecinit: et cecidit de caelo stella magna, ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum:

11 et nomen stellae dicitur Absinthium; et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis, quia

6,12. Ex 10,21. 16,8. 12 amarae factae sunt. Et quartus Angelus tuba cecinit: et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunae, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter.

14,6; 9,12; 11,14; 12,12. 13 Et vidi, et audiui vocem unius aquilae volantis per medium caeli, dicentis voce magna: Vae,

5 igni A | thonit- F | fulgora CAF | — magnus 6 paraverunt | ut tubicinarent F 7 mixta | sanguinem A | concrem.] combusta (CA com-) | omnem faenum viridem F¹ 8 (sanguines) 9 — eorum | habent (habet F²) | — in mari [JAF 10 tertiam] terram in F | — in 2° F 11 absinthius JCA absentius F | absentium F | homines F | amare A 12 — ita | et 5°] ut F | lucerent F¹ | nox JCA nocte F (nocti) 13 caelum (— al) | (dicens)

vae, vae habitantibus in terra de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

ET quintus Angelus tuba cecinit: et vidi 9
stellam de caelo cecidisse in terram, et data 8,10. 20,1.
est ei clavis putei abyssi. Et aperuit puteum 16,10; 17,8.
abyssi: et ascendit fumus putei, sicut fumus 2
fornacis magnae: et obscuratus est sol, et aer Gn 19,28.
de fumo putei: Et de fumo putei exierunt Ex 19,18.
locustae in terram, et data est illis potestas, Joel 2,2,10.
sicut habent potestatem scorpiones terrae: 3
et praeceptum est illis ne laederent foenum 4
terrae, neque omne viride, neque omnem ar- Ez 9,4.
borem: nisi tantum homines, qui non habent 7,8.
signum Dei in frontibus suis. et datum est 5
illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent men-
sibus quinque: et cruciatus eorum, ut crucia-
tus scorpii cum percutit hominem. Et in die- 6
bus illis quaerent homines mortem, et non Job 3,21.
invenient eam: et desiderabunt mori, et fugiet L 23,30.
mors ab eis. Et similitudines locustarum, 7
similes equis paratis in praelium: et super Joel 2,4.
capita earum tamquam coronae similes auro:
et facies earum tamquam facies hominum.
Et habebant capillos sicut capillos mulierum: 8
et dentes earum, sicut dentes leonum erant: Joel 1,6.
et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox 9
alarum earum sicut vox curruum equorum mul- Joel 2,5.

31 (habitantibus) | super terram 2A | vocib.]

+ tubae

9,1 terra F | illi 2 - Et ap. put. ab. A |
- fumus 2° F 3 - putei [2] 2A | > pot. illis A
4 omnem 1° A¹ | - suis 2A 5 (dictum) |
(- est) | (- eos) | cruciarentur | - ut 2° A¹
6 - Et 1° A | > mors fugiet F | ipsis 2A
7 proel- et 2 | eorum A¹ | (coronas) | tamq. 2°]
sicut 8 - sicut cap. F | - dentes 2°

9,10—19. APOCALYPSIS IOANNIS.

19. 10 torum currentium in bellum: et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Graece autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans. Vae unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo vae post haec.
- 8,13; 11,14. 12 Et sextus Angelus tuba cecinit: et audiui vocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, ^{Gn 15,18. Dt 1,7. Jos 1,4. 16,12.} dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quattuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quattuor Angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum: ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus viciis millies dena millia. Et audiui numerum eorum. Et ita vidi equos in visione: et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas, et capita equorum erant tamquam capita leonum: et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur.
- 8,7—12. 15 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo, et sulphure, quae procedebant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum. nam caudae eorum similes serpentibus, habentes

10 — erant [J]C A | caudibus F (cauda) | — et 3°
 11 habent F | angelorum A¹ | hebraeice JC (-icae F¹)
 ebreice A | — autem F | apollyon AF | et lat. |
 — hab. nom. F habet nom. JCA 12 — et [J]CAF
 13 unum | — quattuor 14 habet A¹ | Euftrate JAF
 16 — Et 2° 17 habentes | hyacintinas JF iacinth- A |
 sulphoreas A | ipsorum | sulphor F 18 — Et 1° |
 — de 2° | sulphore A | qui procedebat ex 19 nam
 et A | caud. illorum F

- capita: et in his nocent. Et ceteri homines, 20 Is 2,8,20; 17,8.
Dn 5,4,23.
Ps 115,4; 135,15.
16,9,11,21.
1 K 10,20.
qui non sunt occisi in his plagis, neque poe-
nitentiam egerunt de operibus manuum sua-
rum, ut non adorarent daemonia, et simulacra
aurea, et argentea, et aerea, et lapidea, et
lignea, quae neque videre possunt, neque
audire, neque ambulare, et non egerunt poe- 21 2 Rg 9,32.
nitentiam ab homicidiis suis, neque a venefi-
ciis suis, neque a fornicatione sua, neque a
furtis suis. ET vidi alium Angelum fortem 10 5,2. 4,3.
Mt 17,2.
descendentem de caelo amictum nube, et iris
in capite eius, et facies eius erat ut sol, et
pedes eius tamquam columnae ignis: et habebat in manu sua libellum apertum: et posuit
pedem suum dextrum super mare, sinistrum
autem super terram: et clamavit voce magna, 3 Jr 25,30.
Hos 11,10.
Am 1,2.
quemadmodum cum leo rugit. Et cum cla-
masset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.
Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces 4 Dn 8,26; 12,4,9.
suas, ego scripturus eram: et audiui vocem
de caelo dicentem mihi: Signa quae locuta
sunt septem tonitrua: et noli ea scribere.
Et angelus, quem vidi stantem super mare, 5 Dt 32,40.
et super terram, levavit manum suam ad cae-
lum: et iuravit per viventem in saecula saecu- 6 Gn 14,19,22.
Neh 9,6.
Ex 20,11.
Ps 146,6.
6,11. Dn 12,7.
lorum, qui creavit caelum, et ea quae in eo
sunt: et terram, et ea quae in ea sunt: et mare,
et ea quae in eo sunt: Quia tempus non erit
amplius: sed in diebus vocis septimi angeli, 7 Am 3,7.
Dn 9,8,10.
Zch 1,6.
11,15. 16,17,19.
17,17.
Act 3,21.

20 occi *F*¹ | — his *F* | adorent *A* | — daemo-
nia *A*¹ | simulach- ~~20~~ *A* 21 benefic- *AF*¹

10,1 hiris erat in *F* | columna

2 (supra 1°) 3 quemadmodum *AF*¹

4 — voces suas | — ego [2] *CAF* *pr* et [2] |

— mihi | — et 3° | eas *F*¹

5 angelum | supra *bis*, *it* 8

6 eo 1°] illo | — ea 4° [2] *F* | > ampl. non erit

- cum coeperit tuba canere, consummabitur
mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos
a.2. 8 suos Prophetas. Et audiui vocem de caelo 10
iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade,
et accipe librum apertum de manu angeli
Ex 2,8; 2,1—3. 9 stantis super mare, et super terram. Et abi
ad angelum, dicens ei, ut daret mihi librum.
Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum:
et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore
10 tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum
de manu angeli, et devoravi illum: et erat in
ore meo tamquam mel dulce: et cum devo-
Jr 1,10; 25,30. 11 rassem eum, amaricatus est venter meus: et
Dn 3,4; 7,14. dixit mihi: Oportet te iterum prophetare
Gentibus, et populis, et linguis, et regibus
Ez 40,3. 11 multis. ET datus est mihi calamus similis
Zch 2,5.6. virgae, et dictum est mihi: Surge, et metire
2 K 6,16. templum Dei, et altare, et adorantes in eo.
Zch 12,3 Lxx. 2 atrium autem, quod est foris templum, eiice
Is 63,18. foras, et ne metiaris illud: quoniam datum
Ps79,1. Dn8,10. est Gentibus, et civitatem sanctam calcabunt
L 21,24. 3 mensibus quadraginta duobus: et dabo duobus
S. 12,6.14; 13,5. testibus meis, et prophetabunt diebus mille
2. 4 ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt
Zch 4,3.11—14. duae olivae, et duo candelabra in conspectu
2 Rg 1,10. 5 Domini terrae stantes. Et si quis voluerit
2 Sm 22,9. eos nocere, ignis exiet de ore eorum, et de-
Jr 5,14. vorabit inimicos eorum: et si quis voluerit
L 9,54 a.

7 et consumm- ~~GA~~ | (— dei) 8 Et vox quam audiui
(+ dicentem A¹) de | — et 2° A¹ | — et 3° | > libr.
accipe A² | cf 5 9 dicit | — librum 2° | dev. eum GA |
amaricare 10 dev. eum | tamq. dulcem F¹ 11 — et
1° F | dicunt ~~GA~~ A¹ dicit A² F | > pop. et gent.
11,1 et d. est m.] dicens 2 — autem F | foris]
infra 3 | metieris F | eum | datus F¹ | quadr. et d. F
8 (— duobus) | (XL) | saccos 4 duo 1° A | — et duo
cand. F | — Domini A¹ | stantia 3 5 > eos vol. |
eor. 1°] illorum ~~GA~~ F ipsorum A | devoravit A

eos laedere, sic oportet eum occidi. Hi ha- 6 1 Rg 17,1.
bent potestatem claudendi caelum, ne plu- Je 5,17.
at diebus prophetiae ipsorum: et potestatem Ex 7,17.19.20.
habent super aquas convertendi eas in sangui- 1 Sm 4,8.
nem, et percutere terram omni plaga quoties-
cumque voluerint. Et cum finierint testimo- 7 Dn 7,3.7.21.
nium suum, bestia, quae ascendit de aby- 13,1.7; 17,8.
ssu, faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et
occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in 8 16,19. Is 1,9.10.
plateis civitatis magnae, quae vocatur spiri- L 13,34.
tualiter Sodoma, et Aegyptus, ubi et dominus
eorum crucifixus est. Et videbunt de tribubus, 9
et populis, et linguis, et Gentibus corpora
eorum per tres dies, et dimidium: et corpora
eorum non sinent poni in monumentis. et 10 Ps 105,38.
inhabitantes terram gaudebunt super illos, et
iucundabuntur: et munera mittent invicem,
quoniam hi duo prophetae cruciaverunt eos,
qui habitabant super terram. Et post dies 11 Es 37,5.10.
tres, et dimidium, spiritus vitae a Deo intra- Gn 15,13.
vit in eos. Et steterunt super pedes suos,
et timor magnus cecidit super eos, qui vide-
runt eos. Et audierunt vocem magnam de 12 2 Rg 2,11.
caelo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascen- 4,1.
derunt in caelum in nube: et viderunt illos
inimici eorum. Et in illa hora factus est 13 Es 38,19.20.
terraemotus magnus, et decima pars civitatis Dn 2,30.
cecidit: et occisa sunt in terraemotu nomina
hominum septem millia: et reliqui in timorem

6 clud- $\mathfrak{A}AF$ | in dieb. F | eorum F | sanguine F
7 bestiae A^1 | adversus illos | vinc. eos F | occ.
illos 8 — iaceb. $[\mathfrak{A}]A^1F$ (*suppl. A^2 post magnae*) |
spirital- 9 > pop. et trib. (tribus F^1) | sinunt
10 (terrae) | s. illis A | iocund- A | [ad] invicem |
cruciaverunt F | habitant $\mathfrak{A}A^1$ inhabitant F | — super F
11 accidit F | videbant F 12 illis | ascende A^1 |
vid. eos F 13 occisi $\mathfrak{A}A$ | in] de F | terrae moto
 A^1F^1 | timore $\mathfrak{A}F$

sunt missi, et dederunt gloriam Deo caeli.

15. 9,12. 12,12. 14 Vae secundum abiit: et ecce vae tertium
 Dn 2,44; 15 veniet cito. Et septimus angelus tuba ce-11
 7,14.27.
 Zch 14,9.
 Ex 15,18.
 Ob 21.
 Ps 2,2; 10,16;
 22,29.

Factum est regnum huius mundi, Domini
 nostri et Christi eius, et regnabit in saecula
 saeculorum: Amen.

- 4,4.10. 7,11. 16 Et viginti quattuor seniores, qui in conspectu
 Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in fa-
 Am 4,18 Lxx. 17 cies suas, et adoraverunt Deum, ¹dicentes:
 Ex 3,14. Is 41,4.
 4,8; 18,8; 19,6.

Gratias agimus tibi Domine Deus omni-
 potens, qui es, et qui eras, et qui venturus
 es: quia accepisti virtutem tuam magnam,
 et regnasti. Et iratae sunt Gentes, et ad-
 venit ira tua, et tempus mortuorum iudi-
 cari, et reddere mercedem servis tuis Pro-
 phetis, et sanctis, et timentibus nomen tu-
 um pusillis, et magnis, et exterminandi eos,
 qui corruerunt terram.

- 15,1. R 2,5. 18
 Ps 2,1.5.12;
 46,7; 99,1;
 115,13.
 Am 3,7.
 Dn 9,6.10.
 Zch 1,6.
 1 Rg 8,1.8. 19 Et apertum est templum Dei in caelo: et
 2 Chr 5,7.
 Ex 9,24; 19,16.
 15,5. 4,5.
 visa est arca testamenti eius in templo eius,
 et facta sunt fulgura, et voces, et terraemotus,
 et grando magna.

- 12 ET signum magnum apparuit in caelo:12
 Mulier amicta sole, et luna sub pedi-
 bus eius, et in capite eius corona stel-
 2 larum duodecim: et in utero habens,

Is 66,7.
 Mch 4,10.

14 — et [E]EF | — ecce F
 15 Ihesu Christi F | regnavit AF | — Amen
 17 (C inc. v. Gratias) | > tibi ag. A¹ | Deus
 noster o. E | — et qui vent. es | et quia F qui A
 18 indicare F | terminandi A¹
 19 fulgora | voces,] + et tonitrua, E
 12,1 paruit CA | coronam F¹

clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat.
 Et visum est aliud signum in caelo: et ecce 3 9. Dn 7,7.
 draco magnus rufus habens capita septem, et
 cornua decem: et in capitibus eius diademata
 septem, et cauda eius trahebat tertiam par- 4 Dn 8,10.
 tem stellarum caeli, et misit eas in terram,
 et draco stetit ante mulierem, quae erat pa-
 ritura: ut cum peperisset, filium eius devora-
 ret. Et peperit filium masculum, qui recturus 5
 erat omnes Gentes in virga ferrea: et raptus
 est filius eius ad Deum, et ad thronum eius,
 et mulier fugit in solitudinem ubi habebat 6
 locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam
 13 diebus mille ducentis sexaginta. Et factum 7
 est praelium magnum in caelo: Michael, et
 angeli eius praeliabantur cum dracone, et
 draco pugnabat, et angeli eius: et non valu- 8
 erunt, neque locus inventus est eorum am-
 plius in caelo. Et proiectus est draco ille 9
 magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabo-
 lus, et satanas, qui seducit universum orbem:
 et proiectus est in terram, et angeli eius cum
 illo missi sunt. Et audiui vocem magnam in 10
 caelo dicentem:

Nunc facta est salus, et virtus, et regnum
 Dei nostri, et potestas Christi eius:
 quia proiectus est accusator fratrum
 nostrorum, qui accusabat illos ante con-
 spectum Dei nostri die ac nocte.

Is 66,7.
19,15. Ps 2,9.

Mt 2,13.
11,2.8.

Dn 10,13.21;
12,1.

L 10,18.
J 12,81.
Gn 3,1.14.
Zch 3,1.2.

11,15.
Job 1,11.
Zch 3,1.
L 22,81.
Mt 28,18.
J 12,81.

2 et clam. *☩CF* et clamans *A* | cruciatur | pareat *A*
 3 (aliud) | cap. suis *☩CA* | > sept. diad.
 4 et [in] cauda | dracho *F*, it 7 bis 9. 13. 16. 17
 5 erit 6 (fugiat) | habet | illam | (quadrag.)
 7 proel- et *☩* bis, it 17 | — magnum | Micahel *F* |
 drachonem *F*¹
 8 > ampl. eor. *A* 9 seducet *A* | — et 3° *☩CAF*
 10 domini bis *A* | quia] qui *A*¹

- R 8,37. 11 Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem
 17. 7,14. Agni, et propter verbum testimonii sui, et
 non dilexerunt animas suas usque ad mor-
 tem. propterea laetamini caeli, et qui ha-
 bitatis in eis. Vae terrae, et mari, quia
 descendit diabolus ad vos, habens iram
 magnam, sciens quòd modicum tempus
 habet.
- 18 Et postquam vidit draco quòd proiectus esset
 in terram, persecutus est mulierem, quae pe-
 6. 14 perit masculum: et datae sunt mulieri alae
 Dn 7,25; 12,7. duae aquilae magnae ut volaret in desertum
 in locum suum, ubi alitur per tempus et tem-
 pora, et dimidium temporis a facie serpentis.
- 15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem,
 aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi
 16 a flumine. Et adiuvit terra mulierem, et ape-
 ruit terra os suum, et absorbit flumen, quod
 14,12. 19,10. 17 misit draco de ore suo. Et iratus est draco
 1 J 5,10.
 13,7. Gn 3,15. in mulierem: et abiit facere praelium cum
 reliquis de semine eius, qui custodiunt man-
 data Dei, et habent testimonium Iesu Christi.
- 18 Et stetit supra arenam maris.
- 11,7; 17,3.9.12. 13 ET vidi de mari bestiam ascendentem,
 Dn 7,7. habentem capita septem, et cornua decem,
 et super cornua eius decem diademata, et
 10,1. 12,3. 2 super capita eius nomina blasphemiae. Et
 Dn 7,4-6. bestia, quam vidi, similis erat pardo, et pe-
 12,3. des eius sicut pedes ursi, et os eius sicut os
 leonis. Et dedit illi draco virtutem suam,

11 illum | animam suam \mathfrak{GCA} 12 ira magna F^1
 13 est \mathfrak{GCA} | et persec. A^1 14 > mul. duae al.
 (> d. a. m. A^2 — alae F^1) 15 > aq. post mul. F
 16 (audivit) 17 cf 7 | et qui hab. A | — Christi 18 super
 \mathfrak{CA} | har- \mathfrak{CAF} 13,1 mare AF | et hab. A | nomen F
 2 bestiam | — pedes 2° | dracho F , μ 4.11.

et potestatem magnam. Et vidi unum de 3 17,8.
 capitibus suis quasi occisum in mortem: et
 plaga mortis eius curata est. Et admirata
 est universa terra post bestiam. Et adorave- 4
 runt draconem, qui dedit potestatem bestiae:
 et adoraverunt bestiam, dicentes: Quis simi-
 lis bestiae? et quis poterit pugnare cum ea?
 Et datum est ei os loquens magna, et blas- 5 Dn 7,8.11.25.
 phemias: et data est ei potestas facere men- 11,2; 12,6.14.
 ses quadraginta duos. Et aperuit os suum 6
 in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen
 eius, et tabernaculum eius, et eos, qui in caelo
 habitant. Et est datum illi bellum facere 7 11,7. Dn 7,21.
 cum sanctis, et vincere eos. Et data est illi
 potestas in omnem tribum, et populum, et
 linguam, et gentem, et adoraverunt eam omnes, 8 Dn 12,1.
 qui inhabitant terram: quorum non sunt scri- Ps 89,29.
 pta nomina in Libro vitae Agni, qui occisus Is 53,7.
 est ab origine mundi. Si quis habet aurem, 12,12. 3,5. 17,8.
 audiat. Qui in captivitatem duxerit, in capti- 9
 vitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet
 eum gladio occidi. Hic est patientia, et
 14 fides Sanctorum. Et vidi aliam bestiam 11 16,13. Mt 7,15.
 ascendentem de terra, et habebat cornua duo
 similia Agni, et loquebatur sicut draco. Et 12 2.4.5.7.
 potestatem prioris bestiae omnem faciebat

3 — vidi [3]CA | cap. eius F | morte F |
 ammir- A

4 quia

5 os loq.] loqui F | — et 2° A | blasphemiae
 CAF | ei 2°] illi | et duo F

6 blasphemia A 7 > datum est | illos | ei

8 adorabunt eum | habitant A

9 aures F

10 — duxerit [3]CAF | in c. vadit (> vadit in c. A)
 | in gladio 2° F

- in conspectu eius: et fecit terram, et habitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius
- Mt 24,24. 13 curata est plaga mortis. Et fecit signa magna,
2 Th 2,9,10.
1 Rg 18,34—39. ut etiam ignem faceret de caelo descendere
- Dt 18,2—4. 14 in terram in conspectu hominum. Et seduxit
19,20. habitantes in terra propter signa, quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiae, quae habet plagam gladii, et vixit.
- Dn 3,5.6. 15 Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiae, et ut loquatur imago bestiae: et faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestiae, occidantur. Et faciet omnes
- 19,20. 16 pusillos, et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et servos habere characterem in
- 17 dextera manu sua, aut in frontibus suis. et nequis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae, aut
- 17,0. 15,2. 18 numerum nominis eius. Hic sapientia est.
1 Rg 10,14.
Esra 2,18. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae. Numerus enim hominis est: et numerus eius sexcenti sexaginta sex.
- Ex 9,4. 14 ET vidi: et ecce Agnus stabat supra 15
7,4. 8,12. montem Sion, et cum eo centum quadraginta quattuor millia habentes nomen eius, et nomen Patris eius scriptum in

12 fec.] facit *FFF* | inhabitantes *FFF* | in eam *AF*

13 facit *FF* | (facient) | conspectum *A*

14 seducit *FFF* -cet *A* | in t. 1°] terram *FA*
(terrae) | in terram (2°) *F* | (gradiae)

15 > ut et | faciet *F* | — ut 3° *A* | adora-
verit *FAF* | occidatur *FF*

16 character (c- *F*) , it 17 | dextera | — sua

17 (posset) | nisi quis *A*¹ | aut nom.] nominis *FF*
-ine *A* 18 eius] + est | sescenti *FA* | ad DCLX.VI
i. m. TEITAN *F*²

14,1 super *F* | illo

frontibus suis. Et audiui vocem de caelo, tam- 2 **Ex** 1,24; 43,2.
quam vocem aquarum multarum, et tamquam 1,15.
vocem tonitruui magni: et vocem, quam audiui,
sicut citharoedorum citharizantium in citharis
suis. Et cantabant quasi canticum novum 3 **Ps** 33,3; 40,4;
ante sedem, et ante quattuor animalia, et 96,1; 98,1;
seniores: et nemo poterat dicere canticum, 144,9; 149,1.
nisi illa centum quadragintaquattuor millia, **Is** 42,10.
qui empti sunt de terra. Hi sunt, qui cum 5,9.
mulieribus non sunt coinquinati: Virgines
enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque
ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae
Deo, et Agno,¹ et in ore eorum non est inven- 5 **Ps** 33,2.
tum mendacium: sine macula enim sunt ante **Is** 53,9.
thronum Dei. **Sph** 3,13.

Et vidi alterum Angelum volantem per 6 8,13.
medium caeli, habentem Evangelium aeternum,
ut evangelizaret sedentibus super terram, et
super omnem gentem, et tribum, et linguam,
et populum: ¹ dicens magna voce: Timete Do- 7 **Ex** 20,11.
minum, et date illi honorem, quia venit hora **Ps** 146,6.
iudicii eius: et adorate eum, qui fecit caelum, 15,4.
et terram, mare, et fontes aquarum. Et 8 **Dn** 4,27.
alius Angelus secutus est dicens: Cecidit, ce- 18,2. **Is** 21,9.
cidit Babylon illa magna: quae a vino irae **Jr** 51,7,8.
fornicationis suae potavit omnes gentes. Et 9 13,12—17.
tertius Angelus secutus est illos, dicens voce **Mt** 10,28.
magna: Si quis adoraverit bestiam, et ima-
ginem eius, et acceperit characterem in fronte
sua, aut in manu sua: et hic bibet de vino 10 **Is** 51,17.
10 **Ps** 75,9.
Gn 19,24.
Ex 38,32.
16,19. **Jr** 25,15.
19,20.

2 thon- F | cithared- F 3 poterant A¹ | num
discere? 4 Hi 2°] + qui ~~SCA~~ + sunt qui F | se-
cunt- A | abierit A | omnibus A¹F' 5 ipsorum |
— enim (A¹) | — ante thr. Dei 6 caelum 7 dicentem A |
timite A | deum | et mare ~~SCA~~ 8 — irae F | potio-
navit 9 > ang. tert. A² alius ang. tertius | — illos F¹ |
car- AF, it 11 10 biberit F

14,11—18. APOCALYPSIS IOANNIS.

- irae Dei, quod mistum est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne, et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni: et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem eius, et si quis acceperit characterem nominis eius. Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Iesu. Et audiui vocem de caelo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. Et vidi et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, et mete quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terrae.
- 16 Et misit qui sedebat super nubem, falcem
17 suam in terram, et demessa est terra. Et alius Angelus exivit de templo, quod est in caelo, habens et ipse falcem acutam. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens:
- Is 34,9,10. 11
19,3.
2,13. 12
13,10. 12,17.
Is 57,2. H 4,10. 13
1 K 15,58.
Dn 7,13; 10,16. 14
Mt 13,39,41.
Joel 4,13. 15
Mc 4,29.
Joel 4,13. 18
15.

10 qui mixtus | ang. [et] sanct.

11 in saec. saec. ascendit | accepit A | cf 9

12 — est F

13 — mihi | moriuntur a modo. *ACA* | secu- *AF*

14 supra F, et 16 | (filium) 15 alter | messes A¹

16 messa est t. *ACA* messuit terram F demessuit eam *Æ*

18 — exivit | habet *ACA* | — ad eum *AA¹F*
(„qui 2° om A²⁴ Treg) | habet 2° *CA¹*

Mitte falcem tuam acutam, et vindemia bo-
tros vineae terrae: quoniam maturae sunt
uvae eius. Et misit Angelus falcem suam 19 19,15.
acutam in terram, et vindemiavit vineam ter-
rae, et misit in lacum irae Dei magnum: et 20
calcatus est lacus extra civitatem, et exivit
sanguis de lacu usque ad frenos equorum per
stadia mille sexcenta.

ET vidi aliud signum in caelo magnum, 15
et mirabile, Angelos septem, habentes plagas
septem novissimas: Quoniam in illis consum-
mata est ira Dei. Et vidi tamquam mare 2
vitreum mistum igne, et eos, qui vicerunt be-
stiam, et imaginem eius, et numerum nominis
eius, stantes super mare vitreum, habentes
citharas Dei: et cantantes canticum Moysi 3
servi Dei, et canticum Agni, dicentes:

Magna, et mirabilia sunt opera tua Domine
Deus omnipotens: iustae et verae sunt viae
 tuae, Rex saeculorum. Quis non timebit te 4
Domine, et magnificabit nomen tuum? quia
solus pius es: quoniam omnes gentes ve-
nient, et adorabunt in conspectu tuo, quo-
niam iudicia tua manifesta sunt.

16 Et post haec vidi, et ecce apertum est tem- 5
plum tabernaculi testimonii in caelo: et 6
exierunt septem Angeli habentes septem pla-
gas de templo, vestiti lino mundo, et candido,

Joel 4,18.
Is 68,8.

Lv 26,21.
6,17. 12,1.8.
11,18.

4,6. 13,15.18.
5,8.

Dt 32,4.
Joz 14,7.
Am 4,13 Lxx.
Ex 15,1.11;
84,10.
5,9.12.

Ps 111,2;
189,14; 145,17.
Jr 10,6.7.

Ps 86,9.
Mt 1,11.
14,17.

Ex 40,34.
11,19.

Lv 26,21.
Es 28,18.
1,13.

18 botruos F^2 boruos F^1 botrus A

19 — acutam

20 laco F | — mille A^1 | sescenta A

15,2 — tamq. F | mixtum | (igni) | illius (1°) |

supra F | (citharam)

3 — sunt bis | Rex] *pr* Domine F | caelorum A

4 — te | magnificavit AF | — es A^1 | mani-
festata A

5 — et 2° A^1

6 — sept. 2° A | lino] lapide | — et 2°

15,7—16,9. APOCALYPSIS IOANNIS.

- 4,8—5, 14,10. 7 et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unum de quattuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiae Dei viventis in saecula saeculorum.
- 1, v 28,21. Ex 40,34. 8 Et impletum est templum fumo a maiestate Dei, et de virtute eius: et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur
- 1 Rg 8,10. Is 62,6. Ps 69,25. Jr 10,25. Sph 3,8. 15,7. 16 septem plagae septem Angelorum. ET audiui vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, et effundite septem phialas irae
- Is 28,25. Dt 28,25. Ex 9,10,11. 8,7. 2 Dei in terram. Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus saevum, et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiae: et in eos, qui adoraverunt imaginem eius.
- Ex 7,17—21. 8,5. 3 Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari.
- Ex 7,19—21. Ps 78,44. 8,10. 4 Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
- Ps 119,187; 115,17. Ex 3,14. Dt 32,4. Is 41,4. 5 Et audiui Angelum aquarum dicentem: Iustus es Domine qui es, et qui eras sanctus, qui haec iudicasti: quia sanguinem Sanctorum, et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.
- Am 1,13 Lxx. Ps 19,10; 119,187. 9,13. 19,2. 8,12. 6 Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi aestu affligere homines, et igni: et aestuaverunt homines aestu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis
- 11,21. 9,20,21. 7 et

7 unus ex q. | — sept. 2° F | flalas F | iracundia F
 8 (consumerentur) 16,1 fial- F, it 2,3,4,8,10,12,17.
 2 primus Angelus 2 | et 4°] ac | habent 2F | car- AF
 -ter F | — in 3° [2]F | ador. bestiam et im. 2
 3 — Angelus, it 8,10,12,17. 4 tertius Angelus 2 |
 2 effugit 5 aq.] quantum F | — Domine | qui
 1°] pr [et] | quia haec 2A 6 fuderunt | digni
 en.] ut digni (2)A, digni (2)2F 7 alt. ab alt.] — ab
 alt. 2A altare 22F | dicens 8 aestus F | affli-
 cere (eff- F¹?) | — et 3° [2]F | igne 2

potestatem super has plagas, neque egerunt poenitentiam ut darent illi gloriam. Et 10 Ex 10,21. Is 8,21.22. 9,1.
 quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiae: et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas prae dolore: et blasphemaverunt Deum 11 9. Dn 2,20.
 caeli prae doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt poenitentiam ex operibus suis. Et sextus Angelus effudit phialam suam in 12 Gn 15,18. Dt 1,7. Jos 1,4. Is 11,15.16; 41,2.25; 44,27. Jr 50,38. 9,14.
 flumen illud magnum Euphraten: et siccavit aquam eius, ut praepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis, et de ore 13 12,9. 18,1. 18,11. Ex 8,8. 1 Rg 22,21—23.
 bestiae, et de ore pseudoprophetae spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim 14 Am 4,18 Lxx. 13,13. 19,19.
 spiritus daemoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terrae congregare illos in praelium ad diem magnum omnipotentis Dei. Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem eius. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon. Et septimus Angelus effudit 15 3,18. 1 Th 5,2.
 phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno, dicens: Factum est. Et 16 Jud 5,19.31. 2 Rg 9,27; 23,29. Zch 12,11.
 facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terraemotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis 17 Is 66,6. 10,7; 11,15.
 18 Ex 19,18. Dn 12,1. 4,5; 8,5; 11,19.

10 commandaverunt *F*¹

11 — suis 1° *F*

12 illum *A* | Euphraten *CAF* | (aqua) | praepararetur *A*

13 drach- *F* | pseud. exire spir. *§*

14 — et *CA* | procedent *CAF* | proel- et *§* |

> dei omnipot.

15 turpitudinem *F*

16 congregavit | Hebraeice *§* -aeicae *F* | Armageddon *§* | Hermagedon *§CA* | Magedon *F*

18 fulgora | — factus est *F*

- Dn 4,27. 19 terraemotus, sic magnus. Et facta est civitas
 Is 51,17. magna in tres partes: et civitates Gentium
 Jr 25,15. ceciderunt. et Babylon magna venit in me-
 11,8. 14,10. moriam ante Deum, dare illi calicem vini in-
 6,14; 20,11. 20 dignationis irae eius. Et omnis insula fugit,
 9. Ex 9,23. 21 et montes non sunt inventi. Et grando magna
 sicut talentum descendit de caelo in homines:
 et blasphemaverunt Deum homines propter
 plagam grandinis: quoniam magna facta est
 vehementer.
- Jr 51,18. 17 ET venit unus de septem Angelis, qui 17
 15,1. habebant septem phialas, et locutus est me-
 cum, dicens: Veni ostendam tibi damnationem
 meretricis magnae, quae sedet super aquas
 Is 23,17. 2 multas, cum qua fornicati sunt reges terrae,
 14,8; 18,3. et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino
 Dn 7,7. 3 prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu
 13,1. in desertum. Et vidi mulierem sedentem super
 bestiam coccineam, plenam nominibus blas-
 phemiae, habentem capita septem, et cornua
 Ez 28,13,16. 4 decem. Et mulier erat circumdata purpura, et
 Jr 51,7. coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et
 margaritis, habens poculum aureum in manu
 sua, plenum abominatione, et immunditia forni-
 2 Th 2,7. 5 cationis eius: Et in fronte eius nomen scrip-
 14,8; 16,19. ptum: *Mysterium: Babylon magna, mater forni-*
 Dn 4,27. cationum, et abominationum terrae. Et vidi
 18,24. 6 mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et

19 memoria *F* | ei | (eius] dei)

21 > hom. deum | et quoniam *F*

17,1 — qui *A*¹ | habebat s. fial. *F* | (sedit)

3 > desertum (-to *F*) in spir. | plena *F*¹

4 (inaurato *℣*^{88. 98. 1618. 24}) | (margaritas) | abomi-

* nationem *F*¹ -num *℣*^{88. 98. 1618. 24} | immunditiae *A*² | et forn. *F*

5 — et abom. *F*¹

de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna. Et 7 dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, et bestiae, quae portat eam, quae habet capita septem, et cornua decem. Bestia, quam vidisti, fuit, et non 8 est, et ascensura est de abyssu, et in interitum ibit: et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in Libro vitae a constitutione mundi) videntes bestiam, quae erat, et non est. Et hic est sensus, qui 9 habet sapientiam. Septem capita: septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est, 10 et alius nondum venit: et cum venerit, oportet illum breve tempus manere. Et bestia, 11 quae erat, et non est: et ipsa octava est: et de septem est, et in interitum vadit. Et decem 12 cornua, quae vidisti, decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam. Hi unum consilium habent, et virtutem, et po- 13 testatem suam bestiae tradent. Hi cum Agno 14 pugnabunt, et Agnus vincet illos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. Et dixit 15 mihi: Aquae, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et Gentes, et linguae. Et decem 16 cornua, quae vidisti in bestia: hi odient for-

Dn 7,8; 12,1.
Ps 69,29.
12,1.2. 13,8. 8,5.

13,18. 13,1.

11 s. 19,20.

12 13,1.
Dn 7,20,21.

14 Dt 10,17.
Dn 2,47.
19,16. 19,14.

15 1. Is 8,7.
Jr 47,2; 51,13.

16 12,13. 18,8.

6 ammiratione \mathcal{A} 7 > tibi dicam | (bestiam) | (eum) | quae 2° | qui $\mathcal{A}^1 F$ | > dec. corn. F 8 bestiam (F^1) | mirabantur $\mathcal{A} F$ | quae | quia $\mathcal{A} \mathcal{C} \mathcal{A}$ (qui F sec. Ln , non Re). 9 septemontes F | sedet. et \mathcal{A} 11 — et de VII est F^1 | — in \mathcal{A}^1 | vadet $\mathcal{A} F$ 12 nond. | non F | h. accipiunt (+ [et]) 13 tradunt $\mathcal{A} \mathcal{C} \mathcal{A}$ 14 voc. et el. $\mathcal{A} [\mathcal{C}]$ 15 Aquas q. (Aquam quam) 16 in b. | et bestiam (-a)

17,17—18,7. APOCALYPSIS IOANNIS.

- nicariam, et desolatam facient illam, et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam
 10,7. 17 igni concremabunt. Deus enim dedit in corda
 eorum ut faciant quod placitum est illi: ut
 Ps 2,2; 89,28. 18 tur verba Dei. Et mulier, quam vidisti, est
 18,10. civitas magna, quae habet regnum super reges
 10,1. Ez 48,2. 18 terrae. ET post haec vidi alium Angelum 18
 descendentem de caelo, habentem potestatem
 magnam: et terra illuminata est a gloria eius.
 Dn 4,27. 2 Et exclamavit in fortitudine dicens: Cecidit,
 14,8. cecidit Babylon magna: et facta est habitatio
 Is 18,21; 21,9; daemoniorum, et custodia omnis spiritus im-
 84,11.14. mundi, et custodia omnis volucris immundae,
 Jr 9,10; 50,39; et odibilis: quia de vino irae fornicationis
 51,8. eius biberunt omnes gentes: et reges terrae
 Is 28,17. 3 cum illa fornicati sunt: et mercatores terrae
 Jr 25,15.27; de virtute deliciarum eius divites facti sunt.
 51,7. 4 Et audiavi aliam vocem de caelo, dicentem: Exite
 Nah 3,4. de illa populus meus: ut ne participes sitis de-
 Is 48,20; 52,11. 4 lictorum eius, et de plagis eius non accipiatis.
 Jr 50,8; 51,6.9.45. 5 Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad
 1 T 5,22. 2 J 11. caelum, et recordatus est Dominus iniquitatum
 2 K 6,17. 5 eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis: et
 Gn 18,20.21. 6 duplicate duplicia secundum opera eius: in po-
 Jr 51,9. culo, quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum
 Ps 137,8. 7 glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date
 Jr 50,15.29. 7
 2 Th 1,8. illi.
 Jr 50,29. 7
 Is 47,7.8. illi.

16 igne ☿
 17 ut non fac. F | > illi est plac. ☿ > illi pl.
 est CAF
 18 mulierem F
 18,1 — a A 2 fortit.] forti voce | volucres F¹ |
 — et odib. [☿]AF
 3 et quia A | de ira f. | dilic- A
 4 — de caelo F 5 deus ☿F
 6 illis ☿ | — et 1° [☿]F | — vobis [☿]CAF |
 quod A | miscuit vobis ☿ | miscite AF¹
 6.7 . Duplum quant. F

illi tormentum et luctum: quia in corde suo
 dicit: Sedeo regina: et vidua non sum: et
 luctum non videbo. Ideo in una die venient 8 Is 47,9.
 plagae eius, mors, et luctus, et fames, et igne Jr 50,31.34.
 comburetur: quia fortis est Deus, qui iudica- 17,16.
 bit illam. Et flebunt, et plangent se super 9 Ez 26,16;
 illam reges terrae, qui cum illa fornicati sunt, 27,30.33.35.
 et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum Ps 48,4 Lxx.
 incendii eius: longe stantes propter timorem Is 23,17. 17,9.
 tormentorum eius, dicentes: Vae, vae civitas 10 Dn 4,27.
 illa magna Babylon, civitas illa fortis: quo- Ez 26,17.
 niam una hora venit iudicium tuum. Et ne- 14,8. Is 21,9.
 gotiatores terrae flebunt, et lugebunt super Jr 51,8.
 illam: quoniam merces eorum nemo emet am- 11 Ez 27,36.31.
 plius: merces auri, et argenti, et lapidis pre- 12 Ez 27,12.13.22.
 tiosi, et margaritae, et byssi, et purpurae,
 et serici, et cocci, (et omne lignum thyinum,
 et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide
 pretioso, et aeramento, et ferro, et marmore,
 et cinnamomum) et odoramentorum, et ungu- 13 Ez 27,13.
 enti, et thuris, et vini, et olei, et similiae, et
 tritici, et iumentorum, et ovium, et equorum,
 et rhedarum, et mancipiorum, et animarum
 hominum. Et poma desiderii animae tuae 14
 discesserunt a te, et omnia pingua, et prae-
 clara perierunt a te, et amplius illa iam non
 invenient. Mercatores horum, qui divites 15 Ez 27,36.31.
 facti sunt, ab ea longe stabunt propter timo-
 rem tormentorum eius, flentes, ac lugentes,

8 (uno) | [et] mors | igni | iudicavit 9 cum illam F¹
 10 , Babylon civ. JCA 12 mercem JCA | marga-
 ritis JF-ti CA | sirici JF | thyinum F 13 cinna-
 momum et amomum et J (C⁹² cina-) | unge- AF²
 turis et J | similiae tritici AF | red- JCA rae- F
 14 p. tua des. anim. discessit | clara CA 14.15 in-
 venient merc. F 15 sunt ab ea, JCA (. F) | ac | et F

- 17,1. 16 et dicentes: Vae, vae civitas illa magna, quae amicta erat bysso, et purpura, et cocco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis: quoniam una hora destitutae sunt tantae divitiae, et omnis gubernator, et omnis, qui in lacum navigat, et nautae, et qui in mari operantur, longe steterunt, et clamaverunt videntes locum incendiarii eius, dicentes: Quae similis civitati huic magnae? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes, et lugentes, dicentes: Vae, vae civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari de pretiis eius: quoniam una hora desolata est. Exulta super eam caelum, et sancti Apostoli, et Prophetarum: quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra iam non inveniatur. Et vox citharoedorum, et musicorum, et tibia canentium, et tuba non audietur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non inveniatur in te amplius: et vox molae non audietur in te amplius: et lux lucernae non lucebit in te amplius: et vox sponsi, et sponsae non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terrae, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est: et omnium, qui interfecti sunt in terra.
- Ex 27,27—29. 17
Is 23,14. 18
Ex 27,32. 18
Is 34,10. 18
Ex 27,30—34; 26,19. 19
Dt 32,43. 20
Is 44,23. 20
Jr 51,48. 20
Ex 26,21. 21
Dn 4,27. 21
Jr 51,63,64. 21
Is 24,8. 22
Ex 26,13. 22
Jr 7,34; 16,9; 25,10. 23
Is 23,8; 47,9. 23
Jr 51,49. 24
6,10; 17,6; 19,2. 24
Mt 23,35,37. 24

16 byssino | — erat 2° *CF* est *[A]* 17 divitiae [eius]. | omnes q. et navigant *A* | locum | in m.] maria *A* mari *CF* 19 et dic. *[A]* | — illa *[A]* *CAF* | habent 20 (exultate ... caeli) | et apost. *CAF* 21 impetum *F*¹ | mittitur *F* | > magna illa civ. *CF* > i. m. c. *CA* 22 cithared-*A*-raed-*F* | in te 1° 3°] in ea *F* | — et omnis art. ... inv. in te ampl. *F* 23 in te 1°] tibi | benef- *AF*¹

- 19 **POst haec audiui quasi vocem turbarum** 19 **Ps 104,1.**
multarum in caelo dicentium: 11,15.
- Alleluia: Salus, et gloria, et virtus Deo no-**
stro est: quia vera, et iusta iudicia sunt 2 **2 Rg 9,7.**
eius, qui iudicavit de meretrice magna, quae **Ps 19,10;**
corruit terram in prostitutione sua, et **119,137.**
vindicavit sanguinem servorum suorum de **16,7. 6,10.**
manibus eius. **Dt 32,43.**
- Et iterum dixerunt: Alleluia. Et fumus eius** 3 **Ps 104,35.**
ascendit in saecula saeculorum. Et ceciderunt 4 **Is 34,10.**
seniores vigintiquattuor, et quattuor animalia, **5,14. Is 6,1.**
et adoraverunt Deum sedentem super thro- **Ps 47,9; 106,48.**
num, dicentes: Amen: Alleluia. Et vox de 5 **Ps 22,24; 115,13;**
throno exivit, dicens: **134,1; 135,1.**
- Laudem dicite Deo nostro omnes servi eius:**
et qui timetis eum pusilli, et magni.
- Et audiui quasi vocem turbae magnae, et sicut** 6 **Dn 10,6.**
vocem aquarum multarum, et sicut vocem **Ez 1,24; 48,2.**
tonitruorum magnorum, dicentium: **Ps 98,1; 97,1;**
Alleluia: quoniam regnavit Dominus Deus **99,1; 104,35.**
noster omnipotens. Gaudeamus, et exulte- **Am 4,18 Lxx.**
mus: et demus gloriam ei: quia venerunt 7 **11,15,17.**
nuptiae Agni, et uxor eius praeparavit se. **Ps 118,24.**
Et datum est illi ut cooperiat se byssino 8 **21,2,9.**
splendenti, et candido. Byssinum enim iusti- **Ps 45,14,15.**
ficationes sunt Sanctorum. **Is 61,10.**
- Et dixit mihi: Scribe: Beati, qui ad coe-** 9 **L 14,15.**
nam nuptiarum Agni vocati sunt: et dixit
mihi: Haec verba Dei vera sunt. Et cecidi 10 **22,8,9.**
mihi: Haec verba Dei vera sunt. Et cecidi **Act 10,25,26.**
mihi: Haec verba Dei vera sunt. Et cecidi **12,11,17.**

19,1 voc. magnam t. | tubarum A | Sal.] Laus \mathfrak{A}

2 quia ind. \mathfrak{A} (F¹?) | eius] tuis A

5 omnes [gentes] servi

6 tubae \mathfrak{A} F | tonitruum (tho- F -trum A¹)

8 byssinum splendens ([et] \mathfrak{A}) candidum

9 dicit *bis* (2° et \mathfrak{A}) | (- Beati) | > vera dei \mathfrak{A}

verba d. \mathfrak{A} F

- 1 P 1,11. ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu
- Ex 1,1. Ps 96,13. 11 est spiritus prophetiae. Et vidi caelum²⁰
6,2. 1,5; 3,14.
Is 11,4.5.
2 Macc 3,25;
11,8.
Dn 10,6. 12 cum iustitia iudicat, et pugnat. Oculi autem
1,14; 2,18. 3,12. eius sicut flamma ignis, et in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, quod
- Is 63,1.2. J 1,1. 13 nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine: et vocatur nomen eius,
17,14. 14 Verbum Dei. Et exercitus qui sunt in caelo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino
12,5. Ps 2,9. 15 albo, et mundo. Et de ore eius procedit
14,19.20. gladius ex utraque parte acutus: ut in ipso
Is 11,4; 63,3. percutiat Gentes. Et ipse reget eas in virga
Am 4,18 Lxx. ferrea: et ipse calcet torcular vini furoris
Joel 4,18. irae Dei omnipotentis. Et habet in vestimento,
J 12,48. et in foemore suo scriptum: Rex regum, et
H 4,12. Dominus dominantium.
- Dt 10,17. 16 Et vidi unum Angelum stantem in sole,
Dn 2,47. et clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
17,14. 1 T 6,15. bus, quae volabant per medium caeli: Venite,
Ez 39,4.17—20. 17 et congregamini ad coenam magnam Dei: ut
6,15. 18 et manducetis carnes regum, et carnes tribuno-
rum, et carnes fortium, et carnes equorum, et

11 vocatur *F* | Ver.] + vocatur *CAF* | — cum | iustitiam *F*

12 — autem *F* | — in et eius 2° *A*¹

13 vestem aspersam | anguinem *F*¹ | vocabatur *F* *§*

14 sequebatur *F*² | byssinum album mundum

15 ipsius | — ex u. parte | eos | > ferrea virga *F*

16 in 2°] super *F*

17 — et 3°

sedentium in ipsis, et carnes omnium libero-
rum, et servorum, et pusillorum, et magno-
rum. Et vidi bestiam, et reges terrae, et ¹⁹ Ps 2,2.
exercitus eorum congregatos ad faciendum ^{17,12—14.}
praelium cum illo, qui sedebat in equo, et ^{16,14,16.}
cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia, ²⁰ Gn 19,24.
et cum ea pseudopropheta: qui fecit signa ^{Is 30,33.}
coram ipso, quibus seduxit eos, qui accepe- ^{Ex 38,22.}
runt characterem bestiae, et qui adoraverunt ^{13,1. 18,11—17.}
imaginem eius. Vivi missi sunt hi duo in ^{20,10.}
stagnum ignis ardentis sulphure: Et ceteri ^{Dn 7,11,26.}
occisi sunt in gladio sedentis super equum,
qui procedit de ore ipsius: et omnes aves
saturatae sunt carnibus eorum.

ET vidi Angelum descendente de caelo, ²⁰ 9,1. 2 P 2,4.
habentem clavem abyssi, et catenam magnam ^{Jd 6.}
in manu sua. Et apprehendit draconem, ser- ² Gn 3,1. Zch 3,1.
pentem antiquum, qui est diabolus, et sata- ^{12,9.}
nas, et ligavit eum per annos mille: et misit ³ 2 Th 2,9,10.
eum in abyssum, et clausit, et signavit super
illum ut non seducat amplius gentes, donec
consummentur mille anni: et post haec opor-
tet illum solvi modico tempore. Et vidi ⁴ Dn 7,9,22,27.
sedes, et sederunt super eas, et iudicium da- ^{L 22,30.}
tum est illis: et animas decollatorum propter ^{1 K 6,2.}
testimonium Iesu, et propter verbum Dei,
et qui non adoraverunt bestiam, neque
imaginem eius, nec acceperunt characterem
eius in frontibus, aut in manibus suis, et

18 et 6° 8°] ac 19 — et 4° F | exercitum A¹
20 ea] illo | pseudoprophetae F | car- AF |
> qui et | adorant | ardentis [et] | sulphore F
21 equum [et] qui
20,1 descentem A¹
2 dracho- F | serp. [illum] ant. | (illud)
3 clusit A | — et 4°
4 (— est) | car- AF | — eius 2° [5]

- vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille
 1 K 15,23. 5 annis. Ceteri mortuorum non vixerunt, donec
 1 Th 4,16. consummentur mille anni: * Haec est resurrectio 21
 Is 61,6. 6 prima. Beatus, et sanctus, qui habet partem
 5,10. in resurrectione prima: in his secunda mors
 non habet potestatem: sed erunt sacerdotes
 Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille
 7 annis. Et cum consummati fuerint mille
 Ez 7,2; 38,2. 8 anni, solvetur satanas de carcere suo, et ex-
 Ez 38,9,15. ibit, et seducet Gentes, quae sunt super quat-
 Hb 1,6. tuor angulos terrae, Gog, et Magog, et congre-
 Jr 11,16; 12,7. 9 sicut arena maris. Et ascenderunt super la-
 Ps 87,2; 78,68. titudinem terrae, et circuierunt castra sancto-
 2 Rg 1,10. rum, et civitatem dilectam. Et descendit
 Ez 38,22; 39,6. 10 ignis a Deo de caelo, et devoravit eos: et
 Zch 12,9. Diabolus, qui seducebat eos, missus est in
 Gn 19,24. stagnum ignis, et sulphuris, ubi et bestia, et
 Ez 38,22. pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in
 19,20. 14,10,11. saecula saeculorum.
- Is 6,1. 11 Et vidi thronum magnum candidum, et
 Dn 2,35; 7,9. sedentem super eum, a cuius conspectu fugit
 Ps 114,7,8. terra, et caelum, et locus non est inventus
 Mt 25,31—46. 12 eis. Et vidi mortuos magnos, et pusillos
 2 P 3,7,10,12. stantes in conspectu throni, et libri aperti
 Ps 28,4; 62,13; sunt: et alius Liber apertus est, qui est
 69,29. vitae: et iudicati sunt mortui ex his, quae
 Jr 17,10. scripta erant in libris secundum opera ipso-
 Dn 7,10. rum. et dedit mare mortuos, qui in eo erant:
 3,5. Ph 4,3. et mors, et infernus dederunt mortuos suos,
 R 2,6.
- J 5,28,29. 13

6 resurrectionem F | sunt 7 Et] Sed A | sol-
 vitur F 8—10 (C inc. v. 8 Et ascend. 9 Et descend.
 10 et pseudopr.) 8 exivit et congregavit AAF | proel-
 et 9 | har- AF 9 circumierunt CA 10 sulphoris A |
 et 30] est F | pseudoprophetae AF -tis A | , et
 cruciab. 11 aspectu F | locus [eius] | ab eis AAF
 13 inferus | — suos

qui in ipsis erant: et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus, et mors missi sunt in stagnum ignis. Haec est mors secunda. Et qui non inventus est in Libro vitae scriptus, missus est in stagnum ignis. ET vidi caelum novum, et terram novam. Primum enim caelum, et prima terra abiit, et mare iam non est. Et ego Ioannes vidi sanctam civitatem Ierusalem novam descendentem de caelo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiavi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus: et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia haec verba fidelissima sunt, et vera. Et dixit mihi: Factum est, ego sum α , et ω : initium, et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquae vitae, gratis. Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et ve-

14 : K 13, 26, 34 a.
15 Dn 12,1.
Ps 69, 29.
19, 20. Mt 25, 41.
21 Is 65, 17; 66, 22.
2 P 3, 13.
30, 11.
2 Is 52, 1; 61, 10.
H 11, 10, 16.
H 12, 22. G 4, 26.
19, 7, 8.
3 Zch 2, 10. Is 8, 8.
Ex 37, 27; 48, 35.
2 Chr 6, 18.
J 1, 14.
4 7, 17.
Is 25, 8; 35, 10;
65, 19, 17.
Jr 31, 16.
5 Is 6, 1; 43, 19.
Ps 47, 9.
4, 2; 5, 1.
2 K 5, 17.
6 Is 55, 1.
Zch 14, 8.
1, 8. 23, 17.
7 2 Sm 7, 14.
Ps 89, 27.
2, 7. Zch 8, 8.
8 Gn 19, 24.
Is 50, 38.
Ex 38, 22.
H 10, 38, 39.
22, 15. 20, 14.
E 5, 5. Kol 3, 5.

14 inferus $\mathcal{C}A$ | > mors sec. est | βn + stagnum ignis $\mathcal{C}CF$ + in st. ign. A (+ ignis)

15 > est inv.

21, 2 — ego Ioannes [\mathcal{C}] $\mathcal{C}AF$ | > civ. s. Hierus. nov. vidi | , a Deo p. \mathcal{C} | a viro F^1 (?)

3 habitavit A -tat F

4 quia] quae

5 dicit Scribe $\mathcal{C}CA$

6 Et ego 1° F | vivae $\mathcal{C}AF$ | — gratis F

7 — vers A^1

8 excaecatis A exsecr- F | venif- A benef- F^1

neficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, et sulphure: quod est mors secunda.

- Lv 26,31. 9 Et venit unus de septem Angelis habenti-22
 15,1.6.7. 19,7. bus phialas plenas septem plagis novissimis, et
 locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam
 I 53,1. 10 tibi sponsam, uxorem Agni. Et sustulit me
 Ez 40,2. in spiritu in montem magnum, et altum, et
 Mt 4,8. ostendit mihi civitatem sanctam Ierusalem de-
 scendentem de caelo a Deo, habentem clari-
 3.29. Is 58,8; 11 tatem Dei: et lumen eius simile lapidi pre-
 60,1.2.19. tioso tamquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.
 Ez 48,31—35. 12 Et habebat murum magnum, et altum, haben-
 tem portas duodecim: et in portis Angelos
 duodecim, et nomina inscripta, quae sunt no-
 13 mina duodecim tribuum filiorum Israel. Ab
 Oriente portae tres: et ab Aquilone portae
 tres: et ab Austro portae tres: et ab Occasu
 14 portae tres. Et murus civitatis habens funda-
 menta duodecim, et in ipsis duodecim nomina
 Ez 40,3.5. 15 duodecim Apostolorum Agni. Et qui loque-
 batur mecum, habebat mensuram arundineam
 auream, ut metiretur civitatem, et portas eius,
 Ez 48,16; 16 et murum. et civitas in quadra posita est, et
 48,16.17. longitudo eius tanta est quanta et latitudo: et
 mensus est civitatem de arundine aurea per
 stadia duodecim millia: et longitudo, et altitudo,
 17 et latitudo eius aequalia sunt. Et mensus est mu-
 rum eius centum quadraginta quattuor cubito-
 18 rum, mensura hominis, quae est angeli. Et erat
 structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero

8 idolatriis | sulphure A 9 phial. AF | — et 3° [4] CAF
 11 — et | iaspidi A¹ 12 habens | — et in port. a. XII F |
 angulos A | scribita F 13 — et 1° 2° 3° [4] F | > occasu
 et austro CA 14 — duodec. 3° CA | agni] pr et [4] F
 15 har- CAF (it 16) — dinem F 16 — eius F | — aurea |
 — et 5° | > lat. et alt. CA — et alt. F 17 murus

civitas aurum mundum simile vitro mundo.
 Et fundamenta muri civitatis omni lapide pre- 19 Is 54,11,12.
 tioso ornata. Fundamentum primum, iaspis:
 secundum, sapphirus: tertium, calcedonius:
 quartum, smaragdus: quintum, sardonyx: sex- 20
 tum, sardius: septimum, chrysolithus: octa-
 vum, beryllus: nonum, topazius: decimum,
 chrysoprasus: undecimum, hyacinthus: duo-
 decimum, amethystus. Et duodecim portae, 21 22,2.
 duodecim margaritae sunt, per singulas: et
 singulae portae erant ex singulis margaritis:
 et platea civitatis aurum mundum, tamquam
 vitrum perlucidum. Et templum non vidi in 22 Am 4,18 Lxx.
 ea. Dominus enim Deus omnipotens templum
 illius est, et Agnus. Et civitas non eget sole,
 neque luna ut luceant in ea. nam claritas
 Dei illuminavit eam, et lucerna eius est Agnus.
 Et ambulabunt gentes in lumine eius: et reges 24
 terrae afferent gloriam suam, et honorem in
 illam. Et portae eius non claudentur per
 diem: nox enim non erit illic. Et afferent 25
 gloriam, et honorem gentium in illam. Non 26
 intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut
 abominationem faciens, et mendacium, nisi qui 27
 scripti sunt in libro vitae Agni. ET ostendit 22
 mihi fluvium aquae vitae, splendidum tamquam
 crystallum, procedentem de sede Dei et Agni.
 In medio plateae eius, et ex utraque parte flu-
 minis lignum vitae, afferens fructus duodecim,
 per menses singulos reddens fructum suum,

18 auro mundo 19 — Et | iaspidis F | secundus
 et sic -us ... duodecim | saphir- A sapphyr- F |
 calcid- ~~ICA~~ carced- F | zmar- 20 sardonix | sardinus
~~ICA~~ -donius F | criso- A -litis AF | bir- A byr- F -ill- AF
 | topadius A -gius F¹ | chryss- A -ysoli- F -prassus
~~IAF~~ | yac- ~~IA~~ iac- A -cintus F | ametistus F 21 et [in]
 sing. | ex sing. | singulae F | plateae F 22 in eam F¹
 23 — in A | illuminabit ~~2~~ 24 ambulant F | per lumen
 25 clud- F | est F 27 Nec | intravit F | ea ~~ICA~~ illa F
 | aliquid | — aut ~~IA~~ et ~~CF~~ | > fac. abom. | [et] agni
 22,1 flumen F | vivae ~~IAF~~ | chry- F 2 (platea) |
 — et 1° F | singula reddentia (-os r-es A²)

22,3—13. APOCALYPSIS IOANNIS.

- Zch* 14,11. **3** et folia ligni ad sanitatem Gentium. Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes Dei, et Agni in illa erunt, et servi eius servi-
- Ps* 17,15; 42,3. **4** ent illi. Et videbunt faciem eius: et nomen
21,3. 3,12.
Mt 5,8.
Is 60,19. **5** eius in frontibus eorum. Et nox ultra non
21,25. 5,10.
Dn 7,18.27. erit: et non egebunt lumine lucernae, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, et regnabunt in saecula saeculorum.
- Dn* 2,28. **6** Et dixit mihi: Haec verba fidelissima ²⁴
Nu 27,16. sunt, et vera. Et Dominus Deus spirituum
1,1. 1 K 14,32. prophetarum misit Angelum suum ostendere
- Is* 40,10. **7** servis suis quae oportet fieri cito. Et ecce
12,20. 3,11; 1,3. venio velociter. Beatus, qui custodit verba
- 19,10.* **8** prophetiae libri huius. Et ego Ioannes, qui audiui, et vidi haec. Et postquam audissem, et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes
- 9** angeli, qui mihi haec ostendebat: et dixit mihi: Vide ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum, qui servant verba prophetiae libri huius:
- Dn* 8,26; *10,4.* **10** Deum adora. Et dicit mihi: Ne signa-
12,1.
1,3. veris verba prophetiae libri huius: tempus
- Dn* 12,10. **11** enim prope est. Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui iustus est, iustificetur adhuc: et sanctus, sancti-
- Ps* 28,4; 62,13. **12** ficetur adhuc. Ecce venio cito, et merces
Jr 17,10. mea mecum est, reddere unicuique secundum
7, 3,11.
Is 10,10. *R* 2,6. **13** opera sua. Ego sum α , et ω , primus, et
- Is* 44,6; 48,12. *1,17. H* 13,8.

3 sed] et

5 (— non 2°) | lumen *bis* *A* | — lucernae *F* |
 — lum. 2° [ξ] | inluminat *A* -avit *F*

6 > et vera sunt | spiritum ξ *F* omnipotens *A*

8 — Et 1° *AF* | haec, ξ *CA* (hoc) | (adorem)

9 dicit | — enim | — prophetiae

9.10 — Deum . . . huius *F*

11 et iustus iustitiam faciat adhuc

13 — sum [ξ] *CAF*

novissimus, principium, et finis. Beati, qui 14 Gn 2,9; 3,22;
lavant stolas suas in sanguine Agni: ut sit
potestas eorum in ligno vitae, et per portas
intrent in civitatem. Foris canes, et venefici, 15 21,8,27.
et impudici, et homicidae, et idolis servientes, 1 K 6,9,10.
et omnis, qui amat, et facit mendacium.

25 Ego Iesus misi Angelum meum, testi- 16 1,1. 1,2.
ficari vobis haec in Ecclesiis. Ego sum radix,
et genus David, stella splendida, et matutina. 17 1,11,1,10;
Et spiritus, et sponsa dicunt: Veni. Et 17 14,12.
qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat:
et qui vult, accipiat aquam vitae, gratis. 17 5,5. L 1,78.
Nu 24,17.

Contestor enim omni audienti verba pro- 18 15,1,6.
phetiae libri huius: Si quis apposuerit ad
haec, apponet Deus super illum plagas scri-
ptas in libro isto. Et si quis diminuerit de 19 Gn 2,9; 3,22.
verbis libri prophetiae huius, auferet Deus
partem eius de libro vitae, et de civitate
sancta, et de his, quae scripta sunt in libro isto.

dicat qui testimonium perhibet istorum. 20
Etiam venio cito: Amen. Veni Domine Iesu.

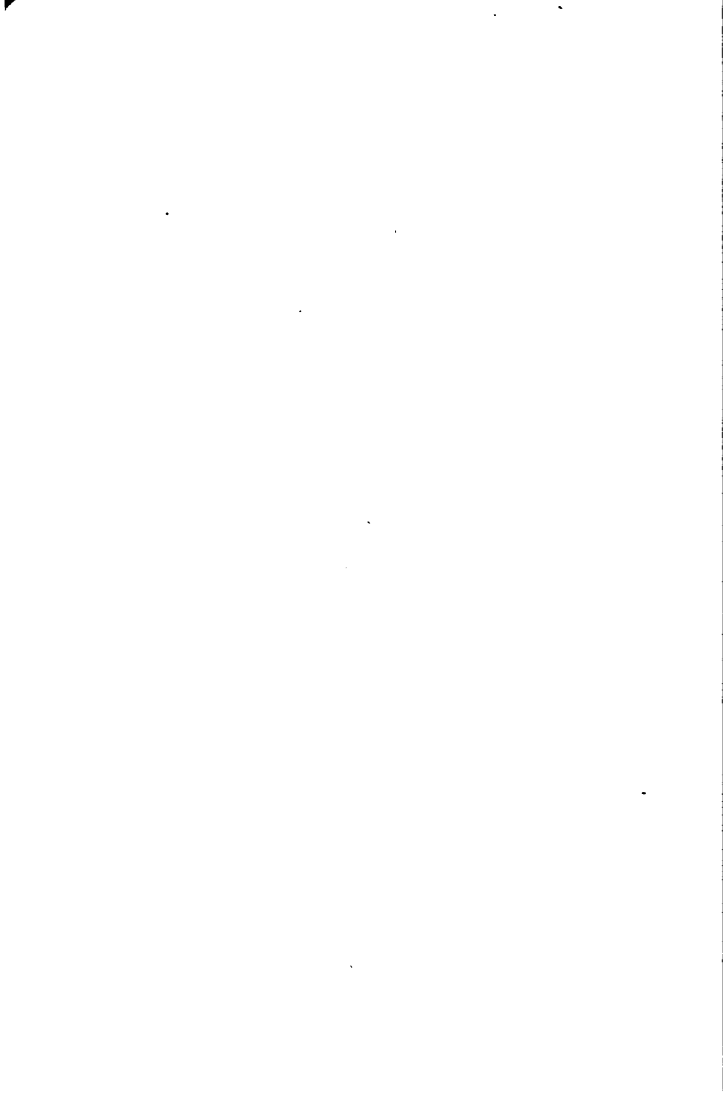
Gratia Domini nostri Iesu Christi cum 21
omnibus vobis. AMEN.

14 — in sang. Agni | — sit A¹ | per p. | portis |
civ. [sanctam]. 15 benef- F | in pudicitiae et — et
homic. F 16 testificari A¹ | (ecclesias) 17 sp. dicit F |
— et 4° A 5° [J]CAF 18 enim | ego | audienti F |
huius. JCA | apponit d. A 19 demin- JA | — libri A |
ligno v. JCA 20 Dicit F | istorum.] — . JCA | (— Am.
V. D I.) 21 — vobis JCA | — Amen JCAF

Subscr. Exp. apocalypsis sancti Iohannis feliciter F
uictor famulus xpi et eius gratia episc. capuae legi apud
basilicam consta . . . ianiam d. XIII. kal. maias ind.
nona q. n p c basili u c cos

Iterato legi ind. X. die prid. iduum april F²

Explicit liber apocalypsis sancti Iohannis apostoli et
euangelistae deo gratias PRO A Expliciunt apocalypsis
amen. al J

**Verlag der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt
in Stuttgart.**

- Novum Testamentum Graece** ed. D. Eb. Nestle. Editio sexta recognita. 1906. Taschenformat in 24°, mit Karten, ungebunden Mk. —.80
- in Leinwand gebd., halbsteife Decke (No. 491) „ 1.20
 - biegsam in Chagrinleder mit Rotschnitt, extradünnes, indisches Papier (No. 493) . . „ 3.—
 - biegsam in Chagrinleder mit Goldschnitt, extradünnes, indisches Papier (No. 494) . . „ 4.—

- Novum Testamentum Graece** ed. D. Eb. Nestle, Taschenformat in 24°, mit Karten. Mit Schreibpapier durchschossen, Text extradünnes Papier. 6. Auflage 1906.
- in Leinwand gebd., halbsteife Decke (No. 511) Mk. 3.—
 - biegsam in Chagrinleder m. Rotschnitt (No. 512) „ 4.—

- Novum Testamentum Graece** ed. D. Eb. Nestle. Editio tertia recognita. 1901. Gross 8° Ausgabe, auf Schreibpapier gedruckt mit sehr breitem Rand, mit Karten, ungebunden Mk. 1.70
- in Halbfranz gebunden (No. 495) „ 3.—

Teile des griechischen Neuen Testaments ed. D. Eb. Nestle. Taschenformat in 24°:

- Novi Testamenti pars prior — Evangelia et Acta —
in Leinwand gebunden (No. 496) . . . Mk. —.75
- Novi Testamenti pars posterior — Epistolae et
Apocalypsis — in Leinwand gebd. (No. 497) „ —.75
- Evangelium secundum Matthaeum (No. 498), Marcum (No. 499),
Lucam (No. 500), Johannem (No. 501), Acta apostolorum (No. 502), Epistola Pauli ad Romanos (No. 503),
Epistolae Pauli ad Corinthios (No. 504), Galatas, Ephesios, Philippenses, Colossenses, Thessalonicenses (I. II), ad Timotheum (I. II), Titum, Philemonem (No. 505),
Epistolae catholicae una cum epistola ad Ebraeos (No. 506), Apocalypsis Johannis (No. 507).
Preis eines jeden Bändchens in Leinen biegsam gebunden 25 Pfg. Sämtliche 10 Bändchen in Futteral (No. 508) Mk. 2.60

Verlag der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt in Stuttgart.

Novum Testamentum Latine. Textum Vaticanum cum apparatu critico ex editionibus et libris manu scriptis collecto imprimendum curavit D. Eb. Nestle. Taschenformat in 24°, mit Karten. 1906.

- in Leinwand gebd., halbsteife Decke (No. 525) Mk. 2.—
- biegsam in Chagrinleder mit Rotschnitt, extradünnes, indisches Papler (No. 526) . . . „ 3.50

Novum Testamentum Graece et Latine. Utrumque textum cum apparatu critico ex editionibus et libris manu scriptis collecto imprimendum curavit D. Eb. Nestle. Taschenformat in 24°, mit Karten. 1906.

- in Leinwand gebd., halbsteife Decke (No. 528) Mk. 3.—
- biegsam in Chagrinleder mit Rotschnitt, extradünnes, indisches Papler (No. 529) . . . „ 4.50

Novum Testamentum Graece et Germanice. Neues Testament griechisch und deutsch, bearbeitet von D. Eb. Nestle. Fünfte, neu durchgesehene Auflage, 1906. Taschenformat, mit Karten, ungebunden . Mk. 1.40

- in Leinwand gebd., halbsteife Decke (No. 516) „ 2.—
- biegsam in Chagrinleder mit Rotschnitt, extradünnes, indisches Papler (No. 518) . . . „ 4.—
- biegsam in Chagrinleder mit Goldschnitt, extradünnes, indisches Papler (No. 519) . . . „ 5.—
- in 2 Leinenbändchen (No. 520) „ 2.50

Neues Testament, deutsch. Durchgesehener Luthertext, Versziffern und Parallelstellen am Rand, am Fuss jeder Seite die Abweichungen des alten Luthertextes von 1545, Luthers Randglossen etc., bearbeitet von D. Eb. Nestle, Taschenformat, mit Karten (1898).

- mit Psalmen in Leinwand gebd. (No. 522) Mk.—.60
- biegsam in Chagrinleder mit Rotschnitt (No. 523) „ 1.50
- biegsam in Chagrinleder mit Goldschnitt (No. 524) „ 2.—

Verlag der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt in Stuttgart.

Taschenbibel (16°) mit und ohne Apokryphen. Durchgesehener Text. Feine Ausgabe auf extradünnem, sehr zähem Papier. 17×11 cm. Dicke nur 2 cm. (Die Einbände dieser extradünnen Ausgaben sind derart gefertigt, dass sie umgeschlagen werden können.)

—	biegsam in Leinwand (No. 100 a)	Mk. 1.80
—	biegsam in Schafleder mit Rotschnitt (No. 101)	" 2.60
—	derselbe Einband mit Goldschnitt (No. 103)	" 3.50
—	biegsam in Bocksaffian mit Rotschnitt (No. 81)	" 4.20
—	biegsam in Bocksaffian, englische Art, mit Goldschnitt (No. 84)	" 5.—
—	biegsam in Bocksaffian, engl. Art, mit Rotgoldschnitt (No. 85)	" 5.50
—	biegsam in Bocksaffian mit Schutzklappen (persischer Einband) mit Rotgoldschnitt (No. 86)	" 6.50
—	derselbe Einband mit Rotschnitt (No. 86 a)	" 6.—

Dieselbe Bibel auf gewöhnliches Papier gedruckt
in Leinwand gebunden von Mk. 1.— an,
" Leder " " " 1.90 "

Perl-Bibel. (Deckelgrösse 14×10 cm. Dicke nur 1½ cm.)

Kleinste Taschenbibel (24°) in deutscher Schrift und mit Parallelstellen. Auf extradünnes, indisches Papier gedruckt (mit und ohne Apokryphen).

—	in Leinwand, biegsam (No. 600)	Mk. 1.50
—	in Leder, weich, biegsam mit Rotschnitt (No. 601)	" 2.50
—	in Leder, weich, biegsam mit Goldschnitt (No. 602)	" 3.—
—	in Saffian, weich, biegsam mit Rotgoldschnitt (No. 603)	" 4.—
—	in Saffian, biegsam mit Klappen und Rotgoldschnitt (No. 604)	" 5.—

Verlag der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt
in Stuttgart.

Bibeln in Kleinoktavformat (21 × 13 cm). Mit und ohne Apokryphen, in solidem Einband zu Mk. 1.25, 1.30, 3.— und 6.50.

Bibeln in Mitteloktavformat (22 × 14 cm). Mit und ohne Apokryphen, in dauerhaftem Einband zu Mk. 2.—, 3.—, 3.50 und höher.

Mit Goldschnitt fein gebunden zu Mk. 5.50, 7.60, 8.80 und höher.

Bibeln in Grossoktavformat (24 × 15 cm). Mit und ohne Apokryphen, in dauerhaftem Einband zu Mk. 2.50, 3.60, 4.10 und höher.

Mit Gold- und Silberschnitt fein gebunden zu Mk. 6.—, 7.50, 9.30, 10.80 und höher.

Bibeln in Kleinquartformat (27 × 19 cm), grosser Druck. Mit und ohne Apokryphen, in dauerhaftem Einband zu Mk. 3.80, 5.—, 6.50 und höher je nach Ausstattung.

Bibeln in Folioformat (32 × 23 cm), Prachtausgabe, auf feineres, starkes Papier gedruckt mit brauner Linien-einfassung und breitem Rand. Mit und ohne Apokryphen, in feinen Einbänden zu Mk. 12.50, 23.—, 26.50 und höher je nach Ausstattung.

Bibeln in Quartformat (31 × 21 cm), sehr grosser Druck. Mit und ohne Apokryphen, in dauerhaftem Einband zu Mk. 6.25, 7.40, 8.30 und höher.

Mit Gold- oder Silberschnitt fein gebd. von Mk. 12.60 an.

Die Bibel mit 200 Bildern nach Schnorr v. Carolsfeld. (Grossoktav-Format 24 × 15 cm.) In gediegenem Einband zu Mk. 3.—, 4.50, 6.50 und 10.—.

**Verlag der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt
in Stuttgart.**

**Taschen-Testament mit Psalmen und 80 Bildern nach
Schnorr v. Carolsfeld.** (Taschenformat 17 × 11 cm.)
In Leinwand zu 60 Pf., in Leder zu Mk. 2.—.

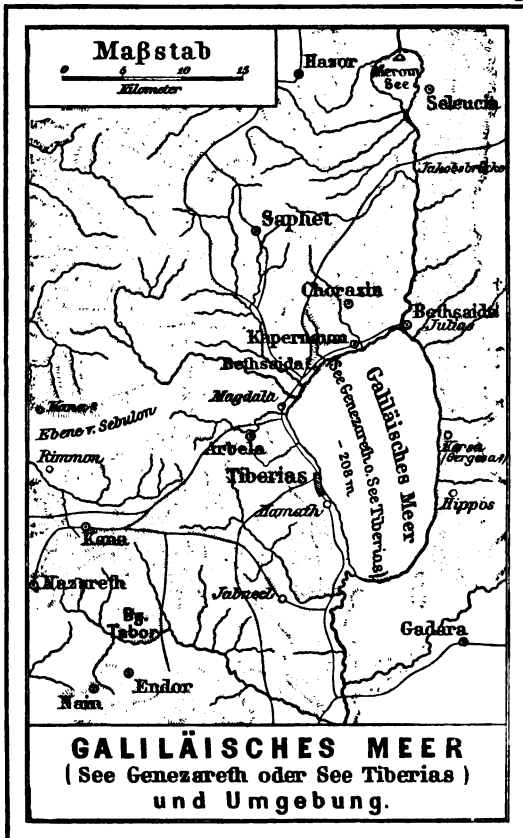
Neue Testamente in den verschiedensten Formaten und
Einbandarten, vom grössten bis kleinsten Druck.

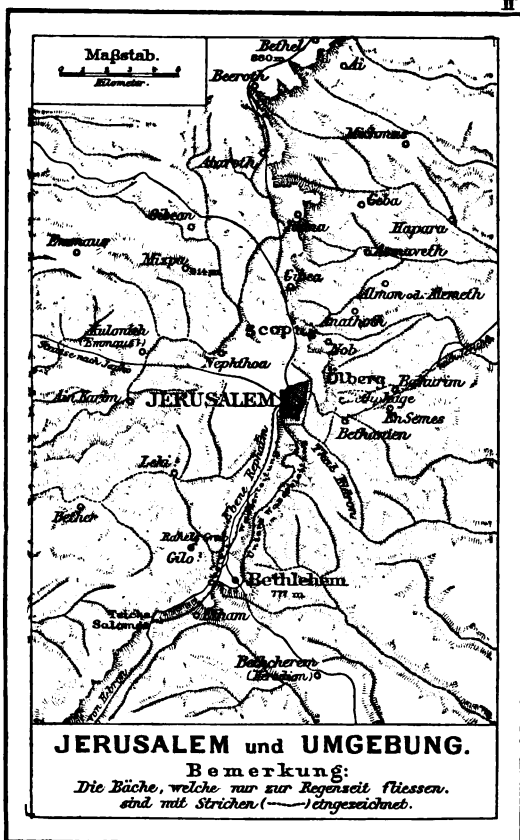
Kleine Taschen-Testamente mit Psalmen von
10 Pfennig an

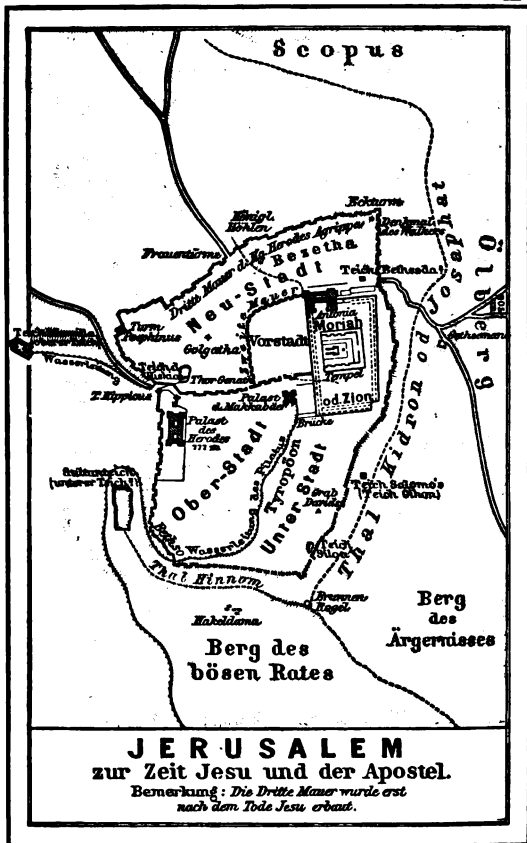
*Vollständige Preislisten mit Druckproben versenden wir
unentgeltlich und portofrei.*

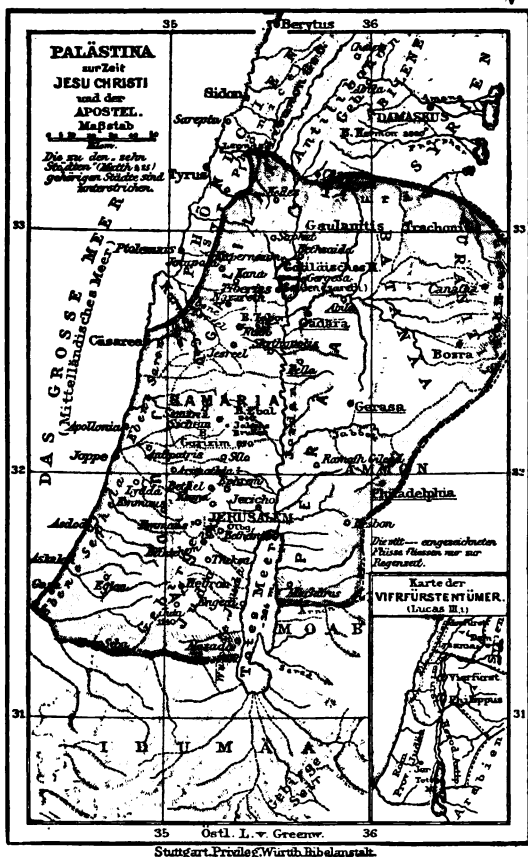

~~DOT 21 1971~~

